

שבוע פרשת תצוה

(10 – 16 February 19)

ה' – י"א אדר א' תשע"ט

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנחם חמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲזָנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּלֵנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרֶכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲזָנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲזָנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָּה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ וְשָׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבָדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, כִּי־מִי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

בכּוּן לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקְבַּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָּה לְרַעְדָּךְ בְּמוֹדָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֻלְקָנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומוֹלֵאָה" (או בראש־תְּכֵיכּוֹת "לֹה"י)) בצדקה ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הָלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִיּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קית.

בו יסופר גודל הבטחון שיהיה לדוד והרבה תהלות להשי"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

א הוֹדּוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחַב יְהוָה:
 ו יְהוָה לִי לֹא אֵירָא מִה־עֲשֵׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
 מִכְּפֹחַ בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִכְּפֹחַ בְּנִדְיָכִים: י כָּל־גּוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְבוּנִי
 גַּם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְבוּנִי כְּדֹכְרִים דַּעֲכוּ בְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
 דַּחִיתָנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרָנִי: יד עֲזֵי וְזִמְרַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים
 יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רֹמְמָה יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמוֹת בִּי־אֲחִיָּה וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי
 יְהוָה: יח יִסֹּר יִסְרֹנִי יְהוָה וְלִפְתּוֹת לֹא נִתְּנִנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹרֵה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
 צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אוֹרֶךְ כִּי עֲנִיתִנִי וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
 כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַה בּוֹ: כה אֲנִי
 יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה הַצִּלִּיתָה נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
 יְהוָה וַיֹּאֲרֶ לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבָתֵינוּ עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אַתָּה וְאוֹרֶךְ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדּוּ
 לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

אגרות קודש

ב"ה, ז' אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בעת רצון יזכירו כל אלה שכותבם עה"צ.

לכתבו ע"ד מדת הכעס - וראה אגה"ת פ"ב ואגה"ק סכ"ה - ומהעצות בזה להחליט בתוקף
 הדרוש שלכשיכעוס יתאפק מלדבר לכה"פ איזה דקות. ורואים במוחש שע"ז פג הכעס.

לכתבו ע"ד אהבת ישראל כו' - יהי בקי (עכ"פ בתוכן) במאמר בסהמ"צ להצ"צ מצות אהבת
 ישראל. ויחזור ע"ז מזמן לזמן אליב"י דנפשי.

בברכה לבשו"ט.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת חולין עם ביאורים	ב
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח	ג	מדף עה עד דף פא	רו
ג) מאמר ד"ה ואתה תצוה		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ה) שבת פרשת תצוה, י"א אדר-ראשון ה'תשכ"ה	ה	כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	כב
ד) שיחת ש"פ תצוה, י"א אדר-ראשון ה'תשכ"ה	טו	אדמו"ר הזקן	רלו
ה) משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"פ תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר-ראשון ה'תשנ"ב	טז	כג) שולחן ערוך הלכות ציצית	כג
ו) משיחות ש"פ תצוה, י"א אדר-ראשון ה'תשנ"ב	כח	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רלו
ז) לקוטי-שיחות פרשת תצוה כרך טז	לז	כד) תורה אור ד"ה ועשית ציץ זהב	כד
ח) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל		אדמו"ר הזקן	רלט
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	מא	כה) שערי תשובה	כה
ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תצוה	מג	אדמו"ר האמצעי	רמה
י) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת תצוה	מד	כו) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	כו
יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תצוה	סו	אדמו"ר ה"צמח צדק"	רמו
יב) שיעורים בספר התניא (מוגה)		כז) תורת שמואל תרל"ב	כז
לשבוע פרשת תצוה	סז	אדמו"ר מוהר"ש	רמח
יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תצוה	עד	כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כח
יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	עז	אדמו"ר מוהרש"ב	רמח
שיעורי רמב"ם			
טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תצוה	פ	כט) ספר המאמרים – קונטרסים	כט
טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תצוה	קסג	אדמו"ר מוהרי"צ	רנ
יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תצוה	קצ	ל) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק	ל
נביאים וכתובים			
יח) ירמיה פרק ט, איכה פרק ג	קצה	אדמו"ר מוהרי"צ	רנא
יט) משניות – מסכת בבא בתרא		לא) אגרות קודש	לא
ביאור קהתי	קצז	אדמו"ר מוהרי"צ	רנב
כ) עין יעקב מסכת מגילה	רה	לב) חומש לקריאה בציבור	רנג
דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי			
לג) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	רס	לד) לוח זמנים לשבוע פרשת תצוה	רסב
לה) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	רסג		

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 שהוא בא לידי ביטוי בעבודת ה', ש'צית' מורה על הגוף והנפש
44 הבהמית שמקליפת נגה, כמבואר בקבלה וחסידות שהגוף והנפש
45 הבהמית של היהודי מקבלים חיות מ'קליפה' (כוח של היפך הקדושה)
46 הנקראת 'נוגה' לשון אור, כי זו קליפה שאמנם רובה רע אך מעט טוב מעורב

47 בתוכה. וכשם שקליפות הפירות

48 מעלימות ומסתירות על הפרי כך לגבי

49 'קליפת נוגה' הרוחנית, מקור החיות

50 של הגוף והנפש הבהמית

51 ש'מעלימים' ומסתירים על

52 הנפש האלקית (שמן)

53 המלוכשת בהם, ולכן צריך

54 לכתשם לבטלם ולהכניעם כו'

55 כדי שלא יעלימו על אור

56 הנשמה, כמאמר הזהר⁵ אשר

57 כשם שעץ שאין האש נאחזת בו מחמת

58 שהוא דבר גדול וכבד, צריך לבקע

59 אותו לחתיכות, כך גופא דלא

60 סליק ביה נהורא דנשמתא,

61 מבטשין ליה גוף שלא עולה בו

62 אור הנשמה זקוק ל'ביטוש', היינו

63 ביטול והכנעה.

64 וזהו גם הביאור הפנימי על מה

65 שהטעם הגשמי של הזית

66 (שנמשך ומשתלשל מענינו

67 הרוחני כמבואר בחסידות בכמה

68 מקומות שכל מה שיש בעולם הזה

69 הגשמי נמשך ומשתלשל משורשו

70 הרוחני, ולדוגמה המתיקות שבתפוח

71 שורשה ומקורה במידת החדס כפי

72 שהיא בעולם האצילות, ואילו הזית

73 הוא מר, וכמאמר רבותינו

74 ז"ל⁶ על הפסוק⁷ האמור בינה

75 שנוח שלח מהתיבה לראות האם קלו

76 המים מהארץ והיונה חזרה ונהגה

77 עלה זית טרף בפייה, אמרה

78 יונה: יהיו מזונותי מרויחן כו', שמרירות זו מורה

1 ואתה משה רבינו תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית
2 זך כתיב למאור להעלות נר תמיד¹ במנורת בית המקדש,
3 וממשיך בפסוק שלאחריו² בפסוק הבא באהל מועד גו'
4 יערוך אותו אהרן מערב עד בקר גו'. וידוע הדיוק בזה

5 השאלה על כך על-פי דיוק בלשון

6 הכתוב בדרושי רבותינו

7 נשיאנו³, מאמרי חסידות של

8 אדמו"ר חב"ד דמאחר שהקללת

9 הנרות במנורת המקדש בפועל היא

10 על-ידי אהרן הכהן, למה

11 הציווי הוא "ויקחו אליך",¹

12 דמשמע שביאו השמן אל

13 משה?

14 וגם צריך להבין מה שבפסוק

15 הראשון, גבי "ויקחו אליך"

16 (אל משה), נאמר "להעלות

17 נר תמיד", ובפסוק השני,

18 גבי אהרן, נאמר "מערב עד

19 בקר" ואף שהמשמעות של שני

20 הזמנים שווה, צריך להבין מהו הטעם

21 לשינוי הלשונות על פי פנימיות

22 העניינים?

23 (ב) ולהבין זה, יש לבאר

24 תחלה כללות הענין ד'שמן

25 זית' על-פי חסידות. דהנה, על-

26 פי המבאר בדרושי רבותינו

27 נשיאנו (ב'תורה אור')
28 וב'לקוטי תורה' ספרים של

29 מאמרי חסידות על פרשות השבוע

30 והמועדים מאת האדמו"ר הזקן,

31 ובארוכה יותר בכתבים שלא

32 נדפסו עדין) יש בזה בשמן זית

33 שני אופנים⁴.

34 אופן הראשון, שהשמן היוצא

35 מהזית הוא נעלה יותר מהזית

36 עצמו, כי הזית מסתיר ומעלים

37 על השמן שבתוכו, ולכן יש

38 צורך בכתישת הזית פעולה

39 המבטלת את ההעלם וההסתרה שהזית

40 מעלים על השמן כדי להוציא

41 ממנו את השמן. וענינו של

42 אופן זה בשמן זית בעבודה כפי

בס"ד. שבת פרשת תצוה, י"א אדר ראשון, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

1 ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן

2 זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד¹,

3 וממשיך בפסוק שלאחריו² באהל מועד גו'

4 יערוך אותו אהרן מערב עד בקר גו'. וידוע הדיוק

5 בזה בדרושי רבותינו נשיאנו³, דמאחר

6 שהקללת הנרות היא על-ידי אהרן, למה הציווי

7 הוא "ויקחו אליך", דמשמע שביאו השמן אל

8 משה. וגם צריך להבין מה שבפסוק הראשון,

9 גבי "ויקחו אליך" (אל משה), נאמר "להעלות

10 נר תמיד", ובפסוק השני, גבי אהרן, נאמר

11 "מערב עד בקר".

12 (ב) ולהבין זה, יש לבאר תחלה כללות הענין

13 ד'שמן זית'. דהנה, על-פי המבאר

14 בדרושי רבותינו נשיאנו (ב'תורה אור')

15 וב'לקוטי תורה', ובארוכה יותר בכתבים שלא

16 נדפסו עדין) יש בזה שני אופנים⁴. אופן

17 הראשון, שהשמן הוא נעלה יותר מהזית, כי

18 הזית מסתיר ומעלים על השמן שבתוכו, ולכן

19 יש צורך בכתישת הזית כדי להוציא ממנו את

20 השמן. וענינו בעבודה, ש'צית' מורה על הגוף

21 והנפש הבהמית שמקליפת נגה, שמעלימים

22 ומסתירים על הנפש האלקית (שמן) המלוכשת

23 בהם, ולכן צריך לכתשם כו' כדי שלא יעלימו

24 על אור הנשמה, כמאמר הזהר⁵ גופא דלא

25 מבטשין ליה. וזהו גם מה שהטעם הגשמי של הזית

26 מענינו הרוחני) הוא מר, וכמאמר רבותינו ז"ל⁶ על הפסוק⁷ והנה עלה זית

27 טרף בפייה, אמרה יונה: יהיו מזונותי מרויחן כו', שמרירות זו מורה

(1) ריש פרשתנו (כז, כ). (2) שם, כא. (3) תו"א ריש פרשתנו (פא, א). הוספות לתו"א סוף פרשתנו (קיא, ב). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' סו. ועוד. (4) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"א ע' 131 ואילך (ממאמר זה). (5) ח"ג קסח, א - הובא ונתבאר בתניא רפכ"ט. (6) עירובין יח, ב. (7) נח ח, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **בַּיּוֹם כּוֹ** מידו של הקדוש-ברוך-הוא ולא מתוקים מיד בשר-ודם,
 2 **שְׁמִירֹתָ זֶה מוֹרָה** המרידות שבזית הגשמי היא הוראה וסימן **עַל**
 3 **בְּחִינַת חֲשׂוֹכָא וּמִרְיֹו** חושך ומרידות **דְּסִטְרָא-אַחְרָא** של הצד
 4 האחר, האחר, הצד של היפך הקדושה.
 5 **וְזֶה גַם** הביאור הפנימי על **מָה**
 6 **שֶׁהֲיִיתָ** הנאכל כמות שהוא, ללא
 7 שמן זית, **מִשְׁכַּח תִּלְמוּדוֹ שֶׁל**
 8 **שְׁבָעִים שָׁנָה⁸**, וְהִינוּ,
 9 **שֶׁהֶעֱלֵם וְהִסְתֵּר דְּזִית'**
 10 **הוא עַד כְּדִי כָּךְ, שְׁאֵף שֶׁלְמַד בְּמִשָּׁף כָּל יְמֵי חַיָּו, יְמֵי**
 11 **שְׁנוּתֵינוּ כָּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה⁹**,
 12 **וְלִימוּדוֹ הָיָה כְּדָבָרֵי כִּי שְׁצִירִךְ**
 13 **לְהִיּוֹת (לֹא בְּאוֹפֶן דְּ"מַגְלָה**
 14 **פְּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹא בְּהִלָּכָה**
 15 **חִס-וְשִׁלּוּם", שְׁאֵף אֵין חֲסִירוֹן**
 16 **אִם יִשְׁכַּח זֹאת כְּשֶׁלִּימוּד אִינוּ**
 17 **כְּרֹאֵי, אֲכַן עֲדִיף שִׁישְׁכָה אֵת**
 18 **תִּלְמוּדוֹ), וְכֵן מְדוּבָר בְּלוּמֵד תּוֹרָה**
 19 **כְּרֹאֵי, לִימוּד לְשִׁמְיָה וְכוּ', שֶׁלְכֵן**
 20 **נִקְרָא בַּתּוֹרָה בְּשֵׁם "תִּלְמוּד"**
 21 **(תִּלְמוּדוֹ) הֵינּוּ שֶׁהַתּוֹרָה עֲצֻמָּה**
 22 **קוֹרֵאת לְכָךְ לִימוּד רֹאיוֹ, הֵנָּה בִּכְחוֹ**
 23 **שֶׁל הַזִּית (הֶעֱלֵם וְהִסְתֵּר**
 24 **הַגּוֹף וְהִנָּפֵשׁ הַבְּהִמִית)**
 25 **לְהִשְׁכִּיחַ זֹאת וְכֵן מֵה שֶׁלְמַד לֹא**
 26 **יַעֲלֶה בּוֹ שִׁינוּי, וְהָרִי הַשְׁכָּחָה**
 27 **הֵיא מְעוֹלָם הַקְּלִיפּוֹת¹⁰ וְאִם כֵּן**
 28 **אֵינָה דֹבֵר רֹאיוֹ וְרִצּוֹ, וּבִכֵּל זֹאת, יִשְׁנוּ**
 29 **לִימוּד כֹּזֵה שְׁכָדָא לְשִׁכּוּחַ, אֲבָל הַזִּית**
 30 **מִשְׁכִּיחַ לִימוּד טוֹב וְרֹאיוֹ שֶׁלֹא כְּדָא**
 31 **לְשִׁכּוּחַ. וְלָכֵן צְרִיכָה לְהִיּוֹת**
 32 **כְּתִישַׁת הַזִּית (שְׁזָהוּ עֲנִין**
 33 **דְּ"כְתִית") בְּמוֹכֵן שֶׁל בִּיטוּל**
 34 **וְהַכְנָעָה), שְׁזָהוּ עֲנִין דְּאַתְּפָּכִיא**
 35 **סִטְרָא-אַחְרָא, כְּפִיּוֹת וְהַכְנָעַת הַצֵּד**
 36 **הָאֲחֵר, הַמְנַגֵּד לְקִדּוּשָׁה עַל-יְדֵי**
 37 **בְּרִיר הַגּוֹף וְהִנָּפֵשׁ הַבְּהִמִית**
 38 **כּוֹ' הַפְּרִדָּה הַטּוֹב שְׁבָחָה מֵהָרַע שְׁבָחָה**
 39 **וְהַעֲלָתָה לְקִדּוּשָׁה, וְעַל-יְדֵי-זֶה**
 40
- מִתְגַּלָּה הַשְּׁמֶן הַטָּמֵן בְּיִתִּים (שֶׁלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁאִינוּ מֵר, אִף
 שְׁהִיָּת מֵר, הָרִי הַשְּׁמֶן שְׁבִתּוֹכּוֹ (הִיוֹצֵא עַל-יְדֵי כְּתִישָׁה), לֹא רַק שֶׁהַשְּׁמֶן אִינוּ
 מֵר אֲלֵא אֲדָרְבָּה, יֵשׁ בּוֹ עֲנִין הַמְּתִיקוּת¹¹), שְׁעֲנִינוּ שֶׁל הַשְּׁמֶן
 הַמְּתוּק בְּסִפּוּרֹת הוּא בְּחִינַת הַחֲכָמָה¹² (שֶׁלְכֵן בְּנִיגוּד לִזִּית
 הַמְּשַׁכַּח תִּלְמוּד שֶׁל שְׁבָעִים שָׁנָה, שְׁמֵן
 הוּא מְחִזֵּר תִּלְמוּדוֹ שֶׁל
 שְׁבָעִים שָׁנָה⁸, וְכִינּוֹן שְׁבָכּוֹ
 לְהַחֲזִיר תִּלְמוּדוֹ, הָרִי מוֹכֵן
 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ, לְמַעַלָּה
 מֵהַתִּלְמוּד עֲצֻמָּה לְפִי שְׁעֲנִינוּ שֶׁל
 הַשְּׁמֶן הוּא לֹא רַק בְּחִינַת
 חֲכָמָה הַגְּלוּיָה עֲנִינוּ שֶׁל הַתִּלְמוּד,
 אֲלֵא גַם בְּחִינַת 'חֲכָמָה
 סְתִימָא'¹³, חֲכָמָה 'סְתוּמָה'
 וְנִעְלָמָה, חֲכָמָה שְׁלִמָּה מְגִלּוּי),
 שֶׁהוּא עֲנִין הַבִּיטוּל לְאַלְקוּת
 וְהַבִּיטוּל הוּא לְמַעַלָּה מֵהַשְּׁכָל.
 וְאוֹפֶן הַשְּׁנִי¹⁴, בְּבִיאוּר עֲנִינוּ שֶׁל
 שְׁמֵן זִית עַל-פִּי חֲסִידוֹת הוּא שֶׁהֲיִיתָ
 הוּא לְמַעַלָּה בְּמַדְרִיגָה מֵהַשְּׁמֶן
 [וְהִינוּ מִצַּד פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים
 לְמַעַלָּה בְּרוּחָנוּת, דְּכִינּוֹן שֶׁהֲיִיתָ
 הוּא הַמְּקוֹר שְׁמִמָּנוּ בָּא וְיוֹצֵא
 הַשְּׁמֶן, הָרִי הוּא הוּא לְמַעַלָּה
 מִמֶּנּוּ. וְהָעִיר מִמָּה שֶׁכָּתֵב
 ה'פְּרָדִס'¹⁵ בְּעִנֵּן יִסוּד וּבִנְיָן,
 שְׁמָה שְׁלִמָּה בְּעוֹלָם הוּא
 מְקוֹמוֹ בְּתַחֲתִית וְהוּא נְחוּת
 בְּמַעֲלָתוֹ, הֵנָּה לְמַעַלָּה הוּא
 הָעֲלִיוֹן. כְּמוֹ הַיִּסוּד, שְׁלִמָּה
 בְּבִנְיָן גִּשְׁמִי הוּא בְּתַחֲתִית הַבִּנְיָן
 וְנֹרָא פְחוּת חֲשׁוֹב מֵהַבִּנְיָן עֲצֻמָּה,
 אֲבָל לְמַעַלָּה בְּאַלְקוּת הוּא
 הַיִּסוּד בְּמַדְרִגָּה נְעֻלִית יוֹתֵר,
 לְמַעַלָּה מֵהַבִּנְיָן. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 בְּנוֹגֵעַ לִזִּית שֶׁהוּא מְקוֹר
 (יִסוּד) הַשְּׁמֶן, שְׁבָכְשָׁטוֹת

(8) הוריות יג, ב. (9) תהלים צ, י. (10) תו"א שם פא, סע"ג. קי, ד. תניא פל"ז (מו, א). (11) ראה גם ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שכד. ד"ה הללו את ה' תשל"א (תורת מנחם - ספר המאמרים תשרי ע' קצא). (12) תו"א שם. וראה לקו"ת בהעלותך לו, ב. ועוד. (13) לקו"ת שם לא, א. (14) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'תקמו. ד"ה הללו את ה' הנ"ל. (15) שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך יסוד. וראה סה"מ תרצ"א ע' שיח. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הָעֹנֵנִים כְּפִי שֶׁהֵם לְמִטָּה בְּגִשְׁמִיּוֹת, הַיְזִית הוּא בְּמִדְרָגָה
- 2 תַּחְתּוֹנָה מִהַשְׁמָן וְהַשְׁמָן נִחְשָׁב יוֹתֵר מֵהַיִּזְת, אֲבָל בְּפִנִּימִיּוֹת
- 3 הָעֹנֵנִים כְּפִי שֶׁהֵם לְמַעְלָה, הַיְזִית הוּא בְּמִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה
- 4 יוֹתֵר מִהַשְׁמָן].
- 5 וְהִינּוּ, שֶׁכָּכֵל שֶׁגִּדְלָה מַעֲלָת
- 6 הַשְׁמָן, בְּחִינַת הַחֲכָמָה (כּוֹלָל
- 7 גַּם 'חֲכָמָה סְתִימָא', חֲכָמָה
- 8 'סְתוּמָה' וְנִעְלָמָה שֶׁלֹּא מִגִּילּוֹי
- 9 כְּכָל הַנִּעְלָמָה מִחֲכָמָה סְתוּמָה), הִנֵּה
- 10 הַיְזִית שֶׁהוּא מְקוֹר הַשְׁמָן הוּא
- 11 בְּמִדְרָגָה נְעִלִית יוֹתֵר שֶׁהִי
- 12 בְּדֶרֶךְ כָּלל הַמְקוֹר נִעְלָה מִהִדְבַּר הַבֵּא
- 13 מִהַמְקוֹר. וְעַל־פִּי־זֶה, גַּם עֲנִין
- 14 הַמְרִירוֹת (הַחֲשֹׁף) שְׁבֻזִּית אִינוֹ
- 15 חֲסוֹן (כְּפִי שֶׁהוּא לִפִּי הָאוֹפֵן הָרָאשׁוֹן
- 16 שֶׁהַשְׁמָן נִעְלָה מֵהַיִּזְת, כִּי הַיְזִית מֵר
- 17 וְהַשְׁמָן מְתוּק, כִּמְבֹאֵר (עַל־ל) אֵלָּא
- 18 רוֹמֵז עַל מִדְרָגָתוֹ הַנִּעְלִית שֶׁל
- 19 הַיְזִית, שֶׁהוּא מִבְּחִינַת הַפֶּתֶר
- 20 בְּחִינַת 'כֶּתֶר' עַל־יָד שֶׁלֹּא מִלְּמַעְלָה
- 21 מִהַסְפִּירוֹת שֶׁלֹּא מִלְּמַעְלָה מִהַחֲכָמָה
- 22 (שְׁמָן), וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב¹⁶ עַל
- 23 בְּחִינַת נִעְלִית זוֹ, בְּחִינַת הַכֶּתֶר, שֶׁזֶהוּ
- 24 אֹרֶךְ אֱלֹקֵי נִעְלָה שֶׁעָלָיו נִאֲמַר יֵשֶׁת
- 25 חֲשֹׁף סִתְרוֹ, שֶׁנִּקְרָא חֲשֹׁף
- 26 לְהִיּוֹתוֹ מוֹפְשֵׁט מִכָּל גִּדְרָה שֶׁל
- 27 אֹרֶךְ הַבָּא בְּגִילּוֹי¹⁷ וְהוּא 'חֲשׁוֹךְ'
- 28 וְנִסְתָּר.
- 29 ג) וַיֵּשׁ לֹאֲמַר שְׁבֻזָּה בִּשְׁנֵי
- 30 הָאוֹפְנִים הָאֲמוּרִים לִגְבֵי יִחִס שֶׁל
- 31 הַיְזִית וְהַשְׁמָן וּמִי מֵהֶם נִעְלָה יוֹתֵר
- 32 תְּלִי גַם הַפִּירוֹשׁ ד' שְׁמָן זִית
- 33 זָךְ, אִם "זָךְ" קָאִי מִכּוּוֹן עַל
- 34 הַשְׁמָן, כְּפִירוֹשׁ רַשִׁי [שִׁישׁ]
- 35 בּוֹ בְּפִירוֹשׁ רַשִׁי, עִם הַיְזִית בְּעִיקָר
- 36 פִּשְׁטוֹ שֶׁל מְקָרָא גַם סוּדוֹת
- 37 תַּחְתּוֹנָה, כְּפִי שֶׁמּוּבָא פַּעְמִים רַבּוֹת
- 38 בִּישְׁחוֹת שֶׁל הַרְבֵּי שֶׁבְּפִירוֹשׁ רַשִׁי עַל
- 39 הַתּוֹרָה יֵשׁ גַּם "יִינָה שֶׁל תּוֹרָה"]
- 40 שֶׁהַכּוּנָה הִיא שֶׁהַשְׁמָן הוּא זָךְ נִקִּי
- 41 וְעוֹלָל בְּלִי שְׁמִירָם, אוֹ שֶׁקָאִי
- 42 אוֹ שֶׁ"זָךְ" מִכּוּוֹן עַל הַיְזִית,

- 43 כְּפִירוֹשׁ הָאֲבִן־עֲזָרָא [שֶׁגַּם בְּפִירוֹשׁוֹ יֵשׁ סוּדוֹת תַּחְתּוֹנָה,
- 44 וְכִפִּי שֶׁמִּצִּינוֹ שֶׁפִּירוֹשׁוֹ הוּבָא וְנִתְבָּאֵר ב' דְּכָרֵי אֱלֹקִים-
- 45 חַיִּים' תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת בְּכָמָה מְקוֹמוֹת (וְלִהְיֵיר מִמָּה שֶׁכָּתַב
- 46 עָלָיו עַל הָאֲבִן־עֲזָרָא אֲדָמוֹ"ר הָאֲמִצְעִי¹⁸ (וְלִעֲתָ־עֲתָה לֹא
- 47 מִצָּאֵתִי זֶה בְּמָקוֹם אַחֵר¹⁹)
- 48 שְׁמִסֵּר נִפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת
- 49 הַשְׁמָן] שְׁצִירָה לְקַחַת לִשְׁמָן
- 50 לְמֵאוֹר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַגִּבְרִים שֶׁל
- 51 הַיְזִית שֶׁהֵם "זֹכִים" שְׁאִין בָּהֶם
- 52 עֲפֹשׁ אוֹ שֶׁלֹּא נֶאֱכָלָה
- 53 קֶצֶתָם, וּמֵהֶם יַעֲשׂוּ הַשְׁמָן
- 54 כּו'.]
- 55 וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר אֶת הַקֶּשֶׁר בֵּין שְׁנֵי
- 56 הַפִּירוֹשִׁים ב"זך" וְשְׁנֵי הָאוֹפְנִים
- 57 הָאֲמוּרִים בִּיחֹס שְׁבִין הַשְׁמָן וְהַיְזִית.
- 58 וְהַעֲנִין בְּזֶה, שֶׁלִּפִּי פִּשְׁטוֹת
- 59 הָעֹנֵנִים, שֶׁהַיְזִית שְׁמַעֲלִים
- 60 וּמִסְתִּיר עַל הַשְׁמָן הַנִּמְצָא בְּתוֹכָהּ,
- 61 מוֹרָה עַל הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ
- 62 הַבְּהִמִּית שְׁמַעֲלִימִים
- 63 וּמִסְתִּירִים עַל אֹרֶךְ הַנֶּפֶשׁ
- 64 הַמְלוּבֶשֶׁת בְּתוֹךְ הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית,
- 65 צְרִיכָה לְהִיּוֹת זְהִירוֹת
- 66 מִיּוֹחֲדָת בְּבִחִירַת הַיְזִית שֶׁמִּמֶּנּוּ
- 67 יִבּוֹא הַשְׁמָן, שֶׁהַיְזִית עֲצָמוֹ יִהְיֶה
- 68 זָךְ (כְּפִירוֹשׁ הָאֲבִן־עֲזָרָא), כִּי
- 69 כָּאֲשֶׁר הַיְזִית אִינוֹ זָךְ, וְהִינּוּ
- 70 שֶׁהַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית אֵינָם
- 71 מְזוּכָּרִים וּמִעוֹדֵנִים כָּלָל, אֵלָּא
- 72 הֵם בְּתוֹכָהּ הַחֲמִירוֹת וּבְמַצַּב
- 73 הַזֶּה יִשְׁנוּ הַעֵלֶם וְהַסְתָּר גָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַל
- 74 אֹרֶךְ הַנֶּפֶשׁ, הִנֵּה לְפַעְמִים יָכוֹל
- 75 לְהִיּוֹת שֶׁגַּם הַעֲצָה ד' מְבַטְשִׁין
- 76 לִיָּה' בִּיטוּל וְהַכְנָעָה שֶׁל הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ
- 77 הַבְּהִמִּית לֹא תוֹעִיל לְהַתְגַּבֵּר עַל
- 78 חֲמִירוֹת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ
- 79 הַבְּהִמִּית.

- 29 עֲזָרָא), כִּי כָאֲשֶׁר הַיְזִית אִינוֹ זָךְ, וְהִינּוּ שֶׁהַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית אֵינָם מְזוּכָּרִים
- 30 כָּלָל, אֵלָּא הֵם בְּתוֹכָהּ הַחֲמִירוֹת, הִנֵּה לְפַעְמִים יָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁגַּם הַעֲצָה
- 31 ד' מְבַטְשִׁין לִיָּה' לֹא תוֹעִיל לְהַתְגַּבֵּר עַל חֲמִירוֹת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְעַל-דֶּרֶךְ הַדְּרוּעַ²⁰ בתורת החסידות בְּנוֹגַעַ לְקַלִּיפַת עֲמָלָק, 2 שבניגוד ל'קליפות' אחרות (כוחות של היפך הקדושה המעלימים על הקדושה 3 כשם שהקליפה מכסה את הפרי) שיש דרכים לברר אותם ולהפכם ולהעלותם 4 לקדושה, 'קליפת' עמלק היא 'קליפה' קשה במיוחד שְׁאִין שׁוּם דָּבָר 5 הַמוֹעִיל לָזֶה כּוֹי ואין שום דרך 6 לתקן ולהעלות אותה, אֵלָא 7 שְׂבִיכְתוֹ זֹהִי תַקְנָתוֹ²¹ כשם 8 שלגבי כלים שנבלע בהם איסור יש 9 כלים שאפשר להכשיר אותם על ידי 10 הגעלה או ליבון אבל כלי חרס אין לו 11 הכשר אלא שבירתו היא תקנתו, כך 12 ב'הכשר' ותיקון רוחני, אי אפשר לתקן 13 את קליפת עמלק אלא רק 'לשבור' 14 ולבטל אותה לגמרי. 15 וְלָכֵן יֵשׁ צוּרָה שֶׁהִזִּית עֲצָמוֹ 16 ההברר המסתיר על השמן יִהְיֶה זָךְ 17 ומעודן, וְאֵז בְּדֹאֵי תוֹעִיל 18 הַכְתִּישָׁה כּוֹי כאמור שכאשר הגוף 19 נפש הבהמית הם לא חומריים 20 במיוחד, אזי הכתישה והביטול 21 מועילים להאיר בו את אור הנשמה 22 לַעֲשׂוֹתוֹ כְּלִי לְאַלְקוֹת. 23 אֲבָל מִצַּד פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים, 24 שֶׁהִזִּית הוּא לא העלם והסתיר על 25 השמן אלא להיפך בְּחִינַת 'יִשָּׁת 26 חֲשֵׁךְ סְתָרוֹ', חושך שלמעלה 27 מאור וגילוי שֶׁהוּא לְמַעְלָה גַּם 28 מִהָאֹר הַשֵּׁיף הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 29 הָעוֹלָמוֹת, האור האלוקי היורד 30 ומשתלשל מדרגה לדרגה ומעולם 31 לעולם וְהוּא ה'זית' שלמעלה מ'סדר 32 השתלשלות' תְּכֵלִית הַקְּדוּשָׁה 33 וְהַבִּיטוּל, אֵין צוּרָה בְּזִהִירוֹת 34 וְדִקְדוּק בְּנוֹגַע לַזִּית עֲצָמוֹ 35 שהיה 'זך' ומעודן שהרי מדובר 36 בדרגה נעלית ביותר, אֵלָא רַק 37 בְּשִׂיכּוֹת לִשְׁמֵן הַבָּא מִמֶּנּוּ, 38 שֶׁהוּא עֲנִין הַהִמְשָׁכָה מהאור 39 שלמעלה מ'סדר השתלשלות' 40 לְבַחֲבִינַת הַחֻקָּה, הראשונה מבין 41 עשר הספירות של 'סדר השתלשלות' שֶׁהִיא הַחֻקָּה רִאשִׁית הַגִּילּוֹי 42 בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, וְיֵשׁ לָהּ שִׂיכּוֹת לַעֲוֹלָמוֹת, לא כמו ה'זית' שהוא
- בחינה שלמעלה מהעולמות, וְלָכֵן צְרִיכָה לִהְיוֹת זִהִירוֹת שֶׁהַשְׁמָן 2 וְהַבִּיטוּל יִהְיֶה נָקִי מִכָּל תַּעְרוּבוֹת של דברים הסותרים לביטול, זָךְ 3 כְּלִי שְׁמָרִים הנוספים על השמן עצמו (כְּפִירוֹשׁ רִשִׁי, שְׁפִירוֹשׁוֹ 4 הוּא יִינָה שֶׁל תוֹרָה²², שֶׁהוּא 'זך' מורה על הסוד, "נכנס יין יצא 5 סוד", עֲנִין הַסּוֹד וְהַפְּנִימִיּוֹת 6 בְּפִנִּימִיּוֹת הַתוֹרָה גּוּפָא עצמה, 7 וְלָכֵן מִפְּרֹשׁ רִשִׁי את הפסוק עַל- 8 פִּי פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים). 9 וְיֵשׁ לְבָאֵר הַדִּיּוּק בפירוש רש"י 10 האמור על "שמן זית זך" בְּשִׁלְיִלַת 11 עֲנִין הַשְׁמָרִים דִּקְא, שְׁאִינִם 12 תַּעְרוּבֹת דָּבָר זָךְ שבא לתוך השמן 13 מבחוץ, אֵלָא הַשְׁמָרִים בָּאִים 14 מִהִזִּית עֲצָמוֹ ובכל זאת מציאותם 15 היא סתירה לשמן "זך" וטהור, וְהִנֵּנוּ 16 במשמעות הפנימית של הדברים 17 שה'זית' הוא האור האלוקי שלמעלה 18 מ'סדר השתלשלות', וה'שמן' הוא 19 ספירת החכמה, התחלת סדר 20 השתלשלות, לְפִי שְׁמַצַּד סְפִירַת 21 הַחֻקָּה (שְׁמָן) אֵין מְקוֹם 22 לְמַצִּיאֹת שֶׁל דָּבָר זָךְ (נִפְרָד) 23 מִמֶּשׁ ואין צורך לשלול אותו 24 (וכִּידוּעַ שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, 25 שְׁכָלָתוֹ הוּא בְּחִינַת 26 הַחֻקָּה²³, כמבואר בחסידות 27 שקיימת חלוקה כללית בין ארבעת 28 העולמות הכללים כך שעולם האצילות 29 (אף שכמובן יש בו את כל עשר 30 הספירות) הוא עניין החכמה (עולם 31 הבריאה – בינה, עולם היצירה – 32 מידות, עולם העשייה – מלכות) 33 ובעולם האצילות לא יִגְוֹרָה רַע²⁴ 34 אין שום מציאות שאיננה בטלה 35 לאלוקות בתכלית הביטול), פִּינּוֹן 36 שְׁמָאִיר בְּהַ סְפִירַת הַחֻקָּה אֹרֶךְ 37 אֵין-סוֹף שֶׁהוּא לְבָדוֹ הוּא 38 וְאֵין זוּלָתוֹ ואין שום מציאות 39 שנפרדת מאלוקות (שְׁזוּהִי מְדֻרְגָּת 40 הַחֻקָּה²⁵, אֵלָא שְׁמַצַּד 41 שְׂבִיכּוֹתָה של ספירת החכמה לַעֲוֹלָמוֹת - שֵׁיף בְּהַ שְׁמָרִים, שֶׁהֵם 42 דָּבָר זָךְ בְּעֶרְךָ הַשְׁמָן, כלומר, לא דבר זר וחיצוני ממש, אלא דבר זר

(20) סה"מ תרס"ה ס"ע רטז ואילך. ובכ"מ. (21) ע"פ כלים רפ"ב. (22) "היום יום" כט שבט. (23) ראה אוה"ת בראשית ח"ג תקסה, א. סה"מ תרל"ח ע' קפא. (24) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, ג. (25) תניא פל"ה בהגהה. (26) ח"ג קכח, ב (אד"ר).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יחסית לשמן שזוהי מדרגת החכמה עצמה וברוחניות הכוונה
 - 2 שבספירת החכמה, בגלל שבכל אופן יש לה שייכות לעולמות, צריך לשלול
 - 3 עירוב של דבר זר לגבי החכמה עצמה, היינו שלא תהיה בה תערובת של דבר
 - 4 כלשהו שאינו בטל לאלוקות לגמרי (ובמקל-שכן מזה שאפילו
 - 5 בנוגע ל'חכמה סתימאה',
 - 6 חכמה 'סתומה' ונעלמת הנעלית
 - 7 מחכמה סתם איתא מובא בזהר²⁶
 - 8 דשקט ואשתיבוי באתריה,
 - 9 כחמר טב על דורדיא כו'
 - 10 שקט ונמצא במקומו כיין טוב על
 - 11 שמרים, "שוקט על שמריו" (שזוהו
 - 12 ענין השמרים), ואם ב'חכמא
 - 13 סתימאה' יש 'שמרים' ועל-אחת-
 - 14 במה-וכמה שבבחינת
 - 15 החכמה סתם, כפי שהיא ראשית
 - 16 גילוי הספירות ושייכת לעולמות שניך
 - 17 ענין של שמרים ורק חכמה שהיא
 - 18 כ"שמת זית וך' נקיה וטהורה משמרים.
 - 19 וכל זה שניך רק בענין השמן,
 - 20 בחינת החכמה, מה-שאיין-כן
 - 21 בענין הזית שהוא מקור
 - 22 החכמה, לא שניך אפילו ענין
 - 23 של שמרים ולכן אין צורך להדגיש
 - 24 ולהזהיר שהזית צריך להיות "זך" כי
 - 25 מלכתחילה אין בו שום תערובת של
 - 26 דברים אחרים).
 - 27 ויש להוסיף ולבאר גם הדיוק
 - 28 ב'לשון רש"י ששמן זית "זך" הוא
 - 29 "טפה ראשונה" היוצאת מהזית
 - 30 (ולא הראשון סתם, בלשון
 - 31 המשנה²⁷ והרמב"ם²⁸ בענין
 - 32 זה), דלכאורה אינו מוכן
 - 33 דיוק ה'לשון טפה', שהרי
 - 34 אין זה הכמות של "טיפה" בלבד
 - 35 לפי ערך פמות השמן הדרוש
 - 36 להדלקת המנורה אפילו
 - 37 ללילה אחד ששיעורו חצי
 - 38 לוג²⁹ (שיעור הלוג נזכר בתורה,
 - 39 לגבי קרבן מצורע עני, ושיעור חכמים
 - 40 שהוא כשיעור שש ביצים, וכמות
 - 41 השמן הדרושה כדי שהמנורה תדלק 'מערב עד בוקר' היא חצי לוג).
- ויוכן על-פי המבאר ב'לקוטי תורה'³⁰ לאדמו"ר הזקן בענין שיעור פזית, שזית הוא בחינת יו"ד דשם הוי"ו³¹, שאינו צמצום גמור של האור האלוקי האין-סופי אלא רק על-דרך "לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה" כו'³², וכאשר הרב מוסר לתלמיד רעיון מסויים בדרך קצרה זה אמנם קיצור ביחס לאורך ולרוחב ולעומק של הרעיון אבל הקיצור מכיל את העניין כולו וזה רק קיצור ולא צמצום והינו, שגם שיעור מועט כולל בתוכו הרבה כו', ועד להמשכה עצומה עם כל התוקף והערך שיש באריכות הדברים (פהלשון ב'לקוטי תורה'³⁰), והינו לפי ששרש ההמשכה של האות יו"ד של שם הוי' הוא מלמעלה מסדר השתלשלות.
- ועל-פיה מוכן גם בנוגע לדיוק ה'לשון טפה'. ומדבק רש"י בפירושו, כאמור, "טפה ראשונה", כי בטפה יש שתי מדרגות. טפת ה'יסוד' שעל-ידה ידה היא ההמשכה מזעיר-אנפין אנפין המידות העליונות (הנקראות 'פנים קטנות' כי ביחס לאור המאיר במוחין, אור המידות הוא 'קטן' ומועט) לבחינת מלכות (וזהו ענין השמן השני שפשר למנחות אך לא להדליק בו את המנורה), וטפת 'יסוד אבא', שהוא ענין ההמשכה של אור אלוקי מבחינת החכמה (וזהו ענין השמן הראשון שפשר למנורה). וזהו הדיוק ברש"י "טפה ראשונה", שרומז על המשכת החכמה (ולא על ההמשכה מזעיר-אנפין, שזוהי הטפה השנייה והיא בדרגה נמוכה יותר).
- (ד) והנה פדי לבא לבחינה נעלית היותר נעלית ד"שמן זית זך", לפי כל הפירושים האמורים לעיל,

(27) מנחות פו, א. וראה גם פירש"י אמור כד, ב. (28) הל' איסורי מזבח פ"ז ה"ח. (29) משנה מנחות פח, א. גמרא שם פט, א. (30) נשא כז, ד. (31) רע"מ פ' פנחס (רמד, ב. רמז, ב) ופ' עקב (ערב, א) - לקו"ת שם. (32) פסחים ג, ב. חולין סג, א. וראה לקו"ת בשלח א, א. ביאורי הזהר פ' אחרי לאדמו"ר האמצעי (עו, ד) ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' שסג). ד"ה וידבר אלקים אכה'ד תשכ"ח פ"ג (תורת מנחם - ספר המאמרים סיון ע' שכח).

שבת פרשת תצוה, י"א אדר-ראשון, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 צריך להיות הענין ד"כתית", שהוא ענין פתישת הזית כדי
2 להוציא ממנו את השמן. וענין זה הצורך לכתוש את הזית הוא לא רק
3 בנוגע לזית כפי שהוא במדרגה התחתונה, שהמרירות של
4 הזית מורה על בחינת חשוכא ומרירו דסטר-אחרא,
5 החושך והמרירות של הסטר-אחרא,
6 הצד האחר שאינו צד הקדושה והוא
7 מעלים ומסתיר על האור האלוך,
8 וכתישת הזית הוא ענין
9 דאתפפיא סטר-אחרא כפיה
10 והכנעה של היפך הקדושה (כנ"ל)
11 סעיף ב), אלא גם כפי
12 שהזית הוא במדרגה
13 העליונה, מקור השמן ולכן
14 הוא נעלה מהשמן עצמו, והמרירות
15 שבו מורה על בחינת "ישת
16 חשך סתרו", ועד שמצד גודל מעלתו לא שיהי בו
17 למעלותא, העלם שלמעלה מגליו,
18 ועד שמצד גודל מעלתו של
19 הזית לא שיהי בו אפילו ענין
20 של שמרים כמו בשמן (כנ"ל)
21 שלפי פירוש רש"י מטעם זה אין
22 התורה שוללת את השמרים ביחס לזית
23 אלא ביחס לשמן), מפל-מקום
24 צריך להיות גם ביות' בדרגה
25 נעלית זו ענין של פתישה,
26 שהוא ענין הביטול
27 (ואדרבה, הענין ד"כתית"
28 הוא לא בנוגע לשמן, אלא
29 בנוגע לזית דוקא).
30 והולך ומבאר את משמעות עניינו של
31 "כתית", כתישה וביטול ברוחניות
32 העניינים, ומדוע יש בה צורך בכך
33 בדרגה כה נעלית כמו הזית, אור
34 שלמעלה מסדר השתלשלות.
35 והענין בזה, שאף שמדרגת
36 התקמה (שמן) היא תכלית
37 הביטול, ועל-אחת-כמה-
38 וכמה מקור התקמה (זית),
39 ובפטר שלאחר-יהי הוצרכו
40 להביא את השמן אל משה
41 ("ויקחו אליך גו'), שענינו
42 הוא תכלית הביטול, כמו
- שכתוב³³ שמשה ואהרן אמרו על עצמם ונחנו מה, כלומר מה אנחנו
חשובים, ונמצא שמלכתחילה מדובר במדרגות של ביטול מוחלט לאלוקות,
מפל-מקום צריך להיות גם הביטול ד"כתית" (ביטול
שני), שהוא הביטול דתשובה, כפי שמצינו שגם אצל
משה רבנו שביחד עם גודל מעלתו
והביטול המוחלט שלו הוצרך
להיות ענין של תשובה³⁴,
ובלשון הזוהר שהמשיח בא כדי
לאתבא צדיקא בתויבתא³⁵,
להשיב צדיקים (שלא שייכים כלל
לחטא ועון) בתשובה, כי הצדיק -
עם היותו בתכלית הביטול
לאלקות, ואינו שיהי לענין
של ישות ופירוד מאלוקות - הרי
גם הביטול שלו הוא באיזה
ציור, תבנית והגדרה מסוימת,
ולכן צריך לפעול בעצמו
הענין ד"כתית" (ער דארף
זיך ערשט צעשטויסן עליו
דווקא 'לכתוש את עצמו') מפל
ענין של ציור, שהביטול שלו
יהיה מעל כל ציור' והגדרה שיהי
ענין הביטול דתשובה, שזוהי
תנועה של העדר שביעות
רצון עצמית וביטול כל פרט והגדרה
של המציאות האישית, "אסורה
מפאן להתקרב שם"³⁶,
כפירוש רש"י על דברי משה רבנו
כשראה את הסנה בוער ולא נשרף,
"אסורה נא ואראה...", היינו התרחקות
מהמצב הנוכחי ומעבר למצב אחר,
ענין התשובה.
ועל-פיה יש לבאר גם
מאמר כ"ק אדמו"ר
(מהורש"ב) נשמתו-עדן³⁷
אודות גילוי החסידות על-ידי
אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד,
שהתחיל בעקר לאחר יציאתו

(33) בשלח טז, דח. (34) ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. (35) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ שם. שה"ש נ, סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב. (36) לשון רש"י שמות ג, ג. וראה ספר השיחות תש"ב ע' 46 ואילך. (37) ספר השיחות תורת שלום ע' 26.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

קִשָּׁה [וּמִזָּה מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגַע לַעֲבֹדָת כָּל אֶחָד וְאֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל, גַּם מִי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַמְדִּירָגָה גְבוּהָ זֶה, וְאֶצְלוֹ הַעֲבֹדָה שֶׁל "כְּתִית"
וְ"כְתִישָׁה" הִיא בְּכִיטוֹל וְהַכְנָעָה בְּרַמָּה יוֹתֵר פְּשׁוּטָה שְׂאִין לְהָשׁוּב בְּטַעוֹת
שֶׁהַצֹּרֶךְ בְּעֵנֶיךָ דְּ"כְתִית" הַתְּכַבְּלוֹת הַמִּצִּיאוֹת וְהַיִּשׁוֹת הָאִישִׁית הוּא
רַק בְּגִלְל הַהֲתַעֲסָקוֹת בְּעֵנֶיךָ
הָעוֹלָם, בְּמִסְחָר, אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְשֹׂאֵר עֲנִינֵי הָרְשׁוּת
שֶׁבָּהֶם הַקְדוּשָׁה וְהַאֲלוּקוֹת הֵם בַּהֲעֵלֶם
וְהַסְתֵּר וְלֹא תַחֲשׁוּת בִּיטוֹל הֵם יְכוּלִים
לַגְרוֹר אֶת הָאָדָם לִישׁוֹת וְהִיפֵךְ הָעִידוֹן
וְהַיּוֹכֵחַ, אֲלֵא גַם בְּעִסְקוֹ בְּעֵנֶיךָ
קְדוּשָׁה, לִימּוּד הַתּוֹרָה, הַתְּבוּנָנוֹת בַּתְּפִלָּה וְקִיּוּם
מִצְוָה בְּהִידוּר, עֲנִינֵי קְדוּשָׁה
שֶׁלְכַאוּרָה הָעִיסוּק בָּהֶם מַעֲדָן וּמוֹכֵךְ
וְלֹא לְהִיפֵךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת הָעֵנֶן
דְּ"כְתִית", הַבִּיטוֹל דְּתִשְׁבּוּכָה
גַּם בְּנוֹגַע לְצִיּוֹר דְּקְדוּשָׁה, וְגַם
דְּמוּת וְתַכְנִית אִישִׁית בְּעֵנֶיךָ קְדוּשָׁה
הָאָדָם נִדְרֵשׁ לְבַטֵּל כִּי גַם זֶה קֶשֶׁר
לַגְדֵּי הַמִּצִּיאוֹת הָאִישִׁית שֶׁלֹּא וְלֹא
זֹאת, הִנֵּה בְּרִיבּוֹי
הַהֲשִׁתְּלָשׁוֹת וּרְיִידָה מְדֻרָּגָה
לְדֻרָּגָה יְכוּל לָבֵא גַם לְכַחֲנִית
הַיִּזִּית שְׁמַעְלִים וּמִסְתִּיר כו'.
(ה) אֲמָנָם אֵף שֶׁבְּפִרְסוּתוֹ הָעֵנֶן
הָרוּחוֹנִי שֶׁל כְּתִישָׁת הַיִּזִּית קִיּוּם בַּעֲבֹדָת
ה' בְּכָל הַמְדִּירָגוֹת, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל
בְּאַרְיִכוֹת, קָלְלוֹת הָעֵנֶן
דְּכְתִישָׁת הַיִּזִּית ("כְּתִית")
שֶׁעִלּוֹ מְדוּכָר בְּפִרְשָׁה זֶה בַּתּוֹרָה הוּא
רַק פְּאֶשֶׁר צָרִיכִים לְהוֹצִיא
מִמֶּנּוּ מִהוּיָּת שְׁמֵן כְּדִי לְהֵאִיר, כְּלִשׁוֹן
הַכְּתוּב "כְּתִית לְמֵאֹר",
הִינּוּ "כְּתִית" כְּדִי לְהֵאִיר, שְׁעָה
עֵנֶן הַדִּלְקָת הַמְּנוּרָה,
שֶׁהַפְּנוּהָ בָּזָה הִיא בְּשִׁבִּיל
לְהֵאִיר אֶת הָעוֹלָם בְּרוּחוֹנִית,
לְהֵאִיר לְתוֹכָהּ גִּילּוֹת אֲלוּקוֹת, כְּמֵאֲמָר
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁹ לְגַבִּי הַדִּלְקָת
הַמְּנוּרָה לֹא לְאֹרֶה אֲנִי הַקְדוּשָׁה
בְּרוּךְ-הוּא צָרִיךְ, וְלִכְּנֵן הִיּוֹ
בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ חֲלוּגֵי שְׁקוּפִים אֲטוּמִים⁴⁰, כְּדִי לְהוֹצִיא

מִהַמְּאִסֵּר שֶׁהִי עֵינִי פְּטָרְבִּירְג, מִה הַיִּזִּית הַזֶּה קְשׁוּתִישִׁין אוֹתוֹ
הוּא מוֹצִיא שְׁמֵנו כו'³⁸ כִּי עֵינֵי הַגִּילּוֹת וְהַפְּצָת מַעֲיָנוֹת הַחֲסִידוֹת
רְחוּצָה, הַתְּחִיל בְּעֵינֵיךְ לְאַחֵר הַמְּאִסֵּר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ עַל אֲדוּמִ"ר הִזְקֵם
בְּכַחֲנִית "כְּתִישָׁה".
וּמִקְדִּים הַרְבֵּי הַרְשָׁב, הִגַּם
שְׁקִשָּׁה לֹמֵר כֵּן כִּי קִשָּׁה לֹמֵר
שֶׁאֲדוּמִ"ר הִזְקֵן הִיּוֹ זָקוּק לְכְּתִישָׁה
וּבִיטוֹל, אֲבָל הָאֲמָת הוּא כֵּן.
וְלִכְאוּרָה, לֹא רַק שְׁקִשָּׁה
לֹמֵר כֵּן, אֲלֵא אִי-אֶפְשָׁר לֹא
יִתְכַּן לֹמֵר כֵּן, שְׁהִרִי כְּתִישָׁה
הַיִּזִּית הִיא דְּבַר נִחוּץ בְּגִלְל
שֶׁהוּא מַעֲלִים עַל הַשְּׁמֵן, הִינּוּ
מִסְתִּיר עַל הָאֹר, וְעַל-דֶּרֶךְ אֶעָא
דְּלֹא סָלִיק בֵּיה נְהוּרָא
מִבְּטָשִׁין לִיה⁵, עַץ שֶׁלֹּא עוֹלָה בּו
אֹר מִבְּקַעֲיָן אוֹתוֹ, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל,
וְאִיךְ שִׁיךְ לֹמֵר זֹאת בְּנוֹגַע
לְבִיטוֹל הִזְקֵן וְכִי הִיּוֹ בּו חֲסִי-וְשׁוֹלֵם
חֲסִי-וְשׁוֹן שְׁכָרִי לְתַקְנֵה הִיּוֹ זָקוּק
לְבִיטוֹשׁ וְהִרִי לֹא יִתְכַן לֹמֵר כֵּן!
אֵף הָעֵנֶן הוּא, שֶׁהַפְּנוּהָ בָּזָה
לְבִיטוֹל דְּ"כְתִית" שְׁצָרִיךְ
לִהְיוֹת גַּם בְּדִרְגָּא הִיּוֹתֵר
עַל-יִזְנָה דְּזִיּוֹת, מְקוֹר הַשְּׁמֵן,
עַל-דֶּרֶךְ הַמְּבּוֹאֵר לְעִיל לְגַבִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ
וְבַעֲנִין הַתְּשׁוּבָה כְּפִי שֶׁהוּא אֲצֵל
הַצִּדִּיקִים, שְׁעָה הַבִּיטוֹל
דְּתִשְׁבּוּכָה (שְׁדוּגְמָתוֹ הוּא עֵנֶן
הַיִּסּוּרִים וְהַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ)
שְׁבַמְאָסֵר שֶׁל רַבְּנוּ הִזְקֵן (שְׁצָרִיךְ
לִהְיוֹת "כְּתִית" בְּאוֹפֵן כֹּזֶה גַם
אֲפִילוֹ אֲצֵל מִשָּׁה רַבְּנוּ כו'.
וְיֵשׁ לֹמֵר בְּכֹנֶת דְּכָרִי
אֲדוּמִ"ר הַרְבֵּי הַרְשָׁב נִשְׁמָתוֹ
עֵדֵן "שְׁקִשָּׁה לֹמֵר כֵּן",
שְׁעָה לְפִי שְׁבַדְכִּירִי רָצָה
לְעוֹרֵר אֶת הַשּׁוֹמְעִים אֶת שִׁיחַתּוֹ עַל
עֲבֹדָה זֹאת (לְאַתְבָּא צִדִּיקָא
בְּתִיבְתָּא לְעוֹרֵר לַעֲבֹדָת הַתְּשׁוּבָה
גַּם אִתּוֹ מִשְׁמַעַצ בְּמִדְרַגַּת 'צִדִּיק'),
וְהִרִי כְּדִי לָבֵא לְיָדָה לְתִשְׁבּוּכָה
בְּדֻרָּגָה כֹּזֶה (לְבַטֵּל אֲפִילוֹ אֶת הַצִּיּוֹר' שֶׁל הַבִּיטוֹל) יֵשׁ צֹרֶךְ בַּעֲבֹדָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **אֹרְהָ לְעוֹלָם**⁴¹ בשונה מחלון רגיל שנועד להביא את האור מבחוץ לתוך
2 הבית, החלונות של בית המקדש נועדו להביא את אורו החוצה (ובלשון
3 הגמרא: "שולחן בצפון ומנורה בדרום. אמר ר' זריקא אמר ר' אלעזר, לא
4 לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך. ויעש [שלמה המלך] לבית חלוני
5 שקופים אטומים, תנא שקופין
6 [מבפנים] ואטומים [מבחוץ], לא
7 לאורה אני צריך, מחוץ לפרוכת העדות
8 באהל מועד, עדות הוא לכל באי עולם
9 שהשכינה שורה בישראל").
10 **וְהָעֲנָן בְּזָה, שְׁהִיָּת מִצַּד**
11 **עֲצָמוֹ, מִצַּד גּוֹדֵל מַעְלָתוֹ אֵינוֹ**
12 **זָקוּק לְעָנָן דְּ"כֶתִית"** ובצמם
13 אין צורך לכתוש אותו (וגם אינו
14 יכול להגיע להענן
15 דְּ"כֶתִית", כִּינֹן שָׁאִין לָךְ דָּבָר
16 שְׁיֻכָּל לִפְעוֹל בּוֹ הַבִּטּוֹל
17 דְּ"כֶתִית", כי מפני מעלתו אין
18 לשום דבר השפעה עליו). וְרַק
19 **בְּאֲשֶׁר צָרִיכִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ**
20 **שָׁמֶן לְמִנְוָה דְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ**
21 **כְּדִי לְהַאִיר לְעוֹלָם, הִנֵּה מִצַּד**
22 **הַשִּׁיכּוֹת לְצִיּוֹר הָעוֹלָם שֶׁהוּא**
23 **מִחוּץ לְקֹדֶשׁ, שֶׁהִי כְדִי לְהַאִיר**
24 **אֶת הָעוֹלָם יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּשִׁיכּוֹת מִסּוּיִמַת**
25 **לְעוֹלָם יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּעָנָן**
26 **דְּ"כֶתִית" (שְׁהוּ הַבִּטּוֹל**
27 **לְצִאת מִהַצִּיּוֹר שְׁלֹו שֶׁמֶצַד עֲצָמוֹ**
28 **הוּא נִעְלָה מְכִיד לְהַאִיר בְּעוֹלָם,**
29 **כִּמְבֹאֵר לְעִיל שְׁהוּת, לְפִי פִירוּשׁ זֶה,**
30 **מִסְמַל אֹר אֱלֹקִי שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהָעוֹלָם,**
31 **כְּדִי לְהַאִיר אֶת הָעוֹלָם וְלֹאֲחֹר**
32 **שִׁישׁ לוֹ שִׁיכּוֹת לְעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ צִרִיךְ**
33 **בְּ"כֶתִית", כְּתִיבָה וּבִטּוֹל, בְּמוֹכַח יִצְיָאָה**
34 **מִהַצִּיּוֹר שְׁלֹו).**
35 **וְכִמּוֹ הַנֶּשֶׁמָה, הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שֶׁל**
36 **יְהוּדִי, שְׁדוּקָא בִּירִידָתָהּ לְמַטָּה**
37 **לְבָרֵךְ אֶת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ**
38 **הַבְּהִמִּית, לְהַפְרִיד בֵּין הַטּוֹב וְהָרָע**
39 **שֶׁבָהֶם וְלַהֲעֵלֹת אֶת הַטּוֹב לְקֹדֶשׁ,**
40 **הָרִי הִיא זָקוּקָה לְעָנָן**
41 **הַתְּשׁוּבָה, וְדוּקָא עַל-יְדֵי-זֶה**
42 **בְּכוֹת הִירִידָה הָרִי הִיא מַגְעָת**
43 **לְהַעֲלִיּוֹ דְּבַעֲלִי-תְשׁוּבָה**
- שְׁלֹמַעֲלָה מִצַּדִּיקִים כִּמְבֹאֵר בְּחִסְדֵּי הִירִידָה לְמַטָּה הַנֶּשֶׁמָה
מְגִיעָה לְעִלְיָה לְמַעֲמָד וּמַצֵּב גְּבוּהָ וְנִעְלָה יוֹתֵר מְכִיד שֶׁהִיָּתָה קוֹדֶם הִירִידָה.
(ו) **וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן מֶה שֶׁכְּתוּב וַיִּקְחוּ אֶת שֶׁמֶן הָיִיתָ אֱלִיךְ גו',**
אֶל מִשָּׁה, אֵף שֶׁהִדְלַקְתָּ הַמִּנְוָה הַצֹּרֶךְ לְהִיָּת עַל-יְדֵי
אַהֲרֹן, וְלֹא עַל-יְדֵי מִשָּׁה
(וּבְכָרֵךְ שֶׁהִשְׁמָן לֹא הָיָה
יָכוֹל לְהִיָּת מִמּוֹנוֹ שֶׁל מִשָּׁה,
אֶלָּא הַצֹּרֶךְ לְהִיָּת מִמּוֹן
צָבוֹר דּוּקָא⁴² וְאִם כֵּן מִתְחַזְקָת
הַשְּׂאֵלָה לְשֵׁם מֶה הָיָה צִרִיךְ לְהַבִּיא אֶת
הַשְּׁמָן אֶל מִשָּׁה דוּקָא), כִּי בְּכָדִי
לְהִדְלִיק אֶת הַמִּנְוָה בְּשִׁבִּיל
לְהַאִיר אֶת הָעוֹלָם, יֵשׁ צוֹרֵךְ
בְּמִדְרַגַּת הַבִּטּוֹל דְּמִשָּׁה,
לְאַחֲרֵי שֶׁנֶּעֱשָׂה אֶצְלוֹ הָעָנָן
דְּ"כֶתִית", שֶׁהוּא בִּטּוֹל נִעְלָה
בְּיוֹתֵר, עֲנִיין הַתְּשׁוּבָה כְּפִי שֶׁהוּא
בְּמִדְרַגַּת הַצִּדִּיקִים, כִּמְבֹאֵר לְעִיל,
וְזוֹהִי הַבִּטּוֹל שֶׁל מִשָּׁה הַנִּתְיָנִית
כֹּחַ לְאַהֲרֹן לְהַאִיר אֶת
הָעוֹלָם עַל-יְדֵי הַדְּלָקָה
הַמִּנְוָה (שֶׁהוּצֶרְכָה לְהִיָּת
בְּפוֹעַל עַל-יְדֵי אַהֲרֹן, וְלֹא
עַל-יְדֵי מִשָּׁה).
וְהוֹלֵךְ וּמְבֹאֵר, לְפִי זֶה, מִהִי פְעוּלָתוֹ שֶׁל
מִשָּׁה וּמִהִי פְעוּלָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן בְּעֲנִיין
הַמִּנְוָה:
וְהָעָנָן בְּזֶה, כִּמְבֹאֵר בְּאַרְיֹכָה
בְּדְרוֹשִׁים מֵאֲמֵרֵי חֲסִידוֹת
שֶׁהַנִּתְיָנִית כֹּחַ עַל עָנָן
הַדְּלָקָה הַמִּנְוָה הִיא עַל-יְדֵי
מִשָּׁה דּוּקָא וְלִהְיֶיךָ גַּם
מִמְּאֹמֶר רְבוּתִינוּ וְלִל⁴³ עַל
הַפְּסוּק⁴⁴ וְתֵרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב
הוּא (שֶׁנֶּאֱמָר בְּמִשָּׁה),
שֶׁבִשְׁעָה שְׁנוּלֵד - נִתְמַלָּא
הַבֵּית כּוֹלֹ אוֹרָה, וּמְדַבְּרֵי חֲכָמִינוּ
ז"ל אֵלֶּה יֵשׁ לְלַמּוֹד עַל הַקֶּסֶר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

דְּמִטְרוֹנִיתָא⁴⁹, (מילולית: השושבין של הגבירה, המלכה, ועל המשמעות הרוחנית של הדבר מבואר ב'תורה אור' בפרשת השבוע: "אהרן שושבינא דמטרוניתא, מטרוניתא הוא מקור נשמות ישראל... ואהרן הוא השושבין להם כמו על-דרך-משל חתן וכלה שצריכין שושבין לילך עמהם לפי שאי-אפשר להם לילך בעצמם מחמת הבושה וצריכין סעד לתמכם. כך להיות התכללות נשמות ישראל במקורם באור אי-סוף ברוך-הוא אין להם כח מצד עצמם רק על-ידי בחינת אהרן שהוא שושבינא דהוה...") שְׁהוּא עניין "שושבינא דמטרוניתא" בְּחִינַת דְּבוּר הַעֲלִיּוֹן שֶׁמֶשׁ נִמְשָׁךְ חִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת עַל-יְדֵי עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, אָבֵל מֶשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִינָא דְּמִלְכָּא⁴⁹, השושבין של המלך (החתן, הקדוש-ברוך-הוא) וְהָרִי לֹאוֹ אוֹרְחָא דְּמִלְכָּא לְאֶשְׁתֵּי בְּמִילֵי דְּהִדְיוּטָא⁵⁰, אין דרכו של המלך לדבר ולהתעסק בדברי הדיוטות שְׁהוּא עֲנִין חִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה דִּקְאָ וּלְכֹן מֶשֶׁה רַבִּינוּ שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ פּוֹעֵל אֶת הַמִּשְׁכַּת הַתּוֹרָה, וְאֵהָרִן פּוֹעֵל אֶת הַמִּשְׁכַּת הָאֱלֹקוֹת לְעוֹלָם. וְכַמְבָּאָר שָׁם, כַּמֵּאמַר הַנוֹכַח, שְׁהוּא גַם מָה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵¹ שְׁמִי שְׁתוֹרְתוֹ אוֹמְנֹתוֹ וְאֵינוּ מַפְסִיק מְלִימוֹד הַתּוֹרָה לֵאמֹר עֵסֶק אַחֵר, פְּטוֹר מִן הַתְּפִלָּה⁵², כִּי עֲנִין שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר בְּרָכוֹת דְּתְפִלָּה הוּא לְהִמְשִׁיךְ אֱלֹקוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה עַד שֶׁהַמִּשְׁכָּה תִּרָּד לְעוֹלָם הַזֶּה בְּבִחְיַת אוֹר וְשִׁפְעַ גְּשָׁמִי, חַיִּי שְׁעָה⁵³, דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים שְׁחוּלָפִים וְעוֹבְרִים, וְהָרִי גַם עֲנִין לִימוֹד הַתּוֹרָה הוּא הַמִּשְׁכַּת אֱלֹקוֹת, וְאֶדְרַבָּה, בְּאֹפֶן נִצְלָה יוֹתֵר, חַיִּי עוֹלָם⁵³, חַיִּים שֶׁל נֶצַח, וְלָכֵן, מִי שְׁתוֹרְתוֹ אוֹמְנֹתוֹ הָרִי הוּא פְּטוֹר מִן הַתְּפִלָּה, פִּינִין שְׁגָם עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה הָרִי הוּא מְמַשִּׁיךְ עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה וְגַם לֹא הַתְּפִלָּה הָרִי הוּא מְמַשִּׁיךְ אֱלֹקוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְבְּאֹפֶן נִצְלָה יוֹתֵר מֵאִשְׁרֵי הַמִּשְׁכָּה הַנִּפְעֶלֶת עַל

והשייכות המיוחדת של משה דוקא לעניין האור, אף שאין הוא המדליק את המנורה בפועל], שְׁעַל-יְדֵי הִיא הַמִּשְׁכַּת הַתּוֹרָה, כַּמֵּאמַר הַמִּשְׁנָה מֶשֶׁה קִיבֵל תּוֹרָה מִסִּינִי וּמִסֵּרָהּ... שְׁעַנְיָנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא גִילּוֹי יְחִידוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה כְּמוֹ לְמַעְלָה לְהַבִּיא לִידֵי כֹךְ שֶׁאֲחָדוֹת ה' תִּתְגַּלֵּה לְמַטָּה כְּפִי שֶׁהִיא גְלוּיָהּ לְמַעְלָה, בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים. וְהוּא גַם מָה שְׁגִבִי מֶשֶׁה נֶאֱמָר לְגַבִּי מִשָּׁךְ הַזֶּמֶן שֶׁהַמִּנְרָה צָרִיכָה לְדוֹקֹק וּלְהֵאִיר "לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד", כִּי הַגִּילּוֹי אֱלֹקוֹת בְּעוֹלָם שְׁעַל-יְדֵי הַתּוֹרָה הוּא בְּאֹפֶן שֶׁלְּמַעְלָה מִהַחֲלוּקִים דִּיּוֹם וְלַיְלָה כו' (וְעַנְיָנוּ בְּעִבּוּדָה הוּא מֶה שֶׁהִנְשָׁמָה הִיא תְּמִיד בְּאֶמְנָה אֶת אֲבָל הַדִּלְקָת הַמִּנְרָה בְּפּוֹעֵל, לְהֵאִיר וּלְכַרֵּךְ אֶת הָעוֹלָם, הֵנָּה עַל זֶה נֶאֱמָר "יַעֲרֹף אוֹתוֹ אֶהָרֵן מַעֲרֵב עַד בִּקְרָ", שְׁהוּא בְּאֹפֶן שֶׁ"בְּרִישָׁא חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא"⁴⁶, וְכִידּוּעַ בְּעִנִּין רִנָּה בְּרִמְשָׁא וְשִׁמְחָה בְּצַפְרָא⁴⁷. וּבְפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, כְּמִבְאָר בְּאַחַד הַבִּיכְלָאן שְׁלֹא נִדְפְּסוּ עֲדִין⁴⁸, שְׁאֵהָרֵן הוּא שׁוֹשְׁבִינָא דְּמִטְרוֹנִיתָא⁴⁹, שְׁהוּא בְּחִינַת דְּבוּר הַעֲלִיּוֹן שֶׁמֶשׁ נִמְשָׁךְ חִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת עַל-יְדֵי עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, אָבֵל מֶשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִינָא דְּמִלְכָּא⁴⁹, וְהָרִי לֹאוֹ אוֹרְחָא דְּמִלְכָּא לְאֶשְׁתֵּי בְּמִילֵי דְּהִדְיוּטָא⁵⁰, שְׁהוּא עֲנִין חִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה דִּקְאָ. וְכַמְבָּאָר שָׁם, שְׁהוּא גַם מָה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵¹ שְׁמִי שְׁתוֹרְתוֹ אוֹמְנֹתוֹ פְּטוֹר מִן הַתְּפִלָּה⁵², כִּי עֲנִין שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר בְּרָכוֹת דְּתְפִלָּה הוּא לְהִמְשִׁיךְ אֱלֹקוֹת בְּבִחְיַת אוֹר וְשִׁפְעַ גְּשָׁמִי, חַיִּי שְׁעָה⁵³, וְהָרִי גַם עֲנִין לִימוֹד הַתּוֹרָה הוּא הַמִּשְׁכַּת אֱלֹקוֹת, וְאֶדְרַבָּה, בְּאֹפֶן נִצְלָה יוֹתֵר, חַיִּי עוֹלָם⁵³, וְלָכֵן, מִי שְׁתוֹרְתוֹ אוֹמְנֹתוֹ הָרִי הוּא פְּטוֹר מִן הַתְּפִלָּה, פִּינִין שְׁגָם עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה הָרִי הוּא מְמַשִּׁיךְ אֱלֹקוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְבְּאֹפֶן נִצְלָה יוֹתֵר מֵאִשְׁרֵי הַמִּשְׁכָּה הַנִּפְעֶלֶת עַל הָעִבּוּדָה הִיא כְּשֶׁעֲדִין יֵשׁ הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר, וְאֵז יֵשׁ רֵק רִינָה. וְכַמְתַּגְבִּירִים עַל הַחוּשׁ וְיֵשׁ בּוֹקֵר וְאוֹר, יֵשׁ "שְׁמַחָה" שֶׁהִיא גִילּוֹי לְגַבִּי רִינָה". וּבְפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, כְּמִבְאָר בְּאַחַד הַבִּיכְלָאן כְּרִכִּים שֶׁל מֵאֲמָרִי חֲסִידוֹת כַּתְּבִיד שְׁלֹא נִדְפְּסוּ עֲדִין⁴⁸, שְׁאֵהָרֵן הוּא שׁוֹשְׁבִינָא

(45) תניא ספכ"ד. (46) שבת עז, ב. (47) זח"א רכט, ב. וראה תו"א מקץ לו, א ואילך. (48) נדפס לאח"י במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' עא. והקיצור - באוה"ת פרשתנו ע' א'תקעב. (49) ראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב. תו"א פרשתנו פא, א ואילך. (50) זח"ג קמט, ב. (51) שבת יא, א. (52) ראה גם תו"א פרשתנו פב, רע"א. (53) שבת יו"ד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ידי התפילה, וְהָרִי בְּכָל־מָאֲתִים מִנֶּה⁵⁴ כשם שמאיתים כוללים
2 בתוכם גם מאה, כך הדבר הגדול יותר, ההמשכה שעל-ידי התורה, כולל
3 בתוכו את הדבר הקטן יותר, ההמשכה שעל-ידי תפילה.
4 ומְכַל־מְקוֹם, הִנֵּה גַם מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אוֹמְנָתוֹ מִפְּסִיק
5 לְקִרְיַת־שֹׁמֶעַ⁵¹, כִּי אִי־
6 אֶפְשָׁר לֹא יִכּוּלָה לְהִיּוֹת
7 הַמְשָׁכָה שֶׁל אֹר אֱלֹקִי מִלְמַעְלָה
8 לְמַטָּה, מִהַקְדוּשׁ־בִּרְוֹן־הוּא אֶל הָאָדָם
9 בְּלֹא הַעֲלָאָה תַּחֲלָה מִלְמַטָּה
10 לְמַעְלָה, הַתְּקַרְבוֹת לֵאלֹקוֹת מִצַּד
11 הָאָדָם. וְאִף שֶׁהַעֲנִין דְּתוֹרָתוֹ
12 אוֹמְנָתוֹ לֵאמֹתוֹ הוּא כְּמוֹ רַבִּי
13 שֹׁמֶעַן בֶּן יוֹחָאי שֶׁאָמַר בְּחַד קְטִירָא
14 קְטִירָא אֶתְקַטְרָנָא⁵⁵, בְּקֶשֶׁר אֶחָד
15 הִנֵּי קְשׁוֹר הִנֵּנוּ שֶׁהוּא תְּמִיד
16 בְּבַחֲנִית הַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה
17 כּו', וְלֵמָּה אִם כֵּן הוּא זָקוּק לְהַפְסִיק
18 מִתְּלַמּוּדוֹ כְּדִי לְקַרֹּא קְרִיאַת שְׁמַע וְהָרִי
19 לֹלֵי זֹאת הוּא תְּמִיד בִּתְנוּעָה' שֶׁל
20 הַעֲלָאָה, הָרִי זֶה רַק שְׁאִינוֹ
21 צָרִיף לְהַתְעוֹרְרוֹת שְׁעַל־יָדֵי
22 פְּסוּקֵי־דִמְרָה וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וְגַם
23 לֵלֵא הַתְּעוֹרְרוֹת הַזֶּה הוּא נִמְצָא
24 בִּתְנוּעָה' נִפְשִׁית שֶׁל 'הַעֲלָאָה' אֲבָל
25 גַּם הוּא צָרִיף לְהַעֲלָאָה
26 דְּקִרְיַת־שֹׁמֶעַ⁵⁶ שֶׁהִיא הַתְּעוֹרְרוֹת
27 וְהַתְּקַרְבוֹת לֵאלֹקוֹת בְּאוֹפֶן נִעֲלָה
28 בְּמִיּוֹחַד וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ לֵלֵא
29 קְרִיאַת שְׁמַע, וְלַעֲזוֹךְ הַעֲלָאָה זֶה גַם מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אִמְנָתוֹ מִפְּסִיק מְלִימּוּדוֹ וְקוֹרָא
30 קְרִיאַת שְׁמַע. וּמוֹסִיף שָׁם⁵⁷ בְּמֵאמַר הַנּוֹכְחִי: וְעֵינֵי יְרוּשְׁלָיִם⁵⁸
- הוֹבָא ב'מֵאוּר' סֵפֶר הַמֵּאוּר עַל הָרִי"ף וְיֵשׁ פְּרָק־קֶמָא תַּחֲלִית פֶּרֶק
רֵאשׁוֹן דְּשִׁבְתָּ⁵⁹, מְשַׁמֵּעַ שְׁלֹא הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי עֲצֻמוֹ
מִפְּסִיק מְלִימּוּדוֹ גַּם אִפְּלוֹ לְקִרְיַת־שֹׁמֶעַ, וְתִכְנֵן לְפִי מָה
שֶׁכְּתוּב בְּחַד קְטִירָא כּו' וְדוֹבְרִים אֵלֶּה סוֹתֵרִים לְכַאוּרָה אֶת הָאִמּוּר
לְעִיל שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי כֵּן הִיָּה
מִפְּסִיק לְקִרְיַת שְׁמַע.
וְיֵשׁ לְבָאָר זֶה וְלִישָׁב אֶת הַסְּתִירָה
עַל־פִּי הַמְּבַאֵר בְּהַמְשָׁךְ
תֵּרַס"ו בְּעֵנִין הַעֲלִיּוֹת מְדוּרָה
לְדוּרָה דְּלַעֲתִיד־לְבָא (וְשִׁכְחוּתָן
לְסַעוּדוֹת דְּשִׁבְתָּ), שֶׁשְׁלֵמוֹת
הַעֲלִיָּה דְּלַעֲתִיד־לְבָא (לְאַחֲרֵי
שְׁיָקוּיָם הַיְעוּד⁶⁰ אֶת רוּחַ
הַטּוֹמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאֶרֶץ)
הִיא בְּבַחֲנִית מְנוּחָה בְּעֵצָם⁶¹,
מְנוּחָה שְׁאִינָה לְשֵׁם מְטָרָה מְסוּיִימָה
(כְּמוֹ כְּדִי לְהַשִּׁיב אֶת הַכּוֹחוֹת אַחֲרֵי
מִלְאכָה מִיִּגְעָת אוֹ כַּהֲנָה לְקִרְאָת
עֲבוּדָה) אֲלֵא בְּגַלּל הַמַּעֲלָה וְהַעוֹנֵג
שֶׁבְּמְנוּחָה כְּשֶׁלְעֲצֻמָּה שְׁאֵז בְּשֵׁלֵב זֶה
שֶׁל לַעֲתִיד־לְבָא כְּאִשּׁוּר הַעֲלִיָּה תִּהְיֶה
מוֹשְׁלֵמָה לֹא יִהְיֶה עֲנִין שֶׁל
יְרִידוֹת וְעֲלִיּוֹת כּו'⁶², וְהוּא
עֲנִין יוֹם שְׁפֹלוֹ שִׁבְתָּ וּמְנוּחָה
לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים⁶³, מְנוּחָה נִצְחִית,
וְכַשְׁבָּאִים לְשֵׁלֵב זֶה כְּבָר אֵין הַכּוֹחַ
בַּעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַעֲלָאָה מִלְמַטָּה
לְמַעְלָה שֶׁתְּבִיא אֶת הַהִמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה
לְמַטָּה, וּבְמִדְרַגָּה זוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי לֹא הִפְסִיק מִתְּלַמּוּדוֹ גַּם לְקִרְיַת
שְׁמַע.
לְמַטָּה, וּבְמִדְרַגָּה זוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי לֹא הִפְסִיק מִתְּלַמּוּדוֹ גַּם לְקִרְיַת
שְׁמַע.

(54) ב"ק ער, א. 55) ראה זח"ג (אד"ז) רפח, א. 56) ראה גם אה"ת פרשתנו ע' א'תקנא. וראה גם שם ע' א'תקמח. 57) אה"ת שבעה 48. 58) שבת פ"א ה"ב. 59) ט, ב (ד"ה ירושלמי). 60) זכרי' יג, ב. 61) ראה המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. 62) המשך תרס"ו ע' יב. ע' קה. 63) תמיד בסופה.

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

- 1 בברייתא שפטור מזהמתנות.
2 מסיקה הגמרא: לְעוֹלָם מְדוּבָר בְּבִרְיָתָא בְּצִבְי הָבָא עַל הַתִּיּוֹשָׁה
3 וְלִדְלָה, וְהַבְּרִיָּתָא מוֹבֵנָה לְחַכְמִים, כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַאֵר, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִמְי
4 סְפִינִי מִסְפָּקָא לֵיה, אִי חוֹשֵׁשִׁין לְזֹרַע הָאֵב אוֹ לֹא.
- שואלת הגמרא: וְכִיּוֹן דְּלִרְבִּנָּן מִסְפָּקָא לְהוּ וְלִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר מִסְפָּקָא
לֵיה – לֵאחֲרֵי שֶׁהַתְּבַאֵר שֶׁגַּם חַכְמִים וְגַם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִסְתַּפְּקִים
הָאֵם חוֹשְׁשִׁים לְזֹרַע הָאֵב, אִם כֵּן כְּמָא פְּלִינִי,

בס"ד. שיחת שבת פרשת תצוה, י"א אדר-ראשון, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. נתבאר¹ פירוש רש"י ריש פרשתנו, "ואתה תצוה, זך, בלי שמרים, כמו ששינו במנחות מגרגרו בראש הזית וכו'" - דכיון שנאמר "שמן זית זך כתית" (ולא "שמן זית כתית זך"), צריך לומר שהזית צריך להיות זך, כפירוש האבן-עזרא שצריך ליקח "הגרגרים שאין בהם עיפוש או שלא נאכלה קצתם"; ולכן מחדש רש"י ש"זך" קאי על השמן (בלי שמרים). וההוכחה לזה - ממה שנאמר "ואתה תצוה", דכיון שציווי זה היה במדבר, ששם אין גדלים זיתים, ועל כן צריך לומר, שקיומו מיד ("אין צו אלא מיד ולדורות") היה על-ידי-זה שלקחו עמהם ממצרים שמן, ואם-כן, קאי "זך" על השמן. ואין לומר שלקחו ממצרים זיתים "שלא נאכלה קצתם", כי שינו במנחות "מגרגרו בראש הזית", ומעלת "ראש הזית" היא (לא לשלול שנאכלה קצתם, שהרי אדרבה: בראש הזית מצויים יותר עופות האוכלים מן הזיתים, אלא) בנוגע לאיכות השמן; הנפקא-מינה להלכה, בנוגע לחיוב ד"כל חלב לה"², "מן הנאה והטוב"³, שלדעת האבן-עזרא (שהזית צריך להיות זך) מתחיל החיוב משעת ההכנה, ולדעת רש"י (שהשמן צריך להיות זך) הרי זה רק בעת הנתינה - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקוטי-שיחות חלק י"א עמוד 127 ואילך.

* * *

ב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ואתה תצוה גו' ויקחו אליך שמן זית זך גו'.

* * *

ג. נתבאר פירוש רש"י בסוף פרשתנו, "קודש קדשים הוא", "המזבח מקודש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת" - דלכאורה הרי מובן מעצמו ש"קודש קדשים הוא", במכל-שכן ממזבח החיצון, אלא, שהכתוב מבאר הטעם ש"לא תעלו עליו קטורת זרה וגו'", כיון ש"המזבח מקודש לדברים הללו בלבד", ואסור להוריד המזבח מקדושתו. ועל-פי-זה תתורץ קושיית ה'מנחת חינוך'⁴ מדוע נכללו "קטורת עולה ומנחה ונסך" בלאו אחד (כמו באיסור ריבית, ולא כמו באיסור אכילת מעשר שני של דגן, תירוש ויצהר) - כיון שהאיסור אינו על פסטי הענינים (קטורת עולה גו', או העלאה וניסוך), אלא על שלילת "עבודה אחרת" שמורידה את המזבח מקדושתו. וענינו בעבודה, שפנימיות הלב (מזבח הפנימי) יש לנצל רק לעניני קדושה, ואילו עניני הרשות, אף שנעשים לשם שמים, הם "עבודה אחרת" שמושלת בדרך ממילא מצד בחינת היחידה (עצמיות נקודת הלב) - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקוטי שיחות חלק ו עמוד 179 ואילך.

יותר...).

(2) ויקרא ג, טז.

(3) רמב"ם הל' איסורי מזבח בסופן.

(4) מצוה קד.

(1) במהלך השיחה הפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א (באמרו, שרואה שישנם כאלו שישינים...), ואמר, שבינתיים ינסו למצוא תירוץ על הקושיות (והוסיף בנוגע לעצמו, שהתייגע על פירוש רש"י זה "א" גאנצע נאכט", ואולי הקהל יעשו זאת במהירות

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' א

7 אֱלֹהִים תִּנָּיִן - ומדוע שינו בברייתא שאיסור אותו ואת בנו נהג
8 גם בבהמת בְּלָאִים משני מיני בהמות, וּבְכוֹי - הבא מבהמה וחייה.
9 מכיון שהזכירה הגמרא את הברייתא שאיסור אותו ואת בנו נהג
10 גם בבהמת כלאים, מקשה הגמרא על דין זה: וְעוֹד יֵשׁ לַהֲקִשּׁוֹת,
11 מדוע אומרת הברייתא שאיסור זה נהג גם בבהמת כלאים, הרי
12 יָשׁוּר אוֹ שֶׁ' כְּתִיב לִגְבִי אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, וְאָמַר רַבָּא,

1 בין בחולין ובין בקדשים.
2 הגמרא מקשה על מה ששינו שאיסור אותו ואת בנו נהג
3 בקדשים. מקשה הגמרא: אִי - אם כן שנוהג גם בקדשים, יש לומר
4 מִה קִדְּשִׁים בְּלָאִים לֹא - כשם שאסור להקריב על גבי המזבח,
5 בהמת כלאים, כגון רחל שהיא ממין הכבשים, שילדה מתיש
6 שהוא ממין העיזים, אִף לִגְבִי אִיסוּר אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, בְּלָאִים לֹא,

בס"ד. משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב.

הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד¹², למה נקבע בתורה הרמז על זמן מיתתו של משה (ע"י שלא נתפרש שמו) ולא על זמן לידתו שמכפר על המיתה¹³?

(ב) בנוגע להטעם דאמירת "מחני נא מספרך"¹³ - כיון שאמירה זו (היתה לאחר י"ז תמוז¹⁴, ונכתבה בתורה בפרשת תשא (שלאחרי פרשת תצוה), למה נרמז קיומה (בסמיכות לשבעה באדר, ו) בפרשת תצוה¹⁵ (ובפרט להדעות¹⁶ שפרשת תצוה נאמרה לפני חטא העגל)?

(ג) גם צריך להבין הקשר והשייכות דב' הטעמים זל"ז, שלהיותם טעמים על אותו ענין, מסתבר לומר שיש קשר ושייכות ביניהם¹⁷, כדלקמן.

ב. ויובן בהקדים הביאור בגודל העילוי דלית משה בשבעה באדר (יום שמחה¹⁸) שפועל על כל חודש אדר:

בנוגע לחודש אדר - איתא בגמרא² "כיון שנפל פור בחודש אדר שמת (המזן) שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד", היינו,

(12) ראה ע"ד לקו"ש חט"ז ע' 343 ואילך - בנוגע לקביעת ז' אדר ליום תענית (בגלל מיתת משה), ולא ליום שמחה (בגלל לידת משה).

(13) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 173, ובהערות שם.
(14) "בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, ובי"ח שרף את העגל ודן את החוטאים, ובי"ט עלה (לבקש רחמים), שנאמר (תשא לב, ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגו'" (פרש"י שם לג, יא) - ובהמשך לזה אמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא".
(15) ראה לקמן הערה 17.

(16) זח"ב קצה, א. רכז, א. רמב"ן ר"פ ויקהל. וכן משמע מרמב"ן וראב"ע ר"פ תרומה.

(17) בהשקפה ראשונה יש לומר, שהשייכות שביניהם היא בצירוף יחד - שהקיום ד"מחני" הוא בפרשה שקורין בסמיכות לזמן מיתת משה* (ועפ"ז תתורץ השאלה למה נקבע בפרשת תצוה דוקא). אבל, מסתבר יותר לומר שיש גם קשר ושייכות בתוכנם של ב' הטעמים - מיתת משה בשבעה באדר, ואמירתו "מחני נא".

(18) ראה נזיר יד, א, ובתורה"ה אמר. ועד"ז בפ"י הרא"ש שם.

א. פרשת תצוה היא הפרשה היחידה בתורה¹ לאחר לידת משה בשבעה באדר² (ראשון³) שלא נתפרש בה שמו של משה.

ומצינו שתי טעמים בדבר: (א) כיון שבשבעה באדר (ראשון⁴) מת משה², נרמז זמן הסתלקותו בכך שלא נזכר שמו בפרשה בתורה שקריאתה בסמיכות לזמן הסתלקותו⁵. (ב) כיון שאמר משה "ואם אין מחני נא מספרך"⁶, ו"קללת חכם אפילו על תנאי (ולא נתקיים התנאי) באה"⁷, לכן, אף שהקב"ה נענה לבקשתו (ובמילא לא נתקיים התנאי), מ"מ, נתקיים ה"מחני" מפרשה אחת בתורה⁸.

ובשתי הטעמים - דרוש ביאור והסבר⁹:

(א) בנוגע להטעם דמיתת משה בשבעה באדר - כיון ש"בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד", "כדאי (הוא יום¹⁰) הלידה שתכפר על המיתה"¹¹ [כמודגש בביטול שמחת המן (וגזירתו כו') כש"נפל .. פור בירח שמת בו משה", כיון ש"לא

(1) "עד משנה תורה" (פי' הרא"ש), שבכמה פרשיות (עקב, ראה, שופטים, תצא ונצבים) לא נזכר שמו של משה. ויש לומר, שכיון ש"משנה תורה" הו"ע אחד והמשך אחד, "אלה הדברים אשר דבר משה גו'" שבסוף שנת הארבעים סמוך למיתתו, חזר על כל דברי התורה (בכל הפרשיות שבד' הספרים) ובאופן ש"מדבר בעד עצמו" (ולא כ"שלישי המדבר" כבספרים שלפנ"ז (פתיחת הרמב"ן עה"ת)) - ה"ז נחשב (בענין זה) כמו פרשה אחת שבתחילתה ובראשיתה נזכר שמו של משה (ראה לקו"ש ח"ב ע' 675).

(2) מגילה יג, ב.

(3) ראה סוטה יב, ב: "אותה שנה (שנולד משה) מעוברת היתה" (ונולד באדר ראשון). וראה לקו"ש חכ"ו ע' 204 (פרטי הדעות והשקו"ט בזה).

(4) ראה מכילתא בשלח טז, לה: "שנת עיבור היתה" (ומת באדר ראשון). וראה לקו"ש חט"ז ע' 342 (פרטי הדעות והשקו"ט בזה).

(5) מאור עינים פרשתנו. ועוד.

(6) תשא לב, לב.

(7) מכות יא, סע"א ובפרש"י.

(8) פי' הרא"ש ובעה"ט ריש פרשתנו. וכ"ה ברבותינו בעה"ת ובחיי תשא שם. זו"ח שה"ש בתחלתו (ס, ג). וראה זח"ג רמז, א.
(9) ויש לומר, שלכן יש צורך בב' הטעמים (ובלשון הגמרא: "וצריכא"), דיש בזה מה שאין בזה.

(10) כ"ה גירסת רש"י שבע"י.

(11) מגילה שם ובפרש"י. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו בתחלתו.

(* אף שבספרים שהובא הטעם ד"מחני נא" לא נזכר ע"ד הקשר למיתתו בשבעה באדר.

נולד משה, ואמר כשם שהדגים בולעין כך אני
בולע אותן, אמר לו הקב"ה, רשע, דגים פעמים
נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע
מן הבולעין".

ובזה מודגש יותר (לכאורה) שלידת משה רק
מבטלת הענין הבלתי־רצוי שבמיתתו, בדוגמת
ביטול האפשרות ד"אני בולע אותן" כיון ש"פעמים
(כולל ובמיוחד "עכשיו") בולעין", אבל החודש
עצמו נשאר במעמד ומצב ש"אין לו זכות ומזלו אין
לו זכות", ובודאי לא באופן שיש בו מעלה וזכות
יתירה לגבי שאר חדשי השנה?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ע"פ הידוע²⁷ שבימים הולדתו של אדם "המזל
השולט ביום ההוא עוזר לו"²⁸, היינו, שהמזל
דהיום עוזר להאדם ש"מזלו (של האדם) גובר"
(כלשון הכתוב²⁹ "וגבר ישראל"), יש לומר, שביום
הולדתו של משה - "משה הוא ישראל"³⁰ וישראל
הם משה.. נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא
הוא הכל"³¹ (וכיון ש"אתפשטותא דמשה בכל דרא
ודרא"³², כולל משה את כל בני עד סוף כל
הדורות) - גובר מזלם של ישראל³³.

ומזה מובן גם בנוגע להמזל דהחודש -
שבחודש שנולד בו משה ("הוא ישראל") עוזר
המזל של החודש להתגברות המזל דישראל, ולכן
"אדר דבריא ותקיף מזלי", היינו, שלידת משה
("הוא ישראל") בשבעה באדר פועלת על כל
החודש³⁴ שבו גובר (בריא ותקיף) מזלם של
ישראל.

שלידת משה בשבעה באדר פועלת ביטול והפיכת
גזירת המן בחודש אדר, באופן ש"החודש ג' נהפך
ג' לשמחה"¹⁹, ולכן "משנכנס אדר מרבין
בשמחה"²⁰, ו"אדר (ד)בריא (תקיף)²¹ מזלי"²² -
מעלה מיוחדת בחודש אדר שלא מצינו דוגמתה
בשאר חדשי השנה.

וצריך להבין:
מפשטות דברי הגמרא מוכח רק שלידת משה
בחודש אדר מבטלת (ומכפרת על) הענין
הבלתי־רצוי שבמיתתו בחודש זה (שבגלל זה הי'
המן "שמח שמחה גדולה"), ולכאורה אין ראי'
שבגלל זה תגדל מעלתו של חודש זה יותר מכל שאר
חדשי השנה?

שאלה זו מתחזקת יותר ע"פ המבואר במדרשי
חז"ל פרטי הענינים דהגורל דהמן:

"כשאמר²³ המן הרשע לאבד את ישראל אמר
היאך אני שולט בהן הריני מפיל גורלות.. התחיל
בחודש ניסן ועלה בו זכות פסח, באייר זכות פסח
קטן וכו'", והולך ומונה הזכויות של כל י"א חדשי
השנה, עד ש"עלה ראש חודש אדר ולא מצא בו שום
זכות", "חזר ובדק במזלות, טלה זכות פסח.. שור
נמצא זכות יוסף וכו'", והולך ומונה זכות המזלות
דכל י"א חדשי השנה, עד ש"בא לו מזל דגים
שהוא משמש בחודש אדר ולא נמצא לו זכות"²⁴,
ושמח מיד ואמר, אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות,
ולא עוד אלא שבאדר מת משה רבן²⁵, והוא לא
ידע שבאחד²⁶ באדר מת משה ובאחד²⁶ באדר

(19) אסתר ט, כב. - ולהעיר, שמפסוק זה למדים ש"כל
החודש כשר לקריאת המגילה" (ירושלמי מגילה פ"א ה"א - הובא
בשו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ז וברמ"א שם).

(20) תענית כט, סע"א. ובפרש"י: "ימי נסים היו לישראל
פורים ופסח" - שהתחלת וסיבת הנס דפסח (יצי"מ) היא בלידת
מושיען של ישראל בו' אדר (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 344
ואילך).

(21) גירסת הרא"ש.

(22) שם, רע"ב.

(23) אסתר פ"ז, יא (וראה לקמן שוה"ג להערה 168).

(24) ומ"ש "וידגו לרוב בקרב הארץ", וארז"ל (ברכות כ,
סע"א. וש"נ) "מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע
שולטת בהם וכו'" (בקושיית היפה ענף שם) - ראה לקמן הערה
75.

(25) ושאני "מרחשון זכות שרה אמנו שמתה בו" - ש"חושבו
לזכות שמתה מצער בשורת העקידה" (חידושי הרד"ל ופי' יפה
ענף שם).

(26) כ"ה ("באחד") הגירסא באסתר'ר שלפנינו. ובפי' יפה
ענף: "בשביעי באדר מת משה ובשביעי באדר נולד כצ"ל, וילפינן

זה מקראי בקדושינ ל"ח ע"א. וראה לקמן הערה 34.

(27) ראה התוועדויות תשמ"ח ח"ב ע' 460 ואילך, ח"ג ע'
152 ואילך, ובהנסמן שם.

(28) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח, ובקה"ע שם.

(29) בשלח יז, יא.

(30) ולהעיר ממ"ש (בהעלותך יא, כא) "שש מאות אלף רגלי
העם אשר אנכי בקרב" (ראה לקו"ת בהעלותך לא, ד. לג, ב.
ובכ"מ), וכידוע ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי'
משרע"ה" (תניא רפמ"ב).

(31) פרש"י חוקת כא, כא.

(32) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו,

ז. זח"ג רעג, א.

(33) וע"ד מ"ש (בשלח שם) "והי' כאשר ירים משה ידו וגבר
ישראל". - ולהעיר, שפסוק זה קורין בפורים, שהתחלתו בשבעה
באדר, ויש לומר, שבזה מרומז שהנתינת־כח להנס דפורים הו"ע
"וגבר (מזלם של) ישראל" בלידת משה.

(34) ועפ"ז יש לבאר הדיוק באסתר'ר "באחד באדר נולד

מעלתו של חודש אדר ("בריא ותקיף מזלי") שבו
גובר מזלם של ישראל.

וכמה פרטים בזה:

(א) אדר דשנת העיבור כולל שני חדשים -
שהחידוש דמולד הלבנה, שרומז על החידוש
דישראל, הוא באופן ד"כפלים (לתושי")⁴³.

(ב) באדר דשנת העיבור יש ששים יום - שרומז
על הענין דביטול בששים, היינו, נתינת כח לביטול
כל ענינים בלתי-רצויים⁴⁴ והפיכתם לטוב, ועד
שראוים לאכילתם של ישראל להיות דם ובשר
כבשרם, כמשל "דברים חריפים או חמוצים רק
שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים
להשיב הנפש"⁴⁵.

(ג) ועוד ועיקר: על ידו נעשית השלימות דכל
חדשי הלבנה שמשותווים לשנת החמה - שרומז על
קיום היעוד⁴⁶ "והי' אור הלבנה כאור החמה וגו'
שבעתיים כאור שבעת הימים", לעתיד לבוא,
כש"עתידיים להתחדש כמותה".

וכל זה מודגש יותר בקביעות שנה זו שר"ח
אדר ראשון חל ביום שלישי וביום רביעי:

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב⁴⁷ - "כפליים
לתושי", ומתקן גם הענין הבלתי-רצוי דיום שני
(שנבראת בו מחלוקת)⁴⁸, "אחד לגמר מלאכת
השני ואחד לגמר מלאכת היום"⁴⁹.

יום רביעי - שבו נתלו "שני המאורות
הגדולים"⁴⁹, שרומז "שיהי' אור הלבנה כאור
החמה כאור שבעת ימי בראשית, כמו שהיתה קודם
מיצוטה שנאמר ויעש אלקים את שני המאורות
הגדולים"⁴².

ועוד ועיקר - צירוף ב' הימים דר"ח אדר
ראשון, שלישי ורביעי, ג' וד': הצירוף דג' (שלישי)
וד' (רביעי) הוא "גד"⁵⁰, שפירושו "מזל טוב"⁵¹,

ועפ"ז יש לומר, שסיום דברי המדרש "והוא לא
ידע שבשבעה באדר .. נולד משה" הוא תשובה גם
על זה ש"אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות" -
שאין צורך בהזכות של אדר ומזלו (כבשאר החדשים,
שיש צורך בזכות של החודש והמזל שלו, "זכות
פסח" וכיו"ב), בגלל שישנו ענין נעלה יותר
מהזכות של החודש ומזלו - (התגברות) המזל
דישראל, כיון שלידת משה ("הוא ישראל") בחודש
אדר פועלת העוזר דמזל החודש (אף שאין לו זכות)
להתגברות המזל דישראל³⁵.

ד. ויש לומר, שהתגברות מזלם של ישראל
בחודש אדר (בגלל לידת משה) ניכרת גם בכך
שחודש אדר הוא חודש העיבור³⁶, חודש כפול (ב'
חדשים, ששים יום), ועל ידו דוקא נשלם החסרון
דשנת הלבנה לגבי שנת החמה³⁷, ועד לאופן של
שלימות ותמימות ("שנה תמימה"³⁸) יותר משנת
החמה³⁹ - כי, מכל "חדשי השנה (ש)הם חדשי
הלבנה"⁴⁰ השייכים לישראל ש"דומין ללבנה
ומונין ללבנה"⁴¹ ו"עתידיים להתחדש כמותה"⁴²
(משא"כ אוה"ע שדומין ומונין לחמה⁴¹), גדלה

משה" (שבדאי לא פליג על המפורש בקידושין שילפינן מקראי
שמיתת ולידת משה בשבעה באדר, כנ"ל הערה 26) - שהכוונה
היא להדגיש הפעולה על כל החודש, מאחד באדר, שכולל כל ימי
החודש.

ועפ"ז יש לבאר המשך דברי המדרש "אמר (המן) כשם
שהדגים בולעין כך אני בולע אותך, אמר לו הקב"ה, רשע, דגים
פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע מן
הבולעין" (דלכאורה, כיון ש"דגים פעמים נבלעין ופעמים
בולעין", מהו ההכרח ש"עכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין")
- שמצד מזלו של אדר (מזל דגים) ישנה אפשרות לכאן ולכאן
("פעמים נבלעין ופעמים בולעין"), אלא, שלידת משה ("הוא
ישראל") באדר פועלת שהמזל דאדר עוזר להתגברות מזלם של
ישראל ("עכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין").

ועפ"ז יומתק שלידת משה היתה באדר ראשון, בשנה
מעוברת (כנ"ל הערה 3).

ש"יתירה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר
יום" (רמב"ם הל' קידוה"ח פ"א ה"ב. וראה שם פ"ו ה"ד. פ"י
ה"א).

ערכין לא, א - במשנה. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ב
ה"ה.

שהרי, בשנת החמה ישנם שס"ה ימים, ובשנת העיבור
(שלימה, שחשון וכסלו מלאים) ישנם שפ"ה ימים - יתרון של
עשרים יום, שנוסף על מילוי החסרון ד"א יום, יש בו גם
"מקדמה" לשנה הבאה (ראה מפרשי הרמב"ם הל' קידוה"ח שם).

רמב"ם ריש הל' קידוה"ח.
ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב
ואילך. ועוד.

(42) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(43) ל' הכ' - איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

(44) ומרומז ב"כפלים (לתושי") - ש"תושי" קאי על התשת

כח הסט"א כו' (תו"א יתרו סז, ב. ובכ"מ).

(45) תניא פכ"ז.

(46) ישע"י ל, כו.

(47) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

(48) ב"ר שם.

(49) בראשית א, טז. פרש"י שם, יד.

(50) וגם "דג" - מזלו של חודש אדר (מזל דגים).

(51) ויצא ל, יא ובפרש"י.

ועפ"ז יש לבאר הקשר והשייכות דלידת משה
לפורים (שהמין לא הי' יודע שבשבעה באדר נולד
משה) - כי, "אנו רואים שכל הימים שהיו בני"י
בסכנה מפני גזירת המן .. היו כולם בבחי' מס"נ
ממש⁶² .. כי בכל שעה ושעה היו מוכנים למסור
נפשם להריגה ולא לעבור דת ח"ו", "מסירת נפש על
קדוש השם, שהרי אם רצו להמיר דתם לא הי' המן
עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים, אלא
שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה, ולא עלה
להם מחשבת חוץ ח"ו"⁶³, והכח לזה הוא ע"י
התגלות עצם הנשמה, שזהו תוכן הענין דלידת משה
(בחדש אדר⁶⁴), גילוי (לידה גם מלשון גילוי)
העצם דישראל.

ויש לומר, שענין זה מרומז גם בלשון חז"ל
ש"אדר בריא ותקיף מזלי" - שהמזל הוא באופן של
חוזק ותוקף (ע"ד "וגבר ישראל"):

כיון שבאדר מתגבר מזלם של ישראל, בחינת
"אין", עצם הנשמה - אזי מתגלה החוזק והתוקף
("בריא⁶⁵ ותקיף") דעצם הנשמה ("מזלי"), נקודת
היהדות שבכאן"א מישראל, שיש בו החוזק והתוקף
למסור נפשו על קדושת שמו ית'.

ולהוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו של החודש
- "אדר" - שפירושו תוקף וגבורה⁶⁶, כמאדו"ל⁶⁷
"הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר⁶⁸
אדיר במרום ה'", "כלומר שאדר לשון קיום וחוזק

שבוזה מודגש עוד יותר הענין ד"בריא ותקיף
מזלי". וענין זה קשור עם לידת משה בשבעה
באדר - כמרומו בצירוף המספרים ג' וד' יחדיו
שעולים שבעה⁵², היינו, שלידת משה בשבעה באדר
פועלת התגברות המזל ("בריא ותקיף מזלי") בכל
חודש אדר, שנכלל בכ' הימים דראש חודש, ג' וד',
גד", "מזל טוב" (בריא ותקיף).

ה. ויש לבאר תוכן הענין דהתגברות מזלם של
ישראל (מצד לידת משה) בחודש אדר - בעומק
יותר:

"מזל" דישראל - קאי על שרש הנשמה למעלה,
כידוע⁵³ שירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף היא
הארה מהנשמה בלבד, אבל עיקר הנשמה ומקורה
נשאר למעלה, ונקראת "מזל" ("אדם (ד)אית לי'
מזלא"⁵⁴ ו"הכל תלוי במזל"⁵⁵), מלשון "נוזל",
שהוא המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח
חיים.

וזה שאמרו חז"ל⁵⁶ "אין מזל לישראל" - קאי
על מזלות השרים וכוכבים אשר חלק לכל
העמים⁵⁷, שישראל הם למעלה ממזלות אלו, אבל
גם לישראל יש מזל, ואדרבה, המזל דישראל הוא
נעלה יותר באין-ערוך משאר המזלות, כי, המזל
שלהם הוא מבחי' "אין" (ע"ד מ"ש⁵⁸ "והחכמה
מאין תמצא"), אין שאינו מושג (ולכן יש בהם ענין
המס"נ שלמעלה מהשכל).

וענין זה מודגש בלידת משה (בחדש אדר)
שהיא גם הלידה דישראל ("משה הוא ישראל") -
כי, לידה קשורה עם עצם המציאות שלמעלה משם
שהרי בעת הלידה אינו נקרא בשם⁵⁹, ורומז על
עצם הנשמה שלמעלה מ"חמשה שמות (ש)נקראו
לה"⁶⁰ (למעלה אפילו מ"יחידה" שגם היא "שם"
לעצם הנשמה⁶¹), וזהו תוכן הענין דהתגברות מזלם
של ישראל, עצם הנשמה, בחינת "אין" (בחדש
אדר).

(52) וי"ל שרומז על "שבעתיים כאור שבעת הימים".

(53) לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(54) שבת נג, ב. וש"נ.

(55) זח"ג קלד, רע"א. קפט, רע"ב.

(56) שבת קנו, א.

(57) כלשון הכתוב - ואתחנן ד, יט.

(58) איוב כח, יב.

(59) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 205. וש"נ.

(60) ב"ר פיי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לז.

(61) ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 56. וש"נ.

(62) ועל שם זה נקראים בכל המגילה "יהודים" - ע"ש
ההוראה והמס"נ שמצד נקודת היהדות (ראה תו"א מג"א צז, א.
צט, א. ובכ"מ).

(63) תו"א שם צז, א. קכ, ד (בהוספות). ובכ"מ.

(64) ולכן נפל הגורל על חודש אדר, ו"על כן קראו לימים
האלה פורים על שם הפור" (אסתר ט, כו), "הפור הוא הגורל"
(שם ג, ז. ט, כד) - ש"גורל" רומז על עצם הנשמה, שהתקשרותה
עם הקב"ה היא באופן שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש,
שהיתה בגלוי בימי הפורים (ראה תו"א שם קכא, א. קכג, ג
ואילך. ובכ"מ).

(65) וי"ל ע"ד הרמז - ש"בריא" הוא בר י"א: י"א - רומז על
העצם דישראל שקשור עם בחי' "אחד עשר" (י"א), "אנת הוא
חד ולא בחושבן", "אחד" שלמעלה מעשר ספירות, מצד בחינת
ה"יחידה", עצם הנשמה שלמעלה מעשר כחות. ו"בר" י"א -
פירושו (כמו "בן חורין") שמציאותו היא המציאות די"א. ועוד
י"ל, ש"בר" הוא מלשון גילוי (ראה חולין מג, ב. כש"ט הוספות
ס"ד ואילך. וש"נ), היינו, שבחי' הי"א היא בגילוי.

(66) לקוטי לוי"צ על פסוקים ומחז"ל ריש ע' צט.

(67) ביצה טו, סע"ב.

(68) תהלים צג, ד.

וענין זה מודגש גם בלידת משה (בשבעה
באדר) - כמארז"ל⁷⁸ ש"בשעה שנולד משה נתמלא
הבית כולו אור", היינו, שלידת משה פעלה אור
(גילוי אלקות) בכל הבית (גדרי העולם).

ומודגש עוד יותר בעבודתו ופעולתו במשך ימי
חיי (שנכללים בלידתו בשבעה באדר) - שעל ידי
פעולתו בהקמת המשכן נעשה עיקר ושלמות
המשכת וגילוי אלקות בעולם, כדאיתא במדרש⁷⁹
"כשהגיע ר"ח ניסן וצוה הקב"ה להקים את
המשכן, שלח להם ע"י משה מה אתם יראים
(ש"היו ישראל אומרים הרי עשינו המשכן מתי
תבוא השכינה ותשרה בתוך מעשה ידינו)", כבר
באתי לגני אחותי כלה⁸⁰, א"ר ישמעאל ב"ר יוסי⁸¹
לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהוא
עיקרי מתחילה, וכי עיקר שכינה אינה בתחתונים
היתה (בתמי") .. כיון שחטא אדם נסתלקה השכינה
לרקיע הראשון וכו' חטאו מצריים נסתלקה לרקיע
השביעי, וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את
השכינה מן העליונים לתחתונים .. אברהם הורידה
מן השביעי לששי וכו' משה (שהוא השביעי, וכל⁸²
השביעין חביבין⁸³) הורידה מן העליונים לתחתונים
(עמד משה והורידה לארץ).

ולהוסיף, שהתחלת הקמת המשכן (בשבעת ימי
המילואים שהי' משה מקים את המשכן ומפרקו⁸⁴)
היתה בשבעת הימים האחרונים ("הכל הולך אחר
החיתום"⁸⁵) דחודש אדר (מכ"ג באדר עד לסיומו
של חודש אדר)⁸⁶.

ויש לומר, שבהתחלת חודש אדר מודגש יותר
התוקף ("אדיר") דהאל"ף (ראש והתחלת תיבת
"אדר") שלמעלה מהעולם ("אדיר⁸⁶ במרום ה'"),

ולכן נקרא אדר⁶⁹, היינו, שבחודש זה מודגש
החוזק והתוקף דישראל, שנקראו "אדירים",
כמארז"ל⁷⁰ "אדירים אלו ישראל⁷¹", שנאמר⁷²
ואדירי כל חפצי במ", "אדיר מלשון חוזק ואומץ
.. להתחזק בעבודת בוראם"⁷³, כולל ובמיוחד
"החוזק והאומץ למס"נ באחד שלמעלה
מהשכל"⁷⁴.

ועפ"ז יש לבאר הפירוש (ע"ד הרמז) בדברי
המדרש "אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות" -
שלאחרי הידיעה ש"באדר .. נולד משה", שמצד
זה גובר מזלם של ישראל בחודש אדר, אזי מתגלה
שבחינת "אין" (ה"מזל לישראל") הוא הזכות של
אדר ומזלו⁷⁵.

ו. ויש להוסיף ולבאר השייכות ללידת משה
לשבעה באדר דוקא:

שבעה באדר מורה על השלימות דחודש אדר -
שבעה ימים רצופים שכוללים כל שבעת ימי
השבוע, שבעת ימי בראשית, ימי הבנין (כללות
העולם)⁷⁶, כפי שהם בחודש אדר, שבזה מרומז
שהמעלה והשלימות דחודש אדר ("אדיר במרום
ה'") נמשכת וחודרת ומתגלה בגדרי העולם.

ומרומז בשמו של החודש - "אדר" - א' דר,
שרומז על המשכת וגילוי האל"ף (אלופו של עולם)
בעולם להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷⁷. ובהדגשה
יתירה בשבעה באדר - שרומז על עשיית הדירה
(דר) לאלופו של עולם (א') בשבעת ימי הבנין.

(69) פרש"י ביצה שם.

(70) מנחות נג, סע"א.

(71) וי"ל ע"ד הרמז - ש"אדיר" אותיות י"א דר, שבחי' י"א
(יחידה) היא באופן של דירה (בגלוי ובהתיישובות). וראה לקמן
הערה 86.

(72) תהלים טז, ג.

(73) חדא"ג מהרש"א מנחות שם.

(74) רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ס"ע שמא.

(75) ועפ"ז יש לבאר הטעם שלא הזכיר הזכות דמזל דגים,
כמ"ש "וידגו לרוב בקרב הארץ", "מה הדגים שבים מים מכסין
עליהם ואין עין הרע שולטת בהם וכו'" - כיון שדגים קאי על
העצם דישראל* שלמעלה מגדר של זכות, בחינת "אין".

(76) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט.

(77) אוה"ת תרומה ע' א'תקנז.

(78) סוטה יב, א (וראה שם יג, רע"א).

(79) במדב"ר פ"ג, ב. וראה שהש"ר פ"ה, א.

(80) שה"ש ה, א.

(81) ובשהש"ר שם: "אמר ר' מנחם חתני דר' אלעזר בר
אבונה בשם ר' שמעון בר' יוסנה" - דיש לומר, שרומז על
שלימות הענין דהשראת השכינה למטה ע"י "גואל (ראשון הוא
גואל) אחרון" ש"מנחם שמו" (סנהדרין צח, ב).

(82) ויק"ר פכ"ט, יא.

(83) רד"ה באתי לגני תשי.

(84) ספרי נשא ז, א. במדב"ר פ"ב, טו. ועוד.

(85) ברכות יב, א.

(86) ומרומז גם ב"אדיר", י"א (דר) - בחינת אחד עשר, "אנת
הוא חד ולא בחושבן", שלמעלה מעשר ספירות שמהם נשתלשלו
עשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

(* מושא"כ בשאר החדשים - "זכות יוסף", "זכות פרץ חורב", "זכות
דניאל" וכיו"ב - מודגשת הזכות המיוחדת של צדיקים אלו, ולא
העצם דישראל שהוא בכל ישראל בשוה).

משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב כא

29 התגברות מזלם של ישראל בחודש אדר, "מזלי"
30 בריא", היא, לא רק בנוגע לשורש הנשמה למעלה,
31 בחינת ה"מזל", אלא גם ובעיקר בנוגע להמשכה
32 וגילוי בהארת הנשמה שירדה למטה ונתלבשה בגוף,
33 כמודגש גם בכך ש"מזל" הוא מלשון נוזל, שהוא
34 המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח חיים למטה
35 (כנ"ל ס"ה), ובמילא, התגברות המזל בחודש אדר
36 פועלת להתגברות דבני" בהיותם למטה, נשמות
37 בגופים, וגם בהתעסקותם בעניני העולם, כמודגש
38 בענינו של שבעה באדר, שרומז על עשיית הדירה
39 (דר) לאלופו של עולם (א') בשבעת ימי הבנין.

40 כלומר: אע"פ ש"מזל" קאי על עצם הנשמה,
41 "אין" שאינו מושג, שהו"ע החוזק והתוקף (בריא
42 ותקיף מזלי) דמס'נ שלמעלה מהשכל, מ"מ, אין
43 זה באופן של יציאה מהעולם (מס'נ כפשוטה), אלא
44 אדרבה, שהחוזק והתוקף דמס'נ נמשך ומתגלה
45 בכל עניני העבודה בעולם לעשות לו ית' דירה
46 בתחתונים - כמפורש בגמרא²² "מאן דאית לי'
47 דינא בהדי נכרי .. לימצי נפשי' באדר דבריא
48 מזלי", שהפעולה להתגברות המזל ("בריא
49 מזלי") היא (לא רק ביחס לעניני הנשמה, עניני
50 התורה ומצוות, אלא גם) בנוגע לעניני העולם,
51 ועד למעמד ומצב ד"אית לי' דינא בהדי נכרי"⁹⁵.
52 וכמודגש גם בימי הפורים - שהנס דפורים הוא
53 שבטלה גזירת המן ולא היו צריכים למסור נפשם
54 להריגה ח"ו כדי שלא לעבור על דת, ואדרבה:
55 "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה
56 בשונאיהם"⁹⁶, "כי נפל פחד היהודים עליהם"⁹⁷,
57 ובמילא, היו יכולים להמשיך לעסוק בקיום

1 ובהמשך החודש (ובעיקר בשבעה באדר שבו נולד
2 משה) ועאכו"כ קרוב לסיומו (בשבוע האחרון שבו
3 התחיל משה בהקמת המשכן) מודגשת יותר
4 (הכוונה והתכלית ד) ההמשכה וההתגלות בעולם
5 (א' דר, המשך וסיום תיבת "אדר") ע"י המשכן.

6 אבל, גם בסיומו של חודש אדר שבו התחילה
7 הקמת המשכן, "העמידו משה למשכן ושמש בו
8 ופרקו בכל יום" (במשך שבעת ימי המילואים),
9 ו"לא שרתה בו שכינה"⁸⁷, היינו, שעדיין לא היתה
10 ההמשכה וההתגלות בעולם למטה, אלא באופן
11 ד"אדיר במרום ה'", כיון שההמשכה והגילוי היא
12 עדיין למעלה מהעולם⁸⁸.

13 ועיקר ההמשכה וההתגלות בעולם למטה ע"י
14 הקמת המשכן באופן של קביעות והשראת השכינה
15 בו - היתה בר"ח ניסן (יום השמיני⁸⁹ למילואים)⁸⁴,
16 והמשכו בחנוכת המשכן ע"י י"ב נשיאי ישראל
17 במשך י"ב הימים מר"ח ניסן עד י"ב בו ("נשיא
18 אחד ליום"⁹⁰), שבוה מודגשת יותר המשכת וגילוי
19 אלקות בגדרי העולם - י"ב צירופי שם הוי'
20 (מלשון מהוה) שעל ידם נעשית התהוות הזמן, י"ב
21 חדשי השנה, והתהוות המקום, י"ב גבולי
22 אלכסון⁹¹, היינו, שגם בגדרי העולם (י"ב) נמשכת
23 ומתגלה דרגת האלקות שלמעלה מהעולם⁹², שזהו
24 ענינו של חודש ניסן, מלשון "נס"⁹³, ועד ל"נסי
25 נסים"⁹⁴.

26 ז. ועד"ז בנוגע להתגברות המזל דישראל
27 בחודש אדר, "אדר בריא מזלי" - שקשור עם
28 (לידת משה ב) שבועה באדר:

(87) פרש"י שמיני ט, כג.

(88) ומודגש יותר בקביעות שנה זו, שז' אדר חל ביום
השלישי בשבוע, ושלמותו ביום הש"ק שחל בי"א אדר - דיש
לומר, שבוה מרומז שגם ההמשכה והגילוי בעולם (ז') היא עדיין
למעלה מהעולם ("יא). וראה לקמן הערה 168 (באופן אחר).
(89) ונקרא "יום השמיני" - להורות על המשכת וגילוי דרגת
האלקות שלמעלה משבעת ימי ההיקף (שו"ת הרשב"א שם. כלי
יקר ר"פ שמיני).

(90) נשא ז, יא (וראה לקמן שוה"ג להערה 168).

(91) ראה אוה"ת בראשית ו, סע"ב ואילך. ועוד.

(92) ויש לומר, שענין זה מודגש יותר בגמר חנוכת המשכן
בי"ב ניסן, לאחר אחרון עשר בו - שגם הדרגה הכי נעלית דאחז
עשר ("אנת הוא חד ולא בחושבן") בניסן ("נסי נסים") נמשכת
ומתגלה בגדרי העולם (ביום הי"ב, י"ב חדשים וי"ב גבולי
אלכסון).

(93) ראה פס"ז ולק"ט בא יב, ב.

(94) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(95) ולהעיר, שבהשגחה פרטית הגיעה ידיעה בערב ש"ק זה
ע"ד יהודי שזכה ב"דינא בהדי נכרי". ואף שמדובר במאורע של
איש פרטי, מ"מ, מצד הציווי "ואהבת לרעך כמוך" (וכמודגש
בסידורו של רבינו הזקן: "נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל
עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך"), ה"ז שייך גם לכל בני'
הן בנוגע להשתתפות בשמחתו, והן בנוגע להוספה* בהצלחת בני
ישראל בעניני העולם בחודש אדר ד"בריא מזלי", מתוך הרחבה
ועשירות, באופן ד"ויגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים ב' יז, ו.
וראה לקו"ש חכ"ב ע' 159 ואילך. וש"נ).

(96) אסתר ט, א.

(97) שם ח, יז.

(* ונ"פ מאד"ל (יומא פג, ב) "דייק בשמא" - שמו יוסף, מלשון
הוספה, ושייך לכל בני', שנקראים ע"ש יוסף (פרש"י תהלים פ, ב.
ועוד).

ח. ע"פ האמור לעיל יש לבאר הקשר
והשייכות דשבעה באדר לפרשת תצוה - שענינו
של שבעה באדר (לידת משה, "הוא ישראל",
והתגברות מזלם של ישראל, "בריא ותקיף מזלי",
התוקף והחוזק דעצם הנשמה למס"נ באחד) מרומז
בהתחלת פרשת תצוה - "ואתה תצוה את בני
ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור
להעלות נר תמיד":

"אתה" - קאי על העצמות דמשה (עצם הנשמה,
"מזלי") שלמעלה משם, והוא"ו ד"ואתה" - מורה
על ההמשכה (שמרומזת בציור דאות וא"ו¹¹²)
מהעצמות ("מזלי") דמשה להיות "תצוה את בני
ישראל", באופן של צוותא וחיבור (תצוה מלשון
צוותא¹¹³) עם בני, להיות התגברות מזלם של
ישראל, "בריא ותקיף מזלי", שיתגלה אצלם החוזק
והתוקף דעצם הנשמה.

(ועי"ז) "ויקחו אליך¹¹⁴ שמן זית זך כתית למאור"
- שרומז על ענין המס"נ, כמארז"ל¹¹⁵ ש"הזית מסר
נפשו על קדושת הקב"ה, וזהו"ע "כתית למאור",
כמארז"ל "נמשלו ישראל לזית .. (ש)אינו מוציא
שמנו אלא ע"י כתיתה"¹¹⁶, "כך ישראל באים
עכו"ם וחובטין אותם ממקום למקום כו"¹¹⁷,
היינו, שע"י צער ויסורי הגלות מתגלה החוזק
והתוקף¹¹⁸ דעצם הנשמה, שזהו"ע "שמן גו' זך גו'
למאור": "שמן", ש"אפילו¹¹⁷ אתה מערבו בכל
המשקין שבעולם הוא נתון למעלה מהן"¹¹⁹, "זך",
בלי שמרים, "למאור", שלמעלה מ"אור".

(וכל זה כדי) "להעלות נר תמיד" - "כשם
שהשמן מאיר כך ביהמ"ק מאיר לכל העולם

1 התומ"צ מתוך רוחה - "אורה ושמחה וששון
2 ויקר"⁹⁸ (הן כפשוטו, והן כדרשת חז"ל⁹⁹),
3 "שמחה¹⁰⁰ ומשתה ויום טוב"¹⁰¹ - בכל קכ"ז
4 מדינות המלך, ובמעמד ומצב ש"מרדכי היהודי
5 משנה למלך אחשוורוש"¹⁰².

6 אבל אעפ"כ, נס פורים שבחודש אדר הוא
7 באופן ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"¹⁰³, היינו,
8 שגם לאחר גאולת פורים נמצאים בני בגלות נולא
9 עוד אלא שלאח"ז ה' חורבן בית שני ואריכות
10 הגלות המר והקשה הזה, עם כל הגזירות ושמדות,
11 רח"ל היל"ת, לא תקום פעמיים צרה¹⁰⁴, שהיו
12 במשך הדורות עד לדור אחרון זה, שרבות
13 מישראל מסרו נפשם על קדושת השם, שנמצאים
14 במעמד ומצב שיש צורך בחוזק ותוקף דעצם
15 הנשמה ("בריא ותקיף מזלי") למס"נ באחד -
16 תנועה של עלי' למעלה מהעולם ("אדיר במרום
17 ה'", א' ד"אדר").

18 ועיקר ושלמות ההמשכה והגילוי למטה בעולם
19 - ע"י בנין ביהמ"ק השלישי ("מקדש אדני כוננו
20 ידיך"¹⁰⁵) בגאולה השלישית ("ביום השלישי
21 יקימנו ונחי' לפניו"¹⁰⁶), בית נצחי¹⁰⁷, וגאולה
22 נצחית שאין אחרי' גלות¹⁰⁸ - שייך לחודש ניסן,
23 "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, שנאמר¹⁰⁹
24 כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹¹⁰, ובו
25 הוקם "המשכן" (שכולל גם ביהמ"ק השלישי¹¹¹)
26 ושרתה השכינה (כנ"ל ס"ו).

(98) שם, טז.

(99) מגילה טז, ב.

(100) אסתר ט, יט.

(101) ובענין זה מודגשת המעלה דפורים לגבי יום הכפורים
("כפורים", כמו פורים (תק"ז תכ"א - נז, ב)) - ששניהם קשורים
עם בחי' הגורל, עצם הנשמה, מ"מ, יש מעלה יתירה בפורים
שבחי' הגורל נמשכת ומתגלה למטה בעניני הגוף, "שמחה
ומשתה ויום טוב", משא"כ ביום הכפורים שצ"ל "ועניתם את
נפשותיכם" (אחרי טז, לא. וראה תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך.
ובכ"מ).

(102) אסתר בסופו.

(103) מגילה יד, א.

(104) לשון הכתוב - נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306
הערה 55 ובשו"ג שם. וש"נ.

(105) בשלח טו, יז ובפרש"י.

(106) הושע ו, ב ובפרש"י.

(107) ראה זח"א כח, א.

(108) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

(109) מיכה ז, טו.

(110) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

(111) ומודגש ביותר בהנצחיות דהמשכן (ראה סוטה ט,

סע"א) - מעין ודוגמת הנצחיות דביהמ"ק השלישי.

(112) ראה לקו"ת מטות פה, רע"ד. ובכ"מ.

(113) תו"א פרשתנו פכ, א. ובכ"מ.

(114) "תיבת אליך מיותר, ודורש שענין היות מרמו על
ישראל, ומשה הוא ישראל, וזהו אליך" (פי' מהרז"ו לשמו"ר ריש
פרשתנו).

(115) כ"ה באו"ת פרשתנו ע' א'תקעה - מרכות פ' אמור
ס"פ (ל"א), ש"פירשו שם שהזית מסר נפשו כו" (אוה"ת שם ע'
א'תקמז).

(116) מנחות נג, סע"ב.

(117) שמו"ר ריש פרשתנו.

(118) וראה מנחות שם: "מה זית אין עליו נושרין אף ישראל
אין להם בטילה עולמית" - תוקף נצחי.

(119) ודוגמתו בזית - שאין בו הרכבה (ירושלמי כלאים פ"א
ה"ז. מדרש תהלים קכח, ג).

משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב כג

וכיון שלידת משה (העצמות שלו שלמעלה 33
משם) בשבעה באדר קשורה עם כל בני" (משה 34
הוא ישראל"), שגובר מזלם (עצם הנשמה) של 35
ישראל [נכמודגש בהתחלת הפרשה שה"אתה" 36
(העצמות דמשה, ועד לעצמותו ומהותו ית') הוא 37
באופן של המשכה ("ואתה") ועד לצוותא וחיבור 38
("תצוה") עם העצמות דבני" (שמן זית זך") - 39
לכן, מרומזת בפרשה שקורין בסמיכות לשבעה 40
באדר המסירת־נפש של משה עבור בני" 126 41
(העצמות שלהם שלמעלה מהתורה) באמרו "מחני 42
נא מספרך", עי"ז שלא נזכר שמו, אלא "ואתה", 43
העצמות שלו שלמעלה משם 127 - שענין זה מודגש 44
בגלוי בשבעה באדר שבו נולד משה, התגלות 45
העצמות דמשה והעצמות דישראל כפי שהם חד 46
עם עצמותו ית'.

ועפ"ז מובן שגם הטעם דאמירת "מחני נא 48
מספרך" שייך לתוכן ענינו של שבעה באדר 128 49
(שקורין בסמיכות לפרשת תצוה) - יום שנולד 50
משה, העצמות שלו, הקשורה עם העצמות דישראל, 51
שזוהי הסיבה להמס"נ שלו עבור בני" באמירת 52
"מחני נא מספרך", וכתוצאה מזה לא נזכר שמו 53
בפרשת תצוה (שקורין בסמיכות ליום לידתו) 129, 54
אלא אדרבה: "ואתה", העצמות שלו שלמעלה 55
משם.

* * *

י. האמור לעיל ע"ד הנקודה המשותפת דלידת 58
משה (בשבעה באדר) ופרשת תצוה, שבשניהם 59
מודגש העצם דישראל שיש בהם החזק והתוקף 60
למסור נפשם על קדושת שמו ית' - מודגש ביותר 61
בענין שהזמן גרמא, שבימים האחרונים הי' 62

שנאמר 120 והלכו גוים לאורך, לכן נקראו אבותינו 1
זית רענן שהם מאירים לכל" 117, היינו, שתכלית 2
הכוונה היא (לא בענין המס"נ באופן של יציאה 3
מהעולם, אלא אדרבה) שמציאותם של משה 4
וישראל ("ואתה תצוה את בני ישראל"), עצם 5
הנשמה ("שמן גו' זך גו' למאור"), תומשך 6
ותתגלה ותאיר בעולם - כמודגש בלידת משה 7
בשבעה באדר, שהתגברות המזל (עצם הנשמה) 8
דמשה וישראל הוא באופן שנמשך ומתגלה 9
בשבעת ימי הבנין (כנ"ל ס"ו-ז).

ועד"ז בסיום הפרשה 121: "ועשית 122 מזבח 11
מקטר קטורת וגו' והקטיר עליו אהרן קטורת סמים 12
בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות 13
אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה" - שענין 14
הקטורת, שמורה על התקשרות והתחברות דעצם 15
הנשמה עם הקב"ה באופן ש"בחד קטירא 16
אתקטרנא", נמשך ומתגלה ומאיר בעולם, ע"י 17
הנרות 123.

ט. עפ"ז יש לבאר גם ב' הטעמים שבפרשת 19
תצוה לא נתפרש שמו של משה (מיתת משה 20
בשבעה באדר, ואמירתו "מחני נא מספרך") 21
ושייכותם זל"ז:

הטעם שלא נתפרש שמו של משה בפרשת 23
תצוה בגלל סמיכותה לשבעה באדר, הוא, לא רק 24
בגלל שבשבעה באדר מת משה (שמרומז בסילוק 25
שמו מהפרשה), אלא גם ובעיקר בגלל שבשבעה 26
באדר נולד משה ("כדאי הלידה שתנכר על 27
המיתה") - כי, לידת משה (בשבעה באדר) קאי על 28
התגלות עצם מציאותו שלמעלה משם, שלכן אינו 29
נקרא בשם משה (שבכל הפרשה לא נזכר שמו), 30
אלא "ואתה", "מהות עצמותך" 124, ועד ל"אתה" 31
האמיתי, עצמותו ומהותו ית' 125.

126) ויש לומר, שענין זה מרומז ב"ואתה תצוה) את (בני
ישראל") - שהצוותא וחיבור דמשה עם ישראל היא באופן
שמשה טפל ("את הטפל") לישראל.

127) ראה לקו"ש שם ע' 175 ואילך.
128) ולא כפי שנראה בפשטות שענין ד"מחני נא מספרך"
כשלעצמו יכול להתקיים בפרשה אחרת (ואדרבה: מתאים יותר
שיתקיים בפרשה שלאחרי אמירת "מחני נא מספרך"), אלא שמצד
צירוף טעם אחר (מיתת משה בשבעה באדר) נקבע בפרשת תצוה.
129) ועפ"ז יומתק שהקיום ד"מחני נא מספרך" שאמר משה
בפרשת תשא נרמז בפרשת תצוה שלפנ"ז - כיון שבתיבת "ואתה
(תצוה)" (שבה נתקיימה אמירתו "מחני נא מספרך") מודגשת גם
הסיבה שכתוצאה ממנה באה לאח"ז אמירת "מחני נא מספרך"
(מצד ההתקשרות העצמות דמשה וישראל).

120) ישע"י ס, ג.
121) להעיר גם מב' הפירושים ברש"י על הפסוק (פרשתנו
כט, מג) "ונקדש בכבודי": (א) "ונקדש המשכן בכבודי שתשרה
שכינתי בו", (ב) "אל תקרי בכבודי אלא במכובדים שלי, כאן רמו
לו מיתת בני אהרן כו'" (ענין המס"נ, "בקרבתם לפני ה' וימותו").
122) ל, א ואילך.
123) ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ תצוה י"א
אדר־ראשון, שנה זו (לקמן ע' 316 ואילך).
124) כלי יקר ריש פרשתנו.
125) ראה סד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע'
177). לקו"ש חכ"א ע' 178. וש"נ.

30 ידי זה נעשה קידוש השם ברכים ביתר שאת וביתר
31 עוז.

32 ויש להוסיף בגודל העילוי וההפלאה דקידוש
33 השם - שמצינו¹³⁸ אצל הבית יוסף שמצד גודל
34 מעלתו ומדרגתו ה' ראוי שהקב"ה יזכה אותו למסור
35 נפשו על קדושת השם, אלא שאח"כ היתה סיבה (ענין
36 שלא ה' מתאים לפי-ערך מעמדו ומצבו) שבגללה
37 נענש ולא זכה לכך, ונחשב זה לעונש, אף שלאח"כ
38 זכה לחבר את ה"שולחן-ערוך" ולהיות מורהוראה
39 לכל בני עד סוף כל הדורות¹³⁹ - שמזה מובן שהזכות
40 דחיבור ה"שולחן-ערוך" אינה מגעת לגודל הזכות
41 דמסירת נפש על קידוש השם!

42 ולהעיר מהשייכות לאמירת משה "מחני נא
43 מספרך" - שבזה מודגש שהמס"נ של משה רבינו
44 בשביל ישראל היא למעלה ממצאותו של משה כפי
45 שקשור עם התורה, שלכן מותר משה רבינו על
46 הזכות להיות כתוב בתורה (באמרו "מחני נא
47 מספרך", "מכל התורה כולה"¹⁴⁰) בגלל המס"נ
48 בשביל ישראל (כשם שהזכות דחיבור השו"ע אינה
49 מגעת לגודל הזכות דמסירת נפש על קידוש השם).

50 ונוסף על גודל העילוי וההפלאה דקידוש השם
51 ברכים שבכללות הענין דמסירת נפש, ה"ז בהדגשה
52 יתירה במסירת נפש של אשה צעירה אמא לילדים
53 קטנים - כי, מלבד מסירת נפשה, ה"ה "מוסרת" גם
54 את ילדי' הקטנים, בכך שעוזבת ומפקירה אותם
55 לבדם (בידעה גודל הגעגועים של הילדים אלי'),
56 ומשאירה את גידולם וחינוכם לאחרים, ויתירה מזה,
57 שמסירת ילדי' היא מס"נ גדולה יותר ביתר שאת
58 וביתר עוז מהמס"נ שלה, ובמילא ה"ז מסירת נפש
59 למעלה ממסירת נפש!

60 יב. אבל לאחר כל העילויים וההפלאות
61 שבקידוש השם ברכים, כיון שכבר יצאו י"ח (י"ד
62 והותר) מסירת נפש על קידוש השם ע"י הגזירות
63 ושמויות שהיו במשך הגלות המר והארוך, עד
64 לדורנו זה - זועקים בני" להקב"ה: "עוד מתי"? ...!
65 היתכן שלאחרי אריכות הגלות המר זקוקים עדיין

1 בשכונה זו מאורע של קידוש השם ברכים ע"י אשה
2 מישראל¹³⁰.

3 ובהקדמה - ש"אין גו' אתנו יודע עד מה"¹³¹,
4 אף אחד מאתנו אינו מבין (ואינו יכול להבין) כלל
5 וכלל פשר הדברים, למה עשה ה' ככה?! ...!
6 ועאכו"כ כשמדובר באשה צעירה, אמא לילדים
7 קטנים שצריכים לאמם ויתגעגעו אחרי'... אלא
8 שאין להאריך בענינים של טענות ומענות כלפי
9 הקב"ה, ובלשון הכתוב "ברוב דברים וגו'"¹³², "על
10 כן יהיו דבריך מעטים"¹³³.

11 ואעפ"כ, יש להדגיש את גודל הענין דקידוש
12 השם ברכים שבמאורע זה, ועוד ועיקר, לזעוק
13 להקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"... ולבקש
14 ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד
15 תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
16 צדקנו, שאז יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני
17 עפר"¹³⁴, ומתחיל מצדיקים שקמים לתחי' מיד¹³⁵,
18 וביניהם ובתחילתם האשה צדקנית שנהרגה על
19 קידוש השם, שתיכף ומיד תיפגש נשמה בגוף עם
20 משפחתה וילדי', ותמשיך לחנכם ולגדלם לתורה
21 לחופה ולמעשים טובים, מתוך שמחה וטוב לבב.

22 יא. ולכל לראש - גודל הענין דקידוש השם
23 ברכים שבמאורע זה:

24 ידוע המבואר בדברי חז"ל בכו"כ מקומות¹³⁶
25 ע"ד גודל העילוי וההפלאה והזכות והשכר דקידוש
26 השם, ובפרט קידוש השם ברכים, ובהדגשה יתירה
27 בקידוש השם ברכים בשכונה זו, שבה נמצא בית
28 הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים, בית
29 משולש, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹³⁷, שעל

(130) מרת פעשא לאה בת ר' שרגא פייבל הלוי לאפיין הי"ד
שנהרגה על קידוש השם ביום ה' פ' תרומה, ב' אדר ראשון, וסיום
ה"שבעה" ביום ה' פ' תצוה, ט' אדר ראשון (המור"ל).

(131) תהלים ער, ט.

(132) משלי יו"ד, יט.

(133) קהלת ה, א.

(134) ישעי' כו, יט.

(135) ראה זח"א קמ, א.

(136) ולדוגמא: "אין אדם יכול לעמוד במחיצתן" (פסחים ג,
א). וראה בארוכה (במעלת מס"נ על קדה"ש לגבי כל התורה)
שער האמונה לאדוהאמ"צ בתחלתו. ספר הליקוטים דא"ח להצ"צ
ערך מס"נ (ע' תתצ ואילך). וש"נ.

(137) ראה ד"ה ואתה תצוה תשמ"א ס"ח (לקמן ע' 335).
סה"מ מלוקט ח"ו ע' קלד), שגילוי והתעוררות כח המס"נ
בישראל נעשה ע"י אתפשטות דמשה שבזמן הגלות, נשיא הדור.

(138) מגיד מישרים ריש פרשתנו. וראה בכ"ז - לקו"ש שם
ע' 176 ואילך, ובהערות שם. וש"נ.

(139) ואף שישנם גם הפסקי-דינים שבהגהות הרמ"א - ה"ה
בדוגמת ה"מפה" שעל גבי השולחן-ערוך, והשולחן-ערוך עצמו
הוא חיבורו של הבית-יוסף.

(140) פרש"י עה"פ.

משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב כה

אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם",
והתגדלתי¹⁴⁶ והתקדשתי¹⁴⁷ ונודעתי לעיני גוים
רבים וידעו כי אני ה'".

41 * * *

יג. ההוראה מהאמור לעיל בנוגע לעבודה
בפועל:

בבואנו משבעה באדר שחל בפרשת תצוה,
שבשניהם מודגשת התגברות מזלם של ישראל,
החוזק והתוקף דעצם הנשמה ("ואתה") כפי
שנמשך ומתגלה בעבודתם ופעולתם בעיני העולם
(לא מס' ויציאה מהעולם ח"ו וח"ו, אלא נשמות
בגופים לאורך ימים ושנים בריאות וטובות), יש
להוסיף ביתר שאת וביתר עוז, ובתגברות החיות,
בכל מעשינו ועבודתינו בלימוד התורה וקיום
המצוות, כולל ובמיוחד בהפצת התורה והיהדות
והפצת המעיינות חוצה, כדי להביא בפועל ובגילוי
את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
שאז תהי' שלימות ההתגלות דהעצם דישראל,
ישראל וקוב"ה כולא חד¹⁴⁸, בכל העולם כולו,
שנעשה דירה לו ית' בתחתונים.

בסגנון אחר קצת: העבודה דחודש אדר
ש"בריא ותקיף מזלי" היא להביא בפועל ובגילוי
את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
שנקרא "אדיר" ("והי' אדירו ממנו"¹⁴⁹), שאז
יתגלה בכל העולם כולו מזלם של ישראל, שנקראו
"אדירים", ביחד עם שלימות הגילוי ד"אדיר
במרום ה'" בכל העולם כולו, שנעשה דירה לו ית'.

יד. ויומתק יותר - שהפרשיות שקורין בתורה
בחודש אדר (ובשנה זו, בשני חדשי אדר) קשורות
עם עשיית המשכן, ששלימותו בבנין ביהמ"ק
השלישי, שממנו אורה יוצאה לכל העולם¹⁵⁰, ועד
שהעולם כולו נעשה דירה לו ית', כמו בית
המקדש:

(146) שם לח, כג.

(147) להעיר מהשייכות לאמירת קדיש (טואו"ח ר"ס נו) אחר
נפטר. - ויש לומר, שענין זה מודגש ביותר באמירת קדיש אחר
המוסר נפשו על קידוש שמו ית', שעל ידו נתקיים "ונקדשתי בתוך
בני ישראל" (אמור כב, לב), "מסור עצמך למיתתו להקדיש את
שמי" (פס"ז עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 167 ואילך.
וש"נ).

(148) ראה זח"ג עג, א.

(149) ירמ' ל, כא. וראה סנהדרין צח, סע"ב.

(150) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

1 למסירת נפש על קידוש השם של אשה צעירה אמא
2 לילדים קטנים? ...!

3 גם אם רצונו של הקב"ה ב"נחת רוח" ממסירת
4 נפש - הרי, נוסף לכך שכבר יצאו י"ח מס' במשך
5 כל הדורות שלפנ"ז, מספיקה המסירת נפש של בנ"י
6 בכך שנמצאים עוד רגע אחד בגלות!

7 בנ"י נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות
8 שנה ומשיח צדקנו עדיין לא בא! ... כבר סיימו כל
9 עניני העבודה דזמן הגלות, וכבר נעשו כל
10 הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל ובמיוחד
11 ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא
12 יודעים מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד
13 שבוע, עוד יום ועוד רגע, ועדיין לא באה הגאולה
14 האמיתית והשלימה בפועל ממש! ולא עוד אלא
15 שניתוסף מאורע הכי חמור שיכול להיות בזמן
16 הגלות - שאשה בישראל ואם לילדים קטנים צריכה
17 למסור נפשה על קידוש השם!

18 לא נותר לנו אלא להתנחם בכך שמאורע זה
19 הוא המאורע האחרון של מסירת נפש על קידוש
20 השם, ועוד ועיקר, שבזכותה של האשה הצדקנית
21 שמסרה נפשה על קדושת השם, ביחד עם זכותן
22 של נשי ישראל הצדקניות שבכל הדורות, עד לנשי
23 ישראל הצדקניות נשמות בגוף בריא שבדורנו זה,
24 זוכים תיכף ומיד ממש להגאולה האמיתית
25 והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים", ש"בשכר
26 נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל
27 ממצרים"¹⁴¹, ועד"ז בהגאולה העתידה לבוא תיכף
28 ומיד ממש, "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"¹⁴².

29 ואז יהי' אמיתת ושלמות הענין דקידוש השם -
30 שהרי כללות ענין הגלות הוא היפך קידוש השם,
31 כמפורש בקרא¹⁴³ "שמי הגדול המחולל בגוים",
32 "ומהו החילול, באמור אויביהם עליהם עם ה' אלה
33 ומארכו יצאו ולא הי' יכולת בידו להציל את עמו
34 ואת ארצו"¹⁴⁴, וקידוש שמו ית' נעשה ע"י
35 הגאולה, כהמשך הכתוב¹⁴⁵ "וקדשתי את שמי
36 הגדול גו' וידעו הגוים כי אני ה' .. בהקדשי בכם
37 לעיניכם (עיי"ז ש) ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי

(141) סוטה יא, רע"ב.

(142) יל"ש רות רמז תרו בסופו.

(143) יחזקאל לו, כג.

(144) פרש"י שם, כ.

(145) שם, כג-כד.

ויש לומר, שבשנת העיבור מודגשת השלימות
דחודש אדר לגבי שאר חדשי השנה גם בפרשיות
שקורין בתורה¹⁶⁴ - שגם קריאת פרשת שמני שבה
מדובר אודות השראת השכינה ביום השמיני
למילואים, ר"ח ניסן, היא בחודש אדר, היינו, שכבר
בחודש אדר מודגשת השלימות דא' דר, דירה לו
ית' בתחתונים.

טו. ויה"ר - והוא העיקר - שלא יצטרכו
להמתין ב' חדשים עד לחודש ניסן, ש"בניסן נגאלו
ובניסן עתידין להגאל", כיון שבהתחלת חודש אדר
ראשון, ובפרט משבעה באדר, ושלימותו ביום
הש"ק אחד עשר באדר, תהי' הגאולה האמיתית
והשלימה ובנין ביהמ"ק השלישי וחנוכתו בפועל
ממש.

ולהוסיף, שבשנת העיבור שישנם ב' חדשי
אדר, ששים יום, ניתוסף עוד יותר בהתשוקה
והגעגועים לחודש ניסן (שבו נגאלו וכו' עתידין
להגאל) במשך ששים יום, שעייז ממהרים ומזרזים
עוד יותר הגילוי דעניני חודש ניסן עוד בהתחלת
חודש אדר.

ובכל זה ניתוסף עילוי מיוחד בשנה זו -
שבאחד עשר בניסן מסתיימת שנת הצדי"ק
הקשורה עם מזמור צדי"ק (שבא לאחר מזמור
פ"ט שבו נאמר "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי
משחתיו"¹⁶⁵, עד לסיום וחזרת המזמור "ברוך ה'
לעולם אמן ואמן"), שסיומו וחזרתו ב"ויהי נועם
גו' ומעשה ידינו כוננהו"¹⁶², שקאי בשלימות
השראת השכינה בביהמ"ק השלישי¹⁶⁶, ע"י גמר
ושלימות מעשינו ועבודתנו בדור זה, דור
השביעי¹⁶⁷, שבו נשלמת פעולתו של משה רבינו
("גואל ראשון הוא גואל אחרון") בהמשכת וגילוי
אלקות בעולם, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

וכן תהי' לנו - שבאחד עשר באדר (ששים יום
לפני אחד עשר בניסן) יושלם כבר הענין דאחד
עשר בניסן¹⁶⁸, "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני

1 תרומה ותצוה - שבהם מדובר אודות הציווי
2 דמלאכת המשכן, בגדי כהונה והחינוך דימי
3 המילואים (כולל ובמיוחד ההקדמה ד"ועשו לי
4 מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁵¹, והסך-הכל ד"ונקדש
5 בכבודי .. לשכני בתוכם"¹⁵²).

6 כי תשא - "כי תשא את ראש בני ישראל"¹⁵³,
7 שרומז על תכלית השלימות בהעלי' דבנ"י, נשיאת
8 ראש, שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
9 צדקנו (לאחרי גודל הירידה דהחורבן והגלות).

10 ויקהל ופקודי - קיום הציווי דמלאכת המשכן
11 ובגדי כהונה ועד להקמת המשכן במעשה בפועל,
12 ובוזה מרומזת גם השלימות דביהמ"ק השלישי -
13 "פקודי המשכן משכן העדות", רמזו למקדש
14 שנתמשכן בשני חורבניו¹⁵⁴, בדוגמת "משכון"
15 שחוזר לבעליו בשלימות, כיון שביהמ"ק השלישי
16 הוא גם משולש, שתהי' בו גם השלימות דבית
17 ראשון ודבית שני (ודהמשכן)¹⁵⁵, ואז תהי' גם
18 ההקהלה דכל בני" ע"י "גואל ראשון הוא גואל
19 אחרון"¹⁵⁶ ("ויקהל משה את כל עדת בני
20 ישראל"¹⁵⁷), והמנין העשירי¹⁵⁸ ("פקודי") דכל
21 בני".

22 ויקרא - "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו גו'"¹⁵⁹
23 - הקריאה (גילוי) והדיבור דהקב"ה לכאור"א
24 מישראל באופן ש"כולם ידעו אותי"¹⁶⁰.

25 צו - "אין צו אלא לשון זירוז מיד"¹⁶¹ - שתיכף
26 ומיד ממש נעשים כל פרטי הענינים שבפרשת צו
27 ע"ד החינוך דשבעת ימי המילואים (שהתחלתם
28 בכ"ג אדר).

29 ושמיני - יום השמיני למילואים, שבו נתקיימה
30 תפלת משה ואהרן "ויהי נועם ה' אליקנו עלינו"¹⁶²,
31 יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם"¹⁶³.

(151) כה, ת.

(152) כט, מג"מ.

(153) ל, יב.

(154) לו, כא ובפרש"י.

(155) ראה זח"ג רכא, א. וראה לקו"ש חכ"א ע' 262. וש"נ.

(156) ראה שמור"ר פ"ב, ד. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(157) לה, א.

(158) תנחומא תשא ט. ועוד.

(159) א, א.

(160) ירמ' לא, לג.

(161) פרש"י ו, ב.

(162) תהלים צ, יז.

(163) פרש"י ט, כג.

(164) נוסף על המבואר לעיל בסעיף ד'.

(165) פסוק כא.

(166) מדרש תהלים עה"פ.

(167) ראה ד"ה באתי לגני דשנת תשי"א (סה"מ מלוקט ח"א

בתחלתו).

(168) ונתנית כח מיוחדת בקביעות שנה זו שבאחד עשר באדר

(שחל בשבת) נעשית השלימות דשבעה באדר - שהשלימות

משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב כז

אליך שמן זית זך¹⁷², וכן בהתחלת פרשת תשא
(שמתחילין לקרוא במנחת ש"ק פ' תשא) שבה
מדובר אודות שמן המשחה¹⁷³ - "מצאתי דוד עבדי
בשמן קדשי משחתיו", שזהו עיקר ושלמות הענין
ד"כי תשא את ראש בני ישראל", ע"י המשיחה של
"ראש בני ישראל" (משה רבינו, גואל ראשון הוא
גואל אחרון) למלך המשיח, שיבוא ויגאלנו
ויוליכנו קוממיות לארצנו, תיכף ומיד ממש.

1 אשר¹⁶⁹, "מאשר שמנה לחמו"¹⁷⁰, "וטובל בשמן
2 רגלו"¹⁷¹ - כמודגש בהתחלת פרשת תצוה: "ויקחו

דאחד עשר נמשכת ומתגלה בשבעת* ימי הבנין (גדרי העולם),
שגם בחודש אדר (שמצ"ע הוא למעלה מהעולם (כנ"ל ס"ו
ובהערה 88)) נעשית כבר השלימות שבחודש ניסן.

169) נשא ז, עב.

170) ויחי מט, כ.

171) ברכה לג, כד.

(*) ולהעיר ע"ד הרמז שמאמר המדרש (שבהערה 23) ע"ד מזלו של
חודש אדר הוא בפרשה ז' פיסקא י"א, וכן "נשיא אחד ליום" שנאמר
בחזונות המשכן בחודש ניסן הוא בפרק ז' פסוק י"א - דיש לומר,
שבוה מרומז שגם בחודש אדר יכולה להיות המשכת וגילוי בחי' י"א
בז', כמו בחודש ניסן.

172) וראה ויק"ר פל"א, יא: "בזכות להעלות נר תמיד אתם
זוכים להקביל פני נרו של מלך המשיח".
173) ל, כב ואילך.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' ב

דמאי, דהיינו ממי שאינו נאמן על המעשרות, שחייב הלוקח
לעשרם מדרבנן, ושכח לעשרם בערב שבת, שואל את המוכר
בשבת, ואם אמר עשרתי, התירו משום כבוד שבת לסמוך עליו
ולאכול על פיו, אבל ביום חול אינו נאמן. ותרומת מעשר של דמאי,
שאחר שהפרישה חזרה למקומה - לתוך החולין והתערבה בו,
ונאסרה כל התערובת, והרי הוא הפסד גדול, רבי שמעון (בן)
שוורי אומר, בזה אף בחול שואלו למוכר ואוכלו על פיו, שכיין
שאינן תקנה לתערובת זו, הקילו לסמוך על דברי העם הארץ
האומר שעישרם.

1 על ידי המלכות, ואמר כתבו גט לאשתי, אף שלא אמר תנו לה,
2 הרי אלו ו-השומעים את דבריו יכתבו ויתנו את הגט לאשתו.
3 משום שאומדים בדעתו, שעשאו שליחים לבחיבת הגט ולנתינתו,
4 ורק מפני שהיה בהול שכח לומר תנו. אך בשאר המקרים שאדם
5 מצוה כתבו גט לאשתו ולא אמר תנו, לא יתנו, לפי שלא עשאו
6 שליחים לנתינה. חזון חכמים והוסיפו לומר, שאף המפרש מן
7 היישוב לים, ותיצא בשנייה למדברות, אף כשאמר רק כתבו,
8 יכתבו ויתנו. רבי שמעון (בן) שוורי אומר, אף חולה המסופן דינו
9 כן, ובדין זה הלכה כרבי שמעון שוורי. והדין השני שהלכה כמותו,
10 הוא תרומת מעשר של דמאי. דתנן (דמאי פ"ד מ"א), הלוקח פירות

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' א

והוא כילוד ולא ניתר בשחיטת אמו, והשליא נגרת אחריו.
מתרצת הגמרא: קרא אסמכתא בעלמא, ואכן איסור השליא הוא
מחשש שהולד יצא.
שנינו במשנה: ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין, ולא טומאת
נבלות. מסתפקת הגמרא: בעי רבי יצחק בר נפחא, עזר חמור שהוא
קשה ומאוס ואינו ראוי לאכילה, שישלך - בישלו הרבה מאד,
מהו. מבררת הגמרא: לגבי מאי הוא הספק, אי לטומאת אוכלין,
האם העזר נעשה אוכל ומקבל טומאת אוכלין, הלא כבר תנינא
זאת בברייתא,

1 מפרסת פרסה וגו' בבהמה אתה תאכלו, ובתיבות כל (בהמה)
2 [בבהמה] תאכלו, שמשמעם שיש היתר אכילה לכל מה שבתוך
3 הבהמה, בא הכתוב לרבות את השליא, שמוותרת בשחיטת האם.
4 יכול אפילו אם יצתה מקצתה של השליא תהא מותרת. תלמוד
5 לומר 'אותה' תאכלו, ו-את הבהמה ו-לא שלייתה, וכיון
6 שתחילה התיר הכתוב את השליא ולבסוף אסר, יש לומר
7 שהאיסור הוא ביצאה מקצתה, שיש חשש שהולד שבתוכו נולד
8 ולא ניתר בשחיטת אמו, ולכך אף השליא אסורה.
9 מקשה הגמרא: מכרי ו-כיון שאין שליא בלא ולד, למה לי קרא
10 לאסור שליא שיצאה מקצתה, הרי יש לחשוש שהולד שבה יצא

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

ברישא - כאשר תביא פירות לעגלה שאני רוכב עליה, ענין להקד
דדמיין להדדי ועיל לי - תבדוק שאוניהם וחנבים שוים, ורק אז
תביא אותם, כדי שלא אעבור על איסור כלאים בהנהגת העגלה.
אלמא קפסר - מוכח שרבי אבא סובר שאין חוששין לזרע האב,
משום שאם היה חושש לזרע האב, היה מתיר להביא פירות
שאין שוות במראה, שהרי בכל הפרדות יש צד סוס וצד חמור.

1 וממה שכולם מודים בזה, שמע מינה - מוכח שפסוקי מסקא ליה
2 - רבי יהודה מסתפק האם חוששים לזרע האב או לא, משום שאם
3 היה פשוט לו שאין חוששים לזרע האב, היה לו להתיר פרד במין
4 אמו, משום שהם מאותו מין. מסיקה הגמרא, שמע מינה - אכן
5 מוכח כן.
6 הגמרא מביאה מעשה שממנו לומדים שאין חוששים לזרע האב:
7 אמר ליה רבי אבא לשמעיה - לשמש שלו, כי מעיילת לי בורגיתא

בס"ד. משיחות ש"פ תצוה, י"א אדר-ראשון ה'תשנ"ב.

18 לדעת חכמים⁷ - "לא ייטיב את הנרות (שבע)
19 נרות, אלא רק חמש) ואח"כ יקטיר אלא יקטיר
20 (באמצע) ואח"כ ייטיב (יגמור הטבת שתיים)",
21 היינו, שמפסיקין בין הטבת חמש נרות להטבת
22 שתי נרות בקטורת (דלא כדעת אבא שאול ש"מטיב
23 (כולן) ואח"כ מקטיר .. דכתיב בבוקר בבוקר
24 בהטיבו את הנרות והדר יקטירנה"⁸, ומפסיקין בין
25 הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות בזריקת דם
26 (התמיד).
27 והלכה כחכמים⁹ - כפס"ד הרמב"ם¹⁰ "אחר
28 שזורקין את הדם (דהתמיד) מטיב זה שבהיכל
29 חמש נרות ויוצאין שניהם מן ההיכל .. ואח"כ
30 מפסיקין .. וזוכה בקטורת מי שזכה ונכנס ומקטיר,
31 ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי
32 הנרות"¹¹.
33 ויש לבאר תוכן ענינם של הקטורת והדלקת
34 הנרות ושייכותם זל"ז בעבודת האדם¹² - כידוע

1 א. בהתחלת וסיום פרשת תצוה מדובר אודות
2 הדלקת נרות המנורה:
3 בהתחלת הפרשה - "ויקחו אליך שמן זית זך
4 גו' להעלות נר תמיד", "באוהל מועד גו' יערוך
5 אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר גו'".¹ ובסיום
6 הפרשה - "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות גו'
7 ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים"².
8 ועיקר החידוש שבסיום הפרשה - שהדלקת
9 הנרות קשורה עם הקטורת³: "ועשית מזבח מקטר
10 קטורת וגו'".⁴ "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים
11 בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות
12 אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה"², היינו,
13 שהקטרת הקטורת היא בזמן הטבת⁵ והעלאת
14 הנרות ("בעידן הטבה תהא מקטר קטורת", "בעידן
15 הדלקה תהא מקטר קטורת"⁶).
16 ויתירה מזה - שהקטורת היא באמצע הטבת
17 הנרות:

(7) שם יד, ב. וראה גם ירושלמי שם פ"ב סוף ה"א (ובמראה
פנים שם, ש"לא צריך לפרש דר"י ור"ל דהכא פליגי בפלוגתא
דאבא שאול ורבנן בענין הפסקה בין הטבת הנרות, אלא דכ"ע
כרבנן ס"ל, ולר"י נמי בקטורת מפסיק להו כו", עיי"ש).
(8) ולהעיר, שביין הערביים מודה אבא שאול לחכמים
ש"בעידן הדלקה תהא מקטר קטורת", ד"שאני התם דכתיב
אותו, "יערוך אותו גו' מערב עד בוקר", "אותו מערב עד בוקר
ולא אחר מערב עד בוקר", "אין לך עבודת יום כשרה אחר
הדלקת" (יומא טו, א ובפרש"י. פסחים נט, א ובפרש"י. וראה
אוה"ת חנוכה רפ, ב).
(9) והטעם שאומרים בכל יום "אביי הוה מסדר כו' אליבא
דאבא שאול" - ראה לקמן ס"ט.
(10) הל' תמידין ומוספין פ"ו ה"ג. וראה סמ"ג עשין קצב.
(11) ולדעת הרמב"ם (שם פ"ג ה"ב) ש"הדלקת הנרות היא
הטבתם" - י"ל שעשיית הקטורת היא באמצע הדלקת הנרות (בין
הדלקת חמש נרות להדלקת שתי נרות). וגם להדעות (ראה כס"מ
שם. אנציק' תלמודית ערך הדלקת הנרות. וש"נ) שהטבה אינה
הדלקת הנרות, והדלקת הנרות היא רק בין הערביים - כיון שגם
בין הערביים צ"ל הפסקה בין חמש נרות לשתי נרות (ראה בארוכה
שו"ת הרשב"א ח"א סי' ע"ט-שט), ולכונ"ע (גם לאבא שאול) אי
אפשר להקטיר בין הערביים לאחר הדלקת המנורה (כנ"ל הערה
8), מפסיקים בקטורת בין חמש נרות לשתי נרות, ואם הטיב
בבוקר (כשמצאן כביינים) צ"ל ההפסקה בהדלקה עצמה (ראה גם
אנציק' תלמודית שם (ע' תשנ)). ועצ"ע. ואכ"מ.
(12) ראה גם ת"א וישב כט, א ואילך. שערי אורה שער
החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פ"ז ואילך. מאמרי אדהאמ"צ בראשית
ע' שכב ואילך. אוה"ת חנוכה רפ, ב ואילך (ע"פ דעת אבא
שאול). וראה גם המשך תערוב"א ח"א פרי"י ואילך. ד"ה שמן
וקטורת עזרת. ועוד.

(1) כז, כ"כא.

(2) ל, ד"ח.

(3) ראה תנחומא פרשתנו טו (בתחלתו): "זהו שאמר הכתוב
(משלי כז, ט) שמן וקטורת ישמח לב כו". ובוהר (ח"א רל, רע"א.
ח"ג יא, א. קנ, רע"א) מפרש שפסוק זה הוא ע"ד מ"ש בפרשתנו
"והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את
הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה",
היינו, ש"שמן וקטורת" קאי על עבודת הקטורת בזמן הטבת
והדלקת הנרות (בשמן*), בבוקר ובין הערביים**. וראה בחיי ריש
פרשתנו: "במדרש*** שמן וקטורת ישמח לב, שמן המנורה
שהי' מתקרב**** בזמן הקטורת, שנאמר ובהעלות אהרן את
הנרות בין הערביים יקטירנה".
(4) ל, א.

(5) פרטי הדעות בפירוש הטבת הנרות (דישון המנורה, נתינת
פתילה ושמן חדשים, או הדלקת המנורה), זמנה וכו' - נסמנו
באנציק' תלמודית בערכו (וראה שם גם ערך הדלקת הנרות).
(6) יומא טו, א.

(*) אף שבתנחומא מפרש "שמן זה כ"ג שנמשח בשמן המשחה".
(*) להעיר, שלשיטת הוהר (ח"ג פז, טע"ב קפג, א) גם הדלקת הנרות
היא ב' פעמים ביום, בבוקר ובין הערביים, כמו הקטורת (כשיטת
הרמב"ם - לקמן הערה 11).
(***) וי"ל שכונתו לומר (ולא לתנחומא שמפרש "שמן זה כ"ג") שמפרש
"שמן" על הנרות.
(****) ע"ד לשון הוהר (ח"ג יא, א) "קטורת לא מתקרב אלא בזמנה
דשמן מתקרב" (וראה לקמן הערה 74).

למילוי ידיהם לכהונה ("וזה הדבר אשר תעשה
להם לקדש אותם לכהן לי וגו' ומלאת יד אהרן ויד
בניו" 23) ע"י פרטי הענינים דשבעת ימי המילואים
("שעל ידי המילואים הללו נתמלאו ידיהם
ונתקדשו לכהונה" 24) שנתבארו בהמשך הפרשה
(מביעי עד ששי 25).

וכיון שרובה נכללה של פרשת תצוה עוסקת
בכהונתו של אהרן - צריך להבין: מהו הטעם
שהתחלתה בפרשת הנרות וסיומה בפרשת מזבח
הקטורת?

ויתירה מזו - שתי פרשיות אלו (פרשת הנרות
ופרשת מזבח הקטורת) נכתבו לכאורה שלא
במקומם:

פרשת הנרות - כיון ש"לא נאמרה (כאן) אלא
על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה" 26,
מקומה (לכאורה) ב"סדר מלאכת המשכן", בהמשך
לעשיית המנורה בפרשת תרומה (ובפרט שבסיום
מעשה המנורה נאמר 27 "והעלה את נרותי") 28, ולא
בהתחלת פרשת תצוה שבה מדובר אודות כהונת
אהרן?

ופרשת מזבח הקטורת - כפי שהקשו
המפרשים 29 שמקומה (לכאורה) בפרשת תרומה, ביחד
עם כל כלי המשכן (הארון, השולחן, המנורה
ומזבח החיצון) 30, ולא בסוף פרשת תצוה, לאחר
כל פרטי הענינים דהמשכן וכליו, בגדי כהונה
והמילואים?

(23) כט, א-ט.

(24) פרש"י שם, לג.

(25) כולל גם (ההמשך דששי ע"ד) הקרבת שני התמידין
("וזה אשר תעשה על המזבח וגו' עולת תמיד" (שם, לח-מב)) -
שאינן זה הציווי לדורות (שמקומו ב' פינחס), אלא "אזהרה לימי
המילואים" (פרש"י פינחס כח, ד).

(26) ו"פרשת מצות הנרות" היא ב' אמור (כד, ב), והפירוש
ד"ואתה תצוה" הוא ש"סוף לצוות את בני ישראל על כך"
(פרש"י אמור שם).

(27) כה, לו.

(28) ופרטי הענינים ד"שמן זית וזך כחית למאור" - (נוסף על
אמירתם ב' אמור) יכולים להתבאר ביחד עם פרטי הענינים
ד"בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים", שנזכרו בהתחלת
פרשת תרומה (כמו "שמן למאור"), ונתבארו בפרשיות ב' תשא
(ל, כב ואילך).

(29) רמב"ן, ספורנו, ש"ך, אוה"ח כאן. ועוד. וראה תו"ש
ע"פ. ושא"נ.

(30) כבעשייתם בפועל (בפרשת ויקהל) - הארון, השולחן,
המנורה, מזבח הקטורת ומזבח העולה.

שכל הענינים שבמשכן ובמקדש ישנם בעבודת
האדם בכל יום ויום במשכן ומקדש שבו (כמ"ש 13
1 "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר
אלא בתוכם, בתוך כאו"א" 14),

וכמודגש באמירתנו ("ונשלמה פרים
שפתינו" 15) בהתחלת התפלה: פרשת תרומת
הדשן, פרשת התמיד, ופרשת הקטורת, ועד ל"אביי
הוה מסדר סדר המערכה כו" 16).

ובהדגשה יתירה בפרשת הקטורת - שמלבד
אמירת הפרשה בתושב"כ (כבפרשיות דתרומת
הדשן ודהתמיד), דפרשת תשא 16: "קח לך סמים
גו' ועשית אותה קטורת גו' ונתת ממנה גו'" נכלול
גם הדגשת שייכותה להדלקת הנרות, כפי
שממשיכים "ונאמר והקטיר עליו אהרן קטורת גו'
בהטיבו את הנרות גו' ובהעלות אהרן את הנרות
גו'" 16, מוסיפים ומאריכים גם בפרטי הכנת הקטורת
17 שנתבארו בברייתא: "תנו 17 רבנן פטום הקטורת
18 כיצד וכו' ואחד עשר סממנים היו בה וכו' 18",
כדלקמן.

ב. ובהקדם שאלה ותמיהה בנוגע לפרשת
הנרות ופרשת מזבח הקטורת שבהתחלת וסיום
פרשת תצוה:

לאחרי פרשת תרומה שבה נתבארו פרטי
הענינים דמלאכת המשכן, מתחילה פרשת תצוה 19
25 בכהונתו של אהרן ובניו - "ואתה הקרב אליך" (לאחרי
26 שתגמור מלאכת המשכן) את אהרן אחיך ואת
27 בניו גו' לכהנו לי" 20, ע"י עשיית בגדי כהונה
28 ("ועשית בגדי קודש גו' לקדשו לכהנו לי" 21,
29 "להכניסו לכהונה ע"י הבגדים שיהא כהן לי" 22),
30 כמבואר בפרשיות בהמשך הפרשה (עד רביעי); ועד

(13) תרומה כה, ח.

(14) ראה אלשיך ע"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(15) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ב) סוס"א.

(16) ל, לד ואילך. - ולהעיר, שהתחלת הקריאה דפרשת תשא
היא במנחת שבת פ' תצוה (בהמשך לסיומה וחזרתה בפרשת
מזבח הקטורת).

(17) כריתות ו, א ואילך.

(18) ועד"ז בסיום התפלה (ב"אין כאלקינו") - "פטום
הקטורת הצרי והצפורן וכו'".

(19) לאחר הקדמת ב' פסוקים ראשונים דפרשת הנרות.

(20) כח, א ובפרש"י.

(21) שם, ב-ג.

(22) פרש"י שם, ג.

ומזה מובן שעיקר כוונת המשכן - "ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם" - נעשית ע"י הקטורת, שבה
מודגשת עיקר ושלמות ההתקשרות עם הקב"ה
שנעשים חד ממש.
וענין זה מודגש בכתיבת פרשת מזבח הקטורת
בפ"ע - לאחר מלאכת המשכן, בגדי כהונה
והמילואים:

בסיום וגמר כל פרטי הענינים דמלאכת המשכן,
בגדי כהונה והמילואים (בפרשת תרומה, וברובה
ככולה של פרשת תצוה) - מסיים וחותם הכתוב
בהסדר הכל דכללות המשכן: "ונועדתי שמה לבני
ישראל ונקדש (המשכן) בכבודי (שתשרה שכינתי
בו) גו' ושכנתי בתוך בני ישראל גו' לשכני
בתוכם"⁴¹.

ולאח"כ מוסיף (בפרשה בפ"ע) "ועשית מזבח
מקטר קטורת", "אמר כי עוד יתייחד להם שיעשו
מזבח מקטר קטורת"⁴² - שזהו"ע נעלה יותר
ב"לשכני בתוכם", כיון שע"י הקטורת נעשה
הקישור והחיבור עם הקב"ה בתכלית השלימות.

ויומתק יותר שמזבח הקטורת הוא סיום
וחותם⁴³ פרשת תצוה - כי, "תצוה", מלשון צוואה
וחיבור⁴⁴, מורה על הצוואה וחיבור דישאל עם
הקב"ה, שעיקרו ושלמותו במזבח הקטורת (קישור
וחיבור) שבסיום וחותם פרשת תצוה, גמר
ושלימות הצוואה וחיבור דישאל עם הקב"ה.

ד. ובעומק יותר - במזבח הקטורת מודגשת
ההתקשרות דישאל עם הקב"ה ("ישאל וקוב"ה
כולא חד"⁴⁵) מצד עצם הנשמה, בחינת היחידה,
"יחידה לייחד"⁴⁶, שמיוחדת עם מהותו ועצמותו
ית', ועל ידה נעשה עיקר ושלמות הענין ד"לשכני
בתוכם", "לשכון אני בתוכם"⁴⁷, "אני" ממש.

וענין זה מרומז:

(א) במדות המזבח, "אמה"⁴⁸ ארכו ואמה

ג. ויש לומר הביאור בזה:

כתיבת פרשת מזבח הקטורת (שלא במקומה,
ביחד עם כל כלי המשכן בפרשת תרומה, אלא)
לאחרי המשכן וכליו, בגדי כהונה והמילואים, היא,
כדי להדגיש המעלה המיוחדת של מזבח הקטורת³¹,
כיון שעל ידה נשלמת עיקר כוונת המשכן ("תחלת
המחשבה סוף המעשה"³²), כדאיתא במדרש³³
שכ"שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות
וכו' לא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת".

ומהביאורים בזה³⁴ - בעבודת האדם לקונו:

אמרו חז"ל³⁵ "שתי מזבחות היו אחד של זהב
(מזבח הפנימי)³⁶ כנגד נפש של אדם, ואחד של
נחושת (מזבח החיצון)³⁶ כנגד גופו של אדם ..
כשם שהגוף אוכל כך מזבח הנחושת קרבנותיו
למאכל, וכשם שהנשמות אינן נהנות אלא מן הריח
לכך לא ה' נקרב במזבח הזהב אלא קטורת
סמים³⁷, דבר העשוי לריח".

ונוסף לזה - והא בהא תליא - שע"י הקרבנות
(שע"ג מזבח הנחושת) נעשה הקירוב להקב"ה
(קרבן מלשון קירוב)³⁸, ואילו ע"י הקטורת נעשה
(לא רק קירוב, אלא יתירה מזה) הקישור והחיבור
(קטורת מלשון קישור וחיבור)³⁹, ועד שנעשים
מציאות אחת, כלשון הזהר⁴⁰ "בחד קטירא
אתקטירנא".

(31) ראה רמב"ן, ש"ך, צרור המור. ועוד.

(32) צרור המור כאן.

(33) תנחומא פרשתנו טו (בסופו).

(34) במעלת הקטורת לגבי שאר הקרבנות - ראה גם זח"ב
ריט, א. ז"ח שה"ש סח, א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תשנ"ט
ואילך. סה"מ תרל"ה ח"א ע' ה' ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קסב
ואילך. המשך תער"ב ח"א פרי"ב ואילך. וראה סה"מ מלוקט ח"ג
ע' קנב. וש"נ.

(35) מדרש תדשא פ"א. וראה בארוכה כלי יקר כאן.

(36) להעיר, שמזבח הפנימי רומז על פנימיות הלב, ומזבח
החיצון רומז על חיצוניות הלב (לקו"ת דרושי סוכות עח, ריש
ע"ד. ובכ"מ).

(37) כמ"ש בסוף פרשתנו (ל, ט) "לא תעלו עליו גו' ועולה
ומנחה ונסך לא תסכו עליו" (וראה ראב"ע תרומה כה, כב) ש"על
כן לא הזכיר מזבח הקטורת רק אחר מזבח העולה* בעבור
שיזהיר לא תעלו עליו עולה ומנחה ונסך".

(38) ראה ס' הבהיר סי' מו (קט). ועוד.

(39) ראה צרור המור שם. סה"מ מלוקט שם. וש"נ.

(40) ח"ג (אדר"ז) רפח, א.

(41) כט, מג"מו ובפרש"י.

(42) רמב"ן כאן.

(43) "הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א).

(44) תו"א פרשתנו פב, א. ובכ"מ.

(45) ראה זח"ג עג, א.

(46) נוסח הושענות דיום ג' דחגה"ס.

(47) פרש"י שם, מו.

(48) ל, ב.

(* כלומר, לאחר הציווי "וזה אשר תעשה על המזבח גו' עולת
תמיד".

קדשים הוא לה" (אף ששייך לעבודת יוהכ"פ⁶⁰)
 שמקומה בפרשת אחרי⁶¹ - שבזה מרומז שעבודת
 הקטורת שבכל יום היא מעין ודוגמת עבודת
 הקטורת דכהן גדול⁶² ביום הכיפורים בקדש
 הקדשים, שבה מודגשת שלימות ההתאחדות דבחי'
 היחידה שבנפש (כה"ג) עם היחידה שבזמן ("אחת
 בשנה", שרומז על בחי' היחידה שנקראת
 "אחת"⁶³) והיחידה שבמקום (קדש הקדשים).

יומתק יותר - שגם באמירת הברייתא¹⁷ דפטום
 הקטורת מזכירים ע"ד הקטורת דהכה"ג ביוהכ"פ:
 "ושלשה מנים יתרים שמהם מכניס כה"ג .. ביום
 הכפורים", ולא עוד אלא שנוסף על המוכרח
 להזכיר הג' מנים דיוהכ"פ בנוגע להחשבון ד"שלש
 מאות וששים ושמונה מנים (ש)היו בה" (לשס"ה
 ימים, ועוד ג' מנים ליוהכ"פ), מוסיפים ומדגישים
 גם ההכנה המיוחדת להקטורת דיוהכ"פ: "ומחזירין
 למכתשת בערב יום הכיפורים .. כדי שתהא דקה
 מן הדקה" - שבזה מודגשת שייכותה של הקטורת
 דיוהכ"פ לכל יום.

ה. ועוד ענין עיקרי בעבודת הקטורת -
 "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר
 בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות
 בין הערביים יקטירנה"⁶⁴:

"נרות" - קאי על נשמות ישראל, "נר הוי'
 נשמת אדם"⁶⁵, שהטבתן והדלקתן היא ע"י התורה
 ומצוות, "נר" ⁶⁶ מצוה ותורה אור"⁶⁷.

(60) "אחת בשנה" - "ביום הכיפורים" (פרש"י).

(61) "הוא שנאמר באחרי מות (יז, יח) ויצא אל המזבח אשר
 לפני ה' וכפר עליו" (פרש"י).

(62) ודוגמתו בכא"א מישראל - "ואתם תהיו לי ממלכת
 כהנים", "כהנים גדולים" (יתרו יט, ו ובבעה"ט). וראה רמב"ם
 סוף הל' שמיטה ויובל: "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש
 כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים".

(63) תוד"ה עד אחת - מנחות יח, א.

(64) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תשסב: "פסוק זה יש בו י"א
 תיבות, י"ל רמז לאחד עשר סממני הקטורת כו' .. להמשיך גלוי
 ארון יחיד בכל הע"ס".

ויש להוסיף, שבתיובן הפסוק ע"ד השייכות דקטורת לנרות
 מרומז שההמשכה והגילוי ד"אחד עשר" (י"א סממני הקטורת)
 בכל הע"ס (בעולם) נעשה ע"י הנרות.

(65) משלי כ, כז.

(66) שם ו, כג.

(67) ראה שמור"ר פרשתנו פל"ו, ג. וראה גם סה"מ מלוקט
 ח"ה ע' רצה ואילך. וש"נ.

1 רחבו" 49 - "אמות יחידות .. (שרומז) על הנשמה
 2 שנקראת יחידה כמו שהקב"ה אחד כך היא
 3 יחידה"⁵⁰,

4 (ב) בסממני הקטורת (שבפרשת תשא,
 5 ובפירושה בתשובע"פ בברייתא דפטום הקטורת)
 6 ש"אחד עשר סממנים היו בה" 51 - שרומז 52 על
 7 "אחד עשר יום מחורב"⁵³, אחד עשר שלמעלה
 8 מעשרת הדברות שניתנו בחורב, בחינת "אנת הוא
 9 חד ולא בחושבן"⁵⁴, עצמותו ומהותו ית' שלמעלה
 10 מעשר ספירות, ודוגמתו בנשמה, בחי' היחידה,
 11 שלמעלה מעשר כחות פנימיים,

12 (ג) בעבודת הקטורת - ש"בעת 55 שמקטירין
 13 הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל
 14 ומבין האולם ולמזבח לא יהי' שם אדם עד שיצא
 15 זה שהקטיר הקטורת .. שנאמר 56 (בסדר עבודת
 16 יוהכ"פ 57) וכל אדם לא יהי' באוהל מועד וגו' 58,
 17 היינו, שעבודת הקטורת היא באופן שהכהן נמצא
 18 ביחידות עם הקב"ה, שרומז על ההתקשרות שמצד
 19 בחי' היחידה.

20 ויש לומר, שענין זה מרומז גם במ"ש בסיום
 21 וחותרם פרשת מזבח הקטורת (ופרשת תצוה 59)
 22 "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת
 23 הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיהם קודש

(49) "ואמתיים קומתו" - "גבוה על השולחן חצי אמה, אולי
 כן הי' גבוה על המנורה, והי' כנגד הכרובים שהם פורשים כנפים
 למעלה" (ראב"ע עה"פ). ולהעיר, שבהכרובים שהיו מעורין זה
 בזה נרמז שלימות החיבור והיחוד דהקב"ה וכנס"י (ראה יומא
 נד, א).

(50) כלי יקר כאן.

(51) ומרומז גם בפסוק "והקטיר עליו אהרן גו'" שבסוף
 פרשתנו, כדלקמן הערה 64.

(52) אוה"ת פרשתנו ע' א'תשסב. חנוכה רפכ, ב. ועוד.

(53) דברים א, ב.

(54) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(55) להעיר, שהקטורת שהיו מקטירין אחר התמיד (של בין
 הערביים) .. הי' כלה ב"א שעות חסר רביעי" (לחם משנה הל'
 תפלה פ"ג ה"ב).

(56) אחרי טז, יז.

(57) אלא שביהכ"פ ש"הקטרת הקטורת בקדש הקדשים כל
 העם פורשים מן ההיכל בלבד ואינם פורשים מבין האולם
 ולמזבח, שאין פורשין מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה
 ברויכל בכל יום" (הל' עבודת יוהכ"פ פ"ד ה"ב).

(58) רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ג.

(59) ולהעיר, שבכ"מ נקראת "ואתה תצוה" (נסמן בלקו"ש
 חט"ז ע' 342 הערה 9), ש"אתה" רומז על העצם שלמעלה, שע"י
 הוא"ו ("ואתה") נמשך ומתחבר עם העצם דישראל.

התמיד, כדעת אבא שאול שמפסיקין בדם התמיד),³¹
 שגם דרגא זו תומשך ותתגלה בעבודה דכחות³²
 הגלויים ועד גם בעולם.³³

ויומתק יותר ע"פ מ"ש הרמב"ם³⁴ שלאחרי
 הטבת חמש נרות "נכנס (מי שזכה בקטורת)
 ומקטיר, ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה
 ומטיב שתי הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדשן
 המנורה" - שמוסיף על לשון המשנה³⁵ "באו ועמדו
 כו", ומדגיש שלאחרי שהכהן המקטיר מסיים
 עבודתו, אינו יוצא מיד, אלא נשאר בפנים עד
 שנכנס הכהן להטיב שתי הנרות, ורק לאחר גמר
 הטבת הנרות יוצאים שניהם יחדיו - דיש לומר,
 שבזה מרומז שבהטבת שתי הנרות ישנו גם הסיוע
 של הכהן המקטיר הקטורת, כדי שני הנרות תומשך
 ותתגלה גם דרגת ההתקשרות וההתחברות שני
 הקטורות.

ו. עפ"י יש לבאר גם הטעם שהתחלת פרשת
 תצוה היא בפרשת הנרות:

נתבאר לעיל (ס"ג) ש"תצוה" רומז על הצוותא
 וחיבור עם הקב"ה, שעיקרה ושלמותה במזבח
 הקטורת שבסיום וחיותם הפרשה.

וכשם שבפרשת הקטורת שבסיום וחיותם
 הפרשה מודגש שהדרגא דקטורת (קישור וחיבור)
 נמשכת ומתגלה בעולם ע"י הנרות, כך מודגש גם
 (ובעיקר) בהתחלת הפרשה שהדרגא ד"תצוה"
 (צוותא וחיבור, כמו "קטורת") נמשכת ומתגלה
 ומאירה ע"י הנרות - שהתחלת פרשת תצוה היא
 בפרשת הנרות⁷⁸: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו
 אליך שמן זית זך גו' להעלות נר תמיד", "באוהל
 מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות וגו'" -
 המשכת וגילוי הדרגא ד"תצוה".

ונוסף לזה, ע"י הדלקת הנרות נמשך ומתגלה
 אור הקדושה גם בעולם, כדרשת חז"ל⁶⁸ על
 הפסוק⁶⁹ "ויקחו אליך שמן זית זך .. אליך ולא
 לי, לא לאורה אני צריך .. ויעש לבית חלוני
 שקופים אטומים⁷⁰, תנא שקופים (רחבים) מבחוץ
 ואטומים (פיהם אטום וקצר) מבפנים (קצר מבפנים
 ומרחיב והולך לצד חוץ, כדי שתהא אורה יוצא
 מדיכל שתאיר לעולם, כי) לא לאורה אני צריך. מחוץ
 לפרוכת העדות באוהל מועד, עדות הוא לכל באי
 עולם שהשכינה שורה בישראל" - שזהו עיקרי
 בעשיית המשכן כדי שעל ידו תהי השראת
 השכינה בעולם⁷¹, ועי' נשלם הקישור וחיבור
 דעליונים ותחתונים שהתחיל במתן-
 תורה⁷².

ועפ"י יש לבאר הענין דעבודת הקטורת בזמן
 הטבת והעלאת הנרות ("בעידן הטבה", "בעידן
 הדלקה") - ששלמות ההתקשרות וההתחברות עם
 הקב"ה (מצד בחי' היחידה) שבעבודת הקטורת
 נמשכת ומתגלה ומאירה ע"י הנרות בכל פרטי
 הדרגות ד"נר הוי' נשמת אדם" (גם בכחות
 פנימיים) ובכל פרטי העבודה ד"נר מצוה ותורה
 אור", ועד להמשכה והגילוי גם בעולם⁷³.

וענין זה מודגש יותר בכך שעבודת הקטורת
 היתה באמצע הטבת הנרות, שבה היו מפסיקין בין
 הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות, כדעת חכמים
 שמפסיקין בקטורת, ולא כאבא שאול שמפסיקין
 בדם התמיד (כנ"ל ס"א) - שע"י ניתוסף עליו
 בהטבת שתי נרות⁷⁴, שלהיותה לאחר הקטורת,
 מודגש בה ביותר המשכת וההתגלות דרגת הקטורת
 (שלמעלה מדרגת הקרבנות שכללותם קרבן

(68) מנחות פו, ב ובפרש"י.

(69) אמור כד, ב.ג.

(70) מלכים א ו, ד ובפרש"י.

(71) "אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן" (במדב"ר פ"ג, ב).

(72) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(73) ראה גם צורר המור כאן: "מזבח הקטורת .. מקשר הדברים התחתונים בעליונים והעליונים בתחתונים".

(74) ועפ"י יש לבאר הרמז בדיוק לשון הזהר והבחי (לעיל הערה 3) "קטורת לא מתקרב אלא בזמנא דשמן מתקרב", "שמן המנורה שהי' מתקרב בזמן הקטורת" (לשון קרבן שאינו רגיל ביהס לשמן) - שע"י הקרבת הקטורת באמצע הטבת הנרות נעשה העליו והקירוב (קרבן) ד(פעולת הטבת הנרות) (שמן) (להמשכת וגילוי דרגת הקטורת).

(75) ולהעיר, ששתי נרות (שהטבתם לאחר הקטורת) רומזים ליסוד ומלכות (אוה"ת פרשתנו ע' א'תשסג ואילך. בהעלות ע' שמו), ועל ידם נעשה ההמשכה והגילוי בבי"ע (אוה"ת חנוכה רפו, סע"א) - שבהם מודגש יותר ההמשכה והגילוי בעולם*.

(76) הל' תמידין ומוספין פ"ו ה"ד.

(77) תמיד פ"ז מ"ב.

(78) לא רק הזכרת הנרות (כדרך אגב) בפרשת מזבח הקטורת (בשייכות לזמן עבודת הקטורת), כבסיום הפרשה.

(* וראה אוה"ת פרשתנו ס"ע א'תשסב (מגוה"ק) ש"נר ו' ו' מחבר שמים עם ארץ".

כמניין ימות החמה⁸⁴ .. ושלשה מנים יתרים שמהם
מכנים כה"ג כו"כ⁸⁵.
ויש לומר, שבזה מרומז שנוסף על עבודת
הקטורת השייכת ליום זה, צ"ל בכל יום כללות הענין
דעשיית הקטורת - שמתחדש כללות הקישור והחיבור
דעצם הנשמה, בחי' היחידה, עם הקב"ה, שעל ידה
נעשה עיקר ושלמות הענין ד"לשכני בתוכם".
ח. ועוד ועיקר - שעבודת הקטורת היא
בהטיבו את הנרות גו' ובהעלות אהרן את הנרות,
היינו, שהתחדשות שבעשיית הקטורת (הקישור
והחיבור דעצם הנשמה עם הקב"ה) נמשכת
ומתגלה ומאירה בכל עניני עבודת היום, וגם
כשעוסק בעניני העולם⁸⁶ ("כל מעשיך יהיו לשם
שמים"⁸⁷ ו"בכל דרכיך דעהו"⁸⁸):
התחדשות הקישור והחיבור דעצם הנשמה עם
הקב"ה בכל יום נעשה בשעת ק"ש ותפלה, שהו"ע
המס"נ באחד⁸⁹, ותכלית הביטול דעמידה לפני
המלך שבתפלת העמידה⁹⁰.

וענין זה נמשך ומתגלה גם לאחר גמר העבודה
דק"ש ותפלה, במשך כל היום כולו - שגם בשעה
שעוסק בעניני העולם, "הנהג בהם מנהג דרך
ארץ"⁹¹, שאז צריך להרהר ולדבר בעניני העסק
באופן ד"משאו ומתנו באמונה"⁹², ובהכרח שיסיח

84) ולא היו עושיין כנגד ימות הלבנה, לפי שהי' חסר בשנה מעוברת (פי' הרא"ש - הובא בשטמ"ק כריתות שם). וראה הערה הבאה.

85) "והשאר הוא מותר הקטורת" (הל' שקלים וכלי המקדש שם). וגם י"א המנים שנשארו בשנה פשוטה שאינה אלא שני"ד ימים הם בכלל מותר הקטורת (רע"ב לשקלים פ"ד מ"ה).

86) להעיר שהטעם ד"חדשים לקטורת" (כנ"ל הערה 81) הוא "מפני שמעשרת" (יומא שם), דיש לומר, שבזה מרומז הקשר והשייכות לעניני העולם (עשירות כפשוטה).

87) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
88) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

89) ראה אוה"ת פרשתנו (ס"ע א'תשסד ואילך. חנוכה רפב, ב) השייכות דק"ש לקטורת (כמודגש בזמן ק"ש עד סוף ג' שעות, כמו הקטורת בבוקר בבוקר, בג' שעות, קודם הקרבת התמיד שזמנו בד' שעות) - שק"ש הוא בחי' ריח, לריח שמניך, לריח בגימטריא רמ"ח היינו רמ"ח תיבין דק"ש (ולכן הבין הינוקא בריחא דלבושיהו שלא קראו ק"ש).

90) להעיר מהשייכות דתפלה לקטורת - כמ"ש (תהלים קמא, ב) "תכון תפלתך קטורת לפניך" (וראה זח"א שבהערה 3).

91) ברכות לה, ב.

92) יומא פו, א.

בסגנון אחר קצת:
תוכנה של פרשת תצוה (רובה ככולה) הוא ע"ד כהונת אהרן ובניו לעבודה במשכן, שע"ז "ונקדש (המשכן) בכבודי" (שתשרה שכינתי בו). ולכן, פתיחת הפרשה היא בעבודה העיקרית דאהרן ובניו שעל ידה נעשית השראת השכינה בגילוי - פרשת הנרות; וסיומה וחותמה בשלימות השראת השכינה שע"י עבודת הקטורת (והמשכה והתגלותה ע"י הנרות) - בפרשת מזבח הקטורת (שבסיומה וחותמה נזכר גם ע"ד הטבת והעלאת הנרות).

ז. וביאור הענין בעבודת האדם בכל יום:

כיון שבכל יום נעשה האדם "ברי' חדשה"⁷⁹, צ"ל חידוש בכל עניני עבודתו ("בכל יום יהיו בעיניך חדשים"⁸⁰), שנקודתם ותוכנם "לשכני (לשכון אני) בתוכם", ומתחיל מהחידוש בעבודת הקטורת⁸¹ (בהתחלת היום, "בבוקר בבוקר"⁸²), שהיא עיקר ושלמות ד"לשכני בתוכם", מצד בחי' היחידה.

וענין זה מודגש באמירת פרשת הקטורת בכל יום:

נוסף על אמירת הפסוקים שבהם מדובר אודות עבודת הקטורת ביום זה ("והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר .. (ו)בין הערביים יקטירנה"), מקדימים ואומרים גם הפסוקים שבהם מדובר אודות הכנת הקטורת ("קח לך סמים וגו'"), ולאח"ז מוסיפים גם פרטי הענינים דהכנת הקטורת שנתבארו כברייתא דפטום הקטורת - אע"פ שהמדובר אודות הכנת כל כמות הקטורת הדרושה לכל השנה (שהיו מכינים בבת אחת ולא בכל יום בפ"ע)⁸³, כמ"ש כברייתא "שלש מאות וששים ושמונה מנים היו בה, שלש מאות וששים וחמשה

79) שו"ע אדה"ז או"ח רס"ד, ורס"ו. וראה שם סמ"ו ס"ו.

80) שם סס"א ס"ב.

81) להעיר מהענין ד"חדשים לקטורת" (יומא כו, א. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ז).

82) ראה פסחים נט, א (ובפרש"י): "אין לך דבר (באשים) שקודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד, שנאמר בה בבוקר בבוקר" (וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תשסג. חנוכה רפ, ב).

83) "הקטורת נעשית בכל שנה ושנה" (רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ב), מפני שצריך להביאה מתרומה חדשה (הל' שקלים פ"ד הי"ב). ו"פעמיים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת, בימות החמה היו מפזרים אותה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה" (הל' כלי המקדש שם ה"ז).

28

ולכאורה צריך להבין:

(א) הרי גם הרמב"ם והסמ"ג ידעו שאב"י סדר הסדר אליבא דאבא שאול שמזה משמע דס"ל דהכי הלכתא, ואעפ"כ פסקו שהלכה כחכמים, ומה חידוש "מצאו העולם שאב"י סדר כאבא שאול", שלכן "לא רצו לשנות הסדר ההוא", ושינו פסק הרמב"ם והסמ"ג שהלכה כחכמים?

(ב) ועיקר: בסדר עבודת יוהכ"פ אומרים⁹⁹ "לפנים יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב את שתי הנרות הנשארות" - כדעת חכמים שהלכה כמותם, ולא כאב"י שסדר הסדר כאבא שאול¹⁰⁰. וממה-נפשך: אם בסדר עבודת יוהכ"פ שינו מדברי אב"י שפסק כאבא שאול, למה לא שינו בסדר המערכה שבכל יום?

ויש לומר הביאור בזה - בפנימיות הענינים: "מצאו העולם", מלשון העלם (והסתר)¹⁰¹, מורה על מעמד ומצב הגלות, "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"¹⁰², שאז הם במעמד ומצב ד"יתום", כמרומו בשמו של "אב"י", ר"ת "אשר¹⁰³ בך ירוחם יתום"¹⁰⁴, כיון שאביהם נמצא במקום אחר (כביכול), כמרומו בשמו של "אבא שאול", שצריכים "להשאל" (כביכול) את האבא ממקום אחר.

ולכן, בנוגע לאמירת¹⁰⁵ סדר המערכה בכל יום "לא רצו לשנות הסדר ההוא" שסידר אב"י אליבא דאבא שאול ש"הטבת שתי נרות קודמת לקטורת" - כי, במצב של העלם והסתר דומן הגלות לא

1 דעתו ומחשבתו מהדביקות שבשעת ק"ש ותפלה⁹³
2 [וע"ד מ"ש רבינו הזקן בספר התניא⁹⁴ ש"אף שיחוד
3 זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", מ"מ, "למטה הוא
4 תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה
5 או במצוה, כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד
6 מהיחוד העליון למטה"⁹⁵], מ"מ, ניכרת אצלו
7 נקודת היהדות שמצד עצם הנשמה, ההתקשרות
8 וההתחברות עם הקב"ה בתכלית היחוד, "בחד
9 קטירא אתקטירא", שבכל מעמד ומצב ("מערב עד
10 בוקר") ה"ה בקיום ותוקף נצחי ("חוקת עולם").

11 ט. ויש להוסיף ולבאר הטעם שאומרים בכל
12 יום "אב"י⁹⁶ הוה מסדר סדר המערכה משמא
13 דגמרא ואליבא דאבא שאול .. הטבת חמש נרות
14 קודמת לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי
15 נרות, והטבת שתי נרות קודמת לקטורת" - אף
16 שהלכה כחכמים שהקטורת היא בין הטבת חמש
17 נרות להטבת שתי נרות:

18 הב"י⁹⁷ כותב ש"אע"פ שהרמב"ם .. פסק
19 כרבנן דפליגי אבא שאול ואמרי קטורת מפסיק
20 בין הטבת חמש להטבת שתיים ושחיטת התמיד
21 וזריקתו קודם להטבת חמש, וכן נראה דעת הסמ"ג
22 .. ולפ"ז ה' ראוי לסדר כך .. דם התמיד קודם
23 להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם
24 לקטורת וקטורת קודם להטבת שתי נרות .. מאחר
25 שמצאו העולם שאב"י סדר הסדר אליבא דאבא
26 שאול, משמע דס"ל דהכי הלכתא, ולכן לא רצו
27 לשנות הסדר ההוא"⁹⁸.

(93) ויתירה מזה: גם כשעוסק בלימוד התורה, ש"עסק התורה .. הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף .. שאינה מהרהרת בצרכי הגוף (בעניני העולם) (תניא ספמ"א), הרי, ההתבוננות דמס"נ היא רק הכנה בהתחלת הלימוד (ולכל היותר בכל שעה (שם)), אבל בעת הלימוד עצמו צ"ל דעתו ומחשבתו מונחת בפרטי הענינים שלומד בתורה כפי שנתלבשה בעניני העולם, "המחליף פרה בחמור", וכיו"ב. ועד"ז כשעוסק בקיום המצוות, ובפרט במצוות צדקה וגמ"ח (כללות כל המצוות), שדעתו ומחשבתו צ"ל מונחים בהשתדלות בטובתו של חבירו בענינים גשמיים, וכיו"ב.

(94) פכ"ה (לב, א).
(95) ויש: "והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה'", משא"כ בנדוד, שההתעסקות בעניני העולם היא "לשם שמים". אבל, גם כשעוסק בעניני העולם "לשם שמים", ואפילו באופן ש"בכל דרכיך דעה", בהכרח שיסיח דעתו מהדביקות שבשעת ק"ש ותפלה.

(96) יומא לג, א.
(97) או"ח סמ"ח (ד"ה ויש נוהגין).
(98) ובספר האשכול: "תקנו לאמרו מפני שכולל כל העבודות שהיו במקדש ופרשיותיהן".

(99) בפיוט "אתה תכנת".
(100) ראה גם שער הכולל פ"ג אות כ (ובהערתי שם*). וראה לקמן הערה (110).
(101) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
(102) ברכות ג, סע"א.
(103) הושע יד, ד.
(104) דכיון שקודם שנולד מת אביו, ואחר שנולד מתה אמו, אמרו עליו "אשר בך ירוחם יתום", ועש"ז נקרא "אב"י" (אף ששמו נחמני) - סדה"ד בערכו.
(105) אמירה בזמן הגלות באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו", משא"כ בנוגע לעבודה בפועל בזמן שביהמ"ק קיים, שעל זה קאי פסק הרמב"ם והסמ"ג שהלכה כחכמים.

(* בשענר הכולל הנדפס בסידור תורה אור קה"ת תשמ"ז (רנו, א). המו"ל.

י. ונתנית כח מיוחדת בכהנ"ל - בזמן המיוחד
בשנה ("אחת בשנה") שקורין בתורה (בציבור
ובברכה לפני ולאחרי) פרשת תצוה:

פרשת תצוה - שסיומה וחותמה בפרשת מזבח
הקטורת והקטרתה, והמשכה בפרשת תשא (לאחרי
ההקדמה דמחצית השקל) בעשיית הקטורת, "קח לך
סמים וגו' ועשית אותה קטורת גו' - קורין לעולם
בחודש אדר¹¹¹.

ומהטעמים לזה - כיון ש"באחד באדר משמיעין
על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית
השקל שלו ויהי עתיד ליתן"¹¹² ל"תרומת
הלשכה"¹¹³, ש"לוקחין ממנה תמידין של כל יום
וכו' והקטורת ושכר עשייתה"¹¹⁴, "משיגיע ראש
חודש ניסן .. לוקחין את הקטורת מהן מתרומה
חדשה כדי להקריבה ממצעות תרומה חדשה"¹¹⁵.

ועפ"ז יש לומר, שקריאת פרשת הקטורת (בסוף
פרשת תצוה ובהתחלת פרשת תשא) בחודש אדר,
היא נתנית כח לחידוש כללות העבודה דעשיית
הקטורת והקרבנה (מתרומה חדשה) על כל השנה
כולה¹¹⁶, שבה מודגש עיקר ושלמות העבודה
במשכן, "לשכני בתוכם", שההתקשרות
וההתחברות עם הקב"ה מצד עצם הנשמה, בחי'
היחידה (קטורת), נמשכת ומתגלה ומאירה בכחות
הפנימיים, ובכל עניני העבודה, ועד לעבודה בעניני
העולם (נרות).

ויש להוסיף בהשייכות דנרות (שמן) וקטורת
לחודש אדר - "שמן וקטורת ישמח לב"¹¹⁷,
ו"משנכנס אדר מרבין בשמחה"¹¹⁸.

וכל זה מודגש יותר בקביעות שנה זו - שיום
השבת פרשת תצוה חל ביום י"א אדר, וערב שבת

שייך¹⁰⁶ (כ"כ) שבחינת היחידה תומשך
ותתגלה¹⁰⁷ בעבודה בכחות פנימיים ועד להמשכה
והגילוי בעולם שמרומז בהקדמת הקטורת להטבת
שתי נרות (שהרי לדעת אבא שאול הקטורת אינה
הקדמה להטבת שתי נרות, אלא עבודה בפ"ע).

אבל בנוגע לאמירת סדר העבודה ביוהכ"פ - כיון
שביוהכ"פ נמצאים בניי (גם בזמן הגלות) בדרגא
נעלית¹⁰⁸, ועד שכאו"א מישאל הוא בדוגמת
הכה"ג שנכנס לפני ולפנים¹⁰⁹, אומרים⁹⁹ "לפנים
יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר
ולהטיב את שתי הנרות הנשארות", כההלכה כדעת
חכמים שקטורת קודמת להטבת שתי נרות, שרומז
על ההמשכה והגילוי דבחינת היחידה בעבודה
בכחות פנימיים ועד להמשכה והגילוי בעולם¹¹⁰.

ויש לומר, שמאמירת סדר העבודה ביוהכ"פ
("אחת בשנה") נמשך על כל השנה כולה [נמרומז
באמירת הברייתא דפטום הקטורת: "ושלשה מנים
יתרים שמהם מכניס כהן גדול .. ביום הכיפורים
ומחזירין למכתשת בערב יום הכיפורים .. כדי
שתהא דקה מן הדקה"], שגם בכל יום יהי מעין
ודוגמת השלימות דיוהכ"פ שהקטורת היא באמצע
הטבת הנרות.

ועפ"ז יומתק שרוב הביאורים בדרושי חסידות
(שבהערה 12) הם בדעת אבא שאול, אף שהלכה כחכמים
(כמודגש וכמ"פ באוה"ת שם, ואעפ"כ, לא נתבאר תוכן הענין
דהפסק בקטורת בין הטבת חמש לשתיים בעבודת האדם).
וראה אוה"ת פרשתנו (ע' א'תשסב - מגוכתי"ק): "ה' נרות
בחי' אירוסין .. אח"כ קטורת פנימי' הלב נשואה, וכמ"כ המשכה
ב' נרות (שלאח"ז) יחוד יסוד ומל' זהו נישואין" - שענין זה שייך
(בעיקר) לעתיד לבוא, "לימות המשיח יהיו נישואין" (שמו"ר
ספ"ט).

אבל בחי' היחידה (קטורת) כפי שהיא בפ"ע, שהו"ע
המס"נ - מודגש בזמן הגלות יתור מאשר בזמן הבית. ויש לומר,
שענין זה מרומז בסדר דאביי אליבא דאבא שאול (בזמן הגלות)
- שהקטורת אינה הקדמה להטבת שתי נרות (המשכת היחידה
בדרגת הגילויים), אלא היא עבודה בפ"ע, מס"נ בטהרתה.

ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ט. סתר"י ס"ט.
שלכן אומר כאו"א מישאל כל סדר עבודת הכה"ג,
כולל גם תפלתו של הכה"ג, ומסיים: "כמו ששמעת תפלת כה"ג
.. כמו כן מפינו תשמע".

להעיר שהחילוק בין כל יום ליוהכ"פ מרומז גם
בהחילוק בסתם משנה - שבמסכת תמ"ד (הסדר התמידי בכל יום)
נקט כאבא שאול ("מי שזוכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי
נרות כו" (ואח"כ) "מי שזוכה בקטורת כו" (פ"ו מ"א"ג. וראה
פיהמ"ש להרמב"ם שם), ובמסכת יומא (הסדר דיוהכ"פ) נקט
כחכמים ("מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות" (פ"א מ"ב),
נכנס להקטיר את הקטורת ולהטיב את הנרות" (פ"ג מ"ד)).

(111) ובשנת העיבור - באדר ראשון, "ראשון" גם במעלה
וחשיבות, ומצינו בהלכה שבכמה ענינים נקרא אדר ראשון אדר
סתם (ראה טווא"ח סתכ"ח. רמ"א שם סתכ"ז. טושו"ע חו"מ
סמ"ג סכ"ח).

(112) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט.

(113) שם פ"ב ה"ד.

(114) שם רפ"ד.

(115) שם ספ"ד.

(116) וזמה לוקחים כח להחידוש הפרטי שבכל יום יהיו
חדשים.

(117) ראה לעיל הערה 3.

(118) תענית כט, סע"א.

והמשכנתה והתגלותה בכל עניני העבודה על כל
השנה כולה.

ועוד ועיקר - שנוסף על הפעולה בעצמו צריך
לפעול כהנ"ל גם על הזולת, ומה טוב - על עשרה
מישראל, עדה קדושה¹²⁸, שבוה נכללת השלימות
דכל בני" (כמובן מנוסח ברכת הזימון "אחד עשרה
ואחד עשרה ריבוא"¹²⁹).

ולהוסיף, שהפעולה על הזולת מודגשת ביותר
בהדלקת המנורה שבפרשת תצוה - פעולתו של
אהרן הכהן בכל שבועת הסוגים דבנ"י¹³⁰, "להעלות
נר תמיד", "מדליק עד שתהא שלהבת עולה
מאל"י"¹³¹, ש"נר הוי' נשמת אדם" יאיר ב"נר
מצוה ותורה אור", שזוהי גם עבודת כאו"א
מישראל, כהוראת המשנה¹³²: "הוי מתלמידיו של
אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

ועיקר כל העיקרים - שמהקריאה והלימוד
בתורה¹³³ בענין הדלקת הנרות והקטרת הקטורת
נזכה תיכף ומיד לקיום מצות הדלקת הנרות
והקטרת הקטורת ע"י הכה"ג בביהמ"ק השלישי¹³⁴,
ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"¹³⁵ -
בזמן המנחה דיום הש"ק י"א אד"ר, בסמיכות
ולאחרי הקריאה בפרשת תצוה: "להעלות נר
תמיד", "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים
יקטירנה" - "אין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת
של בין הערביים"¹³⁶, ו"אין מחנכין את המנורה
אלא בהדלקת שבעה נרות" בין הערביים¹³⁷ -
תיכף ומיד ממש.

1 ("מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"¹¹⁹) ביום יו"ד
2 אדר:

3 יום השבת קשור עם בחי' היחידה שבישראל -
4 כמארז"ל¹²⁰ "אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע
5 לכולן (ששת ימי השבוע) יש בן זוג, ולי אין בן
6 זוג (יחידה), א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן
7 זוגך", כיון שגם כנסת ישראל היא "יחידה",
8 כמ"ש¹²¹ "הן עם לבדד ישכון", "כל האותיות
9 מזדווגין חוץ מב' אותיות אלו (ה"ן) .. (ש)אין
10 אלא לעצמן, כך ישראל אין .. אלא לעצמן"¹²²,
11 בחי' היחידה¹²³. ובהדגשה יתירה ביום השבת
12 שחל ביום י"א בחודש¹²⁴ - יום אחד עשר, "אנת
13 הוא חד ולא בחושבן", שקשור עם בחי' היחידה.

14 וערב שבת, שחל ביום העשירי בחודש - מורה
15 על שלימות העבודה דישראל (שדומין ללבנה
16 ומונין ללבנה¹²⁵) בעשר כחות הנפש, כחות
17 פנימיים.

18 וחיבורם יחד - "מי שטרח בערב שבת יאכל
19 בשבת" - מורה על המשכת וגילוי בחי' היחידה
20 (אחד עשר) בכחות פנימיים (עשר).

21 ויש לומר, שכשקורין פרשת תצוה בקביעות זו
22 מודגש יותר תוכן הפרשה - שע"י הנרות¹²⁶ נעשה
23 המשכת וגילוי הקטורת (אחד עשר) בכל עניני
24 העבודה שמצד הכחות הפנימיים (עשר)¹²⁷.

25 יא. ויה"ר שכאו"א מישראל ינצל הנתינת-כח
26 דערב שבת ויום הש"ק פרשת תצוה, יו"ד וי"א
27 אד"ר, לפעול בעצמו החידוש בעבודת הקטורת

(128) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(129) שם מט, ב - במשנה.

(130) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(131) ריש פרשתנו ובפרש"י.

(132) אבות פ"א מ"ב.

(133) ובלשון הכתוב בהפטר דפ' תצוה (יחזקאל מג, י"א):
"הגד את בית ישראל את הבית גוי' צורת הבית ותכונתו גוי' וכל
תורתיו הודע אותם גוי'", וכמבואר במדרש (תנחומא צו יד)
ש"א"ל הקב"ה (ליחזקאל) .. לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת
הבית בתורה, ובשכר קרייתתה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין
בבנין הבית", ועד שאין בנין ביתי בטל (ראה לקו"ש ח"י"ח ע'
412 ואילך. וש"נ).

(134) כולל גם עבודת הקטורת ע"י הכה"ג בקדש הקדשים -
"בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה" (ויק"ר
פכ"א, ז. ועוד).

(135) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

(136) רמב"ם הל' תמידין ומוספין רפ"ג.

(137) שם הלכה י"א.

(119) ע"ז ג, סע"א.

(120) ב"ר פ' י"א, ח.

(121) בלק כג, ט.

(122) שמו"ר פט"ו, ז.

(123) ראה לקו"ת שה"ש בסופו. וראה ספר הערכים-חב"ד
מערכת אותיות בסופו. וש"נ.

(124) ובפרט בחודש אדר - שישנה כבר השלימות דאחד עשר
חדשי השנה (מניסן עד שבט).

(125) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב
ואילך. ועוד.

(126) להעיר מהשייכות לנרות שבת (ששייכים לנרות המקדש
(ראה יל"ש ר"פ בהעלותך)) שהדלקתן היא כניסת השבת -
החיבור דיום העשירי (ערב שבת) עם יום אחד עשר (שבת).

(127) לשלימות הענין - ראה גם קונטרס משיחות (ליל ויום)
ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז, יו"ד וי"א אדר-ראשון
(לעיל ע' 308 ואילך).

לקוטי שיחות פרשת תצוה כרך טז

מתורגם ללשון הקודש

ב.

כפתורים כעין תפוחים לנוי

- 20 לכאורה ניתן להסביר: גם במנורה היו גביעים,
21 כפתורים ופרחים¹⁰ לנוי. והכפתורים היו "כמין
22 "תפוחים"¹¹. וכיוון שרמוני המעיל שמשו, לפי רש"י,
23 "לנוי" בלבד, הם היו צריכים להיות "כמין תפוחים",
24 בדומה לנוי שבצורת פרי אצל המנורה.
25 בכל זאת, אינו מובן:
26 (א) עצם הדבר: מדוע קשור "נוי" דוקא
27 "לתפוחים"?

- 28 (ב) לפי רש"י – מהי הסיבה לכך שבמעיל היו
29 רמונים לנוי, ובמנורה – תפוחים?

ג.

תפקיד פעמוני המעיל

- 30 על תפקיד פעמוני המעיל נאמר בתורה¹²: "ונשמע
31 קולו בבואו אל הקודש", וכל כך חשוב היה הדבר, עד
32 שבאמצעות זאת ("ונשמע קולו"¹³) ניצל הכהן הגדול
33 מ"ולא ימות", ש"מכלל¹⁴ לאו אתה שומע הן"¹⁵.
34 וצריך להבין: מדוע יש צורך ב"ונשמע" – צלצול
35 הפעמונים – "בבואו אל הקודש"? לכאורה, להיפך:
36 "לא ברעש ה'", אלא "בקול דממה דקה"¹⁶. ואף רואים

א.

רש"י ורמב"ן על רמוני המעיל

- 1 על המעיל של הכהן הגדול נאמר בתורה¹ "ועשית
2 על שוליו רמוני תכלת... על שוליו סביב ופעמוני זהב
3 בתוכם סביב".
4 רש"י מסביר, שאמנם, הרמונים היו "עגולים
5 וחלולים"², אך משמעות המילים "ופעמוני זהב
6 בתוכם" איננה שהפעמונים היו בתוך חלל הרמונים,
7 אלא "ביניהם³ סביב, בין שני רמונים פעמון אחד דבוק
8 ותלוי בשולי המעיל".
9 הרמב"ן שואל על כך⁴: לפי פירוש רש"י יוצא
10 ש"לא היו הרמונים משמשין כלום"⁵. ואם הם היו
11 "לנוי" בלבד – "למה היו עשויים כרמונים חלולים,
12 יעשם כמין תפוחי זהב"? והרא"ם עונה⁶: לא ידעתי
13 למה בחר התפוחים יותר מן הרמונים.
14 יש המסבירים⁷, ששאלת הרמב"ן היא לגבי הפרט
15 "חלולים"⁸: אם הפעמונים לא תלו בחלל הרמונים,
16 מדוע היו הרמונים חלולים?
17 אך עדיין לא מובן: אם שאלת הרמב"ן היתה רק
18 לגבי הפרט של "חלולים", מדוע הוא מזכיר ומשנה
19 במקום "רמונים" – "תפוחים"⁹?

בכלל להוסיף התיבות "יעשם כמין תפוחי זהב" ולא הסתפק במש"כ
"למה היו עשויים כרמונים חלולים".

(10) תרומה כה, לא (וברש"י שם ד"ה גביע).

(11) רש"י שם ד"ה כפתורי.

(12) לקמן פסוק לה.

(13) הראב"ע (בפי' הקצר) ובחיי כאן מביא פירוש ד"ונשמע קולו"
קאי על קול תפלתו של אהרן. אבל בפשטות קאי על קול הפעמונים (כפי'
הרשב"ם, רמב"ן (פסוק מג) וכו' עה"פ). וגם לפרש"י שהתיבות "ולא
ימות" קאי על הנכנס מחוסר בגדים – מ"מ, התיבות "ונשמע קולו" הם
טעם על הפעמונים, כמ"ש במפרשי רש"י. וראה הערה הבאה.

(14) לשון רש"י עה"פ. – ברש"י שם, ש"ולא ימות" קאי על הנכנס
מחוסר בגדים. וראה רא"ם (וגו"א) שם, שלרש"י "ולא ימות" דבוק עם
מלת לשרת. אבל מזה שנאמרה אזהרה זו גבי המעיל, ובהמשך
להפעמונים – מובן, שעיקר החידוש בהציווי הוא בנוגע להמעיל
ופעמונים, וכמ"ש בגו"א כאן: ולא תאמר כי אין הפעמונים מעכבים
שאינם רק לנוי כו' ואם נכנס במעיל בלא פעמונים חייב מיתה כו'.

(15) ראה רמב"ן (לקמן פסוק מג). רקאנטי, בחיי, אוה"ח ועוד עה"פ.

(16) מ"א יט, יא.יב.

(1) פרשתנו כח, לג.

(2) לשון רש"י ד"ה רמוני.

(3) רש"י ד"ה בתוכם סביב (ועד"ז בפרש"י פסוק לד). וכ"ה בת"א
כאן*. רשב"ם, ראב"ע (בשם "קדמונינו ז"ל") ועוד.

(4) פסוק לא.

(5) כי לדעת רש"י הפעמונים הם "זוגין עם ענבלין שבתוכם" – ולא
כדעת התוס' (סוף קנים) שאע"פ שהרמונים היו תלויין בשולי המעיל אצל
הפעמונים (כדעת רש"י), הקול יצא ע"ז שנוגפים הפעמונים אל הרמונים
(ולא מהפעמונים עצמם). וראה חזקוני ומדרש לקח טוב כאן. רשב"ם
פסוק לה.

(6) בפרש"י כאן.

(7) נמוקי שמואל.

(8) ולהעיר שהרא"ם לא העתיק תיבת "חלולים" שברמב"ן. וראה
הערה הבאה.

(9) ואולי י"ל כי תכשיטים בדמות רמונים בימיהם היו עשויים חלולים
(משא"כ תפוחים). וגם כוונת הרא"ם בקושייתו "למה בחר כו'" היא –
למה בחר תכשיט מלא (תפוחים) יותר מתכשיט חלל (רמונים).

אבל עדיין אינו גלָאטיק (=חלק) כל צרכו, כי למה ל' להרמב"ן

25 מוסבר במספר מקומות בהרחבה²⁷, שעבודת בעלי
26 התשובה, שהיא "ריחוק" – בריחה מן הרע, נעשית
27 ברעש, כמי שבורח מסכנת מוות – בצעקה ובסערה.

28 וכך גם בעבודתו של כל יהודי, גם מי שאין לו כלל
29 עבירות: כאשר הוא מתבונן כמה "רחוק" הוא מאלקות
30 – אם מפני שהנפש הבהמית שלו עדיין בתוקפה²⁸
31 וכתוצאה מכך הוא "יש" ומציאות נפרדת מאלקות,
32 ואם מפני הרגשת המציאות של הטוב שבו, של הנפש
33 האלקית, שהיא אכן קדושה, אך זוהי בכל-זאת הרגשת
34 מציאות נפרדת²⁹ – הרי אז הוא מתעורר בקול רעש
35 גדול³⁰ כדי "לברוח" ממצב זה.

36 [כאשר שאלו את הבעל-שם-טוב על כך
37 שהחסידים נוהגים להתנועע וכו' בעת תפילתם, הוא
38 ענה³¹, שזה כאדם הטובע בים ועושה תנועות שונות
39 כדי להנצל וצועק בכל כוחותיו כדי שיצילוהו, ובודאי
40 אין אף אחד לועג לתנועותיו ולזעקותיו].

41 ואין זה סותר לפסוק "לא ברעש ה'", שהדיוק בו
42 הוא "לא ברעש הו'":³² כדי להיות כלי ראוי לקליטת
43 השפעה אלקית משם "הו'" שלמעלה מן העולמות, יש
44 צורך בעבודה שבבחינת "קול דממה דקה" – התבטלות
45 מוחלטת³³. אבל העבודה שעדיין קשורה בבריחה מן
46 ה"ישות", המציאות העצמית, המגיעה לדרגה הקשורה
47 לשם "אלקים"³⁴, צריכה להיעשות דוקא מתוך רעש
48 וכדומה³⁵.

49 וזוהי הסיבה לכך שבכל השנה היתה עבודת הכהן
50 הגדול נעשית באופן של "ונשמע קולו..."³⁶ – כי הוא
51 צריך "להכניס עמו" את כל ישראל "אל הקודש",

1 אצל הכהן הגדול עצמו, שכניסתו ביום הכפורים לפני
2 ולפנים היתה ללא (בגדי הזהב¹⁷ ובמילא בלי המעיל,
3 ללא) קול הפעמונים¹⁸.

4 הרמב"ן¹⁹ מסביר, ש"הבא בהיכל מלך פתאום חייב
5 מיתה", וצלצול הפעמונים הוא כ"נטילת רשות"²⁰
6 להכנס ולעבוד.

7 (והסיבה לכך שהכהן הגדול אינו זקוק ל"נטילת
8 רשות" בהכנסו ביום-הכפורים לפני ולפנים היא²¹,
9 שביום הכפורים מגלה הקדוש-ברוך-הוא את מעלת
10 ישראל "שלא הצריכן הכתוב לשליח"²² – אין הם
11 זקוקים לפעמונים "להשמיע קול כאדם ששולח שליח
12 להודיע שהוא בא"²³).

13 לפי פירוש זה²⁴ יוצא, ש"ונשמע קולו" של
14 הפעמונים איננו חלק מן העבודה, אלא הקדמה והכנה
15 בלבד.

16 אך כיון שכל פרט הקשור לעבודת הכהן הגדול
17 הוא מדויק לחלוטין, ובודאי פרט הקשור לעונש
18 מיתה, כדלעיל, והפעמונים השמיעו קולם גם בשעת
19 העבודה ממש²⁵, הרי מסתבר, ש"ונשמע קולו" הוא
20 ענין הכרוך בעבודה עצמה²⁶.

ד.

עבודת כל יהודי - ב"רעש"

21 אחד מן ההסברים לכך הוא:
22 הכהן הגדול ביצע עבודתו כשליח של כלל ישראל,
23 ו"בבואו אל הקודש" הוא "מכניס" ביחד אתו את כל
24 ישראל "אל הקודש".

(29 ראה תניא פל"ה (מד, סע"א ואילך). ובארוכה – לקו"ש
(המתורגם) ח"ט ע' 217 ואילך.
(30 להעיר מיל"ש ואתחנן (רמז תתכה): שהמלאכים.. בקול גדול הן
מקלסין.. למה שהן רחוקים מן הקב"ה כו'.
(31 ראה גם כתר שם טוב סי' רטו.
(32 המשך תער"ב פרק שצט.
(33 ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב) – שהו"ע תפלת העמידה, קודש
הקדשים. ולהעיר מיל"ש ואתחנן שם.
(34 ובשם הו"ע עצמו – רק באותיות הו"ה, ולא באות יו"ד דעיקר
שם הו"ה הוא הו"ד (תקו"ז שם. המשך תער"ב שם).
(35 ראה סה"מ תש"ח (ע' 22), דגם ביטולו של היש הוא ברעש דוקא.
(36 אבל אין לומר שה"ונשמע קולו" דהכה"ג הוא ה"רעש" שעליו
איתא "אית רעש דייחתי (הו"י) תמן" (תקו"ז תי"ח (לה, ב). אוה"ת לנ"ך
ע' תא. המשך תער"ב שם) [אלא שעבודת יוהכ"פ בקודש הקדשים היא
למעלה (גם) מרעש זה, ולכן היא בקול דממה דקה (ראה הערה 33)] –
כי רעש זה הוא בחי' קלא פנימא דלא אשתמע (המשך תער"ב
שם), וכאן נאמר "ונשמע קולו", בחי' קלא דאשתמע, כמפורש בזהר (ח"ב
רלא, א).

(17 אחרי טז, ד. תו"כ (ורש"י) עה"פ. ר"ה כו, א. ועוד.
(18 אבל להעיר מדש"י יומא (מד, סע"ב) דביוהכ"פ ה' "טבעת..
שמקשקש ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו וגו'". וראה ר"ח, תוס'
ותו"י שם.
(19 פרשתנו שם. רקאנטי ובחיי שם. וראה ר"ח ותו"י יומא נב, רע"א.
וראה ויק"ר פכ"א, ח. ועוד.
(20 לשון הרקאנטי ובחיי שם.
(21 בחיי שם. והוא ע"פ (פי' הר"ח ותו"י) יומא שם.
(22 יומא שם.
(23 לשון התו"י (ועד"ז בר"ח) שם.
(24 ועד"ז לטעם הב' שברמב"ן וכו' שם. הטעם שבאברבנאל
פרשתנו. ועוד.
(25 להעיר מגו"א שם, ד"בבואו אל הקודש גו' ובצאתו פירושו
מביאתו עד צאתו, היינו כל זמן העבודה.
(26 להעיר גם מבעה"ט כאן, ד"ונשמע קולו" קאי על (כללות) ענין
העבודה.
(27 סה"מ תרצ"ט ע' 2 ואילך. סה"מ תש"ב ע' 3 ואילך. סה"מ
ה'ש"ת ע' 4 ואילך.
(28 ראה תניא פ"ג.

ו.

בני ישראל - "רמון" ו"תפוח"

לפי כל האמור לעיל, מובן גם ההבדל בין שיטת הרמב"ן, ש"אם לנוי..." יעשה כמין תפוחי זהב, לבין שיטת רש"י, שבמקרה זה צריכים להיות "רמונים":

ישראל משולים גם ל"תפוח" ⁴³ וגם ל"רמון". ההבדל ביניהם הוא: ההשוואה לתפוח מתאימה ליהודים כאשר הם ברום המעלה ⁴⁴, ובחינת "רמון" היא לגבי יהודים שבמצב שפל, "כפלה הרמון רקתך – ריקנין שבך" ⁴⁵, אבל גם הם מלאים בטוב ובקדושה, כהמשך מאמר חז"ל "אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרמון".

בפירוש רש"י, פשוטו של מקרא, כפי שהיהודים נראים בחיצוניותם, רואים את היהודים שב"שולי המעיל" בדרגה של "ריקנין". לפיכך היו צריכים להיות דוקא "רמונים" ⁴⁶ – כדי להראות, שגם ה"ריקנין", ואפילו הנמוכים יותר – "אפילו פושעי ישראל" ⁴⁷ – נכנסים עם הכהן הגדול "אל הקודש", גם הם חלק מכלל ישראל, ויותר מכך – מלאים מצוות כרמון.

בפירוש הרמב"ן, שאינו כולל רק "פשט" אלא גם "דברים נעימים.. ליודעים חז"ל" ⁴⁸, מודגשת פנימיות היהודים שמצדה אין ליהודי שום קשר לחטא, ועמך כולם צדיקים ⁴⁹ –

[ולפיכך מפרש הרמב"ן ש"ונשמע קולו" היא רק הנחה לעבודת הכהן הגדול ⁵⁰, ואיננה חלק מן העבודה ממש, כי כניסתו לקודש, גם כשליח של כלל ישראל, היא בדרגה של עבודת הצדיקים, בקול דממה דקה] ⁵¹, וזהו הקושי לפי פירושו: "ואם לנוי... יעשה כמין תפוחי זהב" – אם ה"רמונים" אינם לשימוש, אלא כדי להראות את יופיים ומעלתם של בני ישראל, אין צריך

ועבודתם של כל ישראל היא בקול רעש וכו'. דבר זה נרמז בכך שהפעמונים היו בשולי המעיל, כלומר, הענין של "ונשמע קולו" קשור לדרגות הנמוכות ³⁷ של ישראל, שעבודתם היא עבודת ריחוק מן הרע והמציאות העצמית.

ולפיכך קיימת האזהרה "ונשמע קולו... ולא ימות", שבכך תלויה החיות הכללית של הכהן הגדול: אם אין אצלו ענין של "ונשמע קולו", אם אין הוא רוצה לכלול בעבודתו את עבודת אותם יהודים ³⁸ שהם בבחינת "שולי המעיל" – ואפילו אם זה מפני שברצונו לעבוד בדרגה נעלית יותר של "קול דממה דקה" – הרי מציאותו ועבודתו בטלות. כי שלימות כלל ישראל תלויה בעבודת כל שישים רבוא ישראל ³⁹, מ"ראשיכם שבטיכם"... ועד "חוטב עציך ושואב מימך".

ה.

בכל השנה - רעש, ביוהכ"פ - בדממה

אך זהו רק בעבודת הכהן הגדול במשך השנה כולה, כאשר עבודתו היא רק ב"קודש" – שם יש מקום להבדלי הדרגות בין ישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" ועד "חוטב עציך ושואב מימך" – ולכן "ונשמע" – העבודה נעשית ברעש.

ואילו עבודת הכהן הגדול ביום הכפורים בקודש-הקדשים אינה נעשית ברעש ¹⁸, כי אז ⁴⁰ ישראל הם כמלאכים ⁴¹, ומתגלה ההתקשרות העצמותית שבין כל ישראל לקודש-ברוך-הוא ⁴², וכיוון שכל יהודי, ואפילו "שולי המעיל", שרויים אז בשיא הקרבה וההתאחדות עם אלקות – "יחידה ליחדך" – הרי גם כניסתם לקודש-הקדשים, על ידי הכהן הגדול, איננה כרחוק שנעשה קרוב (ברעש), אלא מתוך התבטלות מוחלטת, בקול דממה דקה.

ג (א). זח"ב (רע"מ) קכ, ב. ועוד.

(44) ראה לקו"ת בחוקותי מט, ד. אוה"ת נח (נח, א"ב. וש"נ). ועוד.

(45) שה"ש ד, ג. ברכות נז, א. וש"נ. וראה אוה"ת בראשית (כרך ג)

תפג, ב. במדבר ע' קכב. ועוד.

(46) להעיר מתור"א פ, סע"ג.

(47) כלשון חז"ל – עירובין יט, א. חגיגה בסופה. וצ"ע מ"ש בתור"א

שם ד"ריקנים אין פ"י פושעים ומורדים ח"ו". וראה לקמן ע' 467 הערה

25.

(48) לשון הרמב"ן בה"פתיחה" לפירושו עה"ת בסופה.

(49) ישע"י ס, כא.

(50) וגם ה"ונשמע קולו" שבאמצע העבודה (דהולכת הדם וכיו"ב),

י"ל דכוונתו ההכנה לחלק העבודה שלאח"ז (דהולכה ולהזריקה).

(51) או – כנ"ל הערה 36.

(37) להעיר מזהר שם, דאיצטריך קלא דאשתמע וברכאן ישרון על

עלמא. וראה אור החמה לזהר שם.

(38) להעיר מרמ"א (או"ח רסתקפ"א): צריך שיוציא כל אדם בתפלתו

ואם כ"י גם כ"י.

(39) ראה דבר"ר פ"ז, ח.

(40) טאו"ח סתרי"ו (מפדר"א פמ"ו). שם (ושו"ע אדה"ז) סתרי"ט,

ס"ט (מדבר"ר פ"ב, לו). רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סו"ס תרי (וראה דבר"ר

שם – הרצאת ליבערמאן).

(41) וגם במלאכים – האופנים וחיות הקודש ברעש גדול כ"י משבחים

כו" (וראה לעיל הערה 30) – לכן גם ביוהכ"פ ישנה עבודה (בחוק, שהיא

במעיל ונשמע קולו.

(42) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגמן] ח"ד ע' 133 ואילך.

(43) שבת פח, סע"א (אבל בתוס' שם דיינו אתרוג). שהש"ר פ"ב,

30 "החוצה" ולמצוא את היהודים ה"נידחים", ולהפכם
31 ל"בעלי תשובה" –

32 אבל מדוע יש לעשות עבודה זו בקול רעש גדול?
33 מדוע נחוץ לצאת לרחוב ולזעוק שם בקול רם,
34 שיהודים יניחו תפילין, יקבעו מזוזות בפתחי בתיהם,
35 יתנו צדקה וכדומה – התנהגות שלא נעשתה בסערה
36 כזאת בדורות הקודמים?!

37 התשובה לכך היא: לפי כל הסימנים שבסוף מסכת
38 סוטה, רואים שאנו נמצאים בדרא דעקבתא דמשיחא
39 – בדרגה הנמוכה ביותר – "שולי המעיל". צריך איפוא
40 לדעת, שבשולי המעיל צריכים להיות ה"פעמונים"⁵⁷
41 – שהכניסה של יהודים מן הסוג הזה "אל הקודש",
42 אל תחת כנפי השכינה, מתבצעת באופן של "ונשמע
43 קולו". ואדרבא: דוקא ה"רעש" של עבודת התשובה
44 הוא שיא ההתעלות, כדלעיל.

ט.

לבטל "קול המונה של רומי"

45 ענין נוסף בכך:
46 כאשר רואים שאצל "עוברי רצונו" נשמע "קול"
47 המונה של רומי"⁵⁸ – כל עיני הטומאה אינם נעשים
48 בחדרי חדרים, אלא בפרסום וברעש גדול ביותר –
49 הרי הדרך לבטל את הסערה של סטרא-אחרא היא
50 – "במינה ודוגמתה.. מיניה וביה אבא לשדי ביה
51 נרגא"⁵⁹ (=מן היער עצמו נלקח העץ לידית הגרון כדי
52 לכרות את היער) – כלומר, על ידי שגם עבודת "עושי
53 רצונו" נעשית באופן של "ונשמע קולו" דוקא במקום
54 שנשמע "קול המונה של רומי".

55 זה יביא לידי "מה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו
56 על-אחת-כמה-וכמה"⁵⁴, שאצל ישראל יתקיים "יושבין
57 בטח והשקט"⁵⁴ על אדמתם, ודוקא באמצעות "יתקע
58 בשופר גדול"⁶⁰, באמצעות "קול מבשר מבשר ואומר"
59 – מבשר הגאולה בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ תצוה תשל"ה)

1 להדגיש את הדרגה הרמוזה ב"רמון" ("ריקנין שבך
2 מלאים מצוות כרמון"⁵²), אלא את המעלה שמצד
3 פנימיותם של היהודים, שכל יהודי הוא כ"תפוח
4 זהב"⁵³, ולא, ח"ו, "ריקן",
5 בדומה למנורה, ששבעת נרותיה, רומזים לשבעת
6 הדרגות של עובדי ה'⁵⁴, שבה היה בכל נר "כמין
7 תפוחים" (כדלעיל בסעיף ב).

ז.

היתרון שבעבודה של "רעש"

8 אמנם, בפשטות ובחיצוניות, העבודה באופן של
9 "ונשמע קולו" היא פחותה מן העבודה שב"קול דממה
10 דקה", אך בכל זאת יש בעבודה שברעש יתרון על-פני
11 העבודה שבהתבטלות:
12 העבודה ב"קול דממה דקה" היא מוגבלת. אמנם,
13 העובד שרוי בהתבטלות, אבל זאת באופן של "אור
14 וכלי", בישוב הדעת.

15 ואילו בעבודה של "ונשמע קולו" הרי הרעש הגדול
16 עצמו הוא הוכחה, שהעובד יצא ממגבלותיו, מגבלות
17 ה"כלים". אין הוא יכול להגביל ולצמצם את
18 התפעלותו, ולפיכך היא מתבטאת בצעקה וקול⁵⁵.
19 וזוהי אחת הסיבות לכך ש"במקום שבעל-תשובה
20 עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו"⁵⁶, כי
21 דוקא ב"רעש" של עבודת התשובה מתבטא חוסר
22 ההגבלה של הנשמה.

ח.

קירוב רחוקים ב"רעש"

23 מכל האמור לעיל נובעת הוראה מיוחדת לדורנו זה
24 – דרא דעקבתא דמשיחא:
25 יש הטוענים: אמנם, מפני המצב של דורנו
26 מוכרחים להתעסק בהרכבת התורה והפצת היהדות,
27 ואי אפשר להסתפק בישיבה בארבע האמות האישיות,
28 ואפילו ארבע אמות של תורה, ולחכות עד שיבואו
29 לבקש ולהתחנן שיפיץ את תורתו, אלא צריך לצאת

(52) ומכש"כ שאין מקום לעשותם רמונים חזולים – היפך דמלאים מצות כרמון.

(53) עפ"ז תומתק הוספת הרמון" ("תפוחי זהב", וגם בזה משנה מ"רמוני) תכלת גר" (ודוחק לומר דנקיט לישנא דקרא משלי (כה, יא)) – להדגיש העילוי וחשיבות דבנ".

(54) לקו"ת ר"פ בהעלותך.

(55) וכמבואר במעלת עבודת האופנים שהיא ברעש גדול לגבי עבודת השרפים, ועד"ז הוא העילוי בהאבה של נה"ב לגבי אהבת נה"א (מצ"ע) – ראה לקו"ת ד"ה האינו (הג') פ"א-ד (ושם פ"ד, שזהו העילוי דעבודת

התשובה). ובכ"מ.

(56) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(57) וראה סה"מ תש"ב (ריש ע' 7): הנדרמים הצריכים הקיצה והוא

ע"י רעש וקול כו.

(58) לשון הגמרא – סוף מכות.

(59) תניא רפ"א.

(60) ישע"י כז, יג. וראה לקו"ת ר"ה ד"ה והי' ביום ההוא (נח, א

ואילך). עטרת ראש שער ר"ה כב, א ואילך.

מאיר ה' כתוב כתנות אור בא' הוא בחי' יסוד⁹ ז"א, אור¹⁰ זרוע לצדיק בחי' הבקר¹¹ אור דיוסף, המאיר לארץ¹² מלכות.

ואצלו ה' כתוב כתנות אור בא'. הוא, כמו הכתנת פסים דיוסף. והיינו המעלה דכתנות הפסים דיוסף, שהוא בחי' כתנות אור בא', ולא עור בע'.

(9) יסוד: יוסף הוא בחי' יסוד. ראה זהר חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר ל' לברית זכה דאקרי צדיק". ובתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף - יסוד, ה' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון ה' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".

וראה בתורת מנחם התוועדיות ה'תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15 ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בבי"ע - ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך (מובא לעיל סימן ד הערה 3). אור התורה ויחי תתקצא א ואילך. תתשכא א ואילך. ועוד ע"ש. תורת מנחם - ספר המאמרים מלוט ב' עמוד רו. רטו. חלק ד' עמוד קז ואילך.

(10) תהלים צז, יא. ראה תורה אור פרשת ויגש עמוד מד, ג. תהלים יהל אור עמוד שנב ואילך.

ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשת נח דף ה, א (ד"ה ר' חייא פתח וכו') וז"ל: הנה בחי' צדיק הוא בחי' יסוד שהוא גוף האור השפע הנשפע מלמעלה למטה, וזהו הנקרא צדיק להיותו ממשיך שפע זאת, כמו הצדקה שהוא ההשפעה, והמשפיע נק' צדיק שמשפיע צדקות . . . שנק' צדיק באמת ע"י בחי' השפעתו בתמידות כמו משה רעיא מהימנא להשפיע כל התורה לישראל, וכן בכל דור בחי' המשפיע לישראל נק' צדיק וע"ז נאמר וצדיק יסוד עולם, ע"ש.

(11) בראשית מד, ג. ראה זהר ח"ג פרשת בלק דף רד וז"ל: מה שכתוב (תהלים ה, ד) יהוה בקר תשמע קולי בקר אערוך לך ואצפה. שואל תרי בקר אמאי (למה כתוב ב' פעמים מלת "בקר", ומשיב) אלא חד בקר דאברהם (אלא אחד הוא החסד של אברהם, כמ"ש (בראשית יט, כז) וישכם אברהם בבקר), וחד בקר דיוסף (ואחד הוא של יוסף שהוא ביסוד), דכתיב (בראשית מד, ג) הבקר אור, ומתרגמינן צפרא נהיר, (פי' התרגום על אור נהיר, הבקר האיר מצד החסד, נהיר ודאי אור ודאי, ור"ל כי בין בחסד ובין ביסוד כלולים כל הז' חסדים, כי מהחסד נמשכים החסדים ליסוד, בסוד חסד דשריא בפום אמה, לכן האור שלהם גדול מאד וכל אחד נקרא בקר) (שע"ר ומפרשים) ע"ש. ראה לקמן סימן פד. פה. פז. פז. פח.

תורת מנחם התוועדיות ה'תשט"ז ח"ג עמוד 93. לקוטי שיחות חלק לט ביאורים על אגרת התשובה ע' 51 ובהערה 30 שם.

(12) מצינו בחז"ל ד"ארץ", "שדה" נמשלה לאשה - נקבה, וכמארו"ל (תענית ו, ב) "מיטרא בעלה דארעא הוא", וכן (סנהדרין עד, ב) "אסתר קרקע עולם הוא", דכמו הארץ מקבל הגשם ועי"ז מצמיח, כן האשה מקבל מהזכר ועי"ז מוליד (ועיין פירוש המשניות להרמב"ם פאה פרק ח משנה א).

ובלשון הקבלה וחסידות (ראה תורת מנחם ספר המאמרים מלוט חלק א עמוד רעא. תורת מנחם ספר המאמרים ה'תשכ"א עמוד ד. ועוד) בחי' מלכות - נמשלה לאשה ושדה - שמקבלת מספירות העליונות, וכמו"כ "דיבור" שמקבל מהשכל ומדות וכו'. וראה לקמן סימן קיא. סוף סימן קעא.

בראשית לז, ג - וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים

יד

המעלה דכתנת פסים דיוסף שהוא בחי' "כתנות אור" בא"ף - פסיים + י"ז (טו"ב) שנים בגי' "אור" - ורמזים

בזה

הכתנת פסים דיוסף הוא בחי' כתנות אור¹ בא', ובתורתו של רבי מאיר² ה' כתוב כתנות אור³ באלף.

רבי מאיר שייך ליוסף⁴, כי שמו יוסף הוא על שם⁵ יוסף ה' לי בן אחר. בן אחר י"ל רומז על ר' מאיר הנקרא⁶ אחרים, שקיבל⁷ תורה מאחר.

רבי מאיר שמו מאיר מלשון אור⁸, ובתורתו של רבי

(1) ראה אור התורה פרשת וישב עמוד ערב. תולדות עמוד קמט ואילך.
(2) בראשית רבה פ"כ, יב "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם (בראשית ג, כא), בתורתו של רבי מאיר כתוב כתנות אור באלף. ובעירובין יג, ב "תנא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו ר"מ שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה... נהורא שמו שמנהיר עיני חכמים בהלכה, ע"ש. ראה תורת מנחם התוועדיות ה'תשנ"א ח"א ע' 19. הנסמן כאן בהערה 3. להעיר מ"ש במגלה עמוקות דאח"כ כתוב "כי בן זקנים הוא לו" - "זקנים" בגימטריא "אור", ע"ש.

(3) ראה תורה אור פרשת בראשית ה, א. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות חלק א' עמוד נ' ואילך. רשימות חוברת יב (סיום הש"ס ריגא תרצ"ג). לקוטי שיחות חלק כד עמוד 58 הערה 15. וראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן כט.

(4) מבאר הקשר דרבי מאיר לבחי' יוסף, בכמה אופנים:
(א) ביוסף כתוב (בראשית ל, כד) "יוסף ה' לי בן אחר", ור"מ נק' אחרים (הוריות יג,); שקיבל תורה מאחר (חגיגה טו, א). וראה תוס' ד"ה אחרים בסוטה י"ב ע"א: "שמועות שקיבל מאלישע בן אבויה קבעום בשם אחרים מפני שהיה שמו אחר."

(ב) יוסף בחי' יסוד, הוא בחי' "אור", ובתורתו של ר"מ ה' כתוב כתנות אור באלף (ב"ר פ"כ, יב).

(ג) ביוסף ה' כתנת פסים, הוא בחי' כתנות אור הנ"ל.

(ד) ביוסף כתיב (בראשית מא, מג) "וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו", וסתם משנה רבי מאיר (עירובין צו, ב).

(ה) ראה גם לקמן סוף סימן פג, דתלמידו של רבי מאיר ה' "אפרים מקשאה", שם "אפרים" הוא ע"ד אפרים בן יוסף, דכל המלמד חבירו כאילו ילדו, והשם "מקשאה" הוא בחי' יסוד מלשון קישוי אבר וד"ל ע"ש.

ראה בכל זה בתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס סוף עמוד רלח-רלט. ספר הערכים חלק ג' עמוד תנו. חלק ב' עמוד תקו-תקז.

ו[להעיר מתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שטט, מ"ש בברכת יוסף דוקא (בראשית מט, כד) "ומשם רעה אבן ישראל" ר"ת מאיר ע"ש].

(5) בראשית ל, כד.

(6) ראה הוריות יג, ב.

(7) ראה חגיגה טו, א.

(8) ראה גם לקמן סימן קיא.

וכשתצרך מספר פסי"ם למספר טו"ב¹³ שנה דיוסף

(בחי' אמרו¹⁴ צדיק כי טוב) יעלה מספר¹⁵ או"ר במכוון וכו'.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד עז

(13) רמז למ"ש "יוסף בן שבע עשרה שנה", י"ז בגימטריא טו"ב. עיין גם לעיל סימן ט.

וראה - בשייכות "טוב" לבחי' "יסוד" - ספר מאמרי אדמו"ר האמצעי נביאים וכתובים עמוד קסו ואילך, וז"ל: ידוע שבחי' יסוד שנקרא צ"ע נקרא טוב כמ"ש אמרו צדיק כי טוב וכן האור נקרא טוב כמ"ש וירא אלקים את האור כי טוב וגם החסד נקרא טוב כמ"ש כי טוב חסדך אך טוב וחסד כו', וכ"ז מטעם א' והוא לפי שכל בחי' השפלה וירידת עצמו מגבוה לנמוך נקרא טוב כמו שמתבאר הטוב מפני שהוא טוב בעצם יחפון בטובות לזולתו שיומשך ריבוי טוב לזולתו והיינו ענין טבע הטוב להטיב יותר מכפי המדה, ע"ש.

וראה מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב' עמוד תתפט, ובתוספת שם. לקוטי שיחות חלק לט, עמוד 51 ואילך בביאור מ"ש "מדת חסדו וטובו" ע"ש. לקמן סוף סימן לו.

(14) ישעי' ג, י. ארז"ל ביומא דף ל"ח ע"ב: אפילו בזכות צדיק אחד העולם נברא שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב.

(15) פסי"ם (בגי' 190) + טו"ב (17) = 207. וכן מספר "אור".

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' א

למעלה היכן שמהלכים בבשר אינו צומת הגידים. רבא בריה דרבא
בר רב הונא אמר בשם רב אסי, דעילוי ערקומא - הגידים שמעצם
הערקום ולמעלה הם צומת הגידים. כלומר, הערקום הוא עצם
שנמצא בפרק בין העצם התחתונה והאמצעית, ולמעלה ממנו
מתחיל צומת הגידים, שאם נחתכה הרגל בין הערקום לעצם
האמצעית, טריפה. ולדעתו צומת הגידים מסתיים במקום
שמתפשטים הגידים זה מזה. והוא שיעור הגדול מכולם.
יתב תהא מרבנן קמיה דרבי אבא, ויתב וקאמר, דערקומא גופא
- אף הגידים שכנגד עצם הערקום עצמו, נחשבים צומת הגידים.
אמר ליה רבי אבא לתלמידיו, לא תציתו - [תשמעו] ליה, שהוא
מחמיר יתר על המידה, אלא הכי אמר רב יהודה, צומת הגידים
הוא היקף דפרעי מכתו - היכן שחותרים הטבחים כשרוצים
לפשוט את העור של הרגלים האחוריות. והיינו כרבא בריה דרבא
בר רב הונא אמר רב אסי, שסבר שהוא מעל עצם הערקום.
אמר רב יהודה אמר שמואל, צומת הגידים שמואל, הוא מקום
שהגידים צומתין, כלומר מחוברים ודבוקים זה בזה, ונראים כגיד
אחד. והיינו מעצם הערקום ולמעלה. שואלת הגמרא: ועד כמה
ארכו כלפי מעלה, היכן הוא מסתיים. אמר להו תהא מרבנן ורב

יעקב שמייה, כי הוינן בי - כשהיינו בבית המדרש של רב יהודה,
אמר לו, שמעו מני מלתא דמנכרא רבה שמייע לי, ומיהו אותו
אדם גדול, הוא שמואל, שכך אמר, צומת הגידים שמואל הוא מקום
שהגידים צומתין בו, ומקום שצומתין עד מקום שמתפשטין
ומתרחקים זה מזה.
הגמרא מביאה שיעור לאורכו של צומת הגידים. שואלת הגמרא:
לשיטת שמואל שהוא ממקום שהגידים צומתים ועד מקום
שמתפשטים, וכמה הוא שיעורו לפי מידה. משיבה הגמרא: אמר
אביי, ארבעה בטרין בטרין - אורכו כרוחב ארבע אצבעות, בשור.
שואלת הגמרא: בבהמה דקה, מאי - מהו שיעורו. משיבה הגמרא:
אמר אביי, אין בהם שיעור קבוע באורך, אלא שיעורם הוא לפי
מראהם ומשמושם, והיינו, בלתי - במקום שהם ניכרים קודם
שיבלעו בבשר, הווי צומת הגידים, בלתי - אך לאחר שנבלעו
בבשר, לא הווי צומת הגידים. אשוי - כשהם קשים, הווי צומת
הגידים, רבי - וכשהם רכים לא הווי צומת הגידים. אלימי -
הגדולים והגסים הווי צומת הגידים, קמיני - והקטנים והדקים לא
הווי צומת הגידים. חוורי - הגידים הלבנים הווי צומת הגידים, לא
חוורי - שאינם לבנים לא הווי צומת הגידים.

המשך ביאור למס' חולין ליום ששי עמ' א

בריה דרב אבא, ודלמא מינא דאקו ניהו - ושמן עזי הלבנון הן
מין של אקו, והן חיות.
מוסיפה הגמרא להקשות על דברי רב הונא בר חייה: אמר ליה
רבנא לרב אשי, ודלמא מינא דתאו או מינא דקסר ניהו - ושמן הן
מין של תאו או זמר, והן חיות.
הגמרא מביאה את דעת אמימר שסבר שעזי הלבנון הן חיות: אמר
ליה רב (נחמן) [חנן] לרב אשי, אמימר שרי תרבייהו - התיר את
חלבם של עזי הלבנון לאכילה, משום שסבר שהן חיות, וחלב חיות
מותר, שלא כדברי רב הונא בר חייה הסובר שהן בהמות.
רבי אושעיא מבאר שמשנתינו אינה כדעת רבי שמעון שסובר
שחיתה שאינה ראויה אינה שחיטה. שנינו במשנה: כיצד השחיטה
וכו'. במשנה התבאר, שאיסור אותו ואת בנו שייך בחולין או
בקדשים, ולכך אם שחטם בעזרה או מחוצה לה, פעמים חייב
משום שחוט חוץ ופעמים משום אותו ואת בנו, ופעמים הקרבן
כשר ופעמים פסול, וכפי שפירטה המשנה.
אמר רבי אושעיא, בוקל מתניתין - המשנה כולה דלא ברבי שמעון
- אינה כשיטתו של רבי שמעון. מבאר רבי אושעיא, מאי - מאלו
דינים במשנתינו מוכח שאינה כרבי שמעון. מדרבא תני במשנה,

השוחט אותו ואת בנו והיו שניהם קרשים ושחטן בחוץ, השוחט
את הראשון חייב ברת משום שחוט חוץ. אבל על השני אין חיוב
ברת, לפי שמשעה ששחט את הראשון אין השני ראוי להתקבל
בפנים באותו היום, שהרי הוא מחוסר זמן משום איסור אותו ואת
בנו. ואין חייב משום שחוט חוץ אלא כשהקרבן ראוי להקריבו
בפנים. ושניהם פסולים, מפני שנשחטו בחוץ. ואף שאין מתחייבים
ברת על השני, בכל זאת שניהם פסולים את הארבעים. הראשון
משום שעבר על הלאו של שחוט חוץ, שנאמר (דברים יב) 'השומר
לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה, והשני משום שעבר
על הלאו של אותו ואת בנו.
מבאר רבי אושעיא את ההוכחה שמשנתינו אינה כרבי שמעון:
מדרבי שמעון ליה - הרי שמענו דרבי שמעון להלן (א) לגבי השוחט
שור הנסקל, דאמר ששחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמה
שחיטה, ולענין איסור אותו ואת בנו אמר כן, שלכך השוחט את
בנה באותו היום אינו מתחייב מלקות, לפי שאיסור התורה של
אותו ואת בנו הוא דווקא בשחיטת שניהם ולא בהריגה אחרת,
ושחיטה זו אין שמה שחיטה.

ב. ארז"ל³ ש"חשן" אותיות "נחש" – נחש הקדמוני. ולאידך גיסא מבואר בשם ר' אפרים (מבעהתו"ס)⁴, ש"חשן" בגי' "משיח". והנה בזמן הגלות (שבא מפני חטאינו – שסיבתם התגברות המשכא דחויא⁵ על נפה"א) הרי ענין ה"נחש" הוא בגילוי, והחשן (בגימטריא משיח) הוא בהעלם; והיינו שישנו ה"חשן" גם בזמן הגלות אלא שהוא נמצא בהעלם – וזאת היא עבודתנו בזמן הגלות לפענח ולגלות את החשן (בגי' משיח) מהעלמו, עד שיהי' בבחי' "חשן משפט" – שתתגלה פעולתו וענינו בעולם. ועי"ז הנה "חשן" הוא בגי' "משיח" שגילוי החשן (בבחי' "חשן משפט") מביא לידי גילוי המשיח – ובקרוב ממש. לקוטי שיחות חלק י"א תצוה עמוד 138

כט, א – וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילים שנים תמימים

ג. וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי. לקדשם בעולם הזה בז' ימי המלוואים, לכהן לי בעוה"ב. שפתי חן

כט, מב-מג – עולת תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי

ד. עולת תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי. צריך לבאר אלו ה' כתובים הבאים כאחד כפולים ומכופלים גם השינוי שמה שם לא בחנם. ועל דרך רמז ירמוז על המשכן ושלשה מקדשים בית ראשון ובית שני ובית הג' המקווה. זהו עולת תמיד פתח אהל מועד כנגד משכן שבמדבר שעשה משה שלא הי' אלא לפי שעה, אשר אועד לכם שמה כנגד בית ראשון ולזה כתב אועד שהי' וועד ועליו נאמר (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי עדי עד כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"א הל' בית הבחירה, ולזה כתב שמה על דרך שאמרו בגמרא (יומא כא:;) כתיב (חגי א, ח) ואכבדה רמז לה' דברים שהי' בבית מקדש א' יותר מן הב', וזהו שמה בה"א רמז לה' דברים, לדבר אליך שם כנגד בית שני שחסרו ה' דברים ונועדתי שמה כנגד הבית הג' שיבואו החמשה דברים שחסרו וימצאו בו בשלמות, ועל זה נאמר ונקדש בכבודי כי הבית הג' לא יתקדש ע"י בשר ודם רק ע"י הב"ה עתיד לבנותה.

שמע שלמה⁶

כח, ד – ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קודש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי

א. כתב הרב הקדוש מהר"ש מאסטרופולי זיע"א על מדרש הנעלם וז"ל כד ישראל חייבין אתקיים בהון (ישעי' נ, א) ובפשעכם שולחה אמכם ואשתאר אמהץ דא הוא אמהץ ראש אויביכם וכד אתהדרו ישראל בתיובתא אתהדר אמכם לאתרה בשעתא דא אשתלימו שמונה בגדים דלביש כהנא רבא ביומא דכפורי ע"כ לשון המדרש הנעלם.

ופירש הרב זלה"ה דכמו שיש כהן גדול למטה כן יש בחינת כ"ג למעלה, והנה הבגדים משתמש בהם כ"ג הם שמונה אבנט מצנפת כתנת מכנסים אפוד מעיל חשן ציצ, אבל כהן הדיוט משמש בד' בגדים דוקא וא"כ כמו שיש שמונה בגדים לכ"ג למטה כמו כן יש בחינת ח' בגדים הנז' ברוחניות ואורות בבחינת הכ"ג שיש למעלה².

והנה כשישראל חוטאים ח"ו אז יחסרו בחי' ד' בגדים למעלה והם ר"ת אמכ"ם אבנט מצנפת כתנת מכנסים וישאר רק ד' בגדים היתרים שהם ר"ת אמוח"ץ והם אפוד מעיל חשן ציצ והכוונה שע"י החטא עושים גרעון, וכמו שכהן הדיוט גרוע מכ"ג למטה שהכ"ג משמש בשמונה וכהן הדיוט בארבעה כן הבחינה שלמעלה הרמוזה לזה לא ישאר בה כ"א ארבעה.

והגם שאפוד ומעיל וחשן וציץ הנשארים אינם של כהן הדיוט מכל מקום נשתוה הבחינה לכהן הדיוט בענין שלא ישאר כי אם ד'.

והמדרש הנז' הכי פירושו כד ישראל חייבין אתקיים בהון ובפשעכם שולחה אמכם ר"ל מכח פשעכם אנכי שולח ומסיר ד' בגדים הרמוזים במלת אמכ"ם ונשארים ד' בגדים הנרמזים בר"ת אמוח"ץ ומרמז בזה שהקב"ה מוחץ ראש שונאי ישראל מוחץ ראש על ארץ רבה וכד יחזרון בתיובתא אז יתחזר אמכם לאתרה פ"י כאשר יחזרו בתשובה אזי הדי' בגדים המרומזים במלת אמכ"ם יחזרו למקומם וארמון על משפטו ישב אז בשעתא דא אשתלימו ח' בגדים דלביש כהנא רבא ביומא דכפורה דבשעה שישאר יהיו זכאים וצדיקים ממילא יחזרו ד' בגדים המרומזים במלת אמכ"ם ויתחברו עם ד' בגדים המרומזים במלת אמוח"ץ ותהי' אז הבחינה בשלימות גמורה ע"כ מהות דברי הרב זלה"ה בקיצור קצת ע"ש.

ר' שמשון אסטרופולי ז"ל – ניצוצי שמשון – אדרת אליהו

(3) שער המצות וטעמי המצות להרח"ו פ' תצוה.

(4) מאורי אור בערכו. חומת אנך בפרשתנו.

(5) תניא פל"א. ובכ"מ.

(6) ר' שלמה אלגאזי ז"ל, נדפס אמסטרדם ת"ע.

(1) עיין סנהדרין לט. אלקים כהן הוא. ועיין לקוטי שיחות חלק ז עמוד 153 ואילך.

(2) עיין זוהר ויקרא עמוד שכא וברקנטי פרשתנו.

♦ יום ראשון ה' אדר א' ♦

כז (כ) ואתה תצוה: את-בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וְךָ כִּתִּית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

כזאת תפקד ית בני ישראל ויטבין לך משמא זיתא דכיא פתישא לאנהרא לאדלקא בוצינא תדירא:

שלחבת עולה מאליה (שבת כא). תמיד • כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו שאמרה אומר (במדבר כח) "עולת תמיד" ואינה אלא מיום ליום, וכן במנחת חביתין נאמר (ויקרא ו) "תמיד" ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב, אבל "תמיד" האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא.

כז"י ואתה תצוה • וך • בלי שמרים, כמו ששינונו ב'מנחות': (דף פו) 'מגרגרו בראש הזית וכו' • כתיבת הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהיה בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסין לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר: "כתיבת למאור" ולא כתיבת למנחות. להעלות נר תמיד • מדליק עד שתהא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך ד, עמוד 1276)

עצמו בסלוק אמייתי שפל חפצו יהיה אף ורק בתורת ה' וחקמותו יתברך, וישעבד שכלו לגמרי מכל וכל. ויש להוסיף: זהו שאנו אומרים בתפלה - "ונפשי כעפר לכל תהיה, (ועל-יד-יזה) פתח לבי בתורתך".

על-ידי 'כתיבת' - התבטלות וכתישת עצמיית, מגיעים לבחינת 'מאור' שבתורה. למוד התורה צריך להיות בבטול והנחת עצמותו של הלומד, מתוך ידיעה והכרה שהוא לומד את חכמתו ורצונו יתברך; ולא זו בלבד שלומד בהתמדה ושיקדה, אלא שמסלק את

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת תשא, שושן פורים קטן, ה'תשכ"ז)

שהוא רועה ומפרנס את ישראל בענין האמונה, שמחזק אותנו באמונתנו בהנ' כו'.

צווי (תצוה) הוא צותא וחיבור שהוא ענין ההתקשרות, ופירושו "ואתה תצוה" הוא שמושה מקשר ומחבר נשמות ישראל ונותן להם כח להעלות נר תמיד, והינו על-ידי-זה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 127)

על הזית (זית נקי ונפה). ונמוקו עמו: צווי זה נאמר לבני ישראל במדבר, שם היה ברשותם שמן (שהביאו ממצרים), ולא זיתים, שהרי במדבר אין עצי זית.

בלי שמרים (רש"י כז, כ) יש לשאל, מה מחדש בזה, והרי ידוע ש'זך' פרושה נקי מתערבך דבר זר. ויש לומר, שבא ללמדנו ש'זך' קאי על השמן (שמן צלול, בלי שמרים), לא

(כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר עליה עזר יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד-בקר לפני יהוה חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל: ם

כא במשפן זמנא מברא לפרכתא דעל סהדותא יסדר יתה אהרן ובניהו מרמשא עד צפרא קדם יי קדם עלם לדריהון מן בני ישראל:

הארפין, וכן לכל הלילות, ואם יותר אין בכך כלום.

כז"י מערב עד-בקר • תן לה מדתה, שתהא דולקת מערב עד בקר, וישערו חכמים חצי לוג ללילי טבת

ספורנו

חסרון ביס, לפיכך צריך ורוז. לכן אמר בהם לשון צנאה.

תצוה. בגימטריא: נשים צוה. רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת.

ויקחו אליך. אבל אני איני צריך לאורה.

כתיבת. רמז ת"י ת"כ שנים היה נוהג הדלקת המנורה.

היתה אמורה בהנהגה הגדולה לצאת, אלא על ידי שסרב לילך בשליחות המקום נטלה ממנו ונתנה לאהרן. לכן לא נזכר שמו של משה בפירוש זה, מפני עגמת נפשו.

וכתב צנאה במנורה, וכן בתמיד "צו את בני ישראל" (במדבר כח, ב), לפי ששיניהם נוהגין בכל יום ויש בהם

כז (כ) ואתה תצוה. לא הזכיר משה בנה הסדר, מה שאין כן בכל החמש, שמשעצה שולד משה אין סדר שלא הזכיר בה. והטעם, משום שאמר "מחני נא מספרך אשר כתבת" (לחן לב, לא, וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה. ועוד, דוד הפירוש מדברת בטכסיסי בהנהגה, וממשה

כח (א) וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת־אֶהְרֹן אָחִיךָ וְאַתָּה בָּנִיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ-לִי אֶהְרֹן נָדָב וָאִיִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר בְּנֵי אֶהְרֹן:

כס"ו וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ • לְאַחַר שֶׁתִּגְמַר מְלָאכֶת הַמִּשְׁכָּן.

(ב) וְעִשִּׂיתָ בְּגִדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת:

(ג) וְאַתָּה תִּדְבֹר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֹתֶיךָ רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת־בְּגֵדֵי אֶהְרֹן לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹ-לִי:

כס"ז לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹ-לִי • לְקֹדֶשׁוֹ בְּכַהֲנָה עַל־יְדֵי הַבְּגָדִים, שֶׁיִּהְיֶה כֹהֵן לִי. וּלְשׁוֹן "כַּהֲנָה", שְׂרוֹת הוּא, שְׁנִטְרִיא"ה בְּלַע"ז.

(ד) וְאַלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶם וּמְעִיל וּבִתְנֵת תִּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בְּגִדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ-לִי:

כס"ח חֹשֶׁן • תְּכָשִׁיט כָּנָדָה הַלֵּב. וְאַפֹּדֶם • לֹא שִׁמְעֵתִי (שְׂחוּר לְבוּשׁ), וְלֹא מִצְאֵתִי בְּבִינְתָא פְּרוּשׁ תְּבִנְתּוֹ. וְלִבִּי אוֹמֵר לִי שֶׁהוּא חָגוּר לוֹ מֵאַחֲוָרָיו, רָחֲבוֹ כְּרֹחַב גֹּב אִישׁ, כְּמִין סִינֵר שְׁקוֹרִין פְּרָצִי"ט, שְׂחוּגְרוֹת הַשְּׂרוֹת פְּשֻׁרוֹכְבוֹת עַל הַסּוּסִים. כֶּף מַעֲשָׂהוּ מִלְּמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמָר: (שְׂמׁוּאֵל ב ז) "וְדוֹד חָגוּר אֶפֶד בָּד". לְמַדְנָה, שֶׁהָאֶפֶד חָגוּרָה הִיא. וְאִי־אֶפְשָׁר לֹאמַר שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא חָגוּרָה לְבָדָה, שֶׁהָרִי נֶאֱמָר: (וִיקְרָא ח) "וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֶפֶד", וְאַחֲרֵי־כֵן "וַיַּחְגֵּר אוֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד", וְתִרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: 'בְּהִמֵּן אֶפֶדָא'. לְמַדְנָה, שֶׁהַחֹשֶׁב הוּא הַחָגוּר, וְהָאֶפֶד שֶׁם תְּכָשִׁיט לְבָדוֹ. וְאִי־אֶפְשָׁר לֹאמַר שֶׁעַל שֵׁם שְׁתֵּי הַתְּכָפוֹת שָׁבוּ הוּא קְרוֹי אֶפֶד,

שֶׁהָרִי נֶאֱמָר שְׁתֵּי תְכָפוֹת הָאֶפֶד, לְמַדְנָה שֶׁהָאֶפֶד שֵׁם לְבָד, וְהַתְּכָפוֹת שֵׁם לְבָד, וְהַחֹשֶׁב שֵׁם לְבָד. לְכֵף אֲנִי אוֹמֵר שֶׁעַל שֵׁם הַסִּינֵר שֶׁל מִטָּה קְרוֹי אֶפֶד, עַל שֵׁם שֶׁאֶפֶדוֹ וּמִקְשָׁטוֹ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: (שֵׁם) "וַיֶּאֱפֹד לוֹ בּוֹ". וְהַחֹשֶׁב הוּא חָגוּר שְׁלִמְעָלָה הֵימָנוּ, וְהַתְּכָפוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ. וְעוֹד אוֹמֵר לִי לִבִּי, שֶׁיֵּשׁ רֵאזִיָּה שֶׁהוּא מִין לְבוּשׁ, שֶׁתִּרְגָּם יוֹנָתָן "וְדוֹד חָגוּר אֶפֶד בָּד", 'פְּרָדוּט דְּבוּז'. וְתִרְגָּם כְּמוֹ כֵּן: "מְעִילִים", פְּרָדוּטִין, בְּמַעֲשֵׂה תִמָּר אַחֲתוֹת אֲבִשָׁלוּם: (שְׂמׁוּאֵל ב ג) "כִּי כֵן תִּלְבָּשׁוּן בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלוֹת מְעִילִים". וּמְעִיל • הוּא כְּמִין חֲלוּק, וְכֵן הַתְּכָנֶת, אֶלָּא שֶׁהַתְּכָנֶת סְמוּךְ לְבָשָׁרוֹ, וּמְעִיל קְרוֹי חֲלוּק

ספורנו

לְהַעֲלֹת. חֹסֶר וַיִּי. לֹאמַר שְׁוִי"ו נִרְוֹת מְכַבֵּין אוֹתָם, אֲבָל נִר מְעַרְבֵי דוֹלֵק לְעוֹלָם.

לְמֵאֹד לְהַעֲלֹת. בְּגִימְטְרִיא: חֲצִי לֹג שְׁמֵן לִנֵּר.

נִר תְּמִיד. בְּגִימְטְרִיא: בְּשִׁפּוּת. תּוֹרָה כֹּא כח (א) הִקְרַב. ד'. הָכָא, "וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הִקְרַב אֹתָהּ בְּנֵי אֶהְרֹן" (וִיקְרָא ו ז), "וְגַם אֶת אֶחָיו וְגו'" הִקְרַב" (בְּמִדְבָּר יח

א, "הִקְרַב אֶת מִטָּה לוֹ" (שֵׁם ג ו). "הִקְרַב אֵלַיךְ" וְאַחֲרֵי כֵן הַמִּנְחָה, שֶׁאֵינוֹ רִאיוֹ לְכַהֲנוֹתָ עַד שֶׁיִּתְחַנֵּף בְּבָגְדִים (וְכַחֲסִים יז ב), וְרָמַז לוֹ שֶׁיִּקְרִיב אֵלָיו בְּנֵי לוֹ, וְדִכְתִּיב (בְּמִדְבָּר ח טז) "וְנָתַנִּים נְתָנִים הַמָּה לִּי".

וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת אֶהְרֹן אָחִיךָ. ג'. פְּעָמִים 'אֶהְרֹן' בְּפִסּוּק - רָמַז לִג' כַּהֲנִים שִׁישְׁאָרוּ, וְהֵם אֶהְרֹן אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר. ג'. פְּעָמִים 'לְכַהֲנוֹ לִי' בְּפָרָשָׁה

- בְּנָגַד בֵּית רֹאשׁוֹן וּבֵית שְׁנִי וְלַעֲתִיד: תּוֹרָה ב

(ג) חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר. בְּגִימְטְרִיא: יִרְאֵת. מִי שֶׁמִּלֵּא יִרְאֵת הַשֵּׁם. וְהֵינּוּ שֶׁנֶּאֱמָר (תְּהִלִּים קיא, י) "רֹאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'": תּוֹרָה ד

(ד) וְאַלֶּה הַבְּגָדִים. וְלֹא הוֹכִיר מְכַנְסִים, שֶׁלֹּא הָיוּ לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. וְלֹא הוֹכִיר צִיץ, לִפִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִין בְּגָד: תּוֹרָה ה

ומתרגמינן פוכעין (עיין יומא כה). ואבנא. היא חגורה על הכתנת, והאפוד היא חגורה על המעיל, כמו שמצינו בסדר לבישתן: "ויתן עליו את הכתנת ויחגר אותו באבנט וילבש אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד". בגדי-קדש. מתרומה המקדשת לשמי, יעשו אותם.

העליון. תשביץ. עשויו משובצות לנוי, והמשובצות הם כמין גמות העשויות בתכשיטי זהב, למושב קביעת אבנים טובות ומרגליות, כמו שנאמר באבני האפוד: "מוסבות משובצות זהב", ובלע"ז קוראין אותו קשטוני"ש. מצנפת. כמין כפת כובע שקורין קופי"א, שהרי במקום אחר קורא להם 'מגבעות'.

האננין יסבין ית דהבא וית תכלא וית ארגונא וית צבע זהורי וית בוצא:

(ה) והם יקחו את-הזהב ואת-התכלת ואת-הארגמן ואת-תולעת השני ואת-השש: פ

כ"י. והם יקחו. אותם חכמי לב שיעשו הבגדים, יקבלו מן המתנדבים את הזהב ואת התכלת, לעשות מהן את הבגדים.

ויעבדון ית אפודא דהבא תכלא וארגונא צבע זהורי ובויץ שזיר עובד אמן:

(ו) ועשו את-האפוד זהב תכלת וארגמן ואת-תולעת השני ושש משור מעשה חשב:

שמאל. נמצא, החשן תלוי במשובצות האפוד על לבו מלפניו, ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו, וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה בראשו התחתון המהדר בחשב, וטבעות החשן אל מול טבעות האפוד, שוככים זה על זה ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפוד ולא יהא נד ונבדל, הולץ וחוזר. זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משור. חמשת מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט. היו מרדדין את הזהב כמין טסים דקים וקוצצין פתילים מהם, וטווין אותן: חוט של זהב עם שש חוטיין של תכלת, וחוט של זהב עם שש חוטיין של ארגמן וכן בתולעת שני, וכן בשש. שכל המינין חוטיין כפול ששה וחוט של זהב עם כל אחד ואחד, ואחר-כך שזור את כלם כאחד, נמצא חוטיין כפול עשרים ושמונה, וכן מפרש במסכת יומא, ולמד מן המקרא הזה: "וירקעו את פחי הזהב, וקצצו פתילים לעשות (את פתילי הזהב) בתוף התכלת ובתוף הארגמן וגו'". למדנו, שחוט של זהב שזור עם כל מין ומין. מעשה חשב. כבר פרשתי שהיא אריגת שתי קירות, שאין צורת שני עבריה דומות זו לזו.

כ"י. ועשו את-האפוד. אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות, הרי פרושן פרקים, וישגה הקורא בצרופן. לכה אני כותב מעשיהם כמות שהוא, למען ירוץ הקורא בו, ואחר-כך אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים ורכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו, כנגד לבו למטה מאציליו. רחבו כמדת רחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו, והחשב מחבר בראשו על פגי רחבו מעשה אורג ומאריך לכאן ולכאן, כדי להקיף ולחגר בו, והכתפות מחברות בחשב, אחת לימין ואחת לשמאל מרחקות זו מזו שיעור הבדלת כתפים, מאחורי הפהן, לשני קצות רחבו של סינר. וכשזוקקן, עומדות לו על שני כתפיו והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד, ארכות כדי שיעור לזקפן אצל צוארו מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט, ואבני השם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשובצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרות תקועים במשובצות לימין, וכן שני ראשי השרשרות השמאליות תקועין במשובצות שבכתף

(י) שְׁתֵּי כְּתֹפֶת חֲבֵרֹת יִהְיֶהֱלוּ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְתִרְמִין פְּתִינִין מִלְּפָנָיו יִהְיוּ לָהּ עַל תְּרִין סְטֹרוֹהֵי וְיִתְלַפֵּף: וְחֶבֶר:

קְצוֹתָיו • אֶל רְחִבּוֹ שֶׁל אֶפֶס, שֶׁלֹּא הָיָה רְחִבּוֹ אֶלָּא כִּנְגֵד גְּבוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וְגִבְהוֹ עַד כִּנְגֵד הָאֲצִילִים שְׁקוּרִין קוּדִי"ש, שְׁנֶאֱמַר (יחזקאל מו): "לֹא יִחְגְּרוּ בִּיזָע", אֵין חוֹגְרִין בְּמִקּוֹם זִיעָה, לֹא לְמַעַל מְאֲצִילֵיהֶם וְלֹא לְמַטָּה מִמֶּתְנֵיהֶם, אֶלָּא כִּנְגֵד אֲצִילֵיהֶם. וְחֶבֶר • הָאֶפֶס עִם אוֹתָן שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֶפֶס יִחְבֵּר אוֹתָם בְּמַחַט לְמַטָּה בְּחֹשֶׁב, וְלֹא יֶאָרְגֵם עִמוֹ, אֶלָּא אוֹרְגֵם לְבַד וְאַחֲרֶיךָ מִחֶבֶר.

כִּי" • שְׁתֵּי כְּתֹפֶת וְגו' • הַסִּינֵי מִלְּמַטָּה, וְחֹשֶׁב הָאֶפֶס הֵיא הַחֲגוּרָה וְצִמּוּדָה לוֹ מִלְּמַעַלָּה, דְּגַמַּת סִינֵי הַנָּשִׁים, וּמִגְבּוֹ שֶׁל כֹּהֵן הָיוּ מִחֲבֵרוֹת בְּחֹשֶׁב שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת כְּמִין שְׁתֵּי רְצוּעוֹת רְחִבּוֹת, אַחַת כִּנְגֵד כָּל כְּתָף וְכְתָף, וְזוֹקֵפֵן עַל שְׁתֵּי כְּתֹפֶתָיו עַד שְׁנִקְפְּלוֹת לִפְנֵי כִנְגֵד הַחֲזָה, וְעַל־יְדֵי חֲבִירָן לְטַבְּעוֹת הַחֲשֵׁן גִּאֲחִין מִלְּפָנָיו כִּנְגֵד לְבוֹ, שְׁאֵין נִפְלוֹת, כְּמוֹ שֶׁמֶפְרֵשׁ בְּעִנְיָן, וְהָיוּ זְקוּפּוֹת וְהוֹלְכוֹת כִּנְגֵד כְּתִפָּיו, וְשְׁתֵּי אֲבָנֵי שֹהֵם קְבוּעוֹת בָּהֶן, אַחַת בְּכָל אַחַת. אֶל־שְׁנֵי

ח וְהִמְנִין תְּקוּנָה דִּי עֲלוּהֵי כְּעוֹבְדוֹהֵי מִנְּהָ יְהִי דְּהִבָּא תְּכַלָּא וְאַרְגֻּנָּא וְצִבְעָה זְהוּרִי וּבִינִין שְׁזִיר:

(ח) וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשֵׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה וְהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר:

מַעֲשֵׂה חוֹשֶׁב וּמִחֲמַשֵּׁת מֵינִים, כִּף אֲרִיגַת הַחֹשֶׁב, מַעֲשֵׂה חוֹשֶׁב וּמִחֲמַשֵּׁת הַמֵּינִים. מִמֶּנּוּ יִהְיֶה • עִמוֹ יִהְיֶה אֲרוּג, וְלֹא יֶאָרְגֵנוּ לְבַד וּיִחְבְּרֵנוּ.

כִּי" • וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ • וְחֲגוּר שְׁעַל־יָדוֹ הוּא מֵאֶפְדוֹ וּמִתְקַנְהוֹ לְכֹהֵן וּמִקְשָׁטוֹ. אֲשֶׁר עָלָיו • לְמַעַל בְּשִׁפְת הַסִּינֵי, הֵיא הַחֲגוּרָה. כְּמַעֲשֵׂהוּ • בְּאֲרִיגַת הַסִּינֵי,

ט וְתִסְבֵּי יֵת תְּרִמִּין אֲבָנֵי בּוֹרְלָא וְתִגְלוֹף עֲלֵיהֶן שְׁמֵהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ט) וְלִקְחָתָּ אֶת־שְׁתֵּי אֲבָנֵי־שֹהֵם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

י שְׁמָא מְשֻׁמְהִינֵן עַל אֲבָנָא תְּדָא וְיֵת שְׁמֵהַת שְׁמָא דְּאִשְׁתְּאָרוֹ עַל אֲבָנָא תְּנִינְתָּא תְּתוּלְדִתְהוֹן:

(י) שֵׁשֶׁה מִשְׁמֹתָם עַל הָאֲבֵן הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַשֵּׁשֶׁה הַנּוֹתָרִים עַל־הָאֲבֵן הַשֵּׁנִית כְּתוּלְדָתָם:

יא וְאֲשֶׁר, יִשְׁשֹׁכָר, זְבוּלֹן, יוֹסֵף, וּבִנְיָמִין מְלֵא, שְׁכֵן הוּא כְּתוּב בְּמִקּוֹם תוֹלְדוֹתוֹ, כִּי"ה אוֹתִיוֹת בְּכָל אַחַת וְאַחַת.

כִּי" • כְּתוּלְדוֹתָם • כְּסֹדֶר שְׁנוּלְדוֹ: רְאוּבֵן, שְׁמַעוֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, דָּן וְנַפְתָּלִי עַל הָאֶחָת. וְעַל הַשֵּׁנִיָּה: גָּד

יא עוֹבֵד אָמֵן אֲבֵן טָבָא כְּתֹב מִפְרֵשׁ כְּגֻלָּה דְּעִזְקוֹן תְּגִלּוּף יֵת תְּרִמִּין אֲבָנֵי עַל שְׁמֵהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשֻׁקָּעִין מְרֻמָּעִין דְּדִבְבֵי תְּעִבֵּד יִתְהוֹן:

(יא) מַעֲשֵׂה חֲרֹשׁ אֲבֵן פְּתוּחֵי חוֹתָם תְּפַתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבָּצוֹת וְהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

קו", חֲרֹשׁ שֶׁל עֲצִים. וְכֵן: "חֲרֹשׁ בְּרִזֵּל מַעֲצָד", כָּל אֵלֶּה דְּבוּקִים וּפְתוּחִים. פְּתוּחֵי חוֹתָם • כְּתִרְגוּמוֹ: כְּתֹב מִפְרֵשׁ כְּגֻלָּה דְּעִזְקָא, חֲרוּצוֹת הָאוֹתִיוֹת כְּתוּכִין

כִּי" • מַעֲשֵׂה חֲרֹשׁ אֲבֵן • מַעֲשֵׂה אָמֵן שֶׁל אֲבָנִים. 'חֲרֹשׁ' זֶה, דְּבוּק הוּא לְחִיבָה שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ, וְלִפְיָכֶךָ הוּא נְקוּד פֶּתַח בְּסוּפוֹ, וְכֵן: "חֲרֹשׁ עֲצִים נִטָּה

ספורנו

לוחות. שהם במילוי שי"ן ה"י מ"ם, בגימטריא: הלוחות: תורה י (י) שֵׁשֶׁה מִשְׁמֹתָם עַל: ראשי תיבות: 'שמע', 'שאמר' 'שמע' 'ישראל' וגו' (דברים יד): תורה יא

לכך נענשו ונהרגו. אבל נעמן היה מכבדה, שבקש אדמה לעשות מזבח, נתקרב תחת כנפי השכינה ומבני בניו למדו תורה ברבים: תורה ח (ט) שְׁתֵּי אֲבָנֵי שֹהֵם. כִּנְגֵד שְׁתֵּי

(י) אֶל שְׁנֵי ג'. הָבָא, וְאִידֵךְ: "לִף הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֹא אֶל שְׁנֵי כְּנִיף" (שמואל א' ב, לד) בְּעַלִּי. "וַיִּצַּר כְּכָרִים וְגו' וַיִּתֵּן אֶל שְׁנֵי נְעָרָיו" (מלכים ב' ה, כג) בְּנִעְמָן. בְּנֵי עַלִּי הָיוּ מְבִינֵי הַכְּבוֹדָה שְׁנֶאֱמַר בַּהּ 'אֶל שְׁנֵי',

מושב האבן בזהב, כמין גמא למדת האבן ומשקעה
במשבצות. נמצאת המשבצת סובבת את האבן סביב,
ומחבר המשבצות בכתפות האפוד.

כמו שחורצין חותמי טבעות, שהם לחתם אגרות
כתב נכר ומפרש. על-שמות. כמו בשמות. מסכת
משבצות. מקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה

יב ותשוי ית תרמין אבניא על כתפי אפודא
אבני דכרנא לבני ישראל ויטול אהרן ית
שמההון קדם יי על תרין כתפיה
לדכרנא:

(יב) וְשִׁמְתָּ אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֲבָנֵי
זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אֹהֶרֶן אֶת־שְׁמוֹתָם לִפְנֵי
יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכָר: ׀

כ"י - לזכרון. שיהא רואה הקדוש-ברוך-הוא השבטים כתובים לפניו, ויזכר צדקתם.

♦ יום שני ו' אדר א' ♦

יג ומעבד מרמץן דדעהב:

(יג) וְעָשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת זָהָב:

כ"י - וְעָשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת. מעוט משבצות, שמים. ולא פרש לך עתה בפרשה זו אלא מקצת צרכן, ובפרשת
החשן גומר לך פרושן.

יד ותרתין תפין דהב דכי מתחמן תעבד
יתהון עובד גדיליו ותמן ית תפין גדילתא
על מרמץתא:

(יד) וְשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרֹת זָהָב טָהוֹר מִגִּבְלַת תַּעֲשֶׂה אֹתָם
מַעֲשֵׂה עֶבֶת וְנִתְּתָה אֶת־שְׂרָשְׁרֹת הָעֶבֶת עַל־
הַמִּשְׁבְּצַת: ׀

צווי, ואין "ונתתה" האמור כאן לשון צווי, אלא
לשון עתיד, כי בפרשת החשן חוזר ומצוהו על
עשייתן ועל קביעותן, ולא נכתב כאן אלא להודיעך
מקצת צרך המשבצות שצוה לעשות עם האפוד.
וכתב לך זאת לומר לך, המשבצות הללו יזקקו לך
לקשתעשה שרשרות מגבלת על החשן, תתנם על
המשבצות הללו.

כ"י - שְׂרָשְׁרֹת זָהָב. שלשלאות. מגבלת. לסוף
גבול החשן תעשה אותם. מעשה עבת. מעשה
קליעת חוטין ולא מעשה נקבים וכפלים, כאותן
שעושין לבורות, אלא כאותן שעושין לערדסקאות,
שקורין אינשינשייר"ש (ביצה כב). ונתתה את שרשרת.
של עבותות, העשויות מעשה עבת, על משבצות
הללו, ולא זה הוא מקום צואת עשייתן של שרשרות
ולא צואת קביעותן. ואין "תעשה" האמור כאן לשון

טו ומעבד חשן דינא עובד אמן בעובד
אפודא תעבדגה דהבא תכלא וארגונא וצבע
זהורי ובזין שזיר תעבד יתה:

(טו) וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כַּמַּעֲשֵׂה אֶפֶד
תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיָשָׁם
מִשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

ענש מיתה, אם ענש מכות, אם ענש ממוץ. וזה,
משמש לשון ברור דברים, שמפרש ומכרר דבריו.
כמעשה אפד. מעשה חושב ומחמשת מינין.

כ"י - חֹשֶׁן מִשְׁפָּט. שמכפר על קלקול הדין. דבר
אחר: משפט, שמכרר דבריו - והבטחתו אמת,
דרישנמ"ט בלע"ז, שהמשפט משמש ג' לשונות:
דברי טענות בעלי הדין, וגמר הדין וענש הדין, אם

~ נקודות משיחות קודש ~

בגלוי, כי סבת הגלות היא החטאים, דהינו התגברות הגוף על הנפש. ולא ידך גיסא, ענין המשיח, אף שהוא קים - הוא בהעלם. עבודתנו אפוא היא - הגברת הנפש על הגוף. כלומר, להוציא ולגלות מהעלמו את ה'חשן' שבג'מטריא 'משיח'.

במלה 'חשן' שני רמזים מנגדים:
(א) בכתבי הארץ"ל מובא שחשן אותיות 'נחש'.
(ב) בספרים נאמר משמו של רבי אפרים מבגלי התוספות, שחשן בג'מטריא 'משיח'.
הגוף רומז לנחש, כי הוא נקרא 'משכא דחויא' (=עורו של נחש), והנפש רומזת למשיח. בזמן הגלות ענין הנחש הוא

טז מרבע יהי עיף זרתא ארפה זרתא פתיה:

(טז) רבוע יהיה כפול זרת ארפו וזרת רחבו:

ויורדות לפניו מעט, והחשן תלוי בהן בשרשרות וטבעות, כמו שמפרש בענין.

ז"ל זרת ארפו וזרת רחבו • כפול, ומשל לו לפניו כנגד לבו, שנאמר: "והיו על לב אהרן", תלוי בכתפות האפוד הבאות מאחוריו על כתפיו, ונקפלות

יו ותשלם בה אשלמות אבנא ארבעא סדרין אבן טבא סדרא דמאחא סמון ירמון וברמון סדרא חד:

(יז) ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן טור אדם פטדה וברקת הטור האחד:

ז"ל ומלאת בו • על שם שהאבנים ממלאות גמות המשבצות המתקנות להן, קורא אותן בלשון "מלואים".

יח וסדרא תננא אזמרגדין ושכזיז וסבהלום:

(יח) והטור השני נפך ספיר ויהלם:

יט וסדרא תליתאה קנפריי טרקנא ועין עגלא:

(יט) והטור השלישי לשם שבו ואחלמה:

כ וסדרא רביעאה כרום ימא ובורלא ופנטרי מרמצן דרהב יהון באשלמותהון:

(כ) והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם:

האבן, זהו לשון "במלואתם", כשעור מלוי עבין של אבנים יהיה עמק המשבצות, לא פחות ולא יותר.

ז"ל משבצים זהב • יהיו הטורים במלואתם, מקפים משבצות זהב בעמק שעור שיתמלא בעבי

כא ואבנא יהוין על שמחת בני ישראל תרתי עסרי על שמחתהון כתב מפרש בגלוי דעזקא גבר על שמה תהוין לתרין עסר שבטין:

(כא) והאבנים תהיון על שמחת בני ישראל שתים עשרה על שמחתם פתוחי חותם איש על שמו תהיון לשני עשר שבט:

ז"ל איש על שמו • כסדר תולדותם, סדר האבנים: אדם לראובן, פטדה לשמעון, וכן כלם.

כב ותעבד על חושנא תפיין מתחמן עובד גדילו דהב דכי:

(כב) ועשית עליה חשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור:

ספורנו

יש"ו, יוסף ר"ן. ובנימין לא היה צריך צירוף, כי היה בו ו' אותיות: תורה יח (כ) ישפה. בג'מטריא: בנימין בן יעקב. שישפה היה לבנימין: תורה כא

ו' אותיות. כמו: ראובן וא' דאברהם, שמעון ב', לוי רה"מ. יהודה י' דיעקב, יששכר צ', ובלן ח', דן ק', יעק' ממעקב. נפתלי ב', גד שבטי, אשר

(יז) ארבעה טורים. כנגד ד' דגלים וד' אמהות. בכל אבן היה שש אותיות, כי שמות שלשת האבות ושבטי ישורון מצטרף עם כל אחד ואחד עד שיהיה

לִשְׁוֹן שְׂרָשִׁים, וְאָמַר שְׁהֲרִי"ש יִתְּרָה כִּמּוֹ מ"ם שְׁבַשְׁלֶשֶׁם וּמ"ם שְׁבַרִיקָם. וְאֵינִי רוֹאֶה אֶת דְּבָרָיו, אֲלֹא שְׂרָשֶׁת בִּלְשׁוֹן עֲבָרִית כְּשִׁלְשֵׁלַת בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה. גְּבֻלָּתָּהּ. הוּא מְגַבְּלוֹת הָאִמּוֹר לְמַעְלָה, שֶׁתִּתְקַעַם בְּטַבְּעוֹת שִׁיָּהוּ בְּגִבּוֹל הַחֹשֶׁן, וְכָל "גְּבּוֹל" לִשׁוֹן קֶצֶה, אֲשׁוּמִי"ל בְּלַע"ז. מַעֲשֵׂה עֵבֶת. מַעֲשֵׂה קְלִיעָה.

כ"י - על החשן • בשביל החשן, לקבועם בטבעותיו, כמו שמפרש למטה בענין. שרשת • לשון שרשי אילן המאחזין לאילן להאחז ולהתקע בארץ. אף אלו יהיו מאחזין לחשן, שבהם יהיה תלוי באפוד, והן שתי שרשרות האמורות למעלה, בענין המשבצות. ואף "שרשרות", פתר מנחם בן סרוק

כג ומעבד על חושנא תרמין עזקן דדבב ותמן ית תרמין עזקתא על תרין סטרי חושנא :

(כג) וְעָשִׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבְּעוֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

על קצות החשן שתי טבעות זהב!! ואף ב"שרשרות" צריך אתה לפתור בן. על-שני קצות החשן. לשתי פאות שפנגד הצואר, לימנית ולשמאלית הבאים מול כתפות האפוד.

כ"י - על החשן • לצרף החשן, כדי לקבועם בו, ולא יתכן לומר שתהא תחלת עשייתן עליו, שאם-כן מהו שחזור ואומר: "ונתת את שתי הטבעות", והלא כבר נתונים בו? הנה לו לכתב בתחלת המקרא: 'ועשית

כד ומתמן ית תרמין גדילן דדבב על תרין עזקתא לסטרי חושנא :

(כד) וְנָתַתָּה אֶת־שְׁתֵּי עֲבֹתֶיהָ זָהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבְּעוֹת אֶל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

ומדע לך שהן הן הראשונות, שהרי בפרשת "אלה פקודי" לא הכפלו.

כ"י - ונתתה את-שתי עבותי הזהב • הן הן "שרשת גבולת" התובות למעלה, ולא פרש מקום קבוען בחשן. עכשו, מפרש לך שיהא תוחב אותן בטבעות,

כה ונת תרמין גדילן דעל תרמין סטריהי תמן על תרמין מרמקתא ותמן על כתפי אפודא לקבל אפוי :

(כה) וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת תִּתֵּן עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצוֹת וְנָתַתָּה עַל־כְּתֻפּוֹת הָאֶפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:

כתפות האפוד • אחת בזו ואחת בזו. נמצאו כתפות האפוד מחזיקין את החשן שלא יפל, ובהן הוא תלוי. ועדין שפת החשן התחתונה הולכת ויבאה ונוקשת על כרסו, ואינה דבוקה לו יפה, לכך הצריך עוד שתי טבעות לתחתיתו כמו שמפרש והולך. אל מול פניו • של אפוד, שלא יתן המשבצות בעבר הכתפות שכלפי המעיל, אלא בעבר העליון שכלפי החוץ, והוא קרוי "מול פניו" של אפוד, כי אותו עבר שאינו נראה, אינו קרוי פנים.

כ"י - ואת שתי קצות • של שתי העבותות, שני ראשיהם של כל אחת ואחת. תתן על-שתי המשבצות • הן הן התובות למעלה, בין פרשת החשן ופרשת האפוד, ולא פרש את צרפן ואת מקומן. עכשו, מפרש שיתקע בהן ראשי העבותות התחובות בטבעות החשן, לימין ולשמאל אצל הצואר, שני ראשי שרשרות: הימנית תוקע במשבצות של ימין, וכן בשל שמאל, שני ראשי שרשרות השמאלית. ונתתה • המשבצות. על

כו ומעבד תרמין עזקן דדבב ותשוי יתהון על תרין סטרי חושנא על ספתה די לעברא דאפודא מלגיו :

(כו) וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב וְשַׁמַּתְתָּ אֹתָם עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָהּ:

בעבר החשן שכלפי החוץ, אלא בעבר שכלפי פנים, שנאמר: "ביתה", ואותו העבר הוא לצד האפוד, שחשב האפוד חוגרו לכהן ונקפל הסינר לפני הכהן על מתניו, וקצת כרסו מכאן ומכאן, עד כנגד קצות החשן, וקצותיו שוכבין עליו.

כ"י - על שני קצות החשן • הן שתי פאותיו התחתונות, לימין ולשמאל. על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה • הרי לך שני סימנין: האחד שיתנם בשני קצות של תחתיתו, שהוא כנגד האפוד, שעליו אינו כנגד האפוד, שהרי סמוך לצואר הוא, והאפוד נתון על מתניו. ועוד נתן סימן שלא יקבעם

(כו) וַעֲשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּה אֹתָם עַל־שְׁתֵּי כְתָפוֹת הָאֹפֹד מִלְמַטָּה מִמּוֹל פָּנָיו לַעֲמַת מִחֲבֶרְתּוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֹפֹד:

זקיפת הכתפות, הוא שנאמר: "ממעל לחשב האפוד", והן כנגד סוף החשן, ונותן פתיל תכלת באותן הטבעות ובטבעות החשן, ורוכסן באותו פתיל לימין ולשמאל, שלא יהא תחתית החשן הולך לפניו וחוזר לאחור ונוקש על כרסו, ונמצא מושב על המעיל יפה. ממול פניו • בעבר החיצון.

נ"י • על שתי כתפות האפוד מלמטה • שהמטבעות נתונות בראשי כתפות האפוד העליונים הבאים על כתפיו כנגד גרונו, ונקפלות ויורדות לפניו, והטבעות צנה ליתן בראשן השני שהוא מחבר לאפוד, והוא שנאמר: "לעמת מחברתו", סמוך למקום חבורן באפוד, למעלה מן החגורה מעט, שהמחברת לעמת החגורה, ואילו נתונים מעט בגובה

(כז) וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן כְּתִיב מִטַּבָּעֹתָיו אֶל־טַבָּעַת הָאֹפֹד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לַהֲיוֹת עַל־חֹשֶׁב הָאֹפֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֹד:

הציא זקופה ועמקה, יהיו לבקעת מישור ונוחה לילך. להיות על-חשב האפוד • להיות החשן דבוק אל חשב האפוד. ולא יזח • לשון נתוק, ולשון ערבי הוא, כדברי דונש בן לברט.

נ"י • וירכסו • לשון חבור, וכן (תהלים לא) "מרכסי איש", חבורי חבלי רשעים, וכן (ישעיה מד) "והרכסים לבקעה", הרים הסמוכים זה לזה, שאי-אפשר לירד לגיא שביניהם אלא בקשי גדול, שמתוך סמיכתן

(כח) וַנָּשָׂא אֶהֱרֹן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל־לִבּוֹ בָּבֹאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִזְכֹּרֶן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד:

(ל) וְנָתַתָּ אֶל־חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהֱרֹן בָּבֹאוּ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהֱרֹן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לִבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: ׀

נ"י • את-האורים ואת-התמים • הוא כתב שם המפרש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן, שעל-ידו הוא מאיר דבריו, ומתמם את דבריו (יומא עג) • ובמקדש שני היה החשן, שאי-אפשר לכהן גדול להיות מחסר בגדים, אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט, שנאמר (במדבר כז):

~ נקודות משיחות קודש ~ (לוקסי שיחות כרך יא עמ' 133) לבאר, דהנה השם היה חלק מהחשן, שכן על-ידו מלא החשן את תפקידו. אמנם, מזה שהכתוב מפריד בין מעשה

ובמקדש שני היה החשן . . אבל אותו השם לא היה בתוכו (רש"י כח, ל) יש לשאל, מדוע מזכיר דבר זה. ויש

(ל) חשן המשפט. בגימטריא: מכפר אורים ותמים. בגימטריא: אור בגימטריא: שם בן שבועים הרהור הלב. ישראל. את האורים ואת התומים. ושתים: תורה לא

החשן ובין נתינת האורים ותומים, משמע שאינם חלק מהחשן. ועל כרחק, שהחשן עצמו, בתור **בגד קהנה** – אינו תלוי בשם, ועל כן תלוי בשם.

♦ יום שלישי ז' אדר א' ♦

(לא) וְעָשִׂיתָ אֶת־מַעֲלֵי הָאֹפֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת: לא ותעבד ית מעילא דאפודא גמיר תכלא:

כח"י אֶת־מַעֲלֵי הָאֹפֹד • שהאפוד נתן עליו לחגורה. כְּלִיל תְּכֵלֶת • כלו תכלת, שאין מין אחר מערב בו.

(לב) וְהָיָה פִּי־רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֹׁפָה וְהָיָה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי תַּחְרָא וְהָיָה לוֹ לֹא יִקְרַע: (לב) וְהָיָה פִּי־רֹאשׁוֹ • פי המעיל בגבהו, הוא פתיחת בית הצואר. בְּתוֹכוֹ • בתרגומו: "כפיל לגוה", כפול לתוכו, להיות לו לשפה כפילתו, והיה מעשה אורג ולא במחט. כְּפִי תַּחְרָא • למדנו, שהשריונים שלהם

פיהם כפול לתוכן. לֹא יִקְרַע • כדי שלא יקרע. וְהָקוּרְעוּ עוֹבֵר בְּלֹא, שָׁזָה מַמְנֵן לְאוּיִן שְׁבַתוֹרָה, וכן: "ולא יזח החשן", וכן "לא יסורו ממנו", הנאמר בכדי הארון.

(לג) וְעָשִׂיתָ עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְזֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעְמָנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: לג ותעבד על שיפולוהי רמוזי תכלא וארגמא וצבע זהורי על שיפולוהי סחור סחור וזגין דדחבא בניהון סחור סחור:

כח"י רִמְזֵי • עגלים וחלולים היו כמין רמוזים העשויים כביצת תרנגולת. וּפַעְמָנֵי זָהָב • זגין עם ענבלים שבתוכם. בְּתוֹכָם סָבִיב • ביניהם סביב,

~ נקודות משיחות קורש ~ (ע"פ לק"ש כרך טז עמ' 336 ואילך – מותנ' 'לקראת שבת')

ריקנין שבר כרמונים או כתפוחי זהב

שלוהם של כלל ישראל, ובבגדיו נרמזו כל הבחינות בבני ישראל, וב'שולי המעיל' נרמזה מעלתם של הדרגה הכי תחתונה בבני ישראל 'ריקנין שבר'.

לרש"י - "פשוטו של מקרא" - ב'שולי המעיל' מרמזים מעלת ה"נוי" שלהם ש"אפילו ריקנין שבר מלאים מצות כרמון" ולכן נרמזו ה"ריקנין" בצורת רמונים.

אף לרמב"ן, שבפרושו ישנם גם "דברים נעימים" . ליודעי חן" (לשון הרמב"ן ב"פתיחה" לפירושו על התורה) אם תכלית הרמונים לגלות היפי וה"נוי" שב"ריקנין", היו צריכים לעשותם בצורת תפוחי זהב, להראות שכל יהודי בפנימיותו אינו "ריקן" (ורק "מלא מצות") אלא כל מציאותו הוא "תפוח זהב", עובד ה'.

וְעָשִׂיתָ עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְזֵי תְּכֵלֶת . . עַל־שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעְמָנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: (כח, לג)

ופירש רש"י: "בתוכם סביב – ביניהם סביב, בין שני רמוזים פעמון אחד דבוק".

והקשה על-זה הרמב"ן "אם-כן לא היו הרמונים משמשיין כלום. ואם לנוי, למה היו עשויים כרמונים חלולים, יעשה כמין תפוחי זהב", ולכן מפרש "והפעמונים טמונים בהם (כרמונים)".

ונמצא, שנהלקו אם הרמונים היו לנוי, מה היה צריך להיות צורתם. לפי רש"י הרמונים חלולים היו, ולפי הרמב"ן אם היו נעשים לנוי, היו צריכים לעשותם כ"תפוחי זהב".

ונראה לבאר בעבודת האדם לקונו, דהנה הפכה גדול היה

ספורנו

א, כנגד ע"ב מראות נגעים, שהמעיל מכפר על לשון הרע, והצרעת בא בעון לשון הרע: תורה לד

יעשה שפה לפיו – שימנע מלשון הרע – ויעשה תשובה ויתכפר לו: תורה לג (לג) וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְזֵי תְּכֵלֶת וְגו' וּפַעְמָנֵי זָהָב בְּתוֹכָם. וְהָיָה ע"ב (וזכרים פת,

(לא) אפוד. בגימטריא: מלאך. שהיה מלובש במלאך: תורה לב (לב) שפה והיה לפיו. שהמעיל מכפר על לשון הרע. שאם חטא בלשון הרע,

(לד) פֶּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן פֶּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי
הַמְּעִיל סָבִיב:

כ"י • פֶּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן וגו' • פֶּעַמָּן זָהָב, וְרִמּוֹן אֲצִלוּ.

(לה) וְהָיָה עַל־אַהֲרֹן לְשִׁמְעֵ קוֹלוֹ בְּבֹאֹ
אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאָתוֹ וְלֹא יָמוּת: ס

כ"י • וְלֹא יָמוּת • מְפַלֵּל לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן: אִם יִהְיֶה לוֹ, לֹא יִתְחַיֵּב מִיתָה. הֵא אִם יִכְנָס מְחַסֵּר אֶחָד מִן
הַבְּגָדִים הַלֵּלוּ, חַיֵּב מִיתָה בְּיַד שָׁמַיִם.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על־פי 'לקוטי שיחות' כרך טז, עמוד 338 - מוֹחֵךְ 'לקראת שבת')

בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֵין 'רַעַשׁ'

הוא בַּזְעָקָה וּבְקוֹל גָּדוֹל.
ועל־פי זה יש לבאר, דְּמָה שְׁפָנִיסַת הַכֹּהֵן־גָּדוֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ
(בְּכָל הַשָּׁנָה) הִיא בְּאֶפֶן ד' וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ, הֲרִי זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא
נִכְנָס פְּשִׁלּוּחִים שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, גַּם אֵלוּ שֶׁהֵם בְּדִרְגוֹת וּנְמוּכוֹת
- וְלָכֵן צָרִיף שִׁיְהִיָּה "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ" הַהֲרָאוֹת
שֶׁגַם אֵלוּ שֶׁעֲבוּדָתָם בְּרַעַשׁ גָּדוֹל - בַּעֲלִי־תִשׁוּבָה, נִכְנָסִים
עִמּוֹ.

אף זֶהוּ בְּכָל הַשָּׁנָה פּוֹלֶה, כְּשִׁישׁ מְקוֹם לַחֲטָאִים וְעֻנוֹת,
רַחֲמָנָא־לִיצְלוֹ, דְּאִזִּי יֵשׁ כְּפֹאֵל שֶׁעֲבוּדָתָם הִיא בְּרַעַשׁ, בְּבִרְיָחָה
מִן הָרַע. אוֹלָם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שָׁבוּ מִתַּגְּלִית בְּכָל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל עֲצָם נִשְׁמָתוֹ, שָׁבָה אֵין פֶּגֶם דַּחֲטָאִים וְעֻנוֹת כָּלֵל
וְכָלֵל - אִזִּי נִכְנָס הַכֹּהֵן־גָּדוֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּלֹא רַעַשׁ, כִּי אִזִּי
עוֹמְדִים כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַכְלִית הַבְּטוּל לַהֲקַבֵּה - "בְּקוֹל
דְּמָמָה דְּקָה".

בְּכָל הַשָּׁנָה כָּלָה, כְּשֶׁנִּכְנָס הַכֹּהֵן־גָּדוֹל לַקֹּדֶשׁ, הִנֵּה לְבוּשׁ
בְּמַעִיל שֶׁבְּשׁוּלָיו הָיוּ פֶּעַמּוֹנִים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ
בְּבֹאֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ" (תְּרוּמָה כח, לה). מִה־שָּׂאִין־כֵּן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,
נִכְנָס הַכֹּהֵן־גָּדוֹל לַקֹּדֶשׁ־הַקֹּדֶשִׁים בְּבִגְדֵי לְבָן, שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶם
פֶּעַמּוֹנִים.

וְיֵשׁ לַעֲנֹן בָּזֶה - דְּכִינֵן שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ" הוּא תִּנְאִי
עֵיקָרִי וּמַעֲכָב בְּכִנִּיסָתוֹ לַקֹּדֶשׁ ("וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאֹ אֶל
הַקֹּדֶשׁ . . וְלֹא יָמוּת") - מֵאִי טַעְמָא בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֵין
צָרִיף לָזֶה?

וְיֵשׁ לְבָאֵר - בְּדִרְךָ הַדְּרוּשׁ:

מְבֹאֵר בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת (סֵפֶר הַמַּאמְרִים תרצ"ט עמ' 2 וְאִילָךְ,
וּבכ"מ), דְּאֵפֶּי שֶׁבְּדִרְךָ כָּלֵל, עֲבוּדַת ה' הִיא בְּאֶפֶן ד' לֹא בְּרַעַשׁ
ה'" (מַלְכִּים־א יט, יא), מְפַלֵּי־מְקוֹם עֲבוּדַת בַּעֲלִי־תִשׁוּבָה הִיא
בְּרַעַשׁ. כִּי כִּינֵן שֶׁבּוֹרַח הוּא מִן הָרַע - מְקוֹם הַמְּנוֹת וְהַטְּמָאָה,
לָכֵן עֲבוּדָתוֹ הִיא בְּרַעַשׁ, וְכִדְגָּמַת הַבּוֹרַח מִסְכָּנָה, שֶׁבּוֹרַח

(לו) וְעָשִׂיתָ צִיָּן זָהָב טָהוֹר וּפְתִיחַתָּ עָלָיו פְּתוּחִי
חָתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:

כ"י • צִיָּן • (סוֹכָה ה) כְּמִין טָס שֶׁל זָהָב הִיָּה, רַחֲב שְׁנֵי אַצְבָּעוֹת, מְקִיף עַל הַמִּצַּח מֵאֲזֵן לְאֲזֵן.

(לז) וְשִׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פִּתְּיֵל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמִּצְנֶפֶת
אֶל־מֹול פְּנֵי־הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה:

לו וְהַשְׁוִי יָתָה עַל חוּטָא דְתַכְלֶתָא וְיִהְיֶה עַל
מִצְנֶפֶתָא לְקַבֵּל אֶפִּי מִצְנֶפֶתָא יִהְיֶה:

סְפּוּרָנוּ

אַלְמָא דְעֵדִיף טָפִי. וְגַם רַבָּה קָאָמַר לָהּ:
וּבִצְאָתוֹ. ב' בְּמִסּוּרָה. דִּין, וְאִידָף: "וְהָיָה
אֶת הַמֶּלֶךְ בְּבֹאֹ וּבִצְאָתוֹ" גַּבִּי יוֹאֵשׁ
בְּדַבְּרֵי הַיָּמִים (כ"ג כג, ז), שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִין
אוֹתוֹ שְׁלֹא יִהְרָגוּהוּ. וְהָיוּ "וּבִצְאָתוֹ
וְלֹא יָמוּת": תְּרַחֵם לוֹ

מְקַרָּא מְגִילָה וְתַלְמוּד תּוֹרָה - מְקַרָּא
מְגִילָה עֲדִיף, מְקַרָּא מְגִילָה וְעֲבוּדָה -
מְקַרָּא מְגִילָה עֲדִיף. וְהִינֵנו, "כֹּל אֲשֶׁר
דָּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", דְּהִינֵנו תַּלְמוּד
תּוֹרָה, וְעֲבוּדָה דְּכִתִּיב בָּהּ "וְנִשְׁמָע
קוֹלוֹ", וְנִשְׁמָע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ" וְהִינֵנו
קְרִיאַת מְגִילָה, וְסֻמָּךְ "כִּי רַבָּה הִיא",

(לד) פֶּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן פֶּעַמָּן זָהָב
וְרִמּוֹן עַל. בְּגִימָטְרִיא: הֵם שְׁבָעִים
וְשִׁתִּים: תּוֹרָה לֹא
(לה) וְנִשְׁמָע. ג' בְּמִסּוּרָה. דִּין, וְאִידָף:
"כֹּל אֲשֶׁר דָּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" וְלַעֲלִי
כז, ז), "וְנִשְׁמָע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ" (אֲסֵפֶר א. כז).
וְהִינֵנו דְּאִמְרִינוּ בְּמִגִּילָה (ג. א) אָמַר רַבָּה

כ"י • על פתיל תכלת • ובמקום אחר הוא אומר (שמות לט): "ויתנו עליו פתיל תכלת", ועוד פתיב כאן: "והיה על המצנפת", ולמטה הוא אומר: "והיה על מצח אהרן", וב'שחיטת קדשים' (ובחים יט), 'שנינו: 'שערו היה נראה בין ציץ למצנפת - ששם מניח תפלין'. למדנו, שהמצנפת למעלה בגבה הראש, ואינה עמקה להכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים ובאמצעו. ששה, בשלשה מקומות הללו. פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ ואחד מבפנים כנגדו,

וקושר ראשי הפתילים מאחורי הערף שלשפון, ונמצאו בין ארץ הטס ופתילי ראשו, מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים והולך על פני רחב הראש מלמעלה. נמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר "והיה על המצנפת", והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, ונתקומו כל המקראות: פתיל על הציץ, וציץ על הפתיל ופתיל על המצנפת מלמעלה.

(לח) והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה:

לח ויהי על בית עינוהי דאהרן ויטול אהרן נת ענית קודשיא די קדשון בני ישראל לכל מתנת קודשיהון ויהי על בית עינוהי תדירא לרצוא להון קדם יי:

המקריבים. הא אינו מרצה, אלא להקשיר הקרבן. והיה על מצחו תמיד • אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא 'תמיד', לרצות להם אפלו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר: עודה על מצחו, מכפר ומרצה, ואם לאו, אינו מרצה, נדרש: "על מצחו תמיד", מלמד שממשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו.

כ"י • ונשא אהרן • לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשיעו: אהרן נושא את המשא של עון. נמצא מסלק העון מן הקדשים. את עון הקדשים • לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטמאה, כמו ששנינו (מנחות כח): אי זה עון הוא נושא? אם עון פגול, הרי כבר נאמר: "לא ירצה". ואם עון נותר, הרי נאמר: "לא יחשב". ואין לומר שיכפר על עון הכהן שהקריב טמא, שהרי "עון הקדשים" נאמר, ולא עון

לט ותתרימן פתונא כוצא ותעבד מצנפתא דכוצא והמניא תעבד עובד ציר:

(לט) ושבצת הפתנת שש ועשית מצנפת שש ואבנמ תעשה מעשה רקם:

כ"י • ושבצת • עשה אותם משבצות משבצות, וכלם של שש.

מ ולבני אהרן תעבד פתונין ותעבד להון המנין וכובעין תעבד להון ליקר ולתשבחון:

(מ) ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנמים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת:

כ"י • ולבני אהרן תעשה כתנת • ארבעה בגדים הללו ולא יותר: כתנת ואבנט ומגבעות — היא מצנפת, ומכנסים הפתוכים למטה בפרשה.

מא ותלבש יתהון ית אהרן אחיה וית בניהי עמה ותרבי יתהון ותקרב ית קרבהון ותקדש יתהון וישמשון קדמי:

(מא) והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידיהם וקדשת אתם וכהנו לי:

שיעור יומי ליום רביעי ח' אדר א' ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת תצוה

נכנס לדבר להיות מחזק בו מאותו יום והלאה. ובלשון לע"ז, כשמןנין אדם על פקידת דבר, נותן השליט בידו בית יד של עור, שקורין גוואנט"ו (האגדה"ה), ועל-ידו הוא מחזיקו בדבר, וקורין לאותה מסיכה ווירסטי"ר והוא מלוי ידים.

כ"י • והלבשת אתם את-אֶהָרֶן • "אותם" האמורים באֶהָרֶן: חֶשֶׁן ואֶפֶד ומַעֲלִיל וכתנת-תִּשְׁבֵּץ, מצנפת ואֶבְנֵט וציץ, ומכנסים הכתובים למטה בכלם. ואת-בְּנָיו אתו • אותם הכתובים בהם. ומִשְׁחַת אתם • את אֶהָרֶן ואת בְּנָיו, בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. ומִלֵּאת את-יָדֵם • כל מלוי ידים, לִשְׁוֹן חֲנוּךְ הוא, כִּשְׁהוּא

(מב) וַעֲשֵׂה לָהֶם מְכַנְסֵי-כֹד לְכִסּוֹת בִּשְׂרַ עֲרֹה מִמֵּתְנִים וְעַד-יָרְכִים יִהְיוּ:

כ"י • וַעֲשֵׂה לָהֶם • לאֶהָרֶן וּלְבָנָיו. מְכַנְסֵי-כֹד • הרי שמונה בגדים לכהן גדול, וארבעה לכהן קטן.

(מג) וְהָיוּ עַל-אֶהָרֶן וְעַל-בְּנָיו בְּבָאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד אוֹ בְּגִשְׁתָּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא-יִשְׂאוּ עֹן וּמָתוּ חֶקֶת עוֹלָם לוֹ וְלֹאֲרֵעֵו אַחֲרָיו: ׀

כ"י • וְהָיוּ עַל-אֶהָרֶן • כל הבגדים האלה, על אֶהָרֶן הראויין לוֹ. וְעַל-בְּנָיו • האמורים בהם. בְּבָאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד • להיכל, וכן למשכן. וּמָתוּ • הא

למדת, שהמשמש מחסר בגדים במיתה. חקת-עולם לו • כל מקום שנאמר: "חקת עולם", הוא גזרה מיד ולדורות, לעבב בו.

♦ יום רביעי ח' אדר א' ♦

כט (א) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקֹדֶשׁ אֹתָם לְכַתֵּן לִי לָקַח פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִם:

כ"י • לָקַח • כמו קח, ושתי גזרות הן: אחת של קיחה ואחת של לקיחה, ולכן פתרון אחד. פֶּר אֶחָד • לכפר על מעשה העגל, שהוא פר.

(ב) וְלֶחֶם מִצֹּת וְחֹלֶת מִצֹּת בְּלֹלֶת בִּשְׁמֵן וְרִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן סֹלֶת חֲטִים תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

כ"י • וְלֶחֶם מִצֹּת וְחֹלֶת מִצֹּת וְרִקְיָקִי מִצֹּת • הרי אלו ג' מינין: רבוכה, וחלות וריקקין, 'לחם מצות' היא הקרויה למטה בענין 'חלת לחם שמן', על שם שנותן שמן ברבוכה כנגד החלות והריקקין, וכל

המינין באים עֶשֶׂר עֶשֶׂר חלות (מנחות עו). בְּלֹלֶת בִּשְׁמֵן • כִּשְׁהֵן קֶמַח, יוֹצֵק בָּהֶן שֶׁמֶן וּבֹלְלֵן • מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן • אחר אפייתן מושחן כמין כ"ף יגנית, שהיא עשויה כנו"ן שֶׁלָּנוּ (שם).

ספורנו

(מב) עֲרֹה • ב' במסורה. דין, ואידיף: "לא תקרבו לגלות ערוה" (ויקרא יח ו), רמו שבגדי כהונה מכפרין על העריות: מִמֵּתְנִים וְעַד יָרְכִים יִהְיוּ • וסמיה ליה (פסוק מג) "והיו על אֶהָרֶן. לומר לך שֶׁמְכַנְסִים קוֹדְמִים לְכָל (יומא כג, ב: תורה מג כט (א) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם. כלומר, קרבים בדבור, שתאמר להם: "אשרי תבחר ותקרב" (תהלים סה, ח). לָקַח • ב' במסורה. "לָקַח פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר", "לָקַח בָּגְדוֹ כִּי עָרַב וְר" (משלי כ, טו) בִּשְׁבִיל שֶׁאֶהָרֶן עָשָׂה הָעֵגֶל אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִסְרֵי מַעֲלִיו בְּגָדִים הַצּוֹאִים, לְפִי שֶׁבְּגָדֵי עֲבֹדָה וְרָה מְטַמְּאִין. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "לָקַח בָּגְדוֹ", פִּירוּשׁוֹ: מַעֲלִיו, "כִּי עָרַב וְר". תורה ב

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 239)

מוֹשְׁחוֹ קָמִין כָּ"ף יְנִית (רש"י כט, ב) לְכַאוֹרָה הָיָה לוֹ לומר בְּקַצּוֹר שֶׁהַמְּשִׁיחָה הִיא קְצוּרַת אוֹת נו"ן, וְלִשָּׁם מִה מְאָרִיךְ וּמְפָרֵשׁ "קָמִין כָּ"ף יְנִית". וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַמְּשִׁיחָה הִיא קָמִין

כָּ"ף יְנִית פְּדִי לְרִמּוֹז עַל הַפְּהֶנָּה, שֶׁכֵּן הַמְּלִים 'פְּהֶנָּה' ו'כְּהֶנָּה' מִתְחִילוֹת בְּאוֹת כָּ"ף; וְלָכֵן מְדַגֵּשׁ שֶׁהַמְּשִׁיחָה הִיא "קָמִין כָּ"ף יְנִית" דִּנְקָא (וראה אברבנאל פסוק ז).

(ג) וְנָתַתְּ אוֹתָם עַל-סֵל אַחֵד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בְּסֵל וְאֶת-הַפֶּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם:

כש"י • וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם • אֶל חֹצֵר הַמִּשְׁכָּן, בְּיוֹם הַקָּמָתוֹ.

(ד) וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמַּיִם:

כש"י • וְרַחֲצֵת • זוֹ טְבִילַת כָּל הַגּוֹף.

(ה) וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבָּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֵנֶת וְאֵת מַעֲלֵי הָאֹפֶד וְאֶת-הָאֹפֶד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפֶדֶת לוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֹפֶד:

כש"י • וְאֶפֶדֶת • קָשָׁט וְתִקֵּן הַחֲגוּרָה וְהַסִּינֵי סְבִיבוֹתָיו.

(ו) וְשִׁמַּת הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתְּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת:

כש"י • נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ • זֶה הַצִּיץ. עַל-הַמִּצְנֶפֶת • כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי לְמַעַלָּה, עַל-יְדֵי הַפֶּתִיל הָאֲמָצְעִי וְשְׁנֵי פְתִילִין שֶׁבְּרֹאשׁוֹ הַקָּשׁוּרִין שֶׁלִּשְׁתֵּן מֵאַחֲרֵי הָעֶרְף, הוּא נּוֹתֵן עַל הַמִּצְנֶפֶת כְּמִין כּוֹבַע.

(ז) וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצַקְתָּ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ:

כש"י • וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ • (תורת כהנים) אֵף מְשִׁיחָה זוֹ כְּמִין כָּ"ף יְנִית. נּוֹתֵן שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ וּבֵין רִיסָיו עֵינָיו וּמַחְבְּרָן בְּאֶצְבָּעוֹ.

ח וְיֵת בְּנוֹהֵי תִקְרַב וְתִלְבַּשְׁנוֹן כְּתוּנִין:

(ח) וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתָנֹת:

(ט) וְחִגְרְתָּ אוֹתָם אֲבִגֵּט אֶהֱרֹן וּבָנָיו וְחִבַּשְׁתָּ לָהֶם מִגְבַּעַת וְהִיתָה לָהֶם כְּהֶנָּה לַחֲקַת עוֹלָם וּמִלֹּאֶת יַד-אֶהֱרֹן וַיִּד-בָּנָיו:

(ח) וְהַלְבַּשְׁתָּם. ב' בְּמִסְכָּה. כֵּהֵן גָּדוֹל כֵּן כֵּהֵן גָּדוֹל טַעֲנוֹן מְשִׁיחָה. וְהוּא "וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר", שְׁנֵיתָמָנָה לְהִיּוֹת כֵּהֵן גָּדוֹל, צָרִיךְ מְשִׁיחָה; כִּשְׁם "וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתָנֹת", "וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר". אֵיכָא מָאן דְּאָמַר (פְּרִיטוֹת ה, ב)

ש"י וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתָנֹת" הָיוּ בְּמְשִׁיחָה, שָׂאוֹ נִמְשָׁחוּ, כָּךְ "וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר" בְּמְשִׁיחָה. תוֹרָה ט

כ"י וְהִיטָהּ לָהֶם • מְלוֹי יָדִים זֶה, לְכַהֲנַת עוֹלָם. וּמִלֵּאתָ • עַל־יְדֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. יַד־אֶהְרֹן וַיִּדְבְּנוּ • בְּמִלּוֹי וּפְקֻדַּת הַכֹּהֲנָה.

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וּסְמָךְ אֶהְרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר:

(יא) וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: כ"י פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • בַּחֲצֵר הַמִּשְׁכָּן שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח.

(יב) וְלִקַּחְתָּ מִדָּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל־קַרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ בָּאֶצְבָּעַךְ וְאֶת־כָּל־הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ אֶל־יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י עַל־קַרְנֵת • (זכחים נג) לְמַעַל בַּקַּרְנוֹת מִמָּשׁ. וְאֶת־כָּל־הַדָּם • שְׁנֵי הַדָּם. אֶל־יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ • (פרק ג' דמדות) לְאַחַר שֶׁעָלָה אִמָּה מִן הָאָרֶץ.

(יג) וְלִקַּחְתָּ אֶת־כָּל־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת הַיִּתְרֹת עַל־הַכֹּבֵד וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלִיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב • הוּא הַקָּרוֹם שֶׁעַל הַכֹּרֶס, שְׁקוּרִין ט"א. וְאֵת הַיִּתְרֹת • הוּא טַרְפָּשָׁא דְכַבָּדָא, שְׁקוּרִין אוּבֵר"ש. עַל־הַכֹּבֵד • אֵף מִן הַכֹּבֵד יֵטֵל עִמָּה (תורת כהנים).

(יד) וְאֶת־בֶּשֶׂר הַפָּר וְאֶת־עֲרֹו וְאֶת־פִּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחָנֶה חֲטָאת הוּא:

כ"י תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ • לֹא מִצִּינוֹ חֲטָאת חִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת, אֲלֹא זֶה.

(טו) וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וּסְמָכוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

(טז) וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וְלִקַּחְתָּ אֶת־דָּמֹו וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י וְזָרַקְתָּ • (זכחים נב) בְּכָלִי, אוֹחַז בַּמִּזְרֵק וְזָרַק בְּנֶגֶד הַקָּרָן כְּדִי שִׁירָאָה לְכָאן וּלְכָאן, וְאִין קָרְבֵּן טַעוֹן מִתְנָה בָּאֶצְבָּע אֲלֹא חֲטָאת בְּלֶבֶד, אֲבָל שְׂאֵר זְכִיכִים אִינֵן טַעוֹנִין קָרָן וְלֹא אֶצְבָּע, שְׁמַתָּן דָּמָם מִחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְמַטָּה, וְאִינוּ עוֹלָה בְּכַבֵּשׁ, אֲלֹא עוֹמֵד בְּאָרֶץ וְזָרַק. סָבִיב • כֶּף מִפְרָשׁ ב' שְׁחִיטָה קְדָשִׁים, שְׂאִין 'סָבִיב' אֲלֹא שְׁתֵּי מִתְנֹות שֶׁהֵן אַרְבַּע: הָאֶחָת, בְּקָרָן וְזֵית זֶה, וְהָאֶחָת, בְּקָרָן שְׁכַנְגָדָה בְּאַלְכֶסוֹן, וְכָל מִתְנָה נִרְאִית בְּשְׁנֵי צְדֵי הַקָּרָן אֵילָף וְאֵילָף. נִמְצָא, הַדָּם נִתֵּן בְּאַרְבַּע רוֹחוֹת סָבִיב, לְכֶף קְרוֹי 'סָבִיב'.

(יד) תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ. ג' בַּמִּטְרָה. וְאֵת פִּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ, "וְאֵת מִרְכַּבְתֵּיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ" בִּיהוֹשֻׁעַ (יא ח), "וְאֵת הָעִיר תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ" (דְּמִקָּה לז, ב), גְּבִי הַקַּרְבָּנוֹת, כִּשְׁצֻרוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם, נִחְרְבָה הָעִיר. וְזֶה "וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ" תוֹרָה טו צְדָקָה. שְׁכֹחוֹת הַקַּרְבָּנוֹת עֹמֵד לִיהוֹשֻׁעַ לְנַצֵּחַ הָאוֹמּוֹת, אֲבָל כִּשְׁבָטָלוֹ הַזֹּאת תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ" תוֹרָה טו

(י) וְאֶת־הָאֵלִל תִּנְתַּח לְנִתְחֹיו וְרַחֲצֶתָ קִרְבּוֹ וּכְרַעְיוֹ
וְנִתַּח עַל־נִתְחֹיו וְעַל־רֹאשׁוֹ:

כ"י • על־נִתְחֹיו • עם נִתְחֹיו, מוסף על שָׁר הַנִּתְחִים.

(יח) וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵלִל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה הוּא
לִיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לִיהוָה הוּא:

כ"י • רִיחַ נִיחֹחַ • נחת רוח לפני, שְׁאִמְרָתִי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי. אִשָּׁה • לְשׁוֹן אֵשׁ, וְהִיא הִקְטַרְתָּ אֲכָרִים שְׁעַל הָאֵשׁ.

♦ יום חמישי ט' אדר א' ♦

(יט) וְלִקְחָתָּ אֶת הָאֵלִל הַשֵּׁנִי וְסִמְדָּה אֶהְרֶן וּבָנָיו
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵלִל:

(כ) וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵלִל וְלִקְחָתָּ מִדְּמוֹ וְנִתַּחְתָּה עַל־
תִּנּוּךְ אֹזֶן אֶהְרֶן וְעַל־תִּנּוּךְ אֹזֶן בָּנָיו הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלָם הַיְמָנִית וּזְרַקְתָּ אֶת־
הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י • תִּנּוּךְ • (תורת כהנים, פרשת צו) : הוּא הַסָּחֹס, גִּדְר הָאֲמָצְעִי שֶׁבְתוּךְ הָאֶזֶן, שְׁקוּרִין טַנְדְרוֹ"ס. בֶּהֱן יָדָם • הַגּוֹדֵל, וּבִפְרָק הָאֲמָצְעִי.

(כא) וְלִקְחָתָּ מִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמֶן
הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ עַל־אֶהְרֶן וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בָּנָיו
וְעַל־בָּנָיו בָּנָיו אֹתוֹ וְקִדַּשׁ הוּא וּבָנָיו וּבָנָיו
בָּנָיו אֹתוֹ:

(כב) וְלִקְחָתָּ מִן־הָאֵלִל הַחֹלֵב וְהָאֵלִיָּה וְאֶת־הַחֹלֵב
הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת יִתְרַת הַכֹּהֵן וְאֶת שְׁתֵּי
הַכֹּהֲלִית וְאֶת־הַחֹלֵב אֲשֶׁר עֲלִיהֶן וְאֶת שׁוֹק הַיָּמִין
כִּי אֵיל מִלְּאִים הוּא:

ספורנו

(כא) וּבָנָיו. ד' בְּמִסְוָרָה. וְקִדַּשׁ הוּא וּבָנָיו, "וּבָנָיו קָרְעִים" (שמואל ב' א, ב), "וּבָנָיו לֹא יָפְרִים" (ויקרא כא, י), "וּבָנָיו לֹא תִשְׁרַפְנָה" (משלי ה, כז). אף עַל פִּי שְׁאֵבֶל חִיִּיב בְּקָרִיעָה, דְּכָתִיב "וּבָנָיו קָרְעִים", שֶׁהַתֵּאֵבֶל עַל הַרִיגַת שְׂאוֹל, כִּהְיוּ גְדוֹל לֹא יָקְרַע, דְּכָתִיב "וּבָנָיו לֹא יָפְרִים". "וְקִדַּשׁ הוּא וּבָנָיו", וְעַל כֵּן וּבָנָיו לֹא תִשְׁרַפְנָה, שְׁלֹא נִשְׁרָפוּ בָנָיו כְּהוֹנָה כְּשֶׁנִּשְׁרָפוּ דָּב וְאַבְיָהוּא, כִּמְאֵן דְּאָמַר (סנהדרין נב, א) שֶׁנִּשְׁרָפוּ גּוֹפֵן וּבָנָיו הֵם קְיָמִין. תוֹרָה כב

כ"י - החלב. זה חלב הדקים, או הקיבה (חולין מט). והאלה. מן הכליות ולמטה, כמו שמפרש ב'ויקרא' (ג ט) שנאמר: "לעמת העצה יסירנה", מקום שהכליות יוצאות. ובאמורי הפר לא נאמר 'אלה', שאין אליה קרבה אלא בכבש וכבשה ואיל, אבל שור ועז אין טעונים אלה. ואת שוק הימין. לא מצינו הקטרה בשוק הימין עם האמורים, אלא זו בלבד. כי איל

מלאים הוא. שלמים לשון שלמות, שהשלם בכל. מגיד הכתוב שהמלואים שלמים, שמשימים שלום למזבח, ולעובד העבודה ולבצעים. לכך אני מצריכו החזה להיות לו לעובד העבודה למנה, וזהו משה ששמש במלואים, והשאר אכלו אהרן ובניו, שהם בצלים כמפרש בענין.

(כג) וכפר לחם אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד מסל המצות אשר לפני יהוה:

כג ופתא דלחם חד וגרצתא דלחם משה חדא ואספוג חד מסלא דפטיריא די קדם יי:

כ"י - וכפר לחם. מן החלות. וחלת לחם שמן. ממין הרבובה (תורת כהנים). ורקיק. (מנחות עה) מן הרקיקין, אחד מעשר שבכל מין ומין. ולא מצינו תרומת לחם

הבא עם זבח נקטרת אלא זו בלבד, שתרומת לחמי תודה ואיל נזיר נתונה לפנהנים עם חזה ושוק, ומזה לא היה למשה למנה, אלא חזה בלבד.

(כד) ושמת הכל על פפי אהרן ועל פפי בניו והנפת אתם תנופה לפני יהוה:

כד ותשוי כלא על ידא דאהרן ועל ידא דבניהו ותרים יתהון ארמיתא קדם יי:

כ"י - על פפי אהרן וגו' והנפת. שניהם עסוקין בתנופה, הבצלים והחלה, הא כיצד? כהן מניח ידו תחת יד הבצלים ומניף, ובזה היו אהרן ובניו בצלים, ומשה כהן. תנופה. (מנחות סב) מוליד ומביא

למי שארבע רוחות העולם שלו, ותנופה מעכבת ומבטלת פרעניות ורוחות רעות. תרומה, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ומעכבת טללים רעים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ו עמ' 175)

אהרן ובניו בצלים, ומשה כהן (רש"י כט, כד) ואלו בפרשת שמות (ד, יד) כתב שמשה נענש בכף שאהרן יהיה כהן "ואתה הלוי". ויש לומר: א. כהנה פסקה ממנו לאחר ימי המלואים. ב. לא פסקה כהנה אלא מזרעו. אבל אין

מסתבר לומר שנעשה כהן רק לימי המלואים, שכן לפיזה נמצא, שבתחלה נענש ולא נתנה לו כהנה; לאחר מכן נתנה לו כהנה למשך ימי המלואים; ולאחר מכן שוב נלקחה ממנו.

(כה) ולקחת אתם מידם והקטרת המזבחה על העלה לריח ניחוח לפני יהוה אשה הוא ליהוה:

כה ותסב יתהון מידיהון ותסיק למדבחה על עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי קרבנא הוא קדם יי:

כ"י - על העלה. על האיל הראשון שהעלית עולה. לריח ניחוח. לנחת רוח, למי שאמר ונעשה רצונו. אשה. לאש נתן. לה. לשמו של מקום.

כ"י - על העלה. על האיל הראשון שהעלית עולה. לריח ניחוח. לנחת רוח, למי שאמר ונעשה רצונו. אשה. לאש נתן. לה. לשמו של מקום.

(כו) ולקחת אתה חזה חזה מאיל המלאים אשר לאהרן והנפת אתו תנופה לפני יהוה והיה לך למנה:

כו ותסב ית חדיא מדבר קרבניא די לאהרן ותרים יתה ארמיתא קדם יי ויהי לך לחלק:

כ"י - תנופה. לשון הולכה והבאה, וינטלי"ר בלע"ז.

(כז) וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף ואשר הורם מאיל המלאים מאשר לאהרן ומאשר לבניו:

כז ותקדש ית חדיא דארמיתא וית שוקא דאפרשומא די אהרם ודי אפרש מדבר קרבניא מדי לאהרן ומדי לבניהו:

כ"י • וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַזֶּה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה וגו' • קִדַּשְׁם לְדֹרוֹת, לְהִיּוֹת נוֹהֶגֶת תְּרוּמָתָם וְהַנִּפְתָּם בְּחֵזֶה (נ"א בְּחֵזֶה) וְשׁוֹךְ שֶׁל שְׁלָמִים, אָבֵל לֹא

כח ויהי לאהרן ולבניו לקחם עלם מן בני ישראל ארי אפרשותא הוא ואפרשותא יהי מן בני ישראל מנכסת קודשיהון אפרשותיהון קדם יי: **וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֻק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הִוא וּתְרוּמָה יְהִי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיהֶם תְּרוּמָתָם לַיהוָה:**

כ"י • לְחֻק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שֶׁהַשְּׁלָמִים לְבָעָלִים, וְאֵת הַחֵזֶה וְאֵת הַשׁוֹךְ יִתְּנוּ לַכֹּהֵן. כִּי תְרוּמָה הִוא • הַחֵזֶה וְשׁוֹךְ הַזֶּה.

כט ולבדשי קודשא די לאהרן והון לבנוהי בתרוהי לדבאָה בהון ולקרבא בהון ית קרבנהון: **וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה בָּהֶם וּלְמִלֻּאֲכֶם אֶת־יָדָם:**

תהלים קח: "אל תגעו במשיחי". וּלְמִלֻּאֲכֶם אֶת־יָדָם • עַל־יְדֵי הַבְּגָדִים הִוא מִתְּלַבֵּשׁ בְּכֹהֵנָה גְדוּלָּה. **כ"י • לְבָנָיו אַחֲרָיו • לְמִי שֶׁבֹא בְּגִדְלָה אַחֲרָיו. לְמִשְׁחָה • לְהַתְּגַדֵּל בָּהֶם, שֶׁיֵּשׁ "מְשִׁיחָה" שֶׁהִיא לְשׁוֹן שְׂרָרָה, כְּמוֹ (במדבר יח): "לֵךְ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה",**

לשבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבגדיו אשר יבא אל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ: **ל) שְׁבַעַת יָמִים יִלְבָּשֶׁם הַכֹּהֵן תַּחְתּוֹ מִבְּגָדָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ:**

כ"י • שְׁבַעַת יָמִים • רְצוּפִין. יִלְבָּשֶׁם הַכֹּהֵן • אֲשֶׁר יָקוּם מִבְּנֵי תַּחְתּוֹ לְכֹהֵנָה גְדוּלָּה, כְּשִׁימְנוּהוּ לְהִיּוֹת כֹּהֵן גְּדוֹל. אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • (יזמא עב) אוֹתוֹ כֹּהֵן הַמּוֹכֵן לִיכָנֶס לִפְנֵי וּלְפָנִים בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְזֶהוּ כֹהֵן גְּדוֹל, שְׁאִין עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים כְּשֶׁרָה אֵלָּא **בו. תַּחְתּוֹ מִבְּנֵי • מְלָמֵד, שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ לְכֹהֵן־גְּדוֹל בֶּן מִמֶּלֶךְ אֶת מְקוֹמוֹ, יִמְנוּהוּ כֹהֵן־גְּדוֹל תַּחְתּוֹ (תורת כהנים). הַכֹּהֵן תַּחְתּוֹ מִבְּנֵי • מִכָּאן רָאִיה: כָּל לְשׁוֹן "כֹּהֵן" לְשׁוֹן פּוֹעֵל, עוֹבֵד מַמֵּשׁ. לְפִיכָּךְ, נִגּוֹן 'תַּבִּיר' נִמְשָׁךְ לִפְנֵיו.**

לא וית דבר קרבנא תסב ותבשל ית בסרה באתר קדיש: **ל) וְאֵת אֵיל הַמִּלֻּאִים תִּקַּח וּבִשַׁלְתָּ אֶת־בִּשְׂרוֹ בַּמָּקֶם קֹדֶשׁ:**

כ"י • בַּמָּקֶם קֹדֶשׁ • בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁהַשְּׁלָמִים הָלְלוּ קֹדֶשִׁי קֹדָשִׁים הָיוּ.

לב ויכול אהרן ובניו את־בִּשְׂרֵי הָאֵיל וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: **לב) וְאָכַל אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־בִּשְׂרֵי הָאֵיל וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:**

כ"י • פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • כָּל הַחֲצֵר קְרוֹי בֵּן.

לג ויכלו אתם אשר כפר בהם למלא את־יָדָם לקדש אתם וזר לא־יאכל בִּי־קֹדֶשׁ הֵם: **לג) וַיֹּאכְלוּ אַתָּם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמִלֻּאֲ אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ אַתָּם וְזָר לֹא־יֵאָכַל בִּי־קֹדֶשׁ הֵם:**

לג ויכלו אתם אשר כפר בהם למלא את־יָדָם לקדש אתם וזר לא־יאכל בִּי־קֹדֶשׁ הֵם: **לג וַיִּיכְלוּ יְתֵהוּן דִּי יִתְכַפֵּר בְּהוֹן לְקַרְבָּא יְתֵהוּן לְקַדְּשָׁא יְתֵהוּן וְחִלּוּנִי לֹא יִיכּוֹל אַרִי קוֹדֶשָׁא אַנּוּן:**

פי קדש הם • קדשי קדשים, ומכאן למדנו אזהרה לזר האוכל קדשי קדשים, שנתן המקרא טעם לדבר משום ד"קדש הם".

לד ואם ישפאר מכסר קרבניא ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית דאשפאר בנורא לא יתאכל ארי קודשא הוא:

ז"י • ואכלו אתם • אהרן ובניו, לפי שהם בעליהם. אשר כפר בהם • להם, כל זרות ותעוב. למלא את-ידם • באיל ולחם הללו. לקדש אתם • שעל-ידי המלוואים הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו לכהנה.

(לד) ואם-יותר מבשר המלאים ומן-הלחם עד הבקר ושרפת את-הנותר באש לא יאכל ביקדש הוא:

לה ומעבד לאהרן ולבניו קדין ככל די פקדית יתה שבעת יומין תקרב קרבנהון:

(לה) ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר-צויתי אתכה שבעת ימים תמלא ידם:

אתכה • כמו אותך. שבעת ימים תמלא וגו' • בענין הזה ובקרבנות הללו, בכל יום.

ז"י • ועשית לאהרן ולבניו ככה • שנה הכתוב וכפל, לעכב, שאם חסר דבר אחד מכל האמור בענין, לא נתמלאו ידיהם להיות כהנים, ועבודתם פסולה.

לו ותורא דחטאתא מעבד ליומא על כפוריא ותדבי על מדבחה בכפרותה עלוהי ותדבי יתה לקדשותה:

(לו) ופר חטאת תעשה ליום על-הכפרים וחטאת על-המזבח בכפרך עליו ומשחת אתו לקדשו:

מקרא זה. ומדרש 'תורת כהנים' אומר: כפרת המזבח הצרף, שמה התנדב איש דבר גזול במלאכת המשכן והמזבח. וחטאת • "ותדבי", לשון מתנת דמים הנתונים באצבע, קרוי חטוי. ומשחת אתו • בשמן המשחה, וכל המשיחות כמין כ"ף יוגית.

ז"י • על הכפרים • בשביל הכפורים, לכפר על המזבח מכל זרות ותעוב, ולפי שצאמר: "שבעת ימים תמלא ידם", אין לי אלא דבר הכא בשבילם, כגון האילים והלחם, אבל הכא בשביל המזבח, כגון פר שהוא לחטוי המזבח - לא שמענו, לכך הצרף

לו שבעת יומין תכפר על מדבחה ותקדש יתה ויהי מדבחה קדש קודשא כל דיקרב במדבחה יתקדש:

(לו) שבעת ימים תכפר על-המזבח וקדשת אתו והיה המזבח קדש קדשים כל-הנגע במזבח יקדש: ם

והטרפה וכיוצא בהן? תלמוד לומר: "וזה אשר תעשה" הסמוך אחריו (תורת כהנים פרשת צו), מה עולה ראוי, אף כל ראוי, שנראה לו כפר ונפסל משבא לעזרה, כגון: הלן והיוצא והטמא ושנשחט במחשבת חוץ לזמנו וחוצ למקומו וכיוצא בהן

(ובחים 12)

ז"י • והיה המזבח קדש • ומה היא קדשתו? "כל הנוגע במזבח יקדש", אפלו קרבן פסול שעלה עליו, קדשו המזבח להכשירו שלא ירד. מתוך שצאמר: "כל הנוגע במזבח יקדש", שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי, כגון דבר שלא היה פסולו בקדש, כגון: הרובע והנרבע, ומקצה ונגעבד

♦ יום שישי י' אדר א' ♦

לח ודין די מעבד על מדבחה אמרין בני שגא תרין ליומא תדירא:

(לח) וזה אשר תעשה על-המזבח בבשים בני-שנה שנים ליום תמיד:

השמש. כתיב הָכָא "שנים ליום תמיד" ובפנקס (במדר כח, א) הוסיף לומר "שנים

שנה שנים. ראשי תיבות וסופי תיבות: השמש. שהיו שוחטין אותן כנגד

סופי תיבות: לחמי.

(מ) וַעֲשׂוּן סֵלֶת פִּלּוּל בִּשְׁמֵן פָּתִית רַבַּע הָהֵין וְנִסְדִּי
רַבִּיעַת הָהֵין יִין לִפְּשֵׁי הָאֶחָד:

(מא) וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כַּמִּנְחָה
הַבֶּקֶר וּכְנוֹסְכָהּ תַעֲשֶׂה-לָּהּ לֵרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:

כִּי לְיָיִח נִיחָח • עַל הַמִּנְחָה נֶאֱמַר, שְׂמִנְחַת נִסְכִּים כָּלָה כָּלִיל, וְסֹדֶר הַקֶּרְבָּתָם: הָאֲבָרִים בְּתַחֲלָה, וְאַחֲרֵי־כֵן הַמִּנְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג): "עֹלָה וּמִנְחָה".

(מב) עֲלֵת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פָּתַח אֱהִי־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אוֹעֵד לָכֶם שְׁמָה לְדִבֵּר אֱלֹהִים שֵׁם:

וְיֵשׁ אֲמָרִים: "מעל הכפרת", כמו שנגאמר (שמות כה): "ודברתי אתך מעל הכפרת", ו"אשר אועד לכם" האמור פאן אינו אמור על המזבח, אלא על אהל-מועד הנזכר במקרא.

(מג) וְנִעַדְתִּי שָׁמָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדָּשׁ בְּכִכְבְּדִי:

ליום עלה תמיד, קרי ביה "ליום עלה", פירושו: כנגד שהיום עולה, דהיינו כנגד השמש.

שנים ליום תמיד. ראשי תיבות עולה **תש"ל**, דמנן **תש"ל** תמידיו היו קרבים לשט"ה ימים. תורה לט

(לט) **את הכבש האחד.** ובפנחס (במדבר כח, ד) כתיב 'אחד'. הכא כתיב 'האחד' שעולה י"ח, רמז ל"ח ברכות שבתפלה שתקנו כנגד תמידיו. והתם כתיב 'אחד', דכמנן 'אחד' היו כהנים עסוקים בתמיד לפעמים, כדאיתא

במשכת יומא (כח, א).

את הכבש האחד תעשה כבקר.

תעשה אותיות **תשעה**, שתשעה כהנים עסוקים בתמיד של שחר. וְאֵת הכבש השני בְּעֶרְב, מוסיף עליהם **שנים** שבידם שני גזרי עצים.

תעשה כבקר. כתיב כאן **תעשה** בלשון יחיד, ובפנחס (במדבר כח, א) כתיב **תקריבו** לשון רבים, לומר שהיחיד יכול למסור תמידיו משלו לצבור וראש השנה ז, א).

כבשים. הכבש. הכבש. לכבש. הכבש.

הרי ששה. אין פותחין מששה טללים המבוקרים בלשכת הטללים. וכנגדם שש פעמים 'עלה' בפרשת עקידה (בראשית כב, ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט). תורה מ

(מ) **ועשרו.** הכא כתיב **ועשרו**, ובפנחס כתיב (במדבר כח, ה) **ועשירית**. רמז **לח"י** שנים שיעמוד בית ראשון. והכא כתיב **בליל**, והתם (שם) כתיב **בלילה**, ה' יתיקרה, רמז לה' מיני מנחות שבאים לכפר על הנפש שיש לה ה' שמות. תורה מא

שלי. פֶּאֶן רָמַז לוֹ מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן בְּיוֹם הַקָּמָתוֹ, וְזֶהוּ שְׁאֵמַר מֹשֶׁה (ויקרא ט'): "הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְוֵי אֶקְדָּשׁ", וְהִכֵּן דִּבֶּר? "וְנִקְדָּשׁ בְּכַבְדִּי".

כִּי יִנְוַעַדְתִּי שְׁמָה • אֲתוּעַד עִמָּם בְּדַבּוּר, כְּמִלֵּךְ הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם מוֹעֵד לְדַבֵּר עִם עַבְדָּיו שָׁם. וְנִקְדָּשׁ • הַמְשָׁפֵן. בְּכַבְדִּי • שֶׁתִּשְׁרֶה שְׂכִינָתִי בּוֹ, וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה: אֵל תִּקְרִי בְּכַבְדִּי, אֶלָּא בְּמִכְבְּדִי, בְּמִכְבְּדִים

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (ע"פ לקו"ש כרך לא עמ' 166 – מִתּוֹךְ 'לְקִרְאֵת שַׁבַּת')

"וְנִוַּעַדְתִּי" – דִּרְךְ מֹשֶׁה

וְיֵשׁ לוֹמַר דֶּהָא גּוֹפֵא מִשְׁמִיעֵנוּ רַשִׁי, דְּכֻמָּו שְׁבִית עוֹלָמִים" נִקְרָא בְּכַתּוּב גַּם "בֵּיתִי בֵּית תִּפְלָה" שֶׁהִיא הַמְּקוֹם הַקּוֹבֵעַ לַתִּפְלָת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶד, כְּמוֹ כֵּן הָאֵהָל מוֹעֵד הִיא הַמְּקוֹם הַקּוֹבֵעַ לֹא רַק לְדַבּוּר הַקֶּבֶד אֶל גַּם לְתִפְלָה וּלְדַבּוּר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְבֵּה (וראה פִּירוּשׁ הַקֶּצֶר לֵאבֹן-עֲזֵרָא עַל הַפְּסוּק).

וְנִוַּעַדְתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

"אֲתוּעַד עִמָּם בְּדַבּוּר כְּמִלֵּךְ הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם מוֹעֵד לְדַבֵּר עִם עַבְדָּיו שָׁם" (כט, מז. וּבְפִירוּשׁ רַשִׁי) וְיֵשׁ לְדַיֵּק בְּלִשׁוֹן רַשִׁי דְּלִכְאוּרָה אֵהָל מוֹעֵד הִיא הַמְּקוֹם שֶׁשָּׁם דִּבֶּר הַקֶּבֶד אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָמָּה נִקְטַר רַשִׁי "אֲתוּעַד עִמָּם בְּדַבּוּר . . לְדַבֵּר עִם עַבְדָּיו" דְּמִשְׁמַע שֶׁשָּׁם דִּבְּרוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶד?

מִדּוֹ וְאֶקְדָּשׁ יֵת מִשְׁפָּן זְמַנָּא וְיֵת מִדְּבַחָא וְיֵת אֶהְרֹן וְיֵת בְּנוֹהֵי אֶקְדָּשׁ לְשִׁמְשָׁא קְדָמִי:

(מִדּוֹ) וְקִדְשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו אֶקְדָּשׁ לְכַהֵן לִי:

מִה וְאֶשְׂרִי שְׂכִנָּתִי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶה לָהֶן לְאֵלָה:

(מִה) וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֵלֹהִים:

מִו וְיִדְעוּן אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵהֶן דִּי אֶפְקִית יִתְהוֹן מִאֲרַעַא דְּמַצְרַיִם לְאַשְׂרָאָה שְׂכִנָּתִי בִּינִיִּהוֹן אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵהֶן:

(מִו) וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנִי בְּתוֹכָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: פ

כִּי יִלְשְׁכְנִי בְּתוֹכָם • עַל־מְנַת לִשְׁכֵּן אֲנִי בְּתוֹכָם.

♦ שַׁבַּת קוֹדֶשׁ י"א אֲדָר א' ♦

א וְתַעֲבֹד מִדְּבַחָא לְאַקְטָרָא עֲלוֹהֵי קִטְרֵת בּוֹסְמִיָא דְּאֶעִי שְׁטִין תַּעֲבֹד יְתָה:

ל (א) וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֵת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

כִּי יִלְשְׁכְנִי בְּתוֹכָם • לְהַעֲלוֹת עֲלָיו קִיטוֹר עֶשֶׂן סָמִים.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על־פִּי 'לְקוּשֵׁי שִׁחוֹת' כרך א, עמוד 171 וְאִילָךְ – מִתּוֹךְ 'לְקִרְאֵת שַׁבַּת')

עֲבוֹדַת ה' בְּהַעֲנֵה לְכַת

הַקִּטְרֵת בְּאֹהֶל מוֹעֵד, שְׁבֻזְמָן הָזֶה "וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגו'" (אֲחֵרִי טו, יז).

וּבִירוּשְׁלָמִי' (יומא פֶּרֶק ה סוף הִלְכָה ב) אֵיתָא יְתִירָה מִזֹּא שְׁ"אִפִּילוּ אוֹתָן שְׁכַתּוֹב בְּהֵן וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, לֹא יִהְיוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד", שְׁאִפִּילוּ הַמְּלָאכִים לֹא הָיוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּשַׁעַת הַקִּטְרֵת הַקִּטְרֵת.

וְלָכֵן הִבְדִּיל מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב מִשְׁאֵר הַכֶּלִים, כִּי עֲבוֹדַת מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב הִיְתָה תְּכֵלִית וְעִיקָר הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהָיוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד. דְּהַעֲבוֹדָה הַכִּי נַעֲלִית הִיא בְּשַׁעַת שְׁבִימָקוֹם בּוֹ עוֹבְדִים אֶת הַקֶּבֶד, אֵין נִמְצָאִים אֲנָשִׁים אֲחֵרִים אֶלָּא רַק הַכֹּהֵן הַעוֹבֵד

בְּסוּף פְּרָשְׁתָּנוּ כְּתוּב "וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֵת" (ל, א), וּמִפְּרֹט סֹדֵר עֲשִׂיתוּ.

וְהִקְשׁוּ הַמִּפְרָשִׁים (רמב"ן, סְפָרוּנו, ש"ך, 'אוֹר הַחַיִּים' כֹּאן. וְעוֹד) מִדּוּעַ הִזְכִּיר מִזְבֵּחַ הַקִּטְרֵת רַק בְּסוּף פְּרָשַׁת תְּצַוָּה, וְלֹא בְּפָרָשַׁת תְּרוּמָה בִּיחָד עִם שְׁאָר הַכֶּלִים?

וְיֵשׁ לוֹמַר בְּדִרְךְ הַדְּרוּשׁ, דְּהִנֵּה מְצִינוּ חִלּוּק בֵּין עֲבוֹדוֹת שְׁאָר הַכֶּלִים לְעֲבוֹדַת מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב. דְּבִשְׁאָר הַכֶּלִים כְּשֶׁעֲבַד הַכֹּהֵן עֲבוֹדָתוֹ בָּהֶם, לֹא הָיָה לְבַד בְּאֹהֶל מוֹעֵד. מִה־שְּׁאִי־כֵן בְּעֲבוֹדַת מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב, שֶׁהִיא הַקִּטְרֵת הַקִּטְרֵת, אֲסוּר לְאָדָם שִׁיִּכְנֹס עִם הַכֹּהֵן הַעוֹבֵד, וְכֻמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּנוֹגַע לְהַקְטֵר

והקב"ה.

בשביל כבוד או פרסים וכיוצא בזה, אלא כשנעשית בצנעה ובסתור ורק לשם ה' בעצמו.

וזה משמיענו הכתוב, שהשלמות בעבודת ה' אינה כשנעשית לפני אנשים אחרים, כי אז יש חשש שהעבודה היא רק

באמת ארבה ואמתא פתיה מרבע יהי
ומתמין אמין רומה מנה קרנוהי:

(ב) אמה ארבו ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים
קמתו ממנו קרנתיו:

ג ומתמין יתה דהב דכי ית אגרה וית כתלוהי
סחור סחור וית קרנוהי ומעבד לה דיר
דדהב סחור סחור:

(ג) וצפית אתו זהב טהור את-גגו ואת-קירותיו סביב
ואת-קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב:

כ"י • את גגו • זה היה לו גג, אבל מבזבז העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חנייתם.
זר זהב • סימן הוא לכתר כהנה.

ד ומתמין עזקן דדהב מעבד לה מלרע
לדירה על תמין ונתה מעבד על תמין
סטרופי ויהי לאתרא לאריחא למטל יתה
בהון:

(ד) ושתי טבעת זהב תעשה-לו • מתחת לזו על
שתי צלעותיו תעשה על-שני צדיו והיה לבתים
לבדים לשאת אתו בהמה:

ה והיה • מעשה הטבעות האלה. לבתים
לבדים • לכל בית תהיה הטבעת לבד.

כ"י • צלעותיו • כאן היא לשון זיוות, כתר גומו, לפי
שנאמר: "על שני צדיו", על שתי זיוותיו שבשני

ה ומעבד ית אריחא דאעי שטין ומתמין
יתהון דהבא:

(ה) ועשית את-הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב:

ו ומתמין יתה קדם פרכתא די על ארונא
דסידותא לקדם פרכתא די על סידותא די
אזמן מימרי לה תמן:

(ו) ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על-ארן העדת
לפני הפרכת אשר על-העדת אשר אועד לך
שמה:

כ"י • לפני הפרכת • שמה תאמר: משוך מנגד הארון לצפון או לדרום? תלמוד לומר: "לפני הפרכת",
מבין מנגד הארון מבחוץ.

ז ויקטר עלוהי אהרן קטרת בוסמין בצפר
בצפר באתקנותה ית בוציניא יסקנה:

(ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בפקר בפקר
בהיטיבו את-הנרת וקטירנה:

האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה,
שהוא לשון הדלקה.

כ"י • בהיטיבו • לשון נקוי הצידין של המנורה
מדשן הפתילות שנושרפו בלילה, והיה מטיבן בכל
בקר ובקר. הנרת • לוצי"ש בלע"ז, וכן כל "נרות"

(ח) וּבַהֲעֵלְתָּ אֶת־הַנֶּזֶר בֵּין הָעַרְבִים יִקְטֹרֶנָּה קִטְרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

ח וּבַאֲדָלְקוֹת אֶהְרֹץ יֵת בּוֹצִינִיָּא בֵּין שְׁמַשְׁנִיָּא יִסְקַנְהָ קִטְרֶת בּוֹסְמִיָּא תְדִירָא קָדָם יְיָ לְדִרְיִכוֹן:

כ"י - וּבַהֲעֵלְתָּ - כְּשִׁידָלִיקָם לְהַעֲלוֹת לַהֲבִתָּן. יִקְטֹרֶנָּה - בְּכָל יוֹם, פָּרַס מִקְטִיר שְׁחָרִית וּפָרַס מִקְטִיר בֵּין הָעַרְבִים.

(ט) לֹא־תַעֲלֹ עָלָיו קִטְרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֹסֶךְ לֹא תִסְבּוּ עָלָיו:

ט לֹא תִסְקֹן עֲלוֹהֵי קִטְרֶת בּוֹסְמִין נוֹכְרִיָּין וְעֹלָתָא וּמִנְחָתָא וְנֹסְפָא לֹא תִנְסְכוּן עֲלוֹהֵי:

כ"י - לֹא־תַעֲלֹ עָלָיו - עַל מִזְבֵּחַ זֶה. קִטְרֶת זָרָה - שׁוֹם קִטְרֶת שֶׁל נִדְבָה, בְּלֹן זָרוֹת לוֹ חוּץ מִזֶּה. וְעֹלָה -

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש כרך טז עמ' 458 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הַעֲסֵק בַּעֲנִינֵי עוֹלָם־הָזֶה רַק עִם חִיצוֹנִיּוֹת הַלֵּב

הַעֲבֹדָה בֶּה הָאָדָם קָשׁוּר עִם הַקֶּבֶד"ה לְבָדוֹ, וְאִין לוֹ שִׁיכוֹת עִם עֲנִינֵי עוֹלָם־הָזֶה (כְּגוֹן לְמוֹד הַתּוֹרָה). וְהִנֵּה עֲבֹדַת הַקֶּרְבָּנוֹת הִיא עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן בְּלִבָּד, מִה־שְׁאִין־כֵּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי "לֹא תַעֲלֹ עָלָיו גֹּ" עוֹלָה וּמִנְחָה" וְהוּא רַק בְּשִׁבִּיל הַקִּטְרֶת.

וּמִזֶּה יֵשׁ לַלְמַד הוֹרָאָה נִפְלְאָה בַּעֲבֹדַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ, דְּהַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שֶׁבְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא רִגֵּשׁ הָאָדָם וּפְנִימִיּוֹת לְבוֹ, צָרִיף לִהְיוֹת רַק לַהֲקַב"ה לְבָדוֹ, בְּלִי הַתַּעַרְבוּת עֲנִינֵי עוֹלָם־הָזֶה. וְהַעֲבֹדָה דְּהַעֲלָתָה הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים, צָרִיכָה לִהְיוֹת רַק עִם "מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן", שֶׁהוּא חִיצוֹנִיּוֹת לְבוֹ, כִּי פְּנִימִיּוֹת לְבוֹ וְרִגְשָׁתוֹ הֵם אֵף וְרַק לַהֲקַב"ה בְּלִבָּד.

לֹא־תַעֲלֹ עָלָיו . . וְעֹלָה וּמִנְחָה (ל, ט)

יְדוּעַ מַה שֶּׁתּוֹבַב בְּסִפְרֵים הַקְדוּשִׁים (רֹאה רֹאשִׁית חֲכָמָה שֶׁעַר הָאֹהֲבָה פ"ו. ש"ה ש' הָאוֹתִיּוֹת אוֹת ל. וְעוֹד) שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיף לַעֲשׂוֹת בְּלָבוֹ מִשְׁכָּן וּמִכּוֹן לְשִׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְנִמְצָא שֶׁכָּל הָעֲבֹדוֹת שֶׁהֵיוּ בְּמִשְׁכָּן יִשְׁנֹן גַּם כֵּן בַּעֲבֹדַת ה'.

וּמִבְּאֵר בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת (רֹאה תוֹרַת חַיִּים לְאֹדְמוֹר הָאֲמִצְעִי, שְׁמוֹת תַּמָּג, א וְאִילך. וְעוֹד) דְּעֲבֹדַת הַקֶּרְבָּנוֹת בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד הִיא הַהֲתַעֲסָקוֹת עִם עֲנִינֵי עוֹלָם־הָזֶה לְשֵׁם שְׁמַיִם, לְהַעֲלוֹתָם לְקִדְשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עַל־דֶּרֶךְ הַקֶּרְבָּנוֹת שְׁלוֹקָחִים בְּהִמָּה גִּשְׁמִית, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לִהְיוֹת "רִיחַ נִיחּוּחַ לַה".

וְעֲבֹדַת הַקִּטְרֶת הִיא כְּלִשׁוֹן הַזֶּהרֶה הַקְדוּשׁ (חֶלֶק ג רַפָּח, א) "בְּחֵד קִטְרֶת אֶתְקַטְרְנָא", הַהֲתַקְשְׁרוֹת עִם הַקַּב"ה, הֵינּוּ

(י) וְכִפֹּר אֶהְרֹן עַל־קִרְנָתָיו אֶחָת בִּשְׁנֵה מִיָּדִים חֲטָאת הַכֹּהֲנִים אֶחָת בִּשְׁנֵה יִכְפֹּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא לַיהוָה: פַּפֵּה

י וְיִכְפֹּר אֶהְרֹן עַל קִרְנֹהֵי חֲדָא בִּשְׁתָּא מִדְּמָא חֲטָאת כְּפוּרָא חֲדָא בִּשְׁתָּא יִכְפֹּר עֲלוֹהֵי לְדִרְיִכוֹן קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא קָדָם יְיָ: פַּפֵּה

הַכֹּהֲנִים - הֵם פֶּר וְשָׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים הַמְכֻפָּרִים עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו. קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים - הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ לְדְבָרִים הִלְלוּ בְּלִבָּד וְלֹא לַעֲבֹדָה אַחֲרָת:

כ"י - וְכִפֹּר אֶהְרֹן - מִתֵּן דְּמִים. אֶחָת בִּשְׁנֵה - בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הוּא שְׁנַאֲמַר בְּ"אַחֲרֵי מוֹת" (ויקרא יז): "וְיִצָּא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכִפֹּר עָלָיו". חֲטָאת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ו עמ' 179)

בְּלִי הַתַּלְהָבוֹת יִתְרָה. וְאֵלּוּ עֲבֹדָה רִחוּנִית, כְּגוֹן תַּפְלָה לְמוֹד וְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, עִם 'פְּנִימִיּוֹת' הַלֵּב, הֵינּוּ בְּלֵהֵט וּבְהִתְלַהְבוֹת.

הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ לְדְבָרִים הִלְלוּ בְּלִבָּד, וְלֹא לַעֲבֹדָה אַחֲרָת (רש"י ל. י) הַקֶּרְבַּת קֶרֶבֶן מִסְמָלָת אֶת הַשְּׁמוּשׁ בְּדָבָר גִּשְׁמִי, כְּגוֹן אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, לְשֵׁם שְׁמַיִם, לְצַרֵּף עֲבֹדַת ה'. וְעֲבֹדָה זוֹ צָרִיכָה לַהֲעֲשׂוֹת עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, הֵינּוּ בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַלֵּב,

ק"א פסוקים, מיכאל סימן. חסלת פרשת תצוה

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנו - רס

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראווי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ה' אדר א' מפרק כט עד סוף פרק לד	יום רביעי - ח' אדר א' מפרק מד עד סוף פרק מח
יום שני - ו' אדר א' מפרק לה עד סוף פרק לח	יום חמישי - ט' אדר א' מפרק מט עד סוף פרק נד
יום שלישי - ז' אדר א' פרק לט עד סוף פרק מג	יום שישי - י' אדר א' מפרק נה עד סוף פרק נט
שבת קודש - י"א אדר א' פרק כ מפרק ס עד סוף פרק סה	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ה' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לד, ושני מיני נחת... עד עמ' 68, דקב"ה לעילא.

ליקוטי אמרים

המבקשת שבעבודתם יגרמו ל"מטעמים" – נחת רוח. וכמו
שבמטעמים נשמעים, דרך-משל, יש שני מיני מעדנים:
אחד ממאכלים ערכים ומתקים, והשני מדברים חריפים
או חמוצים, – שלפני שעורכים אותם למאכל ערב, אין הם
טובים למאכל מפאת
חריפותם או חמיצותם,
רק שהם מתקלים
ומתקנים היטב עד
שנעשו מעדנים להשיב
הנפש. – כך ישנם גם
למעלה שני סוגי נחת רוח:
(א) "נחת רוח" הנגרם
מדברים "טובים"
ו"מתוקים" – עבודת
הצדיקים, שאינם צריכים
יותר להילחם עם ה"סטרא
אחרא", וכל עבודתם היא
ל"המשיך" מהקדושה
יותר אור; (ב) "נחת רוח"
הנגרם למעלה, מעבודתם
של ה"בינונים", שעדיין יש
להם "עסק" עם הדברים
ה"מרים", הלא-טובים, להיאבק עם ה"רע" שבנפש הבהמית
ולדחות את המחשבות וההרהורים הרעים. והוא שאמר
הכתוב: "כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה"; –
הכל עשה הקב"ה למענו, וכן גם את הרשע "ליום רעה", כיצד,
לכאורה, נברא גם הרשע למען הקב"ה? – אלא, פרוש, שיש
מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה, – כדי שיהפוך
ל"יום" את ה"רעה", שזו משמעות "וגם רשע, ליום-רעה". וזאת
על-ידי, כד איתכפא סטרא-אחרא – כשיכוף את ה"סטרא
אחרא", ואסתלק יקרא דקדשא-ברייהו לעילא. –
ויתעלה כבודו של הקב"ה למעלה. והו פירוש הכתוב "וגם רשע
ליום רעה" – שגם הרשע יהפוך את ה"רעה" ל"יום", כלומר –
לאור. למדנו עד כאן, שעל-ידי שנופלות מחשבות רעות במוחו
של יהודי, והוא משתלט עליהן – הוא כופה בכך את ה"סטרא
אחרא" וגורם נחת רוח למעלה.

ושני מיני נחת רוח – בעבודתם של בני ישראל, לפניו ויתברך
למעלה: אחד – מביטול הסטרא-אחרא לגמרי, ואתכפא
ממיריו למתקא – ומהפיכת המריר למתוק, ומחשוכא
לנהורא, – ומחושך לאור, וזה נעשה על-ידי הצדיקים; –
המבטלים את ה"סטרא
אחרא" לגמרי, ואת
ה"מריר", ה"רע" של
המדות שונפשו
הבהמית, הם הופכים
ל"טוב", ואת "חושך"
המוחין וה"שכל" של
נפשם הבהמית, הם
הופכים ל"אור" ולקדושה
– כל זה גורם למעלה
אופן אחד של נחת רוח;
והשני – האופן השני
של נחת רוח, הוא: כד
אתכפא הסטרא-אחרא
– כשכופים את ה"סטרא
אחרא", בעודה בתקפה
ונוברתה – כשה"סטרא
אחרא" היא עדיין בכל
תוקפה וגבורתה, ומנבית עצמה כנשר, ומשם – ממקום
הגבהתה, מורידה ה' באתערותא דלתתא – ע"י התעוררותו
של יהודי למטה, לשבור את ה"סטרא אחרא". אופן זה של נחת
רוח למעלה, נגרם על-ידי הבינונים. – על-ידי עבודת
ה"בינונים", הלוחמים להכניע את הקליפה בנפש הבהמית. הרי,
שקיים "נחת רוח" למעלה מעבודת הבינונים, במאבקם
במחשבות ובהרהורים הרעים. לכך רומזים שני הסוגים: "בראת
צדיקים ו"בראת רשעים" – כאלה שעומדים במלחמה תמידית.
והוא שאמר הכתוב: "ועשה לי מטעמים באשר אהבתי"
– "מטעמים" לשון רבים, – שמשמעותה ברוחניות, בעבודת
ה' היא: שני מיני נחת רוח, – למעלה, מעבודתם של בני
ישראל, והוא – "ועשה לי מטעמים וגו'", מאמר השכינה
לכניה כללית ישראל בפרש ב'תקונים', כמו שמפרש
ב"תיקוני זוהר", שמלים אלו אומרת השכינה לבני ישראל,

יום שני ו' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 68, ולא עוד אלא... עד עמ' 68, לעילא הרבה.

שמים – מקבלים דברים אלה וכן לבושי הנפש הקשורים בהם,
את חיותם מה"סטרא אחרא", כי "צד הקדושה" הוא רק
כשעושים את הדבר לשם שמים (למשל: לאכול – כדי לאגור
כוח ללמוד ולהתפלל או לקיים מצות עונג שבת; להשמיע

להלן יסביר רבנו הזקן, שמדובר לא רק ביחס למחשבות רעות –
שאינן אלא היה דוחה אותן עובר על חטא – אלא גם ביחס
לדיבורים ומעשים של היתר, שאין בהם איסור כלל: שכן, מאחר
שאם מדברים או עושים ענינים גשמיים אלה שלא בכוונה לשם

מכל-מקום עצם העובדה שהוא מאחר את סעודתו – יש בה
 משום כפיית ה"סטרא אחרא", דבר הגורם נחת רוח למעלה.
 בְּדִאיָתָא – כמו שאנו מוצאים, בְּנִמְרָא: "שְׁעָה רְבִיעִית –
 משעות הבוקר, מֵאֵכֵל כָּל אָדָם, שְׁעָה שְׁשִׁית מֵאֵכֵל תַּלְמִידֵי
 חֲכָמִים", – מדוע, באמת,
 אחרו תלמידי החכמים
 את סעודתם בשעתיים?
 והיו – תלמידי החכמים,
 מְרַעִיבִים עֲצָמָם שְׁתֵּי
 שָׁעוֹת לְכֻנָּה זו, – כדי
 לכפות את ה"סטרא
 אחרא", אף שָׁנִים אַחֵר
 הַפְּעוּדָה הָיוּ לִזְמָדִים כָּל
 הַיּוֹם, – הרי הם לא עשו
 זאת כדי להרוויח זמן
 ללימוד, אלא אך ורק כדי
 לכפות את ה"סטרא
 אחרא". וכך גם בשאר
 לבושי הנפש: דיבור
 ומחשבה, וְכֵן אִם בּוֹלָם
 פִּיּוּ מְלָדֵבֵר דְּבָרִים שְׁלֵבּוֹ מִתְּאוּהָ מֵאֵד לְדַבֵּר מַעֲנִינֵי
 הָעוֹלָם, – גם אם בדיבור עצמו אין משום איסור כלל – רק
 מחמת שהוא מתאוה כל כך לומר דיבורים אלה – הוא
 מתאפק, כדי לשבור את יצרו הרע. וְכֵן בְּהִתְהוּרֵי מִחְשַׁבְתּוֹ, –
 שהוא מתאוה להרהר בענין גשמי, ונמנע מכך, אִפְּלוּ בְּמַעַט
 מוֹעִיר דֹּאֲתַכְפִּיא סִטְרָא־אֲחֵרָא לְתַתָּא – גם בכפייה מועטה
 של ה"סטרא אחרא" למטה, אִסְתַּלַּק יִקְרָא דְּקִנְשָׁא־בְּרִידָה
 הוּא וְקִדְשָׁתוֹ לְעִילָא תְּרַבָּה. – מתעלה בהרבה כבודו של
 הקב"ה וקדושתו למעלה.

מילתא דבדיחותא (דברי בדיחה) כדי ללמוד מתוך שמחה,
 ובדומה) – ולכן, כשיהודי נמנע מלעשות דברים מותרים אלה,
 כשאִינֵם לשם שמים, וכוונתו לכפות בכך את ה"סטרא אחרא"
 – הוא גורם על-ידיה נחת רוח למעלה – וכדלהלן: וְלֹא עוֹד,
 – לא זו בלבד שעלידי
 ההשתלטות על
 המחשבות הרעות,
 גורמים לנחת רוח
 למעלה, כי על-ידיה
 כופים את ה"סטרא
 אחרא" אִלָּא אִפְּלוּ
 בְּדַבְרִים הַמְּתָרִים
 לְגִמְרִי, כָּל מֶה שֶׁהָאָדָם
 זֹכֵר יִצְרוֹ – "מקריב"
 ושוֹלֵט בִּיצְרוֹ הרע, אִפְּלוּ
 שְׁעָה קְלָה, – מדובר כאן
 בדבר שמותר לעשותו,
 והוא יצטרך לעשותו,
 אלא שהוא דוחה אותו
 לזמן מאוחר יותר,
 וּמִתְכַּוֵּן לְאֲכִפְיָא לְסִטְרָא־אֲחֵרָא שְׁבַחֲלָל הַשְּׂמָאֵלִי, –
 שבלב, כְּגוֹן שְׁחָפִין לְאֵכֵל, וּמֵאֲחֵר סְעוּדָתוֹ עַד לְאַחֵר שְׁעָה
 או פָּחוֹת, וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, – שכן, אם באותה
 שעה, הוא עוסק בענינים גשמיים אחרים שהנפש הבהמית רוצה
 בהם, אין בכך משום "אתכפיא" (כפייה). כי הרי בין כך הוא נוהג
 לפי רצון הנפש הבהמית. רק, אם באותה שעה, הוא עוסק
 בתורה – ואף שאין הוא מרוויח בכך זמן של לימוד תורה, כי גם
 אחרי האכילה ימשיך ללמוד. זאת ועוד, גם את האכילה עצמה
 אין הוא דוחה לגמרי, כי אחרי אותה "שעה" – אכן יאכל,

יום שלישי ז' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 68, ומקדושה זו נמשכת... עד עמ' לה, מעט מעט:

שגם בדברים המותרים, ימנע יהודי מלעשותם לשם תאוותו
 הגופנית, אלא אך ורק לשם שמים. מצוה זו של "והתקדשתם"
 הרי לא נאמרה לצדיקים בלבד, שאין להם שום שייכות ל"רע",
 אלא דוקא לאותם אנשים
 שיש להם עסק עם ה"רע",
 כפי שיוסבר להלן: וּפְרוּשׁ
 "והתקדשתם" – שְׁתַּעֲשׂוּ
 עֲצָמָם קְדוּשִׁים;
 כְּלוּמַר, אֵף שֶׁפְּאֻמַּת
 אִינוּ קְדוּשׁ וּמִבְדֵּל
 מִסִּטְרָא־אֲחֵרָא,
 – "קדושה" משמעה –

וּמִקְדָּשָׁה זו – שלמעלה, נִמְשָׁכֶת קְדָשָׁה עֲלִיזָה עַל הָאָדָם
 לְמִטָּה, לְסִיעוּ סִיעוּ רַב וְעֲצוּם לְעִבְדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ. – בעבודת
 ה' שלו. וְהוּא שֶׁאִמְרוּ רַב"ל: "אָדָם מְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ מַעַט לְמִטָּה
 – מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ תְּרַבָּה
 מִלְּמַעְלָה", לְבַד מֶה
 שֶׁמְקִיִּם – בכך, מִצִּוֵּת¹³
 עֲשֵׂה שֶׁל תוֹרָה: "וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְכוּ", –¹⁴
 שְׁתַּעֲשׂוּ עֲצָמָם מְקִיִּים, כְּשֶׁמְקַדֵּשׁ¹⁵
 עֲצָמוֹ בְּמִתָּר לֹא. –¹⁶
 בדברים המותרים לו.¹⁷
 מצות "והתקדשתם" היא,¹⁸
 שבאמת אינו קדוש ומובדל מ"א כי היא בתקפה¹⁹

ליקוטי אמרים

ומקדושה זו נמשכת קדושה

עליונה על האדם למטה לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו
 ית'. וז"ש רז"ל אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין
 אותו הרבה מלמעלה לבד מה שמקיים מצות עשה
 של תורה והתקדשתם וכו' כשמקדש עצמו במותר לו
 ופי' והתקדשתם שתעשו עצמכם קדושים כלומר אף
 שבאמת אינו קדוש ומובדל מ"א כי היא בתקפה

8. שבת י, א. 9. יומא לט, ב. 10. כ"ק אדמו"ר שליט"א העיר כאן: "ע"כ (עד כאן) נתבאר שלא ירע לבבו כו' מפני שיש בעבודתו נח"ר (נחת רוח) מה שאין בצדיקים, אבל הרי היתרון צ"ל (צריך להיות) גם בקו דועש"ט (דיועשה טוב-י) ולזה מוסיף שהנ"ל הוא – לבד מה שמקיים מ"ע (מצות עשה) וכו'".

16 שתהיו קדושים, אפשר גם לפרש "והייתם קדושים" בלשון של
17 הבטחה, על-ידי "והתקדשתם" פעילות כפויה של התקדשות,
18 ישנה הבטחה שאכן "תהיו קדושים", כְּלוּמָר, סוּפוּ לְהִיּוֹת
19 קְדוֹשׁ וּמִכֻּבָּד בְּאַמֶּת מִהַסְטֵרָא-אַחֲרָא, עַל-יְדֵי שְׁמִקְדָּשִׁים
20 אוֹתוֹ הִרְבָּה מְלַמְעֵלָה,
21 – כפי שלמדנו, שעל-ידי
22 שאדם מקדש עצמו מעט
23 למטה – מקדשים אותו
24 הרבה מלמעלה,
25 וּמְסִיעִים אוֹתוֹ לְגִרְשָׁה
26 – את ה"סטרא אחרא"
27 מִלְּבָו מַעֲט מַעֲט: –
28 שגם מלבו, יהיה בידו, לגרש את ה"סטרא אחרא", שגם בלבו
29 לא תהיה שום תאוה לענינים ש"חיותם" היא מזה"סטרא
30 אחרא".

ליקוטי אמרים

ובגבורתה כתולדתה בחלל השמאלי רק שכוּבֵשׁ יִצְרוּ
ומקדש עצמו. והייתם קדושים כלומר סופו להיות
קדוש ומכובד באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו
הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מלבו
מעט מעט:

1 פרישה והתבדלות מזה"קליפה" ומה"רע". הרי, אף שמבחינת
2 מדרגתו, עליו עדיין לקדש עצמו ולהתרחק מזה"סטרא אחרא",
3 כלומר: אין הוא בדרגה שאין בלבו שום תאוה לדברים המקבלים
4 חיותם מזה"סטרא אחרא", כִּי הֵיא – ה"סטרא אחרא" שמנפשו
5 הבהמית, בְּתִקְפָּהּ
6 וּבְגִבּוּרָתָהּ כְּתוּלִידָתָהּ
7 בְּחֻלָּל הַשְּׁמָאֵל, –
8 שבלב, שבו מיקומה של
9 הנפש הבהמית והיצר
10 הרע, רַק שְׂכֻבֵּשׁ יִצְרוֹ
11 וּמִקְדָּשׁ עֲצָמוֹ. – ומנתק
12 את עצמו מזה"סטרא
13 אחרא", הרי אם הוא עושה כן ומקיים בכך את "והתקדשתם"
14 הוא מגיע לקיום האמור אחרי "והתקדשתם", ככתוב בהמשך:
15 "וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים" – נוסף על הפירוש הפשוט, בלשון ציווי,

יום רביעי ח' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לה, פרק כח. ואפילו... עד עמ' 70, במש עמו:

59 הסיבה לאותה מחשבה זרה, ובכך יעלה את המחשבה הזרה.
60 למשל: אם המחשבה הזרה נובעת מתאוה – יגביר בנפשו את
61 האהבה להקב"ה, דבר המשפיע על תאות הנפש הבהמית,
62 וכדומה – רבנו הזקן אומר כאן שלא יהיה ה"בינוני" – אודותו
63 מדובר כאן – שוטה,
64 להתעסק בעבודה זו, כִּי
65 לֹא נֶאֱמַר וְדָבָרִים הֵם –
66 להעלות את המחשבות
67 הזרות, אֲלֹא לְצַדִּיקִים,
68 שְׂאִין נִפְלִים לָהֶם
69 מִחֲשָׁבוֹת זֹרוֹת שֵׁלָהֶם –
70 מחשבות זרות הנובעות
71 ממדותיהם, הֵם, כִּיֵּאָם
72 מִשָּׁל אַחֲרִים, – שכן,
73 לצדיק אין מחשבות זרות

ליקוטי אמרים

פרק כח ואפילו אם נופלים לו הרהורי תאוות
ושאר מחשבות זרות בשעת
העבודה בתורה או בתפלה ככוונה אל ישות לב אליהן
אלא יסוח דעתו מהן כרגע. וגם אל יהי שוטה לעסוק
בהעלאת המדות של המחשבה זרה כנודע כי לא
נאמרו דברים ההם אלא לצדיקים שאין נופלים להם
מחשבות זרות שלהם כ"א משל אחרים. אבל מי
שנופל לו משלו מבחי' הרע שבלבו בחלל השמאלי

31 פֶּרֶק כח. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שאם נופלים במחשבתו של
32 אדם הרהורי עבירה ותאוות – בשעה שהוא עסוק בעניניו הגשמיים – אל
33 יפול רוחו מכך, אדרבה – עליו לשמוח, שהרי על-ידי השתלטותו על
34 אותן מחשבות והסחת דעתו מהן, הוא מקיים מצות "לא תתורו אחרי
35 לבבכם ואחרי עיניכם", כופה
36 את ה"סטרא אחרא" תחת
37 שלטון ה"קדושה", וגורם נחת
38 רוח רב למעלה.
39 וְאִפְּלוּ אִם נִפְלִים לוֹ
40 הִרְהוּרֵי תַּאוֹת וּשְׂאָר
41 מִחֲשָׁבוֹת זֹרוֹת בְּשִׁעַת
42 הַעֲבוּדָה – בשעה שהוא
43 עסוק בעבודת ה' בְּתוֹכָהּ
44 אוּ בְּתַפְלָה כְּכוֹנֶה – וכאן
45 הרי אין מקום ל"חשבון"

74 עצמיות, מאחר שמדות נפשו הבהמית כבר נהפכו לקדושה.
75 המחשבות הזרות, העלולות לעלות, אי פעם, במוח, מקורן
76 מהזולת, שנשמתו שייכת לאותו צדיק. ומחמת שלא כל אחד
77 יכול ליעץ לעצמו ולמצוא בתוכו כוחות להתגבר על המדה
78 הרעה – עליו להזדקק לעזרתו של הצדיק, אליו הוא מקושר.
79 מתעוררות אז מחשבות זרות במחשבתו של הצדיק, שאצלו אלו
80 הן רק אותיות של מחשבה, בלי כל זיקה למדה רעה מוחשית.
81 ועל-ידי שהצדיק מכיר את המדה ממנה נובעת אותה מחשבה,
82 ומגביר בתוכו אותה מדה כפי שהיא ב"קדושה" – הוא משפיע
83 בכך על אותו יהודי, שיוכל להתגבר על המדה הרעה שלו,
84 ואותה מדה שמן הנפש הבהמית – של הזולת – מתעלה, על-ידי
85 הצדיק, ל"קדושה". הרי כל זה שייך לצדיק בלבד שאין בו מדות
86 רעות כלל. אֲבָל מִי שְׁנוֹפֵל לוֹ – מחשבות זרות, מִשָּׁלוֹ, –

46 שבפרק הקודם, שעליו להיות שמח על שהוא מקיים מצות
47 לֹא-תַעֲשֶׂה וכופה את ה"סטרא אחרא" – שהרי ההרהורים
48 והמחשבות הרעות מפריעות לו, בשעה זו, לעבודת ה', אֲלֵ יִשִּׁית
49 לֵב אֱלֹהֵי, – למחשבות ולהרהורים הרעים, אֲלֵא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ
50 מִהֵן כְּרַגַּע, – מיד, וגם אל יהי שוטה לעסוק בְּהַעֲלָאת הַמִּדּוֹת
51 שֶׁל ה' מִחֲשָׁבָה זֹרָה, כְּנוֹדַעַי, – קיימת צורת עבודה של
52 "העלאת המדה" מהמחשבה הזרה. שכן, כל מחשבה זרה מקורה
53 במדה מסויימת בנפש הבהמית. למשל: מדת החסד מתבטאת
54 במחשבה של תאוה; מדת היראה מעוררת יראה זרה שאין
55 ליהודי להיות נוקק לה, וכדומה – וישנו סוג "עבודה" שבשעה
56 שנופלת לו מחשבה זרה, יברר מאיזו מדה רעה נובעת אותה
57 מחשבה, ויגביר בנפשו אותה מדה כפי שהיא בנפש האלקית,
58 שעל-ידיה יעלה את המדה הרעה של הנפש הבהמית שהיא

- 1 מה"רע" שלו, מבחינת הרע שבלבו כהלל השמאלי –
 2 ממדותיו הרעות שמנפשו הבהמית – איך יעלהו – את ה"רע",
 3 למעלה, והוא עצמו מקושר למטה: – לכן שטות היא
 4 ל"בינוני" להתעסק ב"עבודה" שאין לו כל שייכות אליה. אך
 5 אף-על-פי-כן, אל יפול
 6 לבו בקרבו להיות מזה
 7 עצב נכוה בשעת
 8 העבודה, שצריך להיות
 9 בשמחה רבה, – בשעה
 10 שהוא עובד את ה', אלא
 11 אדרבה יתחזק יותר
 12 ויוסיף אמין בכל כחו
 13 בכונת התפילה בחדוה
 14 ושמחה יתרה, בשומו
 15 אל לבו, כי נפילת
 16 ה'מחשבה זרה' היא
 17 מהקליפה שבחלל
 18 השמאלי, – מהנפש
 19 הבהמית שמן הקליפה,
 20 שמיקומה בחלל השמאלי
 21 שבלב, וממנה נובעות
 22 המחשבות הזרות, העושה
 23 – המנהלת, מלחמה
 24 בבינוני עם נפש אלהית
 25 שבו, ונודע הרף
 26 הנלקחים – שמטרתו של
 27 כל לוחם, לנצח ואפילו
 28 להרוג את הנלחם נגדו,
 29 וכן הנאבקים יחד, –
 30 שכל אחד מתכוון להפיל את השני – הרי הנוהג הוא: כשאחד
 31 מתגבר, – ומראה את גבורתו, אזי השני מתאמץ להתגבר
 32 גם-כן בכל מאמצי כחו, ולכן – כך גם במלחמה שבין הנפש
 33 האלקית לבין הנפש הבהמית, כשנפש האלהית מתאמצת
 34 ומתגברת להתפלל, – שעל-ידי התפילה בכונה, ברצונו
 35 להחליש ולנצח את הנפש הבהמית, אזי גם הקליפה – של
 36 הנפש הבהמית, מתגברת כנגדה, – כנגד הנפש האלקית,
 37 לבלבלה ולהפילה ה'מחשבה זרה' שלה. – בראות הנפש
 38 הבהמית את הנפש האלקית, מתגברת להתפלל בכונה, היא
 39 משתדלת להפריע לנפש האלקית על-ידי מחשבות זרות, בכך
 40 היא רוצה לבלבל את כוונת המתפלל בתפילה. לפי זה,
 41 המחשבה הזרה מוכיחה, שהוא אכן מתפלל בכונה; סימן יש
 42 בכך שהנפש הבהמית חשה שבתפילתו יש משום סכנה
 43 למעמדה, ולכן היא משתדלת להפר כוונה זו. – הרי, אדרבה
 44 – עובדה זו צריכה להוסיף בו אומץ בתפילתו בכונה. ולא
- בטעות העולם, שטועים להוכיח מנפילת ה'מחשבה זרה'
 - מכלל שאין תפלתם כלום, – החושבים בטעות שנפילת
 המחשבה מוכיחה שאין תפילתם שווה כלום, משום שאלו
 התפלל כראוי ונכון – לא היו נופלים לו מחשבות זרות.
 – ומאחר שאכן נופלות
 במוחו מחשבות זרות, הם
 מסיקים מכך, שתפילתם
 איננה מתוך כוונה,
 והאמת היה כדבריהם,
 אם היתה נפש אחת
 לבדה, היא המתפללת
 והיא המחשבת
 ומתהרת ה'מחשבות
 זרות'. – הדבר היה נכון,
 אילו היתה זו נפש אחת
 שעושה את כל האמור,
 אז היה במחשבות הזרות
 משום הוכחה,
 שה'מתפלל' אינו כפי
 שצריך להיות. שכן, אם
 הנפש היחידה הזו שקועה
 כל כולה בתפילה – אין
 מקום אז לשום מחשבות
 זרות, אבל באמת
 לאמתו הן שתי נפשות,
 הנלקחות זו עם זו
 במחז של אדם, – הרי
 האמת היא שקיימות שתי
 נפשות שונות והן נלחמות
 ביניהן על השליטה במוחו של האדם, שיהיה ממולא בעניינה
 היא בלבד, כל אחת חפצה ורצונה למשל בו – במוח,
 ולהיות תחת מלוא ממונה לבדה, וכל הרהורי תורה
 ויראת שמים – נובעים, מנפש האלהית, – ומאידך וכל מלי
 דעלמא – כל המחשבות וההרהורים בעניני עולם נובעים
 מנפש הבהמית, – הרי, שכונת התפילה היא מהנפש
 האלקית, ואילו המחשבות הזרות הן מהנפש הבהמית, מכאן –
 שאין במחשבות הזרות משום הוכחה שאין התפילה כמו
 שצריכה להיות. ברם, אם כך, שהנפש האלקית היא היא
 העסוקה בכוונת התפילה – מה מפריע לה, מה שהנפש
 הבהמית מהרהרת במחשבות זרות! – אומר על כך רבנו הזקן:
 רק שהאלהית מלכשת בה. – הנפש האלקית מלוכשת בנפש
 הבהמית, ולכן מבלבלות המחשבות הזרות של הנפש הבהמית,
 לנפש האלקית בכוונת התפילה. והוא כמשל אדם
 המתפלל בכונה, ועומד לנגדו ערל – גוי, רשע, ומשיח

2. אלא, אף על פי כן, כתוב, שכל זה מדובר בהכנה ובהתחלת ההתבוננות העמוקה בענין האלקי שבתפילה – אז אין במחשבה הזרה משום הוכחה שאין ה'מתפלל' כמו שצריך להיות. אך בעיצומה של ההתבוננות, כשהוא נתון בעומק הענין – יש בכך משום הוכחה על אי-הצלחה המלאה של ההתבוננות; שכן, אכן פועלות כאן שתי נפשות, אך המוח הוא הרי אותו אחד. לו היה המוח כולו שקוע באותה התבוננות שבתפילה – אין כל מקום אז במוח שתעלה בו מחשבה זרה.

26 לו לְחִסְרֵם – את המחשבות הזרות, מִדַּעְתּוֹ, מִפְּנֵי שְׂטוּרִים
27 דַּעְתּוֹ מֵאֵד בְּחֻזְקָה – אֵין יִשְׁפִּיל נַפְשׁוֹ לֵה' וְיִתְחַנֵּן לוֹ
28 יִתְבָּרֵךְ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, – אם הוא עוסק אז בקטעי התפילה
29 שאסור להפסיק בהם כדיבור, אלא יתפלל במחשבתו להשי"ת,
30 לְרַחֵם עָלָיו בְּרַחֲמָיו
31 הַמְרַבִּים, בְּרַחֵם אֵב עַל
32 בָּנִים הַנִּמְשָׁכִים מִמּוֹחוֹ,
33 וְכִכָּה יִרְחֵם ה' עַל נַפְשׁוֹ
34 הַנִּמְשָׁכֶת מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
35 לְהַצִּילָה מִ"מִּיָּם
36 הַזֵּדוּנִים", – מהמחשבות
37 הזרות שֶׁמֶן הַנֶּפֶשׁ
38 הַבְּהִמִּית, וְלִמְעַנּוֹ יַעֲשֶׂה,
39 – הַקִּבְ"ה יַעֲשֶׂה לִמְעַן
40 עֲצֻמוֹ כְּבִיכּוֹל, כִּי חֶלֶק
41 ה' מִמָּשׁ עִמּוֹ: – שֶׁכֵּן,
42 אם יתפלל שירחמו עליו
43 – הוא עלול, לִפְעָמִים,
44 לעורר על עֲצֻמוֹ דִּינִים,
45 חֲלִילָה: יִשְׁפּוּ אוֹתוֹ אִם
46 הוא זכאי שירחמו עליו, ואילו אם בקשתו היא "למענו", לִמְעַן
47 הַקִּבְ"ה – מובן הדבר, שאין אז מקום לשפוט את ה"מתפלל" אם
48 הוא זכאי לרחמנות. פירוש נוסף יש בכך: רבנו הזקן מבטיח,
49 שהקב"ה אכן יעשה זאת למענו, וירחם עליו, שהרי הנשמה
50 היא חלק מזה'.

1 וּמִדַּבֵּר עִמּוֹ כְּדִי לְבַלְבֹּל, – ולהפריע לו בתפילתו. לולא היה
2 בדעתו של הגוי לבלבל את היהודי, אלא רק לשאול אותו
3 שאלה מסוימת – קיימת אז העצה, לענות לו על שאלתו, והוא
4 יפסיק מלבבלו בתפילתו. אך, מאחר שכונתו של הרשע היא
5 לבלבל את תפילתו, לא
6 תועיל ההתדיינות אתו,
7 שְׂוֹאֵת עֲצָתוֹ בְּוָדָא, –
8 העצה הטובה למתפלל,
9 הִיא, שְׁלֹא לְהָשִׁיב לוֹ
10 מִפּוֹב וְעַד רָע, – שלא
11 לענות לרשע משוב עד
12 רע, וְלַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ
13 בְּחֻזְקָה לֹא יִשְׁמַע, וְלִקְרֹם
14 מִה שֶׁכָּתוּב: "אֵל תַּעֲזֹב
15 כְּסִיל בְּאֻלְתּוֹ, פֶּן
16 תִּשְׁתָּה לוֹ גַּם אֶתָּה". כִּךְ
17 – כשנפלות במוחו
18 מחשבות זרות, אֵל יָשִׁיב
19 מִאֻמָּה וְשׁוֹם טַעֲנָה
20 וּמַעֲנָה נֶגֶד הַמַּחְשָׁבָה
21 זָרָה, – אל יכנס לשום ויכוח ולמחשבות והרהורים כיצד לנצח
22 את המחשבה הזרה, כִּי הַמֵּתְאַבֵּק עִם מְנַל – מִתְנַל גְּסִרָן;
23 – ולכן, אל יתעסק כלל עם המחשבה הזרה, רַק יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ
24 כִּלָּא יוֹדַע וְלֹא שׁוֹמֵעַ הַהֲרַהוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ, וְיִסְרֹם
25 מִדַּעְתּוֹ, וְיִוְסִיף אִמָּן בְּכַח בְּנִיתוֹ. – בתפילתו. וְאִם יִקְשֶׁה

יום חמישי ט' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 70, פרק כט אך עוד... עד עמ' לו, חומריותן וגסותן.

68 – הדיין: שמה שהאדם מבין במוחו, יאיר בלבו; ומגמתה של
69 עבודה זו היא, להשפיע על הלב לשנות את רגשותיו לטובה,
70 שבמקום תאוות הלב לדברים גופניים – תהינה לו אהבת ה'
71 ויראת ה'. ברם, לעבודה זו, זקוק האדם לפתיחת הלב שלבו
72 יהיה פתוח לקלוט מה
73 שהמוח מבין ומושפע
74 ממנו. כשהלב סתום ואינו
75 מסוגל לקלוט – יש בכך
76 משום הפרעה לעבודת
77 הלב שבתפילה. וְגַם
78 לַפְעָמִים לֹא יוֹכֵל
79 לְהִלָּחֵם עִם הַיֵּצֶר,
80 לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמִתְרֵי לוֹ, מִפְּנֵי כְּבִדּוֹת שֶׁבָּלְבוֹ. – כפי שלמונו
81 בפרק כ"ו, חלק מעבודתו של ה"בינוני", הוא לקדש את עצמו
82 בדברים המותרים: לא לעשות את מה שהוא מתאוה לעשות,
83 כמו: להימנע מלאכול – כשהוא רוצה לאכול, וכדומה. דבר זה
84 בא בדרך של מלחמה – על האדם להלחם עם היצר הרע

51 פֶּרֶק כַּט. בפרקים הקודמים, העלה רבנו הזקן שורה של עצות, כיצד
52 להתחרר מעצבות, שיש בה משום הפרעה לעבודת ה'. בפרק שאנו
53 עומדים ללמוד, מורה רבנו הזקן כיצד להתחרר מהפרעה אחרת
54 בעבודת ה', והיא – טמטום הלב, שלעתים קורה שלבו של אדם סתום
55 ואינו ברי"הרגשה, ולכן אין
56 הוא מסוגל לקלוט את אור
57 ה"שכל" הפועל להשפיע על
58 הלב, שיגיע בתפילתו לאהבת
59 ה' וליראת ה'.
60 אֵךְ עוֹד אַחַת צָרִיךְ
61 לְיִשִּׁית עֲצוֹת – לחפש
62 בְּנִפְשׁוֹת,
63 הַבִּינוּנִים, – בנפשות אלה שהם במדרגת ה"בינוני" אֲשֶׁר
64 לַפְעָמִים וְעֵתִים רַבִּים יֵשׁ לָהֶם טַמְטוּם הֵלֵב שֶׁנַּעֲשֶׂה – הלב,
65 כְּאֵבָן, וְלֹא יָכוֹל לִפְתָּח לְבוֹ בְּשׁוֹם אֹפֶן לְעִבּוּדָה שֶׁבָּלְבוֹ זֶה
66 תִּפְלָה, – כפי שמפרשים בתורת החסידות, הכוונה היא,
67 שהתפילה היא עבודה בתוך הלב ועם הלב; העבודה בתוך הלב

מבטשים אותו. אז – מסיים ה"זוהר" נעשה הגוף ראוי לקליטת
 "נהורא דנשמתא" (אור הנשמה). פרוש "נהורא דנשמתא", –
 משמעות "נהורא דנשמתא" – אור הנשמה – (שאינו מאיר
 בגוף), שאור הנשמה והשכל אינו מאיר כל-כך למשל על
 חמוריות שפגוף. – שכן,
 על ה"שכל" של הנשמה,
 לשלול בחומריות הגוף
 ולזכרה. ואילו בנידון דידן
 (בענינו) אין אור הנשמה
 והשכל משפיעים על
 החומריות. ואף שפגוף
 ומתבונן בשכלו פגולת
 ה' – כלומר: ב"התבוננות"
 לא חסר לו כלום, ובכל
 זאת, אינו נתפס ונדבק
 במחוץ כל-כך – הבנה זו אינה נתפסת ונדבכת כל כך במחוץ,
 שיוכל למשל על חמוריות הלב, – זאת, מחמת חמוריות
 ונפשות. – של המוח והלב.³

1 שרוצה שהאדם יספק את תאוותיו בכל דבר. וכשהלב נמצא
 2 במצב של טמטום וכבדות – אין הוא מסוגל לנהל מלחמה זו עם
 3 היצר הרע. וזאת היא עצה העוצה בזהר הקדוש, דאמר
 4 רב מתיבתא בנזעזע: – שאמר ראש הישיבה בגן עדן, "אעא
 5 דלא סליק ביה נהורא –
 6 מבטשין ליה כו', – בול
 7 עץ שאין האש אוחות בו
 8 – מבטשים אותו, מכים בו
 9 ומפרידים אותו לחתיכות.
 10 כדי להדליק בול עץ שאין
 11 האש נאחות בו – אין מן
 12 הצורך להוסיף אש חזקה
 13 יותר, אלא אפשר להכין
 14 את העץ שהאש תשלוט
 15 בו, וזאת – עלידי
 16 שמפרידים אותו לחתיכות קטנות ודקות. כך גם – ממשיך
 17 ב"זוהר": גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא – מבטשין
 18 ליה כו'". – גוף שלא נקלט בו האש והאור של הנשמה –

יום שישי י' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לו, והסיבה היא... עד עמ' לו, בשר אדם.

ולזאת – ולכן, צריך לבטשה ולהשפילה לעפר, דהינו
 לקבוע עתים להשפיל עצמו, – לעשות "חשבונות" שישפיעו
 על השפלתו, להיות "נבזה בעיניו נמאס" בכתוב, ו"לב
 נשבר" – "רוח נשברה", היא הסטרא-אחרא, – עלידי
 ההשפלה נשברת רוח
 ה"סטרא אחרא", שהיא
 היא האדם עצמו
 בבינונים, – הנפש
 הבהמית של הקליפה,
 היא האדם עצמו באלה
 שמדריגתם היא מדריגת
 ה"בינוני", שנפש
 החיונית המחיה הגוף,
 היא בתקפה בתולדתה
 כלכל, – של ה"בינוני",
 נמצא היא היא – הנפש שמן הקליפה, האדם עצמו. –
 ב"בינוני". וכשהוא שובר את עצמו, הוא שובר בכך את

37 והסבה – לכך, היא גסות הקליפה, שמגביה עצמה על אור
 38 קדשת נפש האלהית, – הנפש הבהמית, שהיא נפש של
 39 קליפה, מגביהה את עצמה בחומריותה, כנגד אור הקדושה של
 40 הנפש האלקית, ומסתרת ומחשיכה אורה. – את אור
 41 הקדושה של הנפש
 42 האלקית. כשם שבמשל,
 43 כשאין האש נאחות בבויל
 44 העץ, לא נדרש דוקא
 45 להוסיף יותר אש, אלא
 46 מפרידים את בול העץ
 47 לחתיכות קטנות,
 48 שתהיינה מסוגלות
 49 להידלק – כך גם בנמשל,
 50 לא נדרשת התבוננות
 51 גדולה ועמוקה יותר
 52 בגדולת ה', אלא יש לשבור את חומריות הקליפה, כדי שהאדם
 53 ייהיה ראוי לקלוט בתוכו את אור הקדושה של הנפש האלקית.

ליקוטי אמרים

והסיבה היא גסות הקליפה שמגביה עצמה על אור
 קדשת נפש האלהית ומסתרת ומחשיכה אורה. ולזאת
 צריך לבטשה ולהשפילה לעפר דהינו לקבוע עתים
 להשפיל עצמו להיות נבזה בעיניו נמאס בכתוב ולב
 נשבר רוח נשברה היא הס"א שהיא היא האדם עצמו
 בבינונים שנפש החיונית המחיה הגוף היא בתקפה
 כתולדתה בלבו נמצא היא היא האדם עצמו. ועל

2. חלק ג קסח, א. 3. מפי זקני החסידים שמענו: אף שמתחילת הפרק אמר רבנו הזקן, שהטמטום הוא בלב בלבד, ואילו כאן הוא מסיים, מחמת חומריותו וגסותו, שזה מזיק לחומריות ולגסות של שניהם, של הלב והמוח? אלא ממה שהלב אינו כמו שצריך להיות, הוכחה שגם במוח לא נתקבלה ההתבוננות כראוי. אם המוח מקבל את ההתבוננות כראוי – מן ההכרח שזה ישפיע על הלב. כפי הכלל הידוע, ששכל ומדות הם "עילה ועלול", סיבה ומסובב, וכשהסיבה קיימת בא המסובב בדרך ממילא. ולכן – אם אין ביכולת השכל להשפיע על הלב, מן ההכרח לומר, שהשכל אינו מאיר כראוי במוח עצמו, וזה נובע מחומריות וגסות המוח. על דברים אלה – העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "א"כ למה לא אמר גם ב"פ ע"ד המוח? – אולי התירץ על הנ"ל ב"פ קאי בבינונים, ובינוני תמיד מוחו ברשותו כו' (עיי' פי"ז). משא"כ כאן מפרש זוהר, ובזהר פשיטא דמדבר גם ברשעים (אף – שגם בבינונים קאי, שלכן הביאו בנדר"ז)".
4. תהלים טו, ד. 5. תהלים נא, יט: רוח נשברה לב נשבר.

- 1 ה'סטרא אחרא. ועל נפש האלהית שבו, נאמר: "נשמה
2 שנתת בי טהורה היא", "שנתת בי" דיקא, - בי, דוקא,
3 מכלל - מכאן, שהאדם
4 עצמו איננו הנשמה
5 הטהורה, - שהרי, אז
6 לא היה אומר "שנתת
7 בי". בשעה שהאדם אומר
8 "שנתת בי", אומרים זאת
9 נפשו וגופו, כי הגוף
10 בשל עצמו איננו אדם
11 שיכול לומר. משמעות הדברים היא שהאדם עצמו הוא הנפש
- 12 הבהמית המחיה את הגוף, והיא אומרת על הנפש האלקית
13 "שנתת בי". כִּי־אִם בְּצַדִּיקִים, - בהם, אין הנפש הבהמית
14 - האדם עצמו; שִׁבְחָם
15 הוא להפך, שִׁנְשָׁמָה
16 הטהורה "שהיא נפש
17 האלהית - הוא האדם,
18 - שכן, כל חיותם באה
19 מהנפש האלקית בלבד,
20 גם הגוף חי מהנפש
21 האלקית, וְגוֹפָם נִקְרָא
22 "בשר אדם", - טפל לאדם עצמו.

ליקוטי אמרים

נפש האלהית שבו נאמר נשמה שנתת בי טהורה היא שנתת בי דייקא מכלל שהאדם עצמו איננו הנשמה הטהורה כי אם בצדיקים שבהם הוא להפך שנשמה הטהורה שהיא נפש האלהית הוא האדם וגופם נקרא בשר אדם.

יום שבת קודש י"א אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לו, וכמאמר הלל הזקן... עד עמ' לו, האדם עצמו.

- 23 וכמאמר הלל הזקן לתלמידיו, כשהיה הולך לאכל, נתהפך לטוב, ונכלל בקדשת נפש האלהית ממש,
24 היה אומר שהוא הולך
25 לגמול חסד עם העליונה
26 ועניה - הוא גופו, כי
27 - הגוף, כמו זר נחשב
28 אצלו, ולכן אמר שהוא
29 גומל חסד עמו כמה
30 שפאכילו, - כמו
31 שעושים חסד כשנותנים
32 לאכול לזולת. כי הוא
33 עצמו אינו רק נפש
34 האלהית לבד, כי היא
35 לבדה - הנפש האלקית,
36 מחיה גופו ובשרו,
37 שהרע שהיה בחייונית המלוכשת בדמו ובשרו
- 23 ובמאמר הלל הזקן לתלמידיו כשהיה הולך
24 לאכול היה אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העליונה
25 ועניה הוא גופו כי כמו זר נחשב אצלו ולכן אומר שהוא
26 גומל חסד עמו כמה שמאכילו כי הוא עצמו אינו רק
27 נפש האלהית לבד כי היא לבדה מחיה גופו ובשרו
28 שהרע שהיה בנפש החיונית המלוכשת בדמו ובשרו
29 נתהפך לטוב ונכלל בקדושת נפש האלהית ממש
30 בצדיקים. אבל בבינוני מאחר שמהותה ועצמותה של
31 נפש החיונית הבהמית שם"א המלוכשת בדמו
32 ובשרו לא נהפך לטוב הרי היא היא האדם עצמו
- 23 ובמאמר הלל הזקן לתלמידיו כשהיה הולך
24 לאכול היה אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העליונה
25 ועניה הוא גופו כי כמו זר נחשב אצלו ולכן אומר שהוא
26 גומל חסד עמו כמה שמאכילו כי הוא עצמו אינו רק
27 נפש האלהית לבד כי היא לבדה מחיה גופו ובשרו
28 שהרע שהיה בנפש החיונית המלוכשת בדמו ובשרו
29 נתהפך לטוב ונכלל בקדושת נפש האלהית ממש
30 בצדיקים. אבל בבינוני מאחר שמהותה ועצמותה של
31 נפש החיונית הבהמית שם"א המלוכשת בדמו
32 ובשרו לא נהפך לטוב הרי היא היא האדם עצמו

ליקוטי אמרים

וכמאמר הלל הזקן לתלמידיו כשהיה הולך לאכול היה אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העליונה ועניה הוא גופו כי כמו זר נחשב אצלו ולכן אומר שהוא גומל חסד עמו כמה שמאכילו כי הוא עצמו אינו רק נפש האלהית לבד כי היא לבדה מחיה גופו ובשרו שהרע שהיה בנפש החיונית המלוכשת בדמו ובשרו נתהפך לטוב ונכלל בקדושת נפש האלהית ממש בצדיקים. אבל בבינוני מאחר שמהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית שם"א המלוכשת בדמו ובשרו לא נהפך לטוב הרי היא היא האדם עצמו

6. ברכות השחר: ברכות ס, ב. 7. שמות ל, לב. 8. ויקרא רבה לד, ג.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

- 1 קושייתו: בשלמא לדידי שחלב השליל מותר באכילה, משום דכי
2 מִצְטָרֵף רְחֻמָּא מִדְּקָרְבָּה, להשמיענו שאינו חלב, אלא לְדִידָךְ
3 שהוא בכלל חלב לענין אכילה, לִיָּקָרְב - שיהא ראוי להקרבה,
4 ומדוע מיעטנו התורה.
5 מתוך רבי יוחנן: אמר ליה, מיד דהוה אפוסר זמן - כשם שמצאנו
6 שמחוסר זמן פסול להקרבה, שאין בהמה קריבה עד היום השמיני
7 ללדתה, ואף ששלמו חדשה ויצאה לאויר ואין חולק שהיא
8 בהמה גמורה בכל זאת פסלתה התורה, כך גם את חלב השליל
9 מיעט הכתוב מהקרבה, אף שקרוי בהמה.
10 הגמרא דנה האם בן פקועה נותר בשחיטת עצמו: אמר רבי אמי,
11 הַשְׁחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּנְמַצְתָּ מִרְפָּה, וּמִצָּאָהּ בֶּן תִּשְׁעֵי חַי, לְדַבְּרִי
12 רבי מאיר האוסר בן תשעה חי שנמצא בבהמה כשירה עד
13 שישחטנו, ששחיטת אמו אינה מתירתו, מִתִּיר עוֹבֵר זֶה בְּאִכְלִיָּה
- 14 בשחיטת עצמו, שהרי שחיטתו מועילה לו. אבל לְדַבְּרִי הַמִּתִּיר בן
15 תשעה הנמצא בכשירה בשחיטת אמו, אוֹסֵר בְּאִכְלִיָּה עוֹבֵר
16 הנמצא בטרפה, מפני ששחיטת אמו לא התירתו לפי שהוא כאחד
17 מאבריה, ושחיטת עצמו לא מועילה לו.
18 רַבָּא אָמַר, לְדַבְּרִי הַמִּתִּיר נָמִי וְגַם כֵּן מוֹתֵר, משום שד' סִימָנִין
19 אֲכֻשֵׁר בֵּיהּ רְחֻמָּא, שיש לעובר היתר בשחיטת שניים מתוך
20 ארבעה סימנים, או קנה וושט של אמו או קנה וושט שלו.
21 שכשהתירה התורה את העובר בשחיטת אמו בדרשת 'כל בבהמה
22 תאכלו', באה להקל ולהתיר אף בשחיטת אמו. אך במקום שכדי
23 להתירו יש לשחטו בעצמו, כגון בשליל הנמצא בטרפה
24 ששחיטת אמו אינה מתירתו, שוחטו ומותר.
25 הגמרא מביאה עוד דעות בזה: אָמַר רַב חֲסִידָא הַשְׁחֵט אֶת הַמִּרְפָּה,
26 וּמִצָּאָהּ בֶּן תִּשְׁעֵי חַי,

יום ראשון

יום רביעי

ה אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, רביעי עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.

תניא: ושני . . . 68 דקב"ה לעילא.

בלי שום צל ספק וספק ספקא, הנה בכל מקום מדרוך כף רגלינו, הכל הוא לזכות ולטהר את הארץ באותיות התורה והתפלה, ואנחנו כל ישראל שלוחי דרחמנא אנו, איש איש כאשר גזרה עליו השגחה העליונה, אין חפשי מעבודת הקדש, אשר העמסה על שכמנו.

יום שני

יום חמישי

ו אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, חמישי עם פירש"י.
תהלים: לה-לח.

תניא: ולא עוד . . . 68 לעילא הרבה.

משיחות אאמו": עס איז א מעלה נפלאה, וואס דער אויבערשטער ב"ה איז מוכה און מען קריגט א חוש מיט א געשמאק א אידען א טובה טאן, ביז אז יענער ווערט בא אים טייערער ווי ער בא זיך, ווארום אויף זיך קען ער געפינען כמה טעמים פאר וואס עס קומט איהם זאל, ח"ו, זיין ניט גוט, אבער אויף דעם אנדערען איז דאס ניט שייך כלל.

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: זו מעלה נפלאה, שהקדוש-ברוך-הוא מוכה, ומשיגים חוש וענג בעשית טובה ליהודי, עד שהזולת בעיניו יקר יותר משהוא בעיני עצמו. שכן על עצמו יכול הוא למצא כמה נמוקים מדוע מגיע שיהיה לו, חסד-שלום, לא טוב, אך על הזולת זה כלל לא שייך.

יום שלישי

יום ששי

ז אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, ששי עם פירש"י.
תהלים: לט-מג.

תניא: ומקדושה זו . . . מעט מעט.

כל איש בישראל עליו לדעת, כי הוא שליח אדון כל, למען הביא לפעל - בכל מקום שהוא - רצונו יתברך וכוונתו בבריאת העולם, שהם להאיר את העולם באור תורה ועבודה, והוא על ידי קיום מצות מעשיות והשרשת מדות טובות.

יום רביעי

שבת

ח אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, שביעי עם פירש"י.
תהלים: מד-מח.

תניא: פרק כח. ואפילו . . . ממש עמו.

דער אלטער רבי האט אמאל אריינגערופען א יונגערמאן פון דעם מגיד'ס תלמידים, און האט איהם געזאגט - מיט א ניגון, כדרכו - : "איך האב א מצוה פון ולמדתם

אותם את בניכם, דו האסט א מצוה פון זון ומפרנס בני ביתו, לאמיר זיך בייטען: איך וועל דיר געבען דו זאלסט קענען מקיים זיין דיין מצוה, און דו לערען מיט מיין זון – דאס איז געווען דער מיטעלער רבי – און האט איהם מבאר געווען סדר הלימוד: דאס ערשטע לערענט מען אותיות א. ב. ג. . . וואס איז אן אלף – א פינטעלע פון אויבען, א פינטעלע פון אונטען, א קו באמצע – דאס איז אן אלף. א קינד מוז וויסען, אז דער אלף פון תורה איז דער יוד פון אויבען דער יוד פון אונטען מיט דעם קו פון אמונה וואס באהעפט זיי. נאך א נוסחא איז דא: "א יוד למעלה דאס איז די נשמה, א איד למטה דאס איז דער גוף און א קו של יראת שמים באמצע".

רַבֵּנוּ הֶזְקֵן זְמַן אֵלָיו פֶּעַם אַבְרָהָם מִתְלַמִּיד הַמַּגִּיד, וְאָמַר לוֹ – בְּנִגּוֹן, כְּדֻרְכּוֹ – "עָלֶי יֵשׁ מִצְוֹת" וְלַמְדָתָם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם", עָלֶיךָ יֵשׁ מִצְוֹת לְזִוֵּן וּלְפָרֵס בְּנֵי בֵיתוֹ, הִבֵּה נִתְחַלֵּף: אָנִי אֶתֵּן לָךְ כְּדִי שֶׁתּוּכַל לָקִים אֶת הַמִּצְוָה שֶׁלָּךְ, וְאַתָּה לְמַד עִם בְּנֵי – הִיָּה זֶה אֲדַמּוּ"ר הָאֲמָצְעִי, – וּבָאָר לוֹ סֹדֶר הַלְמוּד: רֹאשִׁית לומְדִים אוֹתִיּוֹת אֶב... מֵהִי "אֶלֶף"? – נִקְדָּה מִמַּעַל, נִקְדָּה מִתַּחַת, קו בְּאֲמָצְעַ – זֹהִי "אֶלֶף". יֶלֶד חַיִּב לְדַעַת, שֶׁהָ"אֶלֶף" שֶׁל תּוֹרָה הוּא הַ"יּוֹד" שֶׁמִּמַּעַל, הַ"יּוֹד" שֶׁמִּתַּחַת, עִם קו הָאֲמוּנָה שֶׁמַּחְבְּרֵם".

יְשֻנָּה גְרָסָה נֹסֶפֶת: "יּוֹד" לְמַעַלָּה זֹהִי הַנְּשֻמָּה, "יְהוּדִי" לְמַטָּה – זֶהוּ הַגּוֹף, וְקוֹ שֶׁל יִרְאָת שָׁמַיִם בְּאֲמָצְעַ".

ה'תש"ג

ט אדר א

יום ראשון

יום
חמישי

שיעורים. חומש: תצוה, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: מט"ג.

תניא: פרק כט. אך . . . לו וגסותן.

אז מען געהט אין גאס און מען טראכט משניות תניא, און מ'זיצט אין קראם (סטאר) מיט א חומש, א תהלים, איז איצט איז דאס טייערער, ווי אין דער צייט, ווען אין גאס (סטריט) איז געווען ליכטיג באור תורה. מ'טאר ניט געהן אין גאס אליבא רקניא, מען דארף האבען תורה, מיט וואס צו געהן אין גאס.

כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּרֹחוֹב וְחוֹשְׁבִים מְשֻׁנּוֹת, תִּנְיָא, וְיוֹשְׁבִים בְּחִנוֹת עִם חֻמֶּשׁ, תְּהִלִּים הָרִי עֲתָה זֶה יִקָּר יוֹתֵר מִכִּפִּי שֶׁהִיָּה בְּזִמָּן שֶׁהִרְחוֹב הָיָה מוֹאָר בְּאוֹר תּוֹרָה. אָסוּר לְהֵלֶךְ בְּרֹחוֹב "עַל לֵב רִיקָן". יֵשׁ לְהַצְטִיד בַּתּוֹרָה, עֲמָה יִתְהַלְכוּ בְּרֹחוֹב.

ה'תש"ג

י אדר א

יום שני

יום
שישי

שיעורים. חומש: תצוה, שני עם פירש"י.

תהלים: נה"ט.

תניא: והסיבה . . . לו בשר אדם.

בְּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן קֹדֶם מִים אַחֲרוֹנִים אוֹמְרִים עַל נְהוֹרוֹת בָּבֶל, לְמִנְצַח בְּנִיגּוֹת, אַבְרָהָה, זֶה חֶלֶק. בְּיוֹם שָׂאִין אוֹמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוֹב, לְבְנֵי קֶרֶחַ, אַבְרָהָה, זֶה חֶלֶק. אַחֵר מִים אַחֲרוֹנִים נִדְבָר אֵלֶי.

שבת
קודש

יום שלישי

יא אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, שלישי עם פירש"י.
תהלים: ס"ח.

תניא: וכמאמר הלל . . . לו האדם עצמו.

ידוע ומקבל בענין הפונות שבתפלה, אשר אלו שאין דעתם יפה לכוון, מפני העדר הידיעה או מפני שאין בכתם לזכר פונות הפרטיות בעת התפלה, מספיק שיכוונו פונה כללית: להיות תפלתו נשמעת לפניו יתברך עם כל הפונות המבארות בספרי קבלה.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

לוקים על אותו ואת בנו בקדשים משום התראת ספק, לשיטתו
אמרו. דאמר רבא, היא ו-האם חולין וכןה שלמים, לדעת רבי
שמעון יש חילוק את מי שחט תחילה. אם שחט קודם את בהמת
החולין ואחר כך בו ביום שחט את בהמת השלמים, פטור הוא
ממלקות של אותו ואת בנו, כיון שכל שלא נזרק הדם אינה
שחיטה ראויה, וכשהתרו בו בשחיטת השלמים התראת ספק היא
ואינה התראה. אבל אם מתחילה שחט את השלמים וזרק את דמו,
ואחר כך שחט את החולין, חייב על שחיטת השני משום אותו ואת
בנו, ששחיטת הראשון שחיטה ראויה היא ואוסרת לשחוט את
השני, וכשהתרו בו שלא לשחוט את השני, הרי זו התראת ודאי,
שהרי בהמת חולין היא שאין בה זריקת דם, וכבר משעת שחיטתה
שחיטה ראויה היא.
הגמרא מביאה דין נוסף של רבא, בענין השוחט אחד חולין ואחד
קדשים לדעת רבי שמעון: ואמר רבא, השוחט אותו ואת בנו, והיא
ו-האם חולין וכןה עולה, לא מיבעיא – אין צריך לומר שאם הקדים
ושחט את החולין ואחר כך שחט את העולה, דודאי פטור הוא,
משום ששחיטת השני שחיטה שאינה ראויה היא כל שלא נזרק
הדם, והתראת ספק היא ואינה התראה,

מחמת קושיא זו, מבאר רבא את דברי רב המנונא באופן אחר:
אלא אמר רבא, ודאי גם רב המנונא מודה שלרבי שמעון נדהג
איסור אותו ואת בנו בקדשים. והטעם, משום ששחיטת הראשון
בקדשים בפנים שחיטה ראויה היא, ואף שכל שלא נזרק הדם אין
השחיטה מתרת הבשר באכילה, אבל כשנזרק הדם והותר הבשר,
חורה השחיטה להיות שחיטה ראויה. ולכן אסור לשחוט את
השני לאחר הזריקה באותו היום, ומפני זה אינו מתחייב כרת
כששחטו בחוץ, לפי שאינו ראוי להתקבל בפנים. והכי קא אמר רב
המנונא, אין חיוב מלקות משום אותו ואת בנו נזהג בקדשים לדעת
רבי שמעון. והטעם הוא, שכדי לחייב מלקות יש להתרות את
החוטא שאם יעבור את העבירה ילקה, וכאן כיון דכמה דלא יזיק
דם לא מישתרי בשר באכילה, ועדיין שחיטה שאינה ראויה היא,
ורק לאחר שזרק הדם תיחשב השחיטה לשחיטה ראויה, לכן
בעידנא דקא שחט – בזמן ששחט את השני, ההתראה שהתרו בו
שאם ישחוט ילקה משום אותו ואת בנו, הווא התראת ספק, שהרי
אף אם ישחוט יש ספק בדבר אם ילקה או לא, שאם יזרק הדם
ילקה ואם לא יזרק לא ילקה, והתראת ספק לא שמה התראה.
מבאת הגמרא: ואידא רבא למעמייה – ודבר זה שאמר רבא, שאין

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' ב

הנידונים.
התבאר במשנה, שהשוחט פרת חטאת הרי זו שחיטה שאינה
ראויה, ומחמת כן סובר רבי שמעון שאין חייבים עליה משום אותו
ואת בנו. הגמרא דנה האם אכן אין זו שחיטה ראויה. מקשה
הגמרא: ופרת חטאת – האם שחיטת פרה אדומה שחיימה שאינה
ראויה לאכילה היא, והתנאי – והרי שנינו בברייתא לענין טומאת
בשר פרה אדומה אחר שחיטתה, שאף שסובר רבי שמעון (בכרות)
שאיסורי הנאה כשור הנסקל ופטר חמור אינם מקבלים טומאה
כשאר אוכלין, כיון שאינם ראויים לאכילה, ונאמר בטומאת
אוכלין (ויקרא יא לד) 'מקל האכל אשר יאכל' מזה לומר רבי שמעון
שרק אוכל שאפשר להאכילו לאחרים חשוב אוכל לענין טומאה.
בכל זאת נאמר בברייתא, רבי שמעון אומר, פרה אדומה
שנשחטה, אף שאסורה היא בהנאה, מןממא – נטמאת היא
בטומאת אוכלין לטמא אחרים, שאם נגע שרץ בבשרה, וחזר
בשרה ונגע באוכלין, נטמאו. והטעם הוא, הואיל ולאחר שנשחטה
קודם שנשרפה היתה לה שעת הפיזור – זמן שהיתה ראויה
לאכילה אף לעצמו.

העונש שבממונו. ולכן הוצרכו לחלוק גם לגבי חיוב ממון,
וללמדינו שלדעת ריש לקיש גם בממון ומיתה או ממון ומלקות,
אינו מתחייב ממון בכל ענין ואפילו כשאינו נענש בעונש שבגופו,
לפי שבכל מקום שיש צד של עונש חמור, הרי הוא פוטר מהעונש
הקל.
ממשיכה הגמרא לבאר את הצורך בשני המחלוקות: ואי איתמר
בהא – ואם היו נחלקים רק בנידון ממון ומיתה או ממון ומלקות,
ולא היו נחלקים במשנתנו במלקות ומיתה, היה אפשר לומר שרק
בהא – בממון ומיתה או מלקות קאמר רבי יוחנן שמתחייב ממון אם
אינו מת ואינו לוקה, מפני שזה חיוב בממונו וזה בגופו, ושניהם
מוטלים על האדם, וכשלא התרו בו ואינו נענש בעונש שבגופו,
קיים ועומד העונש שבממונו. אבל בהא – במלקות ומיתה ששניהם
עונשים בגופו, אימא מודי לרבי שמעון כן לקיש שאין מטילים כלל
את שניהם על האדם, וכיון שיש צד מיתה פקע חיוב המלקות גם
באופן שאינו מת. לכן נחלקו גם במלקות ומיתה, ללמדינו שלרבי
יוחנן גם באופן זה הרי הוא לוקה אם אינו מת, לפי שלדעתו
העונש החמור פוטר מהקל אך ורק אם הוא נענש בפועל בעונש
החמור. מסיימת הגמרא: צריכא – אכן הוצרכו לחלוק בשני

יום ראשון ה' אדר א' ה'תשע"ט

מחשבה בלב לענין קדשים

כלום, וכאשר אין אמירה הרי זה חסרון גם בכוונת הלב. ולפי זה, דברי הרמב"ם "גמר בלבו שזו עולה..." הרי זה חייב להביא" אמורים רק אם לא התכוון להוציא בפיו, אבל אם גמר בלבו להוציא גם בפיו לא די בכוונת הלב.

ובספר 'אפיקי ים' (ח"א סי' כד, בשם הגדול ממנוס) הוכיח מדברי רש"י (קדושין מא, ב, ד"ה שכן) שבקדשים ותרומה די בגמירות הלב אפילו אם התכוון להוציא בשפתיו ולא הוציא. וזה לשון רש"י: "קדשים נמי איתנהו במחשבה; גמר בלבו לומר שור זה לעולה - הרי הוא עולה", כלומר שגם אם גמר בלבו לומר בפיו, מועילה מחשבתו בקדשים.

ואת ההוכחה של ה'טורי אבן' מהמשנה, שהמתכוון לומר 'עולה' ואמר 'שלמים' לא הועילה מחשבתו להקריב את הבמה לעולה, יש ליישב: כאשר כוונת הלב והאמירה בפה סותרות זו את זו (הכוונה - עולה, והאמירה - שלמים) אכן לא יכולה המחשבה לחול, אבל אם אין סתירה בין המחשבה לדיבור - חלה המחשבה שבלב אף אם גמר בלבו להוציא בדיבור ולא הוציא.

הלכות מעשה הקרבנות פרק יד הלכה יב: בְּנִדְרִים וּבְנִדְבֹת... אִם נָמַר בְּלִבּוֹ וְלֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כָּלוּם - חֵיב. בִּיצֵר? נָמַר בְּלִבּוֹ שֶׁזֶּה עוֹלָה... הֲרִי זֶה חֵיב לְהִבְיֵא... וְכֵן כָּל בִּיצֵא בְּזֶה מִנְדְּרֵי קֳדָשִׁים וְנִדְבֹתָם.

והקשה ה'טורי אבן' (חגיגה, אבני שהם, י, א):

שנינו (תרומו' ג, ח) "המתכוון לומר 'תרומה' ואמר 'מעשר'..." 'עולה' ואמר 'שלמים'... לא אמר כלום, עד שיהיו פיו ולבו שוין". וצריך להבין: הרי כוונת לבו היתה שהבמה תהא קרבן עולה או שהתבואה תהא תרומה ובאותה עת היתה גמירות דעת בלבו, ומה בכך שאמר אחרת - נבטל את האמירה בטעות ותישאר מחשבת לבו, והרי בהקדש ובתרומה אין צורך להוציא בפיו אלא די במחשבת הלב?

ומבאר:

אמנם בתרומה וקדשים די בכוונת הלב, אך כאשר גמר בלבו להוציא בפיו לא היתה דעתו שהתרומה והקדשים יחולו על ידי מחשבה בלבד, ואם התכוון לומר בפיו 'תרומה' או 'עולה' והאמירה לא היתה שווה לכוונת הלב - "לא אמר

יום שני ו' אדר א' ה'תשע"ט

מקומם של הקרבנות

ויש לדייק: בפסוק הראשון (לגבי שילה) מופיע הציווי על ההקרבה במקום הנבחר, בהמשך לאיסור הקרבת הקרבנות בכל מקום. כלומר: הבחירה באה לשם קיום הקרבת הקרבנות שעליה להיעשות במקום המיוחד לה ולכן נבחרה שילה.

אך הבחירה בירושלים ביסודה אינה לצורך הקרבת הקרבנות, אלא לצורך השראת השכינה, כלשון הפסוק "אשר יבחר ה' אלוהיכם לשכן שמו שם" ולפיכך זה המקום להקרבת הקרבנות. ולכן הדגש בפסוק הוא על המקום עצמו (ולא על מעשה ההקרבה של האדם): "והיה המקום אשר יבחר... שמה תביאו..." כי חשיבות המקום מצד עצמו היא הגורמת את הציווי להביא אליו את הקרבנות.

וזהו שרמז הרמב"ם בדיוק לשונו: "כל הקרבנות כולן..." מצות-עשה להקריב בבית הבחירה". כלומר: הקרבת הקרבנות בבית הבחירה איננה רק מצד קיום מצות ההקרבה של האדם אלא מצד הקרבנות עצמם. מאחר ובית הבחירה הוא מקום השראת השכינה, יש חיוב להקריב את הקרבנות במקום זה, מצד הקרבנות עצמם.

(לקוטי שיחות כד ענף 81'6)

הלכות מעשה הקרבנות פרק יח, הלכה א: כָּל הַקִּרְבָּנוֹת כָּלֵן... מִצֹּת עֲשֵׂה לְהַקְרִיב בְּבֵית הַבְּחִירָה.

יש לדייק בלשון הרמב"ם: מדוע לא פתח הלכות אלו בתיאור מעשה האדם, ולא כתב "מצות-עשה להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה", אלא פתח בדגש על הקרבנות עצמם: "כל הקרבנות כולן..." מצות-עשה להקריב בבית הבחירה?

ולהבנת הדברים יש להתבונן בלשונות הפסוקים בהם מופיע ציווי זה פעמיים:

בפסוק הראשון (ראה י, ד ואילך) נאמר "לא תעשון כן לה' אלוהיכם (להקריב קרבנות בכל מקום), כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלוהיכם... והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'".

ובפסוק השני (שם, י ואילך): "והיה המקום אשר יבחר ה' אלוהיכם לשכן שמו שם, שמה תביאו את כל אשר אנוכי מצוה אתכם וגו'".

ובביאור כפל הפסוקים, נאמר בספרי (הובא ברש"י שם, יא) כי הכתוב הראשון אמור לגבי משכן שילה, והשני לגבי בית המקדש בירושלים.

יום שלישי ז' אדר א' ה'תשע"ט

זמן הקרבת הפסח

אחר תמיד של בין הערבים אין מקריבים קרבנות נוספים, כי מצות-עשה היא "והקטיר עליה חלבי השלמים", ולמדו מכאן, "עליה השלם כל הקרבנות" (פסחים שם). אך לגבי קרבן פסח נפקע 'עשה' זה, כי אם היו שוחטים את הפסח קודם התמיד היו נשארות רק שתי שעות (משש ומחצה עד שמונה ומחצה),

הלכות תמידין ומוספין פרק א, הלכה ג: תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים... לֹא הָיוּ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם אֶלָּא בְּשִׁמוֹנָה שָׁעוֹת וּמִחֲצָתָה... וְלֹא שׁוֹחֲטִין קֶרֶבֶן אַחֵר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים, חוּץ מִקֶּרֶבֶן פֶּסַח לְבָדוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּקְרִיבוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמִחְיָתָהּ בְּשִׁתֵּי שָׁעוֹת.

ובהל' ק"פ פ"א ה"ד) ששיטתו אחר תמיד של בין הערבים, ואילו בפסח שני (שם ריש פ"ה) לא הזכיר זאת.

וצריך להבין: מה נשתנה פסח שני מראשון, והרי אם פסח ראשון בא אחר התמיד משום שבקרבן פסח נאמר גם 'בערב' וגם 'בין הערבים' ו"יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים" – צריך להיות הדין כך גם בפסח שני (וגם מדין 'תדיר' ושאינו תדיר – תדיר קודם, יש להקדים את קרבן התמיד)?

לכן כתב הרמב"ם כאן, בפסח ראשון, כי היות "שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות" הוצרכו לבטל את ה'עשה' של 'עליה השלם' ולהקריב את הפסח לאחר התמיד, אך בפסח שני שרק יחידים מקריבים אותו ואין מניעה שכולם יקריבו קודם התמיד – עומד בתוקפו הדין של 'עליה השלם' ויש להקריב את הפסח קודם התמיד.

ואי אפשר שיקריבו כולם את פסחיהם בשתי שעות, אך כאשר מקריבים את הפסח לאחר התמיד, יש שלש שעות ומחצה (משמנה וחצי עד הערב).

והקשה ה'לחם משנה': בגמרא (פסחים נט, א) מבואר שהקריבו קרבן פסח לאחר קרבן התמיד, כי בתמיד נאמר רק 'בין הערבים' (יאת הכבש השני תעשה בין הערבים) ואילו בפסח נאמר גם 'בערב' (תזבח את הפסח בערב) וגם 'בין הערבים' (וישחטו אותו... בין הערבים), ו"יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים (הפסח) לדבר שלא נאמר בו 'בערב' אלא 'בין הערבים' בלבד" (התמיד). ומדוע כתב הרמב"ם שהטעם הוא כי אי אפשר להקריב את הפסח בשתי שעות?

ומבאר ה'כתר תורה' (להג"ר לוי הקדוש):

לדעת הרמב"ם, הקרבת פסח שני היא קודם תמיד של בין הערבים, כמובן מכך שרק בהקרבת פסח ראשון כתב (כאן

מדוע לא מדליקים נרות חנוכה בבוקר? יום רביעי ח' אדר א' ה'תשע"ט

מהדלקת בין הערביים, שהרי כתב "מדליק נר שכבה... ונר שמצאו שלא כבה מתקנו". וכיאר ה'לחם משנה' שזהו רק בבוקר, אך בין הערבים הוא אף מכבה את הנרות שלא כבו ומדליקם מחדש. ונמצא כי עיקר מצות ההדלקה היא בין הערביים, והדלקת הבוקר מהווה המשך והשלמה להדלקת הערב (מנחת אשר במדבר סי' טו).

ויש שביארו: בערב החיוב הוא בעצם ההדלקה, ולכן אפילו אם היו הנרות דולקים צריך לכבותם כדי לקיים את ההדלקה, אך בבוקר החיוב הוא כלפי המנורה שיהיו נרותיה דולקים (כפי שבשולחן צריך להיות מונח תמיד לחם הפנים) וההדלקה היא רק אמצעי לכך, ולכן אם כבר היו דולקים אין צורך בפעולה נוספת.

ועל פי האמור מיושבת השאלה המתעוררת לדעת הרמב"ם: מדוע בנרות חנוכה שנתקנו כזכר לנרות המקדש לא תיקנו להדליק גם בבוקר, כמו במקדש? ולפי האמור מובן, כי הדלקת נרות חנוכה נתקנה כנגד חיוב הדלקת נרות המנורה, ואילו בבוקר לא היה חיוב הדלקה אלא רק חיוב שיהיו הנרות דולקים, וזה שייך רק במנורת ההיכל (הרי קדם א ס' קעח).

הלכות תמידין ומוספין פרק ג, הלכות י"ב: דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים - מצות עשה... מה הוא דישון המנורה? כל נר שבה - מסיר התלילה וכל השמן שבה, ומקנחו... ומדליק נר שבה. והדלקת הנרות היא הטבתן. ונר שמצאו שלא כבה, מתקנו.

נחלקו ראשונים בסדר הדלקת המנורה בבית המקדש:

לדעת רש"י והרמב"ן (שבת כב, ב), הדלקת הנרות נעשתה בערב וכהקדמה לכך נעשתה בבוקר 'הטבת הנרות', היינו הסרת השמן והפתילה הקודמים, והכנת נרות חדשים לצורך ההדלקה בערב.

אך הרמב"ם כתב "דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה", ו"הדלקת הנרות היא הטבתם". ומבואר מדבריו שההדלקה עצמה נעשתה פעמיים בכל יום – בבוקר ובערב.

ולכאורה לשון הפסוק מורה כשיטת רש"י והרמב"ן שנאמר (שמות ל, ד-ח) "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה", הרי שבבוקר נאמרה לשון 'הטבה' ובין הערבים נאמרה 'העלאה'.

אך נראה כי גם לדעת הרמב"ם חלוקה ההדלקה בבוקר

אפשר להביא 'שתי הלחם' מתבואה ישנה? יום חמישי ט' אדר א' ה'תשע"ט

כמשמעות המשנה ששתי הלחם שבאו מן הישן פסולות? והוסף שזו כנראה כוונת הראב"ד הכותב בהשגתו על הרמב"ם "הלכה זו בהיפך"!

וכתבו אחרונים (מרכבת המשנה, הר המוריה):

הגמרא (שם סט, ב) מסתפקת מה דין "חטים שירדו בעבים", היינו מה דינם של חטים שנשאבו לתוך העננים בחוץ לארץ והושלכו לאחר מכן מן העננים (בידידת הגשמים) בארץ ישראל, לענין 'שתי הלחם' שצריך להביא מ'מושובותיכם' ("ממושבותיכם תביאו לחם תנופה"): האם ממעטים רק חטים של חוץ לארץ, אבל

הלכות תמידין ומוספין פרק ח, הלכה ב: שתי הלחם אינן פאין אלא... מן החדש... לא מצאו חדש, יביאו מן העליה. שנינו במשנה (מנחות פג, ב): שתי הלחם אינן באין אלא מן החדש, והלימוד הוא מהנאמר (ויקרא כג, טז) "מנחה חדשה לה'". ובגמרא הובאה ברייתא החולקת ואומרת "שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות" ורק לכתחילה יש לעשות את המצוה כתיקונה ולהביא מן החדש.

ותמה ה'ספ משנה': מדוע פסק הרמב"ם כדברי הברייתא שאפשר להביא מתבואה ישנה הנמצאת בעליה, ולא

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עט

חטים שירדו מעננים כשרות, או "ממושבותיכם דוקא" וחטים שירדו מעננים אינן "ממושבותיכם"?

ולכאורה: הרי אין לדעת איזה חטים נשאבו לעננים ויתכן שהיו אלה חטים ישנות ומשום כך צריך לפסלם! אלא מכאן ראייה כדברי הברייתא שגם חטים שהביאו מן הישן – כשרות. ויש שביארו (לקוטי הלכות מנחות פג, ב זבח תורה ד"ה אית. מרכבת

המשנה בבאור השני):

הרמב"ם סובר כדברי המשנה שאם הביא 'שתי הלחם' מתבואה ישנה, הרי הן פסולות אף בדיעבד, אך זהו רק כאשר אפשר להשיג תבואה חדשה ובכל זאת הביאו מן הישן, אבל אם אין אפשרות להשיג מן החדש, יש להביא מן הישן כדי שלא תתבטל המצוה. וזהו שכתב הרמב"ם "לא מצאו חדש – יביאו מן העליה", אבל אם יש בנמצא מן החדש, הישן פסול אף בדיעבד.

יום שישי י' אדר א' ה'תשע"ט

עולה וחטאת – מה קודם?

אך לגבי מצוות-עשה נאמר בגמרא (ובחים ז, א), 'אין לך אדם מישראל שאינו מחויב עשה'. ומאחר שלגבי מצוות-עשה גדול כוח הכפרה של העולה משל החטאת, יש להקדים את פרשת העולה לחטאת (מגן אברהם שם סק"ח).

ויש מיישבים באופן אחר: אמנם זריקת דם החטאת קודם לדם העולה, אך מאידך הקרבת אברי העולה קודמים לחטאת, שכן מעלת הכפרה היא רק בזריקת הדם (שהיא המכפרת) ולא בהקטרת האימורים, ואילו בהקרבה יש מעלה בקרבן עולה שכולו לה', ובחטאת רק האימורים קרבים.

ולכן, מאחר ואמירת פרשת הקרבנות באה במקום כל עבודות הקרבן וכאילו הקריבו את הדם והחלב על גבי המזבח, נמצא שבכל אופן אי אפשר לעשות כסדר ההקרבה שהרי בזריקת הדם החטאת קודמת, ואילו בהקרבה העולה קודמת, ולכן עדיף לקרוא את הפרשיות כסדרן בתורה, היינו קודם עולה ואחר כך חטאת (שו"ת בנין שלמה ס' א).

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ה: הַם הַחֲטָאִת קוֹדֵם לְדָם הָעוֹלָה, מִפְּנֵי שְׁדָם הַחֲטָאִת מְכַפֵּר; אֲבָרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאִמּוּרֵי חֲטָאִת, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָה כְּלָה לְאִשִּׁים.

בזריקת הדם, החטאת קודמת לעולה כי היא באה לכפר, כדברי הגמרא (ובחים ז, ב): 'משל לפרקליט שנכנס למלך, ריצה הפרקליט, נכנס דורון אחריו'. כלומר, החטאת היא המכפרת, ואילו העולה באה כ'דורון' שלאחר הכפרה.

ואמנם לגבי מצוות-עשה גדול כוח הכפרה של העולה מהחטאת, כמבואר בגמרא, אך על עבירות של איסורי כרת החמורות יותר, מכפרת החטאת ולא העולה (תוספות שם).

ואף שבהקרבה בפועל דם החטאת קודם לעולה, אך לגבי אמירת פרשת הקרבנות נאמר ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ה), "טוב לומר פרשת עולה" וחטאת ואשם, ולכאורה סדר זה הפוך מהמבואר כאן שדם החטאת קודם לדם העולה!

ומבאר ה'מגן אברהם' (שם): בזמן הזה כל אחד אומר את פרשת הקרבנות מספק, שהרי אינו יודע אם התחייב חטאת,

שבת קודש י"א אדר א' ה'תשע"ט

כלי שרת מקדשים דם פסול

הגמרא (שלדעת רבי יוסי הדם ייזרק והבשר יאכל משני טעמים. א. 'כל העומד להיזרק - כזרוק'. כלומר, הדם הנמצא בכלי וראוי להיזרק הרי הוא כנזק, והידיעה שלא חטא באה אחר הזריקה. ב. כלי שרת מקדש את הפסול להיקרב. וצריך את שני הטעמים, כי משום 'כל העומד להיזרק...' הרי כאשר נודע שלא חטא הדם אינו עומד להיזרק, ורק משום שכלי שרת מקדשים את הדם, עומד הוא להיזרק גם לאחר שנודע שלא חטא. ואילו מצד הטעם שהדם מתקדש בכלי (אם אין אומרים ש'כל העומד להיזרק...') – אמנם הדם ייזרק, אך בזריקה שאין בה כפרה אין הבשר נאכל, ורק משום ש'העומד להיזרק כזרוק' – הרי זה כנועד לאחר הכפרה שהקרבן כשר והבשר נאכל.

והרמב"ם נקט להלכה שכלי שרת מקדש את הדם הפסול (כפי שכתב כאן) והדם ייזרק, אבל אינו סובר ש'כל העומד להיזרק כזרוק', ולכן כשנודע קודם הזריקה שלא חטא – אף שהדם ייזרק (כי הכלי קידשו), הזריקה אינה מכפרת ואינה מתירה את הבשר לאכילה, ולכן כתב (להלן בפ"ד) שרק אם "נודע לו אחר שנזרק הדם, הבשר יאכל" כי בנועד לו קודם הזריקה, הבשר לא יאכל.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג, הלכה יט: וְכָלִי שֶׁרַת מְקַדְּשִׁין דָּם הַפֶּסוּל לְקִרְבָּ.

הביא קרבן 'אשם תלוי' (על ספק חטא) ולאחר שנזרק הדם על המזבח נודע לו שלא היה במעשהו חטא, הקרבן כשר והבשר נאכל (כי בשעת הזריקה היה הספק קיים "והוא ליה אשם תלוי כשר" - רש"י). ואם עדיין לא נזרק הדם, לדעת חכמים הקרבן נפסל (כי מאחר שלא חטא הקרבן מיותר) והדם יישפך והבשר יישרף, אך לדעת רבי יוסי, הדם יזרק והבשר יאכל (כריתות כג, ב) כי כלי שרת מקדש את הדם שבתוכו ונעשה כשר לזריקה (שם כד, ב). ופסק הרמב"ם כרבי יוסי (כסף משנה).

והקשו אחרונים (לחם משנה, בית שמואל אבה"ע סי' קכד סק"ב): להלן (פ"ד ה"ט) כתב הרמב"ם: "המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא... אחר שנזרק הדם – הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות". ומשמע שרק אם נודע לו לאחר זריקת הדם הבשר יאכל לכהנים, אבל אם נודע לו קודם הזריקה – אף שהדם נמצא בכלי שרת – הבשר יישרף, ואילו כאן כתב שכלי שרת מקדשים דם הפסול!

ותירץ ה'שפת אמת' (כריתות שם. וכן הוא ב'טהרת הקדש' ובחים פז,

ב):

הרמב"ם בפירושו המשנה (כריתות פ"ו מ"א) ביאר (ממשמעות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ה"י"א אדר א' תשע"ט

יום ראשון ה' אדר א' ה'תשע"ט

הלכות מעשה הקרבנות

פרק שלשה עשר

(1) מבאר בו מצות עשיית המנחות, וכיצד הן נעשות, ומעשה הקמיצה.

1 א. מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת כָּל מִנְחָה כְּמִצְוַתָּהּ הָאֲמֹרָה
2 בַּתּוֹרָה.²

(2) שנאמר (ויקרא ב, א"ז) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' וגו' ואם מנחה על המנחת קרבנך וגו' ואם מנחת מרחשת", ואמר להשלמת המעשה (שם ו, ז) "וראת תורת המנחה".

3 ב. וְכִיצַד עֲשִׂית חֲבֹתִי כֵהֵן גָּדוֹל? מֵבִיא עֲשָׂרוֹן
4 שְׁלֹם³ וּמִקְדִּישׁוֹ⁴, וְחֻצָּהּ בְּחֻצֵי עֲשָׂרוֹן שְׁבַמְקֶדֶשׁ;
5 שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קֶרֶבָה חֻצִּין - אֵינָה מִתְקַדֶּשֶׁת
6 לְחֻצִּין⁵. וּמֵבִיא עֲמָה שְׁלֹשֶׁת לֶגִין שָׁמֶן. שְׁנֹאמֶר:
7 בְּשָׁמֶן תַּעֲשֶׂה - לְהוֹסִיף לָהּ שָׁמֶן כְּנֹסֶפִי הַכֶּבֶשׂ.
8 וּבִלְלֵי הַסֶּלֶת בְּשָׁמֶן, וְחֻלְטָה⁶ בְּרוֹתְחִין⁷, וְלֹשׁ מִכָּל
9 חֻצֵי עֲשָׂרוֹן שֵׁשׁ חֲלוֹת. נִמְצְאוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת⁸.

(3) של סולת. (4) על ידי נתינת הסולת לתוך מדת העשרון שבמקדש. (5) משנה שם נ: ובגמרא שם: "אילו נאמר מנחה מחצית הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב, חצי עשרון מביתו ערבית ומקריב, תלמוד לומר (שם, יג) מחציתה בבקר ומחציתה בערב, מחצה משלם (=מעשרון שלם שנאמר שם עשירית האיפה סלת מנחה) הוא מקריב, הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר, ומחצה בין הערביים". (6) "כשנותנין וכו' הרותחים על הקמח קורין אותו חליטה". (7) "תעשה מרבכת, תלמוד שנעשית ברותחין כל צרכה". ובפירושו המשנה למנחות פרק ט משנה ג כתב רבינו על דברי הספרא הנ"ל: "והעניין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עימה רותח. אבל מדברי רבינו כאן ולמעלה פרק ט הלכה יט נראה כי חליטה היא במים רותחים וכן פירש הראב"ד בספרא שם. (8) משנה מנחות עו. "כל המנחות באות עשר עשר, חוץ מלחם הפנים וחביתיה כהן גדול שהם באות שתיים עשרה". ובגמרא שם נלמדו חביתיה כהן גדול בגזירה שווה "חוקה - חוקה" מלחם הפנים: נאמר בחביתין (ויקרא ו, טו) "חק עולם לה'" ונאמר בלחם הפנים (שם כד, ט) "מאשי ה' חק עולם" מה בלחם הפנים שתיים עשרה חלות, שנאמר (שם, ה) "ואפית אותה שתיים עשרה חלות", אף חביתיה כהן גדול שתיים עשרה חלות.

10 ג. וְאַחַת אַחַת הֵיוּ נַעֲשׂוֹת. וְכִיצַד עוֹשֶׂה? מִחֻלְקֵי
11 הַשְּׁלֹשָׁה לֶגִין פְּרִיעִית שְׁבַמְקֶדֶשׁ, רְבִיעִית לְכָל
12 חֻלָּה, וְאוֹפֶה הַחֻלָּה מֵעַט וְאַחֵר כֶּף קוֹלָה⁹ אוֹתָהּ עַל

13 הַמִּנְחָת¹⁰ בְּשֶׁאֵר רְבִיעִית הַשָּׁמֶן שְׁלֹה. וְאֵינּוּ מִבְּשָׁלָה
14 הֶרְבֵּה¹¹, שְׁנֹאמֶר: תִּפְיֵנִי - בֵּין בָּשָׁל וְנָא.

(9) מטגן בשמן. (10) שהרי נאמר בהם (שם ו, יד) "על מחבת בשמן תעשה", הרי שצריכים טיגון בשמן, וגם נאמר (שם) "תופיני", הרי שצריך גם אפייה בתנור. (11) כלומר, אינו אופה אותה הרבה, "כיוון שצריך לטגנה אחר כך במחבת".

15 ד. וְאַחֵר כֶּף חוֹלֵק כָּל חֻלָּה וְחֻלָּה לְשָׁנִים
16 בְּאֶמְדָּ¹², כְּדֵי שִׁיקְרִיב הַחֻצִי בַּבֶּקֶר וְהַחֻצִי בְּעֶרֶב.
17 וְלִוְקַת הַחֻצִּים וְכֹפֶל כָּל אֶחָד מֵהֶן לְשָׁנִים
18 וּפּוֹתֵת, עַד שֶׁתִּמְצָא כָּל פְּתִיתָה כְּפּוֹלָה לְשָׁנִים¹³.
19 וּמִקְרִיב הַחֻצִּין עִם חֻצֵי קֶמֶץ לְבוֹנָה בַּבֶּקֶר¹⁴,
20 וְהַחֻצִי הַנֶּשְׂאָר עִם חֻצֵי קֶמֶץ לְבוֹנָה - בְּעֶרֶב.
21 וְאִם הִיתָה מִנְחַת חֲנוּךְ¹⁵ - אֵינּוּ חוֹצָה, אֲלֹא
22 מִקְרִיבָהּ כָּלָה כְּאַחַת עִם קֶמֶץ לְבוֹנָה¹⁶. וּשְׁתִּיתָהּ
23 כְּלִיל לְאֲשִׁים.

(12) כלומר, ביד ולא בכלי. וכן הוא במנחות פז: "בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא חביתיה כהן גדול במה מחלקן לחלות, ביד או בכלי, פשיטא דביד, דאי בכלי, וכי טורטני (=משקולת) יכניס (=בעזרה), ויכניס, כיוון דבקללה כתבי (והשיבו לחמכם במשקל" - שם כו, כו), לאו אורח ארעא". (13) במנחות עה: במשנה: "מנחת כהן משיח לא היה מקפלה" ובגמרא שם: "אמר רבה אינו מקפלה לארבעה אבל מקפלה לשניים". (14) כדעת חכמים במנחות נב. שמפריש לה קומץ אחד, חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערביים. (15) ראה למעלה פרק י"ב הלכה ד כי כל כהן, כשיכנס לעבודה בתחילה, מקריב מנחת חינוך. (16) כן הוא בספרא (פרשת צו פרק ד הלכה ו:) "מה אהרן מביא חצאים אף בניו יהיו מביאים חצאים, תלמוד לומר זה" (משנה למלך).

24 ה. מִנְחַת הַסֶּלֶת כִּיצַד הִיתָה נַעֲשִׂית? מֵבִיא עֲשָׂרוֹן
25 סֶלֶת¹⁷, או כְּמָה עֲשָׂרוֹנוֹת¹⁸, או כְּפִי נִדְרוֹ¹⁹, וְשָׁמֶן
26 הָרָאוּי לָהּ²⁰. וּמוֹדֵד בְּעֲשָׂרוֹן שֶׁל מִקְדֵּשׁ²¹. וְנוֹתֵן
27 שָׁמֶן בְּכָלִי, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן עָלָיו אֶת הַסֶּלֶת²², וְאַחֵר
28 כֶּף נוֹתֵן שָׁמֶן אַחֵר עַל הַסֶּלֶת וּבִלְלֵי הַסֶּלֶת בּוֹ²³,
29 וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵנָה בְּכָלִי שְׂרֵת וָצֶק לְתוֹכָהּ שָׁמֶן²⁴.
30 וְשָׁמֶן שֶׁנָּתַן תְּחִלָּה עִם הַשָּׁמֶן הַבָּלִיל עִם שָׁמֶן
31 שֶׁצֶק - הַכֹּל לֹג לְעֲשָׂרוֹן. וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבוֹנָתָהּ²⁵.

(17) "כל המנחות הקריבות לגבי המזבח אין כל אחד מהן פחותה מעשרון". (18) כגון במנחת נסכים, שמביא על הכבש שלושה עשרונים ועליהם שלושה לוגים שמן. (19) כי "חמש מנחות הבאות בנדר ונדבה (ומנחת סולת אחת מהן), יש לו להתנבד ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון". (20) דהיינו לוג שמן לכל עשרון. (21) מנחות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ה' אדר א' - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות פא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְנֹתֵן בְּכָלִי שְׂרֵת, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבוֹנָתָהּ. וְאֵין בָּהּ
יִצְיָקָת שְׂמֶן³⁶, שְׁנֶאֱמַר: חֲלוֹת מִצֵּת בְּלוּלָת בְּשֶׁמֶן³⁷.
וְאִם רִקִּיקִין הֵיא - לֹשׁ אֶת הַסֵּלֶת בְּפוֹשְׁרִין³⁸ וּמוֹשֶׁה
אֶת הָרִקִּיקִין בְּשֶׁמֶן, שְׁנֶאֱמַר: וּרְקִיקֵי מִצֵּת מְשֻׁחִים
בְּשֶׁמֶן. וַיֵּרָאָה לִי, שְׁאַחַר אֲפִיָּה מוֹשֶׁה אוֹתָם³⁹.

(33) שכן נאמר (שם, ד) "וכי תקריב וגו' מאפה תנור וגו' חלות מצות וגו' ורקיקי מצות וגו'". (34) ראה מנחות עד: במשנה: "החלות טעונות בלילה ורקיקין משיחה". ושם עה. "חלות בלולות ואין רקיקין בלולין, רקיקין משוחין ואין חלות משוחות". (35) שם עה. במשנה: "כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיחה", שנאמר במנחת מחבת (שם ב, ו) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן, מנחה היא", ואמרו בברייתא שם "לרבות כל המנחות לפתיחה", אפילו מאפה תנור. (36) שנתמעטה מנחת מאפה מיציקת שמן. (37) לפיכך צריכה בלילה. (38) כלומר, בזה מתחיל עשיית המנחה, כי אין בה בלילה. (39) כן נראה ממה שאמר רבי (שם עה). חלות בוללן אחר האפייה, ואם כן הוא הדין לרקיקין, שלדברי הכל "רקיקים מושחין" - שמושחין אחר האפייה.

ט. וְכִיצַד מוֹשְׁחֵן? מְבִיא לֵג שְׂמֶן לְכָל עֶשְׂרֹן
וּמוֹשְׁחֵן וְחוֹזֵר וּמוֹשְׁחֵן עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל הַשְּׂמֶן שְׁפִילָג.

י. כָּל אֲרָבַע מְנַחוֹת אֵלֶּי הָאֲפוּיוֹת⁴⁰, כְּשֹׁאֲפִין אוֹתָן
- אוֹפִין כָּל עֶשְׂרֹן עֶשֶׂר חֲלוֹת⁴¹. וְאִם רַבָּה בְּחֲלוֹת
אוֹ חֶסֶר - כְּשֶׁרָה⁴². וְכִיצַד פּוֹתֵתִין אוֹתָן⁴³? כּוֹפֵל
הַחֲלָה לְשָׁנִים, וְהַשְּׁנִים לְאֲרָבָעָה, וּמְבַדִּיל⁴⁴. וְאִם
הֵיָתָה הַמְּנַחָה שֶׁל זֶכְרִי כְּהֵנָה⁴⁵ - אֵינּוּ מְבַדִּיל
וּפּוֹתֵתִין⁴⁶. וְכָלֵן⁴⁷ פּוֹתֵתִין כְּזִיתִים⁴⁸. וְאִם הַגְּדִיל
הַפְּתִיתִין אוֹ הַקְּטִין אוֹתָן - כְּשָׁרִים⁴⁹.

(40) מחבת, מרחשת, מאפה תנור חלות, ומאפה תנור רקיקין. אבל מנחת סולת לא הייתה נאפית לפני שמחלקים אותה לכהנים, ואין לה צורך בעשר חלות. (41) ובגמרא שם למדו כן מלחמי תודה "מה לחמי תודה עשר (=לכל מין עשר), אף כאן עשר". (42) וכן הדין נותן שהרי תודה עצמה שממנה למדו לכל המנחות - לא נאמר בה ארבעים חלות אלא למצוה. (43) לארבע מנחות הללו, אבל מנחת סולת אין בה פתיחה, שאין פתיחה אלא לפני קמיצה, וזו נקמצה בעודה סולת. (44) כלומר, מקפל את החלה לארבע, ומבדיל (=מנתק) את כל ארבעת החלקים אחד מן השני. (45) שאינה נקמצת, אלא כולה כליל על המזבח. אבל מנחת נקבות מן הכהנים, שנאכלת ונקמצת, דינן כדין מנחת ישראל. ולעניין מנחת חבית כהן גדול. (46) כלומר, פותת (=כופל לארבע), אבל אינו מבדיל את הפתיתים אחד מן השני, וכן הוא במשנה שם: "מנחת כהנים קופל אחד לשנים ושניים לארבעה ואינו מבדיל", משום דלא בעי קמיצה. (47) אף אלו שפותתן ומבדיל. (48) משנה שם: "וכולן פותתן כזיתים" ופירש רבינו שם: "אמר רחמנא פתות אותה פתים, ואמרו [בגמרא] אותה פתים ולא פתיחה פתיתין, רוצה לומר שאינו מפליג בפתיחה, רק לא יהו פחות

פז. במשנה: "שתי מדות של יבש היו במקדש, עשרון וחצי עשרון וכו', עשרון מה היה משמש שבו היה מורד לכל המנחות". (22) משנה במנחות עד: "כל המנחות הנעשות בכלי (=כגון מחבת ומרחשת - רש"י ורבינו בפירושו המשנה שם) טעונות שלש(ה) מתנות שמן, יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן". (23) שם עה. בברייתא: "כיצד עושה (המדובר בכל המנחות - רש"י) נותן שמן בכלי קודם לעשייתן ונותנה (לסולת) ונותן שמן עליה ובלולה וכו'". (24) שם בברייתא: "נותן שמן כו' ונותן שמן עליה ובלולה וכו' ונותן עליה שמן וכו'". וממה שאמרו בסוטה יד: "ונותנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת ונותן עליה שמנה ולבונתה", נראה שקודם היציקה נותן אותה בכלי שרת. (25) שנאמר (ויקרא ב, א) "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה". והיינו קומץ לבונה.

1. מְנַחַת הַמַּחְבֵּת וְהַמֶּרְחֶשֶׁת כִּיצַד? נוֹתֵן הַשְּׂמֶן
2. בְּכָלִי וְנוֹתֵן עָלָיו הַסֵּלֶת, וְנוֹתֵן עַל הַסֵּלֶת שְׂמֶן אַחֵר
3. וּבִלְל הַסֵּלֶת, וְאַחֵר כֶּן לֹשֶׁה בְּפוֹשְׁרִין²⁶ וְאוֹפֶה
4. אוֹתָהּ בְּמַחְבֵּת אוֹ בְּמֶרְחֶשֶׁת כְּמוֹ שְׁנֶדֶר²⁷, וּפּוֹתֵת
5. אוֹתָהּ פְּתִים²⁸ וְנוֹתֵנָה בְּכָלִי שְׂרֵת²⁹, וְיוֹצֵק עָלֶיהָ שָׂאֵר
6. הַשְּׂמֶן³⁰, וְנוֹתֵן לְבוֹנָתָהּ³¹.

(26) משנה שם נה. "כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו". (27) אם מרחשת - מרחשת, ואם מחבת - מחבת. (28) משנה שם עה. "כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיחה". שנאמר במחבת (שם ב, ו) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא", ואמרו שם בברייתא "לרבות כל המנחות לפתיחה", אפילו מאפה תנור. (29) לכאורה נראה שעד כאן לא היה בכלי שרת, אבל צריך עיון, הרי מחבת ומרחשת הן כלי שרת. (30) שכן נאמר (שם) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן". וראה מנחות עה. שלדעת כולם, יוצק אחר פתיחה. (31) משנה מנחות נט. "ואלו טעונות שמן ולבונה, מנחת הסולת והמחבת והמרחשת", משום שנאמר (שם ב, א) במנחת סולת, "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה", ודרשו בגמרא שם "נפש" לרבות כל מנחת יחיד שטעונה לבונה, וכשם שבמנחת סולת נותן הלבונה אחר יציקת השמן, כן במחבת ומרחשת.

7. מֵה פִּין מַחְבֵּת לְמֶרְחֶשֶׁת? מֶרְחֶשֶׁת יֵשׁ לָהּ שְׂפָה³²,
8. וְהַבֶּצֶק שֹׁאֲפִין אוֹתוֹ עָלֶיהָ רֶךְ, שֶׁהֲרִי יֵשׁ לָהּ שְׂפָה
9. וְאֵינּוּ יוֹצֵא. וּמַחְבֵּת אֵין לָהּ שְׂפָה, וְהַבֶּצֶק שֹׁאֲפִין
10. אוֹתוֹ בָּהּ קֶשֶׁה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא מִכָּאן וּמִכָּאן.

(32) סביב. וכדברי ר' חנינא (במשנה במנחות סג.) "מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ורכין, מחבת צפה ומעשיה קשין". כלומר, "מרחשת כלי עמוק שיש לו שפה והעיסה שמבשלים בה רך וניגר מאד, הוא עניין מה שאמר ומעשיה רכין, ומחבת כלי שאין לו שפה ולפיכך תהיה העיסה קשה כדי שלא תגר, וזה העניין שאמר מעשיה קשין".

11. מְנַחַת מֶאֱפָה תִּנּוֹר כִּיצַד? אִם חֲלוֹת הֵיא³³ -
12. בּוֹלָל³⁴ הַסֵּלֶת בְּשֶׁמֶן, וְלֹשׁ בְּפוֹשְׁרִין וְאוֹפֶה, וּפּוֹתֵת³⁵

מכזית". (49) משנה במנחות יח. "לא יצק וכו' ולא פתת וכו' או שפתתן פתים מרובות וכו' כשרה", ובגמרא (שם יח:) "מאי פתין מרובות, שריבה בפתיתין (=באופן שכל פתיתה ופתיתה פחותה משיעור כזית), ואיבעית אימא לעולם פתים מרובות ממך (=שמיעט בפתיתין, באופן שכל פתיתה ופתיתה הייתה גדולה יותר משיעור כזית)".

1 יא. לא בלל⁵⁰, לא פתת⁵¹, לא הגיש⁵², לא משח את
2 הרקיקין - כשרה⁵³; לא נאמרו כל הדברים האלו
3 אלא למצוה, שפך היא מצוה.

(50) את הסולת עם השמן. (51) מדברי רבינו נראה שאפילו לא פתת כלל כשר. ומה שכתב רש"י שם "לא פתת אלא כדי קמיצה" היינו שבקמיצתו פתת שיעור קומץ. (52) את המנחה לקרן דרומית מערבית. (53) במשנה שם: "לא יצק לא בלל ולא פתת ולא מלח ולא הניף לא הגיש וכו' ולא משחן כשרה" ורבינו השמיט "לא יצק" משום שאמרו שם בגמרא, שאין הכוונה שלא יצק כלל, שאם כן - פסול, אלא "לא יצק כהן אלא זר".

4 יב. סדר הבאת המנחה כיצד? מביא אדם סלת
5 מתוך ביתו בקלתות של פסח או של זרב או של
6 שאר מיני מתכות, פלי שהוא ראוי לכלי שרת⁵⁴.
7 ואם היתה מנחת הסלת⁵⁵ - נותנה לכלי שרת⁵⁶
8 ומקדשה בכלי שרת⁵⁷. ואם היתה מן המנחות
9 הנאפות - אופה אותה שם במקדש, ופותת פמו
10 שבארנו, ונותן הפתיתין לכלי שרת. ונותן עליה
11 שמנה ולבונה ומוליכה אצל פה⁵⁸. והפה מוליכה
12 אצל המזבח⁵⁹ ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד
13 חדה של קרן ודיו. ומסלק את כל לבונה לצד
14 אחד⁶⁰, וקומץ ממקום שנתרבה שמנה; שנאמר:
15 מסלתה ומשמנה. ונותן הקמץ לכלי שרת ומקדשו
16 בכלי שרת⁶¹. וקמץ שחלקו בשני כלים - אינו
17 קדוש⁶², וחוזר ומקדשו⁶³. ומלקט את כל לבונה
18 ונותנה על הקמץ שבפלי ומעלהו על המזבח
19 ומולחו⁶⁴, ונותנו על גבי האשים מפלי שרת⁶⁵. ואם
20 מנחת פהנים היא - אינו קומץ⁶⁶, אלא נותן מלח
21 על פלה⁶⁷ ומשליף הכל על גבי האשים.

(54) בגמרא סוטה שם אמרו: "בקלתות של כסף ובקלתות של זהב וכו', בכלים הראויין לכלי שרת וכו' דתניא כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל" וכן פסק רבינו למעלה (פרק א מהלכות בית הבחירה הלכה יח): "וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת לבד ואם עשאן של עצים או של עצם או אבן או של זכוכית פסולין". (55) למעט מאפה תנור. (56) והיינו לאחר הבליה, לפני היציקה. (57) היינו, שמכווין לקדשה, לפי שאין כלי שרת מקדשין, אלא מדעת. (58) "דכתיב (ויקרא ב, ב) "והביאה אל בני אהרן וגו'". (59) דכתיב (שם, ח) והגישה אל המזבח". (60) ובגמרא שם: "כי היכי דלא תקמץ בהדי מנחה, כדתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלח או קורט לבונה פסול".

(61) בגמרא שם: "למה לי, הא קדשה חדא זימנא - דם אף על גב דקדישתיה סכין בצוואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא". (62) במנחות ז: "איתמר קומץ שחלקו בשני כלים רב נחמן אמר אינו קדוש ורבא אמר קדוש, הדר ביה רבא מההיא (=רבא חזר בו מדעתו, והסכים לדעת רב נחמן, שאינו קדוש)". (63) כלומר, על ידי עירובן ונתינתן בכלי אחד (משנה למלך). [ואין זה דומה ל"נשפך הדם מצוואר הבהמה ואספו", שפסול - שכיוון שנתנו לכלי שרת, אף על פי שנתנו לחצאין, אינו נפסל, והוא הדין לדם שנתקבל בשני כלים בזה פחות משיעור הזאה ובזה פחות משיעור הזאה, שגם כן חוזר ומערב כולו בכלי אחד, וכשר. ומקור דברי רבינו ממה שאמרו קומץ שחלקו בשני כלים - אינו קדוש (וכן הלשון גבי דם) ולא אמרו: הרי זה פסול]. (64) שנאמר (שם ב, יג) "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" (סוטה שם). וראה למעלה בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג: "בשלושה מקומות היו נותנין המלח, בלשכת המלח וכו' ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה וכו'". (65) בגמרא (שם טו.) "ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו". (66) "חוץ ממנחת זכרי כהונה שאינה נקמצת אלא מקטירין אותה כולה, שנאמר וכל מנחת כהן כליל תהיה". (67) ראה למעלה בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג ש"בראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות (=מנחת כהנים. ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים - מנחות כא:)"

22 יג. כיצד קומצין מנחות הנקמצות? פדרף שקומץ
23 כל האדם⁶⁸: פושט אצבעותיו על פס ידו וקומץ⁶⁹.
24 קמץ בראשי אצבעותיו⁷⁰ או מן הצדדין⁷¹ - לא
25 יקטיר, ואם הקטיר - הרצה⁷². ואם הוסיף בקמץ,
26 כגון שהרחיק אצבעותיו וקמץ - הרי זה פסול⁷³.

(68) מנחות יא. "אמר רב פפא פשיטא לי מלוא קומצו, כדקמצי אינשי". (69) שם במשנה. ופס ידו פירושו כף ידו. ו"כך היא עבודת הקמיצה: קודם שיתחב אצבעותיו בקמח, כופף ופושט אצבעותיו על פס ידו, ומניח ריווח בין האצבעות לפס היד, ומכניס צד פסת ידו בקמח, ועל ידי זה הקמח נדחק ונכנס לתוך הרווח שבין האצבעות הכפופים לפס היד, ומוציא ידו מהקמח". (70) "שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי הקמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו". (71) "שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו (=דרך אצבעותיו). לשון אחר: מן הצדדין מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי". (72) במנחות וביומא שם הן בעיות של רב פפא, ונשאר כולן ב"תיקו". ולפיכך פסק רבינו שלכתחילה לא יקטיר, ובדיעבד הורצה. (73) משנה במנחות ו. "הקומץ היתר והחסר, פסול, ואיזהו היתר שקמצו מבורך", ומבורך הוא גדוש. ולמדו כן ממה שנאמר "מלא קומצו" (ויקרא ב, כ) יכול מבורך, תלמוד לומר (שם ו, ח) בקומצו, "שאין לך כשר אלא מה שבתוך הקומץ".

27 יד. אין קמץ פחות מפשגי יתים. ומקצת הקמץ
28 מעכב את פלו⁷⁴. והקמץ והלבונה מעכבין זה את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ה' אדר א' - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות פג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (17) מנחות קד: וספרא שם פרק י הלכות ג' ו. שנאמר במנחה (שם ב, א) "סולת יהיה קרבנו", היחיד מביא מנחת נדבה, ואין השותפים מביאים מנחת נדבה. ולא הזכיר רבינו אם שנים מביאים יין או לבונה או עצים, ועיין ספרא שם הלכה ו, ובפירוש המיוחס לר"ש שם. (18) כלומר, הלכה למשה מסיני. אבל צריך עיון, כי הרי למדו כן מן הפסוק "קרבנו", ראה למעלה.

ג. הניח מנחה לשני בניו ומת¹⁹ - הרי אלו מביאים¹⁵ אותה²⁰.

(19) כלומר, הפריש מנחה ולא הספיק להקריבה עד שמת. (20) מימרא של ר' יוחנן בזבחים ה: "הניח מנחה לשני בניו ומת, קריבה ואין בו שותפות". ומה שכתב רבינו בפ"א מהלכות תמורה הלכה ה "הניח בהמה לשני בניו ומת, הרי זו קרבה ואין ממירין בה, שהרי הם בה שותפין, והשותפין אין עושין תמורה", - הכוונה שהם שותפין במקצת, ואינם שותפים לגמרי, לפי שמתכפרים בה רק מקופיא (ראה שם ו), ולענין הקרבה, קרבה משום דנפש מקרי (=נפש כי תקריב, ראה שם ה:) כיון שאינם שותפין לגמרי (לחם-משנה כאן).

ד. אי זה הוא נדר ואי זה היא נדבה? ²¹האומר: הרי עלי עולה²², או הרי עלי שלמים, או הרי עלי מנחה, או הרי דמי בהמה זו²³ עלי עולה או שלמים - זהו הנדר. אבל האומר: הרי בהמה זו או דמי בהמה זו עולה או שלמים, או הרי העשירון הזה מנחה - הרי זו נדבה.

(21) ראה בפ"א מהלכות נדרים הלכה ב. (22) קנין פרק א משנה א. וראה גם ראש השנה ו. מגילה ח. וחולין קלט. והיינו קבלת התחייבות להביא קרבן, ולא ייחד לכך בשעת ההתחייבות בהמה זו או אחרת. (23) ראה להלן הלכה ו.

ה. מה בין נדרים לנדבות? ²⁴שהנדר, אם הפריש קרבנו ואבד²⁵ או נגנב - חייב באחריותו²⁶ עד שיקריב כמו שנדר²⁷; והמתנדב ואומר 'זו', אם מת או נגנב - אינו חייב באחריותו.

(24) ראה גם בהלכות נדרים שם. (25) הוא-הדין אם מת, וכן הוא במקורות הנ"ל. וכן כתב רבינו להלן בדין הרי זו. (26) ראה קנין וראש השנה ומגילה וחולין שם. ורוצה לומר: חייב להביא אחר. (27) כלומר, עד שיקריבו על המזבח. וכל זמן שלא הקריב על המזבח, חייב באחריות, שהרי אפילו אם הקריב, אלא שהקריב שלא לשמו (בכל הקרבנות חוץ מחטאת ופסח), כשר ולא עלה לבעלים, וצריך להביא אחר, כמפורש בזבחים ב. ולהלן פט"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א (משנה-למלך). וראה בספרי פ' ראה (לדברים יב, כו).

ו. האומר: דמי שזר זה עלי עולה ודמי בית זה עלי קרבן, ומת השזר ונפל הבית - חייב לשלם²⁸. אומר: הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה - אינו חייב באחריותה²⁹.

30

זה. הסלת והשמן מעפבין זה את זה, ומקצת השמן מעכב את כלו⁷⁵. אין פחות מלג לעשורון, כמו שבארנו.

(74) משנה שם כז. "הקומץ מיעוטו מעכב את רובו", "שאם חיסר כל שהוא פסול" (רש"י) ובגמרא שם: "מאי טעמא, אמר קרא (שם ב, ב) מלא קומצו". (75) שם במשנה: "השמן מיעוטו מעכב את רובו". ובגמרא שם: "אמר קרא (שם ב, ב) ומשמנה, שאם חסר כל שהוא פסולה".

פרק ארבעה עשר

(1) יבאר בו שמתנדב אדם ומביא עולה או שלמים או אחת מחמשה מיני מנחות הבאות בנדבה.

א. מתנדב אדם ונדר עולה ושלמים² וכל מין שירצה מחמשה מיני מנחות הבאין בנדר ונדבה³. ומתנדב או נדר מנחה ממנחת נסכים⁴ לבדה⁵ מאי זה מין משלושה מיני מנחות נסכים⁶, כמו שבארנו⁷. ומתנדב או נדר יין בפני עצמו⁸, או לבונה בפני עצמה⁹, או שמן בפני עצמו¹⁰, או עצים למערכה¹¹, מפני שהן קרבן¹², שנאמר: ולקרבן העצים¹³.

(2) שנאמר (ויקרא א, ב-ג) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו' אם עולה קרבנו וגו'", והמדובר בקרבן נדבה (ספרא שם פרשה ב הלכה ד, ורש"י שם). (3) כגון מנחת הסולת, מנחת המחבת, מנחת המחרשת, מנחת מאפה תנור, חלות ומנחת מאפה תנור ריקין, ראה למעלה פ"ב הלכה ד. (4) ראה למעלה פ"ב הלכה א, כי היין והסולת שמביאים עם הקרבן, הם הנקראים "נסכים", והסולת לבדה נקראת "מנחת נסכים". (5) כלומר, אפשר לנדר או לנדב מנחת נסכים אפילו בלי קרבן, וראה בזבחים פד. ומנחות קד: קו. דברי רבא. (6) נסכי כבש, נסכי איל ונסכי פר. (7) למעלה שם הלכה ד. (8) משנה מנחות קד: תוספתא מנחות פ"ב, וספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ח הלכה ה. וראה זבחים צא: כיצד היה מקריב את היין בפני עצמו, וראה גם להלן פט"ז הלכה יד, ופי"ז הי"ב. (9) מנחות קו: וספרא שם הלכה ד. וראה להלן פט"ז שם. (10) כרבי טרפון במשנה שם קד: ובספרא שם הלכה ז. ולא כרבי עקיבא, משום שסתם משנה (שם קז.) כר' טרפון: "הרי עלי שמן, לא יפחות מלוג. רבי אומר, שלשה לוגין". ומחלוקת ואחר-כך סתם, הלכה כסתם (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). ועוד, כי גם רבי הנ"ל סובר כמותו (כסף-משנה). וראה להלן פט"ז שם. (11) שם כ: קו: וספרא שם. וראה למעלה פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכות ט"ז, ובפ"ח שם הלכה ז. (12) מנחות וספרא שם. (13) במנחות שם, מובא הפסוק "והגורלות הפלנו על קרבן העצים" (נחמיה י, לה).

ב. שנים¹⁴ מתנדבין או נודרין קרבן אחד עולה או שלמים, אפילו פרידה¹⁵ אחת של תורים או בני יונה מביאין אותה בשתפות¹⁶. אבל המנחה אינה באה בשתפות¹⁷. ודברים אלו הן דברי קבלה¹⁸.

(14) מנחות שם. (15) יחידה. (16) ראה למעלה פ"ג

שחוט חוץ - אינו חייב באחריות. (37) ראה למעלה הלכה ו. והם דברי רב המנונא בגמרא שם. (38) כלומר, על שחוט חוץ למקדש. והם דברי רב המנונא ור' יוחנן, וכן הוא בברייתא שם. (39) כלומר, ע"מ שאביא קרבנות התגלחת בבית זה. (40) שם במשנה. כלומר, אף כי קרבנות אלו אינם נחשבים כלל, אינו מחוייב להביא קרבנות תגלחת אחרות במקדש. וחייב כרת על העלאה בחוץ, כמבואר למעלה. (41) שם בגמרא. כלומר, לא התחייב בנזירות, אלא רק לצער עצמו. ואם כן, אינו חייב בקרבנות נזיר, והקרבנות שהביא - אינם קרבנות תגלחת, אלא התכוון לדורון בעלמא, שאמר: אם אפשר להביא בבית חוניו, יטרח להביא, יותר מזה לא יטרח.

ח. חטאת ואשם אינן באין אלא על חטא, ואינן באין בנדר ונדבה. (42) האומר: הרי עלי חטאת או אשם, או שאמר: הרי זו חטאת או אשם - לא אמר כלום. (43) הרי מחייב חטאת או אשם ואמר: הרי זו לחטאתי או לאשמי, או הרי המעות האלו לחטאתי או לאשמי - דבריו קיימים. (44)

(42) משנה חולין מא: (וראה גם זבחים ב.) שהרי נאמר בהם (ויקרא ה, א - יז) "נפש כי תחטא". וראה בפ"א מהלכות נדרים הלכה י. (43) תוספתא תמורה פ"ג: "הרי זו חטאת והרי זו אשם, אף-על-פי שחייב (= כלומר, עבר עבירה שחייב בה חטאת או אשם) לא אמר כלום". כיון שלא אמר מפורש "לחטאתי", "לאשמי". וראה בחולין שם. (44) שם בתוספתא: "הרי אלו לחטאתי והרי אלו לאשמי, אם היה חייב דבריו קיימין, ואם לאו לא אמר כלום".

ט. האומר: קרבן מצרע זה או יולדת זו עלי, אם היתה אותו מצרע או היולדת עניים - מביא הנזיר קרבן עניים; ואם היו עשירים - מביא הנזיר קרבן עשיר, אף על פי שהנזיר עני. (46)

(45) משנה בערכין יז. וראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג, כי קרבנה של היולדת הוא: כבש לעולה וכן יונה או תור לחטאת. ואם אין ידה משגת, מביאה שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת. והמצורע קרבנו שלשה: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. ואם אין ידו משגת, מביא קן: אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש לאשם. וכל זה אם הנזיר הוא עני, אבל אם הנזיר הוא עשיר, אף שהמצורע או היולדת עניים, מביא קרבן עשיר, ראה להלן בפ"ה מהלכות מחוסרי כפרה הלכה יא. (46) משנה שם, וכן הוא בהלכות מחוסרי כפרה שם.

י. האומר: חטאתו ועולתו ואשמו ושלמיו של פלוני עלי, אם רצה אותו פלוני - הרי זה מניחו להקריב על ידו ומתכפר לו. (47) רצה בפשע הפרשה ולא רצה בפשע הקרבה, אלא חזר בו: בעולה ובשלמים - מקריבין ומתכפר לו בהן, אף על פי שאינו רוצה עתה, שהרי רצה בפשע הפרשה; (48) אכל בחטאת ואשם לא נתכפר לו עד שירצה מתחלה ועד סוף. (50)

(28) בערכין כ: במשנה: "שור זה עלי עולה, ובית זה עלי קרבן, מת השור ונפל הבית - חייב לשלם", ובגמרא שם, "אמר ר' חייא בר אבא, לא שנו אלא דאמר דמי שור זה עלי. אבל אמר שור זה עולה, כיון דאמר זה ומת - אינו חייב באחריות, עלי להביאו קאמר". כלומר, אם אמר "דמי שור זה עלי", אנו אומרים כי הכוונה במה שאמר "עלי" לקבלת אחריות אם נאבד או מת, אבל אם לא אמר "דמי" אלא "שור זה עלי", כוונתו במה שאמר "עלי", להתחייב להביא שור "זה", אבל לא להתחייב באחריות אם נאבד או מת. (29) מנחות קט. ואף שאמר "עלי" אינו חייב באחריות, כיון שפירש שכוונתו שלא יתחייב באחריותה.

ז. כבר בארנו, שהעושה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות - אינו כבית עבודה זרה. והאומר: הרי עלי עולה, שאקריבה במקדש, (33) והקריבה בבית זה - לא יצא. (34) שאקריבה בבית זה, (35) והקריבה במקדש - יצא. (36) ואם הקריבה באותו הבית - יצא. הרי הוא כמי שגדר עולה על מנת שלא יתחייב באחריותה. (37) וענוש כרת על העליתה בחוץ. (38) וכן אם אמר: הריני נזיר על מנת שאגלח בבית זה, (39) אם גלח שם - יצא. (40) הרי הוא כמי שגדר לצער עצמו, והרי צער עצמו, ואינה נזירות. (41)

~ נקודות משיחות קודש ~

"כבר ביארנו שהעושה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות בו".

לכאורה אפשר לומר שדעת הרמב"ם היא כדעת המרדכי, שמדבריו הוכיחו האחרונים שבנין בית-כנסת הוא בכלל "ועשו לי מקדש", וכלשונו במניין המצוות (מצוה כ') "ציונו לבנות בית הבחירה לעבודה", שיכול להשתמע גם על עבודת התפילה, ואף שכתב בהלכות בית-הבחירה "כיון שנבנה המקדש בירושלים, נאסרו כל המקומות לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבנות", היינו שרק בית לקרבנות נאסר לבנות, אבל בית-כנסת לא.

אבל קשה לומר כן בדעת הרמב"ם, שהרי לא הזכיר כלל במצות-עשה כ' הנ"ל על דבר חיוב בניית בית-הכנסת. ולהעיר שיש שלמדו מצות בניית בית-כנסת מהפסוק נבביא "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו כו".

(על"פ 'לקוטי שיחות' חל"א עמוד 127 הערה 46)

(30) למעלה פרק ט מהלכות ביאת המקדש הלכה יד. (31) כגון מקדש בית חוניו, אשר באלכסנדריא של מצרים. (32) שם במשנה. (33) במשנה שם: "הרי עלי עולה, יקריבה במקדש. ואם הקריבה בבית חוניו, לא יצא". הרי שהמדובר באומר סתם "הרי עלי עולה", אע"פ שלא פירש שיקריבה במקדש. ודברי רבינו צריכים עיון (הר המוריה). (34) משנה שם. שהרי זה כמת או נגב, שאם אמר הרי עלי, חייב באחריותו. (35) כלומר, אמר הרי עלי עולה שאקריבה בבית חוניו. (36) שם במשנה כדברי תנא-קמא. ואף כי הקרבן הזה אינו נחשב לקרבן כלל, שהרי הוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון ה' אדר א' – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות פה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כמו שהתורה מצוה גם על דברים שבלב: לייחדו, לאהבו, ליראה אותו וכו' כך קבעה שבהמה מתקדשת על ידי מחשבתו של אדם.

(על"פ לקו"ש חז"ט עמוד 532)

60 תרומות פ"ג משנה ח. שנאמר (שם, כד) "מוצא שפתיך תשמור", ונאמר (ויקרא ה, ד) "לבטא בשפתים", ונאמר (שמות לה, ה) "כל נדיב לבו" – הרי שצריך גם גמר בלב ומבטא בשפתיים (ראה פסחים סג. ושבועות כו:). וכל זה אינו אלא כששפתיו מכחישות את לבו, אבל אם אין שפתיו מכחישות את לבו, כגון שלא הוציא בשפתיו כלום, אלא רק גמר בלבו שזו עולה או שלמים – הרי הוא חייב להביא, ראה להלן בהמשך ההלכה. 61 לבדק הבית. ואף חרמי כהנים, כל זמן שהם ביד הבעלים, הם הקדש, כמו שאמרו בבכורות לב. וראה בתוספות ראש השנה ה: ד"ה ערכין (הר המוריה). 62 כן מפורש בתוספתא נדרים פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמ' 281 2) – אור-שמח במילואים. וראה שבועות שם, שגמר בלבו שלא יאכל פת חטים והוציא מפיו פת סתם, אסור בפת חטים. שפת חטים, פת שמה (ראה בהלכות שבועות פ"ב הלכה יד), והוא-הדין כאן, כיון שאין שפתיו מכחישין את לבו (ראה הר המוריה ואור שמח כאן). 63 בשבועות שם: "אין לי אלא שהוציא בשפתיו. גמר בלבו מנין, תלמוד-לומר (שמות לה, ה) כל נדיב לבו".

18 יג. אֶחָד נִדְרִים וְנִדְבוֹת עִם שְׁאֵר הַדְּבָרִים שְׁאֵדָם
19 חֵיב בָּהֶן מַעֲרִכִין⁶⁴ וְדָמִים⁶⁵ וּמַעֲשֵׂוֹת⁶⁶ וּמִתְנֹת
20 עֲנִיִּים⁶⁷, מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שְׁיָבִיא הַפֶּל בְּרֹגֶל
21 שְׁפָגַע בּוֹ תַחֲלָה⁶⁸. שְׁנֶאמַר: וּבֹאֵת שְׁמָה וְהִבְאֵתָם
22 שְׁמָה וְגוֹמְרִים⁶⁹. כְּלוֹמַר, בָּעֵת שֶׁתְּבֹא לַחֵג - תָּבִיא כָּל
23 מֵה שֶׁאֵתָה חֵיב בּוֹ, וְתִתֵּן כָּל חֹב שֶׁעָלֶיךָ לְשֵׁם.
24 הַגֵּיעַ הָרֹגֶל וְלֹא הִבִּיא - הָרִי זֶה בָּטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה⁷⁰.
25 עֲבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רִגְלִים⁷¹ וְלֹא הִבִּיא קֶרְפִּנֹתָיו
26 שֶׁנֶּדֶר אוֹ הַתְּנַדֵּב⁷² אוֹ שְׁלֹא נָתַן הַעֲרִכִים וְהַחֲרָמִים⁷³
27 וְהַדְּמִים - הָרִי זֶה עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֶאמַר: לֹא
28 תֵּאָחֵז לְשַׁלְּמוֹ. אֵינוֹ עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ
29 עָלָיו רִגְלֵי הַשָּׁנָה כְּלָה⁷⁴. וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא זֶה, לְפִי
30 שְׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה⁷⁵.

64 שאמר ערכי עלי או ערך זה עלי או ערך פלוני עלי (ראה פ"א מהלכות ערכין הלכה ב). 65 שאמר דמי עלי או דמי זה עלי או דמי פלוני עלי, אפילו היה אותו פלוני קטן בן יומו וכו' (שם הלכה ט). 66 מעשר דגן ומעשר בהמה. 67 כגון לקט שכחה ופאה. אבל צדקה, ראה למעלה פ"ח מהלכות מתנות עניים הלכה א, שאם מצויין עניים, חייב ליתן להם מיד, ולא ימתין עד לרגל הראשון, ואם עבר הרי זה חייב בבל תאחר (הר המוריה). 68 דהיינו אחד משלושת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות. וראה בספר המצוות, עשה פג. 69 ראה ספרי פ' ראה (לדברים יב, ה-ו): "ובאת שמה והבאתם שמה. לקבעם חובה, שלא יהא אלא ברגל ראשון שקבע ושפגע בו וכו'". ובראש השנה ו. ת"ר מוצא שפתיך (דברים כג, כד) זו מצות-עשה. תשמור,

47 כלומר התחייב להביא עבור הפלוני, הקרבנות שהפלוני מחוייב בהם. 48 ערכין כא: 49 ערכין שם כדעת שמואל, שאינו צריך לדעתו, כיון שאינם באים על חטא (תוספות שם ד"ה מאי). 50 שהם באים על חטא וצריכין להתוודות, ולכן צריכים דעת גם בשעת כפרה (תוספות שם).

1 יא. הָאוֹמֵר⁵¹: הָרִי עָלֵי כְּנֹדֵי רְשָׁעִים⁵² שְׁמַנְדְּרִיָּהֶן
2 נֹזֵיר וְקֶרֶן וּשְׁבוּעָה⁵³ - חֵיב בְּכֻלָּן⁵⁴. כְּנֹדֵי כְּשָׁרִין
3 - לֹא נִתְחַיֵּב כְּלוֹם⁵⁵. הָרִי עָלֵי כְּנֹדֵי כְּשָׁרִין⁵⁶ - הָרִי
4 זֶה נֹדֵר כְּנֹזֵיר וּבִקְרָבָן⁵⁷. וְכָל כְּנֹזֵיר⁵⁸ קֶרֶן -
5 כְּקֶרֶן⁵⁹.

51 נדרים ט. במשנה. 52 הנודרים בעת כעסם בנזיר ובקרבתו ושבועה, ונקראו כך משום שכתוב (דברים כג, כג) "וכי תחול לנדור לא יהיה כך חטא", ואמר שמואל (נדרים כב). הנודר – אף-על-פי שמקיימו נקרא רשע. 53 כלומר, שהרשעים נודרים בנזיר וקרבתו ושבועה. וכל זה הוא מדברי הנודר. 54 משנה שם: "כנודרי רשעים נדר בנזיר ובקרבתו ובשבועה". 55 שם במשנה: "כנודרי כשרים לא אמר כלום", "שאינ הכשרים נודרים בדרך איסור וכעס" (רבינו בפ"א מהלכות נדרים הלכה כב) "שהחסידים אינם מחייבין עצמן בנדר, מפני שלא יכינו עצמם לעבירה, והוא מה שאמר הכתוב (שם, כב) לא תאחר לשלמו" (רבינו בפירוש המשנה שם). 56 ראה למעלה הלכה ד, אי זהו נדר ואי זוהי נדבה. 57 במשנה נדרים שם: "כנדבותם (של הכשרים) – נדר בנזיר ובקרבתו". כלומר, כנדבת החסידים, "והחסידים גם כן אינם מתנדבים בקרבן, ואפילו נדבה, מפני שלא יתאחרו ויעברו על מה שנאמר (שם) לא תאחר לשלמו, ואמנם היו מביאין הקרבן והוא חולין עד העזרה, ושם יתנדב בו כל מה שירצה" (פירוש המשנה שם). וכל זה בנזיר וקרבתו, אבל לא בשבועה, כי אין החסידים נשבעין. וראה ברש"י ורא"ש ור"ן שם, ובפ"א מהלכות נדרים הלכה כה. 58 כלומר, שמות לוואי לקרבן, כגון "קונם, קונח, קונז" (פ"א מהלכות נדרים הלכה טז). 59 ראה משנה בנדרים שם.

6 יב. אֵין הַנּוֹדֵר וְלֹא הַמִּתְנַדֵּב חֵיב עַד שִׁיֵּהָ פִּי וְלִבּוֹ
7 שְׁוִין⁶⁰. בִּיצֵד? הַמִּתְנַדֵּב לֹמַר 'הָרִי עָלֵי עוֹלָה' וְאָמַר
8 'שְׁלָמִים', אוֹ שֶׁתִּפְּנוֹ לֹמַר 'הָרִי זֶה עוֹלָה' וְאָמַר
9 'שְׁלָמִים' - לֹא אָמַר כְּלוֹם. נִתְפָּן לְנֹדֵר בְּעוֹלָה וְאָמַר
10 'קֶרֶן', לְנֹדֵר בַּחֲרָם⁶¹ וְאָמַר 'הִקְדַּשׁ' - דְּבָרָיו
11 קִנְיָמִים⁶²; שֶׁהַעוֹלָה קֶרֶן, וְהַחֲרָם הִקְדַּשׁ. וְכֵן כָּל
12 פִּיּוּצָא בְּזֶה. בְּנִדְרִים וּנְדָבוֹת אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיא
13 בְּשִׁפְתָּיו כְּלוֹם, אֱלָא אִם גָּמַר בְּלִבּוֹ וְלֹא הוֹצִיא
14 בְּשִׁפְתָּיו כְּלוֹם - חֵיב. בִּיצֵד? גָּמַר בְּלִבּוֹ שֶׁזֶּה עוֹלָה
15 אוֹ שְׁיָבִיא עוֹלָה - הָרִי זֶה חֵיב לְהִבְאִי; שְׁנֶאמַר: כָּל
16 נְדִיב לֵב וּבִיָּאָה - בְּנִדְבוֹת לֵב יִתְחַיֵּב לְהִבְאִי⁶³. וְכֵן
17 כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה מִנְדְּרֵי קִדְּשִׁים וּנְדָבוֹתָן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... אלא אם גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום, חייב להביא בו".

פ"א הלכה א. (77) שם ו: "בעי ר' זירא, אשה מה היא בבל תאחר, מי אמרין הא לא מיחייבא בראיה, או דילמא היא איתא בשמחה. אמר ליה אביי ותיפוק ליה דהא איתא בשמחה. ומי אמר אביי הכי, והאמר אביי אשה בעלה משמחה, לדבריו דר' זירא קאמר", ולפי שפסק רבינו (פ"א מהלכות חגיגה ה"א), כר' זירא שהנשים חייבות במצוה זו (= של שמחה), פסק כאן שגם באשה שייך הלאו של כל תאחר, כדברי הגמרא שם. (78) על נדרו של אביו, כיון שהוא (=היורש) לא נדר. וגם זה שם: "בעי ר' זירא, יורש מהו בבל תאחר. כי תדור נדר אמר רחמנא (דברים כג, כב) והא (=היורש) לא נדר, או דילמא ובאת שמה והבאתם שמה (שם יב, ה"ו) והא מיחייב (=לברא לרגל ולהביא אף של אביו). תא שמע, דתני ר' חייא, מעמך (=כ"י תדור נדר לה' אלוך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו ה' אלך מעמך" שם כג, כב) פרט ליורש".

טו. כל הקרבות שעברו עליהן שלשה רגלים - לא נפסלו, אלא מקריבין וקשרים⁷⁹. ובכל יום ויום אחר השלשה רגלים הוא עובר בלא תאחר⁸⁰. ובית דין מצוין לעשותו מיד⁸¹ עד שיקריב קרבנותיו ברגל שפגע בו תחלה.

(79) ברייתא שם ו. "דתינא, בן עזאי אומר, אותו (= וואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו" – ויקרא ז, יח) מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (דברים כג, כב) לא תאחר לשלמו, שומע אני אף מאחר נדרו בבל ירצה, תלמוד-לומר אותו. אותו בלא ירצה, ואין מאחר נדרו בלא ירצה", וראה גם זבחים כט. ותמורה כא: (80) ראש השנה ו: "אמר רבא, כיון שעברו עליהן שלשה רגלים, בכל יום ויום עובר בבל תאחר". (81) כלומר, בית דין הוזהרו להכריח אותו שיביא ברגל הראשון, שכתב (שם, כד) "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת". ואמרו בברייתא שם ו. "ועשית – זו אזהרה לב"ד שיעשוך". וראה בתוספות שם ד"ה יקריב, "דחזינן שהוא מתעצל להביא ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך כדי שלא ישאר בידו מה לקנות, ולהכי ממשכנין, ואם אין מוצאין במה למשכנו אז כופין", ומסתבר שכופין אותו מיד שנדר (עוד לפני שעבר על העשה) שיקיים את המצוה בהגיע רגל הראשון, ראה כתובות פו. פו: כי במצות-עשה, כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו, ומפרש רש"י: מכין אותו קודם שעבר על העשה, ויש בידו לקיים.

טז. אף על פי שנאמר 'לרצנו'⁸², כופין אותו עד שיאמר רוצה אני⁸³. בין ששנדר ולא הפריש בין שהפריש ולא הקריב - כופין אותו עד שיקריב⁸⁴.

(82) "יקריב אותו לרצנו לפני ה'". (83) ראש השנה שם, יבמות קו. קדושין מט: ב"ב מח. ערכין כא. "יקריב אותו (שם), מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו, תלמוד-לומר (שם) לרצנו. הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני". וראה בפ"ב מהלכות גירושין הלכה כ. (84) ראש השנה שם: "ועשית, אזהרה לבית דין שיעשוך. למה לי, מיקריב

זו מצות לא-תעשה. ועשית, אזהרה לבית דין שיעשוך. כאשר נדרת, זה נדר. לה' אלך, אלו חטאות ואשמות, עולות ושלמים. נדבה, כמשמעו. אשר דברת, אלו קדשי בדק הבית. בפין, זו צדקה. אמר מר: מוצא שפתיך זו מצות-עשה, למה לי, מובאת שמה והבאתם שמה, נפקא. תשמור זו מצות לא-תעשה, למה לי, מלא תאחר לשלמו נפקא. ועשית אזהרה לבית דין שיעשוך, למה לי, מיקריב אותו נפקא וכו'. חד דאמר ולא אפריש, וחד אפריש ולא אקריב", הרי כי מ"ובאת שמה והבאתם שמה" למדו כל מה שלמדו ממוצא שפתיך תשמור, הרי שגם בדק הבית ומתנות עניים בכלל עשה זו (מעשה רוקח). (70) כן הוא בראש השנה שם, ובתמורה יח. "אמר רבא, כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה". (71) מדבריו כאן נראה, שכל שעברו עליו שלשה רגלים אפילו שלא כסדרן (פסח, שבועות וסוכות) – עובר בבל תאחר. וכן נראה מדבריו בספר המצוות לאוין קנה (כפי הנדפס בסה"מ לעם, וכן הוא בהוצאת הגר"ח הלר) שכתב "ובא בקבלה שאינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים" (אבל בספר המצוות בדפוסים ישנים: "עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן"). והוא כדעת תנא-קמא בראש השנה ד: ולא כר' שמעון שם שאינו מחייב בבל תאחר אלא-אם-כן היו שלשת הרגלים כסדרן וחג המצות תחילה, וכן כתב רבינו בפירוש המשנה בתחילת ראש השנה: "ור' שמעון אומר וחג המצות תחילה כדי שיהיו על הסדר, והוא ענין אמרו בכאן לרגלים, ואינה הלכה". (72) כן דעת הר"ן בנדרים ט: כי על הנדבה עובר בבל תאחר, אבל בפירוש המיוחס לרש"י שם כתב, כי בנדבה אינו עובר על כל תאחר. (73) בראש השנה ד. "תנו רבנן, חייבי הדמין והערכין והחרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר". ומפרש רש"י "והחרמין חרמי גבוה", אבל התוספות שם כתבו: החרמין, בין חרמי גבוה ובין חרמי כהנים. (74) ספרי פ' ראה (לדברים יב, ה"ו): "יכול אם עבר רגל אחד ולא הביא, יכול יהיה עובר עליו משום בל תאחר, ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם. הא אין עובר עליו משום בל תאחר עד שיעברו עליו רגלי שנה כולה". (75) תוספתא מכות פ"ד: "המאחר במוקדשין וכו' עובר בלא-תעשה, אבל אינו לוקה את הארבעים לפי שאין בהן מעשה".

יד. הקדיש בהמה למזבח ועברו עליו שני רגלים ונפל בה מום ופדאָה על גב בהמה אחרת - אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו על האחרת שלשה רגלים⁷⁶. ואֶחָד האִישׁ ואֶחָד האִשָּׁה עוֹבֵר בְּכָל תֵּאֲחֵר⁷⁷. אֶבֶל הַיּוֹרֵשׁ אֵינוֹ עוֹבֵר בְּכָל תֵּאֲחֵר⁷⁸.

(76) בראש השנה ה: "תנו רבנן וכו' לא תאחר לשלמו, הוא ולא חילופיו וכו'. אמר רב ששת, לעולם למעוטי חילופי עולה ושלמים, והכא במאי עסקינן כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד, סלקא-דעתך-אמינא הואיל ומכח קמא קאתי, כמאן דעברו עליו שלשה רגלים דמי, קא משמע לן". וראה ירושלמי שם

מתוך מהדורת גגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הוולד היתה כוונתו לומר אחרי-כן שיהיה עולה - דבריו קיימים, הואיל ואין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד, וכדברי רבי יוסי החולק על רבי מאיר במשנה, שם. (6) ראה למעלה פ"ד ה"ב, כי אין הנודר ולא המתנדב חייב עד שיהא פיו ולבו שוין. (7) שם כה, ב - דברי רב פפא, וכן הוא להלן פ"ב מהל' תמורה ה"ד. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה בתמורה שם: "שהעיקר בידינו תוך כדי דיבור כדיבור דמי, זולתי במקדיש ומימר ומגדף ועובד עבודה-זרה ומקדש ומגרש, ואלו (הששה) (הארבעה) דברים הוציא אותן בגוף הגמרא (נדרים פז.), אבל מקדיש ומימר הרי הוא כמו שנתבאר במקום הזה (תמורה כה:).". וראה בש"ך חו"מ סי' רנה ס"ק ה, שהקשה על דברי רבינו שבהקדש אין חזרה אפילו בתוך כדי דיבור, מגמרא מפורשת בבבא-קמא עג, ב. אבל ה'משנה למלך' יישב דברי רבינו, וכתב שסוגיות חלוקות בזה. וכתב ב'קריית ספר' שהחמירו בהקדש משום שיש בו חומרא אחרת, שהוא נתפס גם על ידי מחשבה (למעלה פ"ד ה"ב).

- ב. האומר: ידה של זו עולה או רגלה של זו עולה 16
- תמכר לחיבי עולות, ונדמיה חלין חוץ מדמי אותו 17
אבר. 18 והוא שיהיה זה המכיר עולה שקנה אותה
נדר עולה בדמים קצובים. 19 האומר: לפה או ראשה
של זו עולה, הואיל ודבר שהנשמה תלויה בו הוא 20
- פלה עולה. 21 הקדיש אבר אחד מן העוף - הרי
זה ספק אם נתקדש פלו או לא נתקדש. 22

(8) שהוא של הקדש, ולפיכך דמיו הקדש. כרבי מאיר ורבי יהודה בברייתא בתמורה יא, ב - האומרים "יכול האומר רגלה של זו עולה, תהא כולה עולה, תלמוד-לומר (ויקרא כז, ט) "כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש" - ממנו לה' ולא כולו לה'. יכול תצא לחולין, תלמוד-לומר יהיה קודש, הא כיצד: תמכר לצרכי עולות, ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה". (9) והרי יש בעולה זו כפי הדמים שקצב, ויצא ידי חובתו. שם בגמרא: "אמר מר, תמכר לצרכי עולות, והא מייתי בהמה דמקדיש גופה כי ליתא לכולה לדידיה (כן הוא ב'שיטה מקובצת', וברש"י בשם ל"א 'ירושלמי', ופירש רש"י: האי לוקח הא מייתי בהמה שאין כל הגוף שלו). אמר רבא, כגון דאמר בזווא מן הדא בהמה לעולה ('שיטה מקובצת' ורש"י שם, פירוש: שוה זוז מבהמה זו לעולה, והרי קנה בזוז, הילכך יצא דהא לא נדר עולה שלימה). וראה ב'ספ' משנה'. (10) שם בגמרא: "אמר רבי, נראין דברי רבי יוסי לרבי יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו, שאף רבי יהודה לא נחלק עליו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל בדבר שהנשמה תלויה בו - מודי ליה". ושם נחלקן בזה: רב חסדא אמר, דבר שהוא עושה אותה טריפה. רבא אמר, דבר שהוא עושה אותה נבילה. ורב ששת אמר, בדבר שהיא מתה. ורבינו פסק כרב ששת, וראה ב'לחם משנה'. (11) שם: "בעי רבא, מעוף מהו, בהמה אמר רחמנא (בפסוק הנ"ל "כל אשר יתן ממנו לה'"), נאמר "ואם בהמה אשר יקריבו", והא לאו בהמה היא, או דילמא קרבן אמר רחמנא (שם בפסוק הנ"ל נאמר "אשר יקריבו ממנה קרבן לה'"), והאי נמי קרבן, תיקון". וסובר רבינו, כי בעיא זו היא לדעת

אותו נפקא, דתניא, יקריב אותו, מלמד שכופין אותו וכו', חד דאמר ולא אפריש, וחד אפריש ולא אקריב", כלומר, פסוק אחד בא לומר שכופין אותו אם נדר ועדיין לא הפריש, ופסוק אחד בא לומר כי כופין אותו אם כבר הפריש, ועדיין לא הקריב.

- יז. פל חיבי עולות⁸⁵ ושלמים - ממשכנין אותם⁸⁷.
אף על פי שאין מתכפר לו עד שירצה⁸⁸, שנאמר
'לרצנו' - כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. אבל
חיבי חטאות ואשמות - אין ממשכנין אותן⁸⁹;
הואיל והם מעפפי פפרה, אין חוששין להם שמה
יפשעו וינשעו קרבנותיהן. חוץ מחטאת נזיר, הואיל
ואינה מעפפת⁹⁰ מלשתות יין - שמה יאחר אותה,
לפיכך ממשכנין אותו עליה⁹¹.

(85) ערכין כא. במשנה. (86) נראה מזה, כי בכלל זה גם עולת מצורע. ואף-על-פי שאמרו שם "אמר רב פפא, פעמים וכו' חייבי עולות אין ממשכנין אותן וכו' בעולת מצורע, דתניא ר' ישמעאל וכו' אומר כשם שחטאתו ואשמו מעכבתו, כך עולתו מעכבתו", וכך כתב פירוש המשנה בערכין שם - הרי פסק רבינו להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה ה"ה, שעולה אינה מעכבת (ועיין כסף-משנה והר המוריה). (87) משנה שם. וראה בפ"ג מהלכות ערכין הלכה יד "ממשכנין אותן ולוקחין מהן בעל כרחן מה שנדרו, ואינן חייבין להחזיר להם המשכון ביום או בלילה, ומוכרין כל הנמצא להם מן הקרקע ומן המטלטלין, מכסות וכלי תשמיש הבית ועבדים ובהמה ונפרעין מן הכל". והואיל ואין בהן (בעולות ושלמים) כפרה, לפעמים מתעצלין בהן, ולפיכך ממשכנין אותן" (פירוש המשנה שם). (88) שם בערכין. (89) שם במשנה. (90) ראה להלן פ"ח הלכה ט. (91) שם בגמרא: "אמר רב פפא, פעמים שחייבי חטאות ממשכנין אותן וכו' בחטאת נזיר, דכיון דאמר מר, אם גילח על אחד משלשתן יצא, ואם נזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות יין וליטמא למתים, פשע בה ולא מייתי".

פרק חמשה עשר

(1) יבאר בו דין האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים, ודין חזרה בהקדש תוך כדי דיבור.

- א. האומר: ולדה של זו עולה והיא שלמים³ -
דבריו קיימים⁴. היא שלמים וולדה עולה: אם לכה
נתפון - דבריו קיימים⁵; ואם אחר שגמר בלבו⁶
והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר
וולדה עולה, אף על פי שחזר בו בתוך כדי דיבור
- הרי ולדה שלמים; שאין חזרה בהקדש ואפלו
בתוך כדי דיבור⁷.

(2) משנה, תמורה כה, א. (3) כלומר, היתה לו בהמת חולין מעוברת, ואמר כי הוולד יהיה לעולה, והבהמה עצמה תהיה לשלמים. (4) כיון שמקודם הקדיש את הוולד, ואחר-כך הקדיש את האם, ראה להלן בסמוך. (5) כלומר, אם בשעה שאמר "היא שלמים", היתה כוונתו רק עליה, ואילו על

אינם נדחים" (זבחים נט.) וראה להלן. (17) אין כוונת רבינו להדגיש את ה"מתחילתה", שהרי אדרבא דיחוי זה, שהוא מעיקרו, יש אומרים כי אינו דיחוי, אלא בא להדגיש את עצם הדיחוי, שהרי סוף סוף יש כאן דיחוי. ועל כל פנים, נראה מכאן דעת רבינו, שדיחוי מעיקרו הרי הוא דיחוי (שבדבר זה לא מצאנו חולקים על רבי יוחנן), ואילו בפ"י מהל' שגגות הי"ג, כתב ש"דיחוי מעיקרו אינו דחוי".

ואולי סמך שם על מה שכתב כאן משום שהיא בעלי חיים, ואין בעלי חיים נידחים (ראה 'לחם משנה' כאן). אבל צריך עיון, שהרי בפ"ג מהל' שגגות ה"ח פסק רבינו, שאף בנראה ונדחה אין בעלי חיים נידחין. ולמה הוצרך לומר (שם פ"י) ש"דיחוי מעיקרו אינו דיחוי". (18) בנידון שלפנינו, שהיא בעלי חיים, כדלהלן, וראה למעלה. (19) גם כאן אין ההדגשה על "קדושת דמים", שהרי אדרבא יש אומרים שקדושת דמים אינה מדחה, אלא הכוונה, כמו שכתבנו למעלה, שהרי סוף סוף יש כאן דיחוי. ועל כל פנים, נראה מכאן דעת רבינו כי יש דיחוי בדמים (שגם בזה לא מצאנו חולקים על רבי יוחנן), וכן פסק בפ"י מהל' שגגות, שם. (20) כרב, בזבחים נט, א. וראה למעלה. (21) בזבחים שם אמרו שאפילו לרבי יוחנן, שאמר "אינה קריבה" – עושה תמורה, ואם כן, כל"שכן לפי פסק רבינו שקריבה, שוודאי עושה תמורה.

- ה. הָאוֹמֵר: דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עוֹלָה, אוֹ הָרִי זוֹ לְעוֹלָה, 15
אִם הָיְתָה רְאוּיָה לְקָרֵב עוֹלָה²² - נִתְקַדְּשָׁה קִדְּשָׁת 16
הַגּוֹף, וְהָיָה עֲצֻמָּה תִּקְרַב עוֹלָה²³; וְאִם אֵינָה רְאוּיָה²⁴ 17
- תִּמְכַּר וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ עוֹלָה²⁵. 18

(22) כגון שהוא זכר ותמים. (23) כלומר, לא רק אם אמר הרי זו לעולה, נתקדשה קדושת הגוף, אלא אפילו אם אמר "דמי בהמה זו עולה", גם כן נתקדשה הגוף, ומקור הדברים הוא מן הסוגיא דתמורה יט, ב - שאמרו שם "איתמר, הקדיש זכר לדמיו, רב כהנא אמר קדוש קדושת הגוף, רבא אמר אינו קדוש קדושת הגוף, והדר ביה (= חזר בו) רבא לדרב כהנא, מדרב יהודה אמר רב (שאמר שם "מינו דנחתא לה קדושת דמים, נחתא נמי קדושת הגוף", אמר רבא, זאת אומרת: הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף, ומפרש רש"י שהקדיש זכר לדמי עולה). וראה למעלה פ"ה מהל' ערכין וחרמין הי"ד. וב'תוספות' ערכין כ, ב - ד"ה אמר, כתבו שמדובר כאן כשאמר "קדש שור זה לדמיו", אבל אם אומר דמי בהמה זו לעולה – גוף השור חולין, ואין בו קדושה, אבל דעת רבינו אינה כן. (24) כגון שהוא בעל מום או שהיא נקבה. (25) ראה תמורה שם במשנה, "המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם וכו'" (וראה גם תמורה כז: כי המפריש נקבה לעולה, בעיין מומא). רבי שמעון אומר, תימכר שלא במום", ולא הזכיר רבינו כאן שתרעה עד שתסתאב (ראה להלן פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הט"ז), לפי ש"אינה ראויה" שכתב רבינו כולל גם אם היא בעלת מום (ראה למעלה). ועי' ב'כסף משנה'. וראה למעלה בפ"א מהל' איסורי מזבח ה"ה, ש"המקדיש בעל מום למזבח וכו' הרי זו נתקדשה, ותפדה בערך הכהן ותצא לחולין ויביא בדמיה קרבן".

רבי יהודה (וראה ברש"י, שם). ולפי דעת ה'כסף משנה' כוונת רבינו במקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, והספק הוא אם קדש כולו, כמו בבהמה, או לא. אבל ה'לחם משנה' (פ"ה מהל' ערכין וחרמין הי"ד), כתב כי מדובר במקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו, והספק הוא שמא אפילו אם הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו, פשטה קדושה בכל העוף, וכן פירש 'הר המורה' כאן.

- ג. הָאוֹמֵר: בְּהֵמָה זוֹ חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים - 1
קִדְּשָׁה, וְאֵינָה קִרְבָּה¹², אֲלֵא תִרְעָה עַד שְׂיִפֹּל בָּהּ 2
מוֹם וְתִמְכַּר, וְיָבִיא בְּחֲצִי דָמֶיהָ עוֹלָה וּבְחֲצִי דָמֶיהָ 3
שְׁלָמִים¹³. הָיָה מְחַיֵּב חֲטָאת וְאָמַר: חֲצִיָּה חֲטָאת 4
וְחֲצִיָּה עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים, אוֹ שְׁאָמַר: חֲצִיָּה עוֹלָה אוֹ 5
שְׁלָמִים וְחֲצִיָּה חֲטָאת - הָרִי הִיא תַּמּוּת¹⁴, כְּמוֹ 6
שִׁיתַּבָּאָר בְּחֲטָאוֹת הַתּוֹת¹⁵. 7

(12) תמורה כו, א: "תניא אידך, אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים, קדשה ואינה קרבה", ומשום שמעורבים בה שתי קדושות. (13) שם בגמרא אמרו על הברייתא הנ"ל "מני, רבי יוסי היא", כלומר, רבי יוסי שאמר "אי לכך נתכוין מתחילה, הואיל ואי אפשר להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין", ראה למעלה ה"א. (14) בתמורה, שם: "בהמה חציה עולה וחציה חטאת, כולה תקרב עולה דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר, תמות. ושון באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות", ופירש רש"י "כיון שאינו מחויב חטאת – הילכך תמות". וב'תוספות' שם מקשים ממה שאמרו בנדרים ו, א - שמי שאינו מחויב חטאת ואמר הרי זו לחטאתי – לא אמר כלום, עיי"ש מה שתירצו. ורבינו פוסק כרבי יוסי. ומפרש לזה כגון שהיה מחויב חטאת (כסף-משנה). ומה שאמר חציה חטאת, הכוונה שאמר חציה לחטאתי. ראה למעלה פ"ד ה"ח ('מרכבת המשנה'). (15) בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"א, והכוונה היא למה שאמר שם חטאת שנתכפרו בעליה תמות, וגם כאן כיון שהיא אינה קריבה וצריך להביא חטאת אחרת, תישאר היא כחטאת שנתכפרו בעליה (ראה 'מרכבת המשנה').

- ד. בְּהֵמָת הַשְּׁתַּפִּין שֶׁהִקְדִּישׁ אֶחָד מֵהֶן חֲצִיָּה שְׁלֹו, 8
וְחֹזֵר וְלָקַח חֲצִיָּה אַחֵר וְהִקְדִּישׁוּ - הָרִי זוֹ קִדְּשָׁה 9
וְקִרְבָּה¹⁶. אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַלְּתָה דְּחוּיָה הָיְתָה¹⁷ 10
פֶּשֶׁהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה - אֵין הִדְחוּי מַעְקְרוֹ דְּחוּיָה¹⁸. וְאֵף 11
עַל פִּי שֶׁהוּא קִדְּשָׁת דָּמִים¹⁹, הוֹאִיל וְהָיָה בְּעַלֵּי חַיִּים 12
- אֵין בְּעַלֵּי חַיִּים נִדְחִים²⁰. וְהָרִי נִרְאִית פְּלָה 13
לְהִקְרָבָה, לְפִיכָן תִּקְרַב, וְעוֹשָׂה תַּמּוּתָה²¹. 14

(16) ראה זבחים יב, א. ושם נסמן: "אמר רבי יוחנן, בהמה של שני שותפין, הקדיש חציה וחזר ולקח חציה והקדישה, קדושה ואינה קריבה (הואיל ובתחילת הקדשה לא נראה להקריב דחצייה היתה חולין, ודחוי מעיקרו הוא, הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ולוקחין בדמיה אחרת – רש"י) ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה". ואמרו שם בגמרא: "שמע-מינה תלת, שמע-מינה בעלי חיים נדחין, ושמע-מינה דחוי מעיקרא הוי דחוי, ושמע-מינה יש דחוי בדמים", אבל רבינו פוסק כרב החולק על רבי יוחנן, וסובר: "בעלי חיים

עולה, והשני ימכר לצרכי עולה ודמיו חלין³⁷. וכן
אם ילדה שתי נקבות - אחת תקרב שלמים, ושניה
תמכר לצרכי שלמים ודמיה חלין³⁸. ילדה טמטום
ואנדרוגינוס - אינן קדשים והרי הן חלין³⁹, כמו
שבארנו⁴⁰. והמקדיש עפר במעי בעלת מום וכיוצא
בה⁴¹ - הרי זה קדוש⁴².

(35) משנה, תמורה כד, ב: "מבכרת שהיתה מעוברת, אומר
מה שבמעייה של זו אם זכר עולה, ילדה זכר יקרב עולה,
ואם נקבה זכחי שלמים, ילדה נקבה תקרב שלמים".
ובגמרא שם הקשו על "אם נקבה זכחי שלמים" – "נקבה,
מי קא קדשה בכורה", ותיצרו: "סיפא אתיא לבהמה
דהקדש", "שאם חטאת היא ונתעברה, ורוצה להערים שלא
ילך למיתה, שוולד חטאת למיתה אזיל, ישנהו לקדושה
אחרת, וקמשמע-לן וולדות קדשים בהווייתן (= בלידתן) הן
קדושים ולא במעי אמנן" (רש"י), ורבינו שפוסק
(להלן פ"ד מהל' תמורה ה"ג), כי וולדות בהמת הקדש
במעי אמנן הם קדושים, ואם-כן אי-אפשר לפרש הסיפא
"ואם נקבה זכחי שלמים" אלא בבהמת חולין. אבל הרישא
"אם תלד זכר", אפשר לפרש גם במבכרת, שהרי הבכור
אינו קדוש אלא ביציאת רובו. וראה בהל' תמורה שם ה"ב.
ועי' ב"הר המוריה" כאן. (36) שם במשנה. (37) שם
במשנה. ומפרש רש"י: על שניהם חלה קדושת עולה, דהא
קאמר אם זכר יהא עולה, ומיהו לא נדר אלא אחד, הלכך
יקריב האחד לנדרו, והשני ימכר לצרכי עולה, ודמיו חולין.
(38) שם במשנה. (39) ראה שם במשנה: "ילדה טמטום
ואנדרוגינוס, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין קדושה חלה
עליהן". וראה בפירוש המשנה, שם: "ומה שאמר טמטום
ואנדרוגינוס, על בהמת קדשים חוזרת המחלוקת, שרבן
שמעון בן גמליאל אומר ולד קדשים משעה שיוולד תקדש,
ולפיכך אם היה טמטום ואנדרוגינוס שאין ראוי להקריבה,
אין קדושה חלה עליו. וחכמים אומרים, ולד קדשים
בקדושתה דאמיה קאי, ולפיכך יהיה ולדה קדוש, ולענין זה
הלכה כחכמים". וכל זה בבהמת הקדש, אבל בבהמת חולין
שאין כאן קדושת אמנן, אלא קדושת הפה, שאומר שיהיה
העובר קדוש – אין קדושת פה חלה על טמטום
ואנדרוגינוס (ה'ר המוריה', וראה לחם-משנה). (40) פ"ג
מהל' איסורי מזבח ה". ומה שאומר שם רבינו "שימכרו
ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה" (ראה לחם-משנה) אין זה
באופן שאמר "הרי אלו למזבח", שהכוונה שבדמיהם יביא
קרבן (ראה השגת הראב"ד) אבל בנידון שלפנינו שפירש
בהקדושו: זכר או נקבה, אין טמטום ואנדרוגינוס בכלל,
ואפילו דמיהם הם חולין, ראה לחם-משנה. (41) מהדברים
הפסולים למזבח. (42) כרבי יוחנן בתמורה יא, א. ולא כבר
פדא.

יום שני ו' אדר א' ה'תשע"ט

פרק נשיכה עשירי

(1) דין הנודר ושינה ממה שנדר.

א. הנודר גדול והביא קטן - לא יצא²; קטן והביא²³

1. אמר על בהמה טמאה וכיוצא בה מאסורי קרבן
2. שאין קדושה חלה עליה²⁶: הרי אלו עולה - לא
3. אמר כלום²⁷, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח²⁸.
4. אמר: הרי אלו לעולה²⁹ - ומכרו ויביא בדמיהן
5. עולה³⁰.

(26) כגון טמטום ואנדרוגינוס וטריפה וכלאים ויוצא דופן.
(27) משנה, תמורה כז, ב. (28) נראה שפיסקא זו שייכת
להלן בסוף ההלכה, והכוונה לפ"ג שם ה"י שכתב שם:
"המקדיש טמטום ואנדרוגינוס וכו' למזבח הרי זה כמקדיש
עצים ואבנים, לפי שאין קדושה חלה על גופן, והרי הן
חולין לכל דבר ומכרו ויביאו בדמיהן כל קרבן שירצה",
והיינו באופן שאמר "הרי אלו למזבח", שהכוונה שבדמיהם
יביא קרבן (ראה השגת הראב"ד שם). (29) משנה, תמורה
שם. (30) שם במשנה: "הרי אלו לעולה, ימכרו ויביא
בדמיהם עולה", ומפרש רש"י: "הרי אלו לעולה, משמע
לדמי עולה, דאי אינהו גופייהו הוא בעי לאקרובי, הוה אמר
הרי אלו עולה" (בלא למד).

6. האומר³¹: דמיי³² פרה³³ זו לעולה כל שלשים
7. יום ולאחר שלשים יום לשלמים, או שאמר:
8. דמיה לשלמים כל שלשים יום ולאחר שלשים יום
9. לעולה - דבריו קיימים³⁴. ואם הקריב דמיה בתוך
10. שלשים יום - מביא פהן כמו שנדר, ואם הקריבו
11. לאחר שלשים יום - מביא כמו שנדר.

(31) ברייתא, נדרים כט, א. (32) שם כח, ב. כט, א. נחלקו
רב פפא ועולא, במקדיש דבר לדמיו עד לזמן קבוע, אם
קדושת דמים פקעה מעצמה בבוא הזמן הקבוע, או שצריכה
פדיון. ופסק רבינו (פ"ד מהל' מעילה ה"א) כעולא, שפקעה
מעצמה. ושם אמרו שבקדושת הגוף מודה גם עולא
שצריכה פדיון, ולפיכך פירשו שם הברייתא שהאומר שור
זה עולה כל שלשים יום, לאחר שלשים יום שלמים – דבריו
קיימין, בהקדש דמים. ולכן כתב רבינו "דמי".
(33) בברייתא שם: "שור זה". ונראה שלפני רבינו היתה
גירסא שם "פרה". וראה להלן. (34) והקדושה הראשונה
נפקעת מעצמה, בין באומר "דמי פרה זו לעולה וכו'", ובין
באומר "דמיה לשלמים וכו'". והנה, באומר "דמי פרה זו
לעולה וכו'", לא חלה עליה קדושת הגוף של עולה (שהרי
נקיבה אינה ראויה לעולה), אלא קדושת דמים, וקדושת
דמים פקעה מעצמה (ראה למעלה), אבל באומר "דמיה
לשלמים וכו'", שראויה היא לשלמים, אם כן חלה עליה
קדושת הגוף (ראה למעלה ה"ה), והיאך היא נפקעת
מעצמה? (ראה למעלה). וצריך לומר שכיון שלא הקדישה
במפורש קדושת הגוף, אינה דומה קדושת הגוף הזאת לכל
קדושת הגוף והיא נפקעת מעצמה, ראה ב'כסף משנה'.

12. ח. היתה לו בהמה מעוברת³⁵ ואמר: אם תלד זכר -
13. הרי הוא עולה, ואם היא נקבה - זכחי שלמים,
14. ילדה זכר - יקרב עולה, ילדה נקבה - תקרב זכחי
15. שלמים³⁶. ילדה זכר ונקבה - הנזכר יקרב עולה,
16. והנקבה זכחי שלמים. ילדה שני זכרים - אחד יקרב

19) כלומר, הביא שניהם: גם תורים בתחילת ציהוב וגם בני יונה בתחילת ציהוב, וחזן מהספק הרגיל שמא הם גדולים ושמה הם קטנים, שלפי זה היה יוצא ידי נדרו, ממה נפשך, אם תחילת ציהוב הוא סימן גדלות, הרי הוא יוצא ידי חובתו בבני היונים. וכגון שעבר הכהן והקריב, אבל לכתחילה אסור להקריבם שהרי ממה נפשך אחד מהם פסול. (20) חולין כב: בעיית ר' זירא ולא נפשטה. ולפיכך פסק שהרי זה ספק, כלומר, מספק יש בו שלושה ספקות, כנ"ל. (21) "נלמד בקל וחומר משחור והביא לבן".

ג. הנודר סתם - מביא מן הגדולים²² שפמין¹⁰ שגדר. ואם אותו המקום רגילין לקרות בסתם¹¹ לאחד מן המינין - מביא פאנשי המקום. כיצד?¹² נדר עולה מן הבקר - יביא שור. אמר: הרי עלי עולה, אם דרף אנשי המקום לקרות עולה סתם¹⁴ אפילו לעולת העוף - מביא פרידה אחת תור או בן יונה²³; ואם דרף שאין קורין עולה סתם אלא לעולת בקר - יביא שור. וכן כל פיוצא בזה.²⁴

(22) "האומר אחד מכבשי הקדש וכו' והיו לו שניים, הגדול שבהן הקדש". אבל צריך עיון: הרי אם יש שם שלושה - חוששין לבינוני. (23) שם במשנה: "הרי עלי עולה יביא כבש, ר' אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה". ובגמרא (שם קז:): "ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה" ומפרש רש"י "באתריה דתנא קמא גריצא כבש מעוף ובאתריה דר' אלעזר גריע עוף מכבש", וכתב רבינו שם בפירוש המשנה כי "במקומו של תנא קמא לא היו קורין שם עולה מוחלט אלא עולת בהמה וכו' ובמקומו של ר' אלעזר בן עזריה קורין שם עולה מוחלט אפילו לעולת העוף ועל כן אמר תור או בן יונה". אבל צריך עיון, למה בנודר מן הבקר מביא מן הגדולים, ובאומר "הרי זה עלי עולה", מביא מן הקטנים שבו, אם הם נקראים עולה, ועיין לחם משנה. (24) אם קוראים עולה רק לכבש - יביא כבש.

ד. מי שגדר שור או איל או פכש או עגל וכיוצא¹⁸ בהם - לא יביא פחוש פיותר שבאותו המין, מפני שדמיו מועטין²⁵; ואינו חייב להביא היפה השמן פיותר שאין שם למעלה ממנו²⁶, אלא יביא הבינוני.²¹ ואם הביא הפחוש - יצא ידי נדרו.²²

(25) כלומר, כל זה הוא רק אם יש לו שמן ומביא כחוש בגלל ערכו המועט, אבל אם הסיבה להבאת הכחוש אינו משום כך, אלא בגלל שאין לו אחר, ואין לו להשיג יותר משובח, שאז מביא הכחוש לכתחילה. (26) במשנה מנחות קז: "הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה, עגל יביא הוא ונסכיו בחמש, איל יביא הוא ונסכיו בשתיים, כבש יביא הוא ונסכיו בסלע". "ומשמע לרבינו שדמים אלו הם דמי הבינוני שבכל מין" (27) דבר זה יצא לו לרבינו מהפסוק במלאכי האומר "וארור נוכל ויש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת לה", הרי שגם המביא משחת לה' הוא נקרא "נודר וזובח" למדנו מכאן שיצא ידי נדרו גם בכחוש.

ה. האומר: הרי עלי שור שזה מנה - יביא שור²³

1 גדול - יצא³. כיצד? אמר הרי עלי עולה או 2 שלמים⁴ פכש⁵ והביא איל⁶, או שגדר עגל⁷ והביא שור⁸, גדי⁹ והביא שעיר¹⁰ - יצא¹¹.

(2) משנה במנחות קז: לדברי הכל. משום שלא הביא כמו שגדר. (3) משום שיש בכלל מרובה מועט. [=יש בכלל מאתיים - מנה]. (4) ראה למעלה פרק י"ד הלכות א"ה, כי רק עולה ושלמים באים בגדר ונדבה, ולא חטאת ואשם. (5) שהוא בן שנה. (6) שהוא בן שנתיים. (7) שהוא בן שנה. (8) שהוא בן שתיים. (9) הוא שעיר עזים, שהוא בן שנה. (10) שהוא בן שתיים. (11) ולהיפך, שאם הביא קטן במקום גדול, לא יצא.

ב. נדר עולה¹² מן הפכשים או מן האילים¹³ והביא פלגס¹⁴ - הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו או לא יצא¹⁵. וכן הנודר עולת עוף¹⁶ מן התורים או מן בני היונה¹⁷ והביא תחלת הצהוב¹⁸ שפזה ושפזה¹⁹ - הרי זה ספק²⁰. נדר שחור והביא לבן, לבן והביא שחור, זכר והביא נקבה, נקבה והביא זכר²¹ - לא יצא.

(12) הוא הדין אם נדר שלמים. (13) כלומר, בין אם נדר רק כבש או רק איל ובין אם נדר ואמר הרי עלי עולה מאיזה שארצה אם מן הכבשים אם מן האילים. (14) כי "כל מקום שנאמר בתורה כבש או כבשה או כבשים הרי אלו בני שנה, וכל מקום שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שנתיים ומאימתי נקרא איל משייכנס בשנה שנייה ל"א יום, אבל ביום למ"ד, אינו כשר לא לכבש ולא לאיל והוא הנקרא פלגס". (15) בחולין שם: "בעי ר' זירא האומר עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו, אליבא דר' יוחנן לא תיבעי לך דאמר בריה הוי וכו'. כי תיבעי לך אליבא דבר פדא דאמר מייתי ומתני (מביא נסכים בתנאי) מי אמרינן איל וכבש מתנה (שספק הוא אם הוא כבש או איל), בברייה לא מתנה (שוודאי אינו ברייה בפני עצמו), או דלמא בברייה נמי מתנה, דאמר אי בריה הוה ליהוי כולה (כל הנסכים) נדבה, תיקו". כלומר, בעיית ר' זירא היא במה שאמר בר פדא כי הפלגס הוא ספק, אם כוונתו לספק כבש ספק איל, ולפי זה אם אמר "הרי עלי עולה מאיזה שארצה, אם מן הכבשים ואם מן האילים", יכול להביא פלגס, ממה נפשך, או אולי יש גם ספק שלישי אם הוא ברייה בפני עצמו, או לא, ולפי זה אינו יכול להביא פלגס, שמא אינו לא כבש ולא איל, אלא ברייה בפני עצמו, ומכיוון שנשאר הדבר בתיקו, פסק רבינו כי הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו או לא. (16) ואילו שלמים אינם באים מן העוף. (17) כלומר, מאיזה שירצה: מן התורים או מן בני היונה. וראה למעלה פרק ג מהלכות איסורי מזבח הלכה ב כי המביא ממין התורים צריך להביא גדולים, ואילו קטנים פסולים, והמביא ממין היונים צריך להביא קטנים, ואילו גדולים פסולים. (18) שהוא פסול גם בתורים וגם בבני יונה, מספק שמא כבר גדלו (לענין בני יונה) או לא גדלו עדיין (לענין תורים). וראה עוד להלן שישנו ספק נוסף: אולי הם ברייה בפני עצמה. ותחילת הציהוב הוא כשמתחילים להביא נוצה יפה צהובה סביב לצוואר.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ו' אדר א' – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות צא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 שְׁשׁוּהָ מִנֶּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם חוּץ מִנֶּסְכִּיו. הֵבִיא שְׁנִים
2 בְּמִנֶּה - לֹא יֵצֵא.

3 ו. הָאוֹמֵר: שׁוֹר זֶה עוֹלָה, וְנִפְל בּוֹ מוֹם - אִם רָצָה,
4 יָבִיא בְדָמִיו שְׁנִים²⁸; וְאִפְּלוּ הֵבִיא בְדָמִיו אֵיל אֶחָד -
5 יֵצֵא²⁹. אָמַר: שְׁנֵי שְׁוָרִים אֵלּוּ עוֹלָה, וְנִפְל בָּהֶם מוֹם -
6 אִם רָצָה, יָבִיא בְדָמִיהֶם אֶחָד. אֵיל זֶה עוֹלָה, וְנִפְל בּוֹ
7 מוֹם - אִם רָצָה, יָבִיא בְדָמִיו כֶּבֶשׂ. וְכֵן אִם נָדַר כֶּבֶשׂ
8 וְנִפְסַל³⁰ - אִם רָצָה, יָבִיא בְדָמִיו אֵיל.

(28) שם קח. במשנה: "שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שניים", ואף כי באומר הרי עלי שור שווה מנה והביא שניים במנה לא יצא, היינו משום שאמר "הרי עלי" שחייב באחריותו עד שיביאנו, מה שאין כן באומר "שור זה עולה" שאינו חייב באחריותו. (29) בגמרא שם: "איבעיא להו ממינא למינא מאי? (כגון שור שנסתאב אם אפשר לו להביא איל), תא שמע שור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל, אבל מביא בדמיו שתי אילים וכו' שמע מינה. אי הכי מאי איריא תרי אפילו חד נמי וכו' תרי תנאי ואליבא דרבנן", ופסק רבינו כדעת התנא המתיר אפילו אחד. ואם כי בנדבכה אינו חייב באחריות, - אין זה אלא אם נגנב או נאבד, שאינו ברשותו, אבל אם נפל בו מום - מוכרו ומביא בדמיו אחר. (30) שנפל בו מום.

9 ז. אָמַר: הָרִי עָלִי עוֹלָה³¹, וְהִפְרִישׁ שׁוֹר וְנִגְנֵב -
10 פּוֹטֵר עֲצָמוֹ בְּשֵׁה³². אָמַר: שׁוֹר זֶה וְדָמִיו עָלִי עוֹלָה
11 - הִקְבַּע³³, וְאִם נִפְסַל³⁴ - לֹא יָבִיא בְדָמִיו אֶלָּא
12 שׁוֹר³⁵.

(31) שחייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר. והמדובר כשרוך בני אדם לקרוא עולה סתם, גם בכבש, שאם רצה מביא כבש. (32) כלומר הנודר פוטר עצמו. (33) במנחות קח: על דברי המשנה שם עמוד א: "שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שניים" - "אמר רב מנשה בר זבד אמר רב לא שנו אלא דאמר שור זה עולה אי נמי אמר שור זה עלי עולה, אבל אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע", וכתב רש"י: "הוקבע אחריותו עליו להביאו עולה אחת ולא לשתי עולות". (34) נפל בו מום. (35) ולא שה, שמכיוון שהוקבע להביא עולה אחת ולא שתיים הוקבע גם להביא שור ולא שה.

13 ח. הָאוֹמֵר: אֶחָד מִכֶּבֶשׂי הֶקְדַּשׁ וְאֶחָד מִשְׁוֹרֵי
14 הֶקְדַּשׁ, וְהָיוּ לוֹ שְׁנִים - הַגְּדוֹל שִׁבְהֵן הֶקְדַּשׁ³⁶. הָיוּ
15 שְׁלֹשָׁה - הַגְּדוֹל שִׁבְהֵן הֶקְדַּשׁ, וְחוֹשְׁשִׁין לְבִינּוֹנִי³⁷.
16 בְּצִד יֵעָשֶׂה³⁸? יִמָּתִין לְבִינּוֹנִי עַד שִׁיפֹל בּוֹ מוֹם,
17 וְתַחֲוֹל הִקְדָּשָׁה עַל הַגְּדוֹל לְבִדּוֹ³⁹. וְאִם אָמַר: שׁוֹר
18 שִׁבְשְׁוֹרֵי הֶקְדַּשׁ - הַגְּדוֹל שִׁבְהֵם הֶקְדַּשׁ, וְאִין
19 חוֹשְׁשִׁין לְבִינּוֹנִי⁴⁰.

(36) משום שכל המקדיש בעין יפה הוא מקדיש. (37) כלומר, אף לבינוני. וראה במשנה שם: "אחד מכבשי הקדש ואחד משורי הקדש והיו לו וכו' שלושה בינוני

שבהם הקדש", ובגמרא שם הקשו על זה: הרי אמרו, אם היו שניים - הגדול שבהם הקדש, אלמא מקדיש בעין יפה מקדיש, אימא סיפא בינוני שבהן הקדש, אלמא מקדיש בעין רעה מקדיש, אמר שמואל חוששין אף לבינוני, שלגבי קטן עין יפה הוא. (38) שם בגמרא: "היכי עבד, אמר רבי חייא בר רב ממתין לו עד שיומם ומחיל לה לקדושתיה בגדול". (39) כלומר, מחלל הקדושה של הבינוני על הגדול, ואומר כך: אם הקדשתי את הבינוני, יהא מחולל על הגדול, והגדול יהיה הקדש, ואם הקדשתי את הגדול, הרי הבינוני חולין מלכתחילה. (40) שם בגמרא: "אמר רבה בר אבא לא שנו (דחוששין אף לבינוני) אלא דאמר אחד משוורי הקדש, אבל אמר שור בשוורי הקדש, הגדול שבהם הקדש, תורא בתוראי קאמר (=שור החשוב שבשוורי קאמר)", ודווקא אם אמר "שור שבשוורי", אבל אמר "שור משוורי" - חוששין לכולם.

20 ט. פֶּרֶשׁ אֶחָד מֵהֶן⁴¹ וְשִׁכַּח, אוּ שְׁאָמַר לוֹ אָבִיו⁴²
21 אֶחָד מֵהֶן הֶקְדַּשׁ⁴³ - הָרִי זֶה מִקְדִּישׁ⁴⁴ גְּדוֹל שִׁבְהֵן⁴⁵
22 וְאַחֲרַיָּהוּ יֵצֵא יְדֵי חוֹתָמוֹ. וְכֵן הַנּוֹדֵר עוֹלָה⁴⁶ מִן
23 הַבֶּקֶר וְקָבַע נִדְרוֹ וְשִׁכַּח מָה קָבַע, אִם שׁוֹר אִם עֶגֶל
24 - הָרִי זֶה יָבִיא שׁוֹר⁴⁷. וְכֵן אִם קָבַע בְּכֶבֶשִׁים וְשִׁכַּח
25 מָה קָבַע - יָבִיא אֵיל. קָבַע בְּעֵזִים וְשִׁכַּח - יָבִיא
26 שְׁעִיר. שִׁכַּח בְּאַיִזָּה מִין מִן הַבְּהֵמָה קָבַע עוֹלָתוֹ⁴⁸ -
27 יָבִיא שׁוֹר וְאֵיל וְשְׁעִיר⁴⁹. וְאִם נִסְתַּפֵּק לוֹ שְׁמָא קָבַע
28 עוֹלָתוֹ בְּעוֹף - יוֹסִיף תּוֹר וְכֵן יוֹנֶה⁵⁰.

(41) כלומר, היו לו שלושה בעדרו, ובירר אחד מהם, והקדישו. (42) בשעת מיתתו. (43) כלומר, בירר אחד משלושת השוורים והקדישו. (44) אין הכוונה שצריך להקדישו, שהרי כבר הקדישו הוא או אביו, אלא מחזיקו בתורת הקדש. (45) שם במשנה: "פירשתי ואיני יודע מה פירשתי או שאמר לי אבא ואיני יודע מה? הגדול שבהן הקדש", שמן הסתם הגדול שבהם הקדיש, שכן נאמר (דברים יב, יא) "וכל מבחר נדריכם" (רש"י שם). ומה שחוששין לבינוני אם אמר אחד משוורי הקדש הוא משום "שכיוון שאמר אחד מהן הקדש ולא ידענא אחי מינייהו חייל ההקדש, אי אגדול, אי אבינוני, דהווי עין יפה לגבי הקטן, הלכך אתרווייהו חייל, ומיהו לא קרב למזבח אלא חד מינייהו, אבל היכא דאמר פירשתי, ליכא לספוקי דוודאי גדול פירש" (רש"י שם). (46) שאינה אלא זכר ולא נקבה. (47) ראה שם קז. במשנה: "פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל", ובגמרא (שם קז:): אמרו: "הא מני רבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא". ואם כן, לדעת רבינו (למעלה הלכה א) שהנודר קטן והביא גדול יצא - אינו צריך להביא אלא שור בלבד. (48) אם מן הבקר אם מן הכבשים אם מן העזים. (49) שהם הגדולים שבכל מין ומין, ואף על פי שבמשנה שם (קז:): אמרו: "מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל ואיל ושעיר גדי וטלה". הרי בגמרא שם אמרו שמשנה זו היא לפי דעתו של רבי שהנודר קטן והביא גדול לא יצא, אבל לרבנן - מביא הגדול שבכל מין ממיני הבהמה, ויצא, וכן פסק רבינו. וראה בהשגת הראב"ד. (50) משנה שם. ורוצה לומר שיביא גם

- 17 תור וגם בן יונה, שהרי הם שני מינים נפרדים כמו כבשים
ובקר בבהמה.
- 18 י. נדר תודה⁵¹ או שלמים⁵² וקבע נדר⁵³ בפקר⁵⁴
ושכח במי קבעו⁵⁵ - יביא פר ופרה⁵⁶. וכן אם
נסתפק לו בפקשים - יביא איל ורחל. נסתפק לו
בעזים - יביא שעיר ושעירה. שכח באי זה מין קבע
נדר⁵⁷ - מביא פר ופרה, איל ורחל, שעיר
ושעירה⁵⁸. האומר: הרי עלי עולת עוף - מביא תור
או בן יונה. פרש ושכח באי זה מין קבע נדר -
מביא תור וכן יונה.
- 19 (51) שלמים הבאים עם הלחם הם תודה. (52) כי השלמים
באים מזכרים ונקבות. (53) שאמר הרי עלי תודה או
שלמים, מזה או מזה. (54) במין הבקר. (55) אם זכר אם
נקבה. (56) במשנה שם: "פירשתי מן בקר ואיני יודע מה
פירשתי יביא פר ופרה עגל ועגלה". והוא לפי דעת רבי,
שהנדר קטן והביא גדול לא יצא, אבל לרבנן - די בפר
ופרה בלבד, וצריך שניהם, שהרי המשנה מזכר לנקבה או
להיפך - לא יצא. (57) אם מן הכבשים אם מן העזים אם
מן הבקר, וכמו כן שכח במי קבעו אם זכר אם נקבה.
(58) שהם הגדולים שבכל מין ומין, ומספק מביא מכל מין
ומין, זכר ונקבה.
- 9 יא. האומר: הרי עלי למזבח - יביא קמץ לבונה;
10 שאין לה דבר שקרב פלו למזבח פמות שהוא אלא
11 לבונה⁵⁹. פרש נדר ושכח מה פרש - יביא מכל דבר
12 שקרב פלו למזבח. לפיכך מביא עולת בהמה,
13 ועולת העוף, ומנחת נסכים⁶⁰, ולבונה, ויין בפני
14 עצמו⁶¹.
- 15 (59) ובגמרא שם הקשו: "והא איכא עולה (שהיא כליל),
איכא עורה לכהנים. והא איכא עולת העוף, איכא מוראה
ונוצה (שמשליכן לבית הדשן), והאיכא נסכים, לשיתין
אזלי, והאיכא מנחת נסכים (היינו הסולת שבה והיא כולה
כליל), כיוון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה - לא פסיקא
ליה". (60) אף על פי שאם אמר "הרי עלי למזבח", אין
עולת העוף ומנחת נסכים בכלל - בפירש ואינו יודע מה
פירש, יש להסתפק אולי אמר מפורש "הרי עלי עולת העוף
למזבח", שהרי סוף סוף כל בשרה ועורה נקטרים על גבי
המזבח, או הרי עלי עולת בהמה למזבח, שהרי כל בשרה
נקטר על גבי המזבח, וכמו כן במנחת נסכים שכולה ממש
על גבי המזבח. וראה ברש"י שם שלא הזכיר אלא עולת
העוף ומנחת נסכים, ונראה מדבריו שעולת בהמה אינה
בכלל, שהרי עורה לכהנים. (61) כלומר, חוץ מן היין
שמביא במנחת נסכים - מביא גם יין בלי מנחה [ואף על
פי שגם יין הבא בפני עצמו אינו לאישים, אלא לשיתין -
אף על פי שאינו בכלל "הרי עלי למזבח", הרי הוא בכלל
המפורש ואינו יודע מה פירש (כסף משנה)].
- 16 יב. אומר: הרי עלי בסלע למזבח - יביא פבש⁶²;
17 שאין לה דבר שקרב בסלע למזבח אלא פבש. פרש
- 18 ויביא מה שפרש⁶³ - יביא בסלע מכל דבר ודבר
19 שקרב למזבח⁶⁴.
- 19 יג. האומר: הרי עלי לבונה - לא יפחת מקמץ⁶⁵.
20 הרי עלי עצים - לא יפחת משני גזרים, עבין
21 פמחוקות⁶⁶ וארפן אמה⁶⁷. הרי עלי עץ - מביא גזר
22 אחד ארכו אמה. ואם רצה להביא דמי העצים -
23 יביא⁶⁸.
- 24 (65) "מנלן דכתיב (שם ו, ח) והרים ממנו בקומצו מסולת
המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה, מקיש לבונה להרמה
דמנחה מה הרמה דמנחה קומץ, אף לבונה נמי קומץ".
(66) ראה למעלה פרק ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ג:
"והגזרין שעשה משה אמה אורכן ואמה רוחבן ועוביין
כמחק גודש של סאה וכמותן עושין לדורות", היינו, כעובי
מדת סאה כשהיא מלאה וגדושה, אבל מחוקה למעלה,
כלומר, ישרה עם פי הכלי. (67) וכמו כן רחבן אמה.
(68) תוספתא שקלים פרק ג: "האומר הרי עלי עצים מביא
דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר וכהנים לוקחים בס עצים
ומקריבין אותן לגבי המזבח".
- 25 יד. מי שנדר או התנדב שמן⁶⁹ - פיצד עושין בו?
26 קומץ ממנו קמץ ונותן עליו מלח⁷⁰ וזרקו על גבי
27 האשים, והשאר נאכל לכהנים פשירי מנחות. וכיצד
28 עושין ביין הבא בפני עצמו? נותן עליו מלח⁷¹
29 ומנסכו פלו על גבי השיתין⁷² ככל הנסכים⁷³.
30 והלבונה הפאה בפני עצמה⁷⁴ - נותן עליה מלח⁷⁵
וכלה לאשים.
- 29 (69) ראה למעלה פרק י"ד הלכה א, שמתנדב אדם, או נודר,
שמן בפני עצמו. (70) כי "מצות עשה למלוך כל הקרבנות
קודם שיעלו למזבח, שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח".
(71) ואף שכתב רבינו כי יין הנסכים קרב בלא מלח - אין
זה אלא ביין הבא עם הנסכים, אבל יין הבא בפני עצמו
טעון מלח (כסף משנה). [ואף על פי שכל עיקר דבר זה,
שיין הבא עם הנסכים אינו טעון מלח, הוא, משום שאינו
על האשים (מנחות כא.), והרי גם יין הבא בפני עצמו אינו
בא על גבי האשים - כבר כתבנו (למעלה הלכה יא) ובפרק
ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יא) שעיקרו של יין הבא
בפני עצמו, לבוא על האשים, אלא שאיסור אחר גרם לו].
(72) ואינו מזלפו על גבי האש, מפני שאסור לכבות האש
שעל המזבח, ואף על פי שאינו מתכוון לכך - הרי זה פסיק
רישיה. (73) כלומר, כמו היין הבא עם הנסכים. (74) כי
מתנדב או נודר לבונה בפני עצמה. (75) כי "בראשו של
מזבח מולחין הקומץ והלבונה וכו'".
- 31 טו. מי שנדר נדר - לא יביאנו ממצות מעשר שני;

(2) משנה במנחות סג. ובריתא שם למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, ד) "מאפה תנור", ולא מאפה כופח ולא מאפה רעפים ולא מאפה יורות הערביים. וראה גם בספרא פ' ויקרא דבורא דנדבה פרשה י הלכה ג. (3) כתנא-קמא שם ולא כרבי יהודה. וכופח הוא "מקום שפיתת קדרה אחר שמסירין האש מאותו המוקד, ונותנין שם העיסה והיא נאפת, ומעשה התנור הוא שמחממין אבן קשה ושברי חרס עד שיתלבנו ומשליכים עליהם העיסה וכופין עליה כלי ונאפת בו" (פירוש המשנה שם). (4) לאחר שהוסקו. (5) "גומא בארץ טוחה בטיט כמו קדרה, ומסיקין האש בתוכה עד שתלבן ומשליכין בה העיסה" (פירוש המשנה שם).

ב. האומר: הרי עלי במחבת, והביא במרחשת; 21
במרחשת, והביא במחבת - מה שהביא הביא, וידי 22
חובתו⁸ לא יצא⁹. ואם אמר: זו להביא במרחשת, 23
והביאה במחבת; או במחבת, והביאה במרחשת - 24
הרי זו פסולה¹⁰. וכן כל פיוצא פזה¹¹. וכן האומר: 25
הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד¹², והביאן 26
בשני כלים; בשני כלים, והביאן בכלי אחד - מה 27
שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא¹³. שנאמר: 28
באשר נדרת לי¹⁴. 29

(6) מנחות קב: במשנה. ועיין עוד שם סג. (7) כלומר, המנחה היא כשרה, שהרי מתנדב אדם ומביא מנחת מחבת, או מנחת מרחשת, ראה למעלה פ"ב הלכה ד. (8) כלומר, חובת נדרו. (9) שהרי לא קיים נדרו. הוא נדר מחבת והביא מרחשת, מרחשת והביא מחבת. (10) שם קב: במשנה. "דקבעה כלי שהזכיר בה, ואין יכול לשנותה לכלי אחר" (רש"י שם). (11) במנחות אחרות (ראה למעלה פ"ב שם) אם שינה מזו לזו. (12) ראה למעלה פ"ב הלכה ה, כי חמש מנחות הבאות בנדר ונדבה, יש לו להתנדב ולנדר מהן כל מה שירצה, אפילו אלף עשרון. (13) שם במשנה. (14) שם קג. בגמרא.

ג. אמר: אלו להביא בכלי אחד¹⁵, והביא בשני 30
כלים; או להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד - 31
הרי אלו פסולין. לא קבען בשעת הנדר, אלא אמר: 32
הרי עלי שני עשרונות, ובשעת הפרשה קבען 33
והפרישן בשני כלים, וחזר והביאן בכלי אחד - הרי 34
אלו כשרים; שנאמר 'באשר נדרת', ולא 'באשר 35
הפרשת'¹⁶. אמר: הרי עלי שני עשרונות להביא 36
בכלי אחד, והביאן בשני כלים, אמרו לו: בכלי 37
אחד נדרת, הקריבם בשני כלים - הרי אלו 38
פסולין¹⁷; הקריבם בכלי אחד - הרי אלו כשרים¹⁸. 39

(15) והמדובר באופן שאינו יכול לקמוץ מכל אחת ואחת בפני עצמה (רש"י שם). וראה להלן סוף הלכה ד. (16) דברי אביי ור' יוחנן בגמרא שם. (17) שם במשנה. ואף-על-פי שלא אמר "אלו להביא בכלי אחד", ובאופן זה – "מה שהביא הביא" (למעלה הלכה ב ועיין בשיטה מקובצת שם). – אין זה אלא משום שאנו אומרים כי לא

1 שהרי נתחייב בקרבן זה, וכל המחייב בקרבן - לא
2 יביא קרבנו אלא מן החלין⁷⁶.

(76) במשנה שם פב. "מניין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין, תלמוד לומר (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה' אלו קיץ צאן ובקר, והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן מה תלמוד לומר צאן ובקר, להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח, מה פסח דבר שבחובה, ואין בא אלא מן החולין (שנלמד מפסח מצרים שאז לא היה עוד מעשר שני - גמרא ורש"י שם), אף כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין. לפיכך האומר הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל ובאין חובה לא יביאו אלא מן החולין".

3 טז. אמר: הרי עלי תודה מן החלין ולחמה מן
4 המעשר - לא יביא לחמה אלא מן החלין; שהרי
5 נדר בקרבן תודה, והתודה אינה באה אלא עם
6 הלחם⁷⁷ מן החלין.

(77) כלומר, כיוון שאמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב מיד בתודה, ודינה של תודה לבוא עם הלחם, ונתחייב מיד גם בלחם, ואם כן גם הלחם הוא דבר שבחובה, ואינו בא אלא מן החולין.

7 יז. פרש ואמר: הרי עלי להביא תודה ממעות
8 מעשר שני ולחמה מן החלין - יש לו להביא פמו
9 שנדר⁷⁸. ואם הביא הפל מן החלין - יצא⁷⁹. וכן אם
10 פרש ואמר: הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר
11 - יביא⁸⁰. ולא יביא לחמה מחטי מעשר שני, אלא
12 ממעות מעשר שני, פמו הבהמה שהיא ממעות
13 מעשר שני. ואף על פי שפרש שביא לחמה מן
14 המעשר - לא יביא נסקיה ממעות מעשר שני; שאין
15 הנסקים פאין לעולם אלא מן החלין, פמו שבארנו,
16 לפי שנאמר בהן: והקריב המקריב קרבנו - עד
17 שהיה משלו ולא יהיה בהן צד לגבוה פלל.

(78) שם במשנה: "תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, יביא". כלומר, ואין מקום לחייבו להביא גם לחם מן המעשר, שהואיל ועיקר המצוה הוא להביא מן החולין והוא לא מביא את הזבח מן החולין כמצוותו - לא נגרר הלחם אחר הזבח. (79) כן כתב רבינו בפירוש המשנה שם: "מה שאמר (במשנה) יביא, רוצה לומר, שמתור לו להביא כמו שאמר, ואם הביא הכל מן החולין הרי זה משובח". (80) שניהם מן המעשר. גם על זה כתב רבינו שם "יביא, רוצה לומר, מותר להביא כמו שאמר, ואם הביא מן החולין הרי זה משובח".

פרק שבעה עשר

(1) המשך מהפרק הנ"ל בקרבן מנחה.

18 א. הנודר מנחה מאפה תנור² - לא יביא מאפה
19 בפח³, ולא מאפה רעפים⁴, ולא מאפה יורות
20 הערביים⁵.

נְבִלְלִין³³. אָף עַל פִּי שְׁאִין הַבִּלְיָה מְעַכֶּכֶת, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנֵי³⁴, אָמְרוּ חֲכָמִים³⁵: כָּל הָרְאוּי לְבִלְיָה³⁶ - אֵין
הַבִּלְיָה מְעַכֶּכֶת בּוֹ, וְכָל שְׁאִינוֹ רְאוּי לְבִלְיָה³⁷ -
הַבִּלְיָה מְעַכֶּכֶת בּוֹ.

(30) יחיד דווקא, אבל הציבור אינם מביאין אלא המנחות
הקבועות, כגון מנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים
ומנחת הנסכים, ויש בהם שיעור כמה להביא (הר המוריה,
וראה כסף-משנה). (31) משנה שם קג: (32) שם במשנה,
וראה למעלה פי"ב הלכה ז. ודווקא ששים בכלי אחד, ואחד
בכלי שני. אבל לא יביא שלשים בכלי אחד, ושלשים ואחד
בכלי שני, וכדומה, ראה להלן הלכה ז. (33) שם במשנה.
אף-על-פי שנותן שם ששים לוגי שמן, לוג לכל עשרון
(למעלה פי"ב הלכה ז). ועיין 'תוספות יום טוב' במנחות
פי"ב משנה ד. (34) למעלה פי"ג הלכה יא. (35) שם יח:
קג: בבא בתרא פא: ועוד. דברי ר' זירא. (36) לבליה,
כגון ששים עשרונים שראויים להבלי בכלי אחד.
(37) ששים ואחד עשרונים.

ז. אָמַר: הָרִי עָלֵי מֶאֶה וְעֶשְׂרִים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן -
מִבִּיא מֶאֶה וְעֶשְׂרִים בְּשָׁנֵי פָלִים, שְׁשִׁים בְּכָל פָּלִי,
וּמִבִּיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד בְּכָלִי הַשְּׁלִישִׁי³⁹. אָמַר: הָרִי
עָלֵי עֶשְׂרוֹן - יָבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד; הָרִי עָלֵי עֶשְׂרוֹנוֹת
- יָבִיא שְׁנַיִם⁴¹. פֶּרֶשׁ נִדְרוֹ וְשִׁכַּח פָּמָה עֶשְׂרוֹן פֶּרֶשׁ
- יָבִיא שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן בְּכָלִי אֶחָד⁴². שִׁכַּח פָּמָה עֶשְׂרוֹן
פֶּרֶשׁ וּבִאֵי זֶה מִין קָבָעוּ - הָרִי זֶה מִבִּיא שְׁשִׁים
עֶשְׂרוֹן מִכָּל מִין וּמִין מִחֲמַשְׁתָּן⁴³.

(38) בכסף-משנה נראה, שמכאן עד "אמר הרי עלי עשרון"
- שיין להלכה הקודמת. (39) ואינם מחלקן לשלשה כלים
שזה בשוה: ארבעים וארבעים וארבעים ואחד, ויצא לו
לרבינו דין זה מהמשנה שם קג: (הובא למעלה הלכה ו)
"אמר הרי עלי ששים ואחד, מביא ששים בכלי אחד, ואחד
בכלי אחר" (הר המוריה). ובתוספתא מנחות פי"ב אמרו:
"הרי עלי מאה עשרונות להביא בכלי אחד, כופין אותו
ומביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד, ואם הביא
מחצה בכלי אחד ומחצה בכלי אחר לא יצא, בשני כלים
= כלומר, אמר הרי עלי מאה עשרונות להביא בשני כלים),
מביא מחצה בכלי אחד ומחצה בכלי אחר. ואם הביא ששים
בכלי אחד, ומאה בכלי אחר - יצא". (40) ראה למעלה
הערה לז, כי מכאן מתחילה הלכה ז. (41) שם קד:
במשנה: (42) כרבנן שם, וקו. ואם נדר פחות מששים, הרי
השאר נרבה, והרי זה כנדר קטן והביא גדול (ראה למעלה
פט"ז הלכה א). ואילו על יותר אין ספק בכך, שהרי אין
מנחה של יחיד יתירה מששים עשרון (קריית ספר).
(43) שם קו. כדברי חכמים: "פירשתי ואיני יודע מה פירשתי
ואיזו מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי, יביא חמש
מנחות של ששים ששים עשרונים שהן שלש מאות".

ח. קָבָע נִדְרוֹ וְשִׁכַּח פָּמָה עֶשְׂרוֹנוֹת נִדְר וּבִכְמָה פָּלִים
נִדְר⁴⁴ - הָרִי זֶה מִבִּיא מֶאֶחָד וְעַד שְׁשִׁים בְּשָׁשִׁים
פָּלִים⁴⁵. פִּיֶּצֶד? מִבִּיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד בְּכָלִי רֶאשׁוֹן,

נחכוון לנדר זה, אלא לנדבה, אבל כאן שאמרו לו: "בכלי
אחד נדרת", ולא השיב להם: לשם לנדבה אני מביא, מוכח
מזה שלשם הנדר הביא, וכיון ששינה - פסול, והוא-הדין
לענין מחבת ומרחשת (ראה למעלה הלכה ב) שאם אמרו
לו כך וכך נדרת ולא חש לכך, הרי זה פסול (עיין רש"י
ר'תוספות יום טוב' שם). (18) שהרי חזר והקריב כמו
שנדר, ומה ששינה בעת שהביא - אין זה כלום.

ד. אָמַר: הָרִי עָלֵי שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנוֹת לְהִבִּיא בְּשָׁנֵי פָלִים,
וְהִבִּיא בְּכָלִי אֶחָד¹⁹, אָמְרוּ לוֹ: בְּשָׁנֵי פָלִים נִדְרָתָּ,
הַקְרִיבֵן בְּשָׁנֵי פָלִים - הָרִי אֱלוֹ פְּשָׁרִים; הַקְרִיבֵן
בְּכָלִי אֶחָד - הָרִי אֱלוֹ פְּשָׁתִי מִנְחוֹת שְׁנַתְּעָרְבוּ²⁰.

(19) משנה שם. (20) שאם יכול לקמוץ מזה בפני עצמה
ומזו בפני עצמה - כשירות, ואם לאו - פסולות, ראה
בפי"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כט.

ה. הָאֹמַר: הָרִי עָלֵי מִנְחָה²¹ - יָבִיא אַחַת מִחֲמַשְׁתָּ
מִיָּנֵי מִנְחוֹת הַבָּאוֹת בְּנִדְר וּנְדָבָה²². אָמַר: הָרִי עָלֵי
מִנְחוֹת²³ - יָבִיא שְׁנֵי (מִיָּנֵי)²⁴ מִנְחוֹת מִחֲמַשְׁתָּן.
אָמַר: הָרִי עָלֵי מִין מִנְחוֹת²⁵ - יָבִיא שְׁתֵּי מִנְחוֹת
מִמִּין אֶחָד²⁶. הָרִי עָלֵי מִיָּנֵי מִנְחוֹת - יָבִיא שְׁתֵּי
מִנְחוֹת מְשֻׁנֵּי מִיָּנִים²⁷. וְכֵן אִם אָמַר: מִיָּנֵי מִנְחָה -
יָבִיא שְׁנֵי מִיָּנִים²⁸. קָבָע נִדְרוֹ בְּמִין מֶהֱן וּשְׁכַחוּ -
מִבִּיא חֲמַשְׁתָּן²⁹.

(21) סתם ולא פירש איזו מנחה. (22) משנה שם קד:
וכתנא-קמא שלא כר' יהודה. וראה למעלה פי"ב הלכה ד
פירוט חמש המנחות הבאות בנדר ונדבה. (23) בלשון
רבים (משנה שם). (24) הכסף-משנה מחק מילה זו, כי
הוא יכול להביא שתי מנחות אפילו ממין אחד.
(25) כלומר, "מין" בלשון יחיד, ו"מנחות" בלשון רבים.
(26) ברייתא שם קה. ובתוספתא מנחות פי"ב, וראה גם
במשנה שם קד: (27) שם קה. ובתוספתא שם. והיינו דוקא
שתי מנחות ומשני מינים, כיון שאמר "מיני מנחות", שניהם
בלשון רבים. (28) שם קה. "בעי רב פפא, מיני מנחה מהו,
כיון דאמר "מיני", תרתי קאמר, ומאי מנחה, דכולא מנחות
נמי מנחה מקריין, דכתיב (ויקרא ו, ז) וזאת תורת המנחה.
או דילמא, כיון דאמר "מנחה", חדא מנחה קאמר, ומאי
מיני מנחה? הכי קאמר, ממיני מנחה חדא מנחה עלי". וכתב
הכסף-משנה, שלא נפשטה הבעיא. ומה שכתב רבינו,
שמביא משני מינים, אינו אלא לחומרא מחמת ספק, ואם
כן צריך להתנות, שאם אינו חייב אלא אחת, תהא השניה
לנדבה. אבל במרכבת המשנה כתב, שנראה שדעת חכמים
נוטה לחייב להביא שני מינים, שהרי דחקו שם להעמיד
הברייתא כר' שמעון, בכדי ליישבה לפי השיטה הנ"ל.
(29) שם במשנה: "פירשתי ואיני יודע איזה מהן פירשתי,
יביא חמשתן".

ו. אֵין הַיָּחִיד³⁰ מִבִּיא מִנְחָה בְּכָלִי אֶחָד יוֹתֵר מִשְׁשִׁים
עֶשְׂרוֹן³¹. וְאִם נִדְר יוֹתֵר מִשְׁשִׁים - מִבִּיא שְׁשִׁים
בְּכָלִי אֶחָד, וְהִשָּׁאֵר בְּכָלִי שְׁנֵי³². שְׁאִין יְכוּלִין לְהַבִּיל
כְּאֶחָד אֱלָא שְׁשִׁים, אֲבָל יֵתֵר עַל שְׁשִׁים אֵין

(בסמיכות), אין כאן לשון ראשון כלל. (54) הכסף-משנה העיר מדברי הגמרא מנחות שם, ששמעו כי בעדשים אין אדם טועה. והלחם-משנה פירש בדוחק, שהמדובר כשהזכיר בנדרו גם שעורים וגם עדשים, ומתוך זה ניכר שהוא טועה בכך. (55) לפי דברי הקרית-ספר להלן הלכה יד (מובא בדברינו שם) דוקא חצי עשורון, אבל לשליש ולרביע לא שמענו (הר המוריה).

- 17 י. נדר עשורון ומחצה⁵⁶, ואמר: אלו הייתי יודע⁵⁷
- 18 הייתי נודר פדרך המתנדבין - הרי זה מביא שנים⁵⁸.
- 19 אמר: הרי עלי קמח⁵⁹, או הרי עלי חצי עשורון, ולא
- 20 הזכיר שם מנחה - הרי זה פטור כמי שלא נדר
- 21 מעולם⁶⁰. וכן האומר: הרי עלי תודה בלא לחם,
- 22 וזבח בלא נסכים - הרי זה פטור⁶¹. ואם אמר: אלו
- 23 הייתי יודע⁶² שאין מקריבין כף הייתי נודר פדרך
- 24 הנודרין - הרי זה חייב להקריב פדרך המקריבין.

(56) כלומר, אמר הרי עלי מנחה עשורון ומחצה, אבל אם לא אמר מנחה אלא אמר הרי עלי עשורון ומחצה (ראה להלן), או שאמר הרי עלי מנחת עשורון ומחצה - אינו מביא אלא עשורון אחד (כסף-משנה). (57) כלומר, ששואלין אותו והוא עונה על השאלה, וכמו למעלה בהלכה ט (כסף-משנה). (58) שם במשנה. והמדובר באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך, ולא יכול לפטור עצמו בעשורון אחד, דהרי על השלם אין ספק שצריך להביא, כי כך נודרים. ועל החצי הוא שאומר אילו הייתי יודע, משום כך מביא שנים, ראה בקרית-ספר. (59) ראה למעלה פי"ב הלכה ב, כי כל המנחות סולת. (60) ראה שם במשנה: "האומר הרי עלי מנחה וכו' קמח - יביא סולת וכו'" חצי עשורון - יביא עשורון שלם, ובגמרא (שם קג:): "אמר זעירי, לא שנו אלא דאמר מנחה, אבל אמר מנחת לא" (ראה למעלה הלכה ט), ושם נראה שאם לא אמר כלל מנחה, הרי הוא דומה לאומר "מנחת". (61) במנחות פא: "האומר הרי עלי תודה בלא לחם, וזבח בלא נסכים - כופין אותו ומביא תודה ולחמה זבח ונסכים וכו', אמר חזקיה, הא מני בית שמאי היא, דאמרי תפוס לשון ראשון וכו'. רבי יוחנן אמר אפילו תימא בית הלל, באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך". ופסק רבינו כר' יוחנן. (62) היינו על ידי שאלה ששואלין אותו לפני זה, והוא עונה לשאלה, וכמו בהלכה ט (כסף-משנה).

- 25 יא. האומר: הרי עלי לחמי תודה - יביא תודה
- 26 ולחמה; שהדבר ידוע שאין מקריבין לחם בלא
- 27 תודה, וסוף הקרבן הזכיר⁶³. אמר: הרי עלי לחם
- 28 לפטור תודתו של פלוני⁶⁴ - יביא לחם תודה עם
- 29 תודת חברו⁶⁵.

(63) דברי רב הונא במנחות פא: ובחולין כג: "האומר הרי עלי לחמי תודה, מביא תודה ולחמה, מאי טעמא? מידע ידע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב, והאי תודה ולחמה קאמר. והאי דקאמר לחמי תודה, סוף מילתא נקט". "כיון לנדור תודה תחילה ואח"כ לחם" (רש"י כת"י). "וכי

- 1 ושני עשורונים בכלי שני, ושלשה עשורונים
- 2 בשלישי, עד שיהיו עד ששים עשורון בכלי האחרון.
- 3 ואם שכח אף באי זה מין קבע - מביא על סדר זה
- 4 ששים פלים מפל מין⁴⁶. ונמצא מביא מפל מין אלה
- 5 ושמונה מאות ושלשים עשורון⁴⁷.

(44) כלומר, נוסף לספק כמה עשרונות פירש (שמביא ששים עשורון, ראה למעלה הלכה ז), שכח גם בכמה כלים נדר, וראה למעלה הלכות ב"ג שאם נדר בכלי אחד והביא בשני כלים, או נדר בשני כלים והביא בכלי אחד - לא יצא. (45) משנה שם, דברי רבי. ואין חכמים חולקים עליו (לחם משנה). (46) מחמשת מיני המנחות הבאות בנדר ונדבה. (47) שהם ביחד תשעה אלפים ומאה וחמשים.

- 6 ט. האומר⁴⁸: הרי עלי מנחת שעורים⁴⁹, או מנחת
- 7 חצי עשורון⁵⁰, או מנחת⁵¹ בלא שמן ולבונה⁵² - הרי
- 8 זה פטור; שלא התנדב דבר שקמחוהו מקריבין⁵³.
- 9 אמר: הרי עלי מנחה מן השעורים או מן
- 10 העדשים⁵⁴, או מנחה בלא שמן ולבונה, או מנחה
- 11 חצי עשורון⁵⁵ - שואלין אותו. אם אמר: לא נדרתי
- 12 אלא על דעת שמתר להקריב כזה, ואלו ידעתי שאין
- 13 מקריבין אלא עשורון שלם סלת בשמן ולבונה לא
- 14 הייתי נודר - הרי זה פטור; ואם אמר: אלו הייתי
- 15 יודע הייתי נודר פדרך שמקריבין - הרי זה חייב
- 16 להקריב פדרך שמקריבין.

(48) שם קג. במשנה, וכדעת רבי שמעון. (49) ראה למעלה פי"ב הלכה ב, כי "כל המנחות סולת חיטין, חוץ ממנחת סוטה ועומר התנופה שהם מן השעורים". (50) ראה למעלה שם הלכה ה. כי "כל המנחות (הקרבות לגבי המזבח) אין כל אחת מהן פחותה מעשורון". (51) כן צריך להיות בסמיכות (כסף-משנה), אף-על-פי שאין זו לשון מתקנת, עיין שם בתוספות ד"ה לא שנו, וראה להלן. (52) ראה למעלה שם הלכה ז, כי "כל המנחות הקריבות לגבי המזבח, טעונות שמן ולבונה". (53) במנחות קג. "האומר הרי עלי מנחה מן השעורים, יביא מן החטים. קמח - יביא סולת. בלא שמן ובלא לבונה - יביא שמן ולבונה. חצי עשורון - יביא עשורון שלם. עשורון ומחצה - יביא שנים". ובגמרא שם: "אמר חזקיה, הא מני בית שמאי היא, דאמרי תפוס לשון ראשון וכו'. ר' יוחנן אפילו תימא בית הלל (דאמרי תפוס לשון אחרון), באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך", ובסוף הסוגיא (שם קג:): "אמר זעירי, לא שנו אלא דאמר מנחה, אבל אמר מנחת (כן הוא ברש"י שם, ובתוספות שם ד"ה לא שנו בשם אית דגרסי), לא". ונראה מדברי רבינו, שזעירי בא לפרש דברי ר' יוחנן שאמר: אפילו תימא וכו'. ועל זה אמר זעירי: לא שנו אלא שאמר מנחה (בנפרד), אבל אם אמר מנחת (בסמיכות) לאו כלום הוא (כסף-משנה וקרית-ספר). [נוסבר רבינו שטעמו של ר' יוחנן שלא אמרו כאן בית הלל תפוס לשון אחרון, מפני שהלשון האחרון הוא בטעות. ואם כן זה אינו אלא באומר "מנחה", אבל אם אמר "מנחת"

וכל זה בנדר חמשה, שמקצת מהם ישנם בנסכים, שהרי שלשה ראויים לנסכי כבש וארבעה לנסכי איל. אבל בנדר שני לוגים או לוג אחד, ראה להלן. (74) כך נשמע מדברי הברייתא מנחות שם וקז. "האזרח (במדבר טו, יג), מלמד שמתנדבין נסכים, וכמה? שלשת לוגין. ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף, תלמוד-לומר (שם, טו) יהיה. יכול יפחות, תלמוד-לומר (שם, יג) ככה" (כסף-משנה, וראה בהר המוריה). ומה שכתב רבינו למעלה הלכה ט, שאם אמר הרי עלי מנחה חצי עשרון – מביא עשרון שלם, היינו משום שחצי עשרון קרב בחביתי כהן גדול, חציו בבוקר וחציו בערב (ראה למעלה פ"ג הלכות כ"ד), אבל לוג אחד או שנים אינם ראויין כלל, לא הן ולא מקצתן (קריית ספר, וראה לחם-משנה ומשנה-למלך). (75) כן הוא במשנה מנחות קז. (הובאה להלן ה"טו) "הרי עלי וכו' שמן לא יפחות מלוג, רבי אומר שלשה לוגין" ופסק כתנא-קמא. ואם נדר חצי לוג – פטור, כמו ביין (הר המוריה). (76) ראה למעלה פ"ב הלכה ה. (77) ראה למעלה פ"ב הלכה ז, ופ"ג הלכה ה והלכה יד.

- טו. האומר: הרי עלי יין - לא יפחות משלשה לוגין.⁷⁸ הרי עלי שמן - לא יפחות מלוג.⁷⁹ פירש נדרו וישכח פמה לג נדר מן היין או מן השמן - יביא ארבעים ומאה לג; שאין לה יום שמקריבין בו הצבור קרבנות מרבות יותר מיום טוב הראשון של חג.⁸⁰ שחל להיות בשבת,⁸¹ והיו הנסכים בו מאה וארבעים לג שמן וכמותם יין,⁸² כמו שיתבאר בהלכות תמידין ומוספין.⁸³

(78) במשנה שם לדברי הכל, משום שהפחות בנסכים הם נסכי כבש, שהם שלשה לוגין. (79) כדברי תנא-קמא במשנה שם. וראה למעלה הלכה יד, שזהו הפחות שבשמן במנחת נדבה. (80) של חג הסוכות. (81) שם במשנה: "פירשתי ואני יודע מה פירשתי - יביא כיום מרובה", ובגמרא שם: "תנא, כיום טוב הראשון של חג (הסוכות) שחל להיות בשבת", שמקריבים בו שלשים ושלש בהמות עולות, וחטאת אחת, ראה להלן. (82) שהרי מקריבים בו שלשה עשר פרים למוסף החג, לכל פר נותנים חצי ההין, היינו ששה לוגין שמן, וששה לוגים יין (למעלה פ"ה הלכה ד), הרי בסך-הכל שבעים ושמונה לוגים שמן, וכן יין. כמו כן מקריבים שני אילים, שלכל אחד מהם שלישית ההין, היינו ארבעה לוגים שמן, וכן יין, הרי שמונה. כמו כן מקריבים ארבעה עשר כבשים, שלכל אחד רביעית ההין, היינו שלשה לוגים שמן, וכן יין, הרי עוד ארבעים ושנים לוגים. עוד מקריבין שני כבשים תמידים, ביחד ששה לוגים. עוד מקריבים שני כבשים למוסף שבת, הרי שוב ששה לוגים. וכשתחבר כל הנ"ל יהיו מאה וארבעים. (83) פרק י הלכה ג, שמקריבים בו עשרים ותשע בהמות חוץ משעיר לחטאת, ושני תמידים. ובשבת הרי ישנם גם שני מוספים.

פרק שמונה עשר

(1) יבאר בו מצות הקרבת כל הקרבנות בבית הבחירה, ודיני שחיטת חוץ.

אמר לחמי תודה, הרי כמאן דאמר תודה ולחמה" (רש"י). (64) כגון שראובן קיבל על עצמו להביא קרבן תודה, שצריך להביא גם לחם, ובא שמעון וקיבל על עצמו להביא את הלחם עבור ראובן. (65) מנחות וחולין שם.

- יב. מתנדב או נדר אדם יין בפני עצמו.⁶⁶ ואין מתנדבין לג יין ולא שני לגין, שאין פנסכים לא לג ולא שנים. ואין מתנדבין חמשה,⁶⁷ שאין חמשת לגין ראויין לא לנסכי בהמה אחת ולא לנסכי שתי בהמות. אבל מתנדבין שלשה וארבעה וששה ומששה ומעלה,⁶⁸ מפני שהן ראויין לנסכי בהמות.

(66) משנה במנחות קד: וראה למעלה פ"ד ה"א, ובפט"ז ה"ד. (67) משנה שם קד. משום "שנסכי כבש שלשה לוגין, ונסכי איל ארבעה, ונסכי שור ששה, ולפיכך אי אפשר לאדם שיביא נדבה לוג לא שנים, שאין בדינו שיעור זה במצות לגבי המזבח. ולא יתנדב גם כן חמשה לוגין, לפי שהן פחות מנסכי שור ואין ראויין לנסכי שתי בהמות, אבל ששה לוגין הן כדי נסכי שור" (פירוש המשנה שם). (68) משנה שם.

- יג. כיצד? נדר שבעה - הרי הן פנסכי כבש ואיל.⁶⁹ נדר שמונה - הרי אלו פנסכי שני אילים. תשעה - פנסכי שור וכבש, או פנסכי שלשה כבשים. נדר עשרה - הרי אלו פנסכי שור ואיל, או שני פנסכים ואיל. וכן עד לעולם.⁷⁰

(69) כן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. (70) "תמצא תמיד איזה חשבון שיעלה בדעתך עולה למה שאפשר מכיון לנסכי מספר בהמות על דרך שהמשלנו (פירוש המשנה).

- יד. נדר חמשה לגין.⁷² - אומרים לו השלם ששה; שהרי קבען לקרבן.⁷³ אבל אם נדר לג או שנים - פטור; שהרי אינן ראויין כלל, לא הן ולא מקצתן.⁷⁴ ואין מתנדבין ולא נודרין פחות מלג שמן;⁷⁵ שאין לה מנחה פחותה מעשרון,⁷⁶ והיא צריכה לג אחד שמן.⁷⁷

(71) גמרא שם, וראה להלן. (72) כלומר, כדיעבד. אבל לכתחילה אין מתנדבין חמשה, כמפורש למעלה הלכה יב. (73) כלומר, מכיון שהוא קבע אותן לקרבן, אינו יכול להקריבן כי אם ביחד. ומכיון שאין בנסכים חמשת לוגין, שאין ראויין לא לנסכי בהמה אחת ולא לנסכי שתי בהמות (ראה למעלה ה"ב), לכך אינם קרבים עד שישלים לששה לוגין, שאז הם ראויין לנסכי שור. בגמרא שם: "איבעיא להו, יש קבע לנסכים או אין קבע לנסכים" (אם אמר הרי עלי כך וכך לוגין לנסכים מי הוא קבע, שאין יכול להקריבם אלא הכל ביחד, דהו קרבי בקרבן אחד, או אין קבע ויכול להקריבם מה דחזי באפי נפשיה" – רש"י שם). היכי דמי, כגון דאיתי חמשה, אי אמרת אין קבע לנסכים משיך ומקריב ארבעה מינייהו דחזי לאיל, ואידך הו נדבה. ואי אמרת יש קבע לנסכים עד דממלי להו לא קרבי, מאי וכו', ולא נפשטה הבעיא, ופסקה רבינו לחומרא (כסף-משנה).

מלקות, ראה להלן הי"ג. (8) צ"ל: "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת וגו' מעמיו". (9) משנה, שם. וראה פ"א מהל' שגגות ה"ד, כי "חטאת קבועה היא הבאה מן הבמה בלבד, וקרבן עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע וכו'".

ג. וכן השוחט קדשים בחוץ לעזרה, אף על פי שלא העלים¹⁰: אם היה מזיד - חייב פרת¹¹, שנאמר: אשר ישחט שור או כשב או עז וגומר, דם יחשב לאיש והוא דם שפך ונכרת; ואם שחט בשוגג - מביא חטאת קבועה¹².

(10) שלא הקריבם. (11) ראה כריתות שם, שהמשנה מונה השוחט והמעלה לשני דברים, ועי' גם בזבחים קו, א. וראה ב'ספר המצוות' לא-תעשה צ, ולהלן פ"א מהל' שגגות ה"ד אות יג"ד. (12) כריתות שם במשנה, ופ"א מהל' שגגות שם.

ד. והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ? בהקש¹⁴. נאמר: שם תעלה עלתיה, ונאמר¹⁵: ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך; מה העלה בחוץ, שענש עליה, הזהיר עליה בפרוש, שנאמר: השמר לך פן תעלה עלתיה; אף עשיה, שבכלל השחיטה¹⁶, שענש עליה בפרוש, הרי הוא מזהיר עליה. שלא ענש הכותב אלא אם כן הזהיר¹⁷.

(13) שהרי אין עונשין אלא-אם-כן מזהירין. (14) סמיכות שחיטה להעלאה. כרבי יונה בזבחים קז, א. וראה גם ב'ספר המצוות' שם. (15) באותו פסוק. (16) כלומר, גם השחיטה בכלל העשיה. (17) זבחים, שם.

ה. השוחט קדשים והעלים בחוץ - חייב שתים: אחת על השחיטה ואחת על העליה¹⁸. שחט בפנים והעלה בחוץ - חייב על העליה¹⁹. וכן אם שחט בחוץ והעלה בפנים - חייב על השחיטה²⁰.

(18) משנה, זבחים קו, א. כתנא-קמא. (19) שם במשנה לדברי הכל. (20) ראה בהערה הקודמת.

ו. אינו חייב אלא על שחיטת קדשים²¹ הראויין לקרב לגבי מזבח; אבל השוחט בחוץ אחד מאסוריו מזבח²² או מתטאות המתות²³ - הרי זה פטור²⁴. שנאמר: לפני משכן ה'; וכל שאינו ראוי לבוא אל משכן ה' - אין חייבין עליו²⁵.

(21) בחוץ. ודין העלאה בדבר שאינו ראוי למזבח, ראה להלן ה"י, ופי"ט ה"ב. (22) כגון הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והמחיר והאתנן והכלאים והטריפה ויוצא דופן (שם קיב. במשנה). (23) שם קיא, ב. קיב, א. וראה להלן פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"א, מה הן החטאות המתות. (24) [פטור, אבל אסור, ראה להלן הי"ג]. (25) משנה, שם קיב, א.

ז. שחט בחוץ מחסר זמן בגופו²⁶ או בפעלים²⁷, הואיל ואינו ראוי עתה לבוא בפנים - פטור²⁸.

א. כל הקרבנות פלן, בין קרבנות בהמה ועוף בין קרבנות מנחות, מצות עשה להקריבן בבית הבחירה; שנאמר: ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך². וכן מצות עשה להיות כל אדם מטפל ומביא קרבנות בהמה³ שנתחייב להקריבן מחוצה לארץ לבית הבחירה. שנאמר: קדשיך אשר יהיו לך ויגדריך תשא וגומר; מפי השמועה למדו⁴, שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ, שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה.

(2) ב'ספרי' פ' ראה (דברים יב, יד): "כי אם (אל המקום) (במקום) אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך, אין לי אלא עולות, שאר קרבנות מנין, תלמוד-לומר ושם תעשה (את) כל אשר אנכי מצוך". וראה ב'ספר המצוות' עשה פד, ולא-תעשה פט. ומה שלמדו (זבחים קו: קיב: וק"ט): ממה שנאמר (ויקרא יז, ה) "והביאום לה'", זו מצות-עשה - המדובר בקרבנות שהקדישום בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות, כמו שמבואר שם קו, ב. ואילו באופן שהקדיש בשעת איסור הבמות נלמד מהפסוק "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך" ('הר המוריה'). (3) ממה שפירט כאן קרבנות בהמה, נראה שמנחות ועופות אינם בכלל זה (ראה כסף-משנה). ויתכן כי מקור דבר זה ממה שאמרו בתמורה יז, ב - שהפסוק הנ"ל "רק קדשיך", מדבר בתמורות, והרי אין תמורה במנחות ובעופות, כמפורש בפ"א מהל' תמורה הי"א ('הר המוריה'). אולם במצוות שהקדים רבינו להל' מעשה הקרבנות (אות כא) כתב "להביא קדשי חוצה-לארץ לבית הבחירה", הרי שכל הקדשים בכלל. וכן סתם ב"מנין המצוות על סדר ההלכות", אות פה, וב'ספר המצוות' עשה פה. (4) 'ספרי' שם (דברים יב, כו).

ב. המקריב קרבן חוץ לעזרה - בטל מצות עשה⁵, ועבר על לא תעשה, שנאמר: השמר לך פן תעלה עלתיה בכל מקום אשר תראה⁶. ואם הקריב: במזיד - חייב פרת⁷, שנאמר: אשר יעלה עלה או זבח ואל פתח אהל מועד לא הביאו ונכרת מעמיו⁸; בשוגג - מביא חטאת קבועה⁹.

(5) של "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך", ראה בהלכה הקודמת. (6) 'ספרי' פ' ראה (דברים יב, יג). וכן הוא בזבחים קו, א. שהרי "השמר פן ואל, אינו אלא לא-תעשה", ראה ב'ספר המצוות' (לא-תעשה פט), כתב רבינו: "האזהרה שהזהירו מלהקריב שום קרבן בחוץ, כלומר, חוץ לעזרה, וזה נקרא מעלה בחוץ, והוא אמרו יתעלה (שם) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, ולשון 'ספרי': אין לי אלא עולות, שאר קדשים מנין, תלמוד-לומר (שם, יד) ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך, ועדיין אני אומר עולה בעשה ולא-תעשה, שאר קדשים לא יהו אלא בעשה, תלמוד-לומר (שם) שם תעלה עולותיך, עולה בכלל היתה, ולמה יצאת, להקיש אליה, מה עולה שהיא מיוחדת שהיא בעשה ולא-תעשה, כך כל שהוא בעשה, הרי הוא בלא-תעשה". (7) ראה כריתות ב, א. ואם התרו בו - חייב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

"עולותיהן ושלמיהם בחוץ, חייבין", ובגמרא (שם קיד:) שאלו: "והני בני שלמים נינהו (כלומר, הלא זב וזבה ויולדת ומצורע אינם מביאים שלמים), אמר רב ששת: תני נזיר (כלומר, הדין הזה של שלמים הוא על נזיר, שאם הקריב בתוך שבעת ימי התגלחת את השלמים חייב, ואילו הקריב חטאת אינו חייב)". (40) אין הכוונה שמעכבתו מלשתות יין, שהרי למעלה פ"ד הי"ז כתב שאין החטאת מעכבתו, אלא הכוונה שעיקר הכפרה היא בחטאת (לחם-משנה פ"ח מהל' נזירות ה").

י. אַשם תלוי⁴¹ וְחַטָּאת הַעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק⁴² שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ⁴³ - פֶּטוּר; שֶׁהָרִי לֹא נִקְבַּע הָאִסוּר⁴⁴.
אַשם מְצָרַע⁴⁵ שֶׁשָּׁחַטוּ בַּחוּץ⁴⁶ שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ⁴⁷ - חֵיב⁴⁸, הוֹאִיל וְשֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ רָאוּי בְּפָנִים וְכָשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁴⁹. וְכָל קֶרֶבֶן שֶׁהוּא פֶּטוּר עַל שְׁחִיטָתוֹ בַּחוּץ - כֶּף הוּא פֶּטוּר עַל הַעֲלָאתוֹ⁵⁰.

(41) ראה להלן פ"ח מהל' שגגות ה"א-ב, כי אם היו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל – הרי זה מביא אשם תלוי. (42) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"ז, כי האשה שלא הוחזקה עוברת, והפילה ולא ידעה מה הפילה, הרי זו ספק יולדת, ומביאה חטאת העוף, מספק. (43) כדעת חכמים בכרייתא כריתות יח, א. שהשוטח אשם תלוי בחוץ – פטור. (44) כלומר, כל הקרבן בא רק על ספק איסור שמה חטא או לא, ולמד כן רבינו ממה שאמרו שם כי טעמו של רבי מאיר המחייב, משום דלא בעי קביעותא דאיסורא, ומתוך זה למד רבינו כי טעמם של חכמים הפוטרים הוא מפני שצריך קביעות האיסור, וכאן לא נקבע האיסור, וראה גם ברש"י שם. ואף כי רבינו סובר ש"מתוך שלבו נוקפו, הוא גומר ומקדיש" (ראה פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הי"ט) – אין לו דין של "נקבע האיסור" מודאי אלא מספק, שהרי אם נודע קודם שחיטה – אינו קרב, אלא רועה עד שיפול בו מום, ואם נודע לאחר שחיטה – הדם ישפך (הל' פסולי המוקדשין שם), ומהפסוק "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו", אנו למדין רק לדבר הראוי בוודאי להקרבה ('מרכבת המשנה'). וראה 'לחם משנה' ר'מעשה רוקח') וחטאת העוף הבאה על הספק נלמדה מדין אשם תלוי, שכשם שבאשם תלוי פטור, משום שלא נקבע האיסור, הוא-הדין והוא הטעם לחטאת העוף הבאה על הספק (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). (45) זבחים קיד, א. (46) אפילו בתוך זמנו (זבחים, שם). וראה להלן. (47) כלומר, לשם עולה וכדומה. ודוקא אשם מצורע ולא חטאת מצורע, ראה להלן בסמוך. (48) ומה שאמרנו (למעלה ה"ט) כי השוחט אשם מצורע בחוץ בתוך ימי הספירה הוא פטור, אין זה אלא אם שחטו לשמו, אבל אם שינה שמו – חייב אף בתוך ימי הספירה (זבחים, שם). (49) להלן בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א: "כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות ציבור, כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן החטאת והפסח שאם נעשו במחשבת שינוי השם – פסולין". (50) שהרי שחיטה והעלאה הוקשו זה לזה, ראה

(26) ראה להלן ה"ח, איזהו מחוסר זמן בגופו. (27) כלומר, מחוסר זמן בבעלים. וראה להלן ה"ט איזהו מחוסר זמן בבעלים. (28) זבחים קיב, ב - וכתנא-קמא. וראה גם ביומא סג, א.

ח. אִי זֶהוּ מַחְסֵר זְמַן בְּגוּפוֹ? בְּהֵמָה בְּתוֹךְ שִׁבְעַת יְמֵי הַלֵּדָה²⁹; וְתוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּן³⁰; וְאוֹתוֹ וְאוֹת בְּנוֹ שֶׁנִּשְׁחַט אֶחָד מֵהֶם הַיּוֹם, שֶׁאֵין הַשָּׁנִי רָאוּי עַד לְמַחֲרָ³¹.

(29) ראה למעלה פ"ג מהל' איסורי מזבח ה"ח, כי "מצות-עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה, שנאמר והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה, וכל שבעת הימים נקרא מחוסר זמן". ואינו חייב אלא מיום השמיני והלאה, אבל בליל שמיני אינו חייב לפי שבליילה זה דינו כמחוסר זמן (פ"ג מהל' מחוסרי כפרה ה"ד). (30) זבחים שם במשנה, כתנא-קמא. וראה בהל' איסורי מזבח שם ה"ב, כי זמנן של התורים הוא משיזיהבו. וכל-שכן בני יונה לאחר זמנם, שפסולים (הל' איסורי מזבח, שם), שוודאי פטור עליהם (משנה, שם - לדברי הכל). (31) שם במשנה, כתנא-קמא. וראה בפ"ב מהל' שחיטה, ה"א-ב.

ט. וְאִי זֶהוּ³² מַחְסֵר זְמַן בְּבַעְלִים? קֶרֶבֶן שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַן בְּעָלָיו לְהַקְרִיבוֹ. פִּיצוּד? הַזֵּב וְהַזֵּבָה וְהַיּוֹלֶדֶת שֶׁשָּׁחַטוּ חֲטָאתָם³³ בַּחוּץ [בְּתוֹךְ] יְמֵי סְפִירָה³⁴ - פֶּטוּרִין. וְכֵן מְצָרַע שֶׁשָּׁחַט חֲטָאתוֹ וְאַשְׁמֻ³⁵ בַּחוּץ בְּתוֹךְ יְמֵי הַסְּפִירָה³⁶ - פֶּטוּר. שֶׁעֲדִין לֹא נִרְאוּ בְּעָלֵי הַקֶּרְבָּנוֹת הָאֵלּוּ לְכַפְּרָה. אֲבָל אִם שָׁחַטוּ עוֹלוֹתֵיהֶן בַּחוּץ בְּתוֹךְ יְמֵי הַסְּפִירָה - חֵיבִין; שֶׁהַעוֹלָה דוֹרוֹן הִיא³⁷, וְהַחֲטָאת וְהָאֶשָּׁם הִיא עֶקֶר הַכַּפְּפָה. וְכֵן נִזִּיר שֶׁשָּׁחַט חֲטָאתוֹ³⁸ בַּחוּץ בְּתוֹךְ יְמֵי נִזְיוֹתוֹ - פֶּטוּר, הַקְרִיב עוֹלָתוֹ אוֹ שְׁלָמָיו בַּחוּץ - חֵיב³⁹; שֶׁהַחֲטָאת הִיא הַמַּעֲכָבֶת⁴⁰, וְהִיא עֶקֶר הַנִּזְיוֹת.

(32) משנה, שם. (33) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"ג, כי קרבנם של הזב והזבה והיולדת הוא עולה וחטאת. (34) כלומר, בתוך ימי הספירה של הזב והזבה, ובתוך ימי מלאת של היולדת, ראה שם ה"ד, כי הזב והזבה סופרים שבעת ימי טהרה, וביום השמיני מקריבים קרבנותיהם, וראה שם ה"ה כי היולדת מביאה קרבנה ביום ארבעים ואחד לזכר וביום שמונים ואחד לנקבה. (35) ראה שם ה"ג, כי קרבנו של המצורע הוא עולה ואשם וחטאת. (36) ראה שם ה"ד, כי המצורע סופר שבעת ימי טהרה, ובשמיני מקריב קרבנותיו. (37) שם במשנה: "עולותיהן ושלמיהן בחוץ, חייבין", וכמו שכתב רבינו בפירוש המשנה (לפי נוסח א"י שהביא ה'תוספות יום-טוב' שם, פ"ד מ"ג): "ואין ראויין להקרבה עד שישלימו ימי הספירה, אבל העולה היא דורון, אפילו הוקרבה בתוך ימי הספירה". וכן פירש רש"י שם. (38) ראה למעלה פ"ח מהל' נזירות ה"א, כי הנזיר כשגומר נזירותו מביא עולה וחטאת ושלמים. (39) שם במשנה:

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ו' אדר א' – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות צט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כספ' משנה' כאן. (57) יומא סג, א. כרבין בשם רבי יוחנן.
(58) ראה פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ו.

למעלה ה"ד ('קריית ספר'). וראה להלן פי"ט ה"ב, שלענין
שנים שעשו אינם שווים.

12 יג. בהמת חלין ש'עפורה קדשי מזבח⁵⁹ - אסור
13 לשחטה⁶⁰ בחוץ. ואם שחטה - אינו לוקה⁶¹, מפני
14 שאינה ראויה לבוא לפני השם⁶².

(59) כלומר, הקדיש עובר של בהמת חולין – למזבח.
(60) כלומר, את בהמת החולין, משום העובר שבה, שהוא
קודש. ואף-על-פי שאינו חייב מלקות, כדלהלן, סובר רבינו,
שכל שאמרו בענין זה "פטור", היינו פטור אבל אסור, וראה
למעלה ה"ו. (61) אם התרו בו, ראה בפ"ט מהל' סנהדרין
ה"א אות י"ח. (62) כלומר, כיון שעדיין לא נולדה, והרי
גם אם נולדה אינה ראויה לקרבן עד היום השמיני, ראה
למעלה ה"ח. ואם "שחט בחוץ מחוסר זמן בגופו, הואיל
ואינו ראוי עתה לבוא לפני פטור" (למעלה ה"ז). ומקור
דברי רבינו בתמורה יב, א: "בעי מיניה אביי מרב יוסף, היא
חולין וולדה שלמים, ושחטה בחוץ מהו, מי מחייב עליה
משום שחוטי חוץ או לא, א"ל מי קרינא ביה (ויקרא יז, ח)
והביאום לה" (דלא מחייב משום שחוטי חוץ אלא באותן
דראויין לקרבן, והאי עובר לא חזי השתא לקרבן – רש"י).

15 יד. גנב והקדיש⁶³ ואחר כך שחט בחוץ - חייב⁶⁴.
16 ומאימתי העמידוה ברשותו כדי לחיבו עליה פרת?
17 משעה שהקדישה⁶⁵. והוא ששחטה אחר יאוש;
18 אבל לפני יאוש - אינה קדושה⁶⁶.

(63) את הבהמה. (64) ברייתא גיטין נה, ב: "גנב והקדיש
ואחר-כך טבח ומכר, משלם תשלומי כפל ואינו משלם
תשלומי ארבעה וחמשה. ותני עלה, בחוץ כי האי גוונא
(כלומר, אם גנב והקדיש ושחט בחוץ) – ענוש כרת".
(65) כלומר, עצם העמדת הגניבה ברשותו של הגנב, הוא
משום לחייבו כרת על שחוטי חוץ, ואין הבדל לענין חיוב
כרת אם העמידו את הבהמה ברשותו משעת גניבה או
משעה שהקדישה, וכל ההבדל אינו אלא לענין גיזות וולדות
(ראה גיטין שם), וכוונת רבינו באמרו "ומאימתי העמידוה
ברשותו", אינו לענין חיוב כרת, אלא לענין גיזות וולדות,
ומה שאמר "כדי לחייבו עליה כרת", אינה אלא נתינת טעם
למה הוצרכו חכמים להעמידה ברשותו (לחם-משנה).
(66) ראה למעלה פ"ה מהל' איסורי מזבח ה", כי "הגונב
או הגוזל והקריב – הקרבן פסול, והקב"ה שונאו, שנאמר
שונא גול בעולה, ואין צורך לומר שאינו מתקבל, ואם
נתייאשו הבעלים, הקרבן כשר". ומדקדק לשון רבינו
משמע, שאם שחט אחר היאוש, אף-על-פי שהקדיש לפני
היאוש – חייב ('הר המוריה', וראה ב'קריית ספר').

19 טו. היתה הבהמה פלה בחוץ וצוארה בפנים ושחט
20 - חייב⁶⁷; ש'נאמר: א'שר ישחט שור או כשב או עז
21 במחנה, או א'שר ישחט מחוץ למחנה⁶⁸. א'חד
22 השוחט במקדש וצוארה בפנים וש'אר גוף הבהמה
23 בחוץ, או ש'היה גופה בפנים וצוארה בחוץ - חייב,
24 עד שתהיה הבהמה פלה במקדש; ש'נאמר: ו'אל
25 פתח א'הל מו'עד לא יביאנו⁶⁹. א'בל השוחט בגגו ש'ל

1 יא. ש'ני ש'עירי יום הכפורים⁵¹ ש'שחטם בחוץ:
2 אם עד שלא התורה עליהם⁵² - חייב פרת על
3 ש'ניהן⁵³, הואיל וראויין לבוא לפני השם ל'ודוי;
4 ואם אחר שהתורה - פטור על המשתלח, ש'הרי
5 אינו ראוי לבוא לפני השם.

(51) שאחד מהם – חטאת הנעשית בפנים ונשרף, והשני –
המשתלח לעזאזל (להלן פ"א מהל' עבודת יום הכיפורים
ה"א). (52) עליהם לאו דוקא, שהרי לא היה מתודה אלא
על המשתלח, כמפורש בתורה (ויקרא טז, כא), וראה להלן
פ"ד מהל' עבודת יום הכיפורים ה"ב. (53) במשנה זבחים
קיב, א: "וכן שעיר המשתלח שהקריב בחוץ פטור, שנאמר
(שם יז, ד) ואל פתח אוהל מועד לא הביאו, כל שאין ראוי
לבא אל פתח אוהל מועד אין חייבין עליו". ובגמרא שם
קיג, ב - אמרו במסקנא: "אלא אמר רב מני, לא קשיא: כאן
קודם וידוי, כאן לאחר וידוי", וסובר רבינו, שכוונת הגמרא
היא כי המשנה לא פטרה אלא לאחר הוידוי, אבל לפני
הוידוי – חייב, ועיי"ש ברש"י 'ותוספות' ('הר המוריה').
וראה בפירוש מסכת זבחים המיוחס ל"ח, שם.

6 יב. השוחט שלמים בחוץ קדם שיפתחו דלתות
7 ההיכל - פטור⁵⁴; ש'הרי הן מחסרים מעשה ואחר
8 כך יהיו ראויין לקרב לפני השם, כמו ש'בארנו⁵⁵.
9 והשוחט את הפסח בחוץ, א'פלו בש'אר ימות השנה,
10 בין לשמו בין שלא לשמו⁵⁶ - חייב⁵⁷; ש'הפסח בש'אר
11 ימות השנה שלמים הוא⁵⁸.

(54) יומא סב, ב: "אמר רב יהודה אמר שמואל, שלמים וכו'
ששחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פטור, מאי
טעמא, מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי". (55) למעלה
פ"ה ה"ה, כי "שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל
- פסולין, שנאמר פתח אוהל מועד, בזמן שפתוח". ונחלקו
בזה גדולי הראשונים: יש אומרים כי זה לא נאמר אלא
בשלמים בלבד, אבל קדשים אחרים שנשחטו לפני שנפתחו
דלתות ההיכל – כשרים (רש"י זבחים סא. ד"ה וחד). ויש
אומרים כי שלמים לאו דוקא, והוא-הדין לקדשים אחרים
(ראה 'ותוספות' שם ד"ה קודם). ובדעת רבינו אין הכרע.
(56) מה שכתב "בין לשמו בין שלא לשמו" אינו אלא בשאר
ימות השנה, אבל בזמנו, בערב הפסח אחר חצות, אינו חייב
אם שחטו בחוץ, אלא אם שחטו לשמו, אבל אם שחטו אלא
שלא לשמו – פטור, שהרי אם שחטו אז בפנים שלא לשמו
– נפסל (פ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"א, ופ"ד מהל'
קרבן פסח ה"א, וראה למעלה ה"י כי "אשם מצורע ששחטו
בחוץ שלא לשמו חייב, הואיל ושלם לשמו ראוי בפנים
וכשר", משא"כ חטאת. ואם-כן הפסח, שאינו ראוי שלא
לשמו בפנים, פטור בחוץ. וראה 'קריית ספר' כאן). ואם
שחטו קודם חצות בחוץ, פטור, בין אם שחטו לשמו, ובין
אם שחטו שלא לשמו, שהרי אז אינו ראוי כלל להקרב
בפנים, כמו שכתב רבינו בפ"א מהל' קרבן פסח ה"ד, וראה

13 שְׁחַט בַּפְּנִים בַּלֵּילָה וְהֶעֱלָה בַּחוּץ - פְּטוּר⁸¹, לְפִי
14 שְׁלֹא הֶעֱלָה אֶלָּא דָּבָר פְּסוּל⁸²; שְׂאִין לֶף שְׁחִיטָה
15 כְּשֶׁרָה בַּלֵּילָה בַּמִּקְדָּשׁ⁸³. וְכֵן אִם קָבַל⁸⁴ בְּכָלִי חֹל
16 בַּפְּנִים⁸⁵ וְזָרַק בַּחוּץ - פְּטוּר⁸⁶.

(78) כלומר, שחיטת חולין כשרה בלילה "דבשחיטת חוץ לא-שנא לילה מיום, דהא ראוי לבא אל פתח אוהל מועד למחר" (רש"י, שם). (79) בחוץ. (80) כדברי זעירי הנ"ל: "שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ - חייב", וברש"י שם: "ובהעלאתו נמי חייב, דהא כתיב (שם יז, ח) ואלהם תאמר". כלומר, התורה חייבה אף על העלאת כזו, שהשחיטה היתה בלילה בחוץ, ראה שם בדף קז, א. וק"ט, ב. וראה בהשגת הראב"ד. (81) שם כדעת תנא-קמא של רבי שמעון לפי דברי זעירי, והיינו אפילו העלה ביום בחוץ. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם פד:) כי השוחט בהמה בפנים בלילה והעלה בחוץ - חייב, הרי השיב לו רבי חייא בר אבין, ונשאר בתיובתא (כסף-משנה). (82) שהרי אף אם העלה בפנים תרד, ראה להלן פ"ג מהל' פסולי המוקדשין ה"ו. (83) שנאמר (שם יט, ו) "ביום זבחכם (מגילה כ:), או משום שנאמר (שם ז, לח) "ביום צוותו את בני ישראל" (למעלה פ"ד ה"א). (84) הדם. (85) ראה למעלה פ"ה ה"א, כי כל הזבחים – קיבול דמן בכלי שרת. (86) זבחים קיא, ב: "רבא אמר, קיבלה בכלי חול, איכא בינייהו. והכי קאמר: וכן המקבל בכלי חול בפנים והעלה בחוץ - פטור, המקבל בכלי חול בחוץ והעלה בחוץ - חייב. רבי שמעון אומר, כל שחייבין עליו בחוץ, חייבין על כיוצא בו בפנים והעלו בחוץ", ופסק רבינו כתנא-קמא. ואף-על-פי שלפי המסקנא שם פירשו דברי רבי שמעון במשנה שם, במלך בחוץ והעלה בחוץ – כיון שזעירי (ראה למעלה) ורבא פירשו כן בדברי תנא-קמא, נראה שהם סוברים כן להלכה (כסף-משנה).

17 יח. וְכֵן הַמּוֹלֵק אֶת הָעוֹף בַּחוּץ - פְּטוּר⁸⁷. וְאִם
18 הֶעֱלָהוּ - פְּטוּר⁸⁸. מִלֵּק בַּפְּנִים וְהֶעֱלָה בַּחוּץ - חַיֵּב
19 עַל הָעֲלָאָה⁸⁹. שְׁחַט בַּפְּנִים וְהֶעֱלָהוּ בַּחוּץ - פְּטוּר;
20 שְׁלֹא הֶעֱלָה אֶלָּא דָּבָר שְׂאִינוּ רְאוּי לְקַרְבָּן⁹⁰. שְׁחַט
21 אֶת הָעוֹף בַּחוּץ וְהֶעֱלָהוּ בַּחוּץ - חַיֵּב שְׁתֵּים⁹¹;
22 שֶׁהִשְׁחִיטָה בַּחוּץ פְּשָׁרָה, וְהָרִי הִיא כְּמִלְקָה
23 בַּפְּנִים⁹².

(87) שם קיא, א - במשנה. ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יז, ג) "או אשר ישחט מחוץ למחנה", על השוחט הוא חייב (בחוץ), ואינו חייב על המולק" (זבחים קז. לדעת רבי עקיבא). (88) שם במשנה. ולפי דברי אבואה דשמואל בר רב יצחק, נחלקו בזה תנא-קמא ורבי שמעון, ופסק רבינו כתנא-קמא. שכיון שמליקה אינה אלא בעזרה, ובחוץ הרי היא נבילה, הרי הוא כמעלה נבילה בחוץ – ופטור, ראה רש"י שם. (89) שם במשנה, שהרי הוא כמו שחט בהמה בפנים והעלה בחוץ, שחייב על ההעלאה. ראה למעלה ה"ה. (90) משום שנשחט ולא נמלק. ראה משנה, שם. "ואם תאמר: הלא כל העולין בחוץ, נפסלין ביציאתן, וכל השוחט בחוץ פסול הוא, וחייבין על העלאתו – התם רחמנא רבייה,

1 הֵיכַל, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ רְאוּי לְזַבְיחָה כָּלִל⁷⁰ - הָרִי
2 זֶה פְּטוּר⁷¹.

(67) כרת או מלקות על שחוטני חוץ. (68) זבחים קז, ב. (69) צ"ל: "לא הביאור", והוא בויקרא שם, ד. "ומה שכתב רבינו, אחד השוחט במקדש וצווארה בפנים וכו', שנאמר ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו, אינו נוח לי. דהא מהאי קרא לא ילפינן (זבחים שם) אלא למעוטי גגו של היכל, ונראה לי שצריך להגיה ולכתוב: אבל השוחט בגגו של היכל אע"פ שאינו ראוי לשחיטה כלל, הרי זה פטור, שנאמר ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו" (כסף-משנה). (70) כל המוקף, אינו בדפוס רומי. וראה למעלה פ"ה ה"ד: "אם שחטן בגגו של היכל פסולין, שאין הגגות ראויות לשחיטה כלל, אלא בקרקע העזרה". (71) זבחים שם, כרבא. והטעם משום שנאמר בשוחט בחוץ (ויקרא שם) "ואל פתח אוהל מועד לא הביאור", ואילו השוחט על גג ההיכל, אם כי אין הזביחה ראויה שם, אין זה נקרא שוחט בחוץ, שהרי הביאור אל פתח אהל מועד.

3 טז. שְׁנֵים שְׂאֵחָיו בַּסִּפִּין וְשְׁחָטוּ בַּחוּץ - פְּטוּרִין⁷²;
4 שְׂנֵאֲמַר: אֲשֶׁר יִשְׁחַט, או אֲשֶׁר יִשְׁחַט - אֶחָד וְלֹא
5 שְׁנֵים⁷³. וְאֶחָד שְׁשָׁחַט בַּחוּץ, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּבַּן
6 לְשַׁחַט קֳדָשִׁים אֵלּוּ לָהּ - הָרִי זֶה חַיֵּב⁷⁴. שְׂנֵאֲמַר:
7 דָּם יִחָשֵׁב⁷⁵ לְאִישׁ הַהוּא דָּם שְׁפָף; אֵף עַל פִּי שֶׁזֶה
8 הָדָם בְּמִחְשַׁבְתּוֹ פָּדָם הַנֶּשֶׁפֶף⁷⁶, לֹא כְּקָרְבָּן - הָרִי זֶה
9 חַיֵּב⁷⁷.

(72) משנה, זבחים קח, א: "שנים שאחזו בסכין ושחטו - פטורים". וכן הוא בקידושין מג, א. וב'סיפרא' פ' אחרי (פ"ט ה"א). וראה להלן בפ"ט ה"ב ששנים שהעלו - חייבים. (73) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה (זבחים פ"ג מ"ג). אולם בגמרא שם למדו כן ממה שנאמר "ההוא" (= "ונכרת האיש ההוא" - ויקרא שם) אחד ולא שנים. וב'סיפרא' שם למדו ממה שנאמר (שם, ד) "דם שפך" וראה ב'כסף משנה' וב'תוספות יום-טוב' שם. (74) שם במשנה: "חומר בשחיטה, שהשוחט להדיוט (בחוץ) - חייב, והמעלה להדיוט - פטור". וראה להלן פ"ט ה"א. (75) בזבחים שם, אמרו - שלדעת חכמים, שדרשו המלים "איש איש" בהעלאה (ראה להלן פ"ט ה"ב), דרשו כמו כן גם בשחיטה לרבות שוחט להדיוט, ורק לדעת רבי יוסי שאינו דורש "איש איש", לפי שסובר "דיברה תורה כלשון בני אדם", הוצרכו ללמוד (שם קח:) מ"דם יחשב וגו'". אבל ידוע כי מדרכו של רבינו להביא הדרשה הפשוטה ביותר אף-על-פי שאינה לפי ההלכה (לחם-משנה). (76) בזבחים שם, לא למדו כן אלא מתחילת הפסוק "דם יחשב לאיש" - "אפילו השוחט לאיש", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. וראה ב'הר המוריה'. (77) זבחים קיא, ב - כדברי זעירי שם: "שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ - חייב" וראה עוד שם פד, ב. ופה, א.

10 יז. הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ בַּלֵּילָה - חַיֵּב, הוֹאִיל וְהִשְׁחִיטָה
11 בַּלֵּילָה כְּשֶׁרָה בַּחוּץ⁷⁸. וְכֵן אִם הֶעֱלָה⁷⁹ בַּלֵּילָה מִזֶּה
12 שְׁשָׁחַט בַּחוּץ בַּלֵּילָה - חַיֵּב עַל הָעֲלָאָה⁸⁰. אֲבָל אִם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ז' אדר א' - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קרבנות, שהם לאכילה. (10) בין של עולה ובין של שאר הקרבנות. בברייתא שם: "תנו רבנן אשר יעלה עולה או זבח, אין לי אלא עולה, מנין לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים, תלמוד לומר זבח. מנין לרבות הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והמנסך שלושת לוגין יין ושלושת לוגין מים, תלמוד לומר, ואל פתח אוהל מועד, כל הבא לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ". (11) שנקרבים על גבי המזבח. (12) שמקטירין אותם על מזבח הזהב בכל יום. (13) שקריבה כולה על גבי המזבח. (14) כי הסולת לבד, שמביאין עם הקרבן, נקראת "מנחת נסכים", ונשרפת כולה על גבי המזבח. (15) ודווקא שלושה לוגין יין או שלושה לוגין מים ולא פחות. (16) כלומר, שלושה לוגין מים. (17) במים אינו חייב אלא בחג הסוכות (כסף משנה). וראה להלן הלכה ד, שכתב "בין בחג בין בשאר ימות השנה", וצריך עיון. וראה בזבחים קי: וברש"י ותוספות שם.

- ד. אָבֵל הַזֹּרֶק שְׂרִי הָדָם בַּחוּץ, אֶפְלוּ שְׂרִי דָמִים הַפְּנִימִים¹⁷ - פָּטוּר; שְׂזִיקַת שְׂרִי הָדָם שְׂרִי מַעֲוָה הֵם וְאֵינָן מַעֲבִינִין¹⁸. וְכֵן הַמְּנַסֵּף יֵין אוֹ מִים פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה לָגֵין בַּחוּץ - פָּטוּר¹⁹, בֵּין בַּחֵג בֵּין בְּשָׂאֵר יָמֹת הַשָּׁנָה; הוֹאִיל וְחֹסֶר הַשְּׂעוּרִי²⁰ הָרִי אֵינָן רְאוּיִין לְהַתְקַבֵּל בְּפָנִים. וְכֵן הַמַּעֲלָה מִבֶּשֶׂר חֲטָאֵת²¹, מִבֶּשֶׂר אֶשֶׁם, מִבֶּשֶׂר שְׁלָמִים, בֵּין שֶׁל יָחִיד בֵּין שֶׁל צִבּוּר, מִשְׂרֵי מִנְחֹת, מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, מִלֶּחֶם הַפָּנִים, בַּחוּץ - פָּטוּר; שְׂפָל אֵלּוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה, לֹא לְאִשִּׁים²².

(18) כלומר, של חטאות הפנימיות, והן החטאות הנשרפות, שזיקת דמן לפנים בהיכל על מזבח הזהב ושיירי הדם שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון. (19) שלא כר' נחמיה (שם קי:). שאמר שיריים הפנימיים שהקריבם בחוץ, חייב, לפי שהם מעכבים, אלא כר' עקיבא (שם קיא.) שאפילו השיריים הפנימיים אינם מעכבים. (20) כן הוא בברייתא (שם קט:): "יכול המנסך פחות מג' לוגין יין ופחות מג' לוגין מים יחא חייב, תלמוד לומר (שם) לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר". (21) שלושה לוגין יין הם הפחות שבנסכים. וכמו כן שיעור המים שמנסכים בהם הוא שלושה לוגין. (22) כלומר, חטאת חיצונית, שבשרה נאכל לכהנים. (23) כלומר, אינם ראויים להעלאה על המזבח.

- ה. הַמַּעֲלָה אֶת הַבֶּהֱמָה כֻּלָּה בַּחוּץ - חֵיב מִפְּנֵי הָאִמּוּרִין. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישָׁן - אֵין בֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ חוּצָין, וּכְאֵלּוּ הַקְטִיר הָאִמּוּרִים בְּפָנֵי עֶצְמוֹ²⁴. אָבֵל הַמַּעֲלָה מִנְחָה שְׁלֹא נִקְמָצָה - פָּטוּר²⁵; שְׂאִין הַקֶּמֶץ בְּרוּר וּמִבְדֵּל²⁶. קִמְצָה וְחִזֹּר קִמְצָה לְתוֹכָהּ²⁷ וְהִקְרִיב כֻּלָּה בַּחוּץ - חֵיב²⁸.

(24) בגמרא (שם קי:): "אמאי, האיכא חציצה (בין האימורים למערכה), אמר שמואל כשהפכן וכו', רב אמר מין במינו אינו חוצץ", ופסק כרב. (25) על העלאת חוץ.

אבל לענין שאר פסולין, מתקבל בפנים בעינן" (רש"י, שם). (91) כתנא-קמא במשנה, שם. (92) שנתרבה שחיטת העוף בחוץ בגמ' שם קז, א - ממה שנאמר (שם יז, ג) "או אשר ישחט" לרבות שחיטת העוף בחוץ, לפי רבי ישמעאל, ולפי רבי עקיבא נתרבה ממה שנאמר (שם, ב) "דם יחשב". והחויב על העלאה, למדו (שם קט:): ממה שנאמר (שם, ח) "ואליהם תאמר" לערב פרשיות, שכל שמחויב על שחיטתו בחוץ, חייב גם על העלאתו (רש"י שם).

יום שלישי ז' אדר א' ה'תשע"ט

פרק תשעה עשר

(1) יבאר בו דין המעילה בחוץ, שאינו חייב אלא אם ראוי לבוא בפנים.

- א. אֵין הַמַּעֲלָה בַּחוּץ חֵיב עַד שְׂעִילָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ שְׂעִישָׁה בַּחוּץ²⁹; אָבֵל אִם הָעֵלָה עַל הַסֵּלַע אוֹ עַל הָאֶבֶן - פָּטוּר. שְׂאִין קָרִיב קָרְבָן אֶלָּא עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׂנֶאֱמַר: וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ³⁰. וְאֵינוֹ חֵיב עַד שְׂעִילָה לְשֵׁם³¹; שְׂנֶאֱמַר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לָהּ³² - עַד שְׂתִיבּוֹן לְשֵׁם.

(2) משנה בזבחים קח. כדעת ר' יוסי. ובתוספתא שם נוסף עוד בדברי ר' יוסי "ויסדר את המערכה". (3) שם קח: בגמרא בדברי רב הונא. וברש"י שם: "ויבין נח מזבח, אלמא במת יחיד, שהיא בחוץ, אינה העלאה בלא מזבח", ומה שנאמר אצל מנוח (שופטים יג, יט) "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה'", הוראת שעה הייתה. (4) להקב"ה. אבל המעלה לשם הדיוט - אינו חייב. וראה למעלה פרק י"ח הלכה טז, כי בשחיטה חייב אף אם כיוון להדיוט. (5) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה'". שם בגמרא.

- ב. אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא עַל הָעֲלָאת דָּבָר הָרָאוי לְאִשִּׁים וְלַמִּזְבֵּחַ³³, כְּגוֹן הַעוֹלָה³⁴; שְׂנֶאֱמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ זֶבֶח - מִה עוֹלָה שְׂרָאוּיָה לְאִשִּׁים, אֵף כֹּל שְׂרָאוּי לְאִשִּׁים הוּא שְׂחִיבִין עַל הָעֲלָאתוֹ בַּחוּץ.

(6) כלומר, דבר הראוי לשריפה על המזבח, ולא דבר הראוי לאכילה ולא דבר הראוי לשריפה שלא על המזבח. (7) שכולה ראוייה להקרבה על המזבח.

- ג. מִפָּאֵן אָמְרוּ: הַזֹּרֶק אֶת הָדָם³⁵, או הַמִּקְטִיר אֵיבָרֵי עוֹלָה³⁶ או אִמּוּרִין³⁷, או קֶמֶץ או לְבוֹנָה³⁸ או קְטֹרֶת³⁹, או מִנְחַת פָּנִים⁴⁰ או מִנְחַת נְסִכִּים⁴¹, או הַמְּנַסֵּף שְׁלֹשָׁה לָגֵין יֵין⁴² או מִים⁴³ בַּחוּץ - חֵיב⁴⁴; שְׂנֶאֱמַר: לֹא יִבְיָאוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ - כֹּל הַמִּתְקַבֵּל בְּפָנִים חֵיבִין עָלָיו בַּחוּץ.

(8) משנה בזבחים קי. ובברייתא (שם קז:): "מנלן, מדתניא דם ייחשב (ויקרא יז, ד) לרבות הזורק, דברי ר' ישמעאל. רבי עקיבא אומר או זבח (שם, ח) לרבות את הזורק". (9) שם קט. ודווקא איברי עולה, אבל לא איברי שאר

22 **בַּפְּנִים**⁴⁶ וְלָקַח מִמֶּנּוּ בְּזִית וְהֵעִלָּהּ בַּחוּץ⁴⁷. **אָבֵל אִם**
23 **חָסַר אוֹתוֹ דָּבָר הִקְרֵב**⁴⁸ **כָּל שֶׁהָיָה**⁴⁹ **בַּפְּנִים**⁵⁰, **וְהֵעִלָּהּ**
24 **שְׂאִרֵּיתוֹ בַּחוּץ - פֶּטוּר.**

ו. הַיּוֹצֵק²⁹ וְהַבּוֹלֵל³⁰, וְהַפּוֹתֵת³¹ וְהַמּוֹלֵחַ³²,
וְהַמְגִּיף³³ וְהַמְגִּישׁ³⁴, וְהַמְסַדֵּר אֶת הַשְּׁלַחַן³⁵ וְהַמְטִיב
אֶת הַגְּרוֹת³⁶, וְהַקּוֹמֵץ³⁷ וְהַמְקַבֵּל דְּמִים בַּחוּץ -
פְּטוּר; לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאלוֹ אֵינוֹ גֹּמֵר עֲבוּדָה,
וְנֹאמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עָלָה אוֹ זָבַח - מִה הַעֲלָאָה
שֶׁהִיא גֹמֵר עֲבוּדָה, אִם כֹּל שֶׁהוּא גֹמֵר עֲבוּדָה חִיבִין
עָלָיו.

עָלֶיךָ.
 ט. פִּיֹּצֵד ? הַקִּמְצִין⁵¹ אוּ הַלְבוּנָה⁵² וְהָאִמּוּרִין²⁵
 וְהָעוֹלָה⁵³ וּמִנְחָה הַנִּשְׁרֶפֶת⁵⁴ וְהַנִּסְכִּין⁵⁵ שְׁחָסְרוּ²⁶
 מִקְצָתָם בְּפָנִים וְהַקְרִיב שְׁאָרֵיתָן בַּחוּץ - פֶּטוּר;²⁷
 שֶׁהֵרִי נֶאֱמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ - עַל הַשָּׁלֹם הוּא חָיֵב,²⁸
 וְאֵינוֹ חָיֵב עַל הַחֶסֶד. הוֹצִיאוּ שָׁלֹם וְחֶסֶד בַּחוּץ²⁹
 וְהַעֲלֵהוּ - הֵרִי זֶה סֶפֶק⁵⁶, לְפִיכָּה אֵינוֹ לֹקֵה.³⁰

(29) משנה שם קיב: "והוא שיוצק השמן על המנחות והוא
 מה שנאמר (שם, ו) ויצקת עליה שמן". (30) שכולל
 הסולת בשמן. (31) "הוא הפותת לחם המנחות, כמו
 שנאמר (שם) פתות אותה פתים". (32) "הוא נותן המלח
 למנחה, שנאמר (שם, יג) על כל קרבנך תקריב מלח".

(53) הוא מה שגאמו (במבניו, ו', ט') והתן אהרן יצאנו
(34) "הוא מה שנאמר (שם, ח) והגיש" (35) "הוא
המסדר את לחם הפנים על השולחן". (36) [אין הכוונה
להטבת הנרות בבוקר, שהרי לדעת רבינו "הדלקת הנרות
היא הטבתם". ואם כן הרי היא גמר עבודה, אלא הכוונה
להטבת הנרות בערב, שהיא דישונם, והיא אינה גמר
עבודה, אלא הכנה להדלקה]. (37) צריך עיון למה לא מנה
הקומץ ביחד עם כל עבודות המנחה, יוצק וכולל וכו'.

ז. פְּרָה אֶדְמָה שֶׁשָּׂרְפָה חוץ מִמָּקוֹם שֶׁרִפְתָּהּ³⁸, וְכֵן
שֶׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁהִקְרִיבוּ בַחוּץ אַחֵר שֶׁהִתְנַדָּה עָלָיו
- פֶּטוּר; שֶׁנֶּאֱמָר: וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֻנוּ
- כֹּל שֶׁאִינוּ רֹאִי לְבֹא אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אִין

12 חִיבִין עָלֵיוּ. אָבֵל קָדָשִׁים פִּסּוּלִין שְׁהִיָּה פִסּוּלִין
13 בְּקָדָשׁ, אִם הָעֵלָה מֵהֶן בַּחוּץ - חֵיב. פִּיֶּצֵד? בְּגוֹן
14 הַלֵּךְ³⁹ וְהִיזָא⁴⁰ וְהִטָּמָא⁴¹ וְשִׁנּוּפָסֵל בְּמַחֲשַׁבֶּת
15 הַעוֹבֵד⁴², שֶׁכֵּלֵן נִשְׂרָפִין כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בְּהִלְכוֹת
16 פִּסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, אִם עֶבֶר וְהָעֵלָה מֵהֶם בַּחוּץ -
17 חֵיב⁴³; שְׁנָאֵמֵר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֵה' - כֹּל הַנַּעֲשֶׂה לֵה'
18 חִיבִין עָלֵיוּ, וְאֵלּוּ נַעֲשׂוּ לָשֵׁם⁴⁴.

57) שם קז: "איתמר המעלה ואין בו כזית ועצם משלימו לכזית, ר' יוחנן אומר חייב וריש לקיש אמר פטור. ר' יוחנן אמר חייב חיבורי עולין (=הקרבים על המזבח) כעולין וכו', רפסק כר' יוחנן. 58) שם: "בעי רבא המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית מהו וכו', תיקון". 59) שם קט. במשנה: "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב", שהרי כולה כליל (רש"י שם).

הקרבן: (42) כגון מחשבת זמן; או מחשבת מקום; או מחשבת שינוי השם ושינוי בעלים. (43) כברייא שם: "מנין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוצו למקומו וכו', תלמוד לומר (שם) יביאנו לעשות, כל המתקבל בפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ". (44) שכל אלו אם עלו למזבח, לא ירדו.

20 **מִמֶּנּוּ בָּיִת בַּחוּץ - חֵיב. בֵּין שְׁהֶעֱלָה בְּפָנִים תַּחֲלָה**
21 **וְשִׁיר מִמֶּנּוּ בָּיִת וְהֶעֱלָהוּ בַּחוּץ⁴⁵. בֵּין שְׁהֵנִיחַ הַכֹּל**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ז' אדר א' - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון שהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (74) שם במשנה, ובזה ר' אליעזר מודה, כיוון שכבר הקריב הראשון בפנים. (75) לחם הפנים היה ערוך בשני סדרים: שש חלות בכל סדר, ובצד כל מערכה נותנים כלי שיש בו קומץ לבונה, וכלי זה הוא הנקרא בוך, נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ואין הכהנים אוכלים לחם הפנים עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. (76) ואף כי שני הבזיכין מעכבים זה את זה, אין צריך שיקריב את שניהם כדי להתחייב על העלאת חוץ, וכתנא קמא (שם במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון ששניהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (77) וגם ר' אליעזר מודה בזה.

טו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלים חוץ לעזרה⁷⁸ - חייב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים; שהרי מתר להקריב אף על פי שאין בית, מפני שקדשה ראשונה קדשה לשעטתה וקדשה לעתיד לבוא.

(78) כרבי יוחנן בזבחים קז: ושם אמרו: "המעלה בזמן הזה, רבי יוחנן אמר חייב - קדושה ראשונה קידשה לשעטתה וקידשה לעתיד לבוא". ולא נזכרה שחיטה בחוץ, אלא העלאה בלבד, וכתבו התוספות (שם נט. דיבור המתחיל עד) שעל שחיטה פטור, לפי שאינו ראוי לפתח אהל מועד, שהרי אין מקריבין אלא אם יש מזבח, ואם כן מה שכתב רבינו "מי ששחט" אין כוונתו לחייבו גם על השחיטה, אלא כתב כן, לפי שכן הוא הדרך: לשחוט ולהקריב, שהרי אי אפשר להקריב מחיים, ועיין משנה למלך.

טז. השוחט קדשי נקרים⁷⁹ בחוץ - חייב. וכן המעלה אותן בחוץ⁸⁰. והנקרים מתרין להקריב עולות לשם בכל מקום⁸¹. והוא שיקריבו בפמה שביבנו⁸². ואסור לסיען⁸³ ולעשות שליחותן⁸⁴, שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתר להורות להם וללמדם היאך יקריבו⁸⁵ לשם האל ברוך הוא.

(79) כי מקבלים מהגויים עולות להקריב למזבח. (80) חייב, שהרי הושוו העלאה ושחיטה. (81) ברייתא שם קטז: "דבר אל בני ישראל (ויקרא יז, ב), בני ישראל מצוין על שחוטי חוץ ואין הגויים מצוין על שחוטי חוץ". (82) שם בברייתא: "לפיכך כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה". וראה שם קח: ולמעלה הלכה א, כי אין העלאה בלא בנין, שנאמר (בראשית ח, כ) "ויבן נח מזבח לה'". (83) שם: "אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחותן". (84) אף בעבודה כזו שאין חייבים עליה בחוץ (תוספות שם דיבור המתחיל אסור). (85) שם: "אמר רבה ולאורינהו שרי".

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בסיעתא דשמיא

אחת", ואמר ר' יוחנן (שם קח:): כי לא נחלקו אלא באבר אחד, אבל בארבעה וחמשה אברים - לדברי הכל חייב על כל אבר ואבר. (61) בגמרא שם קז: "אמר ר' אבהו וכו' זרק והעלה לדברי ר' ישמעאל חייב שתיים, לדברי רבי עקיבא אינו חייב אלא אחת, אביי אמר אפילו לדברי רבי עקיבא חייב שתיים, להכי פלגינהו קרא (דברים יב, יד) שם תעלה ושם תעשה". (62) כרבי יוסי לפי פירושו של ר' יוחנן (שם קח:): בחוץ חייב ומר סבר (ר"י) פטור.

יב. שנים ששחטו - פטורים. שנים שאחזו באבר והעלוהו בחוץ - חייבין; שנאמר: איש איש אשר יעלה עלה - אפלו איש ואיש שהעלה חייבין.

יג. הזורק מקצת מתנות⁶³ בחוץ - חייב. המקבל דם חטאת⁶⁴ בכוס אחד, נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן⁶⁵ בפנים⁶⁶ - חייב על הנתן בחוץ, שהרי פלו ראוי לקרב בפנים; ואם נתן ממנו בפנים⁶⁷ וחזר ונתן בחוץ - פטור, מפני שהן שירים⁶⁸. אבל אם קבל בשני כוסות, בין שנתן שניהן בחוץ⁶⁹, או אחד בחוץ ואחד בפנים⁷⁰, או אחד בפנים ואחד בחוץ⁷¹ - הרי זה חייב.

(63) אף מתנה ראשונה של דם מדמים הפנימיים, בכלל זה, אף על פי שאין הקרבן כשר בפנים, אלא אם כן קיים כל המתנות כמפורש במשנה זבחים לו: (64) משנה שם קיא: ונקט רבינו "חטאת" כלשון המשנה, אף על פי שהוא הדין לקרבנות אחרים, והמשנה נקטה "חטאת" דווקא, שהרי מפורש בה שאם נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ - חייב, וכדעת ר' נחמיה הסובר "שיריים מעכבים" וזה אינו אלא בדמים הפנימיים, ומכיוון שאין דמים פנימיים אלא בקרבן חטאת - נקטה המשנה "חטאת". (65) הוא הדין אם לא נתן אחר כך בפנים, ונקט "ונתן בפנים" אגב הדין הבא "נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ". (66) על המזבח. (67) היינו, כל המתנות שבפנים. (68) ואינם מעכבים. ואף על פי שבמשנה שם מפורש שגם באופן זה חייב, - הרי אמרו בגמרא (שם קיב.) כי משנה זו היא כר' נחמיה, אבל לר' עקיבא - גם שיריים הפנימיים אינם מעכבים, ופסק רבינו כמותו. (69) ואם הייתה לו ידיעה בינתיים - חייב שתיים. (70) שם במשנה: "חייב על החיצון והפנימי מכפר". (71) במשנה שם מפורש שהוא פטור, ובגמרא שם קיב. אמרו, כי אפילו ר' נחמיה שאומר "שיריים מעכבים", מודה בזה שפטור, משום שאין שיריים אלא באותו הכוס אבל הכוס השני - האחד עושה מחבירו דיחוי.

יד. הקמץ והלבונה⁷² של מנחה שהקריב אחד מהן בחוץ⁷³, או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ - חייב⁷⁴. וכן שני בזיכי לבונה של לחם הפנים⁷⁵ שהקריב אחד מהן בחוץ⁷⁶, או אחד בפנים והשני בחוץ - חייב⁷⁷.

(72) שמעכבים זה את זה. (73) כתנא קמא (שם קי.

הלכות תמידין ומוספין

משלשלים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני טליים.
פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב, והיו מעלין
להם שני גדיים, באותה שעה האיר הקב"ה את עיניהם
ומצאו שני טליים מבוקרים בלשכת הטלאים, על אותה
שעה העיד ר' יודה בר בבא על תמיד של שחר שקרב
בארבע שעות (ירושלמי ברכות פ"ד הלכה א, ועיין
בפירוש המשנה בעדיות שם).

ג. תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריף
הצל ויראה לכל שהאריף⁹, והוא ממש ומחצה¹⁰
ומעלה, עד סוף היום¹¹. ולא היו שוחטין אותו בכל
יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע
ומחצה¹². ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר
תחילת זמן שחיטתו? מפני הקרבתו של יחידים או
של צבור¹³. לפי שאסור להקריב¹⁴ קרבן כלל קדם
תמיד של שחר¹⁵, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של
בין הערבים¹⁶; חוץ מקרבן פסח לבדו¹⁷, שאי
אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ולמה מאחרין אותו (את תמיד של בין הערביים) שתי שעות
אחר תחילת זמן שחיטתו, מפני קרבתו של יחידים או של
ציבור".

והנה מאיחור זמן התמיד, ישנו לימוד הוראה עד כמה יש
להתחשב במצבו של כל אחד ואחד מישראל ואפילו יחיד,
שהרי בסיבת האיחור כתב הרמב"ם שהוא מפני הקרבות
של יחידים או של ציבור, והקדים יחידים לציבור, שכן רוב
הקרבות שבגללם נדחה התמיד הם של יחידים, כי
לקרבות הציבור יש זמנים קבועים, והגע בעצמך עד כמה
גדלה מעלתו של כל יהודי יחיד, שבשבילו דוחים את
קרבן התמיד של בין הערביים, שעניינו לכפר על כל
העוונות שנעשו במהלך היום, ובו תלויה כפרת כלל בני
ישראל, אעפ"כ כיון שאדם יחיד עלול לאחר בהבאת
קרבנו במשך שעה אחת, דוחים את קרבן התמיד כל יום
ויום במשך שעותיים כדי להבטיח שהיחיד לא יאחר
להקריב את קרבנו.

ומה שאין זה שייך בקרבן פסח "חוץ מקרבן פסח לבדו",
יש לבאר בפנימיות העניינים שהרי עניינו של הפסח הוא
קפיצה ודילוג, היינו עבודת התשובה למעלה מסדר
והדרגה, ומובן שבמצב כזה אין החשש "שמא יאחר" כי
כללות עניין התשובה הוא ב"שעתא חדא וברגעא חדא".

(על"פ "יון מלכות" 199 עבודה סימן מ)

9) שהרי לפני הצהרים, שהמש בצד מזרח, נוטה הצל
למערב. ואילו אחר הצהרים, שהמשש נוטה למערב, הצל
נוטה למזרח. ובאמצע היום אין הצל נוטה לא לכאן ולא
לכאן אלא הוא תחתיו של המיצל. ומשעה שהצל מתחיל
להאריך, כלומר, שמתחיל לנטות לצד מזרח, ונראה לכל
שהאריך אז הוא זמן שחיטת התמיד של בין הערביים. וכן

יש בכללן תשע עשרה מצות. שמונה עשרה מצות
עשה, ואחת מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א)
להקריב שני כבשים בכל יום עולות. (ב) להדליק
אש על המזבח בכל יום. (ג) שלא לכבותה. (ד)
להרים את הדשן בכל יום. (ה) להקטיר קטרת בכל
יום. (ו) להדליק נרות בכל יום. (ז) שיקריב פתן
גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת חבתין. (ח)
להוסיף שני כבשים עולות בשבת. (ט) לעשות להם
הפנים. (י) מוסף ראשי חדשים. (יא) מוסף הפסח.
(יב) להקריב עמר התנופה. (יג) מוסף עצרת. (יד)
להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל
הלחם ביום עצרת. (טו) מוסף ראש השנה. (טז)
מוסף יום צום. (יז) מוסף הקג. (יח) מוסף שמני
עצרת. (יט) לספר כל איש ואיש שבועה שבוועות
מיום הקרבת העמר.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) תתבאר בו מצות הקרבת שני תמידים בכל יום, ואימתי
זמן הקרבתם.

א. מצות עשה² להקריב שני כבשים עולות בכל
יום³, והם הנקראים תמידין, אחד בבקר⁴ ואחד בין
הערבים⁵; שגאמר: שנים ליום עלה תמיד וגומר.

(2) יש אומרים שמברכין על מצוה זו (מעשה רוקח). וראה
במשנה למלך מעשה הקרבות פ"א הלכה א. (ועיין רש"י
עירובין ג. ד"ה והרי מעשר). (3) ראה בספר המצוות, עשה
לט. (4) ראה להלן הלכה ב, אימתי זמן שחיטתו. (5) ראה
להלן הלכה ג, זמן שחיטתו. (6) "את הכבש אחד תעשה
בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (שם, ד).

ב. ואימתי זמן שחיטתו? של בקר שוחטין אותו
קדם שתעלה החמה, משיאור פניו כל מזרח. ופעם
אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני⁸, והקריבו
תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

(7) כמתא בן שמואל (יומא כח. ותמיד ל). שאומר – "האיר
פני כל המזרח עד שהוא בחברון, והוא אומר הן", "כלומר,
שיאיר כל המזרח לא שיתחיל האור בנקודה ממנו, ולפיכך
אומרים לו העומדים בקרקע העזרה, הגיע האור לפי ראות
עיניך עד חברון אמר להם הין, ואז שוחטין התמיד וכו'
וכבר הקדמנו וכו' שהלכה כרבי מתיא בן שמואל" (פירוש
המשנה בתמיד). אבל לפני כן השחיטה פסולה, שהרי אין
שוחטין זבחים אלא ביום (ראה למעלה שם פ"ד ה"א
ובמגילה כ:). ומשום "זריזין מקדימין למצוות" (ראה
פסחים ד.) – היו מקריבין אותו מיד עם הגיע הזמן הכשר.
(8) ראה עדיות פ"ו משנה א "רבי יהודה בן בבא העיד
חמשה דברים, שממאנים את הקטנות וכו' ועל תמיד של
שחר שקרב בארבע שעות", וזה היה "בימי מלכות יון, שהיו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ז' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים, שמצות-עשה של קרבן פסח (שאי-אפשר להביאו אלא לאחר שיביא כפרתו) שיש בה כרת דוחה את ה'עשה' של השלמה (=עליה השלם, ראה למעלה הלכה ג) שאין בה כרת. אבל בשאר ימות השנה, שאין שם כרת, אינו מקריב לאחר תמיד של בין הערביים.

ה. עֲרֵבֵי פֶסַחִים, בֵּין בָּחַל בֵּין בְּשֶׁפֶת, הִיָּה תִּמְדִּיד 5
נִשְׁחָט בְּשֶׁבַע וּמִחְצָה וְקָרֵב בְּשִׁמּוֹנָה וּמִחְצָה²¹, כְּדִי 6
שִׁיָּהִיָּה לָהֶם פָּנָא לְשִׁחְט פֶּסַחִיהֶם²². וְאִם חָל עֲרֵב 7
פֶּסַח לְהִיָּו עֲרֵב שֶׁפֶת - הִיָּו שׁוֹחְטִין אוֹתוֹ בְּשֶׁשׁ 8
וּמִחְצָה²³, בְּתַחֲלִית זְמַנּוֹ²⁴, וְקָרֵב בְּשֶׁבַע וּמִחְצָה, כְּדִי 9
שִׁיָּהִיָּה לָהֶם רוּחַ לְצִלּוֹת קֹדֶם שִׁיָּכַנְס שֶׁפֶת²⁵. 10

(21) שם נח. במשנה. (22) שם בגמרא. (23) משנה שם.
(24) ראה למעלה הלכה ג. (25) שם בגמרא: "חל ערב פסח להיות ערב שבת, דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת, מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה".

ו. 26 אָף עַל פִּי שְׁאִין שׁוֹחְטִין אַחֵר תִּמְדִּיד שֶׁל בֵּין 11
הָעֲרֵבִים, 27 מְקַטְרִין כָּל דָּבָר הָרָאוי לְהַקְטִירָה כָּל 12
הַיּוֹם²⁸. וּמְקַטְרִין אִיבְרֵי עוֹלוֹת וְהָאִמּוּרִין²⁹ עַד חֲצִי 13
הַלֵּילָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת³⁰. וְאִיבְרִין 14
וְאִמּוּרִין שֶׁלֹּא נִתְּאָכְלוּ³¹, בֵּין מִן תִּמְדִּיד בֵּין מִשְׁאֵר 15
הַקְּרָבָנוֹת - מִהַפְּכִין בֵּהֶן כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר³²; 16
שְׁנֵאֲמַר: כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר. 17

(26) בדפוסים חדשים, מתחילה כאן הלכה ו, אבל בדפוס רומי אין כאן סימן הפסק. ונראה שהמלים "אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים" שייכות להלכה ה. וזה פירושו: "אע"פ שאין שוחטין וכו' בין הערביים, ואם כן אם מקדימים התמיד לשש ומחצה לא יוכלו לשחוט אחריו נדרים ונדבות (ראה למעלה הלכה ג) – לא התחשבו בזה, בכדי לתת שהות לצלות הפסח קודם השבת (הר המוריה, וראה להלן). (27) כאן מתחילה הלכה ו. וכן נכון. שהרי לפי הנוסחא שלנו יוצא שבהקטרה אין 'עשה' של השלמה, וזה לא יתכן, שהרי כל עיקר הפסוק אינו אלא בהקטרה, שנאמר "והקטיר עליה חלבי השלמים", וכן כתבו התוספות במנחות מט: . וראה בהר המוריה. (28) היינו לאחר שהקטירו התמיד, שאם לא כן, ישנה ה'עשה' של השלמה, ראה למעלה. (29) שמן הדין מעלין אותו כל הלילה, ראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב. (30) שם: "כדי להרחיק מן הפשיעה". (31) כלומר, לא נשרפו באש. (32) עיין יומא כ. כ: וכיון שכבר היו על המזבח מלפני חצות, לא גזרו עליהם חכמים אחר חצות.

ז. אִיבְרִים שֶׁל תִּמְדִּיד דוֹחִין אֶת הַטְּמֵאָה³³, וְאִין דוֹחִין 18
אֶת הַשֶּׁבֶת³⁴. אֲלֵא בְּעֵרֵב שֶׁפֶת בְּלִבְדִּי³⁵ מְקַטְרִין 19
אִיבְרֵי תִּמְדִּיד שֶׁל עֲרֵב שֶׁפֶת. שֶׁהַתִּמְדִּיד - תַּחֲלִית דוֹחָה 20
שֶׁפֶת³⁶, וְסוּפּוֹ אֵינוֹ דוֹחָה³⁷. חֲלָבֵי שֶׁפֶת³⁸ קָרְבִּין 21
בְּלִילֵי יוֹם טוֹב, אִם חָל יוֹם טוֹב לְהִיָּו בְּמוֹצָאֵי 22
שֶׁפֶת³⁹, אָבֵל אִין קָרְבִּין בְּלִילֵי יוֹם הַכְּפּוּרִים⁴⁰; 23

הוא בפסחים נח. "אלא אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב, אי טעמא דאמר קרא בין הערביים, מעידנא דמתחיל שמשא למערב וכו' מוקמינן ליה אדינא בשש ומחצה". וראה רש"י שם ד"ה אלא אמר רבא, וראה גם בפירוש המשנה לרבינו, פסחים שם. (10) ברכות כו: (11) בברכות שם: "וימפני מה אמרו תפלת מנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערביים קרב והולך עד הערב". (12) משנה בפסחים שם: "תמיד נשחט בשמונה ומחצה, וקרב בתשעה ומחצה". (13) שם בגמרא: "אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב וכו' הילכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות, דרחמנא אמר (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים, ואמר מר (שם נט:): עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרינן ליה תרתי שעי, ועבדינן ליה בשמונה ומחצה". (14) להלן לגבי "אחר תמיד של בין הערביים", כתב "ולא שוחטין". וכאן דקדק וכתב "שאסור להקריב", שלגבי "קודם תמיד של שחר" לא נאסרה שחיטה שאינה עבודה, אבל אחר תמיד של שחר – אסור גם לשחוט, לפי שלא יוכל לזרוק, ויבוא לידי פסול (משנה-למלך). (15) שם נח: "תנו רבנן, מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד-לומר (ויקרא שם) וערך עליה (= על תמיד של שחר) העולה. מאי תלמודא, אמר רבא, העולה עולה ראשונה". ואין זה טעם למה שכתב כאן, שמאחרים אותו, אלא למה שכתב למעלה (הלכה ב) שמקדימים לשחוט משיאור פני כל המזרח (מעשה רוקח). (16) שם בפסחים: "ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערביים, תלמוד-לומר (שם) והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה (= על תמיד של שחר) השלם כל הקרבנות כולן". (17) צ"ל "מערב פסח לבדו", וזה מוסב למה שאמר למעלה, שמאחרים את התמיד עד שמונה שעות ומחצה, ועל זה אמר שבערב פסח אינו כן, אלא מקדימים את התמיד (כדלהלן הלכה ה), לפי שאין שוחטים את הפסח אלא אחר התמיד (להלן שם). ואם ישחוט התמיד בשמונה ומחצה ויקריבוהו בתשע ומחצה, לא יספיקו כל ישראל לעשות פסחיהם (הר המוריה. וראה בלחם-משנה ובצל"ח לפסחים נט.).

ד. אִין שׁוֹחְטִין אֶת הַפֶּסַח אֲלֵא אַחֵר תִּמְדִּיד שֶׁל בֵּין 1
הָעֲרֵבִים¹⁸. וְכֵן מִחְסְרֵי כְּפּוּרִים¹⁹ מְקַרְיִבִין בְּפָרְתָן 2
אַחֵר תִּמְדִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים בְּיוֹם אֲרֻבָּה עֶשְׂרִי²⁰, 3
כְּדִי שִׁיָּהִיָּו טְהוּרִין לְאָכֵל פֶּסַחִיהֶן לְעֵרֵב. 4

(18) פסחים נח. במשנה. ובבביתא שם נח: נט. "תמיד קודם לפסח וכו', יאומר דבר שנאמר בו בערב ("תזבח את הפסח בערב", דברים טז, ו) ובין הערבים (שמות יב, ו), להרב שלא נאמר בו ערב אלא בין הערבים (במדבר כח, ד) בלבד". (19) הזב, הזבח, היולדת והמצורע. שכל אחד מהן אע"פ שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו, עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים, עד שיביא קרבנו, וקודם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים" (פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א). וכגון ששכחו ביום השמיני להביא קרבנם עד שהקריבו התמיד של בין הערביים. (20) כנתא-קמא בבביתא שם נט. כי רק ביום ארבעה עשר בניסן הותר למחוסר כפרה להקריב קרבנו

בתמיד ל: (51) במשנה תמיד שם. "והיו משקין אותו בכוס של זהב, להראות עשירות ויכולת (כי) אין עניות במקום עשירות" (רבינו בפירוש המשנה שם). (52) כן כתב גם בפירוש המשנה שם: "לפי שזה ממחר להפשיטו כמו שנתבאר בביצה" (דף מ. במשנה: "משקין ושוחטין את הבייתות", ובגמרא שם "משום סירכא דמשכא", כלומר, שתהא נוחה להפשיטה (רש"י שם). אבל בפירוש המשנה לביצה שם, כתב רבינו: "כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה. ואם יש שם סירכא חלושה, נשמטת ונכרתת". וראה בהר המוריה כאן).

- י. פִּמְעֵשָׁה תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, כִּפָּה מַעֲשֵׂה תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים⁵³. וְהַכֹּל פִּמְעֵשָׁה הָעוֹלָה שֶׁפָּתְכָנוּ בַּמַּעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת⁵⁴. וְלֹא הָיוּ פּוֹתִינִין אֶת הַטֵּלָה⁵⁵, שֶׁלֹּא יִחָקֹף אֶת הַמִּינִין⁵⁶, אֲלֵא אוֹחֲזִין יָדָיו וְרֹגְלָיו בִּידֵיהֶן⁵⁷. וְכֵן הִתְהַ עֲקִידָתוֹ: רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם⁵⁸ וּפָנָיו לְמַעְרָב⁵⁹.

(53) כן פשוט בכמה מקומות (הר המוריה). שהרי נאמר (במדבר שם, ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים - משמע ששניהם שווים (קרי' ספר). (54) בפ"ו. שהרי נאמר בה "עולת תמיד" (קרי' ספר). וכן מבואר בפ"ד דתמיד, ודלא כר' שמעון איש המצפה (יומא יד:), שהיה משנה בזריקת דם התמיד מבזריקת העולה (אור שמח). (55) משנה תמיד שם. (56) בגמרא תמיד לא: "רב הונא ורב חסדא: חד אמר משום בזיון קדשים, וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים" (כן הוא לפנינו, אבל רבינו גרס "בחוקי המינים", וכן הביא הכסף-משנה). (57) בגמ' שם "תנא, יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם". וכתב המפרש שם (וכן הסמ"ג עשין קצב, וכ"ה ברבינו גרשום ובפ' הראב"ד) שלא כפתו אותו ארבע רגלים, אלא יד ורגל בלבד. אבל רבינו מפרש שלא היו כופתין אותו וכו' אבל היו אוחזין ידו ורגלו בלבד, והוא מה שאמרו עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם (פירוש המשנה שם, וכן כוונתו כאן) וכן נראה מלשון המשנה (תמיד שם) "מי שזכו באברים אוחזים בו" (תוספות יום טוב' שם). (58) לדרום המזבח. תמיד שם במשנה. וכן הוא ביומא לו: במשנה. ואמרו בגמרא (שם לו.) כי לא העמידוהו כשזנבו למזרח וראשו למערב, שמא ירביץ גללים לצד המזבח. (59) לפי שנאמר (ויקרא א, יא) ושחט אותו לפני ה' (המפרש בתמיד שם).

- יא. תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מַעְרְבִית שֶׁל בֵּית הַמִּטְבָּחִים עַל טַבַּעַת שְׁנֵי⁶⁰; וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים - עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְזֻרְחִית מִמֶּנָּה עַל טַבַּעַת שְׁנֵי⁶¹, כְּדִי שִׁיחֶיהָ פִּגְגָּד הַשָּׁמֶשׁ⁶². דְּבָרֵי קַבְלָה הֵן, שִׁיחֵיהֶן נִשְׁחַטִּין פִּגְגָּד הַשָּׁמֶשׁ.

(60) תמיד פ"ד משנה א. וראה למעלה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יד, כי "בצד מקום השולחנות מקום הטבעות עשרים וארבע אמה, ושם שוחטין את הקדשים". ושחטוהו על הטבעת השניה ולא על הטבעת הראשונה, מפני שמעולם לא יצאה חמה בקרן צפונית מזרחית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית (עירובין נו.) לפיכך, כשם שהחמה

- 1 שְׁנֵאמַר: עֹלַת שֶׁבֶת בְּשַׁבָּתוֹ - וְלֹא עוֹלַת שֶׁבֶת זו בְּשַׁבָּת אַחֲרָת⁴¹, וְלֹא עוֹלַת חַל בְּיוֹם טוֹב⁴².

(33) כרבא לדעת רב הונא (יומא מו.), שכיון שנעשה בטומאה, אף הקטרתו דוחה את הטומאה (שם מו:). (34) כלומר, איברי התמיד של ערב שבת אין מקריבין אותן בליל שבת, שכיון שתחילתו לא דחה את השבת, שהרי נעשה בערב שבת, גם הקטרתו אינה דוחה את השבת (יומא שם לדעת רבא). (35) כלומר, ולא בליל שבת. (36) כלומר, תמיד של שבת נשחט בשבת ונקרב בשבת. (37) כלומר, תמיד של ערב שבת שלא נקרב בערב שבת - אסור להקריבו בשבת. (38) החלבים של הקרבנות שהקריבו בשבת. (39) ראה שבת כד: קיד. ופסחים נט: (40) שבת קיד: כרבי עקיבא, ולא כרבי ישמעאל. והמדובר כשחל יום הכיפורים ביום א' בשבת, ובזמן שמקדשים על פי הראיה, כמפורש בפ"ח מהלכות עירובין הלכה י. (41) שם: "רבי עקיבא אומר, עולת שבת בשבתו, לימד על חלבי שבת שקרבים ביום-טוב. יכול אף ביום הכיפורים, תלמוד-לומר בשבתו", ומפרש רש"י "וי"ו מיעוטא הוא, בשבתו ולא בשבת אחרת". (42) שבת כד: ופסחים נט: "אביי אמר, אמר קרא (שם) "עולת שבת בשבתו, ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום-טוב".

- 3 ח. אֲרַבְעָה עָשָׂר⁴³ שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - מִקְטִירִין חֲלָבֵי הַפְּסָחִים בְּלִילֵי יוֹם טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּחֲלָבֵי שַׁבָּת⁴⁴.

(43) בניסן. (44) פסחים נט: וכן כתב גם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח: "ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה וכו' כשחל ארבעה עשר להיות בשבת, שהרי חלבי שבת קרבין ביום-טוב, אבל אם חל ארבעה עשר להיות בחול, אין מקטירין חלבי חול ביום-טוב".

- 6 ט. אֵין פּוֹתְחִין⁴⁵ מַעֲשֵׂה טֵלָאִים⁴⁶ הַמִּבְקָרִין⁴⁷ בְּלִשְׁכַּת הַטֵּלָאִים⁴⁸ שֶׁבְּמִקְדָּשׁ. וְיִהְיוּ מוֹכְנִים קֹדֶם יוֹם הַקְּרָבָה בְּאַרְבַּעַת יָמִים⁴⁹. וְאִף עַל פִּי שִׁיחֵיהֶן מִבְקָרִין אוֹתוֹ מִתְחַלָּה, לֹא הָיוּ שּׁוֹחֲטִין אֶת הַתָּמִיד עַד שֶׁבְּבִקְרִין אוֹתוֹ שְׁנֵי קֹדֶם שִׁחִיטָה לְאוֹר הָאֲבוֹקוֹת⁵⁰. וּמִשְׁקִין אוֹתוֹ מִיָּם פְּכוּס שֶׁל זָהָב⁵¹, כְּדִי שִׁיחֶיהָ נֹחַ לְהַפְשֵׁט⁵².

(45) משנה בערכין יג. (46) לצורך התמידים. (47) "ר"ל שבקרו אותן ופשפשו במומין להכין אותן לשחיטה" (רבינו בפירוש המשנה שם). (48) ארבע לשכות היו בבית המוקד, ואחת מהן לשכת הטלאים (פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה י). (49) כי התמיד טעון ביקור ארבעה ימים קודם השחיטה, שנאמר בתמיד (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו", ונאמר בפסח (שמות יב, ו) "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש", מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה (ברייתא שם). וראה בפירוש המשנה שם שנראה מסוף דבריו כי צריך ארבעה ימים מלבד יום השחיטה (הר המוריה, ועיין לחם-משנה). (50) משנה

ספר). (6) כלומר, אש שנבראה בעולם הזה, יומא כא, ב. נג, א. עירובין סג, ב. ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנרבה פ"ה ה"י. (7) צ"ל "הכהן".

ב. בפקר עורכין עצים⁸, ועורכין בראש המזבח מערכה גדולה של אש⁹, שנאמר: ובער עליה הפהן עצים בפקר בפקר¹⁰. וכן מצוה להעלות שני גזרים¹¹ של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה¹², שנאמר: ובער עליה הפהן עצים בפקר. וכן מוסיפין שני גזרים עם תמיד של בין הערפים¹³, שנאמר: וערכו עצים על האש; מפי השמועה למדו¹⁴, שבתמיד של בין הערפים הפתוב מדבר¹⁵.

(8) כלומר, מסדרים עצים בראש המזבח בבוקר. אבל ביומא כז, ב - מפורש שסידור המערכה כשר בלילה, שהרי למדוהו (שם לג). ממה שנאמר (ויקרא ו, ב) "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה" - "זו מערכה גדולה", וראה להלן בהלכה זו ובה"ה. (9) כלומר, מבערים העצים הנ"ל ועושים מערכה גדולה של אש, וזו היא מערכה ראשונה, ראה להלן ה"ד. (10) ביומא כז, ב - למדו מפסוק זה סידור שני גזרי עצים (וכדברי רבינו להלן בסמוך), ואילו מערכה גדולה למדו מהפסוק הנ"ל "היא העולה וגו'" (11) שתי בקיעות עצים, אמה אורכן ואמה רחבן, ועוביין כמחק גדיש של סאה (למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"א), ועבודת יום היא (יומא כז, ב); שהרי למדוהו מהפסוק הנ"ל שנאמר בו "בבוקר" ('תוספות' שם ד"ה איכא). (12) להרבות האש (להלן פ"ו ה"א). וראה להלן פ"ד ה"ה, כי הכהן שהיה זוכה לתרום את המזבח הוא המסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים. (13) יומא כז, ב. (14) שם, ו'סיפרא' ויקרא (דיבורא דנרבה פ"ה ה"א). (15) ביומא, שם: "תניא, רשב"י אומר: מנין לתמיד של בין הערביים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים, שנאמר (ויקרא שם) וערכו עצים. אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכתיב (שם ו, ה) ובער עליה הכהן עצים בבוקר וערך עליה, תניהו ענין לתמיד של בין הערביים".

ג. שני גזרים של בין הערפים מעלין אותן שני פהנים¹⁶, כל אחד ואחד בעץ יחידי בידו; שנאמר: וערכו - הרי פאן שנים. אכל של שחר - בכהן אחד¹⁷.

(16) שם. (17) שנאמר בו (שם) "ובער עליה הכהן", כלומר, כהן אחד (יומא, שם).

ד. שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום¹⁸. ראשונה - מערכה גדולה, שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות. שנייה - בצדה, קטנה, שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום. שלישית - אין עליה כלום, אלא לקיים מצות האש¹⁹, שנאמר: אש תמיד תוקד²⁰.

(18) כרבי יוסי, במשנה יומא מג, ב. וברייתא שם מה, א. וראה גם בפירוש המשנה, שם. (19) ראה למעלה ה"א,

מופלגת קצת מהקרנות בזריחתה ובשקיעתה, כך מפליגין שחיטת התמיד מקרנות של צפון המזבח (רז"ה ביומא סב: וראה בתפארת ישראל לתמיד שם). (61) גם זה שם בתמיד, אבל בספרי פנחס (לבמדבר כ, ג), אמרו להיפך, כי תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מזרחית, ואילו תמיד של בין הערביים נשחט על קרן צפונית מערבית. (62) בגמ' תמיד לא: על דברי במשנה: "מנא הני מילי, אמר רב חסדא, דאמר קרא (במדבר שם) שנים ליום, כנגד היום (=נגד השמש, "כמו שנאמר ביחזקאל ל, יח, ובתחפנחס חשך היום" - רבינו בפיה"מ תמיד שם), תניא נמי הכי, שנים ליום כנגד היום, אתה אומר נגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר (במדבר שם ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים, הרי חובת היום אמור. הא מה אני מקיים שנים ליום, נגד היום. הא כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית (שבבוקר החמה זורחת ממזרח וכותלי המזרח מאפילים, לכך היה צריך להרחיק מן המזרח למערב) על טבעת שניה. ושל בין הערביים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה (שבערב חמה בצד מערב וכותלי מערב מאפילין, לכך צריך להרחיק מן המערב למזרח שיהיה נגד השמש).

יב. טעו או שגגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד של שחר - יקריבו תמיד של בין הערפים⁶³. במה דברים אמורים? בשנתחגף המזבח; אבל היה מזבח חדש שעדיין לא קרב עליו כלום - לא יקריבו עליו תחלה בין הערפים⁶⁴; שאין מחנכין מזבח העולה אלא בתמיד של שחר⁶⁵.

(63) מנחות מט. במשנה וכדעת תנא-קמא, ולא כר' שמעון האומר שאלו שהזידו אינם יכולים להקריב בערב. (64) מנחות נ. גם לדעת תנא-קמא של ר' שמעון, שאף הוא לא נחלק אלא בשנתחנך המזבח (שם). (65) משנה במנחות שם.

פרק שני

(1) יבאר בו רבינו שמצות-עשה להיות אש יקודה תמיד על גבי המזבח, ומצות העלאת שני גזרי עצים עם תמיד של שחר.

א. מצות עשה להיות אש יקודה² על המזבח תמיד³, שנאמר: אש תמיד תוקד על המזבח⁴. אף על פי שהאש ירדה מן השמים⁵, מצוה להביא אש מן ההדיוט⁶, שנאמר: ונתנו בני אהרן הפהנים⁷ אש על המזבח.

(2) יוקדת, בוערת. (3) ראה ב'ספר המצוות' עשה כט. (4) וזוהי מערכה שלישית שהיא לקיום האש, ראה להלן ה"ד. וכן הוא ב'ספר המצוות' שם. אולם ביומא מה, א - למדו מערכה של קיום האש ממה שנאמר (שם שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", וכן כתב רבינו להלן ה"ה (לחם-משנה). (5) שנאמר (שם ט, כד) "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים" (קריית

אלא ממזבח החיצון. (32) כדעת רבא, וכהלשון השניה ביומא, שם.

- ז. כְּשֶׁמִסְדֵּר עֲצֵי מַעֲרֵכָה גְדוּלָה³³ - מְסַדֵּרָה בְּמִזְבֵּחַ
הַמִּזְבֵּחַ³⁴, וְיִהְיֶה מֵרָאָה שֶׁהַתְּחִיל לְסִדֵּר מִן הַמִּזְבֵּחַ³⁵.
וְיִהְיֶה בֵּין הַגְּזֵרִים³⁶. וְרָאִישִׁי הַגְּזֵרִים הַפְּנִימִיִּים
הָיוּ נוֹגְעִין בְּדִשָּׁן שְׂבָאֲמָצֵעַ הַמִּזְבֵּחַ, וְהוּא הַנִּקְרָא
תַּפּוּחַ³⁷.

(33) זה שתרים את המזבח, היה מסדר עצי מערכה גדולה, ראה להלן פ"ד ה"ה. (34) משנה, תמיד כט, א. ובגמרא שם ל, א – אמרו: "מאי טעמא (כלומר, למה סידר אותה במזרח, כן הוא לדעת רבינו, ודלא כהמפרש – לחם-משנה) רב הונא ורב חסדא: חד אמר, כדי שתהא הרוח (= הבאה משער מזרח) מנשבת בה. וחד אמר, כדי שיהיו מציתין את האילתא" (היא הגחלת שמסיקין בה מערכה שניה של קטורת – רבינו בפירוש המשנה, שם). ואף כאן הכוונה שתהא הרוח מנשבת בה, אלא שלא דאגו להדלקתה המהירה של המערכה עצמה, אלא להדלקתה המהירה של מערכת הקטורת – לחם-משנה). (35) שם במשנה: "וחזיתה מזרחא". כלומר, נותנין על מערכת העצים אות (כמו "חזית" הנזכרת בתחילת מסכת בבא-בבא) לצד מזרח, שיוורה שמצד המזרח מתחילין לסדר מערכה (פירוש המשנה, שם). (36) כלומר, בין סדרי העצים של המערכה היו מניחים ריוח (המפרש, שם). שם במשנה: "וריוח היה בין הגזירים שהיו מציתין את האילתא משם". "שהיו מסדרין העצים בריבוע גיזרה אחת למזרח ואחת למערב, וחוזרין ומניחין עליהן שני גזירין אחד לצפון ואחד לדרום, ועל ריבוע זה חוזרין ומסדרין ריבוע אחר, כנ"ל, ועוד כמה ריבועים ריבוע על גבי ריבוע והרוח נושבת בין ריבוע לריבוע" ('תפארת ישראל' שם). (37) שם במשנה: "וראשי הגזירים הפנימיים היו נוגעין בתפוח". ומפרש רבינו, כי התפוח הוא מקום הדשן אשר באמצע המזבח שאילו גורפים הדשן מכל הצדדין (ראה להלן ה"ג ובפירוש המשנה, שם) וכן פירש רש"י בחולין ז, ב – ד"ה כשלש מאות כור, וכן נראה מדברי המפרש – תמיד, שם. ונקרא תפוח, שאחרי שמגרפין האפר לאמצע המזבח היו עושין מן הכל כמין כרי באמצע מקום המערכה בדמות תפוח (רבינו בפירוש המשנה, שם).

- ח. וְאַחֵר שֶׁמִסְדֵּר מַעֲרֵכָה גְדוּלָה חוּזֵר וּבוֹרֵר עֲצֵי
תְּאֵנָה יָפִים³⁸ וּמְסַדֵּר מַעֲרֵכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת³⁹
מִקְנֵה קָרָן מַעֲרֵבִית דְּרוּמִית, מְשֻׁכָּה מִן הַקָּרָן כְּלָפִי
צָפוֹן אֲרָבֶעַ אַמּוֹת⁴⁰, וְכֵּה כְּמוֹ חֲמֵשׁ סָאִין גָּחָלִים⁴¹.
וּבְשֻׁבָּת עוֹשִׂין כֵּה כְּמוֹ שְׁמוֹנֶה סָאִין גָּחָלִים, מִפְּנֵי
שְׁעָלֶיהָ מִקְטִירִין בְּכָל שַׁבָּת שְׁנֵי בָזִיקֵי לְבוֹנָה שֶׁל
לֶחֶם הַפָּנִים⁴².

(38) תמיד שם, זבחים נח, א. וראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג. "ולפי שהיו צריכים עכשיו לגחלים ולישאם אל המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטורת, היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר" (המפרש, בתמיד שם). (39) שממנה לוקחים את המזבח, להקטיר

ו'לחם משנה' כאן. (20) כן הוא למעלה ה"א, וב'ספר המצוות' עשה כט. אבל ביומא מה, א – למד רבי יוסי מערכה שלישית לקיום האש, ממה שנאמר (שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", כמו שהביא רבינו להלן ה"ה (ראה לחם-משנה למעלה ה"א).

- ה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוּ²¹, שָׁהָ שְׁנֵאֲמַר: עַל מוֹקְדָה
עַל הַמִּזְבֵּחַ - זֶה מַעֲרֵכָה גְדוּלָה²²; וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תוֹקֵד
בּוֹ - זֶה מַעֲרֵכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת²³; וְהָאֵשׁ עַל
הַמִּזְבֵּחַ תוֹקֵד בּוֹ - זֶה מַעֲרֵכָה שְׁלִישִׁית²⁴ שֶׁל קִיּוּם
הָאֵשׁ. אָבֵל אֵיבָרִים וּפְדִירִים שֶׁלֹּא נִתְּאָכְלוּ מִבְּעָרֵב -
נוֹתְנִין אוֹתָן בְּצִדֵּי מַעֲרֵכָה גְדוּלָה²⁵.

(21) יומא מה, א. (22) למעלה ה"ב, למד כן מהפסוק "ובער עליה וגו'", עיי"ש. (23) נקראת כן לפי שממנה נוטלין אש במחתה לקטורת שמקטירין בכל בוקר ובין הערביים. (24) יומא שם לרבי יוסי, וראה למעלה ה"א וה"ד, וב'ספר המצוות' עשה כט. (25) כלומר, נותן אותן שם עד שיעשה מערכה גדולה ומחזירין על המערכה הגדולה. וכן הוא ביומא שם לדעת רבי יוסי ורבי יהודה: "דחניא, מנין לאיברים ופדירים שלא נתעכלו מבערב סטורין על גבי מזבח, ואם אין מחזיקין סטורין על הכבש או על גבי סובב, עד שיעשה מערכה גדולה וסטורין, תלמוד-לומר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח". וראה להלן ה"ג.

- ו. הַמִּכְבָּה אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹקְדָה²⁶, שְׁנֵאֲמַר: לֹא
תִכְבֶּה²⁷. אֶפְלוּ גַחֲלֵת אַחַת²⁸, וְאֶפְלוּ הוֹרִידָה מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ²⁹ וְכִבֶּה - לֹקְדָה. אָבֵל אֵשׁ מַחְתָּה³⁰ וְאֵשׁ
מְנוּרָה³¹ שֶׁהִכִּינָה בְּמִזְבֵּחַ לְהִדְלִיק מִמֶּנָּה, אֵף עַל פִּי
שִׁכְבָּה אוֹתָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ³² - פְּטוּר; שֶׁהָיָה נִתְּקָה
לְמַצְוֶה אַחֶרֶת, וְאֵין אֵין קוֹרָא בֵּהֶן אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ.

(26) יומא מו, ב. זבחים צא, ב. ו'סיפרא' צו פ"ב ה"ז. וראה ב'ספר המצוות' ל"ת פא. (27) ב'סיפרא' שם נראה שהוא הפסוק "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה", וכן נראה ביומא, שם. אבל ב'ספר המצוות' שם הביא רבינו הפסוק השני "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ועי' רש"י בזבחים שם. (28) כדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוח (יומא זבחים, שם) "המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב". וכדברי התירוצ' השני בזבחים שם, שאפילו אם היו שם עוד גחלים, חייב הוא על כיבוי גחלת אחת. וכל זה אינו אלא לענין הלאו, אבל לענין ה'עשה' להיות אש יוקדה על המזבח תמיד (למעלה ה"א) – לא עבר בכיבוי מקצת, אלא אם כיבה הכל (ראה 'אור שמח' כאן). (29) כדי לכבותה, ולא לעשות בה מצוה אחרת, ולכן היא נחשבת עוד לאש המזבח, אף לאחר שהורידה (ראה יומא, שם). (30) ראה למעלה ה"ד, כי היתה מערכה מיוחדת שממנה לוקחים אש במחתה לקטורת, וראה גם להלן פ"ג ה"ה, וכמו כן היתה מצות הרמת הדשן שחותה במחתה ומוריד להצפה את הגחלים, ראה להלן ה"ב. (31) ראה להלן פ"ג ה"ג, שגר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישונו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ז' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 **אַחֲרֵי וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן⁵². אֵינוֹ אוֹמֵר 'אַחֲרֵי'**
13 **שֶׁהָיוּ בְּגֵדֵי חֵל, אֲלָא שֶׁהָיוּ פְּחוּתִין מִן**
14 **הָרָאוּשׁוֹנִים⁵³. לְפִי שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ אֶרֶץ⁵⁴ שֶׁיִּמְזַג פֹּס**
15 **לְרַבּוֹ בְּבָגְדִים שֶׁפֶּשֶׁל בָּהֶם קִדְרָה לְרַבּוֹ.**

46) הסרת הדשן מעל גבי המזבח. וראה להלן הי"ב כיצד תורמין. 47) כן מפורש במשנה יומא כ, א. כי "בכל יום תורמין את המזבח". 48) ראה יומא שם, וכב, א. ותמיד כח, א. וכח, ב. ו"ספר המצוות" עשה ל. 49) יומא כג, ב: "בהרמה דבריה הכל עבודה היא", אבל "הוצאת הדשן" לחוץ - אינה עבודה, ראה להלן הט"ו. 50) וצריכה כהונה (יומא ותמיד שם, ולמעלה פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ח). ובגדי כהונה שנאמר (שם) "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן". וראה ביומא כג, ב - ולהלן בדברי רבינו. 51) (רבינו מפרש מה שאמרו בברייתא (יומא, שם) "ופשט ולבש וכו' אחרים פחותין מהן" - בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, שהרי לפי דברי תנא-קמא "הוצאת הדשן" אינה עבודה (וכן פסק רבינו להלן הט"ו), ואם כן אינה צריכה בגדי כהונה, וכאן הרי מפורש "ופשט ולבש", הקישה התורה בגדים שלובש לבגדים שפשט, ששניהם בגדי כהונה, אלא על-כרחינו שהפסוק מדבר בהרמת הדשן. ולא כרבי אלעזר (שם) שדרש "אחרים והוציא", אלא ופשט ולבש הוא סוף מהפסוק הקודם "והרים את הדשן וגו'", וראה להלן. אלא שיש לציין כי במעילה ט, א - בפלוגתא רב ורבי יוחנן מפורש שהוצאה צריכה בגדי כהונה. ודוחק לומר ששם מדבר אליבא דרבי אליעזר. ויתכן שלא אמרו כן אלא לרבי יוחנן, אבל לרב לא אמרו כן, ורבינו פסק כרב, ראה להלן בסוף הפרק). 52) (בפסוק מפורש "והוציא את הדשן", אבל כוונת רבינו ל"והרים את הדשן" שבפסוק הקודם, וכמו שכתבנו למעלה). 53) כתנא-קמא בברייתא שם. 54) ברייתא של רבי ישמעאל, יומא שם.

16 **יֵא. אֵימַתִּי⁵⁵ תּוֹרְמִין הַדֶּשֶׁן? בְּכָל יוֹם - מְשַׁעֲלָה**
17 **עֲמוּד הַשֹּׁחַר⁵⁶; וּבְרָגִלִים - מִתְחַלֵּת שְׁלִישׁ אֲמָצְעֵי**
18 **שָׁל לִלְלָה⁵⁷; וּבְיוֹם הַפְּפוּרִים - מִחֲצוֹת הַלֵּילָה⁵⁸.**

55) יומא כ, א - במשנה. 56) במשנה, שם: "בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר, או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו". ובגמרא (שם כ:): "רב אמר, קרא גברא. רבי שילא אמר, קרא תרגולא". ופסק רבינו כרב (שהרי לדברי רבי שילא הוא זמן מוקדם - 'מאירי' שם). (וכן נראה בזבחים (כ), שהוא אחר עלות השחר, שהרי אמרו שם: "קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש", וביארו שם, שאפילו לדעת רבי, שלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים - אינו נפסל כאן, שמודה רבי שמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה, והיינו מעלות השחר עד אחר הנץ החמה (פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ט) ואם היה זמן קידוש לפני עלות השחר - בוודאי פסלה לינה, שהרי עמוד השחר הוא שעושה לינה בכל מקום. ומה שאמרו (יומא כב). שתרומת הדשן עבודה לילה היא - היינו שכשרה גם בלילה, אבל גם ביום כשרה, ועי' 'תוספות' יומא כז, ב - ד"ה איכא. וראה בהשלמת תוספות ר"י למסכת ברכות

קטורת (למעלה ה"ד). 40) בתמיד שם, במשנה: "לסדר (את) המערכה (ה)שניה לקטורת מכנגד מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות". וכתב המפרש, שם: "קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות, שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה ועשר אמות פתחו של היכל, יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון, הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל, וארבע אמות שרוצה להרחיק מן הקרן (דרומית) מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן דרומית, לפי שבאותן ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה, לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים וכו' ולימדה שבאמה החמישית תסדר שגם אותה האמה היא עדיין נגד הפתח וכו' ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל וכו'". וכן הוא בזבחים נח, ב. ולפי שמבואר מדברי רבינו (למעלה פ"ה מהל' בית הבחירה הי"ג-טו) כי המזבח היה עשרים אמה בצד דרום, עשר אמות כנגד הפתח, ושתי אמות צפונית מן הפתח - צריך לומר, על כרחנו, כי אין צורך לעשות המערכה כנגד הפתח, ומה שאמרו בזבחים שם, אינו לדברי הכל (לחם-משנה), ומה שהוצרכו להרחיק ארבע אמות, היינו כמו שכתב המפרש, שם: אמה של יסוד ואמה של סובב, אמה של קרנות ואמה מקום להילוך הכהנים. וראה ב'תוספות' יום-טוב' תמיד פ"ב מ"ה. 41) שם במשנה. ורוצה לומר, שהיה נותן שם עצים במדה כזו, שכשישרפו ישארו שם חמש סאים גחלים, כדי שיוכל לחתות בהן בריוח. 42) שם במשנה. שכל דבר הניטל מבפנים ליתנו במזבח החיצון, אינו ניתן אלא באותה קרן שהיא סמוכה יותר לפנים, ושאיין לו קרן יותר סמוך ממנה (זבחים נח:).

1 **ט. מַעֲרֵכָה שְׁלִישִׁית שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ עוֹשָׂה אוֹתָהּ**
2 **בְּכָל מְקוֹם שֶׁיִּרְצֶה מִן הַמִּזְבֵּחַ⁴³, וּמִצִּית בָּהּ אֶת**
3 **הָאֵשׁ. וְלֹא יֵצִית הָאֵשׁ לְמִטָּה⁴⁴ וְיַעֲלֶה אוֹתָהּ לְמִזְבֵּחַ,**
4 **אֲלָא בְּמִזְבֵּחַ עֲצָמוֹ מִצִּיתִין; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ**
5 **תִּקַּד בּוֹ⁴⁵, מִכָּאן לְהַצִּתָּהּ שֶׁלֹּא תִהְיֶה אֲלָא בְּרֹאשׁוֹ**
6 **שֶׁל מִזְבֵּחַ.**

43) כן יש ללמוד ממה שלא מצינו בדברי חז"ל שום קביעות מקום לזה ('הר המוריה'). 44) ביומא מה, ב - בברייתא: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון", הרי שלא דיברו על המערכה השלישית של קיום האש, אלא על מערכה שניה של קטורת, וראה להלן. ועי' ב'הר המוריה'. 45) כן הוא בפירוש 'רבינו חננאל' שם. וראה למעלה ה"ה כי פסוק זה נאמר על מערכה שניה של קטורת, וראה למעלה, וצריך עיון.

7 **י. הִרְמַת הַדֶּשֶׁן⁴⁶ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל יוֹם⁴⁷ - מִצִּית**
8 **עֹשָׂה⁴⁸, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן. וְהִיא עֲבוּדָה⁴⁹**
9 **מִעֲבוּדוֹת כְּהֵנָה⁵⁰. וּבְגֵדֵי כְהֵנָה שֶׁתּוֹרֵם בָּהֶן הַדֶּשֶׁן⁵¹**
10 **יְהִיו פְּחוּתִין מִן הַבְּגָדִים שֶׁמְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בְּשֹׁאֵר**
11 **עֲבוּדוֹת; שֶׁנֶּאֱמַר: וּפֶשֶׁט אֶת בְּגָדֵי וְלָבַשׁ בְּגָדִים**

הכסף". (67) "מקצוה היא קרן זוית" (רבינו בפירוש המשנה, תמיד שם). (68) שם במשנה כח, א: "והרי המחטה נתונה במקצוה בין הכבש למזבח במעורבו של כבש", "כלומר, באלכסון היא נתונה ממוצעת בין כבש למזבח בזוית הכבש אצל מקום שתכלה הכבש" (המפרש שם). (69) שם במשנה. (70) תוחב המחטה למחתת הגחלים, והיא מתמלאה מן הגחלים. (71) שם במשנה: "חותה את המאוכלות הפנימיות", "הן הגחלים המאוכלות היטב שבמזבח, שהרי הם באמצע האש" (רבינו בפירוש המשנה), והם בדשן, שכן נאמר (ויקרא ו, ג) "והרים את הדשן, אשר תאכל האש" (המפרש). (72) כשפניו לצד דרום העזרה ואחוריו לצד צפון, שהרי הכבש בדרומו של המזבח. (73) לצפון העזרה. (74) שם במשנה: "ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות", כלומר, לא היה מהלך בדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה, אלא הופך פניו לצפון העזרה, דהיינו דרום המזבח והולך במזרחו של כבש אצל הכבש בקרקע העזרה סמוך לכבש, והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מקום הדשן מן המזבח עשרים אמה, שהרי שלשים אמה היה הכבש תופס בקרקע העזרה, כמפורש למעלה פ"ב מהל' בית הבחירה הי"ג. ואע"פ שנאמר (ויקרא ו, ג) "אצל המזבח" – למדו כן, שצריך שיהא רחוק מן המזבח עשרים אמה, ממה שנאמר (שם א, טז) "והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", וקים להו לרבנן שאין השלכה פחותה מעשרים אמה, הרי שמקום הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמה (המפרש). (75) למזרח. (76) שם במשנה. (77) שם, וראה למעלה פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הכ"א. (78) שם, וראה להלן פ"ג הי"ב. (79) ראה למעלה הי"י.

1 יב. פיצד תורמין? מי שזכה לתרם⁵⁹ - טובל⁶⁰
2 ולובש⁶¹ בגדי הרמא⁶², ומקדש ידיו ורגליו⁶³.
3 ואומרים לו⁶⁴: הזהר שמא תגע בפלי עד שתקדש
4 ידך ורגלך⁶⁵. ואחר כך לוקח המחטה, ושל פסך
5 היתה⁶⁶. והיא היתה נתונה במקצוה⁶⁷, בין כבש
6 למזבח, במעורבו של פכש⁶⁸. ונוטל את המחטה
7 ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים אילוף
8 ואילוף⁶⁹, וחותה⁷⁰ מן הגחלים שנתאכלו בלב
9 האש⁷¹, ויורד למטה לארץ⁷². והופך פניו לצפון⁷³,
10 ומהלך בארץ למזרח הפכש כמו עשר אמות כלפי
11 הצפון⁷⁴, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה
12 רחוק מן הפכש⁷⁵ שלשה טפחים⁷⁶, במקום שנותנים
13 מראת העוף⁷⁷ ודשון המזבח הפנימי והמנורה⁷⁸.
14 וחתה זו שחותה במחטה ומוריד לרצפה אצל
15 המזבח היא המצוה של כל יום⁷⁹.

(59) כלומר, מי שזכה בפס (= בגורל) לתרום, ראה להלן פ"ד ה"ה. (60) כלומר, טובל לפני הפס, ראה משנה תמיד כו, א: "מי שהוא רוצה לתרום את המזבח, משכים וטובל עד שלא יבא הממונה וכו' בא הממונה וכו' אמר להן מי שטבל יבא ויפס, הפיסו מי שזכה זכה בו" (לחם-משנה ו'הר המוריה'), וראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ד, כי אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו' עד שהוא טובל. (ויתכן כי כשם שביום הכיפורים, כשמחליף בגדיו, טובל הוא לפני הלבשה, אע"פ שכבר טבל מקודם (יומא לא:), כמו כן בנידון שלפנינו כשפושט בגדי כהונה ולובש בגדים פחותים). (61) ראה להלן פ"ד ה"א, כי הכהנים המשתתפים בפס היו לובשים לפני הפס בגדי כהונה. (62) ראה למעלה הי"י. (63) כלומר, רוחץ ידיו ורגליו ממי הכיור, ראה משנה תמיד כח, ב: "קידש ידיו ורגליו מן הכיור". ובפירוש המשנה לרבינו שם, כתב: כי "דבר תורה הוא שאין קרבים למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא לאחר קידוש ידים ורגלים, אמר רחמנא (שמות ל, יח-כ) בבואם אל אהל מועד (= ועשית כיור נחושת וכו') ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' וכו'", וראה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"א. ושם הט"ז ביאר "כיצד מצות קידוש", וראה שם הי"י, כי מצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת, הרי זה כשר. (64) "ראשי בית אב הזהירוהו כך" (תפארת ישראל' תמיד, שם). (65) משנה, שם כח, א: "ואע"פ שהוא יודע בדבר צריך להזהירו שהוא היה הולך יחיד ושמה ישכח ויגע ומתוך שמוהירין אותו הוא נזהר" (המפרש, שם). (66) שם במשנה (כח:): "נטל מחתת

16 יג. אחר שפירד זה שתרם⁸⁰ רצים⁸¹ אחיו הפהנים⁸²
17 ומקדשין ידיהם ורגליהם⁸³ במהרה⁸⁴, ונוטלין את
18 המגרפות⁸⁵ ואת הצנורות⁸⁶ ועולין לראש המזבח,
19 וכל איברי העולות ואמורי הקרפנות שלא נתאכלו
20 כל הלילה מחזירין אותם לצדדי המזבח⁸⁷. אם אין
21 הצדדין מחזיקין - סודרים אותם בפכש פנגד
22 הסוכב⁸⁸. ואחר כך גורפין את הדשן במגרפות
23 מפל צדדי המזבח⁸⁹, ומעלין אותו ערמה על גבי
24 התפוח⁹⁰. וגורפין אותה הערמה בפסכתה, והוא
25 פלי גדול שמתחזק לתה⁹¹, ומורידין אותו למטה⁹².
26 וכרגלים⁹³ לא היו מורידין אותו, אלא מניחין
27 הערמה גבוהה באמצע המזבח, מפני שהוא נוי
28 למזבח⁹⁴.

(80) משנה, שם כח, ב. (81) לכך רצים כדי שלא יהיו הרבה ליד הכיור, שהוא בין האולם ולמזבח, בלי קידוש ידים ורגלים, אף-על-פי שאין איסור בכך (ראה למעלה פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ-כא) – 'תפארת ישראל'. (82) הם אלה שעמדו אתו בפס, וטבלו לפני כן. ולא היה בזה פס, כיון שאין עבודה זו מוגבלת רק לכהן אחד אלא לכמה כהנים, וראה ב'הר המוריה' להלן הי"ד. (83) שנאמר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ז' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קיא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

95) אפילו אלו שלא עמדו בפס, ולא טבלו. כי מה שאין כהן נכנס לעזרה אלא-אם-כן טבל, אינו אלא אם נכנס לעבודה (ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ד), ואילו הוצאת הדשן מלמטה אל מחוץ לעיר אינה עבודה (ראה להלן ה"ט"ו). (96) שכתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה", והוא בית הדשן שמחוץ לירושלים ושוורפין שם החטאות הנשרפות, שנאמר אצל פר כהן משיח (ויקרא ד, יב) "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן וכו' ישרף". (97) כלומר, אף כי מלאכה זו נעשתה על ידי כהן אחד, שהרי נאמר (שם ו, ד) "והוציא את הדשן" בלשון יחיד – לא היה על זה פס, כיון שהוצאת הדשן אינה עבודה. ואם כי מעולם לא נתעצל כהן מלהוציא הדשן (ראה בסמוך) לא היו על זה קופצים רבים עד כדי סכנה (ראה יומא כב.). ומקור דין זה, ראה להלן בסמוך. ולמעלה הי"ג גבי דישון המזבח לא הוצרך רבינו להודיע כי לא היה שם פס, מאחר שרבים מהכהנים היו עושים זאת, ראה למעלה שם, וב'הר המוריה' כאן. (98) משנה, תמיד כט, א. כלומר, אף כי אינה עבודה, ראה להלן. ומכאן שלא היה על זה פס.

טו. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה⁹⁹, אין
 בעלי מומין מוציאין אותו¹⁰⁰. וכשמוציאין אותו
 לחוץ לעיר - מניחין אותו במקום שאין הרוחות
 מנשבות בו פחוקה¹⁰¹, ולא חזירים¹⁰² גורפים אותו.
 ולא יפזרנו שם, שנאמר: ושמו - שיניחנו בנחת¹⁰³.
 ואסור להנות בו¹⁰⁴.

99) ראה למעלה ה"י. (100) יומא כג, ב. שלא כדברי רבי אליעזר, ראה למעלה שם. (101) למד כן ממה שנאמר להלן "ושמו, שלא יפור". (102) בדפוס רומי: "הזרמים", וכן הוא בפירוש המשנה בסוף מסכת תמיד: "ואמר, ושמו - בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יתפור, רוצה לומר שלא יתן אותו בפני הרוח או בפני השטף" (וראה מה שכתב הגרי"ל הכהן מיימון זצ"ל במבוא לרמב"ם דפוס רומי, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' 10-11). (103) כן הוא בפסחים כז, ב. אבל צריך עיון, שהרי פסוק זה נאמר בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, וכן הוא בפסחים שם, וכבר העיר על זה הראב"ד. (104) במעילה ט, א - נחלקו רב ורבי יוחנן, בענין נהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר מועלין בו. וביארו שם בגמרא: לרב נעשה מצוותו, ולרבי יוחנן כיון שצריך בגדי כהונה בהוצאה - מועלין בו. ופסק רבינו כרב, שזהו נעשה מצוותו, ראה למעלה ה"י. ולפיכך כתב "ואסור ליהנות בו" ולא כתב שמועלים בו. וכן מדוקדקים דבריו בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"ג שכתב: "וכל הנשרפין כו' אפרם מותר, חוץ מדשן המזבח" - הרי שאין שם אלא איסור בלבד, ואילו בפ"ב מהל' מעילה לגבי תרומת הדשן, כתב (שם הלכה יג), "דשן המזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן, בין אחר הרמה - מועלין בו".

(שמות ל, כ) "בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו' או בגשתם אל המזבח", ובמשנה שם אמרו, שקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור. ורבינו לא הזכיר "כיור", לפי שאם קידש מאחד מכלי השרת כשר, ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"י. (84) ראה למעלה הערה פ. (85) "יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח" (המפרש, שם). (86) שפודין (רבינו בפירוש המשנה, שם) "להסיר את האברים" (המפרש, שם). (87) "כדי שלא יפסלו בלינה, שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד של שחרית, ואם לא שהיו סודרין על המזבח, היו נפסלין בלינה, אבל בראש המזבח אינם נפסלים בלינה" (המפרש, שם). (88) שם במשנה "אם אין צדדים מחזיקין, סודרים אותן בסובב על הכבש", וכתב רבינו בפירוש המשנה, כי "מה שאמר בסובב על הכבש, ענינו על הכבש כנגד הסובב", וכן כתב כאן. אבל המפרש כתב: "סודרין בסובב או על גבי הכבש". וכן הוא ביומא מה, ב. וב'סיפרא' צו פ"ב ה"ד. וגם על הכבש אין נפסלין בלינה שהכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו האברים אל המערכה הגדולה, אחר שהקריבו אברי תמיד של שחר (המפרש, שם) וראה למעלה ה"ה. (89) שם במשנה. (90) שם במשנה, וראה למעלה ה"ז. (91) בתמיד פ"ה מ"ה: "ופסכתו היתה כלי גדול מחזקת לתוך וכו' ושלושה דברים היתה משמשת כופין אותה על גבי גחלים ועל השרץ בשבת, ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח" (ראה להלן פ"ג ה"ו). ועל הפסוק (שמות כז, ג) "סירותיו", תרגם אונקלוס: "פסכתותיה". "ולתך מדה מחזקת ט"ו סאה" (רבינו בפירוש המשנה, שם) וכל סאה היא ששה קבין (ראה פירוש המשנה לרבינו, מנחות עו:) ואם כן "לתך" הוא תשעים קבים, שהם חצי כור (ראה בפירוש הרא"ש ורע"ב שם). (92) וזה נקרא "דישון מזבח" (ראה פירוש המשנה, תמיד כח:). ואילו "הוצאת הדשן" הוא מה שמוציא מלמטה אל מחוץ לעיר (ראה להלן ה"ד). ודעת הראב"ד בהשגות (למעלה ה"ז) שהוצאת הדשן היא בכל יום ויום, אבל רש"י (חולין צ). וה'תוספות' (יומא כז: ד"ה איכא דאמרי) והמפרש (תמיד פ"ב כח:). וכן בפירוש המיוחס להראב"ד שם, סוברים כי לא בכל יום היו מוציאין את הדשן מעל המזבח כ"אם רק כשרבה הדשן על גבי התפוח. וכדעת רבינו, ראה משנה למלך כאן. (93) במועדים (פירוש המשנה, וראה להלן). (94) משנה, תמיד שם: "וברגלים לא היו מדשנין אותו, מפני שהוא נוי למזבח" = "כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים סה:) שבח הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדם, כך שבח כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בטל" (המפרש, שם). והראב"ד שם פירש שלא היו מורידים הדשן ברגלים אלא בידים, עם הגמרפות.

יד. כל מי שיצאה מן הפהנים⁹⁵ ממלא מן הדשן
 שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן⁹⁶.
 ואין להוצאת הדשן לחוץ פנים⁹⁷, אלא כל הרוצה
 ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן⁹⁸.

יום רביעי ח' אדר א' ה'תשע"ט

פרק שלישון

(1) בו יבאר רבינו מצות הקטרת הקטורת על מזבח הזהב, וכמה מקטירים ממנה.

א. מצות עשה² להקטיר הקטרת על מזבח הזהב³ שבהיכל פעמים בכל יום: בבקר ובין הערבים, שנאמר: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים. לא הקטירו בבקר - יקטירנו בין הערבים⁵, אפילו היו מזידין⁶. ואין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטרת של בין הערבים⁷.

(2) על הכהנים. (3) שנאמר (שמות ל, א-ג) "ועשית מזבח מקטיר קטורת וגו' וצפית אותו זהב טהור וגו'". והוא המזבח הפנימי שבהיכל. (4) וגומר: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה". (5) כלומר, יקטיר קטורת של בין הערביים וכתנא קמא של ר' שמעון במנחות מט. במשנה. ודלא כר' שמעון (שם), שמקטיר בערב של הבוקר ושל בין הערביים. (6) אין הקטורת של הבוקר מעכבת את הקטורת של בין הערביים, ואף לר' שמעון (שם) שאמר: "אם היו מזידין ולא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערביים" - אין זה אלא בתמיד שהוא עולה ומצויות עולות במקדש לכן גזרו חכמים שלא יקריבו, חששו שמא יפשעו ולא יקריבו עוד, אבל בקטורת שאינה מצוייה אלא פעמיים ביום ועוד שהיא מעשרת - לא חששו שמא יפשעו ולא יביאו קטורת. (7) ובגמרא שם (ג). למדו זאת ממה שנאמר (שמות שם, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה". ואף כי רבינו סובר להלן הלכה יב, כי הטבת הנרות היא הדלקתם, אין זה אלא בנר שכבה, אבל נר שלא דלק מעולם והדליקו אין זה נחשב הטבה, וכן נשמע בדברי רבינו שם, שהרי כתב: "ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם". וראה בלחם משנה שם.

ב. כמה מקטירין ממנה בכל יום? משקל מאה דנרין⁸. חמשים בבקר וחמשים בין הערבים⁹. מזבח שנעקר¹⁰ - מקטירין הקטרת במקומה¹¹. וקטרת שפקעה¹² מעל המזבח, אפילו קרטין שבה¹³ - אין מחזירין אותה¹⁴.

(8) כי משקל כל הקטורת בכל שנה הוא שלוש מאות ושישים ושמונה מנה, ומקטיר ממנה בכל יום מנה, שהם שס"ה מנים כנגד ימות החמה, ונשארו שלושה מנים שמהם מכניס כהן גדול מלוא חפניו ביום הכיפורים. (9) משנה יומא מג: "בכל יום מקריב פרס (=חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערביים", משום שנאמר (שמות שם) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות וגו' בין הערביים יקטירנה", אם כן חציו בבוקר וחציו בין הערביים. (10) שנהרס. (11) כלומר, במקום שהיה המזבח קיים, והם דברי רב גידל בזבחים נט. אף על פי שלעניין דמים הכל מודים שצריך מזבח. (12) שקפצה בכח האש, מנחות כו: (13) שלמים וחשובים שבה" (רש"י במנחות שם).

(14) למזבח. משום שנאמר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח", ודרשו (מנחות שם, יומא מה: וזבחים פג:): "עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת", שהיו על מזבח הזהב ופקעו ממנו.

ג. בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום¹⁵ פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח¹⁶, לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת¹⁷. וכן בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים¹⁸ פורשים הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא. שנאמר: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש וגומר - בגין אב לכל כפרה שפקדש שלא יהא שם אדם.

(15) אבל בקטורת של יום הכיפורים שהיא לפני ולפנים, בקודש הקדשים, אמרו בברייתא שאין צריך לפרוש אלא מההיכל שהוא קרוב לקודש הקדשים, אבל מבין האולם ולמזבח אין צריך לפרוש (כסף משנה). (16) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", - "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד, יכול אפילו בעזרה, תלמוד לומר באוהל מועד, אין לי אלא באוהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מניין, תלמוד לומר בקודש, אין לי אלא בשעת הקטרה, בשעת מתן דמים מניין, תלמוד לומר בבואו לכפר". (17) יומא שם: "אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מניין, תלמוד לומר (ויקרא שם) עד צאתו". (18) בהיכל, והוא דם פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושיעיר עבודה זרה.

ד. כיצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נכנס¹⁹ בכלי קדש, וטני היה שמו²⁰, ושל זהב היה, ומחזיק קנים ונחצי מניח הטני בארץ לפניו, וחותפן בידי האפר והפחם שבתוף המזבח ונותן לתוף הטני, ובאחרונה²¹ מכבד²² את השאר לתוכו²³, ומניחו²⁴ שם בהיכל ויוצא²⁵. ומי שזכה בקטרת נוטל פלי מלא קטרת גדוש²⁶. וכסוי היה^{26א}, ובזף היה שמו²⁷. ונותן הבזף בתוף פלי אחר, וכף היה שמו²⁸. ומכסה את הפף בכבד קטן²⁹, ואוחז הפף בידו, ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו³⁰.

(19) להיכל. (20) "לשון ושמת בטנא, דומה לסל ופיו רחב". (21) כלומר, אחרי שגמר כל החפינה, שאפשר שנשאר רק קצת שאינו ניתן לקבלו בחפניו. (22) כלומר, מטאטא אותם בדבר המיוחד לכך. (23) לתוף הטני. (24) לטני. (25) שם משנה ט: "נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא". ואחרי זריקת דם התמיד ודישון המנורה, היה מוציאו ומניחו אצל המזבח החיצון במקום הדשן. ועשו כן מפני הנס שהיה בזה, שדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נבלעים במקומם, ובכדי שלא להטריח, כביכול כלפי מעלה, לעשות הנס פעמיים, כרכו את שניהם ביחד. (26) לאותו כלי. ומה ששינוי שם בפרק ז משנה ב

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ח' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

44) ראה שם פרק ו משנה א: "החלו עולים במעלות האולם, מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימים לפניהם". ורבינו לא הזכיר כאן את זה שזכה בדישון המנורה, מפני שאינו מדבר כאן אלא בעבודה שעל מזבח הפנימי. 45) שם במשנה. כלומר, נכנס להיכל ונטל את הטני שהשאיר שם כשיצא לאחר שדישן את המזבח. 46) "כעבד שמשמש את רבו וגמר עבודתו ונטל רשות ויוצא". 47) כלומר, מציע ופורש אותם על המזבח שלא יהיו משופעים כדי שלא יפול הקטורת אחר שיניחם. 48) כי עתה גמר עבודתו. 49) כי הבזך היה בתוך הכף. 50) לבזך. 51) "שבא לשם עימו לצורך כך". 52) כלומר, אוהבו וקרובו, נותן לו, למקטיר. 53) שם במשנה ג: "מי שזכה בקטורת היה נטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו, נתפזר ממנו נותנו לו בחפניו". כלומר, אוהבו וקרובו נותן בחפניו של המקטיר את כל הקטורת, גם מה שנשאר בבזך וגם מה שנתפזר לתוך הכף. 54) במשנה לא הוזכר כאן שמשתחוה ויוצא, אבל פשוט הוא, לפי שכל אדם אסור להיות שם בהיכל ובין אולם למזבח בשעה שמקטיר עד שיצא המקטיר, לכן כשגמר מעשהו השתחוה ויוצא.

- ח. ואומרים לזה המקטיר⁵⁵: הִזְהֵר שְׁלֹא תִתְחִיל
מִלְפָּנֶיךָ, שְׁלֹא תִפְּנֶה⁵⁶. וּמִתְחִיל וּמִשְׁלִיף הַקְטֹרֶת
עַל הָאֵשׁ בְּנֶחֱת כְּמִי שֶׁמֶרְקֵד סֵלֶת עַד שֶׁתִּתְרַדֵּד
עַל כָּל הָאֵשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואומרים לזה המקטיר, הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה".

כיון שהמקטיר עומד במזרחו של מזבח, מתחיל בפנים (במערב) וממשיך למזרח, שאם יתחיל במזרח וימשיך בפנים למערב, יכווה.

וצריך להבין, הזהירות היא בבחינת עצה טובה קמ"ל, המוכרחת מצד המציאות, ומה שייך זה לפסקי הדינים בעבודת הקטורת, ולאידך אם זהו עניין של הלכה צריכה זהירות זו להיות מוזכרת גם בעת הקרבת הקרבנות על גבי המזבח החיצון, ואעפ"כ לא מצינו הלכה שיאמרו לכה המקריב "זההר... שלא תכווה".

ויש לומר שמכאן ראייה שגם דבר המוכרח מצד זהירות כפשוטה, נעשה ענין של הלכה, וצריך להדגיש את ההלכה שבדבר, כיון שיש סברא שצריך להתחיל מלפניו (ממזרח) מצד "אין מעבירין על המצוות".

ועוד יש לומר שדווקא בעבודת הקטורת נדרשת זהירות מיוחדת, כיון ש"בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום, פורשין כל העם מן ההיכל, ומבין לאולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטורת, שנאמר וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש גוי". ומכיון שאין מי שיעמוד ליד הכהן המקטיר שיוכל לסייעו, יש צורך בזהירות יתירה מאשר בעבודתו של הכהן במזבח

"והכף וכסויו", הכוונה למטוטלת. 27) של הכלי הנ"ל. 28) והוא דומה לתרוב גדול ומחזיק שלושה קבין, ומשל זהב היה. 29) במשנה שם: "וכיסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה", ופירש רבינו שם: "שהיו ממלאין הבזך קטורת, ומכסים במכסה, ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה". הרי ששני כיסויים היו: האחד, הכיסוי שהיה לו לבזך, והשני המטוטלת. 30) הוא זה שזכה בתרומת הדשן, שזוכה גם בזה.

- ה. וְכִיצַד חוֹתָהּ? זֶה שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה³¹ לֹקֶחַ
מִחְתָּה שֶׁל כֶּסֶף³² וְעוֹלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ³³, וּמִפְּנֵה
אֶת הַגָּחָלִים אֵילָף וְאֵילָף, וְנוֹטֵל מִן הַגָּחָלִים³⁴
שֶׁנִּתְאַבְּלוּ בַּמַּעֲרָכָה שְׁנִיָּה, וְיִזְרֵד³⁵ וּמַעֲרָךְ³⁶ לְתוֹךְ
מִחְתָּה שֶׁל זָהָב³⁷. אִם נִתְפָּזְרוּ מִן הַגָּחָלִים כְּמוֹ
קֶב אוֹ פְּחוֹת³⁸ - מְכַבְּדִין לְאַמָּה³⁹. וּבִשְׁפָתָהּ⁴⁰ פּוֹפָה
עָלֶיהָ הַפֶּסֶקֶת⁴¹. וְאִם נִתְפָּזַר יָתֵר עַל קֶב -
חוֹזֵר וְחוֹתְתָהּ⁴².

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדשן. 32) של ארבעה קבין. 33) החיצון. 34) היינו שלושה קבים גחלים. 35) מעל המזבח. 36) מריקן. 37) מחתה של זהב בת שלושת קבין (יומא מג: במשנה). שתהא מלאה, שזהו כבוד של מעלה. ולא היה חותה בשל זהב שמה שתקלקל, והתורה חסה על ממונו של ישראל. ולא היה מריקה לתוך של זהב, בהיותו למעלה על גבי המזבח, לפי שהמחתה של זהב הייתה מלאה, וחששו שמה יתפזרו בדרתו בשיפוע הכבש. 38) משנה בתמיד שם: "נתפזר ממנו קב גחלים (ו)היה מכבדן לאמה". 39) כלומר, לאמת המים שבעזרה שלא ייכוו בהן הכהנים, שהולכין יחפין ואין כאן איסור כיבוי גחלת של המזבח - כיוון שניתקה למצוה אחרת. 40) שאסור לכבות. 41) והוא כלי גדול שמחזיק לתך. 42) כן נראה מלשון המשנה "כבך", הרי שרק אם נתפזרו קב עדיין שם "מליאה" עליה, אבל ביתר מכן, אין זו מליאה.

- ו. וְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הֵיךְ הַפֶּסֶקֶת מְשֻׁמֵּשׁ: כּוֹפִין אוֹתוֹ
עַל הַגָּחָלִים וְעַל הַשֶּׁרֶץ בְּשִׁפְתָּהּ⁴³, וּמוֹרִידִין בּוֹ אֶת
הַדָּשֵׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

43) השרץ שנמצא בעזרה וחוששין שמה יגע בו אדם, כופין עליו הפסכת, ואין מוציאין אותו בשבת משום איסור מוקצה, שיש שבות שאסרוהו גם במקדש, כמו שאמרו גבי לחם הפנים.

- ז. וּמִקְדִּים לִפְנֵיהֶם זֶה שֶׁדָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי⁴⁴
וְנוֹטֵל הַטְּנִי שֶׁבּוֹ דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ⁴⁵ וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁴⁶.
זֶה שֶׁבִּידוֹ הַמִּחְתָּה צוֹכֵר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וּמִרְדֵּדִין⁴⁷ בְּשׁוּלֵי הַמִּחְתָּה,
וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁴⁸. וְזֶה שֶׁבִּידוֹ הַכֶּף נוֹטֵל אֶת הַבֶּזֶק
מִתּוֹךְ הַכֶּף⁴⁹ וְנוֹתְנֵהוּ⁵⁰ לְאוֹהֲבוֹ אוֹ לְקֹרְבוֹ⁵¹. וְרֹאֶה,
אִם נִתְפָּזַר מִן הַקְטֹרֶת מְעַט בְּכֶף - אוֹהֲבוֹ אוֹ קֹרְבוֹ
נוֹתֵן לוֹ⁵² לְתוֹךְ חֲפָנָיו זֶה שֶׁנִּתְפָּזַר עִם הַקְטֹרֶת
שֶׁבֶּבֶזֶק⁵³, וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁵⁴.

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ח' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מותוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מאת בני ישראל⁶². שמותר להדליק בשבת.
63 שמותר להדליקם גם בטומאה, וכגון שנטמאו הנרות או הכהנים.

החיצון, כי שם נמצאים אחיו הכהנים ויוכלו לסייעו במקרה הצורך.

(על-פי יין מלכות' ספר עבודה סימן מא)

10 יא. וכמה שמן הוא נותן לכל נר? חצי לג שמן.
11 שְׁנָאֵמֶר: מְעַרְב עַד בֶּקֶר⁶⁴ - תֵּן לוֹ כַּמֶּדֶה שְׁיִהְיֶה
12 דוֹלֵק מְעַרְב עַד בֶּקֶר. וְאִין מְחַנְכִין אֶת הַמְנוֹרָה אֶלָּא
13 בְּהַדְלָקַת שְׂכֵבָה נִרְתְּיָה בֵּין הָעֶרְבִים⁶⁵.

55 שלא הקטיר מעולם, לכך לפני שנכנס להקטיר למדוהו להיזהר. 56 כלומר, המקטיר עומד במזרחו של המזבח ומלמדים אותו להתחיל בפנים, במערב, ולהמשיך למזרח, שאם יתחיל לפניו במזרח, וימשיך בפנים למערב - ייכוה.

1 ט. וְאִין הַמְקָטִיר מְקָטִיר עַד שֶׁהַמְּמַנֶּה⁵⁷ אוֹמֵר לוֹ
2 הַקָּטִיר. וְאִם כֹּהֵן גָּדוֹל הוּא⁵⁸ - אוֹמֵר לוֹ הַמְּמַנֶּה:
3 אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הַקָּטִיר⁵⁹. וְאַחֵר שְׂאוֹמֵר יִפְרָשׁוּ כָּל
4 הָעָם⁶⁰, וְיִקְטִיר הַמְקָטִיר וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְיֵצֵא.

64 ברייתא שם פט. "מערב עד בוקר, תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר וכו' ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא (=מערב) ועד צפרא (=בוקר)", כלומר, אפילו בלילה ארוך כלילי טבת, שיערו חכמים, שאין צריך יותר מחצי לוג מערב עד בוקר. 65 ולמדו זאת ממה שנאמר (שמות ל, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה", ו"אי לא דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא?" - הרי שחניוך המנורה - בין הערביים.

57 לדעת רש"י (יומא כח.) הוא הסגן, ולדעת התוספות מנחות ק. דיבור המתחיל אמר, הוא הממונה על הפייסות. 58 המקטיר. 59 משום דרך של כבוד. 60 מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח.

14 יב. מהו דשון המנורה? כל נר ששכבה - מסיר
15 הפתילה וכל השמן שפגרה⁶⁶ ומקנחו⁶⁷, ונותן בו
16 פתילה אחרת ושמן אחר במדה, והוא חצי לג⁶⁸.
17 וזה שחסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם
18 דשון המזבח הפנימי⁶⁹ והחיצון, ומדליק נר ששכבה.
19 והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר ששפאז שלא ככה
20 - מתקנו⁷⁰.

5 י. דשון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים
6 - מצות עשה, שְׁנָאֵמֶר: יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבְנָיו⁶¹.
7 והדלקת הנרות דוחה את השבת⁶² ואת השמא⁶³
8 כְּקִרְבָּנוֹת שְׂקִיבֵע לְהֵן זְמַן, שְׁנָאֵמֶר: לְהַעֲלֵת נֵר
9 תָּמִיד.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דשון המנורה בבוקר ובין הערביים מצות עשה.... והדלקת הנרות היא הטבתן".

שיטת הרמב"ם שמצות הדלקת המנורה אינה רק בין הערביים אלא גם בבוקר, שנאמר "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות". אמנם רוב הדעות (ורש"י בכללם) חולקות על כך, וסוברות שאת הנרות הדליקו רק בין הערביים. ו"ל בטעמם, כיון שתועלת האור היא בלילה, אבל ביום "שרגא בטיהרא מאי אהני". אבל הרמב"ם סבר שכיון שצריך להיות "נר תמיד" הרי שצריך להדליקם כל המעת-לעת. ולאידך יסברו החולקים עליו ש"כל לילה ולילה קרוי תמיד", כשם שקרבן התמיד קרוי כך על שם התמידיות היום-יומית בהקרבתו ולא שקרב בכל רגע ורגע.

21 יג. נר מערבי⁷¹ ששכבה - אין מדליקין אותו אחר
22 דשון אלא ממזבח החיצון⁷²; אֶבֶל שְׂאֵר הַנְּרוֹת, כָּל
23 נֵר שְׂכֵבָה מֵהֵן - מְדַלִּיקוֹ מִנֵּר חֲבֵרוֹ⁷³.

ובפנימיות העניינים יש להוסיף, שבעבודה שבנפש האדם יש שני אופנים. האחד הוא "מערב עד בוקר", היינו שיש שינויים בין בוקר שהוא זמן של גילויים, וערב שהוא חושך והסתרה, שעבודתו היא בצורה ש"ברישא חשיכא והדר נהורא" שמאיר בנפשו אור ה' מעט מעט מותוך החושך". והשני הוא "נר תמיד" שהיא העבודה באופן תמידי ללא שינויים, שנמצא תמיד במצב של אור וגילוי להיותו דבוק במקורו בתמידיות, והכוונה היא שיהיו שני העניינים, הן הגילוי של "נר תמיד" והן הגילוי של "מערב עד בוקר".

(על-פי יין מלכות' ספר עבודה סימן מב)

71 הוא הנר האמצעי שבמנורה והמנורה עמדה ברוחב הבית, בין הצפון ובין הדרום. ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה (תמיד פרק ג משנה ט) כי נר מערבי הוא הנר הראשון - לא כתב כן אלא לפי דעת משנה זו הסוברת כמאן דאמר שהמנורה עמדה לאורך הבית בין המזרח והמערב, אבל לפי מה שפסק רבינו (שם הלכה יב) שעמדה בין הצפון והדרום - נר המערבי הוא האמצעי, וראה לחם משנה כאן. 72 ולמדו כן ביומא מה: ממה שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" "אש תמיד" שאמרת לך (הוא של מנורה, שנאמר בה (שמות כז, כ) "להעלות נר תמיד"), לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון" ומה שאמרו בתמיד פרק ג משנה ט "שמדליקין מן הדולקים"

61 וגומר: "מערב עד בוקר לפני ה', חוקת עולם לדורותם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ח' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קטו

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 17 מעלות שלפניה⁸¹, ויוצא. ואחר כך⁸² נכנס ומטיב
18 שני הנרות, ונוטל הפזיז בידו ומשתחוה ויוצא.

(80) כי נכנס ביחד עם זה שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכאן לא הזכיר אלא מה ששייך לעבודת המנורה. (81) כי "אבן הייתה לפני המנורה ובה שלוש מעלות (=דרגות) שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה". (82) אחר שנעשו העבודות, המפורטות להלן פרק ו הלכות ג"ד.

- 19 יח. חבתי כהן גדול⁸³ - מצות עשה להקריבן בכל
20 יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר⁸⁴ ומחצה בין
21 הערבים עם תמיד של בין הערבים⁸⁵. ולישתן
22 ואפינתן דוחין את השבת⁸⁶ ואת הטמאה⁸⁷, ככל
23 קרבן שקבוע לו זמן; שנאמר: תפיני - שתהא נאה
24 ולא תאפה מפערב⁸⁸. ועוד, אם תאפה מפערב -
25 תפסל בלינה⁸⁹; שהמרחשת מפלי הקדש היא, כמו
26 שפאננו.

(83) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום נקראת חביתין. (84) שנינו במשנה יומא לא: שמקריבים את איברי התמיד, ואחרי כן את החביתין, ואחרי כן את היין (של מנחת התמיד), "ואברים [קודמים] למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". הרי שהחביתין קריבים עם תמיד של שחר. (85) נלמד מחביתין של בוקר, שהם תמיד של שחר, שהוא הדין לחביתין של ערב, שהם עם תמיד של בין הערביים. (86) משנה צו. "ודוחות את השבת וכו' כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת וכו' ושאי אפשר לה לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (87) מנחות נ: "דברי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, תעשה ואפילו בטומאה" והיינו כשנטמאה כל הסולת, ואין סולת אחרת, או שנטמאו כל הכהנים, אבל אם נטמא רק הסולת של החביתים או נטמא רק הכהן הגדול, - מביאים עשרון אחר וממנין כהן אחר. (88) במנחות שם: מנא הני מילי, אמר רב הונא תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה (=נפוחה ברוח - רש"י). (89) שם נא. "רבא אמר על מחבת (שם) מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה בלינה".

- 27 יט. טחינת סלתן והקרבן - בחוץ⁹⁰, ואינן דוחין
28 את השבת⁹¹.

(90) לעזרה ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים העזרה. (91) משנה מנחות צו. "טחינתן והקרתן אינו דוחה את השבת, כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי אפשר וכו'".

- 29 כ. כהן⁹² שהקריב מחצה בשחרית, ומת או נטמא
30 או נולד לו מום, ומנח כהן אחר תחתיו - לא יביא
31 חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון;
32 אלא מביא⁹³ עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה⁹⁴
33 ומחצה אבר⁹⁵.

(ראה בראב"ד) אין המדובר שם בנר מערבי (לחם משנה). (73) ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

- 1 יד. וכיצד מדליקו? מושף הפתילה עד שמדליקה
2 ומחזירה⁷⁴. לפי שהנרות קבועים במנורה, ואינו
3 יכול להדליק בגר אחר⁷⁵ משום בזיון⁷⁶.

(74) כי הפתילות היו ארוכות. (75) כלומר, להדליק נר מנר על ידי נר של חולין. (76) שמדליק נר של חולין מנר של מנורה.

- 4 טו. כל הפתילות⁷⁷ שאסור להדליק בהן בשבת -
5 אסור להדליק בהן במקדש במנורה⁷⁸; שנאמר:
6 להעלות נר תמיד - שתהא שלהבת עולה מאליה⁷⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שתהא שלהבת עולה מאליה".

ובפנימיות העניינים יש ללמוד הוראה, שלעולם אין לאדם להישאר במצב של תלמיד ומקבל, אלא צריך להיות בבחינת שלהבת העולה מאליה, כמו תלמיד אמיתי שקיבל שכלו של הרב באופן שיכול אח"כ ללמוד בעצמו. וכמו שהוא בקו של תורה, כך הוא בלימוד דרך בעבודת ה', שהשלימות היא שעובד את ה' בכח עצמו. וכן הוא בעניין גמ"ח, שבזה צריך להיות תלמידו של הקב"ה "מה הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום", "מה הוא גומל חסדים, אף אתה גמול חסדים", שגם בזה צריכה להיות "שלהבת עולה מאליה", ובנוסף יהיה בזה גם העניין ש"אדם רוצה בקב שלו כו'".

(עלפי "זין מלכות" ספר עבודה סימן מג)

(77) בשבת כא. "תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר". (78) אבל שלא במנורה, כגון בשמחת בית השואבה מותר להדליק בפתילות של בלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם שיש בהם הרבה צמר, אף על פי שבשבת אסור להשתמש בפתילות של צמר. (79) פרט לאלה שאינן עולות אלא על ידי תיקון.

- 7 טז. לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת, אלא
8 מטיב חמשה נרות ומפסיק, ועושין עבודה אחרת,
9 ואחר כך נכנס ומטיב השנים, כדי להרגיש את כל
10 העזרה.

- 11 יז. כל נר שכתב - מדליקין אותו מגר אחר מהן,
12 כמו שפאננו. וכיצד סדר ההטבה? זה שזכה בדישון
13 המנורה נכנס⁸⁰ וכלי בידו, וכזו שמו, ושל זהב היה,
14 דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שקביו
15 ואת השמן הנשאר בגר, ומטיב חמשה נרות, ומניח
16 הפזיז שם לפני המנורה על מעלה שניה משלש

פרק רביעי

(1) יבאר בו דיני הפייסות.

- א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום³ - בפייס⁴
- היו עושין אותן. וכיצד היו עושין? כל פהגי בתי
- אבות⁵ של יום⁶ נכנסין ללשכת הגזית⁸ אחר שיעלה
- עמוד השחר⁹, ומלכשין הן בבגדי פהגה¹⁰, והממנה
- שעל הפייסות עמה¹¹, והן עומדין בהקפה¹²,
- והממנה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן
- ומחזירה¹³, והוא האיש שמתחילין למנות ממנו
- ומפייסין פמו שיתבאר¹⁴.

(2) הכהנים. (3) כלומר, קרבנות ציבור הקבועים בכל יום. אבל קרבנות יחיד, לא היה בהם פייס (רש"י ביומא כו: ד"ה אם רצה). וראה משנה-למלך להלן הלכה ט, והר המוריה. (4) בגורל. ומקור הדבר ביומא כב. במשנה "בראשונה כל מי (= כל כהן) שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה, ואם היו שניהם שוין, הממונה אמר להן והצביעו וכו' מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חבירו, ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית-דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס". (5) ראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי "בימי שמואל חלקם (לכהנים) הוא ורוד המלך לארבעה ועשרים משמר". ו"כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות, עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת (= השבוע), והאחד ביום של אחריו" (שם הלכה יא). (6) אין כוונת רבינו לומר ששני בתי אבות יעבדו ביום אחד (כמפורש בתוספתא תענית פ"ב "כל משמר שיש בו ז' בתי אבות, כל אחד ואחד מקריב יום א'. ומשמר שיש בו ח' בתי אבות, ו' מקריבין ו' ימים, כל אחד יום אחד, ושנים מקריבין יום אחד"), שהרי למעלה בהלכות כלי המקדש שם כתב רבינו כי כל בית אב עובד יום אחד מימות השבת, והאחר ביום של אחריו, אלא הכוונה לכהני בתי אבות של כל יום ויום, אבל ביום אחד אין אלא בית אב אחד, ראה בהר המוריה. (7) יומא כה. בברייתא. וראה בתוספתא שם פ"א, ותוספתא סוכה פ"ד. וראה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יז. (8) שהיתה בצפון העזרה. וחציה בקודש וחציה בחול, ובה היתה סנהדרי גדולה יושבת (פ"ה מהלכות בית הבחירה שם). ולא עשו את הפייס בעזרה עצמה, לפי שגנאי הוא לעמוד אפילו שעה קלה בעזרה בראש מגולה. ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. (9) שאז מתחיל זמנה של תרומת הדשן, שהפייס הראשון היה עליה (להלן הלכה ה). וראה למעלה פ"ב הלכה יא. (10) כרב ששת ביומא כד: ולא כרב נחמן, לפי שהלכה כרב ששת באיסורים לגבי רב נחמן (לחם-משנה). וטעמו של רב ששת, נאמר שם בגמרא "דאי אמרת בבגדי חול, אגב חביבותיה מיקרו ועבדי" (עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס – רש"י). וראה בפירוש המשנה לתמיד פ"ה משנה ג. (11) יומא כה. ותוספתא יומא וסוכה שם: "לשכת הגזית כמין בסילקי (=בית גבוה שעל עלייה – רש"י) גדולה היתה, פייס במזרח וקן יושב במערבה,

(92) כהן גדול. (93) מביתו. (94) משום שנאמר (ויקרא ו, יג) "מחציתה בבוקר ומחציתה בערב" ומהאות היתירה של "ו" מחציתה, למדו ש"מחצה משלם הוא מביא ומקריב, הא כיצד? מביא עשרון שלם וחוצהו". וחזן מזה מביא עוד עשרון שלם לחינוכו. (95) "אבד" היינו שאינו ראויו לכלום, לא להקריבה ולא להשתמשות אחרת.

- 1 (כא). נמצאו שני חצאים קריבין⁹⁶, ושני חצאין
- 2 אובדין⁹⁷. ואלו שני החצאין האובדים - מניחין
- 3 אותן⁹⁸ עד שתעבר צורתן⁹⁹, ויוצאין לבית
- 4 השרפה¹⁰⁰. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין
- 5 הערפים¹⁰¹. והיכן שורפין אותן? בעזרה.

(96) מחצית של הכהן הקודם ומחצית של הכהן שבא אחריו. (97) המחצית הנשארת של הכהן הראשון והמחצית הנשארת של הכהן שבא במקומו. (98) מנחות שם: "תני תנא קמיה דרב נחמן מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה". (99) כלומר, יניח אותן עד שיתקלקלו או עד שייפסלו בלינה, ואחר כך יישפכו, אבל בלי עיבור צורה אסור לשרפן, שמכיוון שהפסול אינו בסולת עצמה, הרי אם ישרפן הוא מבזה קדשים, אבל אחר שעובר צורתם הרי נפסל גם הסולת עצמו ואין זה מבזה קדשים. וביארו בגמרא שם: שהמחצה הנשארת מן הכהן הראשון בוודאי טעונה עיבור צורה, שהרי מקודם הייתה ראוייה להקריבה, אלא אפילו המחצית הנשארת מהכהן השני שלכתחילה הופרשה לשריפה - גם היא צריכה עיבור צורה, שהרי לא היה ידוע בתחילה איזו מחצית תקרב ואיזו תישאר ותישרף. (100) היינו, בעזרה. (101) מביא הכהן הגדול עשרון שלם מביתו וחוצהו ומקריב מחצה, והמחצה השנייה וכמו כן המחצה שנשמאה יצאו לבית השריפה, אלא שזו השנייה תעובר צורתה. אבל זו שנשמאה, שפסולה בגופה, תישרף מיד.

- 6 כב. מת פהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי
- 7 העשרון ולא מנו פהן אחר - מביאין היושין
- 8 עשרון שלם¹⁰² עבור פפרת¹⁰³ ועושין אותו חבתין,
- 9 ושלמה היתה קרבה¹⁰⁴. מת פהן גדול קדם שיקריבו
- 10 בבקר ולא מנו פהן אחר - מקריבין אותו עשרון
- 11 שלם בבקר ועשרון שלם בין הערפים¹⁰⁵. ואין
- 12 כופלין שמנה ולבונה, אף על פי שנקפלה הסלת;
- 13 אלא מפרישין להם שלשה לגי שמן וקמץ לבונה,
- 14 לג ומחצה שמן וחצי קמץ לבונה - לעשרון של
- 15 בקר, ולג ומחצה שמן וחצי קמץ לבונה - לעשרון
- 16 של בין הערפים.

(102) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא ו, טו) "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה". (103) כלומר, במקומו, מה שהוא היה צריך להביא, מביאים יורשיו תחתיו. (104) שם במשנה. ואמרו שם בברייתא "כול יקריבנה חצאין תלמוד לומר (שם) "אותה", כולה ולא חציה, דברי רבי יהודה". (105) וראה בתוספתא הטעם דשלימה הייתה קריבה בין בבוקר בין בערביים שנאמר (שם) "כליל תקטר".

אחת וחולה מוציא שתיים, ורבינו לא חילק בזה, עיין לחם-משנה, וראה להלן. (26) ראה בברייתא שם "אין מוציאין לא שליש וכו' ואם הוציא שליש מונין לו", ומפרש רש"י שליש, אצבע שליש. אבל רבינו גורס "שלש", וכן הגירסא בכ"י מינכן וברבינו חננאל שם, ורוצה לומר שהוציא שלש אצבעות. (27) רבינו מפרש מה שאמרו שם בברייתא "ואם הוציא שלש מונין לו – גודל אין מונין לו" – היינו שהמוציא שלש מונים לו גם השלישי, ואילו המוציא גודל, אין מונים לו את הגודל. אבל דברי רבינו תמוהים, שהרי בגמרא שם אמרו כי מה שאמרו בברייתא שאם הוציא שליש מונין, היינו מונין לו אחת. ואף לדברי הירושלמי (יומא פ"ב הלכה א, והובא בר"ח שם) "אחת מונין לו (אחת), שתיים מונין לו (שתיים), שלש אין מונין לו וכו' את היתירה", ואילו רבינו כותב שמונין לו שלש. וראה בהר המוריה כאן, שיש מגיחים בלשון רבינו "ב" במקום "ג". (אבל שיטת רבינו מתבארת בתשובתו (הוצאת פריימן סימן שמח, והוצאת בלוי סימן קכו) וזה-לשונו שם: "אחת מוציאין, שתיים אין מוציאין, ויחידים מוציאים שתיים, ואין מונין להם אלא אחת וכו' והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש, מונין לו. גודל אין מונין לו, מאי מונין לו אחת אגודל (כן גירסת רבינו), רוצה לומר שמאמר הברייתא שהמוציא שתיים מונין לו אחת הוא, אם אחת מן השתיים, גודל". עד כאן לשון רבינו שם. היוצא מהדברים הנ"ל, כי גם בשתיים וגם בשלש מונין לו כולם, ומה שאמרו בברייתא ראשונה שאין מונין לו אלא אחת, אין זה אלא בגודל בלבד. ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, אלא שעדיין לא מובן למה השמיט רבינו ההבדל בין בריא שמצביע אחת, לחולה שמצביע שתיים, ראה בלחם-משנה. ועיין במבוא של הגר"ש ליברמן להלכות הירושלמי להרמב"ם עמ' יא הערה (84). (28) במשנה שם כב. "אין מוציאין אגודל במקדש", ובברייתא שם כג. הטעם מפני הרמאין. (29) כלומר, "נזח לפשוט ולקפצו, ושמא יפשוט אותו או יקפוצו אותו כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו" (פירוש המשנה שם). אבל רש"י מפרש שם במשנה, את דברי הברייתא "מפני הרמאין", שיראה כאילו הוא שני בני אדם, כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם, וימהר המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה, ונראין כאצבעות ב' בני אדם. ורש"י פ"י כן משום שהוא סובר שאם מוציא שתיים מונין לו אחת, אבל רבינו שסובר שאם הוציא שתיים מונין לו שתיים – הוכרח לפרש באופן אחר (הר המוריה). (30) כלומר, אין מונין את האגודל, אבל האצבע שהוציא אתו – מונין לו. [וגם זה מתאים למה שכתב בתשובה, הובא למעלה, שמה שאמרו בברייתא ראשונה, שאין מוציאין שתיים, ואם הוציא שתיים, אין מונין לו אלא אחת, היינו במוציא אגודל ואצבע, שאין מונין אלא אצבע, ולא גודל]. (31) ראה למעלה הלכה א. (32) בירושלמי (יומא פ"ב הלכה ב) אמרו שהוא מהלך לימינו של האיש הידוע, וראה להלן הלכה ו.

וכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר (= עיגול – רש"י) והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל". ורבינו השמיט מה שאמרו "וזקן יושב במערבה", וראה בלחם-משנה. (12) בעיגול. (13) מיד, לפי שגנאי הוא בלא מצנפת, ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. וראה בפירוש המשנה לתמיד שם. (14) להלן הלכה ג.

1 **ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו¹⁵. ושאר**
2 **הפנהים¹⁶ מוסריין אותן לחזנין¹⁷, ומפשיטין אותן**
3 **את בגדי הקדש¹⁸, ולא היו מניחין עליהן אלא**
4 **המכנסים בלבד¹⁹, עד שלובשין בגדי חל, וחוזרין**
5 **ופושטין את המכנסים של קדש²⁰, ומחזירין**
6 **החזנים את הפלים לחלונות²¹.**

(15) כלומר, אלו הכהנים שזכו בפייס, יוצאין לעבוד עבודת הקודש בבגדי הקודש הלבושים בהם. (16) שלא זכו בפייס. (17) משנה בתמיד שם. והם השמשים של המקדש (פירוש המשנה שם), הממונים להלביש את הכהנים (רא"ש שם). וראה שקלים פ"ה משנה א. (18) בתמיד שם: "מסורם בלבד". ולפי דברי רב ששת (יומא כה. ראה למעלה), שהיו מלובשים בגדי קודש בעת הפייס, כוונת דברי המשנה שהפשיטום את בגדי הקודש שהיו לבושים בהם. (19) משום צניעות (רא"ש שם). (20) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. וכן הוא לפי פירושו של הרא"ש שכל עיקר השארים במכנסים לאחר הפייס, אינו אלא שלא יעמדו ערומים. ואם כן, לאחר שלבשו בגדי חל, עליהם לפשוט את המכנסים הנ"ל. (21) בתמיד שם: "וחלונות היו שם, וכתוב עליהם תשמיש הכלים". וראה למעלה פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות ח"ט כי ששה ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים, ולכל משמר היו ארבעה חלונות: למכנסים ולאבנטים למצנפת ולכותנות, ועל כל אחד היה כתוב שם המשמר ושם הבגד הנמצא שם.

7 **ג. פיצד מפייסין? עומדין בהקף²², ומסכימין על**
8 **מנין - שמונים, מאה, או אלה, או פל מנין**
9 **שיסכימו עליו²³. והמנה אומר להם הצביעו²⁴, והן**
10 **מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים²⁵. ואם הוציא**
11 **שלש²⁶ - מונין לו שלש²⁷. ואין מוציאין גודל**
12 **במקדש, מפני הרמאים²⁸; שהגודל קצר ונזח**
13 **להוציאו ולקפותו²⁹. והמוציא גודל - אין מונין**
14 **אותו³⁰. ומתחיל המנה למנות מן האיש הידוע**
15 **שהסיר מצנפתו תחלה³¹, ומונה על אצבעותיהן³²,**
16 **וחוזר חלילה, עד שישלם המנין שהסכימו עליו.**
17 **והאיש ששלם המנין אצל אצבעו הוא שייצא בפייס**
18 **ראשון לעבודה.**

(22) ברייתא יומא שם, ותוספתא יומא וסוכה שם, וראה למעלה הלכה א. (23) כן כתב רש"י ביומא כב. (24) משנה ביומא שם. "וזה אחר שיעמידם שורה, ויסכימו ביניהם ממי יתחיל המנין" (פירוש המשנה שם). (25) שם במשנה. ובגמרא (שם כג.) אמרו שבריא אינו מוציא אלא

ארבעה עשר, ובשבת חמשה עשר, ובשבת שבתוך החג – ששה עשר, וכן הוא בירושלמי יומא פ"ב הלכה ב, וראה בתוספתא שם פ"א. (40) שם כה: "דנתי ר' חייא, לא לכל עבודה ועבודה מפסין, אלא כהן שזכה בתמיד (= שחטת התמיד), שנים עשר אחיו הכהנים נמשכים עמו". (41) [במנין הפייס מהלך לימינו, ראה למעלה הלכה ג, ובוודאי גם כאן הולך לימין]. (42) כן היא מסקנת הגמרא (יומא שם), והוכיחו זאת ממה ששינון בתמיד פ"ד, משנה א' שחט השוחט, וקיבל המקבל ובא לו לזרוק". (43) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה ד סדר הדישון. (44) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה יב מהו דישון המנורה. (45) כלומר, מדליק את הנרות, ראה למעלה שם. (46) הימנית. ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא, ובתמיד לא: במשנה. (47) כבש המזבח. (48) יומא ותמיד שם, וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה יב. (49) לדעת רש"י (יומא שם), והראב"ד (תמיד לג.), והמפרש (שם וכן בדף לא.). וכן כתב הכסף-משנה שם הלכה ח. ולדעת הערוך (מובא ב'תוספות יום טוב' תמיד פ"ג משנה א) הוא העצה הנזכר בויקרא (ג, ט) "לעומת העצה", ולדעת הרא"ש (שם לא:) הוא סוף השדרה הסמוך לאלוה. וראה רע"ב פ"ג שם. (50) רגל שמאלית, ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, ובתמיד ויומא שם. (51) כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י). (52) גרה הוא הצואר, ונקרא גרה כי הוא מעלה גרה בצוואר (כסף-משנה פ"ו שם הלכה ח.). (53) המעיים, וראה בהלכות מעשה קרבנות שם הלכה טו, ובתמיד ויומא שם. (54) "שלאחר הקטרת אברי התמיד, מקטירין מנחתו, דהיינו סולת", ראה תמיד ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם, כמו שנאמר (במדבר כח, ה) "ועשירית האיפה סולת למנחה". (55) שכהן גדול מקריב: חצי עשרון בבוקר עם תמיד של שחר, וחצי עשרון בין הערביים עם תמיד של בין הערביים, ראה למעלה פ"ג הלכה יח, ופ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד. ופ"ו שם הלכה טז. וראה תמיד ויומא שם. (56) ראה תמיד ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם. שנאמר (שם, שם, ז) "ונסכו (=יין) רביעית ההין לכבש האחד, בקודש הסך נסך שחר לה".

ז. הפיס השלישי - אומר להן הממנה לכל אנשי בית אב של אותו היום: מי שלא הקטיר קטרת מיקמיו יבוא ויפייס.⁵⁷ ויתקבצו אצל הממנה ויפייסו, ומי ששיצא בפיס זה ראשון הוא שייצא להקטיר קטרת.

(57) ביומא כו. במשנה "הפייס השלישי, חדשים (= מי שלא הקטיר קטורת מימיו) לקטורת בואו והפייסו". וכן הוא בתמיד פ"ה משנה ב. ובגמרא יומא שם אמרו, למה הכריזו דוקא לאלו שלא הקטירו, משום שהיו הכהנים מתברכים בהקטרת הקטורת, והיו אומרים כל מי שמקטיר קטורת היה מתעשר וממונו מתרבה, למאמרו השם יתברך (דברים לג, י) ישימו קטורה באפך, וכתוב (שם, שם, יא) ברך ה' חילו וגו'. ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר

1 שְׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לְפִי
2 שְׁאִסּוּר לְמִנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֹא עַל יְדֵי דָבָר אַחֵר.³³
3 שְׁנֵאמַר: וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָיִם.

(33) שם כב: "ונמנינהו לדידהו. מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב וכו' וישמע שואל את העם ויפקדם בטלאים".

4 ה. אַרְבַּעַּה פִּסּוֹת הָיוּ מְפִיסִין בְּכָל יוֹם.³⁴ בְּשַׁחֲרִית.³⁵
5 הַפִּיס הָרִאשׁוֹן - מִי תוֹרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ.³⁶ הַפִּיסוֹ וְזָכָה
6 מִי שְׁזָכָה לְתוֹרֵם, וְהוּא מְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרֵכָה, וְהוּא
7 מַעֲלֶה שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים.³⁷ לְמִזְבֵּחַ, וְהוּא מְכַנֵּס מִחֲתָה
8 מִלֵּאָה אֲשֶׁר מִן הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן לְמִזְבֵּחַ הַזֶּה לְהַקְטִיר
9 עֲלֶיהָ קִטְרֶת.³⁸

(34) משנה שם כב. וראה שם כה. (35) אבל בתמיד של בין הערביים לא היו מפייסין, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית, יזכה בה בין הערביים, ראה להלן הלכה ח. (36) כלומר, מי מרים את הדשן מן המזבח (ראה למעלה פ"ב הלכה יב כיצד תורמין). וראה במשנה שם כב. (37) ברייתא שם כב. כז: כח. ומכיון שנאמר "מערכה" סתם, נראה שהכוונה לשתי המערכות: מערכה גדולה, ומערכה שניה של קטורת. וכן מפורש להלן פ"ו הלכה א. (38) דברי רבינו תמוהים, שהרי ביומא כה: כו. נחלקו רבי יהודה ורבי אליעזר בן יעקב, ר' יהודה סובר כי לא היה פייס במחתה, אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו, זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב יש פייס במחתה, ורבינו שפוסק שמי שזוכה בתרומת הדשן – זכה במחתה, אין זה לא כמר ולא כמר (לחם-משנה). ויתכן כי מקורו של רבינו הוא בתמיד פ"ה משנה ה: "מי שזכה במחתה, נטל מחתת הכסף וכו'". ושם פ"ו משנה ב: "מי שזכה במחתה, צבר את הגחלים על גבי המזבח (=הפנימי)". וסובר רבינו, כי מי שזכה במחתה, היינו מי שזכה בתרומת הדשן, הוא נוטל מחתת הכסף להכניס אש על המזבח הפנימי (הר המוריה). וראה למעלה פ"ג הלכה ה.

10 ו. הַפִּיס הַשֵּׁנִי זֹכִין בּוֹ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר.³⁹ עַל סֵדֶר
11 עֲמִידָתָן.⁴⁰ בִּיצֵד? הַמִּמְנָה אוֹמֵר לָהֶם הַצְבִּיעוּ,
12 וּמִמְנָה כְּדָרָךְ שְׁבֹאֲרֵנוּ. וְזֶה שְׂיָצָא בְּפִיס רִאשׁוֹן הוּא
13 שׁוֹחֵט תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר. וְהַשֵּׁנִי שְׁעוֹמֵד בְּצִדוֹ.⁴¹ הוּא
14 מְקַבֵּל אֶת דֶּם הַתָּמִיד וְהוּא זוֹרְקוֹ.⁴² וְהַשְּׁלִישִׁי
15 הַסֵּמוּף לִשְׁנֵי מִדְּשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי.⁴³ שְׁהוּא מִזְבֵּחַ
16 הַקִּטְרֶת. וְהָרִבְעִי שְׁבֹצְדוֹ מִדְּשָׁן אֶת הַמִּנְחָה.⁴⁴
17 וּמִיָּטִיב אֶת הַנְּרוֹת.⁴⁵ וְהַחֲמִישִׁי מַעֲלֶה רֹאשׁ הַתָּמִיד
18 וְרִגְלוֹ.⁴⁶ לִפְכָּשִׁי.⁴⁷ וְהַשְּׁשִׁי מַעֲלֶה שְׁתֵּי הַיָּדִים.⁴⁸
19 וְהַשְּׁבִיעִי מַעֲלֶה הָעֵקֶץ.⁴⁹ וְהַרְגֵּל.⁵⁰ וְהַשְּׁמִינִי מַעֲלֶה
20 הַחֲזֵה.⁵¹ וְהַגֵּרָה.⁵² וְהַתְּשִׁיעִי מַעֲלֶה שְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת.
21 וְהָעֲשָׂרִי מַעֲלֶה הַקְּרָבִים.⁵³ וְהָאֶחָד עָשָׂר מַעֲלֶה סֵלֶת
22 הַנִּסְכִּים.⁵⁴ וְהַשְּׁנִי עָשָׂר מַעֲלֶה הַחֲבֵתִין.⁵⁵ וְהַשְּׁלֹשָׁה
23 עָשָׂר מַעֲלֶה הַיֵּין שֶׁל נִסְכִּים.⁵⁶

(39) כהנים, משנה שם כה. וראה שם כז: שבחג זוכים בו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ח' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השבת, וראה ביומא כו. כי בשבת היו מפיסין גם בשחרית וגם בערבית, כיון שהמשמרות מתחדשות, והיה פייס בבוקר, עבור אנשי בית האב מן המשמר היוצא. ובערבית, עבור אנשי בית האב מן המשמר הנכנס. (68) ברייתא בסוכה נו: "משמרה היוצאת, עושה תמיד של שחר ומוספין". (69) זה פשוט, שהרי לא מצאנו פייס בשבת אלא בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים (כמבואר ביומא שם, וברושלמי שם פ"ב ה"ב). אבל בקרבן מוסף לא מצאנו פייס, ועל-כרחינו שזה שזוכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר, וזכה בה גם בעבודת המוספין (הר המוריה). (70) לא כתב רבינו מי הקריב את שני הבזיכין, וראה להלן הלכה יא. (71) משנה בסוכה נו. וראה להלן הלכה יב כיצד חולקין.

י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש⁷². והלבונה טעונה מלח⁷³ כשאר הקרבנות⁷⁴.

(72) שנאמר (ויקרא כד, ז) והיתה ללחם לאזכרה, נאמר כאן אזכרה, ונאמר אצל מנחה (שם ו, ח) אזכרה, מה אצל המנחה הקומץ מתיר את השיריים, אף לבונה מתרת את הלחם (ראה קרית ספר, למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד). וראה מנחות צט: במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים" (כסף-משנה). וכן מפורש בספרא (פ' אמור פרק יח הלכה ו) "והיתה ללחם, מלמד שהיתה מעכבת וכו' את הלחם". (73) במנחות כ. "מנין לרבות לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין וכו' תלמוד-לומר (ויקרא ב, יג) על כל קרבן תקריב מלח". וראה למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג, ובפס"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יד. (74) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה יא.

יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין⁷⁵. ושני פהנים מקריבין את שני הבזיכין⁷⁶.

(75) כאביי משמיה דגמרא, ואליאב דאבא שאול ש"מערכה גדולה קודמת למערכה שניה וכו' ומוספין לבזיכין וכו'" (יומא לג). וכו' ישמעאל בפסחים נח. וראה להלן פ"ו הלכה יא, ש"מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין", ואם כן, הכהנים מן המשמר היוצא, שזכו בתמיד של שחר והמוספין, הם המקריבים את הבזיכין, עיין שם. (76) משנה יומא כו: ומשנה מנחות צט: וראה תוספתא מנחות פרק יא.

יב. פיצד חולקין להם הפנים בכל שבתות השנה? משמר הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל שש⁷⁷. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון⁷⁸, שהרי הן מוכנים לעבודה⁷⁹, והיוצאין חולקין בדרום⁸⁰. ובזמן שיהיה יום טוב של אחד משלוש רגלים⁸¹ בשבת, וכן בשבת שבתוך החג⁸² - חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים⁸³. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג באחד⁸⁴ בשבת - חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת⁸⁵ בלחם הפנים,

פעם שניה, שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו, ולא היו אוספים לפייס הקטורת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו (פירוש המשנה ביומא שם).

ח. הפיס הרביעי - מתקבצין כלן⁵⁸ ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח⁵⁹. הפיס וזכה מי שזכה⁶⁰. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פיס אחר, אלא כל פהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית וזכה בין הערבים⁶¹; חוץ מן הקטרת⁶², שהן מפיסין לה פיס אחר בין הערבים, ויבוא כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כלן מימיהן - מפיסין להן כלן בשחרית⁶³ בפיס שלישי, וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

(58) כלומר, בניגוד לקטורת שהפיסו רק חדשים ולא ישנים, כאן הפיסו גם ישנים, שכבר העלו פעם האברים מן הכבש למזבח. וכן אמרו שם במשנה "והרביעי, חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח", וכן הוא בתמיד שם. (59) ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר (תמיד שם) "המעלה אברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח". וראה יומא שם בגמרא. (60) כהן אחד הוא המעלה את כל האברים מן הכבש למזבח, ראה תוספות יומא שם ד"ה דתנן. (61) דברי ר' יוחנן ביומא שם. ואע"פ ששני גזרים של שחר היו ככהן אחד, ושל בין הערביים היו בשני כהנים (ראה למעלה פ"ב הלכה ג) - כבר כתב הריטב"א שמי שזכה בהם בבוקר, אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ שני (כסף-משנה). (62) של בין הערבים. בגמרא יומא שם. וראה גם בפירוש המשנה לתמיד סוף פ"ו. (63) זה פשוט, שכיון שלא שייך בזה "חדשים לקטורת באו והפיסו" וכולם שוים בזה - שוה קטורת לשאר דברים (הר המוריה).

ט. בשבת, שיש שם תמידין ומוספין⁶⁴ ושני בזיכי לבונה⁶⁵ - פיצד הם עוברים? מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב⁶⁶ של משמר היוצא⁶⁷, ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין⁶⁸. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף⁶⁹. והמשמר האחר שזכנס בשבת מפיסין פיסות אחרות לתמיד של בין הערבים⁷⁰. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים⁷¹.

(64) שנאמר (במדבר כח, ט"ז) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה". (65) ראה להלן פ"ה הלכה ב. (66) נראה מדברי רבינו, שגם בשבת היה בית אב, ואם כן המשמר נחלק לשבעה בתי אב, וכן פירש"י בתענית טו: . אבל במנחות קז: מבואר שהיו רק ששה בתי אב, ובשבת היו כל בתי אב שוין. וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ו, הלכה ד. וכן כתב רש"י בפסחים נו. (חידושים ומקורים לבעל מג"ח). וראה תוספתא תענית פ"ב, שהובאה למעלה ה"א. (67) ראה למעלה בפ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי המשמרות היו מתחלפות ביום

10 לְהִיטּוּ בַשָּׁנִי אוּ בַחֲמִישִׁי - מִשְׁמֵר שְׁזִמְנוּ קְבוּעָה⁹¹
11 בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת נוֹטֵל עֶשֶׂר חֳלוֹת, וְזֶה הַנִּכְנָס⁹² נוֹטֵל
12 שְׁתֵּים. שֶׁהָיָה לֹא נִשְׁאָר לָהֶם לְעִבּוּדָה הֵם לְבָדָם
13 אֶלָּא יוֹם אֶחָד, שֶׁהוּא עֶרֶב שֶׁבֶת אוּ אֶחָד בַּשָּׁבֶת,
14 וּמִתְעַצֵּלִין וְאֵין בָּאִין מִהֵן אֶלָּא מְעַט⁹³.

(89) במשנה שם: "חל להיות יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל שתיים". וכתב רבינו בפירוש המשנה "הוא שהיה יום-טוב הראשון של חג יום שני או יום-טוב האחרון יום חמישי, וכשאיירע כן (=יום-טוב האחרון ביום חמישי) לא ישאר למשמר השני הנכנס, אלא עבודת יום אחד בלבד, ויבוא החג וישתתפו כולם בעבודה. אם יחול יום-טוב הראשון יום שני או יכנס משמר שני יום שבת אם יחול יום-טוב האחרון יום חמישי, לפי שכל יום שבת הוא היום שמתחלפין המשמרות: תצא אחת ותיכנס השנית, ומחלקין לחם הפנים, וכשיזדמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד, יתעצל בדבר ויתעכב מלבוא, ותרגום ויתמהמה (בראשית יט, טז) ויתעכב, לפיכך תיקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי ככרות בלבד", ע"ש. "נמצא לפירוש זה, כשחל יום-טוב ביום שני בשבת שקודם יום-טוב, משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתיים, וכשחל יום-טוב האחרון להיות בחמישי שאחר המועד, משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שנים" (כסף-משנה). וראה ברש"י ובראב"ד שמפרשים המשנה באופן אחר. (90) להלן כתב רבינו "שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד וכו'", וזה לא שייך בעצרת, שאינה אלא יום אחד בלבד – כיון שביום העצרת הם מתעצלים ואינם באים שם, מפני שיש אחרים, גם אחר-כך אינם באים בשביל יום אחד שנשאר, כשחל עצרת ביום חמישי, שכיון שלא באו לעצרת מתעצלים הם גם אחריה. וכמו כן כשחל עצרת בשני, מתעצלים הם ביום הראשון, מפני שאין להם אלא אותו היום לבד כי למחרת חל עצרת, ואף כי לאחר העצרת לא יתעצלו שנשארו ארבעה ימים לעבודה, מתעצלים הם ביום הראשון (לחם-משנה). (91) הוא המשמר שעבד לבדו בכל ימות השבוע. באופן שאם היה יום-טוב הראשון של חג בשני בשבת, וחולקים בשבת שלפני החג, המשמר היוצא הוא המשמר שזמנו קבוע שמקבל עשר חלות. והנכנס הוא שמקבל שתי חלות בלבד, ואם חל יום-טוב האחרון להיות בחמישי בשבת, המשמר הנכנס הוא המשמר הקבוע, המקבל עשר חלות, והמשמר היוצא הוא שמקבל שתי חלות בלבד. (92) היינו באופן שחל יום-טוב הראשון של חג להיות בשני בשבת. שהרי באופן שחל יום-טוב האחרון של חג להיות בחמישי בשבת – היוצא הוא המקבל רק שתי חלות בלבד (ראה למעלה). (93) ולפיכך אינם מקבלים אלא שתי חלות בלבד.

15 יד. פֶּהַן גְּדוֹל לְעוֹלָם נוֹטֵל מִכָּל מִשְׁמֵר חֲצֵי הַחֳלוֹת
16 שְׁזָכָה בָּהֶן⁹⁴; שְׁנֵאמַר: וְהִיטָה לְאַהֲרֹן וּלְכֹהֲנָיו -
17 מִחֻצָּה לְאַהֲרֹן וּמִחֻצָּה לְכֹהֲנָיו. וְאֵין פֶּהַן גְּדוֹל נוֹטֵל
18 פָּרִס⁹⁵, שְׁאֵין זֶה כְּבוֹדוֹ⁹⁶.

1 מִפְּנֵי שֶׁהִקְדִּימוּ לְעִבּוּדָה⁸⁶. וְכֵן אִם חָל יוֹם טוֹב
2 הָאֲחֵרוֹן לְהִיטּוּ בְּעֶרֶב שֶׁבֶת - חוֹלְקִין כָּל הַמִּשְׁמֵרוֹת
3 בְּשׂוּה בְּלָחֶם הַפָּנִים בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת שֶׁהִיא מוֹצָאִי
4 הַחֵג⁸⁷. וְדָבָר זֶה תִּקְנָהּ, כְּדֵי שִׁיתְאַחֲרוּ הַפְּהָנִים
5 בְּשִׁבְלֵי חֳלוֹק לָחֶם הַפָּנִים; וְאִם נִתְאַחֲרָה אֶחָד מִבְּעָלֵי
6 מִשְׁמֵר וְלֹא בָּא - יִמָּצֵא אַחֲרָי⁸⁸.

(77) משנה סוכה נו. כתנא-קמא ולא כר' יהודה. וראה להלן פ"ה הלכה ב, כי לחם הפנים היו שתיים עשרה חלות. ומשום ששתי המשמרות עובדים בשבת, זה תמיד של שחר וזה תמיד של בין הערביים, לכך חולקים ביניהם בלחם הפנים. (78) משנה בסוכה שם. (79) ומקום עבודתם הוא בצפון, שהרי שחיתת הקדשים היא בצפון, ראה למעלה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג. וראה בגמרא שם נו: "הנכנסים חולקים בצפון, כדי שיראו שהן נכנסין". ובפירוש המשנה שם: "ומפני מה חולקים לחם הפנים הנכנסים בצפון העזרה, כדי שידעו כי העבודה בשבוע זה – שלהם, כי השחיטה היא בצפון". (80) שם במשנה. ובגמרא שם: והיוצאים חולקים בדרום, כדי שיראו שהן יוצאין. וברש"י (שם נו.) "כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להן, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר". (81) פסח, או שבועות או סוכות. (82) שבת של חול המועד פסח או סוכות. (83) ולא רק אנשי המשמר של אותו שבוע, ראה משנה שם נה: וגמרא שם נו. וראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכות ד"ה. וכל זה אינו אלא באכילת לחם הפנים, אבל עבודת לחם הפנים היא על ידי המשמר הקבוע, ראה בהלכות כלי המקדש שם הלכה ו. (84) כן צריך להיות. ובדפוסים חדשים נשמטה מילה זו בטעות. (85) משנה וגמרא שם נו. (86) שם בגמרא, וראה להלן בסוף הלכה זו. (87) משנה וגמרא שם. (88) כלומר, משום כך תיקנו שיתחלקו בלחם הפנים, כדי שהכהנים יתאחרו וישארו לעבוד גם בשבת שאחרי החג, כדי שיהיו כהנים מצויים לעבודה, ואם אחד מאנשי המשמר הנכנס יתאחר ולא יופיע, ימלא את מקומו אחד מאלו שהתעכבו בגלל לחם הפנים. והנה בגמרא שם אמרו: "יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה – לפניה יום טוב אחרון, לאחריה יום טוב ראשון. מאי טעמא, כיון דהני מקדמי והני מאחרי, תיקון רבנן מילתא כי היכי דניכלו בהדי הדדי". וסבור רבינו, כי לא ענו כאן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אלא להיפך. ואם כן, בדין יום-טוב ראשון שלאחר השבת, אמרו: "הני מקדמי", ובדין יום-טוב אחרון שלפני השבת, אמרו "הני מאחרי", ואם כן זהו פירושו: "הני מקדמי" שהם מקדימים לבוא לפני היום-טוב, ולכן זיכו אותם בלחם הפנים בשבת שלפני החג. ו"הני מאחרי" היינו ביום-טוב אחרון שלפני השבת, הם מאחרים, כלומר בני המשמר הנכנס, ותיקנו שהמשמר היוצא יתאחר, כלומר יתעכב במקדש. ולכן זיכו אותו בלחם הפנים אף לאחרי החג. ועיין ראב"ד.

7 יג. חָל יוֹם אֶחָד לְהַפְסִיק⁸⁹ בֵּין הַשָּׁבֶת וּבֵין יוֹם טוֹב,
8 כְּגוֹן שֶׁהָיָה יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בַּשָּׁנִי, אוּ יוֹם
9 טוֹב הָאֲחֵרוֹן בַּחֲמִישִׁי, אוּ יוֹם שֶׁל עֲצֵרָת⁹⁰ שֶׁחָל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ח' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מנשבת ולא יתעפשו החלות (שם צו). ואף-על-פי שנעשה בו נס שהיה חם ביום סילוקן כביום סידורו (יומא כא:) – אין סומכין על הנס ('מעשה רוקח'). וראה ב'תוספות' מנחות צט, ב – ד"ה אחד. (10) יתרות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה (ראה רש"י שמות שם, ולפי "יש מחכמי ישראל" עיי"ש), שכתוב (שם) "ועשית קצרותיו וכו' וקשותיו". ובגמ' שם צז, א – "קשותיו" אלו סניפים, וראה שם צז, א – במשנה "וארבעה סניפים של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן שהיו סומכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה", וראה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ג. (11) כלומר, בין שני הסדרים, וכדעת רבי מאיר במשנה שם, שהיו שני טפחים ריוח באמצע (ראה להלן ה"ט), ולא על גבי המערכה ממש, וכאבא שאול שם צז, א – במשנה, שאומר שמה שכתוב "ונתת על המערכת" הכוונה סמוך למערכת, כמו שנאמר (במדבר ב, כ) "ועליו מטה מנשה", וכן דעת רבי, שם צח, א. (12) ראה שם צז, א – במשנה. וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"ז: "רבי שמעון אומר, נאמר כאן (ויקרא כד, ז) אזכרה (= והייתה ללחם לאזכרה)", ונאמר להלן (צ"ל: למעלה) (שם ב, טז) אזכרה (= והקטיר הכהן את אזכרתה)", מה אזכרה להלן מלא הקומץ, אף כאן מלא הקומץ". (13) שם צז, א – במשנה. (14) 'סיפרא', שם. וראה גם בתוספתא מנחות פ"א. (15) כלומר, תחתית הבזיכין לא היו עגולים ככל בזיכי המקדש כ"אם היו שטוחים. ראה פסחים סד, א. 'סיפרא' שם ה"ו, ותוספתא שם. (16) ולא הניחם על גבי הלחם, משום שלא יבצעו את הלחם ('סיפרא' שם).

ג. שְׁנֵי הַסְּדָרִים מְעַפְכִּין זֶה אֶת זֶה¹⁷, וְשְׁנֵי הַבְּזִיכִין מְעַפְכִּין זֶה אֶת זֶה¹⁸, וְהַסְּדָרִין וְהַבְּזִיכִין מְעַפְכִּין זֶה אֶת זֶה¹⁹. וְאֵין מַחֲנִיכִין אֶת הַשְּׁלֵחַן אֶלָּא בְּלַחֵם הַפָּנִים בְּשֶׁבֶת²⁰. מִיּוֹם הַשֶּׁבֶת לְיוֹם הַשֶּׁבֶת מוֹצִיאִין אֶת הַלֶּחֶם שֶׁהוּא שָׁם עַל הַשְּׁלֵחַן מִשֶּׁבֶת שְׁעֵבֶרָה וּמִסְדָּרִין לֶחֶם אַחֵר²¹. וְזֶה שְׁמוֹצִיאִין הוּא שְׁחוּלְקִין שְׁתֵּי הַמִּשְׁמָרוֹת²², הַנִּכְנָסֶת וְהַיּוֹצֵאת²³, עִם כֶּהֱן גְּדוֹלָל²⁴, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ.

(17) משנה, מנחות כז, א. כלומר אם לא עשו שני הסדרים, לא קיימו מצות לחם הפנים. (18) משנה, שם. (19) משנה, שם. וב'סיפרא' שם ה"ו, וכולם נלמדו בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא כד, ט), "מאשי ה' חק עולם", וכל מקום שנאמר "חוקה" הוא לעיכוב. (20) משנה, שם מט, א. ותוספתא שם פ"ז, ו'ספרי' פנחס (במדבר כח, ח). והטעם שדווקא בשבת ולא בחול הוא משום שכתוב (ויקרא שם ח) "ביום השבת יערכנו". "וענין חינוך הרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר, וכן הלחם שנותנים על השולחן אינו אלא ביום השבת וכו' ולשון חינוך שם מושאל בדברים האלה לתחילת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא (= משל) לאדם בתחילה, שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו" (פירוש המשנה). (21) כל זה מבואר במנחות צט, ב. ושבת קלג, ב. ותוספתא

(94) כדעת רבי, ביומא יז: והיינו שלש חלות מזה ושלש חלות מזה. ואף כי ביומא שם אמרו, שאינו נוטל אלא חמש – אין זה אלא לר' יהודה הסובר שמשמר היוצא נוטל חמש, ומשמר הנכנס – שבע. חמש כמשמר היוצא, ושתיים שכר הגפת דלתות, וכהן גדול אין לו מחצה אלא מעשר. אבל לדעת רבינו, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש (ראה למעלה הלכה יב). (95) כלומר, חלה פרוסה (=חתוכה). (96) כאבבי ביומא שם, ולא מצאנו שום חולק עליו בזה.

פרק חמישי

(1) תתבאר בו מצות-עשה של סידור לחם הפנים על השולחן בכל שבת.

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְסֵדֶר לֶחֶם הַפָּנִים² בְּכָל יוֹם שֶׁבֶת עַל הַשְּׁלֵחַן לִפְנֵי ה' בְּהִכָּל³, שְׁנָאֹמֶר: בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת יַעֲרְכֵנוּ הַכֹּהֵן⁴ וְגוֹמֵר.

(2) ראה 'ספר המצוות' עשה כז. (3) שמות כה, ל: "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". ובויקרא כד, ו "ושמת וגו' על השולחן הטהור לפני ד'". וראה בפ"א מהל' בית הבחירה ה"ז. (4) במקרא אין המלה "הכהן".

ב. וְדָבָר בְּרוּר בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא שְׁתֵּים עָשָׂרָה חֲלוֹת, כָּל חֲלָה שְׁנֵי עָשָׂרוֹנִים⁵. וְעוֹרְכִין אוֹתוֹ שְׁנֵי סְדָרִים, שֵׁשׁ חֲלוֹת בְּכָל סֵדֶר⁶, חֲלָה עַל גְּבֵי חֲלָה⁷, וּבֵין כָּל שְׁתֵּי חֲלוֹת שְׁלֹשָׁה קָנִים שֶׁל זָהָב⁸, כְּדֵי שְׁתַּהֲיֶה הָרוּחַ מִן־שֶׁבֶת בּוֹ⁹. וְסוֹמֵךְ כָּל מַעֲרֵכָה בְּשְׁתֵּי קָשׁוֹת¹⁰. וְנוֹתְנִין בְּצֵד כָּל מַעֲרֵכָה¹¹ כְּלִי שֵׁשׁ בּוֹ קֶמֶץ לְבֹנָה¹², שְׁנָאֹמֶר: וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֵכָה לְבָנָה זָפָה¹³. וְכָלִי זֶה הוּא הַנִּקְרָא בָּזָן. נִמְצָאוּ שְׁנֵי קֶמְצֵי לְבֹנָה בְּשְׁנֵי הַבְּזִיכִין¹⁴. וְשׁוּלִים הָיוּ לְבְּזִיכִין¹⁵, כְּדֵי שְׁיַנְיִחוּם עַל הַשְּׁלֵחַן¹⁶.

(5) שנאמר (ויקרא שם, ה) "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת". (6) שכתוב (שם, שם, ו) "ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השולחן וגו'". (7) ראה מנחות צז, א. (8) שנאמר (שמות כה, כט) "ועשית קצרותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם", ואמרו במנחות שם, כי "מנקיותיו" הם הקנים. "אשר יוסך בהן" שמסכיין את הלחם. וראה במשנה שם צז, א. כי עשרים ושמונה קנים היו, ארבעה עשר לסדר אחד, וארבעה עשר לסדר שני. ובגמרא שם צז, א – אמרו, כי ארבע חלות צריכות שלשה קנים, העליונה אינה צריכה אלא שנים, לפי שאין עליה משאוי, התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהור של שולחן, וכן כתב רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט. ובפירוש המשנה שם, כתב: "נותנין החלה אחת על השולחן וכו' ואח"כ יהיו עליו ג' קנים ועל הקנים חלה אחרת (י שניה) ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית, אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית, ואח"כ ג' קנים וכו' ועליהן חלה חמישית, אח"כ ב' קנים וכו' ועל שני הקנים החלה הששית". (9) כלומר, לפיכך ציוותה התורה לעשות קנים חלולים, כדי שתהיה הרוח

קכב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ח' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 וְעֹשִׂים עֲשָׂוִן סֵלֶת⁴⁶, וְעוֹשִׂין מֵהֶם שְׁתֵּים עָשָׂרָה
18 חֲלוֹת⁴⁷ מִצֹּת⁴⁸. לֹא נָפָה אוֹתָם בְּאַחַת עֲשָׂרָה נָפָה,
19 אוֹ שְׁלֹא הוֹצִיָּאן מִעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע סָאִים, הוֹאִיל
20 וְנַעֲשׂוּ סֵלֶת מִכָּל מְקוֹם - כְּשֵׁרוֹת⁴⁹; לֹא נֶאֱמָרוּ
21 הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ אֶלָּא לְמַצְוָה.

(40) משנה במנחות עו, ב. ובגמרא שם, אמרו: "מאי טעמא, כיון דמחיתים אתו ומישן אתו (= מתבואה ישנה), עשרון מובחר נפק מסאה" (וראה להלן פ"ח ה"ד), הרי ארבעה ועשרים עשרונים לשתיים עשרה חלות, שכל אחת היא שני עשרונים, ראה למעלה ה"ב. (41) ואף כי נאמר (ויקרא כד, ה) "ולקחת סולת" - ניקחת גם חטים, ולמדו כן (מנחות עו:): ממה שנאמר "ולקחת", "ולקחת מכל-מקום". ואע"פ ששאר המנחות אינן באות אלא סולת - בלחם הפנים, שהוא בא מעשרים וארבעה עשרונות בכל שבוע, חסה התורה על ממונם של ישראל, והתירה לקנותו כשהוא חיטים, שמחירו בזול יותר, ואילו קנו אותו סולת, היה ביוקר (גמרא, שם). (42) ראה למעלה פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ד. (43) "שיפה הוא גזור מן 'ישופך ראש' (בראשית ג, טו), ועניינו שיכו החטיטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר" (פירוש המשנה, מנחות עו:). (44) "בעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת" (פירוש המשנה, שם). (45) הטענות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה (שם עו). במשנה. וראה למעלה הל' איסורי מזבח שם ה"ה. (46) כן הוא שם במשנה: לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין וכו' והיה מנופה ב"א נפה. כלומר מנפה את הקמח עד שתהיה סולת מובחרת, וכל נפה ונפה מאלו הנפות, היתה דקה יותר מחברתה, ראה בפירוש המשנה שם. (47) ראה למעלה ה"ב. (48) כמפורש במנחות נו, א - בדברי רבי עקיבא, שממה שאמרה התורה (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", למדו "אשר תקריבו, לרבות לחם הפנים לחימוץ", היינו שאסור להחמיצו. וראה למעלה פ"ב הי"ט. (49) כן כתב רבינו בפירוש המשנה מנחות פ"ו מ"ז. ומקור הדבר, שאפילו בפחות או יותר מעשרים וארבעה סאין - כשר, הוא בברייתא במנחות שם: "תנו רבנן, כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרון - פסולות, ריבה במדת סאין או שמיעט במדת סאין שלהן - כשירות". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ח. אבל הדין הזה שאם לא נפה אותם באחת-עשרה נפה - כשרים, לא מצאנו מקורו. ולהלן פ"ח ה"ה, גבי עומר ושתי הלחם, לא הביא זאת. ועי' בתוספות יום-טוב' שם.

22 ז. לִישְׁתֵּן וְעִירֵכְתָּן - בַּחוּץ⁵⁰, וְאַפִּיתָן - בְּפָנִים
23 בְּעִזְרָה⁵¹, כְּשֶׁאֵר הַמִּנְחוֹת⁵². וְלִשְׁתֵּן אוֹתָן אֶחָת
24 אֶחָת⁵³, וְאוֹפִין אוֹתָן שְׁתֵּים⁵⁴.

(50) כלומר, חוץ לעזרה, מנחות צה, ב - במשנה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה, מנחות פ"א מ"ב). (51) משנה, מנחות שם. וכן הוא ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י. וראה להלן פ"ח ה"ו. והסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא

מנחות פ"א, ו'סיפרא' אמור, שם. וראה להלן ה"ד כיצד מסדרין את הלחם. (22) שם ושם. ובסוכה נו, א. ויומא יח, א. (23) ראה למעלה פ"ד ה"ט-יב. (24) ראה למעלה שם הי"ד.

1 ד. וְכִיצַד מְסַדְרִין אֶת הַלֶּחֶם? ²⁵ אַרְבַּעַה פְּהִינִים
2 וְכִנְסִים, שְׁנֵים בִּידָן שְׁנֵי סְדְרִין²⁶ וּשְׁנֵים בִּידָם שְׁנֵי
3 בְּזִיכִין²⁷. וְאַרְבַּעַה מְקַדְמִין לְפָנֵיהֶם²⁸, שְׁנֵים לְטַל
4 שְׁנֵי סְדְרִים וּשְׁנֵים לְטַל שְׁנֵי בְּזִיכִין שְׁהִיוּ שָׁם עַל
5 הַשְּׁלָחַן²⁹. הַנִּכְנְסִין עוֹמְדִין בְּצִפּוֹן³⁰ וּפְנֵיהֶם
6 לְדִרוֹם³¹, וְהַיּוֹצְאִין עוֹמְדִים בְּדִרוֹם וּפְנֵיהֶם לְצִפּוֹן.
7 אֵלּוּ מוֹשְׁכִין³² וְאֵלּוּ מְנִיחִין³³, וְטַפְחוֹ שֶׁל זֶה בְּתוֹךְ
8 טַפְחוֹ שֶׁל זֶה³⁴; שְׁנַאֲמַר: לְפָנֵי תְּמִיד³⁵.

(25) כל זה במשנה מנחות צט, ב. (26) שתי מערכות של לחם הפנים, שש לכל מערכת. (27) עם לבונה. (28) כלומר נוסף לארבעה הכהנים הנ"ל, מקדימים עוד ארבעה כהנים ונכנסים לפניהם. (29) משבת שעברה. (30) "דהכי שפיר מילתא, דאותן המסדרין העבודה יהיו בצפון, דקדושת צפון חמירא" (= דשחיתת קדשי קדשים בצפון) - רש"י במשנה שם, וראה למעלה פ"ד הי"ב. (31) "וסתמא כמאן-דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין, ורוחבן צפון ודרום" (רש"י שם). וכן פסק רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ב. (32) את הלחם בשבת שעברה. (33) הלחם החדש. (34) כלומר, בעת ובעונה אחת, ועד שלא יגביהו המושכים מן השולחן אלו מיד מניחים אלו, שלא ישרא השולחן בלי לחם, אף לשעה קלה. (35) שם במשנה, וכדברי תנא-קמא, ולא כדברי רבי יוסי.

9 ה. יֵצְאוּ וְנָתְנוּ אֶת הַלֶּחֶם שְׁהוֹצִיאוּ עַל שְׁלָחַן זֶהָ
10 אַחֵר שְׁהָיָה בְּאוֹלָם³⁶, וְהַקְטִירוּ הַבְּזִיכִין, וְאַחֵר כָּף
11 מְחַלְקִין הַחֲלוֹת³⁷. וְאִם חָל יוֹם הַכַּפּוּרִים לְהִיּוֹת
12 בַּשַּׁבָּת³⁸ - הַחֲלוֹת מִתְחַלְקוֹת לְעֶרְבָּה³⁹.

(36) שם במשנה: "שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורידין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד". והביא רבינו כל זה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט' (חידושים ומקורים' מבעל 'מנחת חינוך'). ולא הביאו כאן, לפי שכאן מדובר במה שנעשה בשבת, ואילו הנחת הלחם על שולחן של שיש היה בערב שבת, כמפורש בתוספתא (מנחות פ"א ע"א ע"א 16 530). (37) שם במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים", וראה למעלה פ"ד ה"י, כי "אין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש". (38) שא"א אפשר לאכלו ביום. (39) שם במשנה, ולערב דווקא ולא למחרת, שהרי הוא נפסל בלינה, ראה רש"י שם.

13 ו. כִּיצַד מַעֲשֶׂה לֶחֶם הַפָּנִים? מִבִּיא אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
14 סָאִים⁴⁰ חֲטִיִּם⁴¹ הָרְאוּיִין לְמִנְחוֹת⁴², וְשִׁפִּין אוֹתָם⁴³
15 וּבּוֹעֲטִין בָּהֶן⁴⁴ כְּשֶׁאֵר חֲטִי מִנְחוֹת⁴⁵, וְטוֹחֲנִין
16 אוֹתָן, וּמְנִפִין מֵהֶן בְּאַחַת עֲשָׂרָה נָפָה אַרְבַּעַה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ח' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קכג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ארכה עשרה טפחים ורחבה חמשה, ראה להלן (תוספות יום-טוב' מנחות פי"א מ"ד). ומקורו בברייתא שם זה, א: "כמין כוורת היה לה בתנור, ודומה כמין טבלא מרובעת". ומפשטות הלשון משמע שהיא מרובעת גם למטה. ולא כרבי יוחנן (שם צד): שאמר שהיתה כמין ספינה, שצרה למטה ורחבה למעלה, אלא כרבי חנינא (שם) שהיה קשיש מרבי יוחנן (כסף-משנה). (60) במשנה, שם צו, א: "לחם פנים, שיהא לו פנים". ובפירוש המשנה שם: "שיהיו לו פנים הרבה". (61) במשנה שם לדברי הכל, ולא נחלקו שם אלא במידת השולחן. (62) גבוהה. (63) כן פירש רבינו מה ששינו שם במשנה "וקרנותיו שבע אצבעות", כלומר גבוהה שבע אצבעות (כסף-משנה). ורש"י שם פירש באופן אחר. והעיר הרש"י שם ממה שאמרו בפסחים לו, א - שלחם הפנים היה עוביו (=גובהו) טפח, וטפח אינו אלא ארבע אצבעות באגודל ושש אצבעות בזרת (מנחות מא:). ואפשר שהכוונה לטפח שוחק שהוא גדול מטפח עצב. ויתכן כי הסוגיא בפסחים היא לדעת בן זומא (מנחות, שם) שאמר "לחם פנים" – "שיהא לו פנים", וכוונתו לחלוק על מה שאמר תנא-קמא שגבהו שבע אצבעות, ועל זה אמר שיהיו לו פנים ואין פנים פחותים מטפח (סוכה ה:), ורבינו פסק כתנא-קמא. או אולי כוונת רבינו כאן לאחר האפיה, שאז היה גבהו שבע אצבעות, ובפסחים שם - היינו לפני האפיה. וראה ב'מעשה רוקח'. (64) כרבי מאיר במנחות צו, א. שמה שנאמר (שמות כה, חג) "ועשית שולחן עצי שטים, אמתיים ארכו ואמה רחבו", הוא באמה בת ששה טפחים ולא כרבי יהודה (שם) שאמר שהכוונה לאמה בת חמשה טפחים, והלכה כמותו משום שגם אבא שאול (שם במשנה) סובר כן, ראה למעלה ה"ב (כסף-משנה). (65) שם במשנה. ומשום שאורך החלה כמעט כאורך השולחן, ורחבו כמעט כרוחב השולחן, ומכיון שהיו שתי מערכות לא היה אפשר להניחם כי-אם אורך החלה לרוחב השולחן ('קריית ספר' בשם הרב דוראן ז"ל). (66) כלומר, אחר שהוא כופל את הטפחים מכאן ומכאן, נשאר ריוח בין שני הכפלים (והוא כמין כ"ף כ). וראה במשנה, שם: "כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים ריוח באמצע", ופירשו רש"י ורבינו גרשום כי היו טפחיים ריוח בין שני הסדרים, שהרי אורך השולחן שנים עשר טפחים, ורוחב החלה חמשה טפחים, ובשני הסדרים יחד היו עשרה טפחים, הרי שנשאר ריוח של שני טפחים בין שני הסדרים, אבל מדברי רבינו נראה שלא גרס "וטפחיים ריוח באמצע" כי-אם "וריוח באמצע". והיינו ריוח שבין הכפלים. (67) ראה למעלה ה"ב. (68) ראה למעלה, שם.

יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (פירוש המשנה שם, וראה ב'מעשה רוקח'). ובקושיית הגמרא (מנחות שם), כיון שאפיתם בעזרה, נתקדשו, וכיון שאפיתם בערב שבת, למה אינם פסולים בלינה? תירץ ב'אור שמח' (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג) שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם, כמפורש במנחות ק, א. וה'חתם סופר' (או"ח סי' קכה) תירץ לפי דברי רבי (מנחות מח). ששחיתת הכבשים מקדשת את הלחם, וכל זמן שלא נשחטו אין כאן אלא קדושת דמים, שאינה נפסלת בלינה. (52) כלומר, אפיתו בפנים כשאר המנחות, אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי שאר המנחות גם לישתן ועריכתן בפנים. ראה למעלה פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"א-כג. וראה 'מעשה רוקח'. (53) משנה, מנחות צד, א. ובגמ' שם אמרו "מנא הני מילי: דתנו רבנן, שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה), מלמד שנילושת אחת אחת". (54) שם במשנה. ובגמרא שם אמרו "ומנין שאפיתם שנים שנים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) ושמת אותם". "שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור, תהא בלשון אותם, שמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסין יחד בתנור" (רש"י שם).

1 ח. ושלשה דפוסין⁵⁵ של זהב⁵⁶ היו להם: אחד
2 שנותנין בו החלה והיא בצק; והשני שאופין אותה
3 בו⁵⁷; והשלישי שנותנין אותה בו פשרודה אותה מן
4 התנור, כדי שלא תתקלקל⁵⁸.

(55) כלומר, שלש תבניות. ברייתא שם, ותוספתא פי"א שם, ו'סיפרא' שם ה"ב. (56) כך הוא בתורה (שמות כה, כט) שהקערות שהם הדפוסים היו של זהב, אבל רש"י בחומש (שם) כתב שהדפוסים שאופין אותה בהם היו של ברזל ('הר המוריה'). וראה 'מעשה רוקח' כאן. (57) "והוא גדול מעט מן הדפוס הראשון" ('רבינו גרשום' שם), כלומר גבוה מן הראשון, ואילו בגדלו נשמע מדברי הגמרא כי הדפוס השני היה כראשון, שאם לא כן, מה מקשה 'וליהדרה לדפוס קמא'. (58) שם במשנה ובגמרא. ולפי שהיא דקה, אם לא היה נותנה בדפוס, היתה מתקלקלת ('רבינו גרשום'). ומכיון שלאחר האפיה היא מתנפחת ולא יכול להחזירה לדפוס הראשון – היה צורך בדפוס שלישי, שהוא גדול יותר מהדפוסים הקודמים (שם, בגמרא).

5 ט. פל חלה מהן מרבעת⁵⁹, שנאמר: לחם הפנים -
6 שיהיו לו פנים רבים⁶⁰. ארץ פל חלה מהן עשרה
7 טפחים, ורחבה חמשה טפחים⁶¹, ורומה⁶² שבע
8 אצבעות⁶³. והשלחן ארכו שנים עשר טפח, ורחבו
9 ששה טפחים⁶⁴. נותן ארץ החלה על רחב השלחן⁶⁵,
10 נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מקאן ושני
11 טפחים מקאן. וכופל את היוצא מקאן ומקאן,
12 וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע⁶⁶. וכן מצינו
13 חלה על גבי חלה⁶⁷, עד שעורף שש חלות⁶⁸. וכן
14 עושה בצד המערכה שניה שש חלות.

(59) כלומר, לא עגולה. אבל לא היתה מרובעת ממש, שהרי

15 י. אין אפית לחם הפנים דוחה את השבת⁶⁹
16 ולא את יום טוב⁷⁰; אלא בערב שבת אופין
17 אותן, ועורכין אותן למחר⁷¹. ואם חלו שני
18 ימים טובים של ראש השנה להיות בחדמישי
19 ובערב שבת⁷² - אופין אותן מיום רביעי⁷³.

(69) משנה, שם זה, ב. (70) כלומר, אם חל יו"ט ביום ו', אין אופין אותן ביום-טוב אלא בערב יום-טוב (שם ק: במשנה), שאין אופין ומבשלים ביום-טוב אלא מה שאוכל

קכד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ח' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

למחר) שלא קרב המתיר כמצוותו. ומה שלא חל נותר על הלחם, משום שהלחם אינו ראוי לאכילה. וכמו כן אינו חייב הטמא שאכלו, משום שרק הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, ואילו לחם זה לא ניתר לטהורים. (83) נראה שכן גרס רבינו בבבא השנייה, שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין (בשבת) (באחד בשבת) והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול" ('תוספות יום-טוב' שם). ועי' בפירוש המשנה, שם. (84) כלומר בשבת שניה, שעכשיו עבר עליהם הזמן הצריך להם, דהיינו משבת לשבת (לחם-משנה). (85) כן הוא בספר ישן (כסף-משנה) ובכתב-יד קדמון ('מעשה רוקח'). (86) שהרי עבר עליהם הזמן הצריך להם, כנ"ל.

12 יג. פיצד יעשה⁸⁷ בלחם ובזיכין שסדרן לאחר
13 השבת? ניחם⁸⁸ שם על השלחן עד שיעבר עליהן
14 יום השבת והן מסדרין, ואחר כך יקטיר הבזיכין
15 לשבת הפאה אחר השבת שעברה עליהן והן
16 מסדרין. שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על
17 השלחן פמה שבתות⁸⁹ - אין בכך פלוג.

(87) כלומר, מה שכתבנו למעלה "שלא נפסל הלחם", אין זה דין של דיעבד בלבד, אלא גם לכתחילה עושה כן (לחם-משנה). (88) בבא שלישית במשנה שם, וכוונתה כמה מקורות (ראה שנויי נוסחאות שם) שלא גרסו שם "פסול". (89) במשנה שם: "ימים רבים". אבל כן נראה בזבחים פז, א. כי אין לינה פוסלת בראשו של שולחן, כשם שלא פסלה בראשו של מזבח (לחם-משנה).

18 יד. סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן,
19 והקטיר את הבזיכין לאחר השבת, בין לאחר שבת
20 זו בין לאחר שבת אחרת הפאה - נפסל הלחם. והרי
21 הוא פקדשים שנפסלו, שחייבין עליהן⁹⁰ משום פגול
22 ונותר וטמא, כמו שיתבאר⁹¹.

(90) תוספתא מנחות סוף פ"א ('תוספות יום-טוב'). ואין לזה סתירה מן הבבא השנייה במשנה שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת, והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול, ואין חייבין עליהן משום פגול ונותר וטמא", שהרי רבינו גרס שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת", ראה למעלה הי"ב. ובעל 'חזון איש' כתב שצריך להגיה "שאין חייבין עליהן", שהרי "כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן" (פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הט"ז). (91) בהל' פסולי המוקדשין, שם.

23 טו. נפרסה⁹² חלה אחת מן הלחם: אם עד שלא
24 הסיר הלחם מעל השלחן נפרסה - הלחם פסול⁹³,
25 ואינו מקטיר עליו את הבזיכין⁹⁴; ואם אחר שהסיר
26 הלחם נפרסה - הלחם פסול, ומקטיר עליו את
27 הבזיכין⁹⁵.

(92) נחסרה. (93) ברייתא מנחות ח, א. ט, ב. ותוספתא שם פ"א. ולמדו זאת (שם יב:) ממה שנאמר (ויקרא כד, ט)

באותו היום בלבד (פירוש המשנה, שם). (71) יש להשלים כאן: ואם חל יום טוב בערב שבת - אופין אותו בערב יום-טוב. וכן הוא במשנה, שם. (72) כגון שלא באו עדים ביום שלשים של אלול, שנוהגים באותו יום קודש ולמחר קודש (פ"ה מהל' קידוש החודש ה"ח). (73) שם במשנה.

1 יא. לא סדור הקנים⁷⁴ ולא נטילתן דוחה את
2 השבת⁷⁵; אלא מערב שבת נכנס ושוּמְטֵן ונותן
3 לארץ השלחן⁷⁶, ובאחד בשבת⁷⁷ נכנס ומכניס את
4 הקנים בין החלות.

(74) ראה למעלה ה"ב, כי בין כל שתי חלות היו שלושה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. (75) משנה, שם צו, א. ואף-על-פי שהתורה אמרה לתת הקנים בין החלות - אינם דוחים את השבת, שכשם שאמר רבי עקיבא "כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת" - כמו כן מלאכה שאפשר בלעדה, אינה דוחה את השבת, והרי סידור הקנים הוא כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם ולא יתעפשו החלות, ובשיעור הזמן הזה של יום השבת, אין חשש לכך (גמרא שם צז). וראה רש"י שם ד"ה אמאי לא דחי שבת, שכתב כי איסור זה הוא מחמת שנראה כבונה וסותר, וה'תוספות' שם ד"ה לא, כתבו שאינו אלא משום טלטול מוקצה, והוא מן השבותים שגזרו עליהם במקדש, עיי"ש. וב'סיפרא' (אמור פ"ח ה"ח) הסמיכו זאת לפסוק "יערכנו", ודרשו: יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת. וראה ב'תפארת ישראל' פ"א שם מ"ו אות מא, ובגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר. (76) כן הוא במשנה, שם. והיינו בין שני הסדרים. ראה למעלה ה"ט וה"ב. וה'תוספות' שם צז, א - ד"ה לאורכו, כתבו כי לא על השולחן ממש היה מניחו אלא על הרצפה לאורך השולחן. וראה 'תוספות יום-טוב' שם. (77) בגמ' שם צז, א - איתא "במוצאי שבת", ובתוספתא מנחות פ"א - איתא "אחר שבת", וצריך לומר שכן גם כוונת רבינו: אור ליום אחד בשבת ('הר המוריה').

5 יב. סדר⁷⁸ הלחם בשבת כמצותו, ולא הניח עמו
6 בזיכי לבונה עד למחר⁷⁹, ולשבת הפאה הקטיר
7 הבזיכין⁸⁰ - נפסל הלחם⁸¹ ואינו קדוש⁸². וכן אם
8 סדר הלחם והבזיכין באחד בשבת⁸³ והקטיר
9 הבזיכין לאחר שבת הפאה - הלחם אינו קדוש
10 ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת⁸⁴ - [לא]⁸⁵
11 נפסל הלחם⁸⁶.

(78) משנה, מנחות ק, א - בבבא ראשונה. (79) כלומר, סידר רק את הלחם כמצוותו אבל לא סידר את הבזיכין כמצוותם בשבת (ראה למעלה ה"ד), אלא סידרם לאחר השבת. (80) והרי היו הבזיכין מונחים על השולחן פחות משבעה ימים. (81) לפי שלא קרב המתיר כמצוותו. וכאן לא מועיל להניח עד השבת הבאה, כיון שהלחם הונח כדין ושהה על השולחן כמצוותו (רש"י שם). (82) ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ראה שם במשנה. אבל ראה רש"י שם שמפרש כי הלחם הוא קדוש, ומה שאין חייבין עליהן משום פיגול (אם הקטירן על-מנת לאכול מן הלחם

פְּהִנִּים¹⁹: הָאֶחָד שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי,
וְהַשֵּׁנִי שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוּזָה.

(2) ראה משנה תמיד כו. "וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו", ובפירוש המשנה שם: "וקריאת הגבר וכו' שהיה מכריז במקדש בעלות השחר רוצה לומר קרוב לעלות השחר". (3) למעלה בהלכות בית הבחירה שם כתב רבינו: "בבוא הממונה של מקדש". (4) שם במשנה "הממונה בא ודפק עליהן", ובפירוש המשנה שם: "ולשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת, כמו קול דודי דופק" (שיר השירים ה, ב), וראה למעלה בהלכות בית הבחירה שם כי "היה דופק על הכהנים שבבית המוקד", וכן נשמע מדברי המשנה שם כח. "ומשום שחציו של בית המוקד היה בנוי בקדש, לכך קורא לו רבינו, עזרה". (5) שם במשנה. וראה שם כח. במשנה ולמעלה בהלכות בית הבחירה שם, כי אחרי שפתחו לו הכהנים את בית המוקד היה נוטל את המפתח ופתח את הפשפש (=השער הקטן) שהיה אצל השער הגדול שבין בית המוקד לעזרה ונכנס לשם. (6) בודקין את העזרה. ראה במשנה שם ובהלכות בית הבחירה שם, כי אחר הממונה היו נכנסים הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות, כת אחת הולכת למזרח וכת אחת הולכת למערב, והיו בודקים את כל העזרה עד שמגיעים למקום בית עושי חביתין, לראות אם ימצאו כלי המקדש במקומם, ושיהיו שמורים יפה. (7) כלומר, חביתין כהן גדול, ראה פירוש המשנה שם. ואמרו (תמיד כח:): כי עשייה זו אינה ההקטרה, שהרי היא הייתה אחר תמיד של שחר, אלא הכנת החמין לרבוכה ועל הכנה זו לא היה פייס. (8) וזה היה אחר שיעלה עמוד השחר, שאף על פי שהממונה היה בא קודם עלות השחר, עד שנכנסו כולם ובודקו ובאו ללשכת הגזית, כבר עלה השחר. (9) נראה מכאן כי הפיס הראשון והשני היו תכופים זה לזה, וזה תמוה שהרי במשנה (יומא כב.) ובגמרא שם כד: מבואר כי הייתה שהות והפסק בין כל פיס ופיס. (10) מעל המזבח החיצוני. (11) כי "מי שזכה לתרום הוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת". (12) ויש אומרים כי היה מסדר גם מערכה שלישית לקיום האש. (13) לפי סדר המשנה היה כאן הפיס השני, אבל כבר כתבנו למעלה, בהלכה זו, כי לדעת רבינו היה הפיס השני מיד אחרי הפיס הראשון. ולשכת הכלים לא מבואר במשנה (וכמו כן בדברי רבינו בהלכות בית הבחירה) היכן מקומה, וכמו כן לא נזכרת במסכת מדות, וראה ירושלמי שקלים פרק ה הלכה ד כי שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים, וראה פירוש הראב"ד תמיד שם שכתב וזה לשונו "ולא ידענא אי דווקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכדאמר בעלמא אין שבות במקדש דהיינו נמי העזרה וכו'". (14) במשנה תמיד שם: "נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב", ורבינו בפירוש המשנה שם כתב: "מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכין לעבודת היום מן הכלים, ובגמרא חגיגה ירושלמי אמרו כנגד תשעים ושלוש אזכרות

"קודש קדשים הוא", כלל את שתי-עשרה החלות בלשון יחיד "הוא", לומר לך שצריך שכולן תהיינה שלימות. ואם לאו – פסולות. (94) דהויא לה כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שנאמר בה (שם ב, ט) "מן המנחה", פרט לשחסרה קודם קמיצה (שם ט, ט:), ראה 'קריית ספר' כאן. ואם כי במנחה שחסרה קודם קמיצה מביא מתוך ביתו וימלאנה (ראה להלן פי"א מהל' פסולי המוקדשין הט"ז) – בלחם הפנים אינו יכול להביא מתוך ביתו, שהרי צריך שיהא הלחם על השולחן מהשבת שעברה, וראה ב'שיטת מקובצת' שם ח, א - אות א. (95) ברייתא ותוספתא שם. ומשום שזה דומה לשייריים של מנחה שחסרו בין קמיצה להקטרה, שמקטיר קומץ עליהו ושייריים אסורים באכילה (שם בגמרא, וראה 'קריית ספר' כאן). וראה בתוספתא שם, שאם הוקטרו הבזיכים ואחר-כך נפרס הלחם – הלחם כשר.

1 טז. הגיע זמן הלחם להסירו - הרי זה פְּמִי
2 שְׁהִסְרִיו⁹⁶, ואם נפרס הלחם - מקטיר הבזיכין ואף
3 על פי שלא פרק המערכה. נְטָמָא אֶחָד מִן
4 הַסְּדֵרִין⁹⁷, בֵּין לַפְּנֵי הַקֶּטֶרֶה בֵּין לְאַחֵר הַקֶּטֶרֶה, או
5 שְׁנֵטְמָא אֶחָד מִן הַבְּזִיכִין⁹⁸ - הִטְמָא בְּטִמְאָתוֹ
6 וְהִטְהִיר בְּטִהְרָתוֹ.

(96) שם בגמרא: "אמר רבי אליעזר, לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנם לפרק אע"פ שלא פירקה, כמי שפירקה דמא". (97) משנה, מנחות יד, ב - כחכמים ולא כרבי יהודה. (98) ברייתא שם טו, א. כחכמים ולא כרבי יהודה.

יום חמישי ט' אדר א' ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁעִי

(1) יבאר בו סדר העבודות התמידיות בכל יום, ועל מה היו אומרים שירה.

7 א. סֵדֶר עֲבוֹדוֹת הַתְּמִידוֹת בְּכָל יוֹם כֶּף הוּא: סְמוּךְ
8 לְעֹלֹת הַשֶּׁחֶר² יְבוֹא הַמְּמַנֶּה שְׁעַל הַפִּסוֹת³ וְיִקְיֵשׁ
9 עַל הָעֶזְרָה⁴ וּפּוֹתְחִין⁵. וּמִבְּלִשְׁתִּין אֶת כָּל הָעֶזְרָה.⁶
10 וּמִעֲמִידִין עוֹשֵׂי חֲבִיתִין⁷ לְעֹשׂוֹת הַחֲבִיתִין. וְכָל
11 הַכֹּהֲנִים שֶׁשָּׁם כָּבֵר טָבְלוּ קִדְּם שִׁיבֹא הַמְּמַנֶּה וְלִבְשׁוֹ
12 בְּגָדֵי כְּהֵנָה, וְיִבְאוּ וְיַעֲמִדוּ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית⁸ וְיַפְּסוּ
13 פִּיסֵי רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי⁹ וְיִזְכֹּה כָּל אֶחָד בְּמִלְאָכָתוֹ, כְּמוֹ
14 שֶׁבְּאַרְנוֹ. וּמִתְחִיל זֶה שְׁזָכָה בְּתֵרוּמַת הַדִּשָּׁן¹⁰ וְתוֹרֵם
15 עַל הַסֶּדֶר שֶׁאֲמַרְנוּ, וְאַחֵר כֶּף מְסַדֵּר מַעֲרֵכָה
16 גְּדוּלָּה¹¹, וְאַחֵר כֶּף מְסַדֵּר מַעֲרֵכָה שְׁנִיָּה¹², וְאַחֵר כֶּף
17 מַעֲלָה שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים וּמַנִּיחֵן עַל מַעֲרֵכָה גְּדוּלָּה
18 לְהִרְבּוֹת הָאֵשׁ. וְאַחֵר כֶּף נִכְנָסִין לְלִשְׁכַּת הַכִּלִּים¹³
19 וּמוֹצִיאִין כָּל כְּלֵי הַשֵּׁרֶת הַצָּרִיכִין לָהֶן כָּל הַיּוֹם¹⁴.
20 וּמַשְׁקִין אֶת הַתְּמִיד מִיָּסֵם¹⁵, וְזֶה שְׁזָכָה בְּשִׁחִטָּתוֹ
21 מוֹשְׁכֵו לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְהוֹלִכִין אַחֲרָיו הַכֹּהֲנִים
22 שְׁזָכוּ לְהַעֲלוֹת הָאֵיכָרִים¹⁶, וְשׁוֹהִין שָׁם עַד שֶׁפּוֹתְחִין
23 שַׁעַר הַהִיכָל הַגָּדוֹל¹⁷, וּבִשְׁעַת פְּתִיחַת הַשַּׁעַר
24 שׁוֹחֲטִין אֶת הַתְּמִיד¹⁸. וְאַחֵר כֶּף נִכְנָסִין לְהִיכָל שְׁנֵי

קבו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ט' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

22 בְּרָכָה אַחַת, וְהָיָא שְׁלֵאמָרוּ אֲנָשִׁי מִשְׁמַר הַיּוֹצֵא
23 לְאֲנָשִׁי מִשְׁמַר הַנֶּכְסִים: מִי שֶׁשָּׂכַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הָזֶה
24 יִשְׁכֵּן בְּיָנִיכָם אֶהְיֶה אִתּוֹה שְׁלוֹם וְרַעוּתָם.³⁶ וְאַחֵר כֶּךָ
25 מִפִּסְטִין פִּסִּי שְׁלִישִׁי³⁷ וְרִבְעִי³⁸, וְזוֹכֶה בְּקִטְרֶת מִי
26 שְׁזוֹכָה, וְנִכְנָס וּמִקְטִיר. וְאַחֵר כֶּךָ נִכְנָס זֶה שְׁזוֹכָה
27 בְּדִשּׁוֹן הַמְנוּרָה וּמִטִּיב שְׁתֵּי הַנְּרוֹת³⁹. וְיוֹצֵא זֶה
28 שֶׁהִקְטִיר עִם מִדְשׁוֹן הַמְנוּרָה, וְעוֹמֵד עַל מַעְלֹת
29 הָאוֹלָם הוּא וְאַחֵר הַפְּהֲנִים⁴⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

..."וְזוֹכֶה בְּקִטְרֶת מִי שְׁזוֹכֶה וְנִכְנָס וּמִקְטִיר וְאַחֲרָיו נִכְנָס זֶה
שְׁזוֹכֶה בְּדִשּׁוֹן הַמְנוּרָה וּמִטִּיב שְׁתֵּי הַנְּרוֹת".

וצריך להבין: מדבריו עולה שפסק כדעת חכמים
שהקטורת קודמת להטבת שתי נרות, ולא כדעת אבא
שאל משמיה דאביי, שדם התמיד קודם להטבת שתי
נרות, וא"כ מדוע בתפילת הבוקר נסדרה הברייתא דאביי
הוה מסדר סדר המערכה... אליבא דאבא שאל, הרי אין
הלכה כמותו.

וכתב ה'בית יוסף' שאע"פ שהרמב"ם פסק כחכמים
דפליגי אבא שאל... וכן נראה דעת הסמ"ג... מאחר
שמצאו העולם שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאל,
משמע דסבירא ל' דהכי הלכתא, ולכן לא רצו לשנות
הסדר ההוא. וצריך להבין, הרי גם הרמב"ם והסמ"ג ידעו
שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאל, ואע"פ כ פסקו
כחכמים, ומה חידוש מצאו העולם שאביי סידר סדר
המערכה כאבא שאל. ועוד קשה שבסדר העבודה דיוה"כ
נסדר הסדר שלא כאבא שאל, שהרי אנו אומרים "לפנים
יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב
את שתי הנרות".

והביאור בזה: שייכות הקטורת והדלקת הנרות היא
שהקטורת פועלת חיבור וקישור לקב"ה עוד יותר מקרבן
(לשון קירוב), עד שנעשים מציאות אחת "בחד קטירא
אתקטירנא". ומזה מובן שעיקר עניינו של המשכן –
'השראת השכינה' – נעשה על-ידי הקטורת. כמו-כן אחד
עשר סממני הקטורת מרמזים על "אחד עשר יום מחורב",
למעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב – עצמותו ומהותו
ית' שלמעלה מעשר ספירות, ודוגמתו בנשמה שהיא
בחינת יחידה שבנפש.

הנרות הם נשמות ישראל "נר ה' נשמות אדם", שהטבתן
והדלקתן היא על-ידי התורה והמצוות – "נר מצוה ותורה
אור". ובנוסף לזה על-ידי הדלקת הנרות נמשך ומתגלה
אור הקדושה גם בעולם.

וזה שכתב ה'בית יוסף' "מצאו העולם" – עולם מלשון
העלם – היינו שבזמן החושך וההעלם שבזמן הגלות, אין
אפשרות שהעניין הנעלה של הקטורת יאיר בגילוי

שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי". (15) תמיד שם
במשנה, כדי שיהא נוח להפשט. (16) שם במשנה. כדי
שיאחזו את התמיד בשעת השחיטה שהרי "לא היו כופתין
את הטלה אלא עוקדין אותו, מי שזכו באברים אוחזין בו".
(17) כלומר השער הגדול של ההיכל. (18) תמיד שם
במשנה: "לא היה השוחט עד ששומע שער הגדול שנפתח".
(19) הם שפתחו את השער הגדול שבהיכל.

1 ב. וְהַמְדִּישׁוֹן אֶת הַמְנוּבָח מִדְשׁוֹנוֹ בְּשַׁעַר שְׁהַשּׁוֹחֵט
2 שׁוֹחֵט אֶת הַתָּמִיד. וְאַחֵר כֶּךָ זוֹרֵק הַדָּם²⁰ זֶה שֶׁקָּבְלוֹ.

(20) כחכמים הסוברים שבקטורת הוא מפסיק בין חמש נרות
לשתי נרות, ולא כאבא שאל האומר (שם לג.) שבשחיטת
התמיד ובזריקתו הוא מפסיק ביניהם.

3 ג. וְאַחֵר שְׁזוֹרְקִין אֶת הַדָּם מִטִּיב²¹ זֶה שֶׁבְּהִיכָל
4 חָמֵשׁ נְרוֹת, וְיוֹצֵאִין שְׁנֵיהֶן מִן הַהִיכָל²². וְאֵלוֹ
5 שְׁבִיבֵית הַמִּטְבָּחִים מִפְּשִׁטִּין וּמִנִּתְחִין, וְכָל אֶחָד
6 וְאַחֵר²³ מַעְלָה אֶבֶר שְׁזוֹכָה בּוֹ לִפְכָּשׁ. וְנוֹתְנִין
7 הָאֵיבָרִים מִחֲצִי כֶּכֶשׁ וּלְמִטָּה בְּמַעְרָבוֹ. וְשֶׁל מוֹסְפִין
8 הֵיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן מִחֲצִי כֶּכֶשׁ וּלְמִטָּה בְּמַזְרְחוֹ. וְשֶׁל
9 רְאִשֵׁי חֲדָשִׁים²⁴ נוֹתְנִין עַל הַמְנוּבָח מִלְמַעְלָה בֵּין קֶרֶן
10 לְקֶרֶן בְּמָקוֹם הַלּוּף רִגְלֵי הַפְּהֲנִים²⁵, כְּדִי לִפְרֹסְמוֹ
11 שֶׁהוּא רֹאשׁ חֲדָשׁ²⁶. וּמוֹלְחִין שָׁם אֶת הָאֵיבָרִים.
12 וְזוֹרְקִין מִלַּח עַל גְּבִי הַכֶּכֶשׁ, אֶפְלוֹ בְּשִׁבְתָּ, כְּדִי שְׁלֹא
13 יִחְלִיק וְיִפְּלוּ הַפְּהֲנִים שָׁם²⁷ בַּעֲת הַלִּיקָתָן בְּעֲצִים
14 לְמַעְרָכָה²⁸. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמִּלַּח חוּצָין בֵּין רִגְלֵיהֶם
15 וּבֵין הַכֶּכֶשׁ, הוֹאִיל וְאֵין הַהוֹלָכָה הַזֹּאת²⁹ עֲבוּדָה -
16 אֵינָן חוֹשְׁשִׁין.

(21) כלומר, מדליק. (22) שהרי גמרו עבודתם. (23) מאלו
שזכו בפס. (24) כלומר מוספי ראשי חדשים.
(25) שקלים שם: "של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב
המזבח מלמעלה", ובירושלמי שם: "איזהו כרכוב המזבח
אמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים".
(26) ירושלמי שקלים שם וכן בבלי סוכה נה. "אמר ר' יוחנן
כדי לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו". ומפרש רש"י סוכה
שם "לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן
חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו". (27) משנה
עירובין קד. "בוזקין מלח על גבי כבש (בשבת) בשביל שלא
יחליקו". ומפרש רש"י: "מפזרין ומכתתין על הכבש מפני
שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק". (28) כן
הוא בגמרא שם כי דברי המשנה הנ"ל אינם אלא בעת
הולכת עצים למערכה, שאין זו עבודה, אבל בשעת הולכת
האברים, שהיא עבודה, המלח חוצץ בין רגלי הכהנים
לכבש. (29) של העצים.

17 ד. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין הָאֵיבָרִים לִפְכָּשׁ מִתְּכַנְסִין פֶּלֶן
18 לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית³⁰, וְהַמְנָה אוֹמֵר לָהֶם: בְּרָכוּ בְּרָכָה
19 אַחַת. וְהֵן פּוֹתְחִין וְקוֹרִין אֶהְיֶה עִוְלָם, וְעֵשֶׂרֶת
20 הַדְּבָרוֹת³¹, וְשִׁמְעוּ, וְהָיָה אִם שְׁמוֹעֵי³², וְיֹאמְרוּ, וְאָמַת
21 וְנִצְיָכִים³³, וְרָצָה, וְשִׁים שְׁלוֹם³⁴. וּבְשִׁבְתָּ³⁵ מוֹסִיפִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ט' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קכו

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

17 **אומְרִין הַלּוֹים הַשִּׁיר, וּמִכֵּין הַמְשׁוּרְרִין בְּמִינֵי נִגּוֹן**
18 **שְׁבַמְקָדָשׁ, וְתוֹקְעִין תְּשַׁע תְּקִיעוֹת עַל פְּרָקֵי הַשִּׁיר.**

41) זה היה בשעה שנכנסו להקטיר הקטורת, כמבואר בתמיד פרק ה משנה ו. ואם כן זה היה לפני שעמדו על מעלות האולם. באופן שדברים אלו לא נכתבו לפי הסדר (כסף משנה). 42) תמיד שם במשנה. וראה בתוספות יום טוב שם שכתב שהיו שלוש מגרפות, אחת שגורפים בה הדשן (שם פרק ב משנה א), השנייה שהיא כלי שיר (שם פרק ג משנה ח) ושלישית, מגריפה זו שמשמיעה קול בשעה שזורקין אותה. 43) ראה שם במשנה כי "אין אדם שומע קול חבירו בירושלים מקול המגריפה. 44) ואין הכוונה שמיד השתחוו, אלא לאחר גמר עבודת התמיד. 45) שם. ואין הכוונה שהיו שרים מיד, אלא מכינים עצמם לשיר, שהרי השיר היה אחר גמר כל העבודות, בשעת ניסוך היין. 46) המצורעים שכבר טהרו מצרעתם, אלא שצריך עוד לזרוק עליהם דם האשם. 47) שער ניקנור. 48) פסחים פב. כדעת רבא. ורוצה לומר שלא יחדשו שאינם נכנסים לפי שאין נכבד בעיניהם המקום המקודש. אלא עומדים ומחכים להיכנס בשער זה ולקבל את ההזאות. 49) ביומא לג. אמרו שלדעת אבא שאול "הטבת שתי נרות קודם לקטורת וקטורת קודם לאברים". ולדעת רבנן (שם יד:) קטורת קודמת להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודמת לאברים. 50) מכאן מוכח שמה שכתב רבינו למעלה (בתחילת ההלכה) "כשיגיע בין האולם וכו'", לא נכתב לפי הסדר, שאם זהו לפי הסדר, אם כן הרי כבר ירדו ממעלות האולם. 51) "אף על פי שהמשנה סתמה הסדר, למדנו מתוך המקראות וההלכות שבמסכת יומא, שאלו העומדים על מעלות האולם לא היו נושאים את כפיהן עד שהעלה, מי שזכה באברים, את האברים מן הכבש למזבח שנאמר וירד מעשות וכו' וישא אהרן את ידיו וכו'". 52) בפרק י"ד מהלכות תפילה הלכה י. 53) ראה יומא שם "אביי מסדר וכו', ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". ומפרש רש"י: "למנחה, מנחת נסכו של תמיד, דכתיב (במדבר כח, ה) ועשירית האיפה סולת למנחה וכו'. לנסכין, לנסך יינו של תמיד".

19 **ו. כְּשֶׁהָיוּ נוֹתְנִין הַיֵּין לְמִנְסַף⁵⁴, הָיוּ שְׁנֵי כַהֲנִים**
20 **עוֹמְדִין עַל שְׁלֹחַן הַחֲלָבִים⁵⁵ וְשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בִּידָן,**
21 **וְהַסִּגְוִי⁵⁶ עוֹמֵד עַל קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ⁵⁷ וְהַסּוֹדְרִין⁵⁸ בִּידָן,**
22 **וְתוֹקְעוּ וְהָרִיעוּ וְתִקְעוּ. וְבָאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל זֶה הַמִּמְנָה**
23 **עַל הַצִּלְצָל⁵⁹, אַחֵד מִימִינוֹ וְאַחֵד מִשְׁמָאלוֹ⁶⁰.**

54) תמיד פרק ז משנה ג. ונראה מסתימות לשונו של רבינו כי משנה זו היא בכל הכהנים, ולא דווקא בכהן גדול. וכן הוא בפירוש המשנה שם על דברי המשנה "בא לו להקריף את המזבח מהיכן מתחיל מקרן דרומית מזרחית", כי הוא בכל הכהנים, וכן דעתו גם למעלה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב. וראה להלן בסמוך. אבל הרא"ש שם כתב כי משנה זו היא דווקא בכהן גדול (וכן דעת רש"י בזבחים סד). 55) משנה שם. "כבר נתבאר בששי משקלים (משנה ד. וראה למעלה פרק ב מהלכות בית הבחירה הלכה טו) שהיו במערכו של כבש שתי שולחנות

בנשמות ישראל, ולכן סידר אבא שאול הסדר באופן כזה שהקטרת הקטורת היא עבודה בפני עצמה ולא בתוך הנרות. אבל ביו"כ שבו מאירה עצם נפשו של יהודי, מתגלה ומאיר גם עניין הקטורת בנשמות ישראל.

(על פי י"ן מלכות ספר עבודה סימן מה)

30) משנה תמיד פרק ד (לא): "ובאו להן ללשכת הגזית לקרות את שמע", וברש"י שם: "והכי נכון הדבר שיתפללו קודם שיקטירו שום הקטר ויעלה קרבנם לריח ניחוח". 31) שם במשנה. "ולפי שהם עיקר הדת וראשיתו". 32) שם במשנה. ואף על פי שלא הגיע זמן קריאת שמע (כמו שאמרו ביומא לז: הקורא שמע עם אנשי משמר לא יצא, מפני שאנשי משמר משכימין), מקדימים הכהנים, שהעבודה מוטלת עליהם, לקרותה קודם היום, שמא תימשך עליהן העבודה ויימנעו לקרות. 33) כלומר פרשת הציצית. 34) שם במשנה: "ברכו את העם שלוש ברכות אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם כי ברכת כהנים הכוונה לברכת "שים שלום", ולפי שכולן (=אמת ויציב, רצה ושים שלום) תפלה על ישראל ועליהם אמרו וברכו את העם, אבל ברכת כהנים הידועה והוא "יברך ה'", לא הייתה בלשכת הגזית, אלא על מעלות האולם אחר גמר העבודה. 35) שאז מתחלפין המשמרות. 36) שם במשנה: "ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא", ובברכות יב. אמרו: "מאי ברכה אחת? אמר רבי חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין בניכם אהבה ואחוהה ושלום וריעות". 37) מי מקטיר הקטורת. 38) מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. 39) כרבנן (יומא יד:) שמקטיר קטורת ואחר כך מטיב שתי נרות, ולא כאבא שאול (שם לג.) שהטבת שתי נרות קודמת לקטורת. 40) תמיד פרק ז משנה ב: "באו ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים".

1 **ה. כְּשֶׁיָּגִיעַ בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴¹, נָטַל אֶחָד**
2 **הַמַּגְרִיפָה וַיִּרְקָה בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴², וְהָיָה לָהּ קוֹל**
3 **גְּדוֹלָה⁴³. וְשָׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵיחָה מְשַׁמֶּשֶׁת בָּהֶן: הַשּׁוֹמֵעַ**
4 **אֶת קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו הַכַּהֲנִים נִכְנָסִין**
5 **לְהַשְׁתַּחוּת וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁴. וְכֵן לִזְי הַשּׁוֹמֵעַ אֶת**
6 **קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו הַלּוֹים נִכְנָסִין לְדַבֵּר בְּשִׁיר**
7 **וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁵. וְרָאשׁ הַמַּעֲמָד, כְּשֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת**
8 **קוֹלָהּ, הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמָאִים⁴⁶ עַל שַׁעַר**
9 **הַמְּזוֹרָח⁴⁷, מִפְּנֵי הַחֹשֶׁךְ, שֶׁיֵּדְעוּ הַכָּל שְׁעָדִין לֹא**
10 **הַבִּיאוּ כִּפְרָתָן⁴⁸. וְאַחֵר כֶּךָ מַעֲלָה זֶה שְׁזָכָה בְּאִיבָרִים**
11 **אֶת הָאִיבָרִים מִן הַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ⁴⁹. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין אֶת**
12 **הָאִיבָרִים, מִתְחִילִין אֵלָיו שַׁעַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם⁵⁰**
13 **וּמִבְרָכִין בְּרַבַּת כַּהֲנִים⁵¹ בְּרַכָּה אֶחָת בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ,**
14 **כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּמִקְוָמָה⁵². וְאַחֵר כֶּךָ מַעֲלִין סֵלֶת**
15 **הַנִּסְכִּים⁵³. וְאַחֵר הַסֵּלֶת מִקְטִיר הַחֲבִיתִין. וְאַחֵר**
16 **הַחֲבִיתִין מַעֲלִין אֶת הַיֵּין לְנִסּוֹף. וּבִשְׁעַת הַנִּסּוֹף**

ט. השיר שֶהָיוּ הַלְוִים אוֹמְרִין: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ
אוֹמְרִין: לֹה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ⁶⁶. בַּשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִין:
גְּדוֹל ה' וּמַהֲלֵל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קֹדֶשׁ
וְגוֹמֵר⁶⁷. בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִין: אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת
אֵל, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט⁶⁸. בְּרִבְעִי הָיוּ אוֹמְרִין: אֵל
נִקְמָוֹת ה', אֵל נִקְמָוֹת הוֹפִיעֵ⁶⁹. בַּחֲמִישִׁי הָיוּ
אוֹמְרִין: הַרְגִּינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזֵינוּ, הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי
יַעֲקֹב⁷⁰. בַּשְּׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִין: ה' מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבָשׁ,
לְבָשׁ ה', עַז הַתְּאֵזֶר וְגוֹמֵר⁷¹. בַּשְּׁבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִין:
מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי⁷². בַּמוֹסָפִי שִׁבְתּוֹ אוֹמְרִים
שִׁירַת הָאֲזִינוּ. וְחֹלְקִין אוֹתָהּ לְשִׁשָּׁה פְּרָקִים, הַזֵּי"ו
ל"ף⁷³, פֶּדֶרֶף שְׁקוֹרְאִין אוֹתָהּ שִׁשָּׁה בְּבֵית הַפְּנִסֶּת,
וְאוֹמְרִין פֶּרֶק בְּכָל שְׁבֵת. גְּמָרוֹ הַשִּׁירָה בַּשְּׁשָׁה
שְׁבִתוֹת - חוֹזְרִין לְרֵאשׁ. בַּמִּנְחָה שֶׁל שְׁבֵת אוֹמְרֵי אֶז
יִשִּׁיר מִשְׁחָה⁷⁴ וְיָמִי כַמְכַה⁷⁵ וְגוֹמֵר⁷⁶. בַּמוֹסָף שֶׁל רֵאשׁ
הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִין: הַרְגִּינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזֵנוּ⁷⁷. וְאֵם חָל
לְהִיּוֹת בַּחֲמִישִׁי⁷⁸ - אוֹמְרֵי: הַסִּירוֹתִי מִסִּבְלִי שְׁכֵמוֹ
וְגוֹמֵר⁸⁰. בַּמִּנְחָה שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִים: קוֹל
ה' יִחִיל מִדְּבַר וְגוֹמֵר⁸¹.

66) וטעם לאמירת פרק זה ביום ראשון הוא משום שיום ראשון הוא תחילת מעשה בראשית. ולשון הגמרא (ראש השנה לא). "על שם שקנה והקנה ושלט בעולמו". 67) "משום שביום שני נחלקו המים והיו השמים תחתיהם אומר גדול ה'". ולשון הגמרא ראש השנה שם "על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן". 68) משום שביום שלישי נראתה הארץ שעליה יהיה הדין והדיינין, אומר א' ניצב בעדת אל (רבינו שם). ולשון הגמרא שם: "על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו". 69) משום שבו נברא השמש והירח, אומר אל נקמות ה' שהוא נוקם מן התועים אחר עבודתם (רבינו שם). ולשון הגמרא שם "על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן". 70) משום שבו נבראו מיני בעלי חיים, ויש בזה פלאים מפני החילוק שבמיניהם ותנועתם מעצמם ופלאים אחרים שיש בבעלי חיים, אומר הרנינו לא' עוזינו, לפי שבשעה שרואים אותן משבחים הבורא ומגדלים אותו, ולשון הגמרא שם "על שם שברא עופות ודגים לשבח שמו". 71) משום שבו נשלמו מעשי בראשית, ונברא האדם גם כן, שמבין גדולת הבורא יתעלה, אומר ה' מלך גאות לבש. ולשון הגמרא שם "על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן". 72) "על שם ששבת". 73) ה'אזינו, ז'כור ימות עולם, י'רכבהו על במתי ארץ, ו'ירא ה' וינאץ, ל'ו חכמו, כ'י אשא אל שמים (ראה בפרק י"ג מהלכות תפילה הלכה ה). 74) שירת הים עד "מי כמוכה". 75) שם, יא עד סוף כל השירה. 76) בגמרא שם אמרו: אז ישיר, ומי כמוכה, ואז ישיר [ישראל עלי באר - במדבר כא, יז] וכנראה שרבינו לא גרס שם אלא "אז ישיר משה ומי כמוכה". 77) שבו נאמר "תקעו בחודש שופר". 78) שאומרים בו בשחרית תמיד הרנינו, כנ"ל. 79) במוסף. 80) והטעם בזה כדי שלא לחזור ולכפול את

אחד של כסף נותנין עליו כלי שרת ואחד של שיש נותנין עליו האברים והוא שולחן החלבים הנזכר כאן". (56) ראה פרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה טז כי "ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן והוא הנקרא ממונה". וברור הדבר כי הסגן אינו מופיע אלא עם הכהן הגדול אבל אם כהן הדיוט הוא המנסך - עומד כהן הדיוט על הקרן ולא הסגן. וראה בפירוש הראב"ד (סוף מסכת תמיד) שגם דעתו כנ"ל, אלא שהסתפק אם כהן אחר מחזיק את הסודרים, או שהמנסך עצמו היה מניף ומנסך. (57) שהיא אמה על אמה. (58) "הם דגלים". (59) שם במשנה: "באו ועמדו אצל בן ארזא וכו' והקיש בן ארזא בצלצל". "והצלצל הן שתי קערות נחושת שמכין זה בזה" (ערוך). (60) כדי לתקוע.

ז. שֶהָיוּ הַמִּנְסָף לְנִסְף⁶¹, מְנִיף הַסֶּגֶן בַּסּוּדְרִין⁶², הַקִּישׁ זֶה בַּצִּלְצָל⁶³, וְתִקְעוּ אֵלּוֹ בַּחֲצוֹצְרוֹת⁶⁴, וְדַבְּרוּ לַלְוִיִּם בַּשִּׁיר. הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק - תִּקְעוּ⁶⁵, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ כָל הָעָם שֶׁבַעֲזָרָה. עַל כָּל פֶּרֶק תִּקְיעָה, וְעַל כָּל תִּקְיעָה הִשְׁתַּחֲוּוּהָ. וְכָל הַתִּקְיעוֹת שֶׁעַל הַתְּמִיד תִּשַּׁע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

61) כלומר "כל מה שהיה לו לנסך היה מניף" (מלאכת שלמה בשם ראב"ד). [רוצה לומר: המנסך היה שווה בניסוכו והיה מנסך לאט לאט ולא בבת אחת, מפני ש"אין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה). היינו, "בעת ניסוך היין" (למעלה פרק ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב). ולפיכך דקדקו שהמניף יניף בעת פעולת הניסוך, בכדי שהשירה אף היא תתחיל בעת הניסוך ממש, ולא אחריו]. 62) לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך. 63) ראה למעלה הלכה ה כי המשוורים מכים במיני ניגון, "אלא שהצלצל היה כלי זמר מיוחד שאין שם אלא הוא וקול גדול היה לו והוא המתחיל". 64) לפי שאפשר ללוי שלא יראה הנפת הסודרים כשיפנה לבו לדבר, וגם אפשר שהיו בתוך הלשכות או בהר הבית, לא בעזרה (שאינם רואים בעת שמניף הסודרים), אבל קול התקיעות אי אפשר שלא ישמעו, ולפיכך תקעו כדי שיפנו לראות בהנפת הסודרים הואיל ועיקר התקנה הנפת הסודרים היא. 65) "פרקים היה להם בשיר שהיו מפסיקין שם, ובתוך אותו הפיסוק היו תוקעין" (הראב"ד). "ושלושה פרקים היה בשיר שהן מפסיקין, ועל כל פרק ופרק תקיעה, תרועה ותקיעה וכו' והיינו דתנן (סוכה ג:) אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, שלוש לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר וכו' והיינו שלוש תקיעות, תקיעה ותרועה ותקיעה, על כל פרק" (הרא"ש שם).

ח. אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה אֶלָּא עַל עוֹלוֹת הַצֶּבֶר וְזִבְחֵי שְׁלֵמִיהֶם הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה; אֲבָל עוֹלוֹת נִדְבָה שֶׁמִּקְרִיבִין מִמּוֹת תְּרוּמַת הַלֵּשָׁה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל צֶבֶר - אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה עֲלֵיהֶן. וְכֵן נִסְכִּים הַבָּאִין בַּפְּנֵי עֶצְמָן - אֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן שִׁירָה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קבט

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 21 פסח, שהוא יום ששעה עשר בנשן, מקריבין יתר על
22 מוסף של כל יום ככש לעולה עם עמר התנופה¹⁵.
23 והיא מנחה של צבור, כמו שבארנו¹⁶.

(10) כמו שנאמר (שם שם, יט"כד) "והקרבתם אשה עולה וגו' כאלה תעשו ליום שבעת ימים". (11) ראה למעלה ה"א. (12) שכן נאמר (שם) "והקרבתם אשה עולה לה, פרים בני בקר שנים ואיל אחד, ושבעה כבשים בני שנה". (13) שנאמר (שם שם, כב) "ושעיר חטאת אחד". (14) ראה למעלה הלכה ב. (15) שנאמר (ויקרא כג, יא) "והניף את העומר לפני ה' לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן. ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה". וראה במנחות (סו: סז.) ממחרת השבת = ממחרת יו"ט (ראשון של פסח). ו"עומר" הוא עשירית האיפה, וכך היה שמה, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימרו בעומר" (רש"י ויקרא שם). (16) למעלה פ"ב ממעשה הקרבנות הלכה ג.

- 24 ד. וזמנו¹⁷ קבוע, ולפיכך דוחה את השבת ואת
25 הטמאה¹⁸.

(17) ממחרת השבת, ראה למעלה. (18) ראה בתוספתא מנחות פ"א, כי כל המנחות שיש להן זמן קבוע מן התורה, דוחות את השבת ואת הטמאה. ובמנחות עב. למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים (=עומר) לה" - "תקריב ואפי' בשבת, תקריב ואפי' בטמאה". וראה שם עב: כי דברי המשנה (שם עא.) "ודוחה את השבת" הוא להקריבה, וכן הברייתא שם: "רבי אומר, וידבר משה את מועדי ה' (שם כג, מד), מה תלמוד-לומר, לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהן במועדו, במועדו ואפילו בשבת, במועדו ואפילו בטמאה וכו' עומר והקרב עמו וכו' ת"ל וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד לכולן וכו' עומר להקריבה וכו'".

- 26 ה. אין מביאין מנחה זו אלא מארץ ישראל¹⁹,
27 שנאמר: והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל
28 הפה²⁰. מצותו לבוא מן הקרוב²¹. לא פא מן הקרוב
29 - מביאין אותה מכל מקום מארץ ישראל²².

(19) משנה במנחות פג: כלים פ"א משנה ו, ופרה פ"ב משנה א, ותוספתא שם פ"ט. וראה בירושלמי שביעית פ"א הלכות א-ב, ושקלים פ"ד הלכה א. (20) הכוונה לתחילת הפסוק: "כי תבוא אל הארץ", וכן מבואר בסמ"ג (לחם-משנה). וכן הוא בדברי רבינו בפירוש המשנה במנחות שם. (21) לירושלים. משנה במנחות סד: ובגמרא שם: "מאי עמא, אי בעית אימא משום כרמל (=שיהא רך ומלא, ואם יביאווה מרחוק יתייבש ולא יהיה מלא - רש"י שם). ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצוות". והטעם הזה האחרון הביא רבינו בפירוש המשנה שם. (22) שם במשנה: "לא ביכר (=לא בישל כל צרכו - רש"י) הקרוב לירושלים - מביאין אותו מכל מקום".

- 30 ו. מצותו להקצר פלילה, פליל ששעה עשר²³, בין
31 בחל בין בשבת²⁴.

כל הפרק. (81) כדי להזכיר זכות קול שופר של מתן תורה (רש"י).

- 1 י. ראש חדש שחל להיות בשבת - שירה של
2 ראש חדש דוחה את שירה של שבת, כדי לפרסם
3 שהיום ראש חדש.

- 4 יא. בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם
5 המוספין⁸², קדם נסוף היין של מוספין. וכסדר
6 שעושין בכל יום בבקר, כך עושין בין הערבים;
7 חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון⁸³ וסידור
8 המערכות והפסות⁸⁴, שאין עושין דברים אלו אלא
9 בכל יום בשחר לבד, כמו שבארנו⁸⁵.

(82) כלומר, אחר הקרבת המוספין. (83) שאינה אלא בבוקר. אבל דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה היו גם בערב. (84) פיס ראשון ושני ורביעי, אבל פיס שלישי של קטורת - מפסין גם בערב. (85) למעלה פרק ד שם לעניין פייסות, ולמעלה פרק ב הלכה ב לעניין סידור מערכות.

פרק שביעי

(1) בו תבוא מצות-עשה של הקרבת מנחת העומר ביום שני של פסח.

- 10 א. בראשי חדשים מקריבין מוסף ראש חדש² אחר
11 תמיד של שחר³. וכמה הוא מוסף ראש חדש? פרים
12 שנים ואיל אחד ושבעה כבשים⁴, הפל עולות⁵,
13 ושעיר עזים חטאת⁶.

(2) שנאמר (במדבר כח, יא) "ובראשי חדשים תקריבו וגו'". (3) כי כל התדיר מחבירו קודם את חברו, ראה זבחים פט. וכמו כן אין שום דבר קרב בין תמיד של שחר למוסף, וכסדר המערכה של אביי (יומא לג.) "תמידין קודמין למוספין". (4) שנאמר (שם) "פרים בני בקר שנים ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, יד) "זאת עולת חודש בחדשו". (6) שנאמר (שם שם, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", על עולת התמיד.

- 14 ב. מעשה כל העולות אחד הוא כמעשה התמיד⁷,
15 ומעשה החטאות של ראשי חדשים ושל מועדות -
16 כמעשה החטאת הנאכלת⁸ שבארנו⁹.

(7) שהיא אף היא עולה, כמו שנאמר (שם שם, ג) "כבשים בני שנה תמימים, שנים ליום עולה תמיד". וראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. (8) שכיון שהן חטאת - דינן כסתם חטאת הנאכלת (קריית ספר). וראה בתוספתא שבויעות פ"א, שכל החטאות החיצונות נאכלות, וכל הפנימיות נשרפות. ראה למעלה פ"ה ממעשה הקרבנות הלכות ז"א. (9) למעלה שם פ"ז הלכה א, כיצד מעשה החטאת הנאכלת.

- 17 ג. בפסח מקריבין קרבן מוסף בכל יום, מיום
18 הראשון עד יום השביעי¹⁰, כמוסף ראשי חדשים¹¹:
19 פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים, הפל
20 עולות¹², ושעיר חטאת¹³ הנאכלת¹⁴. ביום שני של

קל שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יביא מן האצור ומן הקצור, אין לו - יביא מן הלח, אין לו וכו', וראה בתפארת ישראל שם. (32) שם במשנה. ובברייתא שם עב. "ומניין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד-לומר (שם ב, יד) "ואם תקריב". (33) מנחות פה. פה: "אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות", כלומר "מושפעות לצד דרום, שאז חמה זורחת בהן יותר" (תוספות שם פה. ד"ה מודרמות).

- 7 י. דְּרָפֶן הָיָה לְהֵבִיא מִשְׁדּוֹת שְׂפֵדָרוֹם³⁴. הָיָה נָר חֲצִי
- 8 הַשָּׂדֶה וְזוֹרֵעַ חֲצִינָה בְּשָׁנָה זוֹ³⁵, וּבְשָׁנָה אַחֲרֵת נָר חֲצִי
- 9 הַשָּׂדֶה שָׁזָרַע וְזוֹרֵעַ הַחֲצִי שָׁנָר וּמֵבִיא מִמֶּנּוּ.

(34) חרש ולא זרע. (35) שם פה: שכשהקרקע נחרשת ונזרעת בכל שנה, אין בכוחה להוציא תבואה יפה, עיין רש"י שם. וראה למעלה פ"ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ד, ובלחם-משנה כאן.

- 10 יא. עֹמֶר זֶה מִן הַשְּׂעוּרִים הָיָה בָּא³⁶. וְדָבָר זֶה הִלְכָּה
- 11 מִמִּשְׁה רַבְּנֵי³⁷. וְכִיצַד הָיָה נַעֲשֶׂה³⁸? מַעֲרִיב יוֹם טוֹב
- 12 יוֹצֵאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּרִיכוֹת³⁹
- 13 בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע, כְּדִי שִׁיְהִי נוח לְקַצֹּר. כָּל הָעִירוֹת
- 14 הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם מִתְּפַנְסוֹת, כְּדִי שִׁיְהִי נִקְצָר בְּעֶסֶק
- 15 גְּדוּל⁴⁰. וְקוֹצְרִין שְׁלֹשׁ סָאִין⁴¹ שְׂעוּרִין בְּשָׁלֹשָׁה
- 16 אֲנָשִׁים, וּבְשָׁלֹשׁ קֶפֶזוֹת⁴², וּבְשָׁלֹשָׁה מַגְלוֹת⁴³. כִּיּוֹן
- 17 שֶׁחֲשֻׁכָּה⁴⁴, אוֹמֵר לָהֶם הַקּוֹצֵר⁴⁵ לְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם:
- 18 בָּא הַשֶּׁמֶשׁ? אוֹמְרִין לוֹ⁴⁶: הֵן! בָּא הַשֶּׁמֶשׁ? אוֹמְרִין
- 19 לוֹ: הֵן! בָּא הַשֶּׁמֶשׁ? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מַגֵּל זֶה?
- 20 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מַגֵּל זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מַגֵּל זֶה?
- 21 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶז זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶז זֶה?
- 22 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶז זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! וְאִם הָיָה
- 23 שֶׁבֶת - אוֹמֵר לָהֶן: שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן!
- 24 שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין
- 25 לוֹ: הֵן! וְאַחֵר כֶּן אוֹמֵר לָהֶן: אֶקְצֹר? וְהֵן אוֹמְרִין
- 26 לוֹ: קֶצֶר! אֶקְצֹר? וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קֶצֶר! אֶקְצֹר?
- 27 וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קֶצֶר! שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דְּבָר
- 28 וְדָבָר. וְכָל כֶּן לָמָּה? מִפְּנֵי אֵלֹהֵי הַטּוֹעִים⁴⁷ שֶׁיִּצְאוּ
- 29 מִכָּלל יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנִי⁴⁸. שֶׁהֵן אוֹמְרִין, שֶׁזֶּה
- 30 שְׁנֵאמַר בַּתּוֹרָה 'מִמַּחֲרַת הַשֶּׁבֶת' הוּא שֶׁבֶת
- 31 בְּרֵאשִׁית⁴⁹; וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמֹדוֹ⁵⁰ שֶׁאִינָה שֶׁבֶת,
- 32 אֶלָּא יוֹם טוֹב. וְכֵן רָאוּ תַּמִּיד הַנְּבִיאִים וְהַסֵּנֶהֲדִין⁵¹
- 33 בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵיוּ מְנִיפִין אֶת הָעֹמֶר בְּשָׁשָׁה עָשָׂר
- 34 בְּנִיסָן, בֵּין בַּחֹל בֵּין בְּשֶׁבֶת. וְהָרִי נֵאמַר בַּתּוֹרָה:
- 35 וְלַחֵם וְקָלִי וְכִרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה⁵²;
- 36 וְנֵאמַר: וְיֹאכְלוּ מִעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח⁵³ מִצּוֹת
- 37 וְקִלְיָי⁵⁴. וְאִם תֵּאמַר, שֶׁאוֹתוֹ הַפֶּסַח בְּשֶׁבֶת אֲרַע,
- 38 כִּמּוֹ שְׂדֵמוֹ הַטּוֹפְשִׁים⁵⁵ - הַיֵּאָף תִּלָּה הַכְּתוּב הַתֵּר
- 39 אֲכִילָתָם לְחֹדֶשׁ בְּדָבָר שֶׁאִינוּ הָעֹקֵר וְלֹא הַסֶּפֶה
- 40 אֶלָּא נִקְרָה נִקְרָה? אֶלָּא מֵאַחֵר שֶׁתִּלָּה הַדָּבָר
- 41 בְּמַחֲרַת הַפֶּסַח, הַדָּבָר בְּרוּר שֶׁמַּחֲרַת הַפֶּסַח הִיא

(23) משנה שם עא. "מצוותו לקצור בלילה". ואמרו בגמרא (שם סו.) "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר (שם טו) "שבע שבתות תמימות תהייה" וכו'. בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב": לפי שתחילת היום מתחילת לילו, ונאמר (דברים טז, ט) מהחל חרמש בקמה וכו', וזו ראייה שקצירת העומר בלילה" (ראה בפירושו המשנה מנחות סה.). (24) "כיון שזמנו קבוע" (קריית ספר). וראה למעלה הלכה ד, כן הוא במשנה שם: "ודוחה את השבת". ואף כי בגמרא (שם עב:) פירשו משנה זו בהקדמה, ולא בקצירה - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ח, ומגילה פ"ב הלכה ז, המובאים להלן הלכה ז.

- 1 ז. וְכָל הַלֵּילָה כְּשֶׁר לְקַצִּיר הָעֹמֶר²⁵. וְאִם קָצְרוּהוּ
- 2 בַּיּוֹם²⁶ - כְּשֶׁר²⁷.

(25) משנה במגילה כ: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה - כשר כל הלילה". (26) מערב יום-טוב או ביום-טוב (עיין תוספות מנחות עב. ד"ה אף). (27) כן הוא במשנה מנחות עא. "נקצר ביום כשר", ואף כי בגמרא (שם עב.) אמרו כי הסובר נקצר ביום כשר, אינו דוחה שבת (ראה לחם-משנה כאן) - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה ומגילה שם, שאמרו: "רשב"ל בעי, קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום (=ביום טז). התיב רבי אביי, והא תנינן מצוותו לקצור בלילה. נקצר ביום, כשר ודוחה השבת, ולא קיבלה. אמר ר' אחא, חזר רשב"ל מן הדא, כיון שחשיכה אמר להן: בא השמש, אומר הין. בא השמש, אומר הין. מה אנן קיימין, אם ללילה כבר הוא אומר, אלא אם אינו ענין ללילה, תניהו עניין ליום", הרי מבואר מזה שאף הסובר קצירה ביום ט"ז כשרה, היא דוחה את השבת (ראה הר המוריה כאן, וחכם צבי סימן קסו, ושירי קרבן בראש השנה שם).

- 3 ח. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַקֶּמֶה²⁸. לֹא מִצְּאוּ²⁹ - יֵבִיאוּ
- 4 מִן הָעֲמֻרִים³⁰.

(28) כלומר, שיקצור העומר מן התבואה המחוברת לקרקע. שם עא. במשנה "מצות העומר לבוא מן הקמה". וברש"י שם ד"ה מן הקמה, שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה". (29) שכבר נקצרה כל התבואה. (30) כלומר מן התלוש, שם במשנה "לא מצא, יביא מן העמרים". ובגמרא (שם עב.) "תנו רבנן, ואם תקריב מנחת ביכורים (ויקרא ב, יד) מה תלמוד-לומר, לפי שמצות העומר לבוא מן הקמה, מנין שאם לא מצא מן הקמה - יביא מן העמרים, תלמוד-לומר תקריב".

- 5 ט. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַלֶּחֶם³¹. לֹא מִצְּאוּ³² - יֵבִיאוּ מִן
- 6 הַיֵּבֶשׁ³³.

(31) משנה במנחות שם: "מצוותו לבוא מן הלח", ופירש"י דכתיב (שם כג, יד) "כרמל - רך ומל". היינו שהקמה המחוברת תהיה לחה, ואף אם מביא מן העמרים, ישתדל שיהיו לחים, וכן הוא בתוספתא שם פ"י "מצות העומר להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העמרים, אין לו -

אותו בעצרה והרוח מנשבת בו⁶⁴. ונותנין אותו
לרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת, וְטוֹחֲנִין⁶⁵ אֶת הַשֶּׁלֶשׁ סְאִין⁶⁶,
וּמוֹצִיאִין מִן הַפֶּל עֶשְׂרוֹן⁶⁷ שֶׁהוּא מְנַפֵּה בְּשֶׁלֶשׁ
עֶשְׂרֵה נֶפֶחַ⁶⁸. וְהַשָּׂאָר נִפְדָּה⁶⁹ וְנֶאֱכָל לְכָל אָדָם, וְחֵיב
בְּחֵלָה⁷⁰ וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת⁷¹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷².
וְלִזְקָחִין זֶה הָעֶשְׂרוֹן שֶׁל סֵלֶת הַשְּׁעוּרִים⁷³, וְכוֹלֵלִין
אוֹתוֹ בִּלְג שֶׁמֶן⁷⁴ בְּשֶׁשֶׁה עֶשְׂרֵה בְּנִיסָן⁷⁵, וְנוֹתְנִין עָלָיו
קֶמֶץ לְבִנְיָה⁷⁶ פֶּשֶׁאָר הַמִּנְחוֹת⁷⁷. וּמְנִיפִין⁷⁸ בְּמִזְרָה⁷⁹,
מוֹלִיךְ וּמְבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד⁸⁰, וּמְגִשּׁוּ⁸¹ כְּנֶגֶד חֲדָה
שֶׁל קֶרֶן מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית פֶּשֶׁאָר הַמִּנְחוֹת⁸². וְקוֹמֵץ
וּמְקַטֵּיר⁸³, וְהַשָּׂאָר נֶאֱכָל לַפְּהִינִים⁸⁴ בְּשִׁירֵי כֹל
הַמִּנְחוֹת⁸⁵. וְאֵימָתִי קוֹמֵצִין אוֹתוֹ? לְאַחַר שֶׁמְקַרְבִּין
מוֹסֵף הַיּוֹם⁸⁶ וְכָבֵשׁ הָעוֹלָה⁸⁷, קֹדֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין
הָעֶרְפִּים⁸⁸.

(57) משנה במנחות סו. משום שנאמר (ויקרא כג, י)
”וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל
הכהן”, הרי שמשעת קצירה יביאוהו לעזרה (קרי' ספר).
(58) כחכמים במשנה שם, ולא כר' מאיר הסובר כי היו
מהבהבין אותם באש בעודם שבלים לפני החביטה. והסביר
רבינו בפירוש המשנה שם ”שלא יגישו אותן באש קודם
שירוש אותן, לפי שהוא מתלחלח, ובשעת הדישה יתפרד
ויפסד”. (59) זה לא נזכר במשנה, אבל הרי אי־אפשר בלא
זה, וראה רש"י שם סג: ד"ה ואל ירבה וכו' (הר המוריה).
(60) כדי לקיים בו מצות קלי (ראה שם במשנה). (61) כלי
מיוחד לקליה. כחכמים שם. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא
דנדבה פרשה יג, הלכה ו. (62) סיפרא שם וגמרא מנחות
סו: (63) סיפרא שם הלכה ד. (64) שם במשנה. כדי
שתתייבש הזיעה מהגרעינין שהזיעו באבוב (תפארת ישראל
שם). (65) שם במשנה. ופירש רש"י שם ”של גרוסות,
שלא היו טחונות דק אלא עבה, שכן דרך הסולת, ואין
מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן, שאם יטחנו
יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת, ועל שם כך נקראת
גרש כרמל”. ו”גרש לשון שבירה וטחינה – כמו ויגרס
בחצץ (איכה ג, טז). וכן, גרסה נפשי” (תהלים קיט, יט –
רש"י בויקרא ב, יד). (66) ראה למעלה הלכה יא.
(67) שם במשנה: ”והוציאו ממנו עשרון”, וכן הוא במשנה
שם עו: והיינו משום שנאמר (ויקרא כג, י) ”והבאתם את
עומר ראשית קצירכם”, וראה רש"י שם כי הכוונה לעשירית
האיפה, שכן היתה נקראת, כמו שנאמר (שמות טז, יח)
”וימודו בעומר”, וראה גם למעלה פ"ב מהלכות מעשה
הקרבנות הלכה ה. ולפי שהעומר בא משעורים, לא יצא
משלשה סאין אלא עשרון אחד בלבד. אבל משתי הלחם,
שהן מחיטים, יצאו שני עשרונים משלושה סאין (גמרא שם
עו:). (68) שם ושם במשנה. ”ואילו הי"ג נפות, היתה כל
אחת דקה מחבירתה על הסדר, ודע שאם לא הפליגו בניפוי
או שלא הוציא משלושה סאין (אלא הוציא עשרון מב'
סאים או מד' סאין) לא פסל, ואין כל אלו אלא למצוה”
(רבינו בפיה"מ שם עו:). (69) כלומר, מה שנשאר יותר על
העשרון, נפדה ויוצא לחולין (שם סו. במשנה). (70) שם

הַעֲלָה הַמִּנְחָה אֶת הַחֶדֶשׁ⁵⁶, וְאֵין מְשַׁגְּחִין עַל
אֵי זֶה יוֹם הוּא מִימֵי הַשָּׁבוּעַ.

(36) ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב.
(37) כלומר, הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש בתורה.
ובמנחות סח: ופד. אמר: ”מהיכן באה מן השעורים, אתה
אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין. רבי אליעזר
אומר, נאמר אביב במצרים, ונאמר אביב לדורות. מה אביב
האמור במצרים (שמות ט, לא), שעורים, אף אביב האמור
לדורות שעורים. ורבי עקיבא אומר, מצינו יחיד שמביא
חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורים, וציבור שמביאין
חובתן מן החיטין, מביאין חובתן מן השעורים. ואם אתה
אומר (עומר) בא מן החיטין, לא מצינו ציבור שמביא חובתו
מן השעורים. ד"א, אם אתה אומר עומר בא מן החיטין, אין
שתי הלחם ביכורים”. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא
דנדבה פרשה יג, הלכות ד"ה. (38) משנה במנחות סה.
(39) ”כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף” (רש"י
שם). (40) המולה גדולה לפרסם הדבר שבמוצאי יום־טוב
קוצרים אותו, להוציא מלבם של ביייתוסין שאומרים כי
ממחרת שבת בראשית קוצרין, ראה להלן בדברי רבינו.
(41) כחכמים במשנה (שם סג:). (42) שלשה סלים
שוגילים להכניס בהן תבן ושבלים בשעה שקוצרים, ראה
שבת קכו. (43) שם במשנה, כדי לפרסם הדבר מפני
הבייתוסין, ראה להלן. (44) מוצאי יום־טוב. (45) היינו
כל אחת משלושת הקוצרים, אומר לבני העיירות שנתקבצו.
(46) כלומר, כל אחד משלושת הקוצרים אומר.
(47) הצדוקים והבייתוסים. (48) ראה בפירוש המשנה
לאבות פ"א משנה ב. (49) שם סה. במשנה ”כל כך למה,
מפני הבייתוסין (והרע"ב גרס: הצדוקים והבייתוסים) שהיו
אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום־טוב (אלא במוצאי
שבת, כדמפרש בגמרא – רש"י)”. (50) שם סה: סו.
(51) כלומר קבלה בידינו מהנביאים והסנהדרין איש מפי
איש. (52) הוא יום הבאת העומר. (53) היינו ממחרת יום
ראשון של פסח, שהוא טז בניסן. (54) הרי שהביאו את
העומר למחרת הפסח שהוא יום טז. (55) הצדוקים
והבייתוסים. אבל לפי מסורת שלנו, היה אז יו"ט א' של
פסח ביום ראשון או ביום שני. כפי שתי הדעות שנחלקו
באיה יום מימי השבוע על יום ז' אדר שמת בו משה, אם
בשבת או בערב שבת. ראה תוספות מנחות ל. ד"ה מכאן,
ורא"ש פ"י דפסחים סימן יג (הר המוריה). (56) ראה זו
הביא גם הסמ"ג, ראה לחם־משנה כאן, והיא כתובה גם
בפירוש הרלב"ג לספר יהושע שם. והר"ר אברהם בן עזרא
(ויקרא שם) הביא ראייה זו בשם חכם אחד מרומי, והשיג
עליו. וראה גם בפירוש הרד"ק (יהושע שם), ובהר המוריה
כאן.

יב. קָצְרוּהוּ וְנָתְנוּהוּ בַּקֶּפֶת, וְהִבִּיאוּהוּ לְעֹזְרָה⁵⁷
וְחִבְטוּהוּ⁵⁸, וְזוֹרִין וְכוֹרְרִין⁵⁹. וְלִזְקָחִין אֶת הַשְּׁעוּרִין
וּמְהַבְּהִין אוֹתוֹ בְּאוּרִי⁶⁰ בְּאֶבֶב⁶¹ מְנַקֵּב, כְּדִי שִׁיחֶיהָ
הָאֵשׁ שׁוֹלֵט בְּכָלָן⁶². שְׁנָאֲמִי: אֲבִיב קְלוֹי פֶּאֶשׁ גֶּרֶשׁ
בְּרָמָל; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוּ⁶³, שְׁאִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא
בְּמִנְחַת הָעֹמֶר בְּלִבָּהּ. וְאַחַר שֶׁקוֹלִין אוֹתוֹ שׁוֹטְחִין

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ט' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במשנה. לפי שחיוב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחיוב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשרון צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא. במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערביים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

במשנה. לפי שחיוב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחיוב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשרון צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא. במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערביים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

1 יג. אָסוּר לְקַצֵּר⁸⁹ בְּאַרְצָן יִשְׂרָאֵל⁹⁰ מִיֵּן מַחְמֶשֶׁת מֵינֵי
2 תְּבוּאָה⁹¹ קֹדֶם לְקַצִּירֵת הָעֹמֶר⁹², שְׁנֹאֲמַר: רֵאשִׁית
3 קְצִירָכֶם - שִׁיְהִיָּה תַחֲלָה לְכָל הַנִּקְצָרִים⁹³. בְּמָה
4 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקַצִּיר שְׂרָאוֹי לְהִבְיָא מִמֶּנּוּ עֹמֶר;
5 אֲבָל בֵּית הַשְּׁלַחִין⁹⁴ שְׂבַע־מִקְמִים⁹⁵, הוֹאִיל וְאִינוּ רָאוֹי
6 לְהִבְיָא מִמֶּנּוּ⁹⁶ - קוֹצְרִין אוֹתוֹ מִלְּפָנֵי הָעֹמֶר⁹⁷, אֲבָל
7 לֹא יִגְדֹּשׁ⁹⁸.

(89) משנה במנחות ע. ובחלה פ"א משנה א. (90) אבל בחוץ לארץ מותר, לפי שאין מביאין משם (ראה למעלה הלכה ה). וראה להלן, כי גם בבית השלחין שבעמקים, מותר לקצור (הר המוריה). (91) שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. (92) אף-על-פי שבענין אכילת חדש, כתב רבינו (פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב) שאסור עד שיקרב העומר – קצירה אינה אסורה אלא לפי קצירת העומר, וראה כסף-משנה ולחם-משנה

8 יד. תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה⁹⁹ קֹדֶם הָעֹמֶר¹⁰⁰ - הָעֹמֶר
9 מִתִּירָה¹⁰¹; וְאִם לֹא¹⁰² - אָסוּר לְקַצֵּרָה בְּדֶרֶךְ שְׂאֵסוּר
10 לְאַכְלָה עַד שְׁיִבּוֹא הָעֹמֶר הַבָּא¹⁰³.

(99) כלומר נזרעה וגם נשרשה. וראה בשו"ע יורה-דעה סימן רצג סעיף ג ובמפרשים שם, כי זמן השרשה הוא ארבעה עשר יום. (100) היינו קודם הבאת העומר (רש"י בבבא מציעא נו: ותפארת ישראל במנחות פ"י משנה ז). ויש מפרשים קודם קצירת העומר (רע"ב שם. וראה בתוספות הגרע"א שם). ועיין במנחות ע: וראה להלן. (101) משנה שם ע. [היינו אם השרישה לפני קצירת העומר – מותרת אף בקצירה, ואם השרישה אחרי הקצירה ולפני ההבאה – מותרת רק באכילה. וראה להלן]. (102) שלא השרישו אלא לאחר העומר. (103) שם. משום שנאמר (שמות כג, טז) "אשר תזרע בשדה", משעה שנוזע ונשרש בשדה (שם עא. וראה ברע"ב ובקריט ספר) וראה באור-שמח שפירש דעת רבינו שהכל תלוי באיסור אכילה, ואם נשרשה לפני ההקרבה ואחר הקצירה – שמותרת באכילה – מותרת גם הקצירה, וראה למעלה.

11 טו. תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הִבְיָאָה שְׁלִישׁ¹⁰⁴ - מִתֵּר לְקַצֵּר
12 מִמֶּנָּה¹⁰⁵ לְהֶאֱכִיל לְבִהְמָה¹⁰⁶. וְקוֹצְרִין¹⁰⁷ מִפְּנֵי
13 הַנְּטִיעוֹת שֶׁלֹּא יִפְסְדוּ¹⁰⁸. וְקוֹצְרִין לְפָנוֹת מְקוֹם לְבֵית
14 הָאֵבֶל¹⁰⁹ אוֹ לְבֵית הַמֶּדְרֶשׁ¹¹⁰; שְׁנֹאֲמַר: קְצִירָכֶם -
15 לֹא קַצִּיר מִצִּוָּה¹¹¹.

(104) כלומר, שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ט' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קלג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(רבינו בפירוש המשנה שם, וראה בתפארת ישראל שם).
(105) לפני העומר. (106) משנה שם עא. לפי דברי ר' יהודה. ומשום שכל לשחת (=לאכילת בהמה) לאו קציר הוא (רע"ב). (107) לפני העומר. (108) האילנות. משנה שם עא. "וקוצרין מפני הנטיעות", והוא שיכוון בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא (יפסיק) [יפסידו] (פירוש המשנה שם). והתירו כן משום שתבואה זו אינה ראויה לעומר. ראה במשנה מנחות פה. שאין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה אילן, וממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר (ראה למעלה הלכה יג. ועיין ברש"י שם לפי פירוש אחר, שקוצר מפני הנטיעות שלא יהא איסור כלאים. ולדעת רבינו פ"א מהלכות כלאים הלכה ו שאין זה איסור, הוכרח לפרש פירוש אחר, כנ"ל). (109) שם במשנה. והיינו לעשות מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה הנזכרת במסכת כתובות (ח): אחינו המיוגעים וכו' (רש"י שם). (110) שם במשנה: "וקוצרין וכו' מפני ביטול בית המדרש", "לעשות להם מקום לישב התלמידים" (רש"י). (111) שם עב. בגמרא, ולכן התירו לקצור לטובת בית האבל ובית המדרש, שהוא קציר מצוה.

יט. תבואה שזרעה אחר שקרב העמר וקצרה אחר שקרב העמר של שנה הבאה - הרי זו ספק¹²¹ אם מביאין ממנה מנחות לכתחלה טרם הבאת שתי הלחם, הואיל ותבואה זו עבר עליה הבאת שתי הלחם וקצירת העמר, או אין מביאין עד שביא שתי הלחם אחר הבאת העמר של שנה אחת.

(121) זוהי בעיא שלא נפשטה במנחות סח: .

כ. וכן¹²² תבואה¹²³ שהיתה בקרקע¹²⁴ וחנטו עליה או הנצו עליה שלח פשהביאו שתי הלחם - הרי זה ספק, אם הנצת העלין או חנטתן כמו הש"ש¹²⁵ והתירה להביא ממנה מנחות, או אינה חשובה הש"ש. לפיכך לא הביא¹²⁶, ואם הביא - הרצה¹²⁷.

(122) בעיא של רמי בר חמא במנחות סט. ולא נפשטה, ועלתה בתיקו. ורוצה לומר, כשם שנסתפקו בגמרא במה שלמעלה הלכה יט, כמו כן נסתפקו במה שלפנינו. (123) רש"י שם פירש שהמדובר בפירות האילן, ולענין ביכורים. אבל רבינו מפרשה בחמשת מיני דגן, ולענין מנחות, וראה להלן. (124) כלומר, מונחת בקרקע בלי השרשה, וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה, ובכסף-משנה שם. והמדובר כשזרעה לפני העומר והשרישה אז, שהעומר התירה, ושוב יצאה מן הארץ עם שרשיה בשכבר נראו סימני חניטה או הנצה בעלים שלה, ראה להלן. (125) כלומר, אם נאמר שיציאתה מן הקרקע, כשהיא ממשיכה להיות חונטת או מניצה – ביטלה ההשרשה, או מכיון שהיא ממשיכה לחנט ולחניץ, הרי היא כממשיכה גם להיות מושרשת. וראה להלן. (126) [לענין איסור חדש במדינה, גם כן יש כאן ספק, שאם יציאתה ביטלה השרשתה, בוודאי שהיא נאסרה, ואינה מותרת עד שיבוא העומר הבא (וכן נראה בהלכות מאכלות אסורות שם, שלא נסתפקו אלא בהביאה שליש לפני העומר, ועקרה ושתלה מחדש לאחר העומר, אבל בהשרשה לבד לפני העומר – נאסרה אם נעקרה אחר העומר ושתלה מחדש), אלא שכיון שספק בדינו אם בטלה ההשרשה – מעמידים אותה בחזקת היתר, שהרי היה עליה שם היתר עם הבאת העומר, ואין אתה יכול לאסרה מספק (אבל צ"ע בהלכות מאכלות אסורות שם). אבל לענין מנחות שלא היה עליה עוד שם היתר, שהרי הספק נתעורר לפני הבאת שתי הלחם – אין להתירה מספק. (127) [אף-על-פי שלענין מנחות לא היה לה עוד היתר, ואם כן היה לנו לאסרה מספק לענין זה, גם מטעם חדש שלפני העומר (ראה למעלה), ובכל זאת הורצה בדיעבד, שכן פסק רבינו בכל הספקות בדיני הקרבנות, ראה להלן פ"ח הלכה ג, ולמעלה פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יב, ופ"ו שם הלכה יג. וראה במרכבת המשנה, באבן האזול, ובגן שאול להרב חנניה שאול

1 טז. ואף על פי שמותר לקצור¹¹² - לא יעשה אותן
2 כריכות¹¹³ בדרך הקוצרין, אלא יניחם צבתים
3 צבתים¹¹⁴.

(112) כמבואר למעלה הלכה טו. (113) אלוטות גדולות. (114) אגודות קטנות. שם עא. במשנה "לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחן צבתים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "וצבתים הן האגודות הקטנות, ומקבצין קצתם לקצתם ועושין מהן אלוטות גדולות, והן נקראין כריכות". ולפי זה גם צבתים וגם כריכות היו קשורות, אבל דעת רש"י שם כי כריכות הם אלוטות קשורות, וצבתים הם אלוטות שאינן קשורות, ובגמרא שם עב. "מאי טעמא, דכמה דאפשר לא טרחינן".

4 יז. כבר בארנו¹¹⁵, שאין מביאין מנחות ולא מנחת
5 נסכים¹¹⁶ ולא פסולים¹¹⁷ מן החדש קדם הבאת
6 העמר, ואם הביא - פסול. ולא יביא¹¹⁸ קדם להבאת
7 שתי הלחם, ואם הביא - פשוט¹¹⁹.

(115) למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ט. (116) [היינו הסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א) האסורה מחמת חדש. אבל היין הרי אינו אסור]. (117) ביכורים לא נזכרו בהלכות איסורי מזבח שם. ויתכן כי כללם רבינו בכלל מנחות (מעשה רוקח שם). וביכורים היינו ביכורי דגן, שאסורים מחמת איסור חדש. ראה בגמרא שם וברש"י ובהגהות וחיידושי הרש"ש. (118) כלומר, מן החדש. (119) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה י. וכל הלכה זו היא במשנה מנחות סה: "אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, ואם הביא פסול. קודם לשתי הלחם לא יביא, ואם הביא כשר".

8 יח. וכל המקריב מנחה מן החדש תחלה - מברך
9 שהחנינו¹²⁰.

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במשנות הרמב"ם דפוס שאלוניקי דף ט ע"ב, מה שהארכי
[בה].
1 כא. והקצצר קדם קצירת העמר¹²⁸ - אינו לוקה¹²⁹,
2 והקצצר פשוט¹³⁰.
128 ראה למעלה הלכה יג ש"אסור לקצור וכו' קודם
לקצירת העומר". (129) שאין בזה לאו מפורש, אלא לאו
הבא מכלל עשה בלבד: "ראשית קצירכם" (הר המוריה).
130 לאכלו אחר שיקריב העומר. כן מוכח ממה שאמר ר"ש
בן לקיש (מנחות ה.) "מנחת העומר שקמצה שלא לשמה,
כשרה, ושיריה אין נאכלין (משום איסור חדש. רש"י), עד
שתיבא מנחת העומר אחרת, ותתירנה" - הרי שדבר הנקצר
לפני העומר - אינו אסור באכילה, שהרי נתברר שעומר זה
לא היה עומר, ואם כן הרי נקצר לפני קצירת העומר הכשר
(אור שמח).

3 כב. מצות עשה לספר שבע שבתות תמימות מיום
4 הבאת העמר¹³¹, שנאמר: וספרתם לכם ממחרת
5 השבת שבע שבתות. ומצוה למנות הימים עם
6 השבועות¹³², שנאמר: תספרו חמשים יום. ומתחלת
7 היום מונין, לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר
8 בניסן¹³³.
131 ראה בספר המצוות, עשה קסא. (132) מנחות טו.
ראש השנה ה. וחגיגה יז: "מצוה למימני יומא, ומצוה
למימני שבעי", וראה בספר המצוות שם שמבאר רבינו כי
אינן שתי מצוות נפרדות (=מצוה אחת למנות ימים, ומצוה
אחרת למנות שבועות), אלא הן מצוה אחת, למנות הימים
עם השבועות. (133) שנאמר (ויקרא כג, טו) "תמימות
תהינה", וראה מנחות שם: "אימתי אתה מוצא שבע
שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". וכן
הוא בסיפרא אמור פרק יב הלכה ו, וראה במגילה כא.

9 כג. שבע ולא מנה בלילה - מונה ביום¹³⁴. ואין
10 מונין אלא מעמד¹³⁵, ואם מנה מישב - יצא¹³⁶.
134 נראה שיש ללמוד מן המשנה במנחות עא. "מצוותו
לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר", ובגמרא שם טו.
אמרו: "איתקש ספירה לקצירה" (מעשה רוקח). וכן פסק
בה"ג, ראה תוספות שם טו. ד"ה זכר למקדש, וראה גם
תוספות מגילה כ: ד"ה כל הלילה, וש"ע או"ח סימן תפט
סעיף ז, ובאור שמח כאן. (135) כתב הר"י בן גיאת שזה
קבלת מפי רבותינו, והסמיכוהו על מה שנאמר (דברים טז,
ט) "מהחל חרמש בקמה", אל תקרא "בקמה" אלא
"בקומה". ובזהו פרשת תצוה כתב סוד הדבר, למה צריך
למנות מעומד (כסף-משנה). וראה ברא"ש פסחים פ"י סימן
מא, ובהגהות הגר"ב שם. ומקור הדבר בספר לקח טוב שם.
136 זה פשוט, שהרי כמה כרוכים כרכו למצוא סמך
שצריך לכתחילה מעומד (הר המוריה).

137 על פל איש מישראל¹³⁸, ובכל מקום
12 ובכל זמן¹³⁹. ונשים ועבדים פטורין ממנה¹⁴⁰.
137 של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות,

138 כד. מצוה זו¹³⁷ על פל איש מישראל¹³⁸, ובכל מקום
12 ובכל זמן¹³⁹. ונשים ועבדים פטורין ממנה¹⁴⁰.
137 של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות,

139 כד. מצוה זו¹³⁷ על פל איש מישראל¹³⁸, ובכל מקום
12 ובכל זמן¹³⁹. ונשים ועבדים פטורין ממנה¹⁴⁰.

137 של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות,

13 כח. וצריך לברך בכל לילה¹⁴¹: ברוך אתה יי
14 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על
15 ספירת העמר - קדם שישפר. מנה ולא ברה - יצא,
16 ואינו חוזר ומברך¹⁴².

(141) "פשוט הוא שמברכין עליה, כדרך שמברכין על כל
המצוות" (כסף-משנה). (142) "פשוט הוא, שברכות אינן
מעכבות" (כסף-משנה).

פרק שמיני

(1) ביאר בו רבינו כמה קרבנות מקריבים בחג השבועות,
וסדר שתי הלחם.

17 א. ביום חמשים מספירת העמר הוא חג השבועות²,
18 והוא עצרת³. וביום הזה מקריבין מוסף קמו מוסף
19 ראש חדש⁴: שני פרים ואיל ושבעה כבשים, פלם
20 עולות⁵, ושעיר תטאת⁶. ואלו הן הקרבנות האמורות
21 בחומש הפקודים⁷, והם מוסף היום. ועוד מביאין
22 יתר על המוסף ביום הזה מנחה חדשה - שתי
23 הלחם⁸; ומקריבין עם הלחם פרו ושני אילים ושבעה
24 כבשים, הפל עולות⁹, ושעיר תטאת, ושני כבשים
25 זבח שלמים¹⁰. ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש
26 ויקרא¹¹. נמצא הקרב ביום זה יתר על שני
27 התמידין: שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה
28 עשר כבשים, הכל עשרים בהמה עולות, ושני
29 שעירי תטאות נאכלים¹², ושני כבשים שלמים¹³
30 נאכלים¹⁴.

(2) שנאמר (ויקרא כג, טז-כא) "וספרתם לכם ממחרת השבת
מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות
תהינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום,
והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו' וקראתם בעצם היום הזה
מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ונאמר
(דברים טז, ט"ז) "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש
בקמה תחל לספור שבעה שבועות, ועשית חג שבועות לה'
וגו'". (3) כן הוא נקרא כמה פעמים במשנה, כגון מגילה
ל, ב. ומועד קטן יט, א. וכן תרגם אונקלוס בבמדבר כח,
כו - "בשבועותיכם" - "בעצרתיכון". (4) ראה למעלה פ"ז
ה"א. (5) שנאמר (במדבר כח, כז) "והקרבתם עולה לריח
ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני
שנה". (6) שנאמר (שם, שם, ל) "שעיר עזים אחד לכפר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עליכם". (7) ספר במדבר, שם. (8) שנאמר (ויקרא שם טז-יז) "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סולת תהינה וגו' ביכורים לה'". (9) שנאמר (שם שם, יח) "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה לה'". (10) שנאמר (שם שם, יט) "ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים". (11) שם. (12) ראה למעלה פ"ז ה"ב. (13) שהם זבחי שלמי ציבור, ראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. (14) ראה למעלה שם פ"ט ה"ד: "כיצד מעשה שלמי ציבור שוחט וכו' והשאר נאכל לזכרי כהונה".

ד. שתי הלחם, שהן מן החדש²⁶ - צריכין לבוא עשרון מכל סאה ומחצה, ומנפין אותן בשתיים עשרה נפה²⁷. ולחם הפנים, שהוא בא מן הישן²⁸ - די לו באחת עשרה נפה, והוא בא עשרון מכל סאה²⁹. אבל העמר, שהוא בא מן השעורים חדשות - אינו בא מן המבחר, אלא משלש סאין ובשלש עשרה נפה³⁰.

(26) ויש בחדש יותר סובין מאשר בישן. (27) שם במשנה: "שתי הלחם, שני עשרונים משלש סאין". ובגמרא שם: שתי הלחם, שתי עשרונות משלש סאין, מאי טעמא כיון דמחטיין אתיין אף-על-גב דמחדש אתיין, שתי עשרונות מובחרים, אתו משלש סאין (בניגוד לעומר שהוא משעורים, שבא עשרון אחד משלש סאין). (28) וכמו כן בא מן החיטים. (29) ראה למעלה פ"ה ה"ו. ובמשנה שם: "לחם הפנים, עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין". ובגמרא שם "מאי טעמא, כיון דמחטיין אתו, ומישן אתו, עשרון מובחר אתי מסאה". (30) ראה למעלה פ"ז ה"ב, ובמשנה וגמרא שם.

ה. וכלן, אם רפה במדת הסאין שבאין מהן או מעט³¹ - פשר³².

(31) כלומר הוציא עשרון מיותר, או מפחות סאין. (32) ברייתא במנחות שם. וראה למעלה פ"ה ה"ו, ושם מזכיר רבינו גם אם מיעט בנפות.

ו. ולוקחין שני העשרונות ולשין אותן אחת אחת³³, ואופין אותן אחת אחת.

(33) משנה, מנחות צד, א: "שתי הלחם נילושות אחת אחת ונאפות אחת אחת, לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתיים שתיים". ובגמרא שם, מנא הני מילי, דתנו רבנן: שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה. לענין לחם הפנים) מלמד שנילושות אחת אחת, מנין שאף שתי הלחם כך, תלמוד-לומר יהיה, ומנין שאפיתן (של לחם הפנים) שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) "ושמת אותם", יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר אותם (לחם הפנים ולא שתי הלחם, שאלו נילושות אחת אחת). וראה למעלה פ"ה ה"ז.

ז. ולישתן ועריכתן - בחוץ³⁴, ואפיתן בפנים³⁵, ככל המנחות³⁶.

(34) לעזרה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות צה:). (35) בעזרה. משנה, מנחות שם: "אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים". וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י, ולמעלה פ"ה ה"ז. ו'הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותן חוץ לעזרה ולא יהא מותר

ב. שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש¹⁵, שנאמר: ממושבתיכם תביאו לחם תנופה וגומר¹⁶. לא מצאו חדש - יביאו מן העליה¹⁷.

(15) משנה, מנחות פג, ב: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ". וראה גם תוספתא שם פ"ט, וראה למעלה פ"ז ה"ה. (16) מנחות שם בברייתא "ממושבתיכם תביאו, ולא מן חוצה לארץ". ונאמר (ויקרא כג, טז) "והקרבתם מנחה חדשה", ונאמר גם (במדבר כח, כז) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'", ונאמר עוד (שמות כג, טז), וחג הקציר בכורי מעשיך". (17) כלומר, מחיטים ישנות שיש לו בעליית הגג. שם בברייתא: "אמר קרא (ויקרא שם) תביאו (= ממושבתיכם תביאו) ואפילו מן העליה". וראה שם ברייתא אחרת: "רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות, ומה אני מקיים חדשה (= והקרבתם מנחה חדשה) שתהא חדשה לכל המנחות", כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש, אבל הן באות אפילו מן הישן. וראה בהשגת הראב"ד, בכסף-משנה ולחם-משנה.

ג. חטים שנידרו בעבים¹⁸ - יש בהם ספק, אם אני קורא בהם 'ממושבתיכם' או אינם 'ממושבתיכם'¹⁹; לפיכך לא יביא, ואם הביא - פשר²⁰. וכיצד היו עושין? מביאין שלש סאין חטין חדשות²¹, וישפין אותן ובוטטין בהם כדרך כל המנחות²², וטוחנין אותן סלת, ומנפין מהן שני עשרונות²³ מנפה בשתיים עשרה נפה²⁴. והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחייב בחלה ופטור מן המעשרות, כמו שבאנו²⁵.

(18) מנחות סט, ב. כלומר על-ידי נס ירדו בעבים ('תוספות' שם ד"ה חטיין). (19) במנחות שם: "בעי רבי זירא, חטיין שירדו בעבים וכו' לשתי הלחם מאי. ממושבתיכם אמר רחמנא, לאפוקי דחוץ לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי (שאף-על-פי שאינם ארץ-ישראל - גם חוצה לארץ אינם), או דילמא ממושבתיכם דוקא, ואפילו דעבים נמי לא". ולא נפשטה הבעיא. (20) ראה למעלה פ"ז ה"כ, כי דעת רבינו בכל בעיא שלא נפשטה, שלא יביא, ואם הביא כשר.

קלו' שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הביכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים" (49) ומניף שתי הלחם עמהם, כמפורש במשנה שם סא, א (לחם-משנה), וראה להלן. (50) מלמד שטעונין תנופה חיים. ראה מנחות שם במשנה "זבחי שלמי ציבור (= כבשי עצרת) טעונים תנופה חיים ושחוטין". (51) כלומר כל כבש וכבש בפני עצמו, וגם כל לחם ולחם בפני עצמו, וראה להלן. (52) בגמרא שם אמרו כן באשם ולוג שמן, שנאמר (שם יד, יב) "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'", שהאשם ולוג השמן טעונים תנופה כאחד. ועל זה אמרו: "ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו - יצא, תלמוד-לומר והקריב אותו לאשם והניף", ונראה שיש ללמוד משם לשני כבשי עצרת" (כסף-משנה). ואף-על-פי שבכבשי עצרת נאמר בלשון רבים "והניף אותם" - "אותם" הנ"ל בא לדרשה אחרת (שם סב:)

למעט זבחי שלמי יחיד, שאין טעונין תנופה חיים ('קריית ספר'). (53) את עורן, ראה למעלה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח, ופ"ט ה"ד. (54) שם סב, א - וכחכמים. (55) זה מוסב גם על תנופה שלאחר שחיטה, וגם על תנופה שמחיים (לחם-משנה, וראה למעלה). (56) כדברי רבי, שם סב, א. ואף-על-פי ששם מדובר בתנופה מחיים, סובר רבינו כי הוא-הדין לתנופה שלאחר שחיטה (לחם-משנה). (57) הכהן. (58) ראה משנה, שם סא, א. (59) שם במשנה. וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"ו. (60) ראה למעלה שם, ובהל' מעשה הקרבנות, שם. (61) "אפשר שהוא נלמד מאשם ולוג השמן כבסמוך" (כסף-משנה). וראה ב'קריית ספר' שכתב "ואם הניפן אחד אחד יצא, כדכתיב שוק התרומה וחזה התנופה", כלומר, שהניף שוק עם חלה אחת בפני עצמו, וחזה עם חלה אחת בפני עצמו, אבל אם מניף חזה ושוק בפני עצמו, ושתי הלחם בפני עצמם, אפשר שלא יצא. וראה ב'הר המוריה'. (62) שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל-לא) "ידיה תביאנה את אשי ה'", את החלב על החזה וגו' להניף אותו תנופה לפני ה', והקטיר הכהן את החלב המזבחה", הרי שמניף ואחר-כך מקטיר. וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"א. (63) ראה למעלה שם ה"ד. (64) מלשון זה נראה שגם החלות אינן מותרות לאכילה אלא לאחר הקטרת האימורין ('אור שמח'). (65) ראה למעלה פ"ד הי"ד, כי כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות שזכה בהן. (66) סוכה נה, ב - במשנה. וראה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה. (67) תוספתא זבחים סוף פ"ו (הוצאת צוקרמנדל עמ' 589).

יב. שחטט⁶⁸ שני כבשים על ארבע חלות⁶⁹: אם אמר יקדשו שתיים מתוך ארבע - מושף שתיים מהן ומניפן⁷⁰, והשאר⁷¹ פודין אותן בפנים⁷² ונאכלין⁷³ בחוץ כשאר החלין; ואם לא התנה - לא קדש⁷⁴ הלחם⁷⁵.

(68) מנחות מז, ב. (69) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, יז) "לחם תנופה שתיים". (70) כן אמרו (שם מח). לדעת רבי יוחנן. (71) שתי החלות הנשארות. (72) מנחות שם, כרבי ששחיטה מקדשת ללחם, ואמרו בגמ' שם כי לרבי צריך

לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (רבינו בפירוש המשנה, שם). וראה למעלה פ"ה שם. (36) כלומר אפיתן בפנים ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים, ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"ג.

ח. ואין עשיתן דוחה יום טוב³⁷, ואין צריך לומר שבת³⁸, אלא אופין אותן מערב יום טוב³⁹. שנאמר: הוא לבדו יעשה לכם; 'לכם' - ולא לגבוה⁴⁰.

(37) משנה, מנחות ק, ב. (38) משנה שם, וצה, ב. (39) שם ק, ב. וראה למעלה פ"ה ה"י. (40) ראה פסחים מז, א.

ט. היה ערב יום טוב שבת - אופין אותן מערב שבת; ונאכלות בשלישי לאפיתן, שהוא יום טוב⁴¹. והרי⁴² מפרש בתורה שהם חמץ⁴³, וכיצד עושה? מביא שאור מקום אחר ונותנו לתוך העשורון, וממלא העשורון סלת ומחמצו באותו השאור⁴⁴.

(41) מנחות, שם. (42) אין זה מוסב על מה שכתב לפני כן, אלא הוא דיבור בפני עצמו. (43) שנאמר (ויקרא כג, יז) "חמץ תאפינה", ובמנחות נב, ב - במשנה: "כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתורה ושתי הלחם, שהן באות חמץ". (44) כרבי יהודה במשנה שם, וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"ח.

י. ומרבעות הן⁴⁵. ארץ כל חלה שבועה טפחים, ורחבה ארבעה טפחים⁴⁶, ונבחה ארבע אצבעות⁴⁷.

(45) ולא עגולות. ראה למעלה פ"ה ה"ט. ולפי זה, היה לחלה ששה טפחים (=פנים) מערב, מזרח, דרום, צפון, מעלה ומטה, ראה בפירוש המשנה שם. וכתב ה'כסף משנה' שאפשר שרבינו למד שתי הלחם מלחם הפנים. (46) שם במשנה. (47) שם במשנה "וקרנותיהם ד' אצבעות". ומפרש רבינו קרנותיהם, כלומר, גובהם ארבע אצבעות, ולא כפירוש רש"י, וראה למעלה שם וב'כסף משנה' שם.

יא. כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים⁴⁸? מביא שני הכבשים ומניפם בעודן חיים⁴⁹, שנאמר: והניף אתם תנופה⁵⁰. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו⁵¹ - יצא⁵². ואחר כך שוחטין אותן ומפשיטין⁵³, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם⁵⁴ ומניחין⁵⁵ בצד שתי הלחם⁵⁶, ומניח⁵⁷ שתי ידיה מלמטין⁵⁸ ומניף הכל כאחד במזרח⁵⁹ במקום כל התנופות, מוליך ומביא מעלה ומוריד⁶⁰. ואם הניפן אחד אחד - יצא⁶¹. ואחר כך מקטיר אמורי שני הכבשים⁶², ושאר הבשר נאכל לפניהם⁶³. וכן שתי החלות⁶⁴ - נוטל פהן גדול אחת מהן⁶⁵, והשניה מתחלקת לכל המשמרות⁶⁶. ושתייהן נאכלות אותו היום ויחצי הלילה, כבשר קדשי קדשים⁶⁷.

(48) שנאמר (ויקרא שם, כ) "והניף הכהן אותם על לחם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלז

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

סובר, שמה שנאמר (שם) "קודש יהיו", הכוונה ללחם, ולא לכבשים, ולמד כן ב'גזירה שוה', ממה שנאמר (שם שם, יז) "סולת תהייתה", כשם ש"הויה" זו בלחם, כמו כן "הויה" של "קודש יהיו" היא בלחם, ולא בכבשים, ולפיכך הלחם מעכב והכבשים אינם מעכבים, כנ"ל. (85) כלומר, אף הכבשים מעכבים הלחם. ואף כי בגמרא (שם שם, מו.) "בעו במערבא תנופה עושה זיקה (= חיבור יחד), או אינו עושה זיקה", ונשאר הדבר בתיקו, והיה לו לרבינו לכתוב שהוא ספק (ראה השגת הראב"ד) - פוסק רבינו שתנופה עושה זיקה, שכן נשמע שם מו, ב - ממה שאמר אביי לרבא "מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם, ומאי שנא שבעה כבשים וכו' דלא מקדשי ולא מעכבי לחם. אמר ליה, הואיל והוזקקו זה לזה בתנופה", הרי שתנופה עושה זיקה (כסף-משנה).

טז. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַבָּאוֹת בְּפָנֵי עֶצְמָן בְּלֹא כִבְשִׁים⁸⁶
 - פִּינֵד עוֹשִׁין בָּהֶן?⁸⁷ יוֹנְפוּ וְהַעֲבֹר צוֹרֶתֶן⁸⁸ וַיֵּצְאוּ
 לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁹. גְּזֵרָה שְׁמָא יִמְצָאוּ כִבְשִׁים לְשָׁנָה
 הַבָּאָה וַיֵּבִיאוּ לָחֶם בְּלֹא כִבְשִׁים⁹⁰. הַפֶּר וּשְׁנֵי
 הָאֵילִים וְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים⁹¹ וְהַשְּׂעִיר⁹² הַבָּאִים בַּיּוֹם
 זֶה⁹³ בְּגִלְל הַלֶּחֶם אֵינָן מְעַכְבִּין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא
 הַלֶּחֶם מְעַכְבִּין⁹⁴.

(86) ראה למעלה (הט"ו) כי שני הכבשים אינם מעכבים את הלחם. (87) ברייתא שם מו, ב. (88) "יפסלו בלינה" (רש"י). (89) ברייתא שם. (90) "ויאמרו: אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים, עכשיו נמי ניכול. ואינהו לא ידיע, דאשתקד לא הוו כבשים, אינהו שריין נפשיהו, השתא דאיכא כבשים, כבשים הוא דשרו להו". דברי רבה ורבא שם. וחזר בה רבינו ממה שכתב בפירוש המשנה שם, כי דינן של שתי הלחם שיאכלו אותם. (91) שהם עולות. (92) לחטאת. (93) ראה למעלה ה"א. (94) משנה, שם מה, ב.

יז. שְׁנֵי פָרִים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁵ וּפֶר הַבָּא בְּגִלְל
 הַלֶּחֶם⁹⁶ - אֵינָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁹⁷.

(95) המפורשים בחומש הפקודים (במדבר כח, כז): "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה", פרים בני בקר שנים איל אחד, שבעה כבשים בני שנה". (96) המפורש בויקרא (כג, יח): "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה". ראה למעלה ה"א. (97) כלומר, לא שני הפרים של המוסף מעכבים את הפר של הלחם, ולא הפר של הלחם מעכב את שני הפרים של המוסף. ודבר זה הוא במשנה מנחות מד, ב: "הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה", ואמרו שם בגמרא, כי אין הפרים של מוסף מעכבים את של שתי הלחם, ולא של שתי הלחם את של מוספין, וכמו כן המוספין בעצמן אין מעכבין זה את זה, וראה להלן ה"ב.

יח. אֵיל שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁸ וּשְׁנֵי אֵילִים הַבָּאִין בְּגִלְל
 הַלֶּחֶם⁹⁹ - אֵינָן מְעַכְבִּין¹⁰⁰ (זֶה אֶת זֶה)¹⁰¹.

(98) שבמדבר (שם). (99) שבויקרא (שם). ראה למעלה ה"א. (100) משנה, מנחות שם. (101) כלומר, לא האיל

לפדותן בפנים, שאם יוציאן לחוץ לעזרה ושם יפרם, הרי זה נפסל ביוצא. ואין לחשוש שאם יפרם בפנים ויצאו לחולין הרי יהיו חולין בעזרה, משום שבשעה שהכניסם בפנים היו קודש, ומה שהם נהיים אח"כ חולין בעזרה, זה הוא ממילא, ואין לחשוש לכך. וראה לחם-משנה מה שמקשה על רבינו כמה וכמה קושיות. (73) דכתיב באיל נזיר (במדבר ו, יז) "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". אלמא זבחת איל מקדשא לסל, ומיניה אמרינן לכבשי עצרת דזבחתן מקדש שתי הלחם, וכי היכי דבאיל נזיר כתיב על סל המצות שהוא ידוע וניכר, הכי נמי בשתי הלחם דעצרת בעינן מיהא שיתנה שתיים מתוך ארבע (ראה 'קריית ספר').

יג. שְׁחַט אֶרְבַּעַה כִּבְשִׁים⁷⁴ עַל שְׁתֵּי חֲלוֹת - מוֹשֵׁף
 שְׁנֵים מֵהֶם וְזוֹרֵק דָּמָן שְׁלֹא לְשִׁמְן⁷⁵, וּמִנִּיף הַשְּׁנֵים
 הַנִּשְׁאָרִים⁷⁶ הַכְּשָׁרִים עִם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם.

(74) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, כ) "על שני כבשים". (75) אף שלא נפסלו לא עולין לחובתן, וממילא השנים הנשארים הם לכבשי עצרת. מנחות מח, א. (76) אבל אם היה זורק דמן לשמה תחילה, אינו יכול אחר-כך לזרוק שלא לשמן את השנים הנשארים, שמכיון ששחט הראשונים לשמן, שוב לא ראויים האחרונים לשמן. ומכיון שאינם ראויים לשמן, אינם כשרים גם שלא לשמן, ומשום כך זורק תחילה שלא לשמה ואח"כ את הנשארים לשמה (שם בגמ').

יד. שְׁתֵּי הַחֲלוֹת מְעַכְבּוֹת זוֹ אֶת זוֹ⁷⁷, וּשְׁנֵי הַכִּבְשִׁים
 מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁷⁸. מֵת אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אוֹ בָּרַח אוֹ
 נִעְשָׂה טָרֶפֶה - יִקַּח זֶוֶג לְשָׁנִי⁷⁹. שְׁחַט אֶחָד לְשִׁמְנוֹ⁸⁰
 - יִקַּח לוֹ זֶוֶג⁸¹.

(77) משנה, מנחות כז, א. שאם אין לו אלא אחת לא יביא, שנאמר בהם "סולת תהייתה" (שם יז) וכל מקום שנאמר "הויה" - הוא לעיכובא (שם בגמרא). (78) משנה שם, ותוספתא שם תחילת פ"ה, ומשום שגם בהם נאמרה "הויה" (= "קודש יהיו" - שם, שם, כ) ולעיכובא הוא (שם בגמרא). (79) תוספתא, שם. (80) כלומר, ואחר-כך מת השני, או ברח או נעשה טריפה (כסף-משנה). וראה להלן בהערה הסמוכה. (81) שם בתוספתא. אבל ראה ב'אור שמח' כאן שמגיה כאן ובתוספתא "שחט אחד (שלא) לשמו יקח לו זוג (לשני), וכן הוא ב'חסדי דוד' שם.

טו. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם⁸² מְעַכְבִּים אֶת הַכִּבְשִׁים⁸³, וּשְׁנֵי
 הַכִּבְשִׁים אֵינָן מְעַכְבִּים אֶת הַלֶּחֶם⁸⁴. וְאִם הוֹנְפוּ עִם
 הַכִּבְשִׁים - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁸⁵; וְאִם אָבַד הַלֶּחֶם -
 יֵאבְדוּ הַכִּבְשִׁים, וְאִם אָבְדוּ הַכִּבְשִׁים - יֵאבְדוּ הַלֶּחֶם,
 וַיֵּבִיאוּ לָחֶם אַחֵר וּכְבָשִׁים אַחֲרֵים.

(82) מנחות מה, ב - כדברי רבי עקיבא, ולא כרבי שמעון בן ננס ולא כרבי שמעון, לפי שסוף הסוגיא כרבי עקיבא (כסף-משנה). (83) שאם לא היו לו שתי הלחם - לא יקריב גם את שני הכבשים. (84) משנה שם כרבי עקיבא. והיינו שאף שלא היו שני כבשים, מביאין שתי הלחם (ראה פירוש המשנה, שם). ואמרו (שם בגמרא) שרבי עקיבא

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

של המוסף מעבב את שני האילים של הלחם, ולא שני האילים של הלחם מעבבים את האיל של המוסף, אבל שני האילים של הלחם מעבבים זה את זה, שנאמר (ויקרא שם) "אילים שנים יהיו". ואמרו בגמרא (שם מה.) "יהיו לעיכובא הוא.

1 יט. שְׁבַעַה כְּבָשִׁים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם¹⁰² וְשִׁבְעָה
2 כְּבָשִׁים הַבָּאִים בְּגִלְל הַלֶּחֶם¹⁰³ - אֵינָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת
3 זֶה¹⁰⁴. וְאֵם נִשְׁחַטוּ כֻּלָּן - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁵.

(102) שבבמדבר, שם. (103) שבויקרא, שם. ראה למעלה ה"א. (104) שם במשנה ובגמרא. וכמו כן שבעת הכבשים של המוספין אינם מעכבין את עצמן, ראה להלן ה"כ. אבל שבעת הכבשים של הלחם, יש אומרים שהם מעכבים זה את זה, כשם ששני האילים מעכבים זה את זה (ראה למעלה ה"ח), שמאותו הפסוק "יהיו", שלמדו לעיכובא על שני האילים, יש ללמוד גם לשבעת הכבשים, שכן נאמר שם: "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ופר בן בקר וגו' ואילים שנים, יהיו עולה וגו' " (תוספות יום-טוב' מנחות פ"ב מ"ב, ודלא ככסף-משנה). (105) כלומר ששבעת הכבשים אינם מעכבים עצמן אין זה רק אם לא היו לו ד' כבשים אלא פחות, אבל היו לו שבעה כבשים ושחטם, ואחר-כך נאבדו, מעכבין הם עצמן. ראה שם מה, ב. מו, א: "אמר רבי יוחנן, הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה, ואיזו זיקה שלהם שחיטה", ופירש רש"י: "שם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה, והנותר לפנינו, יצא לבית השריפה דנדחה באיבוד חבירו, ואיזו זיקה שלהן הקובעתן יחד, שחיטה, שאם היה לחם בשעת שחיטה ואחר-כך אבד או לחם או כבשים – אבד הכל". וראה השגת הראב"ד ו'כסף משנה' ר'ה המוריה' כאן.

יום שישי י' אדר א' ה'תשע"ט

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

- 17 א. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי² מְקַרְבִּין מוֹסֵף הַיּוֹם³ פֶּר וְאֵיל
- 18 וְשִׁבְעָה כְּבָשִׁים, הַפֶּל עוֹלוֹת⁴, וְשִׁעִיר חֹטְאֵת⁵
- 19 הַנֶּאֱכָלֶת. וְזֶה מוֹסֵף הַיּוֹם יִתֵּר עַל מוֹסֵף רֹאשׁ
- 20 חֹדֶשׁ הַקָּרֵב בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁶. לְפִיכָּךְ, אִם חָל
- 21 לַהֲיֹת בְּשַׁבָּת - הֵיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה מוֹסְפִין: מוֹסֵף
- 22 שַׁבָּת, וּמוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמוֹסֵף הַיּוֹם.

(2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים - לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

- 23 ב. וְכִיצַד סְדוּר הַקֶּרְבָּנִים? מוֹסֵף שַׁבָּת תְּחִלָּה,

- 4 כ. הַתְּמִידִין אֵינָם מְעַכְבִּין אֶת הַמוֹסְפִין, וְלֹא
- 5 הַמוֹסְפִין מְעַכְבִּין אֶת הַתְּמִידִין¹⁰⁶; וְלֹא הַמוֹסְפִין
- 6 מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁷, וְלֹא מִגֵּן הָעוֹלוֹת כֻּלָּן מְעַכְבִּין
- 7 כִּיצַד? הֲרִי שְׁלֹא מִצְאוֹ אֶלָּא שְׁשָׁה כְּבָשִׁים -
- 8 מְקַרְבִּין שְׁשָׁה¹⁰⁸. אֶפְלוּ לֹא מִצְאוֹ אֶלָּא אֶחָד -
- 9 מְקַרְבִּין אוֹתוֹ¹⁰⁹. בֵּין בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים בֵּין בִּימֵי
- 10 הַמוֹעֲדוֹת וְהַשַּׁבָּתוֹת¹¹⁰. וְאֵינָן חֹבְבִין לְהַקְרִיב הַשְּׂאֵר
- 11 לְמַחֵר אוֹ לְמוֹעֵד אַחֵר, אֶלָּא כָּל קָרְבֵּן צָפוּר שְׁעֵבֶר
- 12 זְמַנוֹ - בְּטַל קָרְבָּנוֹ¹¹¹. לֹא מִצְאוֹ אֶלָּא שְׁנֵי כְּבָשִׁים,
- 13 אִם יִקְרִיבוּ אוֹתָן לְמוֹסֵף הַיּוֹם אֵין לָהֶן תְּמִידִין
- 14 לְמַחֵר - הֲרִי הַדָּבָר שְׁקוּל; אִם הַקְּרִיבוּם לְמוֹסֵף
- 15 הַיּוֹם - הַקְּרִיבוּ, וְאִם רָצוּ לְהַנִּיחָם לְמַחֵר לַתְּמִידִין -
- 16 נִיחָיו¹¹².

(106) משנה, שם מט, א. ובגמרא שם פירשוה לענין קדימה, כלומר: אם הקריב תמיד של בין הערביים קודם למוספין או המוספין קודם לתמיד של שחר, הקרבנות כשרים, שמה שאמרו תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, אין זה אלא לכתחילה, וכן מה שאמרו אין דבר נקרב קודם לתמיד של שחר או מאוחר לתמיד של בין הערביים, אין זה רק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קלט

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אבל בקרבנות החג אינו כן, שהשעירים חטאת וקדמו לעולה, כי חג הסוכות בא מיד לאחר יוה"כ שאז הוא שלימות המחילה והסליחה, ומטעם זה מתחילים מיד בקרבן עולה.

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה סימן מח)

16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרוק. ואפילו שחט קודם העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, כלומר, "מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאישים. (21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מבדם עולה.

- 16 ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפילו חטאת העוף
17 קודמת לעולת בהמה; שנגמר: את אשר לחטאת
18 ראשונה - בנזן אב לכל חטאת שהיא קודמת
19 לעולה²⁴ הפא עמה. וכן בפשעת הפרשה - מפריש
20 החטאת תחלה ואחר כך העולה²⁵.

(23) כלומר, שחיטת חטאת קודמת לשחיטת עולה.
(24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה".
(25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדשה", "רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן הוא בתוספתא שם פרק י "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקרבה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

- 21 ז. בקרבנות החג²⁶ אינו פן, אלא קרבין על סדר
22 הפתוב, שנגמר: כמשפטם²⁷. כיצד? בתחלה פרים,
23 ואחריהם אילים, ואחריהם כפשים, ואחריהם
24 שעירים, אף על פי שהשעירים חטאת וכל אלו
25 שקדמו אותן לעולות. וכן בשגגת צבור בעבודה

- 1 ואחרי מוסף החדש, ואחרי מוסף יום טוב²⁸; שפל
2 התדיר מחברו - קודם את חברו²⁸. וכן כל המקדש
3 מחברו - קודם את חברו²⁹. הנה לפניו תדיר
4 ומקדש³⁰ - יקדים איזה מהם שירצה.

(7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לעניין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.

- 5 ג. עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר³¹ או הפחות
6 בקדשה תחלה³² - מקריבו, ואחר כך שחט את
7 התדיר או את המקדש³³.

(11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

- 8 ד. ואם נשחטו שניהם פאחד³⁴ - יהיה זה ממרס
9 בדם³⁵ עד שיזרק דם התדיר או דם המקדש.

(14) לאו דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש".

- 10 ה. דם החטאת קודם לדם העולה³⁶, מפני שדם
11 החטאת מכפר³⁷. איברי עולה קודמין לאימורי
12 חטאת³⁸, מפני שהעולה כלה לאשים³⁹. דם חטאת
13 ואיברי עולה - אי זה שירצה יקדים⁴⁰. וכן דם
14 עולה ואימורי חטאת⁴¹, או דם עולה ודם אשם⁴² -
15 אי זה שירצה יקדים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר". והנה כל זה הוא בקרבנות כל השנה, כי הטעם הוא כפי שכותב אדמוה"ז בעניינו של קרבן עולה שהוא לאחר שעשה תשובה ונמחל לו העונש... שולח דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך, ומובן שלא שייך להקדים קרבן עולה לחטאת.

- 1 זרה, שֶׁהָן מְבִיאִין פֶּר עֹלָה וְשֹׁעִיר חֲטָאת²⁸ - הַפֶּר
2 קֹדֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: כִּמְשַׁפֵּט. וּפֶר כֶּהֱן מְשִׁיחַ²⁹ קֹדֶם
3 לְפֶר הָעֶלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר³⁰. וּפֶר הָעֶלֶם³¹ קֹדֶם לְפֶר
4 עֲבֹדָה זָרָה³². וּפֶר עֲבֹדָה זָרָה קֹדֶם לְשֹׁעִיר עֹלָה,
5 אֲף עַל פִּי שֶׁהַפֶּר עֹלָה וְהַשֹּׁעִיר חֲטָאת, שֶׁכָּף הוּא
6 סֵדֶר הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה. שֹׁעִיר עֲבֹדָה זָרָה³³ קֹדֶם
7 לְשֹׁעִיר נִשְׂאִי³⁴, שֶׁהַנִּשְׂאִי יָחִיד³⁵. וְשֹׁעִיר נִשְׂאִי קֹדֶם
8 לְשֹׁעִיר יָחִיד³⁶. וְשֹׁעִיר יָחִיד קֹדֶם לְכֹבֶשֶׁת³⁷,
9 אֲף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם חֲטָאת; שֶׁהַשֹּׁעִיר רְאוּיָה לְבֹא
10 עַל הַכְּרִיתוֹת³⁸ שֶׁמְבִיאִין עֲלֵיהֶם חֲטָאת, וְהַכֹּבֶשֶׁת
11 אֵינָה בָּאָה עַל שִׁגְגַת עֲבֹדָה זָרָה³⁹.
- 22 וְטַעֲנוּנֵין סְמִיכָה וְתַנּוּפָה וְנִסְכִּים⁴⁸. הַפְּכוּר קֹדֶם
23 לְמַעֲשֹׂר בְּהֶמָּה, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּשׁוּ מֶרְחַם, וְנֶאֱכַל
24 לַפְּהִיגִים בְּלִבָּד⁴⁹. הַמַּעֲשֹׂר⁵⁰ קֹדֶם לְעֹפֹת⁵¹, מִפְּנֵי
25 שֶׁהוּא זָבַח⁵², וְיֵשׁ בּוֹ קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים - דָּמָו
26 וְאַמּוּרִיו⁵³. וְהָעֹפֹת קֹדֶם לְמִנְחֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
27 מִיָּגִי דָּמִים⁵⁴. הָרִי שֶׁהֵיוּ לְפָנָיו חֲטָאת הָעוֹף וּמַעֲשֹׂר
28 - הַמַּעֲשֹׂר קֹדֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זָבַח. הֵיוּ שֵׁם חֲטָאת
29 הָעוֹף וּמַעֲשֹׂר וְעֹלֹת בְּהֶמָּה, הוּאִיל וְעֹלָה קֹדֶם
30 לְמַעֲשֹׂר⁵⁵. וְחֲטָאת הָעוֹף קֹדֶם לְעֹלֹת בְּהֶמָּה -
31 מִקְרִיב חֲטָאת הָעוֹף תַּחֲלָה, וְאַחֵר כָּף הָעֹלָה, וְאַחֵר
32 כָּף הַמַּעֲשֹׂר.

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם". (28) שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראויה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

12 ח. אֶפְלוּ חֲטָאת הָעוֹף שֶׁל יוֹלְדֵת קֹדֶם לְכֹבֶשֶׁת⁴⁰.
13 חֲטָאת קֹדֶם לְאֶשֶׁם, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָה נִתֵּן עַל אֶרְבַּע
14 קַרְנוֹת וְעַל הִסּוּד⁴¹. וְכָל חֲטָאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה קֹדֶם
15 לְכָל הָאֲשָׁמוֹת, חוּץ מֵאֶשֶׁם מִצְרַע⁴², מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא
16 עַל יְדֵי הַכֹּשֶׁר⁴³. הָאֶשֶׁם קֹדֶם לְתוֹדָה וּלְאִיל נְזִיר,
17 מִפְּנֵי שֶׁהוּא קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים. תּוֹדָה וְאִיל נְזִיר⁴⁴
18 קֹדֶם לְשְׁלָמִים⁴⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד
19 וְטַעֲנוּנֵין לָחֶם⁴⁶; וְהַתּוֹדָה קֹדֶם לְאִיל נְזִיר, מִפְּנֵי
20 שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶרְבָּעָה מִיָּגִי מִנְחָה⁴⁷. שְׁלָמִים קֹדֶם
21 לְכֹכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טַעֲנוּנֵין מִתַּן שְׁתֵּים שֶׁהֵן בְּאֶרְבַּע,

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשיריים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התודה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התודה ואיל נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקקין משוחין בשמן ועשר חלות לות הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהכבוד אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר הבהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנזבח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (=על כל קרבנך תקריב מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". 70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה.

19 יב. פל הקודם בהקדמה - קודם באכילה⁷¹.

71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותורה לשלמים ושלמים לבכור.

20 יג. ה'יו לפניו שלמים של אמש⁷² ושלמים של יום⁷³ 73
21 - של אמש קודמין⁷⁴, שהרי קרב זמן⁷⁵. שלמים של
22 אמש וחטאת או אשם של יום - חטאת ואשם
23 קודמין, מפני שהן קדשי קדשים⁷⁶, כמו שבארנו.

72) כלומר, שנקרבו אתמול. 73) שנקרבו היום.
74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. 75) כלומר, זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת. ולכן של אמש קודמין. 76) ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

פרק עשירי

1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

24 א. ביום הכיפורים מקריבין מוסף כמוסף ראש
25 השנה²: פ'ר ואיל³, ואיל זה נקרא איל העם⁴,
26 ושבעה כבשים, פלן עולות⁵, ושעיר חטאת⁶, והוא
27 נאכל⁷ לערב⁸.

2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. 3) שנאמר (במדבר כט, זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה' ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". 4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה". וכדעת רבי (יומא ע:): שאיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם) הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". 5) במדבר שם. 6) שנאמר (שם, שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת" והוא נעשה בחוק, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 8) כלומר במוצאי יום-כיפור. משנה במנחות צט: . וראה גם בהלכות עבודת יוה"כ שם.

28 ב. ועוד מקריבין הצפור שעיר חטאת⁹, והוא
29 נשרף¹⁰, שפן וזוג¹¹ שעיר המשתלח¹².

קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. 54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". 55) שהעולה כולה לגבוה.

1 ט. הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד⁵⁶
2 - ביצד הן קרבינ? הפרים קודמין לאילים, שפן
3 נתברו בנסכים⁵⁷. ואילים קודמין לכבשים, שפן
4 נתברו בנסכים⁵⁸. וכבשים קודמין לשעירים, שפן
5 נתברו באמורים; שפכלל אמורי כבשים האליה,
6 ואין בשעירים אליה. העמר קודם לכבש הבא עמו,
7 ושתי הלחם קודמין לשני כבשים. זה הפלל: דבר
8 הבא בגלל היום⁵⁹ קודם לדבר הבא בגלל הלחם⁶⁰.

56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. 57) שהרי לפי מביא שלושה עשרונים סולת כלול בחצי ההין שמן וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשרונים סולת כלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. 58) שהרי לאיל מביא שני עשרונים סולת כלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. 59) שהם העומר ושתי הלחם. 60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

9 י. מנחת האיש קודמת למנחת האשה⁶¹. מנחת
10 חטים⁶² קודמת למנחת שעורים⁶³. מנחת חוטא
11 קודמת למנחת נדבה, מפני שהיא באה על חטא.
12 מנחת נדבה ומנחת סוטה - אי זו שירצה מהם
13 יקדים⁶⁴.

61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משובח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. 62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. 63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינם אלא בעומר ובמנחת סוטה. 64) שם צ. בעיניי שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עוון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בבעיניי שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים.

14 יא. מנחות קודמין לזין⁶⁵, והיין קודם לשמן⁶⁶,
15 והשמן קודם ללבונה⁶⁷, ולבונה קודמת למלח⁶⁸,
16 ומלח קודם לעצים⁶⁹. אימתי? בזמן שבאו פלן
17 באחד; אכל הבא ראשון - קרב ראשון, והבא
18 אחרון - קרב אחרון⁷⁰.

65) שהרי מתנדב אדם יין לחוד בפני עצמו. 66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שיין מנסכו כולו על גבי השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. 67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. 68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שיין ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה.

(21) משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:): שמנסך גם בשמיני עצרת. (22) ראה משנה ובחים סג. ותוספתא סוכה פ"ג. (23) כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד. (24) כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח: מח: נראה שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה). וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. (25) כלומר לא בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

ז. ואם ערה²⁶ המים לתוך היין או היין לתוך המים¹⁷ ונסך שניהם מפלי אחד - יצא²⁷. ואם הקדים נסוך המים לזבח, אפלו נסך בלילה - יצא²⁸. ובקרבן דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח²⁹, והפל יורד לשיתין, כמו שבארנו³⁰. כיצד היו עושין³¹? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לגין היה ממלא אותה מן השילוח³². הגיעו לשער המים³³ - תקעו והריעו ותקעו³⁴. עלה לכבש³⁵ ופנה לשמאלו³⁶ ונותן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם³⁷. ושני ספלים של פסף היו שם, מערבי היה בו המים, ומזרחי היה בו היין של נסך³⁸. והיו מנקבין פמין שני חטמין דקין³⁹. ושל מים היה נקב שלו דק משל יין, כדי שייכלה המים עם היין כאחד⁴⁰.

(26) ערבב. (27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קריית ספר). אבל מלשוננו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה ב'תוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם,

(9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה"ט) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". (10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (11) אין זה טעם למה נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם. (12) לעזאזל, כמו שנאמר (שם שם, י) "והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל, יעמד חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

ג. ביום הראשון של חג הסוכות מקריבין מוסף היום שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר כבשים, פלן עולות¹³, ושעיר חטאת¹⁴ נאכלת¹⁵. וכן כל יום ויום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת¹⁶.

(13) שנאמר (במדבר כט, י"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". (14) שנאמר (שם שם, טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". (15) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א. (16) כמפורש בתורה (שם שם, י"ד).

ד. אבל הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום¹⁷: בשני מקריבין שנים עשר, בפלישי אחד עשר, עד שיימצא קרבן יום שביעי: פרים שבעה, אילים שנים, כבשים ארבעה עשר, הכל עולות, ושעיר חטאת.

(17) כמפורש בתורה שם.

ה. ביום שמיני עצרת מקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים, פלן עולות¹⁸, ושעיר חטאת¹⁹. וזה מוסף בפני עצמו²⁰.

(18) שנאמר (שם שם, לה"ו) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (19) שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת אחד". (20) ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. וחגיגה יז.) כי "שמיני (=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקר"ף של קש"ב, הוא קרבן, כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג.

ו. פל שבעת ימי החג מנסכין את המים²¹ על גבי המזבח²². ודבר זה הלכה למשה מסיני²³. ועם נסוך היין של תמיד של שחר²⁴ היה מנסך המים לבדי²⁵.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י'), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה - נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבחו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:).

יא. כָּכֹל יוֹם מִיָּמֵי הַחֹג הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה
בַּפְּנֵי עֲצָמָה עַל מוֹסֵף הַיּוֹם⁵⁰. בְּרֹאשׁוֹן מִיָּמֵי חָלוֹ
שֶׁל מוֹעֵד הָיוּ אוֹמְרִין: הָבוּ לָהּ בְּנֵי אֱלִים⁵¹. בַּשְּׁנִי⁵²
וְלָרִשֶׁע אָמַר אֱלֹהִים וְגוֹמְרִים⁵³. בַּשְּׁלִישִׁי - מִי יָקוּם
לִי עִם מְרֵעִים⁵⁴. בְּרַבִּיעִי - בִּינוּ בַּעֲרִים בָּעֵם וְגוֹמְרִים⁵⁵.
בַּחֲמִישִׁי - הִסְירוּתִי מִסֶּבֶל שְׁכֻמוֹ⁵⁶. בַּשְּׁשִׁי - יְמוּטוֹ
כָּל מוֹסְדֵי אֶרֶץ וְגוֹמְרִים⁵⁷. וְאִם חָל שֶׁפֶת לִהְיוֹת בְּאֶחָד
מֵהֶן - יְמוּטוֹ יִדְחָה⁵⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בראשון היו אומרים הבו לה' בני אלים. בשני, ולרשע אמר אלקים כו".

ולכאורה הוא פלא גדול, ששירו של יום שני דחיה"מ פותח בפסוק "ולרשע אמר אלקים כו", ובפרט שנמצאים כבר אחרי הכפרה והסליחה של יוה"כ, ומדוע לפתוח במילים אלו. ומצינו שרש"י מבאר "כל המזמור דברי כיבושין הן לנאספים לעזרה למצוות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחים מה לך לספר חוקי, כלומר, למה לך לבוא לבית זה אם אינך חוזר בתשובה". ועדיין אינו מובן מה לדברי כיבושין ביו"ט, ובפרט אחרי יוה"כ.

והביאור בזה: אף שלא מסתבר לומר שאפשר לדייק מלשון רש"י שכוונתו שאומרים כל המזמור ולא פותחים במילים "ולרשע אמר אלקים כו", כי אם-כן הגמרא עצמה היתה צריכה להזכיר זאת בפירוש, בכל אופן בהמשך הגמ' שם איתא שביום הששי אומרים "ימוטו כל מוסדי ארץ", ורש"י מפרש שם "במזמור אלקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור". ועפ"ז יש לומר, שגם מה שאמר "כל המזמור" בנוגע ליום השני, כוונתו לאמירת כל המזמור.

(על פ"י יין מלכות ספר עבודה, סימן מט)

50 ראה למעלה פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב, שהלויים היו אומרים שירה בשעת ניסוך היין על כל עולות הציבור הבאים חובה, וראה גם למעלה פ"ו מהלכות אלו הלכות ה"ז. 51 תהלים כט. מכאן עד סוף ההלכה היא ברייתא בסוכה נה. והיינו "כל המזמור על שם שהיום תחילת שמחת בית השואבה, דהיינו כבוד ועוז. ובאותו מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים" (רש"י שם). 52 של חול המועד. 53 תהלים נ. "כל המזמור דברי כבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים בשמחת החג, ומוכיחים מה לך לספר חוקי, כלומר למה לך לבוא לבית זה עם שאר עמי, אם אינך חוזר בתשובה וכו'" (רש"י

אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח - נקריבין בלילה (קריית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. 29 ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זכחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. 30 למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. 31 משנה סוכה מח. 32 "מעין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). 33 "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). 34 הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים - רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנה"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה). 35 כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדרומו של המזבח. 36 אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא). 37 כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. 38 שם במשנה. 39 שם במשנה. 40 שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

ח. זֶה שֶׁמִּנְסֵף הַמִּים הָיוּ אוֹמְרִין לֵאמֹר: הַגִּבָּה יִדָּךְ⁴².
שֶׁפָּעַם אֶחָת נִסֶּף אֶחָד עַל רִגְלָיו, וְרִגְמוּהוּ כָּל הָעָם
בְּאֶתְרוּגֵיהֶן⁴³. שֶׁאֲמָרוּ צְדוּקִי הוּא, שֶׁהֵן אוֹמְרִין אֵין
מִנְסָכִין מִים⁴⁴.

41 משנה שם. 42 שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. 43 שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). 44 שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

ט. כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּחַל כֶּן מַעֲשֵׂהוּ בַּשֶּׁפֶת⁴⁵. אֵלָּא שֶׁהִיא
מְמַלָּא מְעַרְבַּ שֶׁפֶת⁴⁶ חֲבִית שֶׁל זָהָב, וְאֵינָהּ מְפָלִי
הַשֶּׁתִּית⁴⁷, וּמִנִּיחָהּ בַּלְשֶׁפָּה, וְלִמְחֹר מְמַלָּא מִמֶּנָּה.

45 כל הלכה זו שם במשנה. 46 מן השילוח. 47 שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה נ. דברי ר' ינאי).

י. אִם נִשְׁפָּכָה⁴⁸ או נִתְגַּלְתָּה⁴⁹ - מְמַלָּא מִן הַפִּיּוֹר
וּמִנְסֵף.

48 כלומר, נשפכו המים. 49 והיין והמים המגולים

שם שנים עשר פרים⁶³ ושני אילים ושעיר. כל
משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים
לתשעה משמרות. חמשה מקריבין שנים שנים,
וארבעה מקריבין אחד אחד. בשלישי היו שם אחד
עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב
אחד. נשארו ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות.
ארבעה מקריבין שנים שנים, וששה מקריבין אחד
אחד. ברכיעי היו שם עשרה פרים ושני אילים
ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה
עשר כבשים לאחד עשר משמר. שלשה מקריבין
שנים שנים, ושמונה מקריבין אחד אחד. בחמישי
היו שם תשעה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר
מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשנים
עשר משמר. שני משמרות מקריבין שנים שנים,
ועשרה מקריבין אחד אחד. בששי היו שמונה פרים
ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו
שם ארבעה עשר כבשים לשלשה עשר משמר.
משמר אחד מהן מקריב שני כבשים, ושנים עשר
משמר מקריבין אחד אחד. בשביעי היו שם שבעה
פרים ושני אילים ושעיר. וארבעה עשר כבשים
במנן המשמרות. נמצא כל משמר מקריב בהמה
אחת.

59 למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג.
60 כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד
וחולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שגיע משמרך" (שם
הלכה ד). 61 מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה
נח: 62 ראה למעלה הלכה ג. 63 ראה למעלה הלכה
ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום.

יג. וכל מי שהיה מקריב פרי היום - לא היה מקריב
פר למחרת⁶⁴, אלא חוזרין תלילה⁶⁵. בשמיני⁶⁶ חוזרין
לפיס פלן פאחד פשאר הרגלים⁶⁷, כמו שבארנו⁶⁸.

64 שם במשנה. "שאר המשמרות שהקריבו כבשים אתמול
מניחים אותם" (רש"י שם). 65 כסדר שסדרו המשמרות
בדברי הימים (א, כד) יהוירב ראשון ואחריו ידעיה וגו',
ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרבת פרים, חוץ
משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא).
66 בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים
ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. 67 כלומר מפסין
בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו
בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק
רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפסין בין כל המשמרות,
ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפסין בין שתי
המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפיס הוא
העושה הפר. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו.
68 למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש
שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

יד. ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת

שם) 54 תהלים צד. מהפסוק מי יקום, שהוא פסוק טז
עד סוף הפרק. "מפני שפרשת מי יקום לי, מדברת על צרותן
שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי
רומי, ואף-על-פי-כן אינם נמנעים מלשמה שמחת מלכם,
ומתפללין מי יקום לנו להצילנו מן המריצים האלה, לולי
ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי
וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי
צרותינו אין אנו נמנעים מלבוא להשתעשע בתנחומיך וכו'
עד סוף המזמור" (רש"י שם). 55 תהלים צד, עד פסוק
טז. וכרב ספרא (סוכה שם), ואף כי "בינו בוערים" הוא
החלק הראשון של המזמור, ו"מי יקום לי עם מרעים" הוא
החלק השני – מקדימים את החלק השני ומאחרים את
החלק הראשון, "מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן
אסיף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים
האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיכם, קורין
לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות
בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכך אומר "בינו
בוערים בעם", שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן
הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היוסר גוים הלא יוכיח
וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). 56 תהלים פא. "דברי
תנחומים הן, אם תזכו, בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר
רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן
בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין
על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך
המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם
ברכה, וסוף המזמור ויאכילוהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם).
57 תהלים פב. במזמור, א-לקים נצב בעדת אל, ואומרים
כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיק, אלו
מעשרות, שכן הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, בפ'
הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נותן לבו
להבין לכך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה
משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג
שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם
ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). 58 כלומר,
אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל
בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת,
וממילא יוצא כי "מוטור", שהוא האחרון, נדחה מפני
שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין
מדלגין סדר השיר, ובשני שיר של אחד בשבת נמצא
האחרון נדחה (רש"י שם).

יב. כבר בארנו⁵⁹, שכל משמרות בהנה עשרים
וארבעה, וכל עובדין בשנה ברגלים⁶⁰. ובחג הסוכות
היה כל משמר מקריב פר אחד או איל אחד או
שעיר החטאת. אבל הכבשים - יש משמר שמקריב
מהן שני כבשים, ויש משמר שמקריב כבש אחד.
פיצד⁶¹ ביום טוב הראשון של חג היה שם שלשה
עשר פרים ושני אילים ושעיר⁶². כל משמר מקריב
בהמה אחת מהם. נשארו שם ארבעה עשר כבשים
לשמונה משמרות. ששה משמרות מקריבין שנים
שנים, ושני משמרות מקריבין אחד אחד. בשני היו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י' אדר א' – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 הָיָה שֵׁם מְנַחֵם נְסָכִים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין
2 שְׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

(69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות ט"ז. (70) שהרי שלשה עשר הפרים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם.

3 טו. וּלְעוֹלָם⁷³ אֵין מְעַרְבִין⁷⁴ נְסָכִים⁷⁵, אֶלֶּא נְסָכֵי
4 הַפְּרִים לְבָדָם, וְנְסָכֵי הָאֵילִים לְבָדָם, וְנְסָכֵי קִבְשִׁים
5 לְבָדָם⁷⁶, בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת צֶבֶר בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁷.

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: (75) כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פרים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבביתם שוה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בביתם שוה, שהפרים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בביתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט: לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פרים באילים וכו'), שהרי יש בשני

מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפרים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפרים ואילים, אבל במין אחד כגון פרים בפרים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוורה-דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אב"י (שם פט:): על מה ששינוי במשנה (שם פט:): "מעריבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מעריבין יינו אם נתערב סלתן ושמנן", זה לא מוסב על פרים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה]. (77) ראה במשנה שם פט: "מעריבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הבדילו בין יחיד לציבור.

6 טז. וְכָל הַחֲלָבִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת, בֵּין קֶרְבָּנוֹת צֶבֶר בֵּין
7 קֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁸ - אֵין מְעַרְבִין אוֹתָן זֶה בְּזֶה, אֶלֶּא
8 מְקַטְרִין אֹמֹרֵי כָּל קֶרְבֵּן וְקֶרְבֵּן בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ⁷⁹. וְאִם
9 נִתְעַרְבוּ - מְקַטְרֵי הַכֹּל בְּאַחַד⁸⁰.

(78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירוף הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

10 יז. מְנַחֹת שֶׁל נְסָכִים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אַחֵר
11 שֶׁנִּבְלַל כָּל מִין וּמִין בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ - בְּשִׁרְתוֹ⁸².

(81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופרים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בביתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פרים ואילים בביתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פרים ואילים הם מין אחד לענין זה, שהרי בביתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבביתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד – כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט:): "אין מעריבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשירים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן].

12 יח. וְכִין שֶׁנִּבְלַלוּ⁸³ הַמְּנַחֹת⁸⁴ וְנִתְעַרְבָּ שֶׁמֶן וְסִלְתָּן
13 - הָרִי זֶה מִתֵּר לְעֶרֶב יֵין שְׁלֵהֶן לְכַתְחֵלָה⁸⁵. וְכֵן אִם
14 הִקְטִיר מְנַחֹת שֶׁל נְסָכִים כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנָיו
15 עֲצֻמָּה⁸⁶ - הָרִי זֶה מִתֵּר לְעֶרֶב הַיֵּין שְׁלֵהֶן⁸⁷.

(83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא

7 כ. וּלְעוֹלָם⁹⁴ אֵין מְעַרְבִין הֵינן לְכַתְחִלָה, אֶלָּא אַחַר
8 שְׁנַתְעָרְבָה הַסֵּלֶת אוֹ אַחַר שְׁהֻקְטְרוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁹⁵.
(94) הֵינֵנו בְּפִרִים וְאֵילִים, כִּנ"ל. (95) לַמַּעֲלָה הַלְכָה יח,
וְרָאָה בַּהֲרָה הַמּוֹרִיָּה.
סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין בְּסִיעֵתָא
דְּשִׁמְיָא

הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּקֻדָּשִׁין

9 יֵשׁ בְּכָלֶלָן שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת. שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ
10 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטִין: (א) שְׁלֹא לֶאֱכֹל
11 קֳדָשִׁים שְׁנִפְסְלוּ אוֹ שְׁהוּטְל פֶּהֶם מוֹם. (ב) שְׁלֹא
12 לֶאֱכֹל פֶּגוּל. (ג) שְׁלֹא יוֹתִיר קֳדָשִׁים לְאַחַר זְמַנָּם. (ד)
13 שְׁלֹא יֵאָכֵל נֹתֵר. (ה) שְׁלֹא יֵאָכֵל קֳדָשִׁים שְׁנִפְסְלוּ.
14 (ו) שְׁלֹא יֵאָכֵל אֶדָם שְׁנִפְסְלוּ קֳדָשִׁים. (ז) לְשֹׁרֶף
15 הַנֹּתֵר. (ח) לְשֹׁרֶף הַטָּמֵא.

16 וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פָּרֶק רִאשׁוֹן

17 (1) יֵבֶאֱר הַפְּסוּלִין לַעֲבוּדָה אִם מוֹתְרִין לִשְׁחוּט קֳדָשִׁים
לְכַתְחִילָה, אִם צָרִיךְ כּוֹנֵנָה בִּשְׁחִיטָת קֳדָשִׁים, וְהַשּׁוֹחֵט שְׁלֹא
בִּמְקוֹמָם.

18 א. פֶּלֶא² הַפְּסוּלִין³ לַעֲבוּדָה⁴ מְתִירִין לְשַׁחֵט קֳדָשִׁים
19 לְכַתְחִילָה⁵, וְאֶפְלֹ קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים⁶; חוּץ מִן הַטָּמֵא,
20 שְׁאֵינֵנו שׁוֹחֵט לְכַתְחִילָה, וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא חוּץ
21 לַעֲזָרָה⁷ וּפְשֻׁט יָדָיו⁸ וְשַׁחֵט בְּעֲזָרָה, גִּזְרָה שְׁמָא יִגַּע
22 בְּבִשְׂרָיו.

(2) מִשְׁנָה, זִבְחִים לֹא, ב. (3) כְּגוֹן זֹר (שְׂאִינוּ מִזְרַע אֶהְרֵן
הַכֹּהֵן), בַּעַל מוֹם, עֶרֶל טָמֵא. בִּפ"ט מַהֲלִי בִּיאַת מִקְדָּשׁ
הַט"ו, מוֹנֶה רִבִּינוּ שְׁמוֹנֶה-עֶשֶׂר פְּסוּלִים לַעֲבוּדָה, רָאָה שֶׁם.
(4) הַקְּרֵבַת קֳרֵבָנוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. קֳרֵבָנוֹת בַּהֲמָה, אֲבָל
עוֹפוֹת אֵינָם נִשְׁחָטִים אֲלָא נִמְלִיקִים בַּצֶּפֶן, שְׁנֵאמַר (וִיקְרָא
א, טו): "וּמִלֵּק אֶת רִאשׁוֹ" וּמִלִּיקָה טַעוֹנָה כֹּהֵן כֹּשֶׁר (לִקְמָן
פ"ז ה"א). (5) בַּמִּשְׁנָה, אִמְנָם כְּתוּב: "שִׁשְׁחֹט", וּמִשְׁמַע
שֶׁרֶק בְּדִיעֶבֶד כֹּשֶׁר, אֲבָל לְכַתְחִילָה לֹא יִשְׁחֹט, אֲוֹלָם בַּגְּמָרָא
(שֶׁם לִב). פִּירְשׁוֹ, שִׁשְׁחֹט טָמֵאִים, נִקְטָה הַמִּשְׁנָה לְשׁוֹן
דִּיעֶבֶד, שִׁטְמָאִים אֲסוּרִים לִשְׁחוּט לְכַתְחִילָה שְׁמָא יִגַּעוּ
בְּבִשְׂרָם וַיִּטְמְאוּהוּ, וְכֵן מִסִּיִּם כֹּאֵן רִבִּינוּ. (6) הַקְּרֵבָנוֹת
הַמְּקוּדָשִׁים בִּיּוֹתֵר, וְהֵם: חֲטָאוֹת, אֲשָׁמוֹת, עוֹלוֹת, וְשִׁלְמֵי
צִיּוֹר, הֵינֵנו שְׁנֵי כִבְשִׁים שֶׁהֻקְרְבוּ בַּחֲגֵי הַשְּׁבוּעוֹת עִם שְׁתֵּי
הַלֶּחֶם. (7) שְׁלֹשׁ עֲזוּרוֹת הֵיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: עֲזוּרַת נִשִּׁים,
עֲזוּרַת יִשְׂרָאֵל וְעֲזוּרַת כֹּהֲנִים, וְסַתָּם עֲזוּרַת פִּירוּשָׁה עֲזוּרַת
יִשְׂרָאֵל, שִׁמְמָנָה וְלֶצֶד מִעֵרֵב נִקְרָא "מַחֲנָה שְׁכִינָה", וְכֹל
הַטָּמֵאִים אֲסוּרִים לִהְיוֹת לָהּ מִן הַתּוֹרָה. (8) לַפְּנִים הַעֲזוּרָה,
מִקְדָּשׁ שְׁחִיטָת קֳדָשִׁים, אִמְנָם רִבִּינוּ פֶּסֶק בִּפ"ג מַהֲלִי בִּיאַת
הַמִּקְדָּשׁ ה"ח, שְׁחִכְמִים אֲסוּרִים הִכְנַסְתָּ חֶלֶק מִגּוֹף הַטָּמֵא
לַעֲזוּרָה (בְּלִשׁוֹן הַתְּלָמוֹד: בִּיאָה בִּמְקַצָּה שְׁמָה בִּיאָה), מְדוּבָר
כֹּאֵן כִּשְׁעֵבֶר עַל אִיסוּר דְּרַבְנָן וְהַכְּנִיס יְדוֹ, אֲסוּר לוֹ לִשְׁחוּט
אֶפְּלֹ אֲגַב הוֹצָאת יָדוֹ. אֲגַב, גַּם לַפְּנֵי שֶׁהַכְּנִיס יְדוֹ לַעֲזוּרָה

נִתְעַרְבוּ שְׁמֵנָה וְסוּלְתָן שֶׁל הַפְּרִים וְהָאֵילִים, אֲסוּר לַעֲרֹב הֵינן
לְכַתְחִילָה (רָאָה לַהֲלֹךְ הַלְכָה כ.). (86) כְּלוּמַר שְׁלֹא נִתְעַרְבוּ.
(87) שֶׁם בִּמְנַחוֹת פֹּט: "אֲמַר אֲבִי, הִכִּי קָאֵמַר מִעֲרִבִין יִינן
אִם נִתְעַרְבַּ סִּלְתָּן וְשִׁמְנָן. וְיִינן לְכַתְחִילָה לֹא, וְהַתְּנִיָּא בַּמָּה
דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּסוּלָת וְשִׁמְנָן, אֲבָל יִינן מִעֲרִבִין. אֲלָא אֲמַר
אֲבִי, הִכִּי קָאֵמַר, הִכָּא דְהוּקְטַר סִּלְתָּן וְשִׁמְנָן מִעֲרִבִין יִינן
לְכַתְחִילָה. הִכָּא דְלֹא הוּקְטַר, אִם נִתְעַרְבַּ סִּלְתָּן וְשִׁמְנָן
מִעֲרִבִין נִמִּי יִינן, וְאִם לֹא אֵין מִעֲרִבִין, דִּילְמָא אֲתִי
לְאִיעֲרוּבִי סוּלָת וְשִׁמְנָן לְכַתְחִילָה".

1 יֵט. בְּשִׁמְעָרְבִים הֵינן שְׁלֹשׁ נִסְכִּים⁸⁸ - יֵשׁ לוֹ לַעֲרֹב יִינן
2 נִסְכִּים שְׁלֹשׁ אֲמָשׁ בְּשֵׁל יוֹם, וְשֵׁל יָחִיד בְּשֵׁל צִיּוֹר⁸⁹.
3 וּבְשִׁמְעָרְבִים⁹⁰ - מִעֲרֹב יִינן נִסְכֵּי פְּרִים בֵּינן נִסְכֵּי
4 אֵילִים⁹¹, יִינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים⁹² בֵּינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים; אֲבָל
5 אֵין מִעֲרִבִין יִינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים בֵּינן נִסְכֵּי פְּרִים
6 וְאֵילִים⁹³.

(88) כְּלוּמַר, כִּשְׁנֵתְעַרְבַּ שְׁמֵנָה וְסוּלְתָן, אוֹ שְׁהוּקְטְרוּ בְּפָנֵי
עֲצָמָן, רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה יח. (89) מִשְׁנָה שֶׁם פֹּט.
"מִעֲרִבִין נִסְכֵּי פְּרִים בִּנְסִכֵּי אֵילִים, נִסְכֵּי כִבְשִׁים בִּנְסִכֵּי
כִבְשִׁים, שֶׁל יָחִיד וְשֶׁל צִיּוֹר, שֶׁל יוֹם בְּשֵׁל אֲמָשׁ". וְכֹמוֹ
שֶׁפִּירְשָׁה אֲבִי (שֶׁם פֹּט: הוּבָאוּ דְבָרָיו לַמַּעֲלָה). וְמָה שֶׁכָּתַב
שֶׁל אֲמָשׁ בְּשֵׁל יוֹם, כְּלוּמַר אִם לֹא הִבִּיא נִסְכִּים בְּקִרְבָּן שֶׁל
אֲמָשׁ וְהִבִּיאָן הַיּוֹם (רָאָה לַמַּעֲלָה פ"ב מִהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה
הַקְּרֵבָנוֹת הַלְכָה יב, כִּי מִבִּיא אֶדָם קֳרֵבָנוֹ הַיּוֹם, וְנִסְכּוֹ לְאַחַר
עֲשֵׂרָה יָמִים, רָאָה פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנָה בִּמְנַחוֹת שֶׁם). (90) הֵינֵנו
כִּשְׁנֵתְעַרְבוּ אוֹ הוּקְטְרוּ, כִּנ"ל. (91) שְׁבִלִילָתָן שׁוּה. וְבֵהֶם
עֲצָמָם אֵין שׁוּם אוֹפֵן שֶׁתְּעַרְבוּת שְׁמֵנָה וְסוּלְתָן תְּפִסּוּל אוֹתָם
בְּדִיעֶבֶד, אֲלָא שְׁגִזְרוּ בֵּהֶם מַחֲמַת פְּרִים וְכִבְשִׁים, שִׁבְהֵם יֵשׁ
אוֹפֵן שֶׁתְּעַרְבוּת שְׁמֵן וְסוּלָת פּוֹסְלָת אֶפְּלֹ בְּדִיעֶבֶד, כְּגוֹן
שְׁנִבְלָלוּ בִּיחַד (רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה יז). [וּבִמְיָן אֶחָד מִמֶּשׁ,
כְּגוֹן פְּרִים בְּפִרִים, אֵילִים בְּאֵילִים וְכִבְשִׁים בְּכִבְשִׁים (וְרָאָה
בְּסוּמוֹךְ), לֹא אֲסוּר אֶפְּלֹ לַפְּנֵי שֶׁנִּתְעַרְבוּ. וּבְפִרִים וְכִבְשִׁים
שִׁבְהֵם עֲצָמָם יֵשׁ פִּסּוּל בְּדִיעֶבֶד, לֹא הַתִּירוֹ אֶפְּלֹ לְאַחַר
שֶׁנִּתְעַרְבוּ, רָאָה לַהֲלֹךְ]. (92) [דְּבָרִים אֲלוֹ סוּתֵרִים כֹּל מָה
שֶׁכָּתַבְנוּ לַמַּעֲלָה (בְּסוּמוֹךְ וְלַמַּעֲלָה הַלְכָה טו), שְׁבִמְיָן אֶחָד
מִמֶּשׁ לֹא אֲסוּר אֶפְּלֹ לַפְּנֵי שֶׁנִּתְעַרְבוּ. אֲוֹלָם בְּדִפּוּסֵי רוּמִי
וְיִוִּנִּיָּצִיָּא "מִעֲרֹב נִסְכֵּי פְּרִים בֵּינן נִסְכֵּי אֵילִים, בֵּינן נִסְכֵּי
כִבְשִׁים". וְהַכֹּסֶף-מִשְׁנָה תִּיקֵן: "מִעֲרֹב (יִינן) נִסְכֵּי פְּרִים בֵּינן
נִסְכֵּי אֵילִים (יִינן) נִסְכֵּי כִבְשִׁים" בֵּינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים. אֲבָל יֵשׁ
לְתַקֵּן בְּאוֹפֵן אַחֵר: "מִעֲרֹב (יִינן) נִסְכֵּי פְּרִים בֵּינן נִסְכֵּי אֵילִים
(וְאֵין צוּרֵךְ לֹמַר יִינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים) בֵּינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים", הֵינֵנו
לְפִי שִׁינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים בֵּינן נִסְכֵּי כִבְשִׁים, מוֹתֵר אִף בְּלֹא
נִתְעַרְבוּ, כִּנ"ל]. (93) שְׁכִיּוֹן שְׁבִזָּה יֵשׁ אוֹפֵן שֶׁפִּסּוּל אֶפְּלֹ
בְּדִיעֶבֶד - גִּזְרוּ יוֹתֵר. וְכֵן הוּא בְּפִירְשׁוֹ שֶׁם ד"ה מִעֲרִבִין,
וְז"ל: "וְהָא דְקָתְנִי מִצִּיעֵתָא דְמַתִּינִיתָן אֲבָל אֵין מִעֲרִבִין
[נִסְכֵּי כִבְשִׁים בִּנְסִכֵּי פְּרִים], הֵינֵנו אֶפְּלֹ (כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת)
נִתְעַרְבוּ סִלְתָּן וְשִׁמְנָן". נִמְצָא שֶׁשְׁלֹשָׁה אוֹפְנִים בְּעִנֵּין זֶה: א'
פְּרִים בְּפִרִים וְכִבְשִׁים בְּכִבְשִׁים, מוֹתֵר לַעֲרֹב יִינן אִף לַפְּנֵי
שְׁעִירֵבו שְׁמֵן וְסוּלָת. ב' פְּרִים וְאֵילִים בְּכִבְשִׁים, אֶפְּלֹ
נִתְעַרְבוּ שְׁמֵן וְסוּלָת אֲסוּר לַעֲרֹב יִינן. ג' פְּרִים בְּאֵילִים, אִם
נִתְעַרְבוּ שְׁמֵן וְסוּלָת מוֹתֵר לַעֲרֹב יִינן, וְאִם לֹא - אֲסוּר.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה. אָבֵל שְׁנִים שׁוֹחֲטִין¹⁸ בְּהֶמָּה אַחַת בְּקָדָשִׁים
בְּחֵלִין.¹²

(18) שנים אוזנים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו
לכתחילה (כחכמים שם ל.).

ו. הַקָּטָן אֵינוֹ שׁוֹחֵט קָדָשִׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהִגְדֹּל
עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ¹⁹; שֶׁהַקָּדָשִׁים צָרִיכִין מִחֲשָׁבָה, וְקָטָן
אֵין לוֹ מִחֲשָׁבָה. אֲפִלּוּ הִיתָה מִחֲשָׁבָתוֹ נִפְתָּר מִתּוֹךְ
מַעֲשָׂיו - אֵינָה מִחֲשָׁבָה לְהֶקֶל, אֲלָא לְהַחֲמִיר²⁰.
כִּיצַד? הִיתָה עוֹלָה עֹמֶדֶת בְּדָרוֹם²¹, וּמִשָּׁכָה הַקָּטָן
וְהַבִּיאָה לְצִפּוֹן וְשָׁחַטָהּ, שֶׁהָרִי מִמַּעֲשָׂיו נִפְרָ
שִׁמְחָשְׁבָתוֹ לְשַׁחֲטֵת קָדָשִׁים - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.¹⁹

(19) בחולין יב, ב - אמרו, ששחיתת קטן בחולין כשרה אם
גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה.
ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיתת
קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. (20) שם
במסקנה אמרו, שאפילו שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין
לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים
החמירו בדבר, במקרה שעל-ידי-זה תצא חומרא ולא קולא,
כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר
— הזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. (21) בדרומו
של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפון, לקמן ה"ז.

ז. קָדָשִׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּדָרוֹם אוֹ שֶׁנִּתְקַבַּל דָּמָם
בְּדָרוֹם - פְּסוּלִין.²²

(22) משנה, זבחים מז, א: "שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכלי
שרת בצפון". ובגמרא שם מח, א - דרשו מן המקרא שגם
בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

ח. הֵיךְ עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְצִפּוֹן וְשָׁחַט -
שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה.²³

(23) שם מח, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו'
צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שחט בצפון. ראה
'תוספות' שם ד"ה אותו.

ט. הֵיךְ עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְקָבַל הַדָּם בְּצִפּוֹן
- קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה.²⁴

(24) שם מח, א: "ולקח הכהן" - לו יקח, כלומר, גם את
עצמו יקח לצפון.

י. הַכִּנִּים רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְצִפּוֹן - הָרִי הוּא פְּעוֹמֵד
בְּצִפּוֹן.²⁵

(25) ברייתא, שם כז, א. רובו ככולו.

יא. שְׁחִטָה בְּצִפּוֹן²⁶ וּפְרָכְסָה וַיִּצָּאת לְדָרוֹם²⁷, אֲפִלּוּ
הוֹצִיאָה לְדָרוֹם - כְּשֶׁרָה²⁸. פְּרָכְסָה וַיִּצָּאת לְדָרוֹם
וְחִזְרָה לְצִפּוֹן, וְאַחֵר כִּף קָבַל דָּמָה בְּצִפּוֹן - כְּשֶׁרָה²⁹.
וְכֵן קָדָשִׁים קָלִים³⁰ שֶׁהָיוּ בְּפָנִים וְעָמַד חוּץ
לְעִזָּרָה³² וְהַכִּנִּים יָדוֹ לְפָנִים וְשָׁחַט - שְׁחִיטָתוֹ
כְּשֶׁרָה.³³

עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת
מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ
וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא
מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן
אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). (9) ויש לשאול:
בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים
בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד
השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפון של המזבח
(ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה")
והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד
יגע בבשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה
מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית
הבחירה ה"ט אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל
חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח
המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח,
ויוצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט
שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם
גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות
מצפון של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול
להגיע).

ב. וְאִם עֶבֶר וְשָׁחַט - הִזְבַּח כְּשֶׁר. וְכֵן פֶּהָן גְּדוֹל
שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים¹⁰, אֶף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וְשָׁחַט
אֹהֲרָן¹¹, אִם שָׁחָטוֹ זֶר - כְּשֶׁר. אֶף פָּרָה אֲדָמָה¹²
שֶׁשָּׁחָטָה זֶר - כְּשֶׁרָה. שֶׁאֵין לָהּ שְׁחִיטָה פְּסוּלָה
בְּזָר.¹³

(10) יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה
כמותו בדיני איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג: דעתו
כרב. (11) רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב
"אהרן" את פר החטאת אשר לו. (12) כשמואל ורבי יוחנן
שם, נגד דעת רב. כלל בדינו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי
יוחנן. (13) ב'תורת כהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול
אף לשחיטה (צריך כהן כשר)? תלמוד-לומר: ושחט את בן
הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם -
מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה".
כלומר, מפני שבשחיטה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה
כתוב "בני אהרן", משמע ששחיטה כשרה גם בזר. וכל
הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב.).

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַקָּדָשִׁים וְלֹא נִתְּנָה לְשַׁחֲטָהּ, אֲלָא
מִמַּעֲשֵׂק¹⁴ - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין¹⁵, עַד שִׁיתְּפֹן
לְשַׁחֲטָהּ.

(14) אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם
מז.). (15) בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י 'תוספות' שם.

ד. וְלֹא יִשְׁחַט שְׁנֵי רֹאשִׁים¹⁶ בְּאַחַד בְּקָדָשִׁים. וְאִם
שָׁחַט - הָרִי אֵלּוֹ כְּשֶׁרִים¹⁷.

(16) בסכין ארוכה. (17) משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני
ראשים כאחד, שחיתתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור.
ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר
אפילו לכתחילה.

- 26 שם. 27 שם צב, ב. 28 מדובר כשיצאה לדרום
אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי
פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת העזרה בקדשי קדשים,
או מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. 29 רבינו
מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה
שאם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון - כשירה אע"פ
שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף-משנה). ורש"י שם
פירש אחרת. 30 כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ,
וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. 31 תודה, שלמי יחיד,
בכור מעשר בהמה ופסח. 32 מחוץ לעזרת ישראל (ראה
למעלה אות ו), וקדשים קלים נשחטים בתוך העזרה בלבד,
שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל
מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא
המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. 33 שם לב,
ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט
לפני ה'.
- 1 יב. הכניס ידו וקבל - קבלתו פסולה³⁴. אפילו הכניס
2 ראשו ורבו³⁵, אפילו היה העובד כלו בפנים וציצתו³⁶
3 בחוץ - עבודתו פסולה; שְׁנֵאמַר: בְּבִאָתָם³⁷ אֶל אֹהֶל
4 מוֹעֵד - עַד שִׁיבִיאוּ בָּלָן.
- 34 מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו
שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה,
והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים
(למעלה ה"ט). 35 שם בברייתא: "הכניס ראשו ורובו,
כאילו לא נכנס". 36 שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל
ח, ג): ויקחני בציצת ראשי. 37 בגמרא שם מובא
הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא
שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.
- 5 יג. פִּרְכָּסָה הִבְהֵמָה³⁸ וַיִּצְאָתָּ לַחוּץ³⁹ אַחֵר קִבְּלָתָּ
6 דָּמָה⁴⁰ - כְּשֶׁרָה⁴¹; שְׁאֵפְלוּ יֵצְאוּ הָאִמּוּרִים וְהַבֶּשֶׂר
7 קִדְּם וְזִיקָה בְּקִדְּשֵׁים קְלִים - הַזֶּבֶחַ כָּשֵׁר, כְּמוֹ
8 שְׂחִיבָאָר⁴².
- 38 מדובר בקדשים קלים. 39 חוץ לחומת העזרה.
40 אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם - נפסל דם הנפש
ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה ה"א "פירכסה ויצאה
לדרום וחזרה לצפון ואחר-כך קיבל דמה בצפון - כשירה".
ומשמע שאם יצאה לחוץ - פסולה, מפני שהשחיטה
מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין
אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי
ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בזר,
וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני
קבלה - כשירה). 41 מקטירים את האימורים והבשר
נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה
עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים
קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ב'קריית ספר'). וראה
רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה
אותן קדשי קדשים. 42 לקמן הל' ב'לג.
- 9 יד. הִיטָה הִבְהֵמָה כְּלָה בְּפָנִים וְרָגְלֶיהָ בַּחוּץ וְשָׁחָתָה
- 10 - הַזֶּבֶחַ פְּסוּל⁴³; שְׁנֵאמַר: וְהִבְיָאוּם לָהּ - עַד
11 שְׂחִיבָתָהּ כְּלָה בְּפָנִים⁴⁴.
- 43 שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד
כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשוננו של שמואל שם, שבכל
הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה".
מה-שאינ-כן בדין זה הביא את הפסוק. וברש"י "עד שתהא
כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו
(פסולה). 44 שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי
הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן,
שקדשי קדשים לא כן-שכן.
- 12 טו. שְׁחָטָהּ⁴⁵ וְהִיא כְּלָה בְּפָנִים, וְאַחֵר כָּף הוֹצִיאָהּ
13 רָגְלָהּ לַחוּץ - חוּתָף הַבֶּשֶׂר עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְעֶצֶם⁴⁶
14 וְאַחֵר כָּף מְקַבֵּל הַדָּם⁴⁷. וְאִם קָבַל וְאַחֵר כָּף חוּתָף -
15 פְּסוּל, מִפְּנֵי שְׁמֹנוּתֵיהֶם⁴⁸ הַבֶּשֶׂר שֶׁבַּחוּץ. וּבְקִדְּשֵׁים
16 קְלִים אֵין צָרִיף לַחֲתָף, אֲלֹא מִחֲזִיר וְרָגְלָהּ⁴⁹ לְפָנִים
17 וּמְקַבֵּל; שֶׁבֶשֶׂר קִדְּשֵׁים [קְלִים] שְׁנֵאמַר קִדְּם וְזִיקָה⁵⁰
18 - כָּשֵׁר.
- 45 שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי.
46 ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום
בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה
לקבלה. 47 מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו
מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו
בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה
הבאה). 48 פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו
נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על
אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך
אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו כבשר היוצא שהרי
אינו בשר ודינו כמים (כסף-משנה). אבל שמנונית דינה
כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא
ורש"י שם. 49 אע"פ שהכתוב "והביאום לה'" נאמר
בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הגללים לפני
זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם
נפסלים כשיצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה
מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו
שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו,
אבל לא לאכלו". (בכסף-משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה
ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-
משנה לקמן פ"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ
לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג). 50 פירוש,
אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר
זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כותב
כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם
נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיטתו
בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובה מסולקת תמיחתו של בעל
ל'חם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו
שכתבנו.
- 19 טז. תָּלָה הִבְהֵמָה וְשָׁחָתָה בְּאֵוִיר הָעֶזְרָה - פְּסוּלָהּ⁵¹;
20 שְׁנֵאמַר: עַל יָדָהּ הַמְּזֻבָּח - עַד שִׁישְׁחוּט בְּאֵרֶץ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 יז. היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי
2 באויר⁵²: בקדשי קדשים – פסול, בקדשים קלים –
3 פשר.

- (52) טעות סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס
"באויר – כשירה, תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה,
בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים
כשר". והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים
בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה
וקיבל בהי"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה
בזר.

- 4 יח. שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרון בפנים⁵³, או
5 ששחט מעוטין בדרום וגמרון בצפון⁵⁴ – פסולין;
6 שישנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף⁵⁵.

- (53) בקדשים קלים. (54) בקדשי קדשים. (55) אע"פ
שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין
אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא
היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחילתה ועד סופה צריכה
להיות כדינה (כרבי יוחנן כ:ט).

- 7 יט. נתלה וקבל הדם⁵⁶ מצואר בהמה המנחת
8 בקרקע – פסול⁵⁷; שאין דרך שירות בכך.

- (56) כשהוא באויר. (57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים
קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני
ה'. ראה למעלה הערה נ.

- 9 כ. היה עומד בעזרה ונתלה המזרק⁵⁸ בידו וקבל הדם
10 באויר⁵⁹, או שהגביה הבהמה וקבל הדם באויר –
11 פשר; שאויר המקום במקום.

- (58) אגן: ספל גדול. (59) הקבלה הרגילה היא שמניח
המזרק על הקרקע סמוך לצואר הבהמה והדם מקלח לתוכו,
ומשמיענו רבינו שאם קיבל באויר גס-כן כשר, ואינו דומה
לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך"
(זבחים כו).

- 12 כא. נתן מזרק לתוף מזרק וקבל⁶⁰ – פשר; מין
13 במינו אינו חוצץ⁶¹. הניח סיב⁶² בתוף המזרק וקבל
14 – פשר; מפני שהסיב חלול⁶³, והרי הדם יורד לתוף
15 המזרק, ואין כאן חציצה. אבל אם עשה כן בקמיצת
16 המנחה⁶⁴ וקמץ מתוף הסיב – פסול⁶⁵.

- (60) והמזרק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזרק שהדם בו,
ונמצא שאין קבלה ביד כהן. (61) בעיה של רמי בר
יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך
על רבא (סוכה לא). בלולב שהתיר לאוגדו בסיב של דקל
מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. (62) כעין חוט
הגדל בדקל ומתפצל ונכרך סביב הדקל. (63) כלומר,
נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג. שם,
בעיה שנפטשה. (64) סולת, ואינה נספגת. (65) שם, כ"ש
אומרים'.

- 17 כב. קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו, וכן

- 18 הולכת איברים⁶⁶ לפרש⁶⁷ – כל אחת מאלו אינה
19 פשרה אלא בכהן הפשר לעבודה⁶⁸, כמו שבארנו
20 בקמיצת המנחה⁶⁹ ובמליקת העוף.

- (66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. (67) קרש
רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע
לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח.
(68) זבחים יד, ב. (69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב:
"והכהן מוליכה".

- 21 כג. והולכה שלא פרגל⁷⁰ – אינה הולכה⁷¹. לפיכך,
22 כהן גדול⁷² שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו
23 למזבח – נפסל הזבח.

- (70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזרק בכוח
והגיע לקיר המזבח. (71) שם טו, א. (72) מילה זו
מיותרת, ויש למחקה.

- 24 כד. קבל בימינו⁷³ ונתן לשמאלו – יחזיר לימינו⁷⁴.
25 קבל בקלי חל – נפסל הזבח. קבל בקלי קדש ונתן
26 לקלי חל – יחזיר לקלי קדש⁷⁵.

- (73) כדין, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה
(משנה, שם). (74) משנה, שם לב, א. (75) שם.

- 27 כה. נשפך מן הקלי על הרצפה ואספו – פשר⁷⁶.
28 אבל אם נשפך מצואר הבהמה על הרצפה ואספו
29 ונתנו לקלי השרת – נפסל הזבח⁷⁷.

- (76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה.
(77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד
מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר
יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"מם" מהמילה מדם למילה
הפר.

- 30 כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא
31 אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה – הרי זה פשר⁷⁸;
32 ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש⁷⁹, לא דם
33 התמצית⁸⁰ ולא דם העור.

- (78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פר", זה
רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשר אפילו לא קיבל כולו.
רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם
(מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא
אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה – כשר.
(79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות"
(לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). (80) דם
המתמזה מאיברים שונים (בריתא, שם).

- 34 כז. כל הזבחים⁸¹ שקבל דמם⁸² אחד מן הפסולין
35 לעבודה, או שהוליו את הדם למזבח, או שזרקו
36 למזבח כהלכתו⁸³ – נפסל הזבח. קבל הפשר ונתן
37 לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו –
38 יחזיר לפשר⁸⁴. אבל דם שהוליו הפסול לעבודה
39 והחזירו לפשר והוליו⁸⁵, או שהוליו הפה תחלה

המקדש פ"ז פרטי דיני המומים). רבי זירא שם כה, ב. בכורות לט, ב.

ל. אָבֵל אִם חֶסֶד אַחֵר קִבְּלָה קֶדֶם זְרִיקָה, אָפְלוּ
אֲבֵר הַבֶּשֶׂר קֶדֶם זְרִיקָת הַדָּם אוֹ נִשְׁרָף: אִם נִשְׁתַּיֵּר
כְּזֵית מִן הַבֶּשֶׂר אוֹ כְּזֵית מִן הָאֵמֹרִין - זֶרֶק אֶת
הַדָּם⁹⁴, וְאִם לֹא - אֵינוֹ זֶרֶק⁹⁵. וּבְעוֹלָה - אָפְלוּ
בְּחֻצֵי זֵית מִן הַבֶּשֶׂר וּבְחֻצֵי זֵית מִן הָאֵמֹרִין, מִפְּנֵי
שֶׁקִּבְּלָה לֹא שֵׁינִים⁹⁶.

(94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם כזית בשר או כזית חלב – זורק את הדם", תוספתא פסחים פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א). ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר - אין דם. (95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב, וביחד יש כזית, כי אין כאן כזית לא לאכילת אדם ולא למזבח. (96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש כזית שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט. ובכמה מקומות).

ל. נִשְׂאָר פְּחוֹת מִכְּזֵית - לֹא יִזְרֹק⁹⁷, וְאִם זֶרֶק -
לֹא הִרְצָה⁹⁸. נִפְסַל הַבֶּשֶׂר⁹⁹ קֶדֶם זְרִיקָה אוֹ שֵׁנִיצָא
חוּץ לְעֹזֶרָה - לֹא יִזְרֹק הַדָּם, וְאִם זֶרֶק - הִרְצָה¹⁰⁰.

(97) ראה הלכה הקודמת. (98) כלומר, הקרבן לא עלה לרצון לפני ה' ופסול, בברייתא (פסחים לד:) "נפסל או שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתייר פחות מכזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. (99) ברייתא הנוכרת. ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם האימורים לא נפסלו זורק לכתחילה. ראה הלכה לד. והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הבדל בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות מלשון הגמרא. (100) ברייתא המובאה בהערה צה. רבי יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא להוציא מידי מעילה, והוא-הדין שמועילה להרצאה (תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-משנה כאן.

ל. בֶּשֶׂר קִדְּשִׁים קָלִים שֵׁנִיצָא חוּץ לְעֹזֶרָה קֶדֶם
זְרִיקַת דָּמִים, אִף עַל פִּי שֶׁנִּזְרַק הַדָּם וְהַבֶּשֶׂר בְּחוּץ
הַזֶּבֶחַ בֶּשֶׂר¹⁰¹, מִפְּנֵי שֶׁסּוּף הַבֶּשֶׂר לְצֵאת¹⁰².
וְהִזְרִיקָה מוֹעֵלָת¹⁰³ לְיוֹצֵא לְשִׁרְפּוֹ¹⁰⁴, אָבֵל לֹא
לְאֲכֹלוֹ¹⁰⁵.

(101) מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זבחים פט, ב. (102) חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. (103) תועלת מוגבלת. (104) פירוש, לענין דין שריפה, ששינוי (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול

וְהִזְרִיקוּ וְנִתְּנוּ לַפֶּסוּל וְהוֹלִיכוּ⁸⁶, הוֹאִיל וְהוֹלִיכוּ
הַפֶּסוּל בֵּין בְּתֻחֶלֶת בֵּין בְּסוּף - נִפְסַל הַזֶּבֶחַ, שֶׁהָרִי
אֵי אֶפְשָׁר לְמַקֵּן דָּבָר זֶה⁸⁷.

(81) שם יד, ב. (82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול כשר לקבלו. ראה הלכה כח. (83) ואפילו אם נשאר דם במזרק, אסור לזרוקו על המזבח, מפני שאחרי זריקה כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרוק שיירי הדם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה זריקה, אבל הדם שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול – נעשה שיריים (סברא זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). במה דברים אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון לביאורו, שאם לא כן קשה ממה-נפשו: אם נשאר דם במזרק יכול כשר לזרוקו, מפני שפסול אינו עושה שיריים, ואם לא נשאר – למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה). (84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. (85) שם טו, א. מחלוקת בני רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. (86) דעת רבא, שם. ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר. והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו, והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר. (87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה שמוליך הכהן הכשר היא עבודה אחרת.

כח. קִבְּלָה⁸⁸ הַפֶּסוּל, אִם נִשְׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ - חוּזֵר
הַבֶּשֶׂר וּמִקְבֵּל וּמוֹלִיךְ וְזוֹרֵק⁸⁹; שְׂאִין הַפֶּסוּלִין
לְעֹבֶדָה עוֹשִׂין הַדָּם הַנִּשְׂאָר שִׁירִים⁹⁰. חוּץ מִן
הַטָּמֵא⁹¹, הוֹאִיל וְהוּא רְאוּי לְעֹבֶדָה בְּקִרְבֵּן הַבָּא
בְּטָמְאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּארְנוּ - עוֹשֶׂה שִׁירִים. מֵיֵצֵד? קִבְּלָה
הַטָּמֵא⁹², אִף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלָה אַחֲרָיו הַבֶּשֶׂר דָּם הַנֶּפֶשׁ
וְזָרְקוּ - נִפְסַל הַזֶּבֶחַ; שֶׁזֶה שֶׁקִּבְּלָה הַבֶּשֶׂר בְּאַחֲרוֹנָה
שִׁירִים הוּא וְאֵינוֹ קָלוּם.

(88) פירוש קיבל וזרק, כי קבלה לבדה בכשר אינה עושה שיריים (כסף-משנה). (89) משנה, שם לב, א. (90) הדם שנשאר אחרי זריקה כשרה נקרא "שיירי הדם" או סתם "שיריים" ואינו ראוי לזריקה, אבל זריקת פסול אינה זריקה כלל, ולהיפך הדם שנשאר ראוי לזריקה. (91) מעילה ה, א. (92) אבל פסולים אחרים אינם עושים שיריים אפילו בקיבלו וזרקו. ראה למעלה הערה פא.

כט. בְּהֵמָה שֶׁחֹסֶר מְאִיבָרֶיהָ כָּל שֶׁהוּא⁹³ אַחֵר
שֶׁחִטָּה קֶדֶם קִבְּלַת הַדָּם - נִפְסָלָה. אָפְלוּ צֶרֶם
בְּאֻזְנָה קֶדֶם קִבְּלָה - הָרִי זֶה לֹא יִקְבֵּל. שְׁנֵאֵמַר:
וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר - שִׁיחֶיהָ שֶׁלֵּם פָּלוּ בְּשַׁעַת הַקִּבְּלָה.
וְאִם קִבְּלָה מִן הַחֶסֶד וְזָרַק - הָרִי זֶה פָּסוּל.

(93) במקום שעושה את הבהמה בעלת מום (ראה הל' ביאת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זבחים צ, א
- לדעת רבי עקיבא.

לד. כל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב
קנים בין שנטמא חלב והבשר קנים - זרק את
הדם¹¹⁰. נטמאו שניהן - לא יזרק¹¹¹, ואם זרק -
הרצה¹¹²; שהציץ¹¹³ מרצה¹¹⁴ על הטמאה. וכן
אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטיץ - הציץ
מרצה, כמו שפארנו¹¹⁵. וכל קרבנות הצבור שנטמא
הבשר והחלב פלו - הרי זה זרק את הדם¹¹⁶.

(110) לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. (111) גמרא,
שם. (112) שם. (113) ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול.
(114) כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן
ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על
טומאת הקדשים. (115) הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז.
(116) שם עז, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד
אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים
לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על
הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד,
אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה
שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-
משנה).

לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה - נפסל¹¹⁷ הזבח,
ואף על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא
נרצה¹¹⁸.

(117) וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג
בהערות. (118) משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ)
מרצה על (הדם) היוצא".

לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמאה פלל¹¹⁹.
שנאמר בדם: על הארץ תשפכנו פמים¹²⁰ - דם
שנשפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמאה;
אבל דם קדשים, שאינו נשפך פמים, אינו מקבל
טמאה.

(119) משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש
צרידה... ועל משקה בית מטבחיא דאינון דכן", פירוש
שאינם מקבלים טומאה כלל. (120) בגמרא שם, למדו
מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה
(אוכלין אינם מקבלים טומאה אם לא נרטבו מעולם באחד
משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו
מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טומאה (ובהל'
טומאת אוכלין פ"י ה"ז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה,
ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא
לדעתו).

לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל
הזבח, ואם זרקו - לא הרצה¹²¹.

(121) זבחים נו, א.

בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר
צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית
השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף
מיד כדין פסולו בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני
שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר
למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא
(מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ו'רבינו
גרשום' שם, וכסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא.
(105) בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם,
והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה
לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס
שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת.
ראה שם).

1 לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת
2 דמים ונזרק הדם והם בחוץ - לא נפסל¹⁰⁶ הזבח¹⁰⁷,
3 ואם החזיר¹⁰⁸ - מקטירין אותו. ואף על פי שלא
4 החזיר - תזבין עליהן משום פגול ונותר וטמא¹⁰⁹.

(106) יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי
קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת
ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין
בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב.
קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש
הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרבים על המזבח
קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה
עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על
המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט
ב'קרי' ספר' פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י
זבחים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן
קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לדון אם
הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה
ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו
למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת
ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי,
וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים
מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה
ראב"ד למעלה ה"ט"ו סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי
אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה
חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני
"שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח
כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו.
(107) והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את
האימורים ממה-נפשו: אם הועילה הזריקה לאימורים
הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה
עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם
לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. (108) לפני
זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנשפחו ל"ד
החזקה' הוצאת "אל המקורות". וראה כסף-משנה כאן).
(109) הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר
וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"א אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

יום ש"ק י"א אדר א' ה'תשע"ט

פרק שני

1 יבאר דמים הניתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת
אם כיפר.

1 א. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אִם נָתַן
2 מִתְּנָה אֶחָת בְּלֶבֶד - כִּפָּר. וְאִפְּלוּ בַחֲטָאת³ - מִתְּנָה
3 אֶחָת הִיא הָעֶקֶר, וְשָׂאֵר הָאֲרָבָע⁴ מִתְּנֹת לַמִּצֵּה.
4 שְׁנֵאמַר: וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפָּךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ -
5 שְׂפִיכַת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ הִיא הָעֶקֶר.

2 המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות
וזורקין את דמם. (3) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם
לו: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי
פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות
מלא [=עם וא"ן], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש
למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בדינו, שכל דבר
שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד
אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם
מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת
דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. (4) כלומר, מה
שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת.

6 ב. וְכָל הַנִּתְּנִין בְּזִרְקָה⁵ שְׁנֵתָנָן בְּשְׂפִיכָה - יָצָא;
7 שְׁנֵאמַר: וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפָּךְ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה - יצא, שנאמר ודם
זבחיך ישפך".

בסיום מסכת פסחים תלתה הגמ' את מחלוקת בין רבי
ישמעאל ורבי עקיבא, האם ברכת הפסח פוטרת את של
זבח (ר"י) או שלא זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת את זו
(ר"ע), וקבעה שלדעת רבי ישמעאל זריקה (מעשה הזבח)
בכלל שפיכה (מעשה הפסח), ולדעת ר"ע לא זו בכלל זו
ולא זו בכלל זו. והקשה ב'כסף משנה' שהרי כאן הרמב"ם
פסק כרבי ישמעאל ששפיכה בכלל זריקה, אבל בהלכות
חמץ ומצה (פ"ח ה"ז) פסק כר"ע שאין ברכת הפסח
פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת את של פסח. ותיריך
הצל"ח שהרמב"ם סובר כפירוש רבינו חיים כהן, שהביאו
התוספות, שטעמו של ר"י הוא שהפסח עיקר והזבח טפל,
ולכן ברכת הפסח פוטרת את של זבח. אבל צריך להבין,
לפי זה מהי סברת ר"ע והרמב"ם שברכת הפסח אינה
פוטרת את של זבח, והרי פשוט לכו"ע כירושלמי שהזבח
טפל לפסח.

וי"ל הביאור בזה: רבי ישמעאל ור"ע חלוקים האם במצוות
התורה שלא התפרש גדרן, יש לפרשן בגדרי הנותן או
בגדרי המקבל. ולדוגמא מחלוקתם במכילתא בפירוש
הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", ר"י
אומר: מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו, ר"ע אומר:

על הן הן ועל לאו הן. כי מצד גדרי המקבל ישנו הבדל
בין מצוות-עשה ללא-תעשה, שאת אלה הוא עושה ואת
אלה הוא אינו עושה, ולכן לר"י אמרו על הן הן ועל לאו
לאו, אבל לשיטת ר"ע מתחשבים בגדרי הנותן, ומצד
הקב"ה הרי כל ציווי בין הוא מצוות-עשה או שהוא
לא-תעשה, עניינו הוא קיום רצונו של הקב"ה, ולכן ענו על
הן הן ועל לאו הן, היינו שגם בלאו היתה תשובתם מכוונת
לקיום רצונו של הקב"ה. (ועיי"ש בעוד חמש מחלוקות
שביניהם המתבארות בשיטה זו).

ומעתה תובן מחלוקתם בעניין הפסח והזבח, לדעת ר"י
בענייני הרשות אנו מתחשבים בגדרי המקבל, ומתחשבים
ברצונו להחליט מה עיקר אצלו ומה טפל. אבל בענייני
המצוות שאין תלויות ברצונו כי-אם שהוא מחויב
לעשותן, הרי היא טפלה רק במה שעשתה אותה התורה
טפל ותו לא. כך גם הזבח טפל רק בזה שלפעמים אינו
קרב ובא רק בחול בטהרה ובמועט, אבל כשקרב נעשה
חשוב ואינו טפל לפסח, ולכן גם לר"י "בירך על של פסח,
פטר את של זבח" רק בדיעבד.

(על"פ הדרך על מסכת פסחים, הגש"פ ע' תנט)

5 זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח
למזבח את הדם שבמזוק. ושפיכה היינו שעומד בצד
המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים
בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע.

8 ג. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי⁶, אִם חָסַר
9 אֶחָת מֵהֶן - לֹא כִפָּר, אֲלֹא כִּלְיָן הֵן עֶקֶר הַכִּפָּרָה;
10 שְׁהָרִי הַכְּתוּב הַקָּפִיד עַל מִנְיָנָן, שְׁנֵאמַר: שִׁבְעַ
11 פָּעָמִים.

6 מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את
הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל
שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא
נשרף.

12 ד. חֲטָאת שְׁנֵתָנָן מִמֶּנּוּ מִתְּנָה אֶחָת וּמִתּוֹ הַבְּעָלִים -
13 יִשְׁלִים אֲרָבַע מִתְּנֹת לְאַחַר הַמִּיתָה⁷.

7 והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק
למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו
בעליה, וגומרים את המצוה.

14 ה. אֲבָל אִם נָתַן הָאֶחָת בָּיּוֹם - לֹא יִתֵּן הַשְּׁלֹשׁ
15 בְּלִילָה⁸.

8 מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה.

16 ו. וְאִם נָתַן אֶחָת בְּפָנִים וְהַשְּׁלִימָן בַּחוּץ - חֵיב⁹
17 מְשֻׁם מַעֲלָה בַּחוּץ¹⁰.

9 כרת. (10) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים,
לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד

- לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם. רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נותן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת.
- ז. הִיָּה מִזֶּה¹¹ וְנִקְטָעָה יְרֵוֹ¹² שֶׁל מִזֶּה קֹדֶם שֶׁיִּגְיַע דָּם לְאֹוִיר הַמִּזְבֵּחַ - לֹא עֲלֵתָה לוֹ הִזְיָה¹³.
- בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. (12) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. (13) שההזייה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום.
- ח. שָׁנָה מִתֵּן קִרְבָּנוֹת¹⁴ בְּחֻטָּאת, בֵּין בְּחֻטָּאת הַנֶּעֱשִׂית בְּפָנִים¹⁵ בֵּין בְּחֻטָּאת הַנֶּעֱשִׂית בַּחוּץ¹⁶ - נִפְסָל. אֲבָל בִּשְׁאָר קֳדָשִׁים - בְּשִׁרְיָן¹⁷.
- (14) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. (15) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. (16) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. (17) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות.
- ט. נָתַן הַדָּם מִן הַקֶּרֶן וּלְפָנִים¹⁸, בֵּין בְּחֻטָּאת בֵּין בִּשְׁאָר קֳדָשִׁים, בֵּין בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בֵּין בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן - פְּסוּל.
- (18) ארבע הקרנות שבפינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי.
- י. דָּם שֶׁמִּצְוֹתָ לָתֵן אוֹתוֹ לְמַעַלָּה מִחֻצֵּי הַמִּזְבֵּחַ¹⁹ שֶׁנִּתְּנוּ לְמִטָּה, או שֶׁמִּצְוֹתָ לָתֵנוּ לְמִטָּה²⁰ וְנִתְּנוּ לְמַעַלָּה, או שֶׁמִּצְוֹתָ לָתֵנוּ בְּפָנִים בְּהִיכָל²¹ וְנִתְּנוּ עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, או הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנִּתְּנוּ לְפָנִים בְּהִיכָל, או שֶׁנִּתְּנוּ דָּם הַנִּתְּנִין בַּחוּץ עַל הַכֶּכֶשׁ²² שֶׁלֹּא כִּנְגַד הִסּוּד²³ - הֲרִי בִּשְׁרֵי הַזֹּבֵחַ פְּסוּל²⁴. וְאִם עַל פִּי כֶּן, נִתְּכַפְּרוּ הַבְּעָלִים²⁵ בוֹ; בֵּינוֹן שֶׁהִגְיַע דָּם לְמִזְבֵּחַ, אִם עַל פִּי שֶׁהִגְיַע שֶׁלֹּא לְמִקּוֹמוֹ - הֲרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִגְיַע לְמִקּוֹמוֹ לְכַפֵּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים²⁶? בְּשִׁתָּה זֶה הַזֹּרֵק בִּשְׁרֵי לְעִבּוּדָה²⁷; אֲבָל אִם קָבַל הַבִּשְׂרֵי²⁸ וְנָתַן לְפִסּוּל²⁹, וְנָתַן הַפְּסוּל אֶת הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּה לְמִטָּה, וְאֵת הַנִּתְּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֵת הַנִּתְּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים, או שֶׁנִּתְּנוּ עַל הַכֶּכֶשׁ שֶׁלֹּא כִּנְגַד הִסּוּד - לֹא נִפְסָל בִּשְׁרֵי הַזֹּבֵחַ, אִם נִשְׁאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ³⁰, אֲלֵא יִחְזַר
- הַבִּשְׂרֵי וַיִּקְבֹּל³¹ שְׁאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ וַיִּזְרֹק הַדָּם בְּמִקּוֹמוֹ.
- (19) חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. (21) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים. (22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שינינו: "והיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים. (25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים (לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים. (30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה.
- יא. דְּמֵי קֳדָשִׁים שֶׁנִּתְּעַרְבוּ, בֵּין דָּם בְּדָם³² בֵּין פּוֹסוֹת בְּכוֹסוֹת³³: אִם נִתְּעַרְבוּ הַנִּתְּנִין מִתְּנֵה אַחַת³⁴ בְּנִתְּנֵין מִתְּנֵה אַחַת - יִתֵּן הַכֹּל מִתְּנֵה אַחַת. וְכֵן הַנִּתְּנִין מִתֵּן אֶרְבָּע³⁵ בְּנִתְּנֵין מִתֵּן אֶרְבָּע - יִתֵּן הַכֹּל מִתֵּן אֶרְבָּע. נִתְּעַרְבוּ הַנִּתְּנִין מִתְּנֵה אַחַת בְּנִתְּנֵין מִתֵּן שְׁתֵּים שֶׁהֵן אֶרְבָּע - יִתֵּן הַכֹּל מִתְּנֵה אַחַת³⁶. נִתְּעַרְבוּ הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּה בְּנִתְּנֵין לְמִטָּה - יִשְׁפֹּךְ הַכֹּל לְאַמָּה³⁷, וְהַזֹּבָחִים פְּסוּלִין. אֲפִלּוּ נִתְּעַרְבוּ שְׁרֵי הַחֻטָּאת³⁸ עִם דָּם הָעוֹלָה, שֶׁמִּקּוֹם הַכֹּל לְמִטָּה - יִשְׁפֹּךְ הַכֹּל לְאַמָּה³⁹.
- (32) בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (34) כגון דם בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) "כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר". ואסור ליתן מן התערובות יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נתן פחות ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעוין שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על קיר המזבח ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור לשפוך אותם על הקיר, כדי שיזוּבו על היסוד, כר' יוחנן ורב יהודה שם פא.
- יב. וְאִם לֹא שָׂאֵל, אֲלֵא נָתַן מִן הַתְּעַרְבוּת לְמַעַלָּה

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים.
(50) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל.
(51) מקצת הזיות ולא גמר הכל. (52) פסול יוצא, אף על
פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (53) מחוץ לקדש
הקדשים לפני גמר הזיותיו. (54) נפסל ביוצא, ואף על פי
שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים.
(55) לעזרה. (56) פסול וודאי.

30 טו. חטאת שקבל דמה בשני כוסות ויצא אחד מהם
31 לחוץ - הפנימי פשוט⁵⁷ ויהיה ממנו. נכנס אחד מהם
32 להיכל ויהיה ממנו שם - אף החיצון פסול⁵⁸.
33 שגאמר: אשר יובא מדמה; אפלו מקצת דמה אם
34 נכנס לכפר בקדש - נפסלה.

(57) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יובא
וגומר לא תאכל"; הנכנס פסול (גם מה שלא נכנס) ואין
היוצא פסול את החלק שלא יצא. (58) כחכמים שם
שדרשו את הכתוב (שם) "יובא מדמה" ואפילו מקצת דמה,
מכיוון שלא כתבה התורה "דמה".

35 טז. דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא פפר,
36 אלא הוציאו ולא היה ממנו בפנים פלוס: אם
37 הכניסו בשוגג - הרי זה פשוט, ומזה ממנו בחוץ,
38 שהרי לא פפר בקדש; ואם הכניסו במזיד - פסול⁵⁹.

(59) ובכפר בין במזיד בין בשוגג - פסול.

39 יז. הכניס⁶⁰ החטאת עצמה להיכל - פשרה;
40 שגאמר: אשר יובא מדמה - ולא פשרה.

(60) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה.

41 יח. חטאת העוף שפרקסה וננקה להיכל -
42 פשרה⁶¹.

(61) שם, מפני שלא הובאה אלא נכנסה מאליה, והתורה
אמרה: אשר יובא.

43 יט. הכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה - הרי
44 זה ספק אם הצואר חשוב ככלי⁶².

(62) בבהמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם
נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה
טעון קבלה בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצואר אפשר לומר
שזה כאילו הכניס הדם בכלי.

45 כ. נשפך⁶³ דם חטאת העוף ואספוא⁶⁴ - הרי זה
46 ספק⁶⁵ אם הפלי פוסל בדמה או אינו פוסל; לפיכך
47 תשרף⁶⁶, ככל חטאת העוף שהוא ספק.

(63) ישר מהצואר על הרצפה. (64) לכלי. (65) בעיני
שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף
אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצואר, או התורה
אוסרת להשתמש בכלי. (66) מוסב גם אל הדין שבהלכה
יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא
יקריב חולין בעזרה.

1 וּלְמִטָּה - הרי זה פשוט. נתן למעלה ושאל - יתן
2 לְמִטָּה⁴⁰, ואלו ואלו עליו לו.

(40) ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי
אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה".

3 יג. נתערכו הנתינין בפנים בנתינין בחוץ - ישפך
4 הפל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערכת
5 ונתן ממנו בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים ויחזר
6 ונתן בחוץ או בחוץ ויחזר ונתן בפנים - הפל
7 פשוט⁴¹. במה דברים אמורים? בשאר דמים
8 הנתינים בחוץ, חוץ מן החטאת; אבל דם חטאת
9 הנעשית בחוץ שנתערכ בדם חטאת הנעשית
10 בפנים: אם נתן בחוץ ויחזר ונתן בפנים - פשוט⁴²,
11 נתן בפנים ויחזר ונתן בחוץ - פסולה. שדם
12 חטאת שנקנס להיכל, אפלו חטאת יחיד
13 הנאכלת⁴³ - אסורה; שגאמר: וכל חטאת אשר
14 יובא מדמה וגומר. והוא⁴⁴ שיבוא דרך שער
15 ההיכל, שגאמר: יובא - דרך ביאה⁴⁵; אבל אם
16 הכניסו בפשפש⁴⁶ או דרך חלון או גג - אינו
17 נפסל.

(41) כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת
היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא
מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף".
חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם
נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות
שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב).
(42) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוטו
של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הזייה
בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה.
(46) דלת צדדית קטנה.

18 יד. פר העלם⁴⁷ ושעיר עבודה זרה, שדמם נכנס
19 להיכל⁴⁸, אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל;
20 שבמקום זה פנימה⁴⁹ של מקומן הוא⁵⁰. וכן פר
21 ושעיר של יום הכפורים, שדמם נכנס לקדש
22 הקדשים, אם הכניס דמם לקדש הקדשים ויהיה
23 ממנו⁵¹ והוציאו להיכל, ויחזר והכניסו לקדש
24 הקדשים - נפסל⁵², ואינו גומר ממנו הזיות
25 שבקדש הקדשים; בין שגאמר⁵³ יצא⁵⁴. וכן אם
26 גמר הזיות שבקדש הקדשים והוציאו להיכל,
27 ויהיה מקצת הזיות והוציאו חוץ להיכל⁵⁵, ויחזר
28 והכניסו להיכל - אינו גומר הזיות שבהיכל;
29 שפיון שגאמר דם חוץ למקומו נפסל⁵⁶.

(47) שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור
על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל
על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים
שעיר לחטאת. (48) מצוותם בכך. (49) כתוב בתורה (שם
יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"א אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח.

כה. היין והמים⁸² שנספך בין בקערה בין בהין⁸³ בין פשר⁸⁴ פלי השרת⁸⁴ - פשרים. נספך בכלי חל או בידו - פסולין.

~ נקודות משיחות קודש ~

"היין והמים שניסכן בין בקערה בין בהין, בין בשאר כלי שרת כשרים, ניסכן בכלי חל או בידו פסולין".

ובפנימיות העניינים צריך להבין, הרי ניסוך היין הוא עניין הבינה, וניסוך המים הוא עניין החכמה. בשלמה לניסוך המים צריך כלי, כי הוא עניינה של הבינה - המשכת השכל בכלים, אבל בנוגע לניסוך המים - בחינת חכמה, מה ההכרח שתבוא בכלי דווקא, ולא עוד אלא ש"ניסכן בידו פסולין".

והביאור בזה: חכמה ובינה הם אמנם עניינים שונים, ולפעמים גם הפכים זה מזה, כי חכמה עניינה ביטול, נקודה בלבד (מצר), ובינה עניינה הרחבה (רחובות הנהר - מרחב). יחד עם זאת, ישנו קשר ושייכות ביניהם, כי החכמה אינה באה להתגלות אמיתית ללא בינה, ולכן ניסוך המים צריך להיות בכלי דווקא, כלומר המשכת אור החכמה בכלי הבינה.

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה, סימן ו)

(82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש. (84) שלא בכלים המיוחדים להם.

כו. איברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים של מערכה למעלה מהם⁸⁵, או שסדרן מצדי העצים - הרי זה ספק אם דרך הקטרה בך⁸⁶ או אין דרך הקטרה בך; לפיכך לא יעשה פן לכתחלה, ואם עשה - הרצה.

(85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחו בהם האש (לחם משנה).

פרק שליש

(1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו.

א. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח - פאלו שחטן בצפון²; שנאמר: וזבחת עליו את עלתה ואת שלמיה - מלמד, שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת השלמים.

(2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי.

כא. חטאת⁶⁷ שקבל דמה בארבעה כוסות, ונתן מתנה אחת מכל כוס וכוס - שירי ארבעתן נשפך על היסוד, שנאמר: ואת כל דמה ישפך. נתן ארבע המתנות מכוס אחד - שירי אותו הכוס נשפך על היסוד, ושאר הכוסות נשפכין לאמה⁶⁸.

(67) שמצוותה ארבע מתנות. (68) שאין לדם זה דין שיריים שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב (ויקרא ד, כו) "ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.

כב. דם שגפול לתוך המים או לתוך דמי חלין - לא יזה ממנו, ואם הזה - פסול⁶⁹. נפל מים לתוך הדם שפמזק, אם יש בו מראה דם - פשר. נפל לתוכו יין או דם חלין - אומדין אותו אלו היו מים: אם ראויין לבטל דם שפמזק עד שלא יהיו מראיו מראה דם - הרי זה לא יזה ממנו; ואם אינם ראויין לבטל מראיו - יזה ממנו.

(69) אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן שם: "לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה במים ונפסלה ואינה חוזרת לכשרותה. זה נקרא "דיחוי".

כג. דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח⁷⁰ או בדם הקדשים שגפסלו בשחיטה⁷¹ - ישפך הפל לאמה. ואפלו קרבו כל הכוסות חוץ מאחד - ישפך לאמה⁷². וכל אותן הזבחים פסולים. נתערב בדם התמצית⁷³ - ישפך לאמה⁷⁴; ואם לא שאל ונתן - פשר.

(70) כגון בעלי מומים, רובע ונרבע ונעבד כאליל. (71) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (72) ואף על פי שאין בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים. ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו.

כד. האמורין⁷⁵ ואיברי העולות⁷⁶, והקמצים⁷⁷ והלבונה⁷⁸ ומנחות הנשפכות⁷⁹ אחר שנתקדשו בכלי שרת⁸⁰, אם זרק אחד מכל אלו על גפי האשים בין בידו⁸¹ בין בכלי, בין במין בין בשמאל - הרי אלו פשרים.

(75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (78) מין סממן רוחני. כל מנחה, חוץ למנחת

1. **ב. עולה** ³ששחטה בראש המזבח, או ששחטה למטה והעלה אותה לראש המזבח - יפשיט אותה וינתחנה במקומה⁴, ומוריד הקרבים ומדיחן למטה⁵ וחוזר ומעלה אותן, ומוריד העור ונותנו לכהנים⁶.
- (3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג.).
2. **ג. וכן זבחים** ⁷שחוטים⁸ שעלו לגבי המזבח - מפשיטין ומנתחין במקומן, ומוריד הקרבים ומדיחין במים וחוזר ומעלה אותן⁹, ומוריד את העור ואת הבשר ונותנו לפעלים, וחוזר ומקטיר את השאר. ומפני מה לא יוריד הכל, אלא יפשיט וינתח בראש המזבח? שכל הראוי לאשים¹⁰, אם עלה לראש המזבח - לא ירד¹¹; שנאמר: כל הנגע במזבח יקדש. יכול אף על פי שאינו ראוי¹²? תלמוד לומר: היא העלה על מוקדה. מה עולה, שהיא ראוי לאשים¹³, אם עלתה - לא תרד; אף כל הראוי לאשים, אם עלה - לא ירד.
- (7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי". (13) כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש).
3. **ד. עולה שהעלה חיה לראש המזבח** - תרד¹⁴, שעדין אינה ראוי¹⁵.
- (14) משנה שם פד. (15) אבל כשנשחטה נקראה ראוי, אלא שמחוסרת הכנה.
4. **ה. וכן קמץ** ¹⁶המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. וכל אסורי המזבח¹⁷ שעלו - ירדו, לפי שאינן ראויין מתחלתן¹⁸.
- (16) שם פג: (17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבד כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח.
5. **ו. וכן בהמת קדשים** ¹⁹שנשחטה בלילה או נשפך דמה או שיצאת²⁰ חוץ לעזרה²¹, אם עלתה - תרד²².
- (19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (בריתא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20) ונפסל ביוצא. (21) שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה.
6. **ז. אבל קדשים** ²²שלונו או²³ שלן הדם²⁴ או הבשר²⁵ או האמורים²⁶, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שננטמא או נפסל במחשבת הזמן²⁷ או במחשבת מקום²⁸ או במחשבת שנוי²⁹, או שקבלו הטמאים וזרקו את דמו, הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא בטמא³⁰, וישנתן דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים שנשחטו בדרום³¹ או שנתקבל דמם בדרום, אף על פי שכל אלו פסולים, אם עלו לראש המזבח - לא ירדו.
- (22) משנה שם פד. (23) פירוש, כגון. (24) דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25) בשר עולה. (26) נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב). (27) שחט וחישיב לזרוק את הדם אחרי זמנו. (28) חישיב בשחיטה לזרוק את הדם שלא במקום שקבעה תורה. (29) שחטו לשם קרבן אחר, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב.) שפסולים שלא לשמם. (30) בקרבן ציבור. (31) הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחטה בלילה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחטו בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו' כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא זבחים כב. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכו'" (אבן האזל).
7. **ח. כל שפסולו בקדש** ³²- הקדש מקבילו³³. וכשם שאם עלו - לא ירדו, כך אם ירדו - לא יעלו³⁴. שניה³⁵ פסולין הם.
- (32) שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33) ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג), ור' יהודה חולק רק בנשחטה בלילה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (בריתא שם). (34) משנה שם. (35) שנית.
8. **ט. ואם משלה** ³⁶בהם האור, אף על פי שיירדו - יעלו³⁷ שניה וישלים הקטרתן.
- (36) אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברוכס", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משנה-למלך כאן. (37) נעשו לחמו של אש המזבח. מימרה של עולא שם פה:

1 י. קמץ³⁸ שנתפגל³⁹ ומקצתו בארץ ומקצתו משלה
2 בו האור - יעלה כל⁴⁰.

(38) שם מג: (39) בשעת קמיצה חישב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40) ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא.

3 יא. איכרים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של
4 מזבח - פאלו לנו בעזרה⁴¹, ואם ירדו - לא יעלו;
5 אבל אם לא ירדו - מקטירין אותן לעולם⁴².

(41) ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42) שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח.

6 יב. ואור מזבח⁴³ - במזבח⁴⁴. ואמורי קדשים קלים
7 שהעלן קדם זריקת דמים⁴⁵ - לא ירדו⁴⁶, שהרי נעשו
8 לחמו של מזבח⁴⁷.

(43) שם פז: ופח. (44) בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאור כמזבח. והבעיא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באוויר של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם עלה לא ירד. (45) הזריקה קובעת קדושתם של אימורי קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה האימורים פסולים להקטרה. (46) מימרה של עולא שם פג: (47) מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם.

9 יג. הפריש⁴⁸ שני אשמות⁴⁹ לאחירות⁵⁰, ושחט את
10 שניהם, וקדם והעלה אמורים של אחד מהם קדם
11 זריקה⁵¹ - הרי אלו ירדו⁵².

(48) מעילה ז: (49) הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50) שאם יאבד האחד יתכפר בשני. (51) ואחר-כך זרק את דמו של השני (רש"י שם, וראה ראב"ד כאן). (52) שזריקת דמו של זה אינה מתירה את אימוריו של השני.

12 יד. הזבח הפסול והנסכים⁵³ הפסולים שעלו למזבח
13 - הזבח לא ירד, כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי
14 לאשמים, והנסכים ירדו⁵⁴. וכן נסכים הבאים בפני
15 עצמן⁵⁵ שנפסלו ועלו - ירדו⁵⁶.

(53) היין שמנסכים כשמביאים קרבנות, דיניהם מפורטים בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54) כר' יהושע ור' שמעון (שם פג.). (55) אדם שהתנדב להביא נסכים. (56) שם פד. פסק כר' יהושע, נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון.

16 טו. עוף⁵⁷ שמלקו זר ועלה - לא ירד⁵⁸; וקמץ
17 המנחה שקמצו זר ועלה - ירד⁵⁹. אף על פי שזה
18 פסול וזה פסול - זה פאלו לא נתקדש כלל. ואחד
19 הזר ואחד שאר הפסולים⁶⁰.

(57) שם סט. (58) מפני שמליקה כשרה בזר בבמה (לפני שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות לה') לכתחילה, לפיכך במקדש לא תרד. (59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בזר, במקדש תרד. ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה בבמה. גמרא שם. (60) בגמרא המדובר בזר, אבל אין נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום, חלל או אונן. ראה כסף-משנה.

20 טז. ואלו אם יעלו - ירדו: כל שאינו ראוי לאשים.
21 בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים, מותר
22 העמר⁶¹ ושירי מנחות ושירי הלחם⁶² ולחם הפנים⁶³
23 והקטרת, וצמר שבראשי פכשים ושער שבזמן
24 התקשים והעצמות והגידים, והקורנים והטלפים
25 בזמן שאינן מחברים⁶⁴, אם עלו - ירדו.

(61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין. (62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. (63) שתיים עשרה חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת, ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. (64) זה נמשך לכל הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים.

26 יז. קמץ⁶⁵ שמצה שמנו⁶⁶ על העצם⁶⁷ וירד העצם -
27 יחזירו⁶⁸; שהדבר ספק⁶⁹, שפא חבירי עולין
28 בעולין⁷⁰ הם חשובין.

(65) מנחות כג. (66) קצת מן השמן שבסולת המנחה. (67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים "עצים"). (68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים אותה מפני השמן שעליה. (69) בעיא של רבא שלא נפשטה. (70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו (לחם-משנה).

29 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין בין ראויין לו בין
30 שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש
31 אלא פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד?
32 מזבח החיצון שעלו לו זבחים שנפסלו - לא ירדו.
33 עלתה לו קטרת זרה⁷¹ - תרד, שאין הקטרת זרה⁷²
34 ראויה למזבח החיצון⁷³. אבל מזבח הפנימי שעלה
35 לו קמץ מנחה, בין פשר בין פסול - לא ירד⁷⁴. וכן
36 כל פיוצא זזה. כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו,
37 כך הכבש⁷⁵ ושאר כלי השרת⁷⁶ מקדשין את הראוי
38 להם, שהרי נאמר בפלים: כל הנגע בהם יקדש.
39 משיגיע לכבש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי
40 שנפסל. וכן משיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו
41 - מקדש, ולא יפדה לעולם⁷⁷, ואף על פי שנפסל,
42 כמו שבארנו באסורי המזבח⁷⁸.

מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן במנחות ז. אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת וכדומה נמצא למעלה מדפנות הכלי, לא נתקדש הגודש (זבחים פח.). בפ"א מהלכות כלי המקדש הי"ט חילק רבינו בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את הבירוצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן הכוונה לכלי היבש), ראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם שלמים. (90) כשיש בהם השיעור המלא שצריכים לו אז, כגון עשרון סולת לכבש או שני עשרונים לאיל וכדומה. (91) ר' יוסי בברייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו. (93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. בדם פסק למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן).

15 כא. כלי שרת⁹⁴ מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל
16 לא להקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש
17 בכלי שרת בלילה - נפסל⁹⁵ וישרף, אבל אינו קרב.
18 כגון שקמץ מנחה בלילה ונתן קמצה לכלי שרת -
19 הרי זה נשרפת⁹⁶.

(94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסל, ומועיל הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שייפסל. (96) במקום המיוחד לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ג).

20 כב. מזבח שנפגם⁹⁷ - נפסלו כל הקדשים שהיו שם
21 שחוטין⁹⁸ במקדש שעדיין לא נזרק דמם; שהרי אין
22 שם מזבח לזרק עליו, ונאמר: וזבחת עליו את
23 עלתיך ואת שלמיך. כלומר, תזבח והוא עומד
24 בתקונו, לא פגום⁹⁹.

(97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה דמם ראוי להזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה, ומכיון שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה הלכה כד). (99) ואין זורקים את דמם אפילו אם תיקנו את הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי שם.

25 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם
26 - לא נפסלו, אלא כשיפגה¹⁰⁰ המזבח יקרבו;
27 שאין בעלי חיים נדחין¹⁰¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

מזבח שנפגם, נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדיין לא נזרק דמם... אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם לא נפסלו אלא כשיבנה המזבח ויקרב, שאין בעלי חיים נדחין.

כלומר, שהקרבן קשור עם המזבח כי אי אפשר להקריב קרבן ללא מזבח, וכשם שהקרבן צריך להיות תמים ומובחר, וכשם שהכהן המקריב אסור שיהיה בעל מום, כך גם המזבח אסור שיהיה פגום. אבל קדשים חיים שהיו

(71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת לעולם. (72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה. (73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה תרד (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת שעה. מנחות ג:), אבל במזבח הפנימי - לא תרד (ראה למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה" היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד, והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי. (74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו), מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי שרת (שיטה מקובצת שם). (75) משנה שם פו. "מוליכים את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). (76) למעלה כתב רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן ושאר כלי השרת. (77) משנה מנחות ק: (78) פרק ו הלכה ד.

1 יט. אין⁷⁹ כלי הלח⁸⁰ מקדשות את היבש, ולא כלי
2 היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים?
3 במדות⁸¹ הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו
4 בהלכות כלי המקדש⁸²; אבל המזקקות⁸³ מקדשות
5 הלח והיבש⁸⁴. וכלי שרת מקדשין דם הפסול
6 לקרב⁸⁵.

(79) משנה זבחים פח. (80) כלים שבמקדש שנותנים בהם דברים נוזלים. (81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. (82) פרק א הלכה ט"ז. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק למדידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך אין מקדשים בנתינה שלא למדידה. (83) קערות גדולות, אגנים. (84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני שנמשחו לקבל דם - ולא למדידה בלבד - ומתוך שהם ראויים לקבל בהם נוזלים, הם ראויים גם לקדש דברים יבשים (רש"י שם). (85) כר' יוסי בכריתות כח: וכו' יוחנן זבחים פז. (בלחם-משנה כאן מעיר, שדבריו כאן סותרים את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך והבשר ישרף. ראה שם).

7 כ. כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש⁸⁶, ואין
8 מקדשין אלא מדעת⁸⁷, ואין מקדשין אלא מתוכן⁸⁸,
9 ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו, אם עושין מעין
10 מלאכתן שהיו עושין והם שלמים⁸⁹ - מקדשין, ואם
11 לא - אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאין⁹⁰.
12 אבל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו
13 למלאתן; ואם אין דעתו למלאתן - מקדשות
14 להפסל⁹¹, אבל לא לקרב⁹³.

(86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. (87) שהכהן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְבִית וְנוֹעַל עָלֶיהֶם⁶ עַד שְׁמֹתוֹ. וּדְבָרִים אֵלּוּ כָּלֶם¹⁴
מִפִּי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ נִשְׁמָעוּ.⁷ אֵין כָּל הַדְּבָרִים אֲמֹרִים¹⁵
אֶלָּא בַחֲטָאת יָחִיד בְּלִבָּד⁸; אֶכָּל חֲטָאת צִבּוֹר¹⁶
שְׁאֵכָדָה וְנִמְצָאת אַחֵר כְּפָרָה⁹, בֵּין רְאוּיָה¹⁰ בֵּין אֵינָה¹⁷
רְאוּיָה¹¹ - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם¹², וְתִמְכֹּר וְיִפְּלוּ¹⁸
דְּמִיָּה לְנִדְבָה¹³. וְאֵין אֶתָּה יָכוֹל לִזְמֹר¹⁴ בַּחֲטָאת¹⁹
צִבּוֹר וְלֹד אוֹ תְּמוּרָה אוֹ שְׁמֹתוֹ בְּעָלֶיהָ, שְׁפֹל קֶרְבָּנוֹת²⁰
הַצִּבּוֹר זָכָרִים, וְאֵין הַצִּבּוֹר עוֹשִׂין תְּמוּרָה, כְּמוֹ²¹
שְׁיִתְּבָאָר¹⁵, וְאֵין כָּל יִשְׂרָאֵל מֵתִים.²²

(2) משנה תמורה כא, ב. (3) רבינו אינו מונה חטאת שעברה שנתה (פירוש, שהזדקנה והיא למעלה מבת שנה) בין החטאות המתות, מפני שהוא פוסק לקמן ה"ז כריש לקיש, שעברה שנתה אינה מתה, ומפרש את המשנה כר"ב שם כב, א. ראה לקמן ה"ח בהערות. (4) שם כב, ב. בעיה של רב פפא, אבודה בכוס, מאי? (5) שאסור להקריב ספק פסולים. (6) שם יז, ב. ונזיר כה, א. (7) בכורות טז, א: "חטאות מתות הילכתא גמירי לה". (8) כתנא קמא במשנה, תמורה טו, א. (9) כלומר, אפילו לאחר שהקריבו אחרת במקומה. (10) להקריבה על המזבח. (11) נמצאת בעלת מום או שעברה שנתה. (12) קרבן תמים אין לו פדיון, ואין קדושתו נפקעת על ידי מכירתו. (13) לקנות בהם בהמות להקריבן עולות נדבת ציבור כשהמזבח יהיה פנוי. שנינו בשקלים פ"ז מ"ו: זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשם ילקח בהם עולות וכו'. (14) רבי שמעון בברייתא שם טז, א. (15) בהל' תמורה פ"א ה"א.

ב. פ' וְשִׁעִיר¹⁶ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁאֵכָדָה וְהִפְרִישׁ²³
אַחֲרֵים תַּחְתִּיָּהֶן, וְכֵן שְׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה¹⁷ שְׁאֵכָדָה²⁴
וְהִפְרִישׁ אַחֲרֵים תַּחְתִּיָּהֶן - יִרְעוּ עַד שְׁיִפֹּל בָּהֶן²⁵
מוֹם, וְיִמְכְּרוּ וְיִפְּלוּ דְמִיָּה לְנִדְבָה; שְׁאֵין חֲטָאת²⁶
הַצִּבּוֹר מֵתָה¹⁸. וְלָמָּה לֹא יִקְרְבוּ עֲצָמֵן נִדְבָה,²⁷
שְׁהֵרִי זָכָרִים הֵם? גִּזְרָה לְאַחֵר כְּפָרָה מְשֻׁם לְפָנֵי²⁸
כְּפָרָה.²⁹

(16) יומא סה, א. מחלוקת של תנאים, ופסק כרבים. (17) בית-דין שטעו והתירו איסור עבודה-זרה ועשו הציבור כהוראתם, מביאים שעיר לחטאת ופר לעולה (ראה הל' שגגות פ"ב ה"א). (18) רבינו קבע הלכה בפני עצמה לפר ושעירים אע"פ שנכללו כבר בהלכה הקודמת, מפני שכל החטאות חוץ מאלו הן נקבות ופסולות לקרבן עולה, ולפיכך אין להן תקנה אלא ע"י מום, אבל אלה הם זכרים ואפשר לחשוב שמתור להקריבם לעולות נדבה ואינם צריכים רעיה, ולפיכך כתב דינם שנית, ומנמק בסוף ההלכה למה טעונים רעיה.

ג. הַמִּפְרִישׁ¹⁹ חֲטָאתוֹ וְאֵכָדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֲרָת³⁰
תַּחְתִּיָּה, וְנִמְצָאת הִרְאָשׁוֹנָה וְהֵרִי שְׁתִּיָּהֶם עוֹמְדוֹת:³¹
מִשָּׁן אַחַת מִשְׁתִּיָּהֶן וְנִתְּכַפֵּר בָּהּ - הָאֲחֵרֹת תְּמוּת²⁰; ³²
כֹּא לְהַמְלִיךָ²¹ - אוֹמְרִין לוֹ שְׁיִתְּכַפֵּר כְּזוֹ שֶׁהִפְרִישׁ³³
כְּרִאשׁוֹנָה²², וְהִשְׁנִיָּה תִרְעָה²³ עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם,³⁴
וְיִפְּלוּ דְמִיָּה לְנִדְבָה. הִיָּתָה אַחַת מֵהֶן תְּמִימָה וְאַחַת³⁵

בעזרה כשנפגם המזבח - לא נפסלו, כי "אין בעלי חיים נידחין".

ועניינו בעבודת האדם, שכללות עבודתו היא להיות קרבן לה', וכאן ישנה הוראה נפלאה שגם כאשר יש איזה חיסרון "אין בעלי חיים נידחין". כל אחר מישראל הוא 'בעלי חיים', כי נשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש", ומובן שיש בו את מהות עניין החיים בתוקף היותו קשור עם הקב"ה מקור החיים, ולכן בכל מעמד ומצב "אינם נידחין", ועניין זה חודר גם את כל מציאותו של אדם במחשבה דיבור ומעשה כאשר יהודי מתפלל, לומד תורה ומקיים מצוות, אז נראית בפועל פעולת ה"חלק אלקה ממעל" שבו, באופן של ממשות. וזהו התוכן הפנימי של ההלכה "בעלי חיים אינם נידחין", כי על ישראל נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם, חיים כולכם היום", ובכל מצב גם כשהמזבח פגום "אינם נידחין".

(על-פי "זין מלכות" ספר עבודה סימן נא)

(100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביומא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, ובריייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מבריייתא.

1 כד. הַקְדִּישׁ בְּהִמּוֹת עַד שֶׁלֹּא נִכְנָה הַמִּזְבֵּחַ -
2 בְּשִׁיבְנָה מִקְרִיבִין אוֹתָן; שְׁהִדְחִי מַעֲקָר¹⁰² אֵינוֹ
3 דְּחִי¹⁰³.

(102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה.

4 כה. וְכֵן¹⁰⁴ אֵין אוֹכְלִין קֳדָשִׁים וְהַמִּזְבֵּחַ פְּגוּם,
5 שְׁנֵאמַר: וְאֵכָלָהּ מִצֹּאת אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ¹⁰⁵. וְהוּא הִדִּין
6 לְקֳדָשִׁים קָלִים¹⁰⁶, שְׁאֵין אוֹכְלִין אוֹתָן פִּירוּשְׁלִים
7 וְהַמִּזְבֵּחַ פְּגוּם עַד שְׁיִפְנָה.

(104) זבחים ס. (105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם.

פֶּרֶק רִבְעִי

(1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של ציבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

8 א. וְלֹד חֲטָאת² וְתְּמוּרַת חֲטָאת וְחֲטָאת שְׁמֹתוֹ בְּעָלֶיהָ
9 וְחֲטָאת שְׁאֵכָדָה וְנִמְצָאת אַחֵר שְׁכַפְּרוּ הַבְּעָלִים - הִרִי
10 אֵלּוּ יְמוּתוֹ³. נִמְצָאת אַחֵר שְׁנִשְׁחָטָה הַחֲטָאת הַשְּׁנִיָּה
11 שֶׁהִפְרִישׁ קֹדֶם שִׁזְרַק דָּמָה - הִרִי זֶה סִפְקָא אִם תְּמוּת
12 אִם תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם, לְפִיכָּה תְּמוּת⁵. וְכִיצַד
13 הֵן מֵתוֹת? לֹא שִׁיְהָרְגֻם בְּכָלִי אוֹ בִּידוֹ, אֶלָּא יִכְנִסֻם

- 1 בעלת מום - תמימה תקרב, ובעלת מום תפדה.²⁴
 2 נשחטה²⁵ בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה²⁶ -
 3 הרי זו אסורה בהנאה. היו שתייהן בעלי מומין²⁷ -
 4 ימכרו שתייהן ויביא מדמיהם חטאת, והשאר יפל
 5 לנדבה.²⁸
- 22 על פי³⁷ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר
 23 שעברה שנתה) - אינה מתה, אלא תרעה עד שיפל
 24 בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר פפרה,
 25 אף על פי³⁸ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה,
 26 הואיל והיתה אבודה בשעת פפרה - הרי זו תמות.

(36) מסקנה של רבא שם, ליישב קושיות הגמרא על ריש לקיש (ראה הלכה הקודמת). ונחלקו שם רש"י ו'תוספות' מחלוקת עקרונית, וממנה תוצאות לכמה חילוקי דינים. דעת רש"י שריבוי ריעותות (מגרעות) בקרבן גורם למיתתה. ועם התמעטות מספר הריעותות נוטה הדין לרעייה. ושיטת 'תוספות' מנוגדת מן הקצה אל הקצה, היינו הריעותות מכריעות לרעייה. ונימוקם, שהרי אם הקרבן ראוי למזבח ולא הקריבוהו, הרי זה דיחוי, וחטאת שנדחתה - מתה, אבל אם אינה ראויה יש מקום לומר: הרי לא נדחתה אלא היא פסולה, ולכן תרעה. לשיטת רש"י יוצא, אם נמצאה קודם כפרה והיא בעלת מום או שעברה שנתה - תמות אפילו לרבנן, מפני שיש בה שתי ריעותיות - אבודה ומום או אבודה ועברה שנתה. ולשיטת 'תוספות' אם נמצאה לפני כפרה ויש בה מום שבינתיים עברה שנתה - תרעה. ורבינו נקט שיטת 'תוספות'. (37) בעל ה'לחם משנה' מוחק את כל המשפט, מן "אע"פ" עד "שנתה" (בספרים שלפניו הכניסו משפט זה בסוגריים מעוגלים). וטעמו, שהרי לשיטת רבינו אין מקום לומר "אע"פ" שיש בה כמה ריעותות - תרעה, כי ריעותות מכריעות לרעייה. אולם אפשר לקיים את הגירסה שלפניו, וכוונת רבינו היא להוציא מדעת רש"י - שאולי שמע עליה - האומר שאם נמצאת בעלת מום או עברה שנתה לפני כפרה - תמות. וקובע רבינו שגם במקרה שכזה תרעה לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה. (38) בהתאם לשיטתו שריעותות מכריעות לרעייה, אומר כאן רבינו, שאם נמצאה אחר כפרה - תמות, אפילו כשיש בה כמה ריעותות, שהלכה למשה מסיני היא: חטאת שכיפרה בעליה - מתה.

- 27 ט. היתה גנובה³⁹ או גזולה בשעת פפרה ואחר כך
 28 חזרה - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשה
 29 רבנו אלא אבדה⁴⁰. היתה עקר אבדתה בלילה⁴¹, אף
 30 על פי שהיתה אבודה בשעת פפרה - אינה מתה,
 31 אלא תרעה.⁴²

(39) שם סב, ב. מימרא של אביי. (40) ואין להוסיף מדעתנו על מה שנאמר למשה מסיני. (41) רבא, שם כב, א. (42) כי בשעה שנאבדה לא היתה ראויה להקרבה, שאין מקריבים קרבנות בלילה.

- 32 י. אבדה⁴³ ממנו⁴⁴ ולא מן הרועה⁴⁵, או שאבדה מן
 33 הרועה⁴⁶ ואינה אבודה מבועליה - אינה מתה, אלא
 34 רועה.

(43) מימרא של רב פפא, שם. (44) הבעלים אינם יודעים מקומה של החטאת. (45) הרועה יודע איפה היא. (46) מפני שההלכה למשה מסיני התכוונה לאבודה ממש,

(19) תמורה כב, ב. (20) כרב הונא בשם רב, שם כג, א: "הכל מודים, שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה". והטעם, מפני שהבעלים דחו בידים את השניה ע"י הקרבת האחרת. (21) בבית-דין מה לעשות. ובוזה הוכיחו, שאין דעתם לדחות, אלא מעוניינים למצוא תקנה. (22) היינו האבודה. (23) כרבנן החולקים על רבי, וסוברים "שאין חטאת מתה, אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים" (שם כב:), אם לא דחוו בידים. (24) ברייתא, שם כד, א. (25) לאחר פדיונה. (26) חסרון יש כאן, וצ"ל "התמימה - מותרת, אחר שזרק דמה אסורה בהנאה", מחלוקת רבי אלעזר ורבנן שם, ופסק כרבים (כסף-משנה ולחם-משנה). נימוקם של רבנן הוא, שאם זרק הדם של התמימה הרי בעלת המום היא חטאת שכיפרו בעליה באחרת, ודינה - מיתה, אבל אם כבר נשחטה והותרה לאכילה - אינה נאסרת ע"י הקרבת האחרת. (27) משנה, שם כב, ב. (28) ראה למעלה הערה יב.

- 6 ד. הפריש²⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה
 7 ואבדה, והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי
 8 שלשתי עומדות ונתפפר בראשונה - שניה מתה,
 9 ושלשית רועה³⁰; נתפפר בשלישית - שניה מתה,
 10 וראשונה רועה³¹; נתפפר באמצעית - שתייהם
 11 מתות.

(29) מנחות פ, ב. (30) כרבי זירא, שם. בניגוד לדעת אביי סובר - שתייהן מתות. וטעמו של דבר, מפני שהשלישית אינה חליפי הראשונה ואין לה קשר ישר עמה. (31) מאותו הנימוק עצמו.

- 12 ה. המפריש³² שתי חטאות לאחריות - מתפפר באי
 13 זו שיזרעה, והשניה תרעה עד שיפל בה מום, ויפלו
 14 דמיה לנדבה.

(32) שם כד, א. מימרא של רבי אושעיא.

- 15 ו. הפריש³³ חטאת מעברה וילדה - הרי היא וילדה
 16 בשתי חטאות שנתפפרשו לאחריות.

(33) שם כה, א. מימרא של רבי יוחנן.

- 17 ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה³⁴ - תרעה עד
 18 שיפל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם
 19 הפריש חטאתו ונפל בה מום³⁵ - יביא בדמיה
 20 אחרת.

(34) שם כב, א. מימרא של ריש לקיש. (35) משנה, שם כב, ב.

- 21 ח. כל חטאת³⁶ שאבדה ונמצאת קדם פפרה, (אף

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קסא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וידניו מפורשים בהל' שגגות פ"ח. (63) משנה, תמורה כ,
ב. (64) שם יח, א.

18 טו. כָּל אִשָּׁם שֶׁנִּתְּקַן לְרַעְיָה⁶⁵, אִם הִקְרִיבוּ עֹלָה⁶⁶ -
19 פָּשִׁיר. וְלָקְחָהּ לֹא יִקָּרֵב בְּעֶצְמוֹ עֹלָה לְכַתְּחָלָהּ? גִּזְרָה
20 לְאַחַר כַּפָּרָה מִשּׁוּם לִפְנֵי כַּפָּרָה.

(65) שבעליו מסרוהו לרועה או בעצמם העבירוהו למרעה
כדי שירעה עד שיפול בו מום. שם ה, ב. פסחים עג, א. עג,
ב. (66) כלומר, הקריבו בפירוש לשם עולה. בלשון
הגמרא: "עקירה", משמע שאם שחטו סתם - פסול.
בזבחים שם, דרשו מהכתוב (ויקרא ה, יט): "אשם הוא" -
בהוויתו יהא. פירוש, יישאר אשם כמו שהיה, ואע"פ שאין
אפשרות להקריבו אלא-אם-כן עוקר בפירוש שם אשם
ממנו.

21 טז. הַמִּפְרִישׁ⁶⁷ נִקְבָּה לְאַשְׁמוֹ⁶⁸ - תְּרַעָה עַד שִׁיפֹל
22 בָּהּ מוֹם, וְתִמְכָּר וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ אִשָּׁם. אִם הִקְרִיב
23 אִשְׁמוֹ - יִפְלוּ דָמֶיהָ לְנִדְבָה. וְכֵן וְלִדְה⁶⁹.

(67) משנה, תמורה יט, ב. מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ופסק
כרבים. (68) אשם בא מן הזכרים בלבד. (69) שם: "אמר
רבי יוסי בן חנינא, מודה רבי אליעזר במפריש נקבה לאשם,
דאין (שאינן) בנה קרב אשם". ראה הלכה הסמוכה.

24 יז. הַפְּרִישׁ⁷⁰ נִקְבָּה לְעֹלָתוֹ וְיִלְדָה זָכָר - יִרְעָה עַד
25 שִׁיפֹל בּוֹ מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֶיו עֹלָה.

(70) שם יח, ב - מחלוקת רבי אליעזר ורבנן, רבי אליעזר
אומר הולד עצמו יקרב עולה, וחכמים אומרים ירעה עד
שיפול בו מום וימכר בדמיו עולה. והטעם מפני שאמו אינה
ראויה להקרב עולה, גם הולד שקדושתו מכח האם - אינו
קרב עולה. ופסק כרבנן.

26 יח. אָבֵל הַדִּיּוּט⁷¹ שֶׁהִפְרִישׁ זָכָר לְחֻטָּאת⁷², וְנָשִׂיא
27 שֶׁהִפְרִישׁ שְׁעִירָה לְחֻטָּאת⁷³, וְכֹהֵן מְשִׁיחַ שֶׁהִפְרִישׁ
28 פָּרָה לְחֻטָּאת⁷⁴ - הָרִי אֵלָיו אֵין מִתְקַדְּשִׁין⁷⁵ לֹא קִדְּשַׁת
29 הַגִּיף וְלֹא קִדְּשַׁת דָּמִים, לְפִיכָּךְ יִמְכְּרוּ שְׁלֹא בְּמוֹם.

(71) כלומר, אדם פשוט, לא נשיא ולא כהן גדול.
(72) חטאת יחיד באה נקבה. (73) נשיא שחטא מביא שעיר
זכר (ויקרא ד, כג). (74) ומצוותו להקריב פר (שם, ד).
(75) לא חלה עליהם קדושה כלל, מפני שאינם ראויים לאותו
דבר שהקדישו "כל המשנה בחטאות, לא נתקדשה כלל"
(פ"א מהל' תמורה הכ"א). רבינו מחלק בדין זה בין חטאות
לאשמות, שהרי למעלה בהלכה טז פסק, שהמפריש נקבה
לאשם תרעה עד שיפול בה מום, ולמד דין זה מסוגיית
הגמרא תמורה כ, א. ששאלו שם למה שלושה אלה אינם
קדושים כלל, ומשמע שפשוט היה להם שאינם קדושים
(ראה כסף-משנה ולחם-משנה).

30 יט. הַבִּיא⁷⁶ אִשָּׁם תְּלוּי⁷⁷ וְנוֹדַע לוֹ שְׁלֹא חֻטָּא אוֹ
31 שְׁחָטָא וְדִאִישׁ⁷⁸: אִם עַד שְׁלֹא נִשְׁחַט - יִרְעָה עַד שִׁיפֹל
32 בּוֹ מוֹם⁷⁹, וְיִפְלוּ דָמֶיו לְנִדְבָה; מִפְּנֵי שְׁלִיכּוֹ שְׁלֹא אִדָּם
33 דָּוָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, וְהוֹאִיל וְעַל סִפְקַ הַפְּרִישׁוֹ - גִּמַּר

אבל לא למקרה שזה או זה אינו יודע מקום הבהמה ואחרים
יודעים.

1 יא. וְכָל אֵלֹו שְׂרֻעוֹת - רֻעוֹת עַד שִׁיפֹל בָּהֶן מוֹם⁴⁷,
2 וְיִפְלוּ דָמֶיהֶן לְנִדְבָה⁴⁸.

(47) תמורה יט, ב. (48) ראה למעלה ה"א.

3 יב. הִיְתָה אֲבוּדָה מִמֶּנּוּ וּמִן הָרֻעָה וְאַחַר מִכִּירָה
4 אָפְלוּ בְּסוּף הָעוֹלָם - הָרִי זֶה סִפְקָ⁴⁹, לְפִיכָּךְ תָּמוּת⁵⁰.

(49) בעיה שלא נפתרה, שם כב, ב. (50) שאין להקריב על
המזבח ספק פסולים.

5 יג. הִיְתָה נִחְבָּאת אַחֲרֵי הַדִּלְתָּ⁵¹ או בְּסִתָּר
6 הַמִּדְרָגָה⁵² - הָרִי זֶה אֲבוּדָה, שֶׁהָרִי אֵין אָדָם רוֹאֶה
7 אוֹתָהּ בְּשַׁעַת כַּפָּרָה. הִיְתָה בְּשִׁדָּה או בְּאִגָּם⁵³ - הָרִי
8 זֶה סִפְקָ⁵⁴ אֲבוּדָה, שֶׁמָּא יֵשׁ שָׁם אָדָם רוֹאֶה אוֹתָהּ
9 בְּשַׁעַת כַּפָּרָה, לְפִיכָּךְ תָּמוּת מִסִּפְקָ.

(51) שם. מימרא של רבי יוחנן. (52) לשון המקרא (שיר
השירים ב, יד), פירוש, עמדה במקום שהמדריגה מסתירה
אותה ואינה נראית, וזה כמו אחורי הדלת, ראה לחם-משנה.
(53) מקום מרעה רחוק מן העיר. (54) רבינו מפרש כך את
האיבעיה של "אבראי". ורש"י פירש אחרת, ראה כסף-
משנה ולחם-משנה.

10 יד. הַשּׁוֹלַח חֻטָּאתוֹ⁵⁵ מִמְדִּינַת הַיָּם⁵⁶ - מִקְרִיבִין
11 אוֹתָהּ בְּחֻזְקַת שְׁהוּא קָיָם⁵⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
12 בְּחֻטָּאת הָעוֹף⁵⁸, או בְּחֻטָּאת בְּהֵמָה שְׁלֹא אִשָּׁה,
13 שְׂאִינָה בַּת סְמִיכָה⁵⁹, בְּמֹו שֶׁבְּאַרְנָה⁶⁰. אָבֵל אִשָּׁם⁶¹
14 וְדִאִישׁ⁶² שֶׁמָּתוּ בְּעָלָיו וְשִׁכְּפָרוּ בְּעָלָיו - יִרְעָה⁶³ עַד
15 שִׁיפֹל בּוֹ מוֹם, וְיִמְכָּר וְיִפְלוּ דָמֶיו לְנִדְבָה. שִׁפֹּל
16 שֶׁבְּחֻטָּאת תָּמוּת - בְּאִשָּׁם יִרְעָה⁶⁴ עַד שִׁיפֹל בּוֹ מוֹם,
17 וְיִפְלוּ דָמֶיו לְנִדְבָה.

(55) משנה, גיטין כח, ב. (56) ואין אנו יודעים אם הוא חי
בשעה שהחטאת הגיעה לבית המקדש. (57) אין חוששים
שמא מת בינתיים. (58) כל הקרבנות בהמה של יחיד,
הבעלים סומכים ידיהם עליהם בעזרה לפני שחיתתם, אבל
עופות אינם טעונים סמיכה (תורת כהנים' פרשתא ג פ"ד).
(59) משנה, מנחות צג, א. (60) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות
ה"ה. אבל חטאת בהמה של גבר, אין מקריבים כשאינו יכול
לסמוך ואע"פ שבדיעבד כשר בלי סמיכה (ראה כסף-משנה
פ"ב מהל' ביאת המקדש ה"ב, ו'תוספות' גיטין שם ד"ה
והא, וזבחים עד: ד"ה והא). (61) אין לזה קשר עם דין
השולח חטאתו ממדינת הים, אלא זה נמשך לעיקר הדין
של חטאות המתות (יש להניח, שהמעתיק דילג כאן על שני
חצאי משפטים, מן "אבל". וכך צ"ל: "אבל חטאת בהמה
של איש - לא. במה דברים אמורים בחטאת, אבל אשם
וכו'". ובדפוס רומא (ר"מ) מתחילה הלכה טו בפיסקה:
"אבל אשם". ומכאן סיוע לפירושו. (62) אשם הבא על
חטא ודאי או לרגל מקרים מסוימים, כגון נזירות, מצורע
שנתרפא. ויש גם אשם הבא על הספק, ונקרא אשם תלוי,

קסב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם. ובגמרא כריתות כב, ב - למדו דין זה מן המקרא. (94) נזיר ומצורע מביאים כבש לאשם, וכבש הוא בן שנה (משנה, פרה פ"א). (95) "בערכך שקלים", נאמר (ויקרא ה, טז) באיל ולא בכבש. (96) בדפוס קושטא, ובדפוס רומא (ר"מ) הגירסה: "אשם תלוי בפירוש שהוא מן הגדולים, ומפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים". ברור שגירסה זו נכונה. והגירסה במהדורות וילנא משובשת. ופירוש הדברים: באשם ודאי כתוב בפירוש שבא מן הגדולים (איל) ושמתירו לא פחות משני שקלים, אבל באשם תלוי נאמר בפירוש בתורה שבא מן הגדולים, אבל דין שני שקלים לא נאמר בפירוש אלא למדו מפי השמועה. (97) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו. (98) פליאה היא, שרבינו מייחס דין זה לפי השמועה, והרי בגמרא הנזכרת למדו זאת מן הכתוב (שם, יז) "ואם נפש".

20 כג. הוֹזְלוּ אֵילִים וְלֹא יִמָּצֵא אֵיל בְּשָׁתֵי סֻלְעִים -
21 אֵין לוֹ תִּקְנָה⁹⁹, אֵלֹא יִשְׁהָה עַד שְׁיוּקְרוּ וַיָּבִיֵא בְּשָׁתֵי
22 סֻלְעִים; שְׁהִירֵי הַקִּפְיָה תוֹרָה עַל דָּמִיו וְנִתְּנָה¹⁰⁰ לוֹ
23 קֶצֶבָה.

(99) שם כז, א. (100) בדפוס רומא (ר"מ): ונתנה.

24 כד. הִפְרִישׁוּ¹⁰¹ אֲשָׁמוֹ, וְהָיָה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה יָפָה
25 סֻלַּע, וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה שְׁתֵּים - כְּשֶׁר¹⁰²; שְׁהִדְחוּ
26 מִעֲקָרָו¹⁰³ אֵינוֹ דָּחוּי, וְעֵדִין לֹא נִרְאָה¹⁰⁴ עַד שְׁנַעֲשָׂה
27 שְׁוֶה שְׁתֵּים. וְאָף עַל פִּי שְׁהִשְׁבִּיחַ מֵאֲלֵיו¹⁰⁵ - אָדָם
28 מִתְּכַפֵּר בְּשִׁבְחַת הַקֹּדֶשׁ. הָיָה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה יָפָה
29 שְׁתֵּים, וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה סֻלַּע - הָרִי זֶה פְּסוּל¹⁰⁶.
30 חֲזֹר וְנַעֲשֵׂה יָפָה שְׁתֵּים - יִחְזֹר לְכִשְׁרוֹתָיו; שְׁאֵין
31 בְּעֵלֵי חַיִּים נִדְּחוּ¹⁰⁷, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁰⁸. לָמָּה הִדְּבַר
32 דוּמָה? לְמוֹם שֶׁנִּפְּל וְעֵבֶר.

(101) שם. (102) איבעיא שם, אם אדם מתכפר בשבח הקדש, ונפשטה מברייתא מפורשת. (103) דבר שמעולם לא היה ראוי להקרבה אינה בגדר נדחה, שעליו אמרו שאינו חוזר להיות ראוי. (104) לא היה ראוי. (105) לא מפני שפיטמו אלא מחיר האילים עלה. רבינו סתם ולא כתב אם הוא מחויב להחזיר להקדש את הסלע שהרויח על ידי שבח הקדש, ומזה משמע שהוא פטור. ראה גמרא שם, ולחם-משנה כאן. (106) מפני שבשעת הקרבה, אין כאן "כסף שקלים". (107) דעת רבי יוחנן בקידושין ז, א. ובכמה מקומות. שבעלי חיים, שהיו ראויים להקרבה ונדחו מהקרבה אינם חוזרים להיות ראויים אפילו אם עבר הפסול, אבל רב סובר (יומא סד.) בעלי חיים אינם נדחים (חטאות המתות הלכה למשה מסיני, ואין למדים ממנה לדחויים אחרים). ופסק רבינו כרב, ואע"פ שרב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן, מפני שבגמרא יומא שם אמר רבא שהמשנה מוכיחה כדעת רב, ובזבחים נט, א - אמרו שרבי ישמעאל ברבי יוסי נוקט בשיטתו של רב. (108) בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ד.

33 כה. הִפְרִישׁוּ¹⁰⁹ שְׁתֵּי סֻלְעִים לְאִשָּׁם, וְלָקַח בָּהֶם שְׁנֵי
34 אֵילִים לְאִשָּׁם, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יָפָה שְׁתֵּי סֻלְעִים

1 בָּלְבוּ לְהַקְדִּישׁ⁸⁰. הִפְרִישׁוּ אֶפְלוֹ עַל פִּי עֲדִים⁸¹
2 וְהוֹזְמוּ⁸² - יִפְלוּ דָּמִיו לְנִדְבָה. וְאִם אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַט
3 נוֹדַע לוֹ - הִדָּם יִשְׁפֹּךְ וְהַבֶּשֶׁר יִשְׂרָף, כְּשֶׁאֵר פְּסוּלֵי
4 הַמִּקְדָּשִׁין⁸³. נוֹדַע לוֹ אַחֵר שֶׁנִּזְרַק הִדָּם - הַבֶּשֶׁר
5 יֵאָכַל לִכְהֻנִּים כָּכָל הָאֲשָׁמוֹת⁸⁴.

(76) משנה, כריתות כג, ב. (77) ראה הלכה יד בהערות. (78) וחייב להביא חטאת. (79) כדעת חכמים שקדושה חלה עליו, ולהקריבו אי-אפשר, שהרי בעליו אינם חייבים להביא אשם תלוי. (80) מפני הספק. ולפיכך, אפילו אם לא חטא אין זה הקדש טעות (ראה לקמן ה"כ). (81) עדים העירו שאכל ספק חלב, והוא עצמו אינו יודע כלום שאכל ספק איסור. (82) שם כז, א. פוסק כרבי יוחנן נגד רב ורבי אלעזר. (83) שכולם נשרפים, כמו שיתבאר לקמן בפ"ט ה"א. (84) שהרי בא על הספק וגמר כפרתו וקרבה כשר הוא.

6 כ. אֲשָׁם וְדָאִי אֵינוֹ בֵּין⁸⁵. אִם עַד שְׁלֹא נִשְׁחַט נוֹדַע
7 לוֹ שְׁלֹא חָטָא - יֵצֵא וְיִרְעָה בְּעֶדֶר כְּשֶׁאֵר הַחֲלִין⁸⁶,
8 וְאֵין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלָל; וְאִם מִשְׁנִשְׁחַט - הָרִי זֶה
9 יִקְבֹּר⁸⁷; וְאִם מִשְׁנִזְרַק הִדָּם - הַבֶּשֶׁר יֵצֵא לְבֵית
10 הַשֵּׁרֶפָה⁸⁸, כְּשֶׁאֵר פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁸⁹.

(85) משנה, שם כג, ב. (86) באשם ודאי מודים חכמים לר' מאיר שלא הקדיש אלא על מנת שחטא, ולכן כשנודע שלא חטא הרי זה הקדש טעות, מה-שאינ-כן באשם תלוי שגמר בלבו להקדישו על הספק. (87) אינו נשרף כמו באשם תלוי, מפני שאין בו קדושה כלל, ודינו ככל חולין שנשחטו בעזרה. (88) שם. (89) כיון שנזרק הדם נראה כקדשים פסולים, ולכן גזרו חכמים שיישרף. סברא של רב אשי, כד, ב.

11 כא. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּאִשָּׁם תְּלוּי וְהִפְרִישׁ שְׁנֵים
12 לְאַחֲרִיתוֹת - מִתְּכַפֵּר בְּאֶחָד, וְהַשְּׁנִי יִרְעָה עַד שֶׁיִּפֹּל
13 בּוֹ מוֹם, וְיִפְלוּ דָּמִיו לְנִדְבָה⁹⁰. וְאֵין צָרִיף לוֹמַר
14 בְּאִשָּׁם וְדָאִי שֶׁהוּא בֵּין⁹¹.

(90) כמו בחטאת, למעלה ה"ה. שם כג, ב: "אמר רב ששת, מודה רבי מאיר (שבנודע לו שלא חטא, דעתו שיצא וירעה בעדר) לחכמים במפריש שני חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהם, השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. (91) לא נתברר למה באשם ודאי פשוט יותר דין זה מבאשם תלוי. ראה משנה-למלך.

15 כב. כָּל הָאֲשָׁמוֹת שֶׁבַתוֹרָה בְּאֵין בְּנֵי שְׁתֵּים⁹² וּבָאִים
16 בְּכֶסֶף שְׁקָלִים⁹³; חוּץ מֵאִשָּׁם מִצְרַע וְאִשָּׁם נִזִּיר,
17 שֶׁהֶם בְּנֵי שְׁנָה⁹⁴ וְאֵין לְדַמְיָהֶם קֶצֶבָה⁹⁵. אֲשָׁם תְּלוּי
18 בָּא מִן הַקִּטְנִים אוֹ מִן הַגְּדוּלִּים⁹⁶. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁹⁷
19 לְמַדּוֹ, שְׁאֵינוֹ בָּא אֵלֹא בְּכֶסֶף שְׁקָלִים⁹⁸.

(92) איל בין שתי שנים, היינו מבין שלשה-עשר חודש מלאים ומעלה. משנה, זבחים ז, ב. (93) שמחירו שני שקלים, שקל = סלע בזמן המשנה = ארבעה דינרי כסף,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ה' אדר א' - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין קסג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הגוף (גופו של קרבן). "זה הכלל, כל שפסולו בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה" (פסחים לד:). וגם אם הביא כבש במקום איל או להיפך, אין זה פסול בגוף הקרבן, אלא שהבעלים חייבים להביא בהמה אחרת. (114) תוספתא שם. (115) אלא לשם קרבן אחר. (116) ובחטאת פסול. (117) לקמן פט"ו ה"א.

כז. עולת נזיר¹¹⁸, עולת יולדת, עולת מצרע,⁹ ששחטן בגי שנים עשר חודש ויום אחד, או מחסרי זמן בפעלים - פשרים¹¹⁹ וטעוניני נסכים¹²⁰. זה הפלל: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולת חובה, בין עלתה לפעלים בין שלא עלתה להם.

(118) מנחות, שם. (119) שם: "זה הכלל, כל הכשר בעולת נדבה (לכתחילה) כשר בעולת חובה (בדיעבד), וכל הפסול בחטאת - פסול באשם". ובתוספתא זבחים פ"א, מסיימים: "אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה", כלומר מחוייבים להביא קרבן אחר. (120) כל העולות הכשרות.

1 - יִקְרַב לְאַשְׁמוֹ, וְהִשְׁנִי יִרְעָה¹¹⁰ עַד שִׁפְלָ בּוֹ מוֹם, וְיִפְּלוּ דָמָיו לְנִדְבָה.

(109) משנה, כריתות כו, ב. (110) כמו הפריש שנים לאחריות, למעלה הכ"א.

3 כו. הִיָּה חֵיב בְּאֵשׁ בֶּן שָׁנָה וְהִבִּיא בֶּן שְׁתֵּים, או בֶּבֶן שְׁתֵּים וְהִבִּיא בֶּן שָׁנָה, או שִׁשְׁחָטוּ מִחֹסֶר זֶמֶן בְּבָעֲלִים¹¹² - פָּסוּל, וְתַעֲבֹר צוּרְתוֹ¹¹³ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. זֶה הַפֶּלֶל¹¹⁴: כָּל הַפָּסוּל בְּחַטָּאת - פָּסוּל בְּאֵשׁ; חוּץ מִן הָאֵשׁ שִׁשְׁחָטוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ¹¹⁵, שֶׁהוּא פָּשִׁיר¹¹⁶, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר¹¹⁷.

(111) תוספתא זבחים פ"א, וגמרא מנחות מח, ב. (112) שטרם הגיע זמנם של הבעלים להקריב את האשם, כגון נזיר טמא בתוך שבעת ימי טומאתו או מצורע לפני יום השמיני לטהרתו על ידי הכהן. ויש מחוסר זמן בקרבן עצמו, כגון לפני שעברו שמונת ימים ללידתו. (113) ילינו אותו, כדי שייפסל בלינה, שאין שורפים קדשים שלא נפסלו פסול

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ה'י"א אדר א' תשע"ט

23 הַתְּדִיר מִחֲבֵרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ⁸. וְכֵן כָּל הַמִּקְדָּשׁ מִחֲבֵרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ⁹. הִיָּה לְפָנָיו תְּדִיר

24 מִקְדָּשׁ¹⁰ - יִקְדִּים אֵינָה מֵהֶם שִׁירְצָה.

(7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לעניין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.

26 ג. עֶבֶר או שֶׁכַּח וְשָׁחַט אֶת שְׂאִינוֹ תְּדִיר¹¹ או הַפְּחֹת בְּקִדְשָׁה תַּחֲלָה¹² - מְקַרְבּוֹ, וְאַחֵר כֶּף שׁוֹחֵט אֶת הַתְּדִיר או אֶת הַמִּקְדָּשׁ¹³.

(11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

יום ראשון ה' אדר א' ה'תשע"ט הלכות תמידין ומוספין

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

15 א. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי² מְקַרְבִּין מוֹסֵף הַיּוֹם³ פֶּר וְאֵיל וְשִׁבְעָה בְּבָשִׂים, הַפֶּל עוֹלוֹת⁴, וְשִׁעִיר חַטָּאת⁵ הַנֶּאֱכָלֶת. וְזֶה מוֹסֵף הַיּוֹם יֵתֵר עַל מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַקָּרֵב בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. לְפִיכָּה, אִם חָל לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת - הֵיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה מוֹסְפִין: מוֹסֵף שַׁבָּת, וּמוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמוֹסֵף הַיּוֹם.

(2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים - לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

21 ב. וְכִיצַד סִדּוּר הַקְּרִבָּתָן? מוֹסֵף שַׁבָּת תַּחֲלָה, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף הַחֹדֶשׁ, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף יוֹם טוֹב⁷; שֶׁכָּל

- 1 ד. ואם נשחטו שניהם פאחד¹⁴ - יהיה זה ממרס
2 בדם¹⁵ עד שיצק דם התדיר או דם המקדש.
3 ראשונה - בנזין אב לכל חטאת שהיא קודמת
4 לעולה²⁴ הבא עמה. וכן בשעת הפרשה - מפריש
5 החטאת תחלה ואחר כך העולה²⁵.

(23) כלומר, שחיטת חטאת קודמת לשחיטת עולה.
(24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה
תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה
שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני יעשה עולה,
אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות
עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה
לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה".
(25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף,
וכן בהקדשה", "רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו
אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן
הוא בתוספתא שם פרק י "חטאת העוף קודמת לעולת העוף
בהקדשה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי,
אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

- 6 ז. בקרבנות החג אינו פן, אלא קרבין על סדר
7 הכתוב, שנאמר: כמשפטם²⁷. כיצד? בתחלה פרים,
8 ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם
9 שעירים, אף על פי שהשעירים חטאת וכל אלו
10 שקדמו אותן עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה
11 זרה, שהן מביאין פר עולה ושעיר חטאת²⁸ - הפר
12 קודם, שנאמר בו: כמשפט. ופר כהן משיח²⁹ קודם
13 לפר העלם דבר של צבור³⁰. ופר העלם³¹ קודם לפר
14 עבודה זרה³². ופר עבודה זרה קודם לשעיר שלה,
15 אף על פי שהפר עולה והשעיר חטאת, שכן הוא
16 סדר הכתוב בתורה. שעיר עבודה זרה³³ קודם
17 לשעיר נשיא³⁴, שהנשיא יחיד³⁵. ושעיר נשיא קודם
18 לשעירת יחיד³⁶. ושעירת יחיד קודמת לכבשה³⁷,
19 אף על פי ששניהם חטאת; שהשעירה ראויה לבוא
20 על הכריתות³⁸ שמביאין עליהם חטאת, והכבשה
21 אינה באה על שגגת עבודה זרה³⁹.

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם כמשפטם". (28) שנאמר (במדבר טו,
כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה
פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה" ומנחתו ונסכו
כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח
שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה)
- מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה
א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם
בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה
זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת,
וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של
ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר
ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר
עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד,
כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה
זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של

(14) לאו דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או
המקדש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקדש, לפני
שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא
יקרוש".

- 3 ה. דם החטאת קודם לדם העולה¹⁶, מפני שדם
4 החטאת מכפר¹⁷. איברי עולה קודמין לאמורי
5 חטאת¹⁸, מפני שהעולה כלה לאשים¹⁹. דם חטאת
6 ואיברי עולה - אי זה שירצה יקדים²⁰. וכן דם
7 עולה ואמורי חטאת²¹, או דם עולה ודם אשם²² -
8 אי זה שירצה יקדים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר".
והנה כל זה הוא בקרבנות כל השנה, כי הטעם הוא כפי
שכותב אדמוה"ז בעניינו של קרבן עולה שהוא לאחר
שעשה תשובה ונמחל לו העונש... שולח דורון ומנחה
לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך, ומוכן שלא שיין
להקדים קרבן עולה לחטאת.
אבל בקרבנות החג אינו כן, שהשעירים חטאת וקדמו
לעולה, כי חג הסוכות בא מיד לאחר יוה"כ שאז הוא
שלימות המחילה והסליחה, ומטעם זה מתחילים מיד
בקרבן עולה.

(על"פ י"ן מלכות ספר עבודה סימן מח)

(16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרוק. ואפילו שחט קודם
העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה
אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים
פט. במשנה: כל המקדש מחברו קודם את חברו. דם
החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, כלומר,
"מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם).
(19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח
והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד
כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא
בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה
שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאשים.
(21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח
מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל,
ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם
באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם
זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא
מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם
הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק
ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם
האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מדם עולה.

- 9 ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפילו חטאת העוף
10 קודמת לעולת בהמה; שנאמר: את אשר לחטאת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ה' אדר א' - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התודה ואיל נזיר טעונים לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלשים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקקין משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר בהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנזבח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה.

ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

ח. אָפְלוּ חֲטָאת הָעוֹף שֶׁל יוֹלֶדֶת קוֹדֶמֶת לְכַבְשָׁה.⁴⁰
חֲטָאת קוֹדֶמֶת לְאֶשֶׁם, מִפְּנֵי שְׁדֻמָּה נִתֵּן עַל אֲרֻבַּע
קָרְנוֹת וְעַל הַיִּסּוּד.⁴¹ וְכָל חֲטָאוֹת שֶׁבְּתוֹרָה קוֹדֶמִין
לְכָל הָאֲשָׁמוֹת, חוּץ מֵאֶשֶׁם מִצְרָעָה,⁴² מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא
עַל יְדֵי הַכֶּשֶׁר.⁴³ הָאֶשֶׁם קוֹדֵם לְתוֹדָה וְלֵאֵיל נְזִיר,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָדְשִׁי קָדָשִׁים. תוֹדָה וְאֵיל נְזִיר.⁴⁴
קוֹדָמִים לְשִׁלְמִים,⁴⁵ מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד
וְטַעֲנוּן לַחֵם;⁴⁶ וְהַתוֹדָה קוֹדֶמֶת לְאֵיל נְזִיר, מִפְּנֵי
שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֲרֻבָּעָה מִיְּמֵי מִנְחָה.⁴⁷ שִׁלְמִים קוֹדֶמִין
לְבִכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טַעֲנוּן מִתֵּן שְׁתֵּים שֶׁהֵן כְּאֲרֻבָּע,
וְטַעֲנוּן סְמִיכָה וְתִנּוּפָה וְנִסְכִּים.⁴⁸ הַבִּכּוֹר קוֹדֵם
לְמַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּשׁוֹ מִרְחֹם, וְנֶאֱכָל
לַבְּהֵמָה בְּלִבָּד.⁴⁹ הַמַּעֲשֵׂר⁵⁰ קוֹדֵם לְעוֹפוֹת,⁵¹ מִפְּנֵי
שֶׁהוּא זֶבַח⁵², וְיֵשׁ בּוֹ קָדְשִׁי קָדָשִׁים - דָּמוֹ
וְאִמּוּרָיו.⁵³ וְהַעוֹפּוֹת קוֹדֶמִין לְמִנְחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
מִיְּמֵי דָמִים.⁵⁴ הָרִי שֶׁהָיוּ לִפְנֵי חֲטָאת הָעוֹף וּמַעֲשֵׂר
- הַמַּעֲשֵׂר קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זֶבַח. הָיוּ שֵׁם חֲטָאת
הָעוֹף וּמַעֲשֵׂר וְעוֹלֹת בַּהֶמָּה, הוֹאִיל וְעוֹלָה קוֹדֶמֶת
לְמַעֲשֵׂר⁵⁵ וְחֲטָאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלֹת בַּהֶמָּה -
מִקְרִיב חֲטָאת הָעוֹף תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֶּף הָעוֹלָה, וְאַחֵר
כֶּף הַמַּעֲשֵׂר.

ט. הָרִי שֶׁהָיוּ מִיְּמֵי בַּהֶמָּה הִרְבֵּה מִמֵּין קָרְבָּן אֶחָד.⁵⁶
- כִּיצַד הֵן קָרְבָּן? הַפָּרִים קוֹדֶמִין לְאֵילִים, שֶׁכֵּן
נִתְּרָבוּ בְּנִסְכִּים.⁵⁷ וְאֵילִים קוֹדֶמִין לְכַבְשִׁים, שֶׁכֵּן
נִתְּרָבוּ בְּנִסְכִּים.⁵⁸ וְכַבְשִׁים קוֹדֶמִין לְשִׁעִירִים, שֶׁכֵּן
נִתְּרָבוּ בְּאִמּוּרִים; שֶׁבְּכָלל אִמּוּרֵי כַבְשִׁים הָאֵלִיָּה,
וְאֵין בְּשִׁעִירִים אֵלִיָּה. הָעֹמֶר קוֹדֵם לְכַבֵּשׁ הַבָּא עִמּוֹ,
וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם קוֹדֶמִין לְשְׁנֵי כַבְשִׁים. זֶה הַפָּלֵל: דָּבָר
הַבָּא בְּגִלָּל הַיּוֹם⁵⁹ קוֹדֵם לְדָבָר הַבָּא בְּגִלָּל הַלֶּחֶם.⁶⁰

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשיריים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התודה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם

(56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפר מביא שלושה עשרונים סולת בלול בחצי ההין שמן וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. (58) שהרי לאיל מביא שני עשרונים סולת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

י. מִנְחַת הָאִישׁ קוֹדֶמֶת לְמִנְחַת הָאִשָּׁה.⁶¹ מִנְחַת חֲטָאִים⁶² קוֹדֶמֶת לְמִנְחַת שְׁעִירִים.⁶³ מִנְחַת חוּטָא קוֹדֶמֶת לְמִנְחַת נֶדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בָּאָה עַל חֲטָא. מִנְחַת נֶדְבָה וּמִנְחַת סוּטָה - אִי זֶה שִׁירָצָה מֵהֶם יִקְדָּים.⁶⁴

א. ביום הפסחים מקריבין מוסף פסח ראש
השנה: פר ואיל, ואיל זה נקרא איל העם,¹²
ושבעה פסחים, פלן עולות,¹³ ושעיר חטאת,¹⁴ והוא
נאכל לערב.¹⁵

(2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. (3) שנאמר (במדבר כט,
זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה'
ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה
שבעה תמימים". (4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה".
וכדעת רבי (יומא ע:). שאיל הבא משל ציבור האמור
בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש
הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם)
הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות
עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור
האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש
הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". (5) במדבר
שם. (6) שנאמר (שם, שם, שם) "שעיר עזים אחד חטאת"
והוא נעשה בחור, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם.
(7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות
עבודת יום-הכיפורים שם. (8) כלומר במוצאי יום-כיפור.
משנה במנחות צט: . וראה גם בהלכות עבודת יום-כ שם.

ב. ועוד מקריבין העבור שעיר חטאת,¹⁶ והוא
נשרף,¹⁷ שכן זוגו¹⁸ שעיר המשתלח.¹⁹

(9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה
הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה"ט) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני
השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל".
(10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר
החטאת וגו' יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה
למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן
הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (11) אין זה טעם למה
נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין
שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור
שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה
בהלכות מעשה הקרבנות שם. (12) לעזאזל, כמו שנאמר
(שם שם, י) "והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל, יעמד
חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

ג. ביום הראשון של חג הפסח מקריבין מוסף
היום שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר
פסחים, פלן עולות,¹³ ושעיר חטאת,¹⁴ נאכלת.¹⁵ וכן
פל יום ויום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים
וארבעה עשר פסחים ושעיר חטאת.¹⁶

(13) שנאמר (במדבר כט, יב"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש
השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח
לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". (14) שנאמר (שם שם,
טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". (15) ראה למעלה פ"ז
הלכה ב, ופ"ח הלכה א. (16) כמפורש בתורה (שם שם,
יד"ל).

(61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משוכח
יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן
האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה
ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור
דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל
המנחות, ואילו שעורים אינן אלא בעומר ובמנחת סוטה.
(64) שם צ. בעיניי שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת
מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת,
שהיא באה לברר עוון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח
הלכה כ שדעת רבינו בבעיניי שלא נפשטה, כי איזה שירצה
יקדים.

יא. מנחות קודמין לזין,⁶⁵ והיין קודם לשמן,⁶⁶
והשמן קודם ללבונה,⁶⁷ ולבונה קודמת למלח,⁶⁸
ומלח קודם לעצים.⁶⁹ אימתי? בזמן שפאו פלן
פאחד; אבל הפא ראשון - קרב ראשון, והפא
אחרון - קרב אחרון.⁷⁰

(65) שהרי מתנדב אדם יין לחוד בפני עצמו. (66) אם
התנדב שמן בפני עצמו. משום שיין מנסכו כולו על גבי
השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל
לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה.
(68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שיין ושמן הבאים
בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה.
(69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (=על כל קרבנך תקריב
מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא
בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים".
(70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם
מנחת האיש והאשה.

יב. פל הקודם בהקרבה - קודם פאכילה.⁷¹
(71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת
לאשם, אשם לתודה ותודה לשלמים ושלמים לבכור.
יג. היו לפניו שלמים של אמש⁷² ושלמים של יום⁷³
של אמש קודמין,⁷⁴ שהרי קרב זמן⁷⁵. שלמים של
אמש וחסטאת או אשם של יום - חטאת ואשם
קודמין, מפני שהן קדשי קדשים,⁷⁶ כמו שפארגו.

(72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום.
(74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. (75) כלומר,
זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום
נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת.
ולכן של אמש קודמין. (76) ואינם נאכלים אלא לזכרי
כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עוללים יותר לבוא
לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים
של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עוללים
לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

יום שני ו' אדר א' ה'תשע"ט

פרק עשירי

(1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג
הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

24 שְׁלוֹ דֵּק מַשָּׁל יֵינן, פְּדִי שְׂכֵלָה הַמִּים עִם הַיֵּין
25 פְּאָחֵד.⁴⁰

(26 ערבב. (27 משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קרית ספר). אבל מלשוננו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה ב'תוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28 גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח – נקריבין בלילה (קרית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. (29 ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זבחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. (30 למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (31 משנה סוכה מח. (32 "מעין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי. (33 "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). (34 הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים – רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנא"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה). (35 כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדדומו של המזבח. (36 אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא). (37 כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. (38 שם במשנה. (39 שם במשנה. (40 שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו

1 ד. אֲבָל הַפָּרִים פּוֹחֲתִין אֶחָד אֶחָד בְּכָל יוֹם¹⁷: בְּשָׁנִי
2 מִקְרִיבִין שְׁנֵים עָשָׂר, בְּשָׁלִישִׁי אֶחָד עָשָׂר, עַד
3 שְׁמִיצָא קָרְבֵּן יוֹם שְׁבִיעִי: פָּרִים שְׁבָעָה, אֵילִים
4 שְׁנֵים, כִּבְשִׂים אַרְבָּעָה עָשָׂר, הַכֹּל עוֹלוֹת, וּשְׁעִיר
5 חֲטָאת.

(17 כמפורש בתורה שם.

6 ה. בְּיוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר וָאֵיל
7 וְשְׁבָעָה כִּבְשִׂים, כָּלֶן עוֹלוֹת¹⁸, וּשְׁעִיר חֲטָאת¹⁹. וְזֶה
8 מוֹסֵף בִּפְנֵי עֶצְמוֹ²⁰.

(18 שנאמר (שם שם, לה"ל) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבנתם עולה אשה ריח ניחוח לה", פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (19 שנאמר (שם שם, לה) "ושעיר חטאת אחד". (20 ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. ותגיגה יז.) כי "שמיני (=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני-עצמו לענין "פז"ר קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקו"ף של קש"ב, הוא קרבן, כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג.

9 ו. כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחֵג מְנַסְכִּין אֶת הַמִּים²¹ עַל גְּבִי
10 הַמִּזְבֵּחַ²². וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמִשְׁחָה מְסִינִי²³. וְעַם נִסְוֹךְ
11 הַיֵּין שֶׁל תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר²⁴ הִיָּה מְנַסֵּף הַמִּים לְבִדּוֹ²⁵.

(21 משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:) שמנסך גם בשמיני עצרת. (22 ראה משנה זבחים סג. ותוספתא סוכה פ"ג. (23 כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד. (24 כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה). וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. (25 כלומר לא בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

12 ז. וְאֵם עֶרְהָ²⁶ הַמִּים לְתוֹךְ הַיֵּין אוּ הַיֵּין לְתוֹךְ הַמִּים
13 וְנִסֵּף שְׁנֵיהֶם מִפְּלִי אֶחָד - יֵצֵא²⁷. וְאֵם הַקָּדִים נִסֵּף
14 הַמִּים לְזִבְחָה, אֶפְלוּ נִסְכָּן בְּלִילָה - יֵצֵא²⁸. וּבִקְרָן
15 דְּרוֹמִית מְעֶרְבִית הִיָּה מְנַסֵּף לְמַעְלָה מִחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ²⁹,
16 וְהַכֹּל יוֹרֵד לְשִׁיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁפֶּאֶרְנֵי³⁰. בְּיֵצֵד הָיוּ
17 עוֹשִׂין³¹? צְלוּחִית שֶׁל זָהָב מְחֻזָּקֶת שְׁלֹשָׁה לָגִין הִיָּה
18 מִמֶּלֶא אוֹתָהּ מִן הַשִּׁילוּחִ³². הִגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמִּים³³ -
19 תִּקְעוּ וְהִרִיעוּ וְתִקְעוּ³⁴. עָלָה לְכַבֵּשׁ³⁵ וּפְנָה
20 לְשִׁמְאֵלוֹ³⁶ וְנוֹתֵן הַמִּים מִן הַצְּלוּחִית לְתוֹךְ הַסֶּפֶל
21 שֶׁהָיָה שָׁם³⁷. וּשְׁנֵי סִפְלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם, מְעֶרְבִי
22 הָיָה בּוֹ הַמִּים, וּמְזַרְחִי הָיָה בּוֹ הַיֵּין שֶׁל נִסְוֹךְ³⁸. וְהָיוּ
23 מְנַקְבִין כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דִּקְיִין³⁹. וְשֶׁל מִים הָיָה נִקְבַּ

קסח שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני ו' אדר א' – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

זה אם אינך חוזר בתשובה". ועדיין אינו מובן מה לדברי כיבושין ביו"ט, ובפרט אחרי יוה"כ.

והביאור בזה: אף שלא מסתבר לומר שאפשר לדייק מלשון רש"י שכוונתו שאומרים כל המזמור ולא פותחים במילים "ולרשע אמר אלקים כו'", כי אם-כן הגמרא עצמה היתה צריכה להזכיר זאת בפירוש, בכל אופן בהמשך הגמ' שם איתא שביום הששי אומרים "ימוטו כל מוסדי ארץ", ורש"י מפרש שם "במזמור אלקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור". ועפ"ז יש לומר, שגם מה שאמר "כל המזמור" בנוגע ליום השני, כוונתו לאמירת כל המזמור.

(על-פי "יין מלכות" ספר עבודה, סימן מט)

50 ראה למעלה פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב, שהלויים היו אומרים שירה בשעת ניסוך היין על כל עולות הציבור הבאים חובה, וראה גם למעלה פ"ו מהלכות אלו הלכות ה"ז. 51 תהלים כט. מכאן עד סוף ההלכה היא ברייתא בסוכה נה. והיינו "כל המזמור על שם שהיום תחילת שמחת בית השואבה, דהיינו כבוד ועוז. ובאותו מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים" (רש"י שם). 52 של חול המועד. 53 תהלים נ. "כל המזמור דברי כבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים בשמחת החג, ומוכיחם מה לך לספר חוקי, כלומר למה לך לבוא לבית זה עם שאר עמי, אם אינך חוזר בתשובה וכו'" (רש"י שם). 54 תהלים צד. מהפסוק מי יקום, שהוא פסוק טז עד סוף הפרק. "מפני שפרשת מי יקום לי, מדברת על צרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי, ואף-על-פי-כן אינם נמנעים מלשמח שמחת מלכם, ומתפללין מי יקום לנו להצילנו מן המריעים האלה, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי צרותינו אין אנו נמנעים מלכבד להשתעשע בתנחומיך וכו' עד סוף המזמור" (רש"י שם). 55 תהלים צד, עד פסוק טז. וכתב ספרא (סוכה שם), ואף כי "בינו בוערים" הוא החלק הראשון של המזמור, ו"מי יקום לי עם מרעים" הוא החלק השני – מקדימים את החלק השני ומאחרים את החלק הראשון, "מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן אסוף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודיענו, לכך אומר "בינו בוערים בעם", שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היוסר גוים הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). 56 תהלים פא. "דברי תנחומים הן, אם תזכר, בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם ברכה, וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם).

שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

1 ח. זה שְׁמִנְסָה הַמִּים הָיוּ אוֹמְרִין לֵאמֹר: ⁴¹ הַגִּבָּה יִדְּךָ. ⁴² שְׁפַעַם אַחַת נִסָּךְ אֶחָד עַל רִגְלִי, וְרָגְמוּהוּ כָּל הָעָם בְּאַתְרוּגְיָהֶן. ⁴³ שְׁאָמְרוּ צְדוּקִי הוּא, שֶׁהֵן אוֹמְרִין אֵין מְנַסְכִּין מֵיָם. ⁴⁴

41 משנה שם. 42 שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. 43 שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). 44 שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

5 ט. כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּחַל כֶּךָ מַעֲשֵׂהוּ בְּשַׁבָּת. ⁴⁵ אֵלָא שֶׁהִיא מְמַלָּא מַעֲרַב שַׁבָּת. ⁴⁶ תְּבִית שֶׁל זֶהָ, וְאֵינָהּ מְכַלִּי הַשָּׁרֵת. ⁴⁷ וּמִנִּיחָהּ בַּלְשָׁכָה, וְלִמְחָר מְמַלָּא מְמַנָּה.

45 כל הלכה זו שם במשנה. 46 מן השילוח. 47 שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה נ. דברי ר' נאי').

8 י. אִם נִשְׁפָּכָה ⁴⁸ או נִתְגַּלְתָּה ⁴⁹ - מְמַלָּא מִן הַפִּיּוֹר וּמִנְסָה.

48 כלומר, נשפכו המים. 49 והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיוון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה – נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבנהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:).

10 יא. בְּכָל יוֹם יוֹם מִיָּמֵי הַחֵג הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה עַל מוֹסַף הַיּוֹם. ⁵⁰ בְּרֵאשׁוֹן מִיָּמֵי חָלוֹ שֶׁל מוֹעֵד הָיוּ אוֹמְרִין: הָבוּ לָהּ בְּנֵי אֱלִים. ⁵¹ בְּשָׁנֵי ⁵² - וְלָרֶשֶׁע אָמַר אֱלֹהִים וְגוֹמְרִין. ⁵³ בְּשָׁלִישִׁי - מִי יָקוּם ⁵⁴ לִי עִם מְרִיעִים. ⁵⁵ בְּרִבְעִי - בִּינוּ בְּעָרִים בָּעָם וְגוֹמְרִין. ⁵⁶ בְּחִמִּישִׁי - הִסִּירוּתִי מִסְּכַל שְׁכֵמוֹ. ⁵⁷ וְאִם חָל שַׁבָּת לְהִיּוֹת בְּאַחַד מֵהֶן - יְמוּטוֹ יִדְּתָהּ. ⁵⁸

~ נקודות משיחות קודש ~

"בראשון היו אומרים הבו לה' בני אלים. בשני, ולרשע אמר אלקים כו'".

ולכאורה הוא פלא גדול, ששירו של יום שני דחוקה"מ פותח בפסוק "ולרשע אמר אלקים כו'", ובפרט שנמצאים כבר אחרי הכפרה והסליחה של יוה"כ, ומדוע לפתוח במילים אלו. ומצינו שרש"י מבאר "כל המזמור דברי כיבושין הן לנאספים לעזרה למצוות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחם מה לך לספר חוקי, כלומר, למה לך לבוא לבית

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני ו' אדר א' – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קסט

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

60) כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד וחולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרך" (שם הלכה ד). 61) מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה נה: 62) ראה למעלה הלכה ג. 63) ראה למעלה הלכה ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום.

יג. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְקָרִיב פֶּר הַיּוֹם - לֹא הָיָה מְקָרִיב
פר למחר⁶⁴, אֲלֵא חוֹזְרִין חֲלִילָה⁶⁵. בְּשִׁמְיָנִי⁶⁶ חוֹזְרִין
לְפִיּוֹס כֶּלֶן כָּאֶחָד כְּשֶׁאֵר הָרְגָלִים⁶⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנִי⁶⁸.

64) שם במשנה. "שאיין המשמרות שהקריבו כבשים אתמול מניחים אותם" (רש"י שם). 65) כסדר שסדרו המשמרות בדברי הימים (א, כד) יהויריב ראשון ואחריו ידעיה וגו', ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרבת פרים, חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא). 66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. 67) כלומר מפסין בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפסין בין כל המשמרות, ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפסין בין שתי המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפס הוא העושה הפר. וראה לחס-משנה טעם פסקו של רבינו. 68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

יד. בַּיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת
הָיָה שָׁם מִנְחַת נִסְכִּים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין
שְׁנֵים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות ט"ז. 70) שהרי שלשה עשר הפרים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. 71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. 72) בכסף-משנה: אותם.

טו. וּלְעוֹלָם⁷³ אֵין מְעַרְבִין⁷⁴ נִסְכִּים⁷⁵, אֲלֵא נִסְכֵּי
הַפְּרִים לְבָדֶם, וְנִסְכֵּי הָאֵילִים לְבָדֶם, וְנִסְכֵּי כְבָשִׁים
לְבָדֶם⁷⁶, בֵּין בְּקִרְבָּנוֹת צִבּוּר בֵּין בְּקִרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁷.

57) תהלים פב. במזמור, א-לקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיק, אלו מעשרות, שכן הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, בפ' הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נותן לבו להבין לך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). 58) כלומר, אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת, וממילא יוצא כי "ימוטו", שהוא האחרון, נדחה מפני שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין מדלגין סדר השיר, ובשני שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדחה (רש"י שם).

יב. כָּבֵד בְּאַרְנִי⁵⁹, שֶׁפָּל מִשְׁמֶרֶת כְּהִנָּה עֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה, וְכָל עוֹבְדֵין בְּשִׁנָּה בְּרִגְלִים⁶⁰. וּבְחַג הַסִּכּוֹת
הָיָה כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב פֶּר אֶחָד אוֹ אֵיל אֶחָד אוֹ
שְׁעִיר הַחֲטָאֹת. אֲבָל הַכְּבָשִׁים - יֵשׁ מִשְׁמֶר שֶׁמְקָרִיב
מִהֶן שְׁנֵי כְּבָשִׁים, וְיֵשׁ מִשְׁמֶר שֶׁמְקָרִיב כְּבֶשֶׂת אֶחָד.
כִּיצַד? ⁶¹ בַּיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂר פְּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר⁶². כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב
בְּהֵמָה אֶחָת מֵהֶם. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים
לְשִׁמּוֹנָה מִשְׁמֶרֶת. שְׁשָׁה מִשְׁמֶרֶת מְקָרִיבִין שְׁנֵים
שְׁנֵים, וּשְׁנֵי מִשְׁמֶרֶת מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁנִּי הָיוּ
שָׁם שְׁנֵים עֶשְׂר פְּרִים⁶³ וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל
מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים
לְתִשְׁעָה מִשְׁמֶרֶת. חֲמִשָּׁה מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנֵים,
וְאַרְבָּעָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁלִישִׁי הָיוּ שָׁם אֶחָד
עֶשְׂר פְּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב
אֶחָד. נִשְׁאָרוּ אַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים לְעֶשְׂרָה מִשְׁמֶרֶת.
אַרְבָּעָה מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנֵים, וְשְׁשָׁה מְקָרִיבִין אֶחָד
אֶחָד. בְּרִבְעִי הָיוּ שָׁם עֶשְׂרָה פְּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים
וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה
עֶשְׂר כְּבָשִׁים לְאַחַד עֶשְׂר מִשְׁמֶר. שְׁלֹשָׁה מְקָרִיבִין
שְׁנֵים שְׁנֵים, וְשִׁמּוֹנָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּחִמִּישִׁי
הָיוּ שָׁם תִּשְׁעָה פְּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר
מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים לְשְׁנֵים
עֶשְׂר מִשְׁמֶר. שְׁנֵי מִשְׁמֶרֶת מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנֵים,
וְעֶשְׂרָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ שְׁמֹנֶה פְּרִים
וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ
שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂר מִשְׁמֶר.
מִשְׁמֶר אֶחָד מִהֶן מְקָרִיב שְׁנֵי כְּבָשִׁים, וּשְׁנֵים עֶשְׂר
מִשְׁמֶר מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁבְעִי הָיוּ שָׁם שְׁבָעָה
פְּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. וְאַרְבָּעָה עֶשְׂר כְּבָשִׁים
כְּמִנְיֵן הַמִּשְׁמֶרֶת. נִמְצָא כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב בְּהֵמָה
אֶחָת.

59) למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג.

שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירין הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

יז. מנחות של נסכים⁸¹ שנתערבו זו בזו אחר
שנבלל כל מין ומין בפני עצמו - פשוטות.⁸²

(81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופרים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בלילתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פרים ואילים בלילתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פרים ואילים הם מין אחד לענין זה, שהרי בלילתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבלילתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד – כשורות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט): "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשירים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן].

יח. וכוין שנבלל⁸³ המנחות⁸⁴ ונתערב שמנן וסלתן
- הרי זה מתר לערב יין שלחן לכתחילה⁸⁵. וכן אם
הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני
עצמה⁸⁶ - הרי זה מתר לערב היין שלחן⁸⁷.

(83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמנן וסולתן של הפרים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אביי, הכי קאמר מערבין יין אם נתערב סלתן ושמנן. ויין לכתחילה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמנן, אבל יין מערבין. אלא אמר אביי, הכי קאמר, היכא דהוקטר סלתן ושמנן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטר, אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יין, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמנן לכתחילה".

יט. פשעמערבים היין של נסכים⁸⁸ - יש לו לערב יין
נסכים של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור⁸⁹.
וכשמערב⁹⁰ - מערב יין נסכי פרים ביין נסכי
אילים⁹¹, יין נסכי פכשים⁹² ביין נסכי פכשים; אכל
אין מערבין יין נסכי פכשים ביין נסכי פרים
ואילים⁹³.

(88) כלומר, כשנתערב שמנן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל ציבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אביי (שם פט: הובאו דבריו למעלה). ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירוש המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שבלילתן שווה. ובהם עצמם אין שום אופן שתערובת שמנן וסולתם תפסול אותם

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: (75) כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פרים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבלילתם שווה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בלילתם שווה, שהפרים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו כבשים בלילתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט: לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פרים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפרים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפרים ואילים, אבל במין אחד כגון פרים בפרים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוה"ד דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אביי (שם פט: על מה ששנינו במשנה (שם פט). "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מערבין יינו אם נתערב סלתן ושמנן", זה לא מוסב על פרים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל כבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה]. (77) ראה במשנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הברילו בין יחיד לציבור.

1 טז. וכל החלבים של קרבנות, בין קרבנות צבור בין
2 קרבנות יחיד⁷⁸ - אין מערבין אותן זה בזה, אלא
3 מקטירין אמורי כל קרבן וקרבן בפני עצמו⁷⁹. ואם
4 נתערבו - מקטיר הכל באחד⁸⁰.

(78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ג' ז' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

14 שְׁאִינוּ שׁוֹחֵט לְכַתְּחִלָּה, וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא חוֹץ
15 לְעִזְרָה? וּפְשֵׁט יָדָיו וְשָׁחַט בְּעִזְרָה, גִּזְרָה שְׁמָא יָגַע
16 בְּפִשְׁוֹ.

(2) משנה, זבחים לא, ב. (3) כגון זר (שאינו מזרע אהרן הכהן), בעל מום, ערל טמא. בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו, מונה רבינו שמונה עשר פסולים לעבודה, ראה שם. (4) הקרבת קרבנות בבית המקדש. קרבנות בהמה, אבל עופות אינם נשחטים אלא נמלקים בצפון, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו" ומליקה טעונה כהן כשר (לקמן פ"ז ה"א). (5) במשנה, אמנם כתוב: "ששחטו", ומשמע שרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה לא ישחט, אולם בגמרא (שם לב). פירשו, שמשום טמאים, נקטה המשנה לשון דיעבד, שטמאים אסורים לשחוט לכתחילה שמא יגעו בבשר ויטמאוהו, וכן מסיים כאן רבינו. (6) הקרבנות המקודשים ביותר, והם: חטאות, אשמות, עולות, ושלמי ציבור, היינו שני כבשים שהקריבו בחג השבועות עם שתי הלחם. (7) שלש עזרות היו בבית המקדש: עזרת נשים, עזרת ישראל ועזרת כהנים, וסתם עזרה פירושה עזרת ישראל, שממנה ולצד מערב נקרא "מחנה שכינה", וכל הטמאים אסורים להכנס לה מן התורה. (8) לפני העזרה, מקום שחיטת קדשים, אמנם רבינו פסק בפ"ג מהל' ביאת המקדש ה"ח, שחכמים אסרו הכנסת חלק מגוף הטמא לעזרה (בלשון התלמוד: ביאה במקצת שמה ביאה), מדובר כאן כשעבר על איסור דרבנן והכניס ידו, אסור לו לשחוט אפילו אגב הוצאת היד. אגב, גם לפני שהכניס ידו לעזרה עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). (9) ויש לשאול: בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפונה של המזבח (ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה") והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד יגע בבשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית הבחירה הט"ו אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח, ויוצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות מצפונה של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול להגיע).

בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שתערוכת שמן וסולת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך), לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפרים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוסי רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים, ביין נסכי כבשים". והכסף-משנה תיקן: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים". אבל יש לתקן באופן אחר: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (ואין צורך לומר יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים", היינו לפי שיין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל]. (93) שכיון שבזה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד – גזרו יותר. וכן הוא בפירוש"י שם ד"ה מערבין וז"ל: "והא דקתני מצינתא דמתינתא אבל אין מערבין [נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמןן". נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפרים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שעירבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לאו – אסור.

1 כ. וּלְעוֹלָם⁹⁴ אֵין מְעַרְבִין הַיֵּין לְכַתְּחִלָּה, אֵלָא אַחַר
2 שְׁנַתְעָרְבָה הַסֵּלֶת אוֹ אַחַר שֶׁהִקְטִירוּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנוּ⁹⁵.

(94) היינו בפרים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.
סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין בְּסִיעָתָא
דְּשִׁמְיָא

יום ג' ז' אדר א' ה'תשע"ט

הלכות פסולי המקדשין

3 יֵשׁ בְּכָלֶלן שְׁמוֹנֶה מִצּוֹת. שְׁתֵּי מִצּוֹת עֲשֶׂה, וְשֵׁשׁ
4 מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פֶרֶטֶן: (א) שְׁלֹא לֶאֱכֹל
5 קְדָשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ אוֹ שֶׁהוּטַל בָּהֶם מוֹם. (ב) שְׁלֹא
6 לֶאֱכֹל פֶּגוּל. (ג) שְׁלֹא יוֹתִיר קְדָשִׁים לְאַחַר זְמַנָּם. (ד)
7 שְׁלֹא יֵאָכֵל נוֹתֵר. (ה) שְׁלֹא יֵאָכֵל קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ.
8 (ו) שְׁלֹא יֵאָכֵל אָדָם שֶׁנִּטְמָא הַקְּדָשִׁים. (ז) לְשַׂרֵּף
9 הַנוֹתֵר. (ח) לְשַׂרֵּף הַטְּמֵא.
10 וּבְאֹר מִצּוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

11 (1) יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחילה, אם צריך כוונה בשחיטת קדשים, והשוחטם שלא במקומם.

12 א. כֹּל² הַפְּסוּלִין³ לְעִבּוּדָה⁴ מִתְּרִין לְשַׁחֵט קְדָשִׁים
13 לְכַתְּחִלָּה⁵, וְאִפְּלוּ קְדָשֵׁי קְדָשִׁים⁶; חוץ מן הַטְּמֵא,

17 ב. וְאִם עֲבַר וְשָׁחַט - הִזְבַּח כְּשֶׁר. וְכֵן פֶּרֶץ גְּדוֹל
18 שֶׁל יוֹם הַפְּפוּרִים¹⁰, אָף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וְשָׁחַט
19 אֹהֲרָן¹¹, אִם שָׁחֲטוּ זֶר - כְּשֶׁר. אָף פֶּרֶץ אֲדָמָה¹²
20 שֶׁשָּׁחֲטָהּ זֶר - כְּשֶׁרָה. שְׂאִין לֶךְ שְׁחִיטָה פְּסוּלָה
21 בְּזֶרֶץ¹³.

קעב שייעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ג' ז' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

22 משנה, זבחים מז, א: "שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון". ובגמרא שם מח, א - דרשו מן המקרא שגם בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

ח. הִיָּה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַצָּפוֹן וְשָׁחַט - 17
שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה²³. 18

23 שם מח, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו' צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שוחט בצפון. ראה 'תוספות' שם ד"ה אותו.

ט. הִיָּה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְקָבַל הַדָּם בַּצָּפוֹן - 19
קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה²⁴. 20

24 שם מח, א: "ולקח הכהן" - לו יקח, כלומר, גם את עצמו יקח לצפון.

י. הַכֹּהֵנִים רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לַצָּפוֹן - הִרִי הוּא פְּעוּמָד בַּצָּפוֹן²⁵. 21
22

25 ברייתא, שם כו, א. רובו ככולו.

יא. שְׁחִטָה בַּצָּפוֹן²⁶ וּפְרָקָסָה וַיִּצָּאת לְדָרוֹם²⁷, אָפְלוּ הוֹצִיאָהּ לְדָרוֹם - פְּרָקָסָה וַיִּצָּאת לְדָרוֹם 24
וְחִזְרָה לַצָּפוֹן, וְאַחֵר כֶּךָּ קָבַל דָּמָה בַּצָּפוֹן - פְּשָׁרָה²⁹. 25
וְכֵן³⁰ קִדְּשִׁים קָלִים³¹ שֶׁהֵיוּ בְּפָנִים וְעָמַד חוּץ 26
לְעִזְרָה³² וְהַכֹּהֵנִים יָדוֹ לְפָנִים וְשָׁחַט - שְׁחִיטָתוֹ 27
פְּשָׁרָה³³. 28

26 שם. 27 שם צב, ב. 28 מדובר כשיצאה לדרום
אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי
פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת העזרה בקדשי קדשים,
או מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. 29 רבינו
מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה
שם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון - כשירה אע"פ
שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף-משנה). ורש"י שם
פירש אחרת. 30 כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ,
וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. 31 תודה, שלמי יחיד,
בכור מעשר בהמה ופסח. 32 מחוץ לעזרת ישראל (ראה
למעלה אות ו), וקדשים קלים נשחטים בתוך העזרה בלבד,
שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל
מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא
המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. 33 שם לב,
ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט
לפני ה'.

יב. הַכֹּהֵנִים יָדוֹ וְקָבַל - קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה³⁴. אָפְלוּ הַכֹּהֵנִים 29
רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ³⁵, אָפְלוּ הִיָּה הָעוֹבֵד כָּל פְּנִיָּם וַיִּצָּתוּ³⁶ 30
בַּחוּץ - עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה; שְׁנֵאָמֵר: בְּכֻאֲכֵם³⁷ אֶל אֹהֶל 31
מוֹעֵד - עַד שְׁיָבוֹאוּ בְּלֵן. 32

34 מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו
שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה,
והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים
(למעלה ה"ט). 35 שם בברייתא: "הכנים ראשו ורובו,

10 יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה
כמותו בדיני איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג:): דעתו
כרב. 11 רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב
"אהרן" את פר החטאת אשר לו. 12 כשמואל ורבי יוחנן
שם, נגד דעת רב. כלל בידנו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי
יוחנן. 13 ב'תורת כהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול
אף לשחיטה (צריך כהן כשר)? תלמוד-לומר: ושחט את בן
הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם -
מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה".
כלומר, מפני שבשחיטה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה
כתוב "בני אהרן", משמע ששחיטה כשרה גם בזה. וכל
הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב.).

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַקֹּדְשִׁים וְלֹא נִתְּבַן לְשְׁחִיטָה, אֵלָּא 1
בְּמַתְעַסְקָא¹⁴ - הִרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין¹⁵, עַד שְׁחִיטָתוֹ 2
לְשְׁחִיטָה. 3

14 אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם
מז.). 15 בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י 'תוספות' שם.

ד. וְלֹא יִשְׁחַט שְׁנֵי רֹאשִׁים¹⁶ בְּאַחַד בְּקִדְשִׁים. וְאִם 4
שָׁחַט - הִרִי אֵלּוּ פְּשָׁרִים¹⁷. 5

16 בסכין ארוכה. 17 משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני
ראשים כאחד, שחיתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור.
ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר
אפילו לכתחילה.

ה. אֶבֶל שְׁנֵים שׁוֹחֲטִין¹⁸ בְּהֶמָּה אַחַת בְּקִדְשִׁים 6
בְּחִלִּין. 7

18 שנים אוזנים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו
לכתחילה (כחכמים שם ל.).

ו. הִקְטֵן אִינוֹ שׁוֹחֵט קֹדְשִׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהִגְדִּיל 8
עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ¹⁹; שֶׁהִקְדִּישׁ צְרִיכִין מִחֻשְׁבָּה, וְקִטָּן 9
אֵין לוֹ מִחֻשְׁבָּה. אָפְלוּ הִיתָה מִחֻשְׁבָּתוֹ נִפְרָת מִתּוֹךְ 10
מַעֲשָׂיו - אֵינָה מִחֻשְׁבָּה לְהִקָּל, אֵלָּא לְהַחֲמִיר²⁰. 11
פִּיּוֹד? הִיתָה עוֹלָה עוֹמֵדָת בְּדָרוֹם²¹, וּמִחֻשְׁבָּה הִקְטֵן 12
וְהִבִּיאָה לַצָּפוֹן וְשָׁחַטָה, שֶׁהִרִי מִמַּעֲשָׂיו נִפְרָ 13
שְׁמִיחָתוֹ לְשְׁחִיטַת קֹדְשִׁים - הִרִי זֶה פְּסוּלָה. 14

19 בחולין יב, ב - אמרו, ששחיטת קטן בחולין כשרה אם
גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה.
ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיטת
קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. 20 שם
במסקנה אמרו, שאפילו שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין
לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים
החמירו בדבר, במקרה שעל-ידי-זה תצא חומרא ולא קולא,
כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר
- הזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. 21 בדרומו
של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפונה, לקמן ה"ז.

ז. קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּדָרוֹם אוֹ שֶׁנִּתְּקַבְּלוּ דָּמָם 15
בְּדָרוֹם - פְּסוּלִין²². 16

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ג' ז' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הבאה). (48) פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו כבשר היוצא שהרי אינו בשר ודינו כמים (כסף-משנה). אבל שמנונית דינה כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא ורש"י שם. (49) אע"פ שהכתוב "והביאום לה" נאמר בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הרגלים לפני זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם נפסלים כשיוצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו, אבל לא לאכלו". (בכסף-משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-משנה לקמן פ"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג). (50) פירוש, אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כותב כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיטתו בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובזה מסולקת תמיהתו של בעל 'לחם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו שכתבנו.

טז. תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה⁵¹; 15

שנאמר: על ירך המזבח - עד שישחוט בארץ. 16

(51) שם כו, א. דעת אבוב דשמואל ונימוקו.

יז. היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי 17

באויר⁵²: בקדשי קדשים - פסול, בקדשים קלים - 18

פשר. 19

(52) טעות-סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס "באויר" – כשירה, תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה, בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים כשר". והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה וקיבל בה"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה בזר.

יח. שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים⁵³, או 20

ששחט מעוטן בדרום וגמרן בצפון⁵⁴ - פסולין; 21

שישנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף⁵⁵. 22

(53) בקדשים קלים. (54) בקדשי קדשים. (55) אע"פ שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחילתה ועד סופה צריכה להיות כדינה (כרבי יוחנן כט:).

יט. נתלה וקבל הדם⁵⁶ מצואר בהמה המנחת 23

בקרקע - פסול⁵⁷; שאין דרך שירות בקך. 24

(56) כשהוא באויר. (57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים

כאילו לא נכנס". (36) שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל ח, ג): ויקחני בציצת ראשי. (37) בגמרא שם מובא הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.

1 יג. פרקסה הבהמה³⁸ ויצאת לחוץ³⁹ אחר קבלת

דמה⁴⁰ - פשרה⁴¹; שאפילו יצאו האמורין והבשר 2

קדם זריקה בקדשים קלים - הזבח פשר, כמו 3

שיתבאר⁴². 4

(38) מדובר בקדשים קלים. (39) חוץ לחומת העזרה. (40) אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם – נפסל דם הנפש ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה הי"א "פירכסה ויצאה לדרום וחזרה לצפון ואחרי-כן קיבל דמה בצפון – כשירה". ומשמע שאם יצאה לחוץ – פסולה, מפני שהשחיטה מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בזר, וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני קבלה – כשירה). (41) מקטירים את האימורים והבשר נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ב'קריית ספר'). וראה רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה אותן קדשי קדשים. (42) לקמן ה"ב-לג.

5 יד. היתה הבהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה

6 - הזבח פסול⁴³; שנאמר: והביאום לה' - עד

7 שתהיה פלה בפנים⁴⁴.

(43) שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשוננו של שמואל שם, שבכל הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה". מה-שאין-כן בדין זה הביא את הפסוק. וברש"י "עד שתהא כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו פסולה). (44) שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן, שקדשי קדשים לא כן-שכן.

8 טו. שחטה⁴⁵ והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה

9 רגלה לחוץ - חותך הבשר עד שהוא מגיע לעצם⁴⁶

10 ואחר כך מקבל הדם⁴⁷. ואם קבל ואחר כך חתך -

11 פסול, מפני שמנונית⁴⁸ הבשר שבחוץ. ובקדשים

12 קלים אין צריך לחתך, אלא מחזיר רגלה⁴⁹ לפני

13 וקבל; שבשר קדשים [קלים] שניצא קדם זריקה⁵⁰

14 - פשר.

(45) שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי. (46) ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה לקבלה. (47) מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה

- קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני
ה'. ראה למעלה הערה נ.
- כ. הִיָּה עוֹמֵד בַּעֲזָרָה וְתָלָה הַמְזוֹרָק⁵⁸ בְּיָדוֹ וְקָבַל הַדָּם
בְּאֹזְרוֹ⁵⁹, או שֶׁהִגְבִּיִּה הַבְּהֵמָה וְקָבַל הַדָּם בְּאֹזְרוֹ -
פָּשָׁר; שְׁאֹזְרוֹ הַמָּקוֹם בְּמָקוֹם.
- 58) אגן: ספל גדול. 59) הקבלה הרגילה היא שמניח
המזורק על הקרקע סמוך לצואר הבהמה והדם מקלח לתוכו,
ומשמיענו רבינו שאם קיבל באזיר גם-כן כשר, ואינו דומה
לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך"
(זבחים כו.).
- כא. נִתֵּן מְזוֹרָק לְתוֹף מְזוֹרָק וְקָבַל⁶⁰ - פָּשָׁר; מִין
בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוּצָץ⁶¹. הֵנִיחַ סִיב⁶² בְּתוֹף הַמְזוֹרָק וְקָבַל
- פָּשָׁר; מִפְּנֵי שֶׁהִסִּיב חֲלוּל⁶³, וְהָרִי הָדָם יוֹרֵד לְתוֹף
הַמְזוֹרָק, וְאֵין פֶּאֶן חֲצִיצָה. אָבָל אִם עָשָׂה פֶּן בְּקִמִּיצַת
הַמִּנְחָה⁶⁴ וְקִמֵּץ מִתוֹף הַסִּיב - פְּסוּלָה⁶⁵.
- 60) והמזורק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזורק שהדם בו,
ונמצא שאין קבלה ביד כהן. 61) בעיה של רמי בר
יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך
על רבא (סוכה לא.) בלולב שהתיר לאוגדו בסיב של דקל
מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. 62) כעין חוט
הגדל בדרך ומתפצל ונכרך סביב הדקל. 63) כלומר,
נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג. שם,
בעיה שנפשטה. 64) סולת, ואינה נספגת. 65) שם, כ"יש
אומרים'.
- כב. קָבַלַת הָדָם וְהוֹלֵכְתָּהּ לְמִזְבֵּחַ וּזְרִיקְתָּהּ, וְכֵן
הוֹלֵכְתָּהּ אֵיבָרִים⁶⁶ לְפָשָׁר⁶⁷ - כָּל אֶחָת מֵאֵלוֹ אֵינָהּ
כְּשֶׁרָה אֲלֵא כִּכְהֵן הַכֹּהֵן לְעִבּוּדָה⁶⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ
בְּקִמִּיצַת הַמִּנְחָה⁶⁹ וּבְמִלִּיקַת הָעוֹף.
- 66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. 67) קרש
רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע
לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח.
68) זבחים יד, ב. 69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב:
"והכהן מוליכה".
- כג. וְהוֹלֵכָה שְׁלֵא בְּרִגְלָהּ⁷⁰ - אֵינָה הוֹלֵכָה⁷¹. לְפִיכָף,
כִּי הָיָה גְדוֹל⁷² שֶׁקָּבַל אֶת הָדָם וְעָמַד בְּמָקוֹמוֹ וּזְרִיקוֹ
לְמִזְבֵּחַ - נִפְסָל הַזֶּבֶח.
- 70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזורק בכוח
והגיע לקיר המזבח. 71) שם טו, א. 72) מילה זו
מיותרת, ויש למחקה.
- כד. קָבַל בִּמְיֻנוֹ⁷³ וְנִתֵּן לְשִׁמְאָלוֹ - יִחְזִיר לִימִינוֹ⁷⁴.
קָבַל בְּכָלִי חַל - נִפְסָל הַזֶּבֶח. קָבַל בְּכָלִי קֶדֶשׁ וְנִתֵּן
לְכָלִי חַל - יִחְזִיר לְכָלִי קֶדֶשׁ⁷⁵.
- 73) כדון, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה
(משנה, שם). 74) משנה, שם לב, א. 75) שם.
- כה. נִשְׁפָּךְ מִן הַכָּלִי עַל הָרִצְפָּה וְאֶסְפוֹ - פָּשָׁר⁷⁶.
- 76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה.
77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד
מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר
יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"דם" מהמילה מדם למילה
הפר.
- כו. נִשְׁפָּךְ מִקְצַת הָדָם מִצּוֹאֵר בְּהֵמָה עַל הָאָרֶץ וְלֹא
אֶסְפוֹ, וְקָבַל מִקְצָתוֹ מִצּוֹאֵר בְּהֵמָה - הָרִי זֶה פָּשָׁר⁷⁸; וְכִלְכֵּד שִׁיחִיָּה זֶה הָדָם שֶׁנִּתְקַבַּל דָּם הַנֶּפֶשׁ⁷⁹, לֹא דָם
הַתְּמִצִּית⁸⁰ וְלֹא דָם הָעוֹר.
- 78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פר", זה
רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשר אפילו לא קיבל כלול.
רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם
(מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא
אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה – כשר.
79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות"
(לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). 80) דם
המתמצה מאיברים שונים (בריתא, שם).
- כז. כָּל הַזִּבְחִים⁸¹ שֶׁקָּבַל דָּמָם⁸² אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין
לְעִבּוּדָה, או שֶׁהוֹלִיךְ אֶת הָדָם לְמִזְבֵּחַ, או שֶׁזָּרְקוֹ
לְמִזְבֵּחַ פְּהֻלָּתוֹ⁸³ - נִפְסָל הַזֶּבֶח. קָבַל הַכֹּהֵן וְנִתֵּן
לְפִסּוּל, וְלֹא הֵלַךְ בּוֹ הַפְּסוּל אֲלֵא עָמַד בְּמָקוֹמוֹ -
יִחְזִיר לְפָשָׁר⁸⁴. אָבָל דָּם שֶׁהוֹלִיכּוֹ הַפְּסוּל לְעִבּוּדָה
וְהִחְזִירוֹ לְפָשָׁר וְהוֹלִיכּוֹ⁸⁵, או שֶׁהוֹלִיכּוֹ הִכְהֵן תַּחֲלָה
וְהִחְזִירוֹ וְנִתְּנוֹ לְפִסּוּל וְהוֹלִיכּוֹ⁸⁶, הוֹאִיל וְהוֹלִיכּוֹ
הַפְּסוּל בֵּין בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוֹף - נִפְסָל הַזֶּבֶח, שֶׁהָרִי
אֵי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן דָּבָר זֶה⁸⁷.
- 81) שם יד, ב. 82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול
כשר לקבלו. ראה הלכה כח. 83) ואפילו אם נשאר דם
במזרק, אסור לזרוקו על המזבח, מפני שאחרי זריקה
כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרוק
שיירי הדם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם
עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר
בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה זריקה, אבל הדם
שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול – נעשה שיריים (סברא
זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). במה דברים
אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה
כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר
במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה
כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון
לביאורנו, שאם לא כן קשה ממה-נפשך: אם נשאר דם
במזרק יכול כשר לזרוק, מפני שפסול אינו עושה שיריים,
ואם לא נשאר – למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה).
84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא
נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. 85) שם טו, א. מחלוקת בני
רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. 86) דעת רבא, שם.
ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ג' ז' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

97) ראה הלכה הקודמת. (98) כלומר, הקרבן לא עלה לרצון לפני ה' ופסול, בברייתא (פסחים לד:): "נפסל או שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתתיר פחות מכזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. (99) ברייתא הנזכרת. ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם האימורים לא נפסלו זורק לכתחילה. ראה הלכה לד. והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הבדל בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות מלשון הגמרא. (100) ברייתא המובאה בהערה צה. רבי יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא להוציא מידי מעילה, והוא-הדין שמועילה להרצאה ('תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-משנה כאן.

- 23 לב. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם
- 24 זריקת דמים, אף על פי שזורק הדם והבשר בחוץ
- 25 - הוציח בשרו¹⁰¹, מפני שסוף הבשר לצאת¹⁰².
- 26 והזריקה מועלת¹⁰³ ליוצא לשפרו¹⁰⁴, אבל לא
- 27 לאכלו¹⁰⁵.

(101) מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זבחים פט, ב. (102) חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. (103) תועלת מוגבלת. (104) פירוש, לענין דין שריפה, ששינינו (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף מיד כדין פסולו בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא (מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ורבינו גרשום' שם, וכסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא. (105) בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם, והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת. ראה שם).

- 28 לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת
- 29 דמים וזורק הדם והם בחוץ - לא נפסלו¹⁰⁶ הוציח¹⁰⁷,
- 30 ואם הוציחו¹⁰⁸ - מקטירין אותן. ואף על פי שלא
- 31 הוציחו¹⁰⁹ - תביין עליהן משום פגול ונותר וטמא¹⁰⁹.

(106) יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב. קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש

והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו, והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר. (87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה שמוליך כהן הכשר היא עבודה אחרת.

- 1 כח. קבל⁸⁸ הפסול, אם נשאר דם הנפש - חוזר
- 2 הפשר ומקבל ומוליך וזורק⁸⁹; שאין הפסולין
- 3 לעבודה עושין הדם הנשאר שירים⁹⁰. חוץ מן
- 4 הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הקא
- 5 בטמאה, פמו שבארנו - עושה שירים. פיצד? קבל
- 6 הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריו הפשר דם הנפש
- 7 וזרקו - נפסל הבה; שזה שקבל הפשר באחרונה
- 8 שירים הוא ואינו פלום.

(88) פירוש קיבל וזרק, כי קבלה לבדה בכשר אינה עושה שירים (כסף-משנה). (89) משנה, שם לב, א. (90) הדם שנשאר אחרי זריקה כשרה נקרא "שיירי הדם" או סתם "שירים" ואינו ראוי לזריקה, אבל זריקת פסול אינה זריקה כלל, ולהיפך הדם שנשאר ראוי לזריקה. (91) מעילה ה, א. (92) אבל פסולים אחרים אינם עושים שירים אפילו בקיבלו וזרקו. ראה למעלה הערה פא.

- 9 כט. בהמה שחטר מאיברה פל שהוא⁹³ אחר
- 10 שחיטה קדם קבלת הדם - נפסלה. אפלו צרם
- 11 באונה קדם קבלה - הרי זה לא יקבל. שנאמר:
- 12 ולקח מדם הפר - שיהיה שלם פלו בשעת הקבלה.
- 13 ואם קבל מן החסרה וזרק - הרי זה פסול.

(93) במקום שעושה את הבהמה בעלת מום (ראה הל' ביאת המקדש פ"ז פרטי דיני המומים). רבי זירא שם כה, ב. בכורות לט, ב.

- 14 ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו
- 15 אבד הפשר קדם זריקת הדם או נשרף: אם נשחט
- 16 פזית מן הפשר או פזית מן האמורין - זורק את
- 17 הדם⁹⁴, ואם לאו - אינו זורק⁹⁵. ובעולה - אפלו
- 18 פחצי זית מן הפשר ופחצי זית מן האמורין, מפני
- 19 שפלה לאשים⁹⁶.

(94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתתיר מהם כזית בשר או כזית חלב - זורק את הדם", תוספתא פסחים פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א). ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר - אין דם. (95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב, וביחד יש כזית, כי אין כאן כזית לא לאכילת אדם ולא למזבח. (96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש כזית שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט. ובכמה מקומות).

- 20 לא. נשאר פחות מפזית - לא יזרק⁹⁷, ואם זרק -
- 21 לא הרצה⁹⁸. נפסל הפשר⁹⁹ קדם זריקה או שיצא
- 22 חוץ לעזרה - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה¹⁰⁰.

9 ואף על פי שחזר והקניסו וזרקו על המזבח - לא
10 נרצה¹¹⁸.

117 וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג
בהערות. (118 משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ)
מרצה על (הדם) היוצא".

11 לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמאה פלל¹¹⁹.
12 שונאמר בדם: על הארץ תשפכו פמים¹²⁰ - דם
13 ששפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמאה;
14 אבל דם קדשים, שאינו נשפך פמים, אינו מקבל
15 טמאה.

119 משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש
צרידה... ועל משקה בית מטבחיא דאיון דכן", פירוש
שאינם מקבלים טמאה כלל. (120 בגמרא שם, למדו
מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טמאה
(אוכלין אינם מקבלים טמאה אם לא נרטבו מעולם באחד
משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו
מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טמאה (ובהל'
טומאת אוכלין פ"י ה"ז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה,
ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא
לדעתו).

16 לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל
17 הזבח, ואם זרקו - לא הרצה¹²¹.

(121 זבחים נו, א.

יום רביעי ח' אדר א' ה'תשע"ט

פרק שני

1 יבאר דמים הניתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת
אם כיפר.

18 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון², אם נתן
19 מתנה אחת בלבד - פפר. ואפלו בחטאת³ - מתנה
20 אחת היא העקר, ושאר הארבע⁴ מתנות למצוה.
21 שונאמר: ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך -
22 שפיכת הדם על המזבח היא העקר.

2 המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות
וזורקין את דמם. (3 כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם
לז: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי
פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות
מלא [=עם וא"ו], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש
למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בדינו, שכל דבר
שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד
אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם
מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת
דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. (4 כלומר, מה
שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת.

23 ב. וכל הנתנין בזריקה⁵ שנתנו בשפיכה - יצא;
24 שונאמר: ודם זבחיך ישפך.

הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרבים על המזבח
קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה
עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על
המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט
ב'קריט ספר" פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י
זבחים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן
קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לדון אם
הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה
ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו
למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת
ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי,
וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים
מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה
ראב"ד למעלה ה"ט סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי
אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה
חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני
"שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח
כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו.
(107 והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את
האימורים ממה-נפשו: אם הועילה הזריקה לאימורים
הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה
עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם
לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. (108 לפני
זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנפסחו ליד
החזקה' הוצאת "אל המקורות". וראה סוף-משנה כאן).
(109 הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר
וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ
בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זבחים צ, א
- לדעת רבי עקיבא.

1 לד. כל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב
2 קנים בין שנטמא חלב והבשר קנים - זורק את
3 הדם¹¹⁰. נטמאו שניהן - לא יזרק¹¹¹, ואם זרק -
4 הרצה¹¹²; שהציץ¹¹³ מרצה¹¹⁴ על הטמאה. וכן
5 אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטירן - הציץ
6 מרצה, כמו שבארנו¹¹⁵. וכל קרבנות הצבור שנטמא
7 הבשר והחלב פלו - הרי זה זורק את הדם¹¹⁶.

(110 לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. (111 גמרא,
שם. (112 שם. (113 ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול.
(114 כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן
ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על
טומאת הקדשים. (115 הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז.
(116 שם עז, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד
אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים
לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על
הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד,
אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה
שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-
משנה).

8 לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה - נפסל¹¹⁷ הזבח,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי ח' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קעז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"ובל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה – יצא, שנאמר ודם זבחיך ישפך".

בסיום מסכת פסחים תלתה הגמ' את מחלוקת בין רבי ישמעאל ורבי עקיבא, האם ברכת הפסח פוטרת את של זבח (ר"י) או שלא זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת את זו (ר"ע), וקבעה שלדעת רבי ישמעאל זריקה (מעשה הזבח) בכלל שפיכה (מעשה הפסח), ולדעת ר"ע לא זו בכלל זו ולא זו בכלל זו. והקשה ב'כסף משנה' שהרי כאן הרמב"ם פסק כרבי ישמעאל ששפיכה בכלל זריקה, אבל בהלכות חמץ ומצה (פ"ח ה"ז) פסק כר"ע שאין ברכת הפסח פוטרת את של זבח ולא של זבח פוטרת את של פסח. ותירץ הצ"ח שהרמב"ם סובר כפירוש רבינו חיים כהן, שהביאו התוספות, שטעמו של ר"י הוא שהפסח עיקר והזבח טפל, ולכן ברכת הפסח פוטרת את של זבח. אבל צריך להבין, לפי זה מהי סברת ר"ע והרמב"ם שברכת הפסח אינה פוטרת את של זבח, והרי פשוט לכו"ע כירושלמי שהזבח טפל לפסח.

ויל' הביאור בזה: רבי ישמעאל ור"ע חלוקים האם במצוות התורה שלא התפרש גדרן, יש לפרשן בגדרי הנותן או בגדרי המקבל. ולדוגמא מחלוקתם במכילתא בפירוש הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", ר"י אומר: מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו, ר"ע אומר על הן הן ועל לאו הן. כי מצד גדרי המקבל ישנו הבדל בין מצוות-עשה ללא-תעשה, שאת אלה הוא עושה ואת אלה הוא אינו עושה, ולכן לר"י אומר על הן הן ועל לאו לאו, אבל לשיטת ר"ע מתחשבים בגדרי הנותן, ומצד הקב"ה הרי כל ציווי בין הוא מצוות-עשה או שהוא לא-תעשה, עניינו הוא קיום רצונו של הקב"ה, ולכן ענו על הן הן ועל לאו הן, היינו שגם בלאו היתה תשובתם מכוונת לקיום רצונו של הקב"ה. (ועיי' שם בעוד חמש מחלוקות שביניהם המתבארות בשיטה זו).

ומעתה תובן מחלוקתם בעניין הפסח והזבח, לדעת ר"י בענייני הרשות אנו מתחשבים בגדרי המקבל, ומתחשבים ברצונו להחליט מה עיקר אצלו ומה טפל. אבל בענייני המצוות שאינן תלויות ברצונו כ"אם שהוא מחויב לעשותן, הרי היא טפלה רק במה שעשתה אותה התורה טפל ותו לא. כך גם הזבח טפל רק בזה שלפעמים אינו קרב ובא רק בחול בטהרה ובמועט, אבל כשקרב נעשה חשוב ואינו טפל לפסח, ולכן גם לר"י "בירך על של פסח, פטר את של זבח" רק בדיעבד.

(על-פי הדרך על מסכת פסחים. הגש"פ ע' תנט)

5 זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזרק. ושפיכה היינו שעומד בצד

המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע.

ג. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי, אם חסר אחת מהן - לא כפר, אלא כלן הן עקר הפפירה; שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שנאמר: שבע פעמים.

6 מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף.

ד. חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הפעלים - ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה.

7 והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה.

ה. אבל אם נתן האחת ביום - לא יתן השלש בלילה.

8 מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה.

ו. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - חיב משום מעלה בחוץ.

9 כרת. 10 שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נתן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת.

ז. ה'ה מזה' ונקטעה ידו של מזה קדם שנגיע דם לאויר המזבח - לא עלתה לו ה'ה.

11 בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. 12 ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. 13 שההזייה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום.

ח. שנה מתן קרבנות בחטאת, בין בחטאת הנעשית בפנים בין בחטאת הנעשית בחוץ - נפסל. אבל בשאר קדשים - כשרין.

14 הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. 15 שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. 16 שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. 17 ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות.

ט. נתן הדם מן הקרן ולפנים, בין בחטאת

בכוסות³³: אם נתערכו הנתנין מתנה אחת³⁴ בנתנין
מתנה אחת - יתן הכל מתנה אחת. וכן הנתנין מתן
ארבע³⁵ בנתנין מתן ארבע - יתן הכל מתן ארבע.
נתערכו הנתנין מתנה אחת בנתנין מתן שתיים שהן
ארבע - יתן הכל מתנה אחת³⁶. נתערכו הנתנין
למעלה בנתנין למטה - ישפך הכל לאמה³⁷,
והזבחים פסולין. אפלו נתערכו שרי החטאת³⁸ עם
דם העולה, שמקום הכל למטה - ישפך הכל
לאמה³⁹.

(32) בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס
יש דם מקרבן אחד אלא שנתערכו הכוסות. (34) כגון דם
בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע,
והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) "כל
הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד
כ"פ". ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי
שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נותן פחות
ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין
מזבח היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים
עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעונו
שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי
ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על
קיר המזבח ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור
לשפוך אותם על הקיר, כדי שיזוכו על היסוד, כר' יוחנן
ורב יהודה שם פא.

יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערובות למעלה
ולמטה - הרי זה פשר. נתן למעלה ושאל - יתן
למטה⁴⁰, ואלו ואלו עלו לו.

(40) ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי)
אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה".

יג. נתערכו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ - ישפך
הכל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערובת
ונתן ממנו בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים וחוץ
ונתן בחוץ או בחוץ וחוץ ונתן בפנים - הכל
פשר⁴¹. במה דברים אמורים? בשרא דמים
הנתנים בחוץ, חוץ מן החטאת; אבל דם חטאת
הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית
בפנים: אם נתן בחוץ וחוץ ונתן בפנים - פשר⁴²,
נתן בפנים וחוץ ונתן בחוץ - פסולה. שדם
חטאת שנקנס להיכל, אפלו חטאת יחיד
הנאכלת⁴³ - אסורה; שנאמר: וכל חטאת אשר
יובא מדמה וגומר. והוא⁴⁴ שביבא דרך שער
ההיכל, שנאמר: יובא - דרך ביאה⁴⁵; אבל אם
הכניסו בפשפש⁴⁶ או דרך חלון או גג - אינו
נפסל.

(41) כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת
היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא

1 בין בשרא קדשים, בין במזבח הפנימי בין
2 במזבח החיצון - פסול.

(18) ארבע הקרנות שבפינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן
אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של
המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד
הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של
המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא
לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח
החיצון ובין בפנימי.

3 י. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח¹⁹
4 שנתנו למטה, או שמצותו לתנו למטה²⁰ ונתנו
5 למעלה, או שמצותו לתנו בפנים בהיכל²¹ ונתנו
6 על מזבח החיצון, או הנתנין על מזבח החיצון
7 שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם הנתנין בחוץ
8 על הכבש²² שלא כנגד היסוד²³ - הרי בשר הזבח
9 פסול²⁴. ואף על פי כן, נתפסו הפעלים²⁵ בו;
10 בין שהגיע דם למזבח, אף על פי שהגיע שלא
11 למקומו - הרי הוא כמו שהגיע למקומו לכפר.
12 במה דברים אמורים? פשה זה הזרק פשר
13 לעבודה²⁷; אבל אם קבל הפשר²⁸ ונתן לפסול²⁹,
14 ונתן הפסול את הנתנין למעלה למטה, ואת
15 הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או
16 שנתן על הכבש שלא כנגד היסוד - לא נפסל
17 בשר הזבח, אם נשאר דם הנפש³⁰, אלא יחזר
18 הפשר ויקבל³¹ שאר דם הנפש ויזרק הדם
19 במקומו.

(19) חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות
הנעשים בחוץ. (21) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים
ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות
ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים.
(22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד
היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שנינו: "והיסוד
(של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני
כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה
אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם
זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן
פסול. בובחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ו)
"אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים.
(25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל
ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר
נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל
הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים
(לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים.
(30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי
שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני
שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה
פסולה.

20 יא. דמי קדשים שנתערכו, בין דם בדם³² בין כוסות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ח' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קעט

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 יז. הכניס⁶⁰ החטאת עצמה להיכל - פשרה;
23 שְׁנֵאָמֶר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה - וְלֹא בְּשִׁרָה.

(60) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה.

24 יח. חטאת העוף שפדקסה ונכנסה להיכל -
25 פשרה⁶¹.

(61) שם, מפני שלא הובאה אלא נכנסה מאליה, והתורה אמרה: אשר יובא.

26 יט. הכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה - הרי
27 זה ספק אם הצואר חשוב בכלי⁶².

(62) בבמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה טעון קבלה בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצואר אפשר לומר שזה כאילו הכניס הדם בכלי.

28 כ. נשפך⁶³ דם חטאת העוף ואספו⁶⁴ - הרי זה
29 ספק⁶⁵ אם הקלי פוסל בדמה או אינו פוסל; לפיכך
30 תשרף⁶⁶, ככל חטאת העוף שהוא ספק.

(63) ישר מהצואר על הרצפה. (64) לכלי. (65) בעיני שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצואר, או התורה אוסרת להשתמש בכלי. (66) מוסב גם אל הדין שבהלכה יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא יקריב חולין בעזרה.

31 כא. חטאת⁶⁷ שקבל דמה בארבעה כוסות, ונתן
32 מתנה אחת מפל פוס וכו' - שְׁיָרִי אַרְבַּעֶתָּן נִשְׁפָּךְ
33 על היסוד, שְׁנֵאָמֶר: וְאֵת פֶּל דְּמָה לִשְׁפָּךְ. וְנָתַן אַרְבַּע
34 המִתְּנוֹת מִכּוֹס אֶחָד - שְׁיָרִי אוֹתוֹ הַכּוֹס נִשְׁפָּךְ עַל
35 הַיִּסּוֹד, וּשְׁאֵר הַכּוֹסוֹת נִשְׁפָּכִין לְאַמָּה⁶⁸.

(67) שמצוותה ארבע מתנות. (68) שאין לדם זה דין שיריים שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב (ויקרא ד, כו) "ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.

36 כב. דם שנפל לתוך המים או לתוך דמי חלין -
37 לא יזה ממנו, ואם יזה - פסול⁶⁹. נפל מים לתוך
38 הדם שפמזרק, אם יש בו מראה דם - פשר. נפל
39 לתוכו מים או דם חלין - אומדין אותו אלו היו
40 מים: אם ראויין לכטל דם שפמזרק עד שלא יהיו
41 מראיו מראה דם - הרי זה לא יזה ממנו; ואם
42 אינם ראויין לכטל מראיו - יזה ממנו.

(69) אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן שם: "לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה במים ונפסלה ואינה חוזרת לכשרותה. זה נקרא "דיחוי".

מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף". חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב). (42) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוטו של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הזייה בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה. (46) דלת צדדית קטנה.

1 יד. פר העלם⁴⁷ ושעיר עבודה זרה, שדמם נכנס
2 להיכל⁴⁸, אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל;
3 שפמקום זה פנימה⁴⁹ של מקומן הוא⁵⁰. וכן פר
4 ושעיר של יום הכפורים, שדמם נכנס לקדש
5 הקדשים, אם הכניס דמם לקדש הקדשים והזה
6 ממנו⁵¹ והוציאו להיכל, ויחזר והכניסו לקדש
7 הקדשים - נפסל⁵², ואינו גומר ממנו הזיות
8 שפקדש הקדשים; פיון שיעצא⁵³ יצא⁵⁴. וכן אם
9 גמר הזיות שפקדש הקדשים והוציאן להיכל,
10 והזה מקצת הזיות והוציאן חוץ להיכל⁵⁵, ויחזר
11 והכניסן להיכל - אינו גומר הזיות שפהיכל;
12 שפיון שיעצא הדם חוץ למקומו נפסל⁵⁶.

(47) שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים שעיר לחטאת. (48) מצוותם בכך. (49) כתוב בתורה (שם יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים. (50) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל. (51) מקצת הזיות ולא גמר הכל. (52) פסול יוצא, אף על פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (53) מחוץ לקדש הקדשים לפני גמר הזיותיו. (54) נפסל ביוצא, ואף על פי שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים. (55) לעזרה. (56) פסול וודאי.

13 טו. חטאת שקבל דמה בשני פוסות ויצא אחד מהם
14 לחוץ - הפנימי פשר⁵⁷ יזה ממנו. נכנס אחד מהם
15 להיכל והזה ממנו שם - אף החיצון פסול⁵⁸.
16 שְׁנֵאָמֶר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה; אִפְּלוּ מִקֶּצֶת דְּמָה אִם
17 נִכְנס לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ - נִפְסְלָה.

(57) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יובא וגומר לא תאכל"; הנכנס פוסל (גם מה שלא נכנס) ואין היוצא פוסל את החלק שלא יצא. (58) כחכמים שם שדרשו את הכתוב (שם) יובא "מדמה" ואפילו מקצת דמה, מכיוון שלא כתבה התורה "דמה".

18 טז. דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר,
19 אלא הוציאו ולא יזה ממנו בפנים כלום: אם
20 הכניסו בשוגג - הרי זה פשר, ומזה ממנו בחוץ,
21 שהרי לא כפר בקדש; ואם הכניסו במזיד - פסול⁵⁹.

(59) ובכיפר בין במזיד בין בשוגג - פסול.

קפ שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי ט' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המים צריך להיות בכלי דווקא, כלומר המשכת אור החכמה בכלי הבינה.

(על-פי יין מלכות ספר עבודה, סימן ו)

(82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש. (84) שלא בכלים המיוחדים להם.

15 כו. איברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים
16 של מערכה למעלה מהם⁸⁵, או שסדרן מצדי העצים
17 - הרי זה ספק אם דרך הקטרה בדרך⁸⁶ או אין דרך
18 הקטרה בדרך; לפיכך לא יעשה פן לכתחילה, ואם
19 עשה - הרצה.

(85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל באיברים הבעיה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחז בהם האש (לחם משנה).

יום חמישי ט' אדר א' ה'תשע"ט

פרק שלישי

(1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו.

20 א. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח -
21 כאלו שחטן בצפון²; שנאמר: וזבחת עליה את
22 עלתיך ואת שלמיך - מלמד, שכל המזבח ראוי
23 לשחיטת העולה ושחיטת השלמים.

(2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי.

24 ב. עולה³ ששחטה בראש המזבח, או ששחטה
25 למטה והעלה אותה לראש המזבח - יפשיט אותה
26 וינתנה במקומה⁴, ומוריד הקרבים ומדיחן למטה⁵
27 וחוזר ומעלה אותן, ומוריד העור ונותנו לכהנים⁶.

(3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג).

28 ג. וכן זבחים⁷ שחוטים⁸ שעלו לגבי המזבח -
29 מפשיטן ומנתחן במקומן, ומוריד הקרבים ומדיחן
30 במים וחוזר ומעלה אותן⁹, ומוריד את העור ואת
31 הפשט ונותנו לבעלים, וחוזר ומקטיר את השאר.
32 ומפני מה לא יוריד הפל, אלא יפשיט וינתח
33 בראש המזבח? שכל הראוי לאשים¹⁰, אם עלה

1 כג. דם הקדשים שנחערב בדם פסולי המזבח⁷⁰ או
2 בדם הקדשים שנפסלו בשחיטה⁷¹ - ישפך הפל
3 לאמה. ואפלו קרבו כל הפוסות חוץ מאחד - ישפך
4 לאמה⁷². וכל אותן הזבחים פסולים. נחערב בדם
5 התמצית⁷³ - ישפך לאמה⁷⁴; ואם לא שאל ונתן -
6 כשר.

(70) כגון בעלי מומים, רובע ורבע ונעבד כאליל. (71) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (72) ואף על פי שאין בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים. ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו.

7 כד. האמורין⁷⁵ ואיברי העולות⁷⁶, והקמצים⁷⁷
8 והלבונה⁷⁸ ומנחות הנשפכות⁷⁹ אחר שנתקדשו בכלי
9 שרת⁸⁰, אם זרק אחד מכל אלו על גבי האשים בין
10 ביד⁸¹ בין בכלי, בין במין בין בשמאל - הרי אלו
11 כשרים.

(75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (78) מין סממן רוחני. כל מנחה, חוץ למנחת סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח.

12 כה. היין והמים⁸² שנספגין בין בקערה בין בהין⁸³ בין
13 בשאר כלי השרת⁸⁴ - כשרים. נספגין בכלי חל או
14 בידו - פסולין.

~ נקודות משיחות קודש ~

"היין והמים שניסכן בין בקערה בין בהין, בין בשאר כלי שרת כשרים, ניסכן בכלי חול או בידו פסולין".

ובפנימיות העניינים צריך להבין, הרי ניסוך היין הוא עניין הבינה, וניסוך המים הוא עניין החכמה. בשלמה לניסוך המים צריך כלי, כי הוא עניינה של הבינה - המשכת השכל בכלים, אבל בנוגע לניסוך המים – בחינת חכמה, מה ההכרח שתבוא בכלי דווקא, ולא עוד אלא ש"ניסכן בידו פסולין".

והביאור בזה: חכמה ובינה הם אמנם עניינים שונים, ולפעמים גם הפכים זה מזה, כי חכמה עניינה ביטול, נקודה בלבד (מיצר), ובינה עניינה הרחבה (רחובות הנחר – מרחב). יחד עם זאת, ישנו קשר ושייכות ביניהם, כי החכמה אינה באה להתגלות אמיתית ללא בינה, ולכן ניסוך

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדם שלא במקום שקבעה תורה. (29) שחטו לשם קרבן אחר, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב.) שפסולים שלא לשמם. (30) בקרבן ציבור. (31) הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחטה בלילה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחטו בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו' כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא זבחים קכ. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכו'" (אבן האזול).

ח. כל שפסולו בקדש³² - הקדש מקבול³³. וקשם³⁴ שאם עלו - לא ירדו, כף אם ירדו - לא יעלו³⁵. שנייה³⁶, שהרי פסולין הם.

(32) שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33) ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג), ור' יהודה חולק רק בנשחטה בלילה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (בריייתא שם). (34) משנה שם. (35) שנית.

ט. ואם משלה³⁶ בהם האור, אף על פי שירדו - יעלו³⁷ שניה וישלים הקטרתן.

(36) אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברוכס", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה משנה-למלך כאן. (37) נעשו לחמו של אש המזבח. מימרה של עולא שם פה:

י. קמץ³⁸ שנתפגל³⁹ ומקצתו בארץ ומקצתו משלה⁴⁰ בו האור - יעלה פלו⁴¹.

(38) שם מג: (39) בשעת קמיצה חישב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40) ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא.

יא. איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח - קאלו לנו בעזרה⁴¹, ואם ירדו - לא יעלו; אבל אם לא ירדו - מקטירין אותן לעולם⁴².

(41) ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42) שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח.

יב. ואויר מזבח⁴³ - במזבח⁴⁴. ואמורי קדשים קלים⁴⁵ שהעלן קדם זריקת דמים⁴⁶ - לא ירדו⁴⁷, שהרי נעשו לחמו של מזבח⁴⁸.

(43) שם פז: ופח. (44) בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאויר כמזבח. והביעא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באויר

1 לראש המזבח - לא ירד¹¹; שניאמר: כל הנגע
2 במזבח יקדש. יכול אף על פי שאינו ראוי¹²
3 תלמוד לומר: היא העלה על מזבחה. מה עולה,
4 שהיא ראוי לאשים¹³, אם עלתה - לא תרד; אף
5 כל הראוי לאשים, אם עלתה - לא ירד.

(7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי". (13) כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש).

6 ד. עולה שהעלה חיה לראש המזבח - תרד¹⁴,
7 שיעדין אינה ראוי¹⁵.

(14) משנה שם פד. (15) אבל כשנשחטה נקראה ראוי, אלא שמחוסרת הכנה.

8 ה. וכן קמץ¹⁶ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. וכל
9 אסורי המזבח¹⁷ שעלו - ירדו, לפי שאינן ראויין
10 מתחלתן¹⁸.

(16) שם פג: (17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבד כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח.

11 ו. וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה או נשפך
12 דמה או שיצאת¹⁹ חוץ לעזרה²⁰, אם עלתה - תרד²¹.

(19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (בריייתא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20) ונפסל ביוצא. (21) שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה.

13 ז. אבל קדשים²² שלנו או²³ שלן הדם²⁴ או הבשר²⁵
14 או האמורים²⁶, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שנטמא
15 או נפסל במחשבת הזמן²⁷ או במחשבת מקום²⁸ או
16 במחשבת שנוי²⁹, או שקבלו הטמאים וזרקו את
17 דמו, הואיל וראויין בעבודת קרבן הפא בטמאה³⁰,
18 וישנתן דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים שנשחטו
19 בדרום³¹ או שנתקבל דמם בדרום, אף על פי שפל
20 אלו פסולים, אם עלו לראש המזבח - לא ירדו.

(22) משנה שם פד. (23) פירוש, כגון. (24) דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25) בשר עולה. (26) נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב.). (27) שחט וחישב לזרוק את הדם אחרי זמנו. (28) חישב בשחיטה לזרוק את

קפב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 יז. קמץ⁶⁵ שְׁמֵצָה שְׁמוֹנֶה⁶⁶ עַל הָעֵצִים⁶⁷ וַיֵּרֶד הָעֵצִים -
19 יַחְזִירוּ⁶⁸; שֶׁהַדָּבָר סֶפֶק⁶⁹, שְׁמָא חֲבוּרֵי עוֹלִין
20 בְּעוֹלִין⁷⁰ הֵם חֲשׂוֹבִין.

(65) מנחות כג. (66) קצת מן השמן שבסולת המנחה.
(67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים
"עצים"). (68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה
הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים
אותה מפני השמן שעליה. (69) בעיא של רבא שלא
נפשטה. (70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן
המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו
(לחם-משנה).

21 יח. מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי מִקְדָּשׁ פְּסוּלִין בֵּין רְאוּיִין לוֹ בֵּין
22 שְׂאִינָן רְאוּיִין לוֹ; אֲבָל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֵינוֹ מִקְדָּשׁ
23 אֶלָּא פְּסוּלִין הָרְאוּיִין לוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. בִּיעֵד?
24 מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שְׁעָלוֹ לוֹ זִבְחִים שְׁנִפְסָלוּ - לֹא יֵרְדוּ.
25 עֲלֵתָהּ לוֹ קִטְרֶת זָרָה⁷¹ - תֵּרַד, שְׂאִין הַקִּטְרֶת זָרָה⁷²
26 רְאוּיָהּ לִמְזִבְחַ הַחִיצוֹן⁷³. אֲבָל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שְׁעָלָה
27 לוֹ קִמֶץ מִנְחָה, בֵּין פֶּשֶׁר בֵּין פְּסוּל - לֹא יֵרְדֵּי⁷⁴. וְכֵן
28 כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. כֶּשֶׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ אֶת הָרְאוּי לוֹ,
29 כֵּן הַכֶּכֶשׁ⁷⁵ וְשֶׁאֵר כְּלֵי הַשֶּׁרֶת⁷⁶ מִקְדָּשִׁין אֶת הָרְאוּי
30 לָהֶם, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר כְּפָלִים: כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ.
31 מִשְׁנִיעַ לִפְנֵי דָבָר הָרְאוּי לוֹ - לֹא יֵרֵד, וְאִם עַל פִּי
32 שְׁנִפְסָלוּ. וְכֵן כְּשִׁנִּיעַ לְכָלִי שֶׁרֵת כָּל דָּבָר הָרְאוּי לוֹ
33 - מִתְקַדֵּשׁ, וְלֹא יִפְדֶּה לְעוֹלָם⁷⁷, וְאִם עַל פִּי שְׁנִפְסָלוּ,
34 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּאַסְוִירֵי הַמִּזְבֵּחַ⁷⁸.

(71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת
לעולם. (72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה.
(73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה
תרד (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות
הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת
שעה. מנחות נ:), אבל במזבח הפנימי - לא תרד (ראה
למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם
עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על
המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה"
היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד,
והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי.
(74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי
נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת
מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו),
מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי
שרת (שיטה-מקובצת שם). (75) משנה שם פו. "מוליכים
את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו
מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). (76) למעלה כתב
רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן
ושאר כלי השרת. (77) משנה מנחות ק: (78) פרק ו
הלכה ד.

35 יט. אֵין⁷⁹ כָּלִי הַלֶּחֶם⁸⁰ מִקְדָּשׁוֹת אֶת הַיֵּבֶשׁ, וְלֹא כָּלִי
36 הַיֵּבֶשׁ מִקְדָּשׁוֹת אֶת הַלֶּחֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?

של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם
עלה לא ירד. (45) הזריקה קובעת קדושתם של אימורי
קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה
האימורים פסולים להקטרה. (46) מימרא של עולא שם
פג: (47) מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם.

1 יג. הַפְּרִישׁ⁴⁸ שְׁנֵי אֲשָׁמוֹת⁴⁹ לְאַחֲרֵי⁵⁰, וְשָׁחַט אֶת
2 שְׁנֵיהֶם, וְקָדַם וְהָעֵלָה אֲמוּרִים שֶׁל אֶחָד מֵהֶם קָדַם
3 זְרִיקָה⁵¹ - הָרִי אֵלָיו יֵרְדוּ⁵².

(48) מעילה ז: (49) הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50) שאם
יאבד האחד יתכפר בשני. (51) ואחר-כך זרק את דמו של
השני (רש"י שם, וראה ראב"ד כאן). (52) שזריקת דמו של
זה אינה מתירה את אימוריו של השני.

4 יד. הַזִּבְחַ הַפְּסוּל וְהַנֶּסְכִּים⁵³ הַפְּסוּלִים שְׁעָלוֹ לִמְזִבְחַ
5 - הַזִּבְחַ לֹא יֵרֵד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְאוּי
6 לְאֲשִׁים, וְהַנֶּסְכִּים יֵרְדוּ⁵⁴. וְכֵן נִסְכִּים הַבָּאִים בְּפָנֵי
7 עֶצְמָן⁵⁵ שְׁנִפְסָלוּ וְעָלוּ - יֵרְדוּ⁵⁶.

(53) היין שמנסכים כשמביאים קרבנות, דיניהם מפורטים
בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54) כר' יהושע ור' שמעון
(שם פג:). (55) אדם שהתנדב להביא נסכים. (56) שם
פד. פסק כר' יהושע, נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון.

8 טו. עוֹף⁵⁷ שְׁמָלְקוֹ זָר וְעָלָה - לֹא יֵרֵד⁵⁸; וְקִמֶץ
9 הַמִּנְחָה שְׁקִמְצוֹ זָר וְעָלָה - יֵרֵד⁵⁹. אִם עַל פִּי שְׁנִיעַ
10 פְּסוּל וְזֶה פְּסוּל - זֶה כָּאֵלּוֹ לֹא נִתְקַדֵּשׁ כָּלָל. וְאֶחָד
11 הָזָר וְאֶחָד שְׂאֵר הַפְּסוּלִים⁶⁰.

(57) שם סט. (58) מפני שמליקה כשרה בזר בבמה (לפני
שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית
המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה
ולהקריב עליה קרבנות לה') לכתחילה, לפיכך במקדש לא
תרד. (59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בזר, במקדש תרד.
ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה
בבמה. גמרא שם. (60) בגמרא המדובר בזר, אבל אין
נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום,
חלל או אונן. ראה כסף-משנה.

12 טז. וְאֵלּוֹ אִם יַעֲלוּ - יֵרְדוּ: כָּל שְׂאִינוֹ רְאוּי לְאֲשִׁים.
13 בְּשֶׁר קָדָשִׁי קָדָשִׁים וּבְשֶׁר קָדָשִׁים קָלִים, מוֹתֵר
14 הָעֶמֶר⁶¹ וְשִׁירֵי מִנְחוֹת וְשֵׁתִי הַלֶּחֶם⁶² וְלֶחֶם הַפָּנִים⁶³
15 וְהַקִּטְרֶת, וְצֶמֶר שֶׁבְּרָאשֵׁי כִבְשִׁים וְשֶׁעַר שְׁבִיבָן
16 הַתְּלִשִׁים וְהָעֵצִים וְהַגִּידִים, וְהַקִּרְנִים וְהַתְּלָפִים
17 בְּזִמָּן שְׂאִינָן מִחֲבָרִים⁶⁴, אִם עָלוּ - יֵרְדוּ.

(61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים
מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת
כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין.
(62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם
קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. (63) שתיים עשרה
חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת,
ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. (64) זה נמשך לכל
הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ט' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המיוחדת לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ג).

18 כב. מִזְבֵּחַ שְׁנֵפָגִם⁹⁷ - נִפְסְלוּ כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם
19 שְׁחוּטִין⁹⁸ בַּמִּקְדָּשׁ שֶׁעֲדִין לֹא נִזְרַק דָּמָם; שֶׁהָיוּ אֵין
20 שָׁם מִזְבֵּחַ לִזְרֹק עָלָיו, וְנֹאמַר: וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת
21 עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ. כְּלוּמַר, תִּזְבַּח וְהוּא עֹמֵד
22 בַּתְּקוּנָה, לֹא פָגוּם⁹⁹.

(97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה דם ראוי להיזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה, ומכיון שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה הלכה כד). (99) ואין זורקים את דם אפילו אם תיקנו את הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי שם.

23 כג. אֲכָל קֳדָשִׁים חַיִּים שֶׁהָיוּ שָׁם בַּעֲזָרָה בְּשִׁנְפָגִם
24 - לֹא נִפְסְלוּ, אֶלָּא בְּשִׁנְפָגָה¹⁰⁰ הַמִּזְבֵּחַ יִקְרְבוּ;
25 שְׁאִין בְּעָלֵי חַיִּים נִדְחִין¹⁰¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

מזבח שנפגם, נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדיין לא נזרק דמם... אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם לא נפסלו אלא כשיבנה המזבח וקרבו, שאין בעלי חיים נידחין".

כלומר, שהקרבת קשור עם המזבח כי אי אפשר להקריב קרבן ללא מזבח, וכשם שהקרבת צריך להיות תמים ומובחר, וכשם שהכהן המקריב אסור שיהיה בעל מום, כך גם המזבח אסור שיהיה פגום. אבל קדשים חיים שהיו בעזרה כשנפגם המזבח - לא נפסלו, כי "אין בעלי חיים נידחין".

ועניינו בעבודת האדם, שכללות עבודתו היא להיות קרבן לה', וכאן ישנה הוראה נפלאה שגם כאשר יש איזה חיסרון "אין בעלי חיים נידחין". כל אחר מישראל הוא 'בעלי חיים', כי נשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש", ומובן שיש בו את מהות עניין החיים בתוקף היותו קשור עם הקב"ה מקור החיים, ולכן בכל מעמד ומצב "אינם נידחין", ועניין זה חודר גם את כל מציאותו של אדם במחשבה דיבור ומעשה כאשר יהודי מתפלל, לומד תורה ומקיים מצוות, אז נראית בפועל פעולת ה"חלק אלקה ממעל" שבו, באופן של ממשות. וזהו התוכן הפנימי של ההלכה "בעלי חיים אינם נידחין", כי על ישראל נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם, חיים כולכם היום", ובכל מצב גם כשהמזבח פגום "אינם נידחין".

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה סימן נא)

(100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביומא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, ובריייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מבריייתא.

1 בַּמִּדּוֹת⁸¹ הֵלַח וְהִיבֵשׁ שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, כָּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ
2 בְּהִלְכּוֹת כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ⁸²; אֲכָל הַמִּזְבָּחוֹת⁸³ מִקְדָּשׁוֹת
3 הֵלַח וְהִיבֵשׁ⁸⁴. וְכָלִי שֶׁרַת מִקְדָּשִׁין דָּם הַפֶּסֶל
4 לִקְרֹב⁸⁵.

(79) משנה זבחים פח. (80) כלים שבמקדש שנותנים בהם דברים נוזלים. (81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. (82) פרק א הלכה ט"ז. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק למדידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך אין מקדשים בבתינה שלא למדידה. (83) קערות גדולות, אגנים. (84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני שנמשחו לקבל דם - ולא למדידה בלבד - ומתוך שהם ראויים לקבל בהם נוזלים, הם ראויים גם לקדש דברים יבשים (רש"י שם). (85) כר' יוסי בכריתות כח: וכו' יוחנן זבחים פז. (בלחם-משנה כאן מעיר, שדבריו כאן סותרים את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך והבשר ישרף. ראה שם).

5 כ. כָּל כָּלִי הַשֶּׁרֶת אֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא בַּמִּקְדָּשׁ⁸⁶, וְאֵין
6 מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מִדַּעַת⁸⁷, וְאֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מִתּוֹכָן⁸⁸,
7 וְאֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא שְׁלָמִים. נִקְבּוּ, אִם עוֹשִׂין מַעֲיִן
8 מְלֹאכֶתָן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין וְהֵם שְׁלָמִים⁸⁹ - מִקְדָּשִׁין, וְאִם
9 לֹא - אֵין מִקְדָּשִׁין. וְאֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מְלֹאֲיִין⁹⁰.
10 אֲכָל הַמִּדּוֹת אֵין מִקְדָּשׁוֹת חֲסֵרוֹת אֶלָּא אִם דַּעַתוֹ
11 לְמִלְאֲתָן⁹¹; וְאִם אֵין דַּעַתוֹ לְמִלְאֲתָן - מִקְדָּשׁוֹת
12 לְהַפְסֵל⁹², אֲכָל לֹא לִקְרֹב⁹³.

(86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. (87) שהכהן מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן במנחות ז. אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת וכדומה נמצא למעלה מדרגות הכלי, לא נתקדש הגודש (זבחים פח.). כפ"א מהלכות כלי המקדש הי"ט חילק רבינו בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את הבירוצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן הכוונה לכלי היבש), ראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם שלמים. (90) כשיש בהם השיעור המלא שצריכים לו אז, כגון עשרון סולת לכבש או שני עשרונים לאיל וכדומה. (91) ר' יוסי בבריייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו. (93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. דם פסק למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן).

13 כא. כָּלִי שֶׁרֶת⁹⁴ מִקְדָּשִׁין שְׁלֹא בְּזִמְנָן לְהַפְסֵל, אֲכָל
14 לֹא לִקְרֹב. בִּיעֵצַד? דָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּתְקַדַּשׁ
15 בְּכָלִי שֶׁרֶת בְּלִילָה - נִפְסָל⁹⁵ וְיִשְׂרָף, אֲכָל אֵינוֹ קָרִיב.
16 כְּגוֹן שֶׁקָּמַץ מִנְחָה בְּלִילָה וְנָתַן קִמְצָה לְכָלִי שֶׁרֶת -
17 הָרִי זֶה נִשְׂרָפָה⁹⁶.

(94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסל, ומועיל הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שייפסל. (96) במקום

קפד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעלת מום או שעברה שנתה. (12) קרבן תמים אין לו פדיון, ואין קדושתו נפקעת על ידי מכירתו. (13) לקנות בהם בהמות להקריבן עולות נדבת ציבור כשהמזבח יהיה פנוי. שנינו בשקלים פ"ו מ"ו: זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשם ילקח בהם עולות וכו'. (14) רבי שמעון בברייתא שם טז, א. (15) בהל' תמורה פ"א ה"א.

ב. פ' וּשְׁעִיר¹⁶ שֶׁל יוֹם הַפְּפוּרִים שְׁאֵבְדוּ וְהַפְּרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתִּיהֶן, וְכֵן שְׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה¹⁷ שְׁאֵבְדוּ וְהַפְּרִישׁ אֲחֵרִים תַּחְתִּיהֶן - יִרְעוּ עַד שְׁיִפֹּל בָּהֶן מוֹם, וְיִמָּכְרוּ וְיִפְּלוּ דְמֵיהֶן לְנִדְבָה; שְׁאִין חֲטָאת הַצִּיּוֹר מִתָּה¹⁸. וְלָמָּה לֹא יִקְרְבוּ עֲצָמָן נִדְבָה, שֶׁהֵרִי זָכְרִים הֵם? גִּזְרָה לְאַחֵר כַּפָּרָה מְשֻׁם לְפָנֵי כַּפָּרָה.

(16) יומא סה, א. מחלוקת של תנאים, ופסק כרבים. (17) בית-דין שטעו והתירו איסור עבודה-זרה ועשו הציבור כהוראתם, מביאים שעיר לחטאת ופר לעולה (ראה הל' שגגות פ"ב ה"א). (18) רבינו קבע הלכה בפני עצמה לפר ושעירים אע"פ שנכללו כבר בהלכה הקודמת, מפני שכל החטאות חוץ מאלו הן נקבות ופסולות לקרבן עולה, ולפיכך אין להן תקנה אלא ע"י מום, אבל אלה הם זכרים ואפשר לחשוב שמותר להקריבם לעולת נדבה ואינם צריכים ריעיה, ולפיכך כתב דינם שנית, ומנמק בסוף ההלכה למה טעונים ריעיה.

ג. הַמְּפִרִישׁ¹⁹ חֲטָאתוֹ וְאֶבְדָּהּ, וְהַפְּרִישׁ אֲחֵרָת תַּחְתִּיהָ, וְנִמְצְאת הָרָאוּשֹׁנָה וְהֵרִי שְׁתִּיהֶם עוֹמְדוֹת: מִשֶּׁךְ אַחַת מִשְׁתִּיהֶן וְנִתְפַּכֵּר בָּהּ - הָאֲחֵרָת תְּמוּתָה²⁰; בָּא לְהַמְלִיךָ²¹ - אוֹמְרִין לוֹ שִׁיתְפַּכֵּר בְּזוֹ שֶׁהַפְּרִישׁ בְּרָאוּשֹׁנָה²², וְהַשְּׁנִיָּה תִרְעָה²³ עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם, וְיִפְּלוּ דְמֵיהֶן לְנִדְבָה. הֵיטָה אַחַת מֵהֶן תִּמְיָמָה וְאַחַת בְּעֵלֶת מוֹם - תִּמְיָמָה תִּקְרַב, וּבְעֵלֶת מוֹם תִּפְדֶּה²⁴. נִשְׁחַטָּה²⁵ בְּעֵלֶת מוֹם קֹדֶם שִׁיזְרֹק דָּם הַתִּמְיָמָה²⁶ - הֵרִי זוֹ אֲסוּרָה בְּהִנָּא. הֵיוּ שְׁתֵּיהֶן בְּעֵלֵי מוֹמִין²⁷ - יִמָּכְרוּ שְׁתֵּיהֶן וְיָבִיא מִדְּמֵיהֶם חֲטָאת, וְהִשָּׁאֵר יִפֹּל לְנִדְבָה²⁸.

(19) תמורה כב, ב. (20) כרב הונא בשם רב, שם כג, א: "הכל מודים, שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה". והטעם, מפני שהבעלים דחו בידים את השניה ע"י הקרבת האחרת. (21) בבית-דין מה לעשות. ובזה הוכיחו, שאין דעתם לדחות, אלא מעוניינים למצוא תקנה. (22) היינו האבודה. (23) כרבנן החולקים על רבי, וסוברים "שאיין חטאת מתה, אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים" (שם כב,): אם לא דחוה בידים. (24) ברייתא, שם כד, א. (25) לאחר פדיונה. (26) חסרון יש כאן, וצ"ל "התמימה - מותרת, אחר שנזרק דמה אסורה בהנאה", מחלוקת רבי אלעזר ורבנן שם, ופסק כרבים (כסף-משנה ולחם-משנה). נימוקם של רבנן הוא, שאם נזרק הדם של התמימה הרי בעלת המום היא חטאת שכיפרו בעליה באחרת, ודינה - מיתה, אבל אם כבר נשחטה והותרה לאכילה - אינה נאסרת

1 כד. הקדוש בהמות עד שלא נבנה המזבח -
2 כְּשִׁיבָנָה מְקַרְבִּין אוֹתָן; שֶׁהִדְחוּ מֵעֲקָרָיו¹⁰² אֵינוּ
3 דְּחוּ¹⁰³.

(102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה.

4 כה. וכן¹⁰⁴ אין אוֹכְלִין קִדְשִׁים וְהַמְזִבֵּחַ פָּגוּם, שְׁנֵאמַר: וְאֹכְלוֹהָ מִצֹּת אֶצֶל הַמְזִבֵּחַ¹⁰⁵. וְהוּא הַדִּין לְקִדְשִׁים קָלִים¹⁰⁶, שְׁאִין אוֹכְלִין אוֹתָן פִּירוּשָׁלַם וְהַמְזִבֵּחַ פָּגוּם עַד שְׁיִבָּנָה.

(104) זבחים ס. (105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם.

יום שישי י' אדר א' ה'תשע"ט

פרק רביעי

(1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של ציבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

8 א. וְלֹד חֲטָאת² וְתִמְוֶרֶת חֲטָאת וְחֲטָאת שְׁמָתוֹ בְּעֵלֶיהָ
9 וְחֲטָאת שְׁאֵבְדָּה וְנִמְצְאת אַחֵר שֶׁכִּפְרוּ הַבְּעָלִים - הֵרִי
10 אֱלוֹ יָמוּתוֹ³. נִמְצְאת אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה הַחֲטָאת הַשְּׁנִיָּה
11 שֶׁהַפְּרִישׁ קֹדֶם שִׁיזְרֹק דָּמָה - הֵרִי זוֹ סִפְקָא אִם תְּמוּת
12 אִם תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם, לְפִיכָךְ תְּמוּת⁵. וְכִיצַד
13 הֵן מִתּוֹת? לֹא שִׁיִּהְיֶה בְּכָלִי אוֹ בִּידוֹ, אֶלָּא יִכְנִיסם
14 לְבֵית נֹוֹעַל עֲלֵיהֶם⁶ עַד שִׁיָּמוּתוֹ. וְדָבָרִים אֱלוֹ פִּלֶם
15 מִפִּי מִשֶּׁה רַבְּנוּ נִשְׁמְעוּ⁷. אִין כֹּל הַדְּבָרִים אֲמִוּוִּים
16 אֶלָּא בְּחֲטָאת יָחִיד בְּלִבְדוּ⁸; אֲבָל חֲטָאת צִיּוֹר
17 שְׁאֵבְדָּה וְנִמְצְאת אַחֵר כַּפָּרָה⁹, בִּין רְאוּיָה¹⁰ בִּין אֵינָה
18 רְאוּיָה¹¹ - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם¹², וְתִמָּכֵר וְיִפְּלוּ
19 דְּמֵיהֶן לְנִדְבָה¹³. וְאִין אִתָּה יָכוֹל לִזְמַר¹⁴ בְּחֲטָאת
20 צִיּוֹר וְלֹד אוֹ תְּמוּרָה אוֹ שְׁמָתוֹ בְּעֵלֶיהָ, שֶׁכֹּל קִרְבָּנוֹת
21 הַצִּיּוֹר זָכְרִים, וְאִין הַצִּיּוֹר עוֹשִׂין תְּמוּרָה, כְּמוֹ
22 שִׁיתְבָּאָר¹⁵, וְאִין כֹּל יִשְׂרָאֵל מֵתִים.

(2) משנה תמורה כא, ב. (3) רבינו אינו מונה חטאת שעברה שנתה (פירוש, שהזדקנה והיא למעלה מבית שנה) בין החטאות המתות, מפני שהוא פוסק לקמן ה"ז כריש לקיש, שעברה שנתה אינה מתה, ומפרש את המשנה כרבא שם כב, א. ראה לקמן ה"ח בהערות. (4) שם כב, ב. בעיה של רב פפא, אבודה בכוס, מאי? (5) שאסור להקריב ספק פסולים. (6) שם יז, ב. ונזיר כה, א. (7) בכורות טז, א: "חטאות מתות הילכתא גמירי לה". (8) כתנא-קמא במשנה, תמורה טז, א. (9) כלומר, אפילו לאחר שהקריבו אחרת במקומה. (10) להקריבה על המזבח. (11) נמצאת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי י' אדר א' – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קפה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

נקט שיטת ה'תוספות'. (37) בעל ה'לחם משנה' מוחק את כל המשפט, מן "אע"פ" עד "שנתה" (בספרים שלפנינו הכניסו משפט זה בסוגריים מעוגלים). וטעמו, שהרי לשיטת רבינו אין מקום לומר "אע"פ" שיש בה כמה ריעותות – תרעה, כי ריעותות מכריעות לרעייה. אולם אפשר לקיים את הגירסה שלפנינו, וכוננת רבינו היא להוציא מדעת רש"י – שאולי שמע עליה – האומר שאם נמצאת בעלת מום או עברה שנתה לפני כפרה – תמות. וקובע רבינו שגם במקרה שכזה תרעה לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה. (38) בהתאם לשיטתו שריעותות מכריעות לרעייה, אומר כאן רבינו, שאם נמצאה אחר כפרה – תמות, אפילו כשיש בה כמה ריעותות, שהלכה למשה מסיני היא: חטאת שכיפרה בעליה – מתה.

ע"י הקרבת האחרת. (27) משנה, שם כב, ב. (28) ראה למעלה הערה יב.

ד. הפריש²⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת ונמצאו האבדות והרי שלשתן עומדות ונתפפר בראשונה – שניה מתה, ושלישית רועה³⁰; נתפפר בשלישית – שניה מתה, וראשונה רועה³¹; נתפפר באמצעית – שתיהם מתות.

(29) מנחות פ, ב. (30) כרבי זירא, שם. בניגוד לדעת אביי ססובר – שתיהן מתות. וטעמו של דבר, מפני שהשלישית אינה חליפי הראשונה ואין לה קשר ישר עמה. (31) מאותו הנימוק עצמו.

ה. המפריש³² שתי חטאות לאחריות – מתפפר באי זו שיערה, והשניה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

(32) שם כד, א. מימרא של רבי אושעיא.

ו. הפריש³³ חטאת מעברת וילדה – הרי היא וילדה פשתי חטאות שנתפפרשו לאחריות.

(33) שם כה, א. מימרא של רבי יוחנן.

ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה³⁴ – תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום³⁵ – יביא בדמיה אחרת.

(34) שם כב, א. מימרא של ריש לקיש. (35) משנה, שם כב, ב.

ח. כל חטאת³⁶ שאבדה ונמצאת קדם כפרה, (אף על פי³⁷ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה) – אינה מתה, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה, אף על פי³⁸ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה, הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה – הרי זו תמות.

(36) מסקנה של רבא שם, ליישב קושיות הגמרא על ריש לקיש (ראה הלכה הקודמת). ונחלקו שם רש"י ו'תוספות' מחלוקת עקרונית, וממנה תוצאות לכמה חילוקי דינים. דעת רש"י שריבוי ריעותות (מגרעות) בקרבן גורם למיתתה. ועם התמעטות מספר הריעותות נוטה הדין לרעייה. ושיטת ה'תוספות' מנוגדת מן הקצה אל הקצה, היינו הריעותות מכריעות לרעייה. ונימוקם, שהרי אם הקרבן ראוי למזבח ולא הקריבוהו, הרי זה דחייו, וחטאת שנדחתה – מתה, אבל אם אינה ראויה יש מקום לומר: הרי לא נדחתה אלא היא פסולה, ולכן תרעה. לשיטת רש"י יוצא, אם נמצאה קודם כפרה והיא בעלת מום או שעברה שנתה – תמות אפילו לרבנן, מפני שיש בה שתי ריעותיות – אבודה ומום או אבודה ועברה שנתה. ולשיטת ה'תוספות' אם נמצאה לפני כפרה ויש בה מום שבינתיים עברה שנתה – תרעה. ורבינו

ט. היתה גנובה³⁹ או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה – אינה מתה, אלא תרעה. לא שקעו ממשה רבנו אלא אבונה⁴⁰. היתה עקר אבדתה בלילה⁴¹, אף על פי שהיתה אבודה בשעת כפרה – אינה מתה, אלא תרעה⁴².

(39) שם סב, ב. מימרא של אביי. (40) ואין להוסיף מדעתנו על מה שנאמר למשה מסיני. (41) רבא, שם כב, א. (42) כי בשעה שנאבדה לא היתה ראויה להקרבה, שאין מקריבים קרבנות בלילה.

י. אבדה⁴³ ממנו⁴⁴ ולא מן הרועה⁴⁵, או שאבדה מן הרועה⁴⁶ ואינה אבודה מבעליה – אינה מתה, אלא רועה.

(43) מימרא של רב פפא, שם. (44) הבעלים אינם יודעים מקומה של החטאת. (45) הרועה יודע איפה היא. (46) מפני שההלכה למשה מסיני התכוונה לאבודה ממש, אבל לא למקרה שזה או זה אינו יודע מקום הבהמה ואחרים יודעים.

יא. וכל אלו שרועות – רועות עד שיפול בהן מום⁴⁷, ויפלו דמיהן לנדבה⁴⁸.

(47) תמורה יט, ב. (48) ראה למעלה ה"א.

יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מפירה אפלו בסוף העולם – הרי זו ספק⁴⁹, לפיכך תמות⁵⁰.

(49) בעיה שלא נפתרה, שם כב, ב. (50) שאין להקריב על המזבח ספק פסולים.

יג. היתה נחבאת אחורי הדלת⁵¹ או בסתר המדרגה⁵² – הרי זו אבודה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם⁵³ – הרי זו ספק⁵⁴ אבודה, ששא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה, לפיכך תמות מספק.

(51) שם. מימרא של רבי יוחנן. (52) לשון המקרא (שיר השירים ב, יד), פירוש, עמדה במקום שהמדריגה מסתירה אותה ואינה נראית, וזה כמו אחורי הדלת, ראה לחם-משנה.

קפו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(53) מקום מרעה רחוק מן העיר. (54) רבינו מפרש כך את האיבעיה של "אבראי". ורש"י פירש אחרת, ראה כסף-משנה ולחם-משנה.

יז. הפריש⁷⁰ נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפול בו מום, ויביא בדמיו עולה.

(70) שם יח, ב - מחלוקת רבי אליעזר ורבנן, רבי אליעזר אומר הולד עצמו יקרב עולה, וחכמים אומרים ירעה עד שיפול בו מום וימכר בדמיו עולה. והטעם מפני שאמו אינה ראויה להקרב עולה, גם הולד שקדושתו מכח האם - אינו קרב עולה. ופסק כרבנן.

יח. אכל הדיט⁷¹ שהפריש זכר לחטאת⁷², ונשיא שהפריש שעירה לחטאת⁷³, וכהן משיח שהפריש פרה לחטאת⁷⁴ - הרי אלו אין מתקדשין⁷⁵ לא קדשת הגוף ולא קדשת דמים, לפיכך ימכרו שלא במום.

(71) כלומר, אדם פשוט, לא נשיא ולא כהן גדול. (72) חטאת יחיד באה נקבה. (73) נשיא שחטא מביא שעיר זכר (ויקרא ד, כג). (74) ומצוותו להקריב פר (שם, ד). (75) לא חלה עליהם קדושה כלל, מפני שאינם ראויים לאותו דבר שהקדישו "כל המשנה בחטאות, לא נתקדשה כלל" (פ"א מהל' תמורה הכ"א). רבינו מחלק בדין זה בין חטאות לאשמות, שהרי למעלה בהלכה טז פסק, שהמפריש נקבה לאשם תרעה עד שיפול בה מום, ולמד דין זה מסוגיית הגמרא תמורה כ, א. ששאלו שם למה שלושה אלה אינם קדושים כלל, ומשמע שפשוט היה להם שאינם קדושים (ראה כסף-משנה ולחם-משנה).

יט. הביא⁷⁶ אשם תלוי⁷⁷ ונודע לו שלא חטא או שחטא ודאי⁷⁸: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפול בו מום⁷⁹, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם דנה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר בלבו להקדישו⁸⁰. הפרישו אפלו על פי עדים⁸¹ והזנומו⁸² - יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם ישרף והבשר ישרף, כשאר פסולי המקדשין⁸³. נודע לו אחר שנזרק הדם - הבשר יאכל לפניהם ככל האשמות⁸⁴.

(76) משנה, כריתות כג, ב. (77) ראה הלכה יד בהערות. (78) וחייב להביא חטאת. (79) כדעת חכמים שקדושה חלה עליו, ולהקריבו אי-אפשר, שהרי בעליו אינם חייבים להביא אשם תלוי. (80) מפני הספק. ולפיכך, אפילו אם לא חטא אין זה הקדש טעות (ראה לקמן ה"כ). (81) עדים העידו שאכל ספק חלב, והוא עצמו אינו יודע כלום שאכל ספק איסור. (82) שם כד, א. פוסק כרבי יוחנן נגד רב ורבי אלעזר. (83) שכולם נשרפים, כמו שיתבאר לקמן בפ"ט ה"א. (84) שהרי בא על הספק וגמר כפרתו וקרבן כשר הוא.

כ. אשם ודאי אינו פני⁸⁵. אם עד שלא נשחט נודע לו שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החליין⁸⁶, ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה

י. השולח חטאתו⁵⁵ ממדינת הים⁵⁶ - מקריבין אותה בזהב וזהב קנים⁵⁷. במה דברים אמורים? בחטאת העוף⁵⁸, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה⁵⁹, כמו שבארנו⁶⁰. אבל אשם ודאי⁶² שמתו בעליו ושפירו בעליו - ירעה עד שיפול בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה. שפל שפחטאת תמות - באשם ירעה⁶⁴ עד שיפול בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.

(55) משנה, גיטין כח, ב. (56) ואין אנו יודעים אם הוא חי בשעה שהחטאת הגיעה לבית המקדש. (57) אין חוששים שמא מת ביתיים. (58) כל הקרבנות בהמה של יחיד, הבעלים סומכים ידיהם עליהם בעזרה לפני שחיתתם, אבל עופות אינם טעונים סמיכה ('תורת כהנים' פרשתא ג פ"ד). (59) משנה, מנחות צג, א. (60) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. אבל חטאת בהמה של גבר, אין מקריבים כשאנו יכול לסמוך ואע"פ שבדיעבד כשר בלי סמיכה (ראה כסף-משנה פ"ב מהל' ביאת המקדש ה"ב, ו'תוספות' גיטין שם ד"ה והא, וזבחים עד: ד"ה והא). (61) אין לזה קשר עם דין השולח חטאת ממדינת הים, אלא זה נמשך לעיקר הדין של חטאות המתות (יש להניח, שהמעתיק דילג כאן על שני חצאי משפטים, מן "אבל". וכך צ"ל: "אבל חטאת בהמה של איש - לא. במה דברים אמורים בחטאת, אבל אשם וכו'"). ובדפוס רומא (ר"מ) מתחילה הלכה טו בפיסקה: "אבל אשם". ומכאן סיוע לפירושו. (62) אשם הבא על חטא ודאי או לרגל מקרים מסוימים, כגון נזירות, מצורע שנתרפא. ויש גם אשם הבא על הספק, ונקרא אשם תלוי, ודינו מפורשים בהל' שגגות פ"ח. (63) משנה, תמורה כ, ב. (64) שם יח, א.

טו. פל אשם שנתק לרעה⁶⁵, אם הקריבו עולה⁶⁶ - פשוט. ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

(65) שבעליו מסרוהו לרועה או בעצמם העבירוהו למרעה כדי שירעה עד שיפול בו מום. שם ה, ב. פסחים עג, א. עג, ב. כלומר, הקריבו בפירוש לשם עולה. בלשון הגמרא: "עקירה", משמע שאם שחטו סתם - פסול. בזבחים שם, דרשו מהכתוב (ויקרא ה, יט): "אשם הוא" - בהוויתו יהא. פירוש, יישאר אשם כמו שהיה, ואע"פ שאין אפשרות להקריבו אלא-אם-כן עוקר בפירוש שם אשם ממנו.

טז. המפריש⁶⁷ נקבה לאשמו⁶⁸ - תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו - יפלו דמיה לנדבה. וכן ולדה⁶⁹.

(67) משנה, תמורה יט, ב. מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ופסק כרבים. (68) אשם בא מן הזכרים בלבד. (69) שם: "אמר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י' אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 כד. הפריש¹⁰¹ אֲשָׁמוּ, וְהָיָה בְשַׁעַת הַפֶּרֶשָׁה יָפָה
17 סֶלַע, וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה שְׁתֵּים - כֶּשֶׁר¹⁰²; שֶׁהָדָחוּי
18 מֵעֲקָרוֹ¹⁰³ אֵינוֹ דָּחוּי, וְעֵדֶינָן לֹא נִרְאָה¹⁰⁴ עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה
19 שׁוֹה שְׁתֵּים. וְאִם עַל פִּי שְׁהִשְׁבִּיחַ מֵאֲלֵיוֹ¹⁰⁵ - אָדָם
20 מִתְּכַפֵּר בְּשִׁבְחַת הַקֹּדֶשׁ. הָיָה בְשַׁעַת הַפֶּרֶשָׁה יָפָה
21 שְׁתֵּים, וּבְשַׁעַת כְּפָרָה יָפָה סֶלַע - הָרִי זֶה פֶּסוּל¹⁰⁶.
22 חֲזָר וְנַעֲשֶׂה יָפָה שְׁתֵּים - יִחָזַר לְכִשְׁרוֹתָיו; שְׁאֵין
23 בְּעֲלֵי חַיִּים נִדְחִין¹⁰⁷, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁰⁸. לָמָּה הִדְבָּר
24 דּוּמָה? לְמוֹם שֶׁנִּפְּלָל וְעֵבֶר.

(101) שם. (102) איבעיא שם, אם אדם מתכפר בשבח הקדש, ונפשטה מבריתא מפורשת. (103) דבר שמעולם לא היה ראוי להקרבה אינה בגדר נדחה, שעליו אמרו שאינו חוזר להיות ראוי. (104) לא היה ראוי. (105) לא מפני שפיטמו אלא מחיר האילים עלה. רבינו סתם ולא כתב אם הוא מחויב להחזיר להקדש את הסלע שהורוּח על ידי שבח הקדש, ומזה משמע שהוא פטור. ראה גמרא שם, ולחם-משה כאן. (106) מפני שבשעת הקרבה, אין כאן "כסף שקלים". (107) דעת רבי יוחנן בקידושין ז, א. ובכמה מקומות. שבעלי חיים, שהיו ראויים להקרבה ונדרחו מהקרבה אינם חוזרים להיות ראויים אפילו אם עבר הפסול, אבל רב סובר (יומא סד.) בעלי חיים אינם נדחים (חטאות המתות הלכה למשה מסיני, ואין למדים ממנה לדחויים אחרים). ופסק רבינו כרב, ואע"פ שרב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן, מפני שבגמרא יומא שם אמר רבא שהמשה מוכיחה כדעת רב, ובבבבא נט, א - אמרו שרבי ישמעאל ברבי יוסי נוקט בביתו של רב. (108) בפס"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ד.

25 כה. הפריש¹⁰⁹ שְׁתֵּי סֶלָעִים לְאִשָּׁם, וְלָקַח בָּהֶם שְׁנֵי
26 אֵילִים לְאִשָּׁם, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יָפָה שְׁתֵּי סֶלָעִים
27 - יִקְרַב לְאִשָּׁמוּ, וְהָשֵׁנִי יִרְעָה¹¹⁰ עַד שֶׁיִּפְּלָ בּוֹ מוֹם,
28 וְיִפְּלוּ דָמָיו לַנֶּדֶבָה.

(109) משנה, כריתות כו, ב. (110) כמו הפריש שנים לאחריות, למעלה הכ"א.

29 כו. הָיָה חֵיב¹¹¹ בְּאִשָּׁם בֶּן שָׁנָה וְהִבִּיא בֶּן שְׁתֵּים, אוֹ
30 בֶּבֶן שְׁתֵּים וְהִבִּיא בֶּן שָׁנָה, אוֹ שֶׁשְּׁחָטוּ מִחֹסֶר זֶמֶן
31 בְּבַעֲלֵים¹¹² - פֶּסוּל, וְהַעֲבָר צוּרְתָו¹¹³ וְיִצָּא לְבֵית
32 הַשְּׁרֹפָה. זֶה הַכֶּלֶל¹¹⁴: כָּל הַפֶּסוּל בַּחֲשָׁא - פֶּסוּל
33 בְּאִשָּׁם; חוּץ מִן הָאִשָּׁם שֶׁשְּׁחָטוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ¹¹⁵,
34 שֶׁהוּא כֶּשֶׁר¹¹⁶, כִּמּוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר¹¹⁷.

(111) תוספתא זבחים פ"א, וגמרא מנחות מח, ב. (112) שטרם הגיע זמנם של הבעלים להקריב את האשם, כגון נזיר טמא בתוך שבעת ימי טומאתו או מצורע לפני יום השמיני לטהרתו על ידי הכהן. ויש מחוסר זמן בקרבן עצמו, כגון לפני שעברו שמונת ימים ללידתו. (113) ילינו אותו, כדי שייפסל בלינה, שאין שורפים קדשים שלא נפסלו פסול הגוף (גופו של קרבן). "זה הכלל, כל שפסולו בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה"

1 יִקְרַב⁸⁷; וְאִם מִשְׁנֹזֶקֶת הָדָם - הַבֶּשֶׁר יִצָּא לְבֵית
2 הַשְּׁרֹפָה⁸⁸, כִּשְׁאֵר פֶּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁸⁹.

(85) משנה, שם כג, ב. (86) באשם ודאי מודים חכמים לר' מאיר שלא הקדיש אלא על מנת שחטא, ולכן כשנודע שלא חטא הרי זה הקדש טעות, מה-שאין-כן באשם תלוי שגמר בלבו להקדישו על הספק. (87) אינו נשרף כמו באשם תלוי, מפני שאין בו קדושה כלל, ודינו ככל חולין שנשחטו בעזרה. (88) שם. (89) כיון שנוזק הדם נראה כקדשים פסולים, ולכן גזרו חכמים שיישרף. סברא של רב אשי, כד, ב.

3 כא. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּאִשָּׁם תְּלוּי וְהַפְּרִישׁ שְׁנֵים
4 לְאַחֲרֵיות - מִתְּכַפֵּר בְּאֶחָד, וְהָשֵׁנִי יִרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלָ
5 בּוֹ מוֹם, וְיִפְּלוּ דָמָיו לַנֶּדֶבָה⁹⁰. וְאִין צָרִיף לְזִמְר
6 בְּאִשָּׁם וְדַאי שֶׁהוּא בֶּן⁹¹.

(90) כמו בחטאת, למעלה ה"ה. שם כג, ב: "אמר רב ששת, מודה רבי מאיר (שבנוודע לו שלא חטא, דעתו שיצא וירעה בעדר) לחכמים במפריש שני חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהם, השני ירעה עד שישתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. (91) לא נתברר למה באשם ודאי פשוט יותר דין זה מבאשם תלוי. ראה משנה-למלך.

7 כב. כָּל הָאֲשָׁמוֹת שֶׁבַתּוּרָה בְּאִין בְּנֵי שְׁתֵּים⁹² וּבְאִים
8 בְּכֶסֶף שְׁקָלִים⁹³; חוּץ מֵאִשָּׁם מְצָרַע וְאִשָּׁם נָזִיר,
9 שֶׁהֵם בְּנֵי שָׁנָה⁹⁴ וְאִין לְדַמְיָהֶם קֶצֶבָה⁹⁵. אִשָּׁם תְּלוּי
10 בָּא מִן הַקִּטְטִים אוֹ מִן הַגְּדוּלִים⁹⁶. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁹⁷
11 לְמָדוּ, שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא בְּכֶסֶף שְׁקָלִים⁹⁸.

(92) איל בין שתי שנים, היינו מבין שלשה-עשר חודש מלאים ומעלה. משנה, זבחים ז, ב. (93) שמחירו שני שקלים, שקל = סלע בזמן המשנה = ארבעה דינרי כסף, שם. ובגמרא כריתות כב, ב - למדו דין זה מן המקרא. (94) נזיר ומצורע מביאים כבש לאשם, וכבש הוא בן שנה (משנה, פרה פ"א). (95) "בערך שקלים", נאמר (ויקרא ה, טז) באיל ולא בכבש. (96) בדפוס קושטא, ובדפוס רומא (ר"מ) הגירסה: "אשם תלוי בפירוש שהוא מן הגדולים, ומפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים". ברור שגירסה זו נכונה. והגירסה במהדורת וילנא משובשת. ופירוש הדברים: באשם ודאי כתוב בפירוש שבא מן הגדולים (איל) ושמחירו לא פחות משני שקלים, אבל באשם תלוי נאמר בפירוש בתורה שבא מן הגדולים, אבל דין שני שקלים לא נאמר בפירוש אלא למדו מפי השמועה. (97) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו. (98) פליאה היא, שרבינו מייחס דין זה לפי השמועה, והרי בגמרא הנזכרת למדו זאת מן הכתוב (שם, יז) "ואם נפש".

12 כג. הוּזְלוּ אֵילִים וְלֹא יִמָּצָא אֵיל בְּשְׁתֵּי סֶלָעִים -
13 אִין לוֹ תַקְנָה⁹⁹, אֶלָּא יִשְׁהָה עַד שֶׁיִּשְׁחָטוּ וְיִבִּיא בְּשְׁתֵּי
14 סֶלָעִים; שֶׁהָרִי הַקִּפְיָה תוֹרָה עַל דָּמָיו וְנִתְנָה¹⁰⁰ לוֹ
15 קֶצֶבָה.

(99) שם כז, א. (100) בדפוס רומא (ר"מ): ונתנה.

קפת שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדינים שבהלכות ביד שנאמר בהם "יביא מאלו ומאלו".
(6) כמו בהפריש שתי חטאות לאחריות, למעלה פרק ד הלכה ה.

- ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא
חייב ונמצא שאינו חייב - הרי אלו חליין ולא
נתקדשו. הפריש שמים או דמי שמים, וכסבור
שהוא חייב שמים ונמצא שאינו חייב אלא אחת -
יביא אחת, והשארו יפלו לנדבה.⁹

(7) שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (8) בהפריש
דמים המוכן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד
שיפול בהן מום וימכרן ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול
לנדבה. (9) מפני שחלה עליהם קדושה.

- ז. הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט¹¹ ואמר:
אלו אביא מהם חטאתי - המותר חליין.¹² וכן יראה
לי, שהדבר קל וחמר בשאר הקרבנות¹³ שהמותר
חליין.

(10) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (11) מצרף פרוטה
לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (12) אם קנה בהם בהמה
לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא
מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן.
וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת",
- המותר נדבה, מפני שהקדיש כולן. (13) חטאת באה
לכפרה על חטא, ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני
שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר
הוא שהמותר חולין.

- ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם
מנחתו¹⁴, או שהפריש מנחת חוטא והותירה¹⁵ -
המותר יביא מנחת נדבה¹⁶. אבל מותר עשירית
האיפה של פהן גדול, שהיא התבתיין¹⁷ - ירקב.
וכן מותר לחמי תודה ומותר לחמו של נזיר -
ירקבו¹⁸. ומותר דמי נסכיו - יפלו לנדבה¹⁹. פבר
בארנו בשקלים, שמותר השקלים - חליין.

(14) ונשאר חלק מהכסף. (15) הביא קמח יותר ממה שהיה
צריך להביא. (16) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה
שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהודיע הכהן
וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות.
מלשוננו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר
כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמות חטאת
והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות
ציבור. (17) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית
האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (18) והטעם,
מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת
לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר
האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו
יכול להוסיף עליהם. ומזה הטעם גם לחמי תודה ירקבו, כי
אין להם תקנה. (19) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמות
חטאת ואשם.

(פסחים לד:). וגם אם הביא כבש במקום איל או להיפך,
אין זה פסול בגוף הקרבן, אלא שהבעלים חייבים להביא
בהמה אחרת. (114) תוספתא שם. (115) אלא לשם קרבן
אחר. (116) ובחטאת פסול. (117) לקמן פט"ו ה"א.

- כז. עולת נזיר¹¹⁸, עולת יולדת, עולת מצרע,
ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי
זמן בפעלים - פשרים¹¹⁹ וטעונין נסכים¹²⁰. זה
הפסול: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל
בעולת חובה, בין עלתה לפעלים בין שלא עלתה
להם.

(118) מנחות, שם. (119) שם: "זה הכלל, כל הכשר בעולת
נדבה (לכתחילה) כשר בעולת חובה (בדיעבד), וכל הפסול
בחטאת - פסול באשם". ובתוספתא זבחים פ"א, מסיימים:
"אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה", כלומר מחוייבים
להביא קרבן אחר. (120) כל העולות הכשרות.

יום ש"ק י"א אדר א' ה'תשע"ט

פרק חמישי

(1) יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב
חטאת תחתיהן.

- א. המפריש מעות לחטאתו ומת - ילכו המעות
ליה המלך². וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו,
והקריב חטאת תחתיהן, ונמצאו המעות אחר פפרה
- ילכו ליה המלך³.

(2) דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני
אדם משליכים אותם לים המלח. (3) כחטאת שכיפרו
בעליה.

- ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות
אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן חטאת
עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו
לחטאת, והשארו יפלו לנדבה⁴.

(4) לעולות ציבור.

- ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת
תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו
המעות, והרי החטאת בעלת מום - תמכר, ויביא
מאלו ואלו חטאת, והשארו יפלו לנדבה.

- ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות
תחתיה, ולא הספיק לקח בהם עד שנמצאו
חטאתו, והרי היא בעלת מום - תמכר, ויביא
מאלו ואלו חטאת, והשארו יפלו לנדבה.

- ה. הפריש⁵ שני צבורי מעות לאחריות - מתפפר
באחד מהם, והשני יפל לנדבה⁶.

(5) אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"א אדר א' - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

32) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנתבאר בהלכה ט.

יא. כל חיבי קנין³³ שבתורה שהפרישו מעות לקנייה, רצה להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה - יביא³⁴, רצה להביא בהן עולת העוף לבדה - יביא. אפלו אמר: אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי - יש לו³⁵ לערב המעות ולקח בהן פאחד חטאתו ועולתו, או לקח בכל חטאת או עולה; שאין הקנין מתפרשות³⁶ אלא בלקיחת הבעלים³⁷ או בעשית כהן³⁸.

33) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. 34) ויקנה עוף אחר לעולה. 35) מותר לו. 36) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. 37) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות. 38) הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקריבה.

יב. לפיכך³⁹, אם הפריש מעות לקנין סתם ומת - יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה⁴⁰, שהרי כלן ראויין לבוא עולה.

39) מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. 40) ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח.

יג. מי שהיה מחיב חטאת ואמר: הרי עלי עולה⁴¹, והפריש מעות ואמר: אלו לחובתי⁴², רצה להביא בהן חטאת בהמה - יביא, עולת בהמה - יביא. מת והניח המעות - ילכו לים המלח⁴³.

41) ומוטלת עליו חובה להביא עולה. 42) ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתייהן חובה עליו. 43) ולמה לא יפלו לנדבה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "לחובתי" (לחם משנה).

ט. מותר קני זבים²⁰, קני זבות, קני יולדות, חטאות ואשמות - מותריהם יפלו לנדבה²¹ ויקרבו עולות, כמו שבארנו. מותר עולה²² - לעולה. מותר שלמים - לשלמים. מותר מנחה - למנחה. מותר פסח - לשלמים²³. מותר נזירים²⁴ - לנזירים. מותר נזיר - לאותו נזיר²⁵. במה דברים אמורים שמותר חטאת לנדבה? בחטאת קבועה²⁶; אבל מי שהוא חיב בקרבן עולה ויורד²⁷ שהפריש מעות לחטאת בהמה והעני²⁸ - מביא תחתיהם עוף ומחלל²⁹ על העוף ויהנה מהם³⁰. וכן אם הפריש דמי העוף והעני³¹ - מביא תחתיהם עשירית האיפה ויחלל המעות עליה ויהנה בהם.

20) זב סופר שבעה ימים נקיים מראיית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. 21) לנדבות ציבור. 22) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשארו מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנופל לנדבת ציבור. 23) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן הבהר? זה פסח. 24) אם גבו כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשארו מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. 25) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירוש: "מותר נזיר - לנדבה". 26) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. 27) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, ד-ח). 28) ירד מנכסיו. 29) מעביר קדושתו על העופות והן יוצאות לחולין. 30) כמכסף חולין. 31) דלי דלות.

י. הפריש בהמה ונפל בה מום - תמכר ויביא בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל - לא יביא בדמיו עשירית האיפה; שאין לעוף פדיון, כמו שבארנו באסורי המזבח³².

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ה'י"א אדר א' תשע"ט

יום ראשון ה' אדר א' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה קכד. מצות עשה פח.

פג. מצות לא תעשה קנה.

לך, שְׁנָה שְׁנָאָמַר "וְהִבְאֵתָם שְׁמָה" — מִצְוֹת עֲשֵׂה, 40
וְהָיָה: שְׂכִיבֵי כָל-הַחוּבוֹת לַה' הַמְּטֹלוֹת עָלָיו. וַיֵּצֵא יָדֵי 41
חוּבָתוֹ בְּכָל-רֶגֶל, בֵּין שְׂאֵלָה הֵם מִמִּינֵי הַקְּרָנוֹת וּבֵין 42
שְׁהֵם דְּמִים (הַאֲמֹר "דְּמֵי עֲלִי") וְעֲרִכִים (הַאֲמֹר "עֲרִכֵי עֲלִי") 43
וְחֲרָמִים (הַאֲמֹר עַל מִמּוֹן שֶׁהוּא "חֲרָם") וְהַקְדָּשֹׁת וְלִקְט 44
וְשִׁכְחָה וּפָאָה (אִם עֵבֶר וְלִקְחָם). וּמִצְוֹת עֲשֵׂה הֵינּוּ לְצִאֵת 45
יְדֵי הַחוּבוֹת הַלָּלוּ בְּרֶגֶל רָאשׁוֹן שֶׁפָּנַע בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר 46
בְּגִמְרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה. 47

הַמִּצְוָה הַקִּנ"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאַחַר אֶת- 48
הַנְּדָרִים וְהַנְּדֻבוֹת וּשְׁאָר הַקְּרָנוֹת שְׁאֵנוּ חֲבִיבִים בָּהֶם, 49
וְהָיָה אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "כִּי-תִדְרֹךְ נָדָר לַה' אֲלֵהֶיךָ לֹא תֵּאָחֵז 50
לְשִׁלְמוֹ" (שֵׁם כַּג, כב), וְכֵן בְּקִבְלָהּ (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ד:). שְׁאֵינוֹ 51
עוֹבֵר עַל לֹא זֶה, עַד שֶׁיַּעֲבִירוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רִגְלִים. וְכֵן 52
נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּתַחֲלַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (שֵׁם). 53

יום שני ו' אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה פד. פה.

מצות לא תעשה צ.

הַמִּצְוָה הַפ"ד — הוּא הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְהַקְרִיב כָּל- 54
הַקְּרָנוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה בְּלִבְד, וְהָיָה אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְשֵׁם 55
תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךְ" (דְּבָרִים יב, יד), וְכֵן רָצוּ 56
לְקַבֵּל אֶת-הַאֲזַהְרָה עַל הַקְּרָבָה בַּחוּץ שֶׁל אֵינָה קְרָבָן 57
שִׁינִיָּה מִכָּל-הַקְּרָנוֹת, הֵבִיאוּ רָאִיָּה מֵאֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "פֶּן- 58
תַּעֲלֶה עֲלֵהֶיךָ בְּכָל-מָקוֹם" (שֵׁם, יג). אֲמָרוֹ בְּסִפְרִי (פֶּרֶשׁת 59
רֹאשׁ): "אֵין לִי אֵלָּא עוֹלוֹת, שְׁאָר קִדְשִׁים מִנֵּין? תִּלְמֹד 60
לֹמַר: "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךְ". וְעַדִּין אֵין 61
אוֹמֵר: עוֹלָה בַּעֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׁאָר קִדְשִׁים לֹא יִהְיוּ 62
אֵלָּא בַּעֲשֵׂה? תִּלְמֹד לֹמַר: וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה וְגו', כְּמוֹ 63
שֶׁאֲבָאָר בְּמִקְוָמוֹ (לֹא תַעֲשֶׂה פט) שֶׁנִּתְבָּרַר עַל הַלֵּאוּ. וְעַנִּין 64
אֲמָרָם "עוֹלָה בַּעֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה" הוּא: שֶׁהַמְּקָרִיב עוֹלָה 65
בַּחוּץ עוֹבֵר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, עַל מִצְוֹת 66
לֹא-תַעֲשֶׂה שְׁנָאָמַר "פֶּן-תַּעֲלֶה עֲלֹתֶיךָ"; וְעַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, 67
שְׁנָאָמַר: "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךְ" — וְזֶה לֹא 68
עֲשֵׂה שֵׁם. וְשְׁאָר קִדְשִׁים לֹא יִהְיוּ אֵלָּא בַּעֲשֵׂה, כְּלוּמַר: 69
שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת שְׁנָאָמַר לוֹ "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִכִּי 70
מִצְוֶךְ" בְּלִבְד. וְנִתְבָּאֵר שֵׁם (בְּסִפְרִי), שֶׁגַּם שְׁאָר קִדְשִׁים הֵם 71
בְּלֹא-תַעֲשֶׂה נֹסֵף עַל הַעֲשֵׂה. וְכֵן נִתְבָּאֵר בְּסוֹף מִסְכַּת 72
זְבָחִים (קִיט): שֶׁכָּל-הַקְּדָשִׁים שֶׁהַקְּרִיבִים בַּחוּץ — הֵרִי אֵלוֹ 73
בַּעֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה וְחֲבִיבִים עֲלֵיהֶם כִּרְת. הֵנָּה נִתְבָּאֵר מִכָּל 74
מִצְוֹת שְׁנָאָמַר, שְׁנָה שְׁנָאָמַר "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָל אֲשֶׁר אֲנִכִּי 75
מִצְוֶךְ" — מִצְוֹת עֲשֵׂה גְמוּרָה. 76

הַמִּצְוָה הַקכ"ד — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּאַפּוֹת שִׁירֵי 1
מִנְחוֹת (הַנִּשְׁאָר לֵאחֹר הַקְּמִיצָה) — חֶמֶץ, וְהָיָה אֲמָרוֹ 2
יִתְעַלֶּה: "לֹא תִאָּפֶה חֶמֶץ חֲלָקִים נִתְחִי אֶתָּה מֵאֲשִׁי" (וִיקְרָא 3
ו, י), כְּאִלוֹ אֲמַר שֶׁחֲלָקִים שֶׁהוּא שִׁירֵי הַמִּנְחָה לֹא יִאָּפֶה 4
חֶמֶץ. וְכֵן שְׁאָפֶה אוֹתוֹ חֶמֶץ — חֲבִיב מְלָקוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָה 5
הַמְּשָׁנָה (מִנְחוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ב), וְאָמַרְהָ: וְחֲבִיבֵין עַל 6
אֲפִיטָה. וְכֵן נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶתֶק ה' מִמִּנְחוֹת 7
(נח).

הַמִּצְוָה הַפ"ח — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ הַפְּהִינִים לְאָכַל שִׁירֵי 9
הַקּוֹמֵץ (מִהַ) מִנְחוֹת, וְהָיָה אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְהִנּוּתֶרֶת מִמֶּנָּה 10
יֹאכְלוּ אֲהֶרֶן וּבְנָיו מִצְוֹת תֹּאכַל" (שֵׁם ו, ט). וְלִשׁוֹן סִפְרָא 11
12 (פֶּרֶשׁת צו): "מִצְוֹת תֹּאכַל — מִצְוָה. כִּי־יֵצֵא בּוֹ: יְבִמָּה 13
יְבוּא עָלֶיהָ (דְּבָרִים כה, ה) — מִצְוָה", כְּלוּמַר: שֶׁאֲכִילַת 14
שִׁירֵי מִנְחוֹת הֵינּוּ כְּמוֹ בִּיאַת הַיְבִמָּה שֶׁהִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה 15
לֹא דְּבָר שֶׁל רְשׁוֹת בְּלִבְד. וְכֵן נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ 16
בְּמִקְוָמָם בְּמִסְכַּת מִנְחוֹת (עב): וְלִשׁוֹן הַתּוֹרָה הוּא שֶׁמִּצְוָה 17
זוֹ מִיִּחְדָּת בְּזָכְרִים, וְהָיָה אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "כָּל-זָכָר בְּכִנִּי 18
אֲהֶרֶן יֹאכְלֶנָה" (וִיקְרָא ו, יא).

הַמִּצְוָה הַפ"ג — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטְוִינוּ לְצִאֵת יְדֵי כָל- 19
הַקְּרָנוֹת הַמְּטֹלִים עָלֵינוּ בְּרֶגֶל הַרָאשׁוֹן שֶׁיַּעֲבִיר עָלֵינוּ 20
מִשְׁלֹשָׁה רִגְלִים כְּדִי שֶׁלֹּא יִחְלֹף רֶגֶל מִשְׁלֹשָׁה רִגְלִים, 21
אֲלֵא-אִם-כֵּן כְּבֹר הַקְּרִיב כָּל-קְרָבָן הַמְּטֹל עָלָיו. וְהָיָה 22
אֲמָרוֹ יִתְעַלֶּה: "לִשְׁכְּנוֹ תִּדְרָשׁוּ וּבִאֲתָ שְׁמָה וְהִבְאֵתָם שְׁמָה 23
עֲלֵתִיכֶם" (דְּבָרִים יב, הו). עַנִּין צוּוִי זֶה הוּא, שֶׁהוּא 24
אוֹמֵר: בְּזִמָּן שֶׁתְּבוֹא שְׁמָה — וְהָיָה בְּכָל-רֶגֶל מִשְׁלֹשָׁה 25
רִגְלִים (שִׁישׁ חוּבַת רֹאִיָּה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ) — חֲבִיב אֶתָּה 26
לְהִבִּיא כָּל-קְרָבָן הַמְּטֹל עָלֶיךָ. וְלִשׁוֹן סִפְרִי (פֶּרֶשׁת רֹאשׁ): 27
28 "וּבִאֲתָ שְׁמָה, וְהִבְאֵתָם שְׁמָה — לָמָּה נֵאָמַר? לְקַבֵּעַם 29
חוּבָה שִׂיבִיאוּ בְּרֶגֶל הַרָאשׁוֹן שֶׁפָּנַע בּוֹ". וְשֵׁם נֵאָמַר: 30
31 "אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוֹם 'כָּל תֵּאָחֵז' עַד שֶׁיַּעֲבִירוּ עָלָיו 32
רִגְלֵי שְׁנָה כְּלָה", כְּלוּמַר: אִם עֲבָרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רִגְלִים 33
וְלֹא הִבִּיא, אִזּוֹ יִהְיֶה עוֹבֵר עַל לֹא; אֲכָל אִם עֲבָר עָלָיו 34
רֶגֶל אֶחָד — הֵרִי זֶה עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה בְּלִבְד. וְכֵן נִתְבָּאֵר רֹאשׁ 35
הַשָּׁנָה (ו): אֲמַר רָבֵא: כִּי־זֶן שֶׁעוֹבֵר עָלָיו רֶגֶל אֶחָד עוֹבֵר 36
בַּעֲשֵׂה. וְאֲמָרוֹ בְּתִלְמוּד (שֵׁם צו): "מֵאִי טַעְמִיָּה דְּרַבִּי 37
מֵאִיר? (הַאֲמֹר: "כִּי־זֶן שֶׁעוֹבֵר עָלָיו רֶגֶל אֶחָד עוֹבֵר בִּיבֵל 38
תֵּאָחֵז" דְּקִתִּיב: וּבִאֲתָ שְׁמָה וְהִבְאֵתָם שְׁמָה (וּבִאִילוֹ אֲמַר 39
הַכְּתוּב): — כִּי אֶתִּית (כִּשְׁהִנֵּךְ בֵּא לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ) אֶתִּית (הַבֵּא 39
הַקְּרָנוֹת). וְכֵן אֲמָרִי: לַעֲשֵׂה הוּא דֵּאֲתֵא, הֵנָּה נִתְבָּאֵר

מקריבין אף-על-פי שאין בית (מקדש). וכבר נתבאר גם
דיני מצוה זו בפרק י"ג מן הכתובים (שם).

יום שלישי ז' אדר א' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה פט.

מצות עשה לט. כט.

מצות לא תעשה פא. מצות עשה ל.

המצוה הפ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהקריב שום
קרובן בחוץ, כלומר: חוץ לעזרה, וזה נקרא: "מצוה
בחוץ", והוא אמרו ותעלה: "השמר לך פן-תעלה עלתיך
בכל-מקום אשר תראה" (שם, יג). ולשון ספרי (פרשת
ראה שם): "אין לי אלא עולות, שאר קדשים מניין?
תלמוד לומר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצונו" (שם,
יד), ועדין אני אומר: עולה בעשה ולא-תעשה, שאר
קדשים לא יהיו אלא בעשה — תלמוד לומר: "ושם
תעלה עלתיך" (שם). עלה בכלל (של "כל אשר .. מצור")
היתה, ולמה יצאת (ונכתבה שוב במפורש)? להקיש אליה:
מה עולה שהיא מיוחדת שהיא בעשה ולא-תעשה, כך כל
שהוא בעשה הרי הוא בלא-תעשה". ואני אבאר לך
פסוק זה — אף-על-פי שהוא פשוט — כדי שיתבאר
הענין. והוא: שהעולה נאמר עליה פסוק להזהיר על
הקרבנה בחוץ, והוא אמרו ותעלה: "פן-תעלה עלתיך",
ובא פסוק אחר לצוות להקריב את-העולה בפנים והוא
אמרו ותעלה: "שם תעלה עלתיך" — וזו מצוה עשה
שמתקריב העולה במקום אשר יבחר ה'. אבל שאר קדשים
באו בעשה בלבד, שיקרבו בפנים, והוא אמרו: "ושם
תעשה כל אשר אנכי מצונו"; אלא שממה-שאמר: "שם
תעשה" משמע שבחוץ לא-תעשה — וככלל הוא אצלנו:
לאו הבא מכלל עשה, עשה הוא. וזהו אמרם כן (בספרי
הנ"ל): "ועדין אני אומר שאר קדשים לא יהיו אלא
בעשה", כלומר שיהא המקריב שאר קדשים בחוץ עובר
על לאו הבא מכלל עשה בלבד — ולפיכך אמר "ושם
תעלה עלתיך" כדי שישג ההקש ויהיו שאר קרבנות
בעולה: כשם שמקריב עולה בחוץ בלא-תעשה, כך שאר
קרבנות בלא-תעשה. והעובר על לאו זה כמזיד — ענוש
כרת; ובשוגג — חייב חטאת קבועה. ולשון הכרת
בפרשת אחרי מות אהרן במעלה בחוץ: "אשר-יעלה עלה
אז-יבא ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה'
ונכרת האיש ההוא מעמיו" (ויקרא יז, חט). ובספרא:
"ונכרת מעמיו" — ענש שמענו, אזהרה מניין? תלמוד
לומר: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". ולשון גמרא
זבחים (קו:). "העלאה, כתיב ענש וכתוב אזהרה; ענש
— כתיב: "ואל-פתח אהל מועד וגו' ונכרת"; אזהרה
— דכתיב: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". וכבר נתבאר
דיני מצוה זו בפרק י"ג מן הכתובים (שם).

המצוה הפ"ה — הצווי שנצטוינו להביא כל
מה-שנתחייבנו — חטאת ועולה ואשם ושלמים —
לבית-הבכירה, אף-על-פי שהם בחוצה לארץ, כלומר:
אף-על-פי שנתחייבנו בהם בחוצה לארץ, הרי נצטוינו
להביאם לבית הבכירה. וחובה להעלותם על אף רחוק
הדרך (ואינו רשאי לפדותו), והוא אמרו ותעלה: "רק
קדשיך אשר-יהיו לך ויגדריך תשא ובאת אל-המקום"
(שם, כו). ולשון ספרי (פרשת ראה): "רק קדשיך" —
אינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ, "תשא ובאת" —
מלמד שחייב בטפול הבאתו עד שיביאנו לבית הבכירה.
ונתבאר שם, שנה אינו מדבר אלא בחטאת ואשם ועולה
ושלמים שנתחייב האדם.

המצוה המשלימה תשעים — האזהרה שהזהרנו
מלשחוט שום דבר מן-הקדשים בחוץ, וזה נקרא: "שוחט
בחוץ", וכשמנו בריש פרשות (פרק א משנה א) כל-מחייב
כרת, מנו השוחט והמעלה — שנים. וזה שהשוחט בחוץ
חייב כרת אף-על-פי שלא העלה (למזבח — הקריב), אלא
מששחט בלבד, הוא לשון התורה, והוא אמרו ותעלה:
"אשר ישחט שור או-כשב או-עז במחנה או אשר ישחט
מחוץ למחנה ואל-פתח אהל מועד לא הביאו להקריב
קרובן לה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת" (ויקרא
יז, גיד). והאזהרה שלו, כלומר: האזהרה על שחיטת
קדשים בחוץ אינה בפרוש, אבל נלמדת בדין: "לא ענש
הכתוב אלא-אם-כן הזהיר", כפי הכללים שקבענו
בהקדמות שהקדמנו למצות אלו (בכל יד). וזה לשון גמרא
זבחים (קו:). השוחט והמעלה בחוץ — חייב על השחיטה
והעלאה. בשלמא 'העלאה' כתיב ענש וכתוב
אזהרה; ענש — "ואל-פתח אהל מועד לא יבאנו ונכרת"
(שם); אזהרה — "השמר לך פן-תעלה עלתיך". (דברים
יב, יג) וכדברי אבין, דאמר רבי אבין אמר רב לזא:
כל-מקום שנאמר: "השמר", "פן" ו"אל" — אינו אלא
מצוה לא-תעשה; אלא שחיטה בשלמא ענש כתיב:
"ואל-פתח אהל מועד לא הביאו ונכרת", אלא אזהרה
מנא לן? ואחר משא ומתן מרבה החלט הדבר בלשון זה,
אמרו (נאמר בפסוק): "שם תעלה ושם תעשה" — מקיש
עליה לעשיה: מה עליה ענש והזהיר, אף עשיה ענש
והזהיר. יורו באמרם "שם תעלה ושם תעשה" על אמרו
ותעלה: "שם תעלה עלתיך" (שם, יד) — וזו היא
ההקדמה, כלומר: ההקדמה על גבי האש; ואמר: "שם
תעשה כל אשר אנכי מצונו" (שם) — זה כולל ההקדמה
והשחיטה, לפי שהוא גם צוה בשחיטה. ודע שהשוחט
בחוץ בשוגג — חייב גם הוא חטאת קבועה. וממה-
שאמה צריך לדעת, שהמקריב קדשים בזמן הזה חוץ
למקום העזרה — חייב כרת. ובפרוש אמרו (שם קו:):
"המעלה בחוץ בזמן הזה רבי יוחנן אומר: חייב". וכן
הלכה, מפני שהוא ראוי לקרב, לפי שהכלל הנכון אצלנו:

1 וכבר נתבאר פל' דיני מצוה זו בפ'ק ח' ממנחות (פו).
2 ובפ'ק א' מיומא (יד) ובמקומות במסכת תמיד.
3

4 **המצוה המשלימה ארבעים** — הצווי שנוצטוינו
5 שיקריב כהן גדול בכל-יום תמיד, מנחה בבקר ובין
6 הערבים, והיא הנקראת: תבתי כהן גדול (כי נעשית
7 במחבת), ונקראת גם: מנחת כהן משיח. והוא אמרו
8 יתעלה: "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה'" (ויקרא ו, 1).
9 (ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ומתי קרבה ואיך קרבה
10 בפ'ק ו' (עד): ובפ'ק ט' (פו): ממנחות ובמקומות ביומא
11 (לד). ותמיד.

12 **המצוה המ"א** — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
13 בכל-יום שבת נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו מוסף
14 שבת. והוא אמרו יתעלה: "וביום השבת שני-קבשים"
15 (במדבר כח, ט). וכבר נתבאר סדר הקרבנות בפ'ק ב'
16 מיומא (כו) ובתמיד.

17 **המצוה הכ"ז** — הצווי שנוצטוינו לשים לחם הפנים
18 (שתיים עשרה חלות "שיש להם פנים") לפני ה' תמיד, והוא
19 אמרו יתעלה: "ונתת על-השלחן לחם פנים לפני תמיד"
20 (שמות כה, ל). וכבר ידעת לשון התורה בנתינת לחם חדש
21 כל-שבת, ושיהא עמו לבונה, ושיאכלו הכהנים מה-
22 שנועשה בשבת הקודמת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
23 בפ'ק י"א ממנחות (צד).

24 **המצוה המ"ב** — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
25 בכל-ראש-חדש נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו
26 מוסף ראש-חדש. והוא אמרו יתעלה: "ובראשי חדשיכם
27 וגו'" (במדבר כח, יא).

יום חמישי ט' אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה מג. מד.

מה. מז. מח. נ. נא.

66 **המצוה המ"ג** — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
67 נוסף על התמיד בכל-שבועת ימי הפסח — וזהו מוסף
68 חג המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבועת ימים תקריבו
69 אשה לה'" (ויקרא כג, לו).

70 **המצוה המ"ד** — היא מנחת העמר (שם מדה — וכר
71 היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה שנוצטוינו להקריב
72 מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה קבש
73 כן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר
74 ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא
75 הנקראת: "מנחת כפורים", ועליה הרמז באמרו יתעלה:
76 "ואם-תקריב מנחת כפורים לה' אביב קלוי באש גרש
77 פרמל" (שם ב, יד). ולשון המקלפת (פרשת יתרו): "כל-אם

1 **המצוה הל"ט** — הצווי שנוצטוינו להקריב במקדש
2 שני קבשים בכל-יום, ואלה נקראים "תמידין", והוא
3 אמרו יתעלה: "שנים ליום עלה תמיד" (במדבר כח, ג).
4 וכבר נתבאר דיני מצוה זו וסדר הקרבנות וצויותם
5 בפ'ק ב' מיומא (כו) ובמסכת תמיד.

6 **המצוה הכ"ט** — הצווי שנוצטוינו להקריב אש על
7 המזבח בכל-יום תמיד, והוא אמרו: "אש תמיד תוקד
8 על-המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, 1) — וזה לא יתכן אלא
9 במה שצוה להתמיד ולשים את-העצים בכל-בקר ובין
10 הערבים, כמו שנתבאר בפ'ק ב' מיומא (כו) ובמסכת
11 תמיד (פרק ב). ובפרוש אמרו (יומא כא:): "אף-על-פי
12 שהאש יורדת מן-השמים, מצוה להביא מן-ההדיוט".
13 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק ד' מכפורים (שם כה).
14 ובפ'ק ב' מתמיד, רצוני לומר מצות מערכות האש
15 הנעשית בכל-יום במזבח.

16 **המצוה הפ"א** — האזהרה שהזהרנו מלכבות אש
17 המזבח, והוא אמרו יתעלה: "אש תמיד תוקד על-
18 המזבח לא תכבה" (שם). ובספרא (פרשת צו): "לא תכבה
19 — מלמד שקל-המכבה עובר בלא-תעשה"; וכל-העובר
20 על לאו זה וכבה אפלו גחלת אחת מגחלי המזבח —
21 לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק י' מנבחים
22 (צא).

23 **המצוה המשלימה שלשים** — הצווי שנוצטוינו
24 הכהנים להסיר את-הדשן (האפר) בכל-יום מעל גבי
25 המזבח וזהו שקוראים: "תרומת הדשן", והוא אמרו
26 יתעלה: "ולבש הכהן מדו בד ומכנסיו בד וגו' והרים
27 את-הדשן" (שם, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה
28 מקומות במסכת תמיד (פרק א משנה ד) וכפורים (כ).

יום רביעי ח' אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה כח. כה. מ. מא.

כז. מב.

29 **המצוה הכ"ח** — הצווי שנוצטוינו הכהנים לתן את-
30 הקטרת בכל-יום פעמים על מזבח הזהב, והוא אמרו
31 יתעלה: "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר
32 בהיטיבו את-הנרות יקטירנה ובהעלת אהרן את-הנרות בין
33 הערבים יקטירנה" (שמות ל, זח). וכבר נתבאר דיני
34 קטרת זו וצויותה ותאור ההקטרה בה בכל-יום בריש
35 כנרת (ו) ובמקומות במסכת תמיד (פרק ג משנה ח ועוד).

36 **המצוה הכ"ה** — הצווי שנוצטוינו הכהנים להדליק
37 הנרות (המנורה) תמיד לפני ה', והוא אמרו יתעלה:
38 "באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-הערת יצרן אתו
39 אהרן ובניו" (שם כז, כא) — וזהו מצות הטבת הנרות.

יום שישי י' אדר א' ה'תשע"ט

מצות עשה קסא.

מצות לא תעשה קמ.

המצוה הקס"א — הצווי שנוצטוינו בספירת העמר, 44
 והוא אמרו יתעלה: "וספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא 45
 כג, טו). דע, שכתבו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה 46
 שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ), 47
 כך חייב כל אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום 48
 ושבוש שבוש, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז), 49
 ואמר: "שבועה שבעת תספור לך" (דברים טז, ט), כשם 50
 שמניין השנים והשמישים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך 51
 ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי שנקדמי 52
 — כמצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטען 53
 אומרם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות טו): "מצוה למני 54
 (למנות) יומי ומצוה למני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי 55
 מצוות — לפי שכל חלק וחלק מחלקי איזו מצוה שיש לה 56
 חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אבל היו נעשות 57
 שתי מצוות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא): מנין הימים מצוה, 58
 ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלה ממי שמדקדק 59
 בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כך וכך, אין לשון 60
 זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני עצמה. וראיה 61
 ברינה על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה אחת), זה שאנו 62
 מונים גם את השבועות בכל-לילה באמרנו, שהם כך וכך 63
 שבועות וכך וכך ימים, ואילו היו השבועות מצוה בפני 64
 עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא בליילי השבועות בלבד, 65
 ואז היו להן שתי ברכות: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על 66
 ספירת ימי העמר" ו"על ספירת שבועי העמר", ואין הדבר 67
 כן, אלא המצוה היא ספירת העמר — ימיו ושבושיו, כמו 68
 שצוה. ואין הנשים חייבות במצוה זו. 69

המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה 70
 שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא 71
 שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר 72
 במסכת בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרבן אחר 73
 שחיטתו בדרך מדרכי הפסול המונעים אכילתו, והוא 74
 שנגמר: "לא תאכל כל-תועבה" (שם יד, ג). ולשון ספרי 75
 (פרשת ראה שם): "לא תאכל כל-תועבה" בפסולי 76
 המקדשין הפתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר 77
 בן-יעקב אומר: מנין לצורם (חותך) באזן הבכור ואכל 78
 ממנו שעובר בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לא תאכל 79
 כל-תועבה"; ומי שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה 80
 זו במסכת בכורות. 81

יום ש"ק י"א אדר א' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה קלב.

המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את- 82

1 ואם שבתורה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד
 2 מהם הוא: ואם תקריב מנחת בכורים". אמרו: "חובה.
 3 אמה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר:
 4 תקריב את מנחת בכורך — חובה ולא רשות". וכבר
 5 נתבאר דיני מצוה זו כלם בשלמות בפרק י' ממנחות.

6 המצוה המ"ה — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
 7 מוסף גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז
 8 בניסן, וזהו מוסף עצרת (חג השבועות), והוא הנזכר בספר
 9 "במדבר-סיני". והוא אמרו: "וביום הבכורים בהקריבכם
 10 מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח"
 11 (במדבר כח, כ"ב).

12 המצוה המ"ו — הצווי שנוצטוינו להביא שתי לחם
 13 חמץ למקדש עם הקרבנות הקתובים שהם באים בגלל
 14 הלחם ביום עצרת הקבוע (ביום החמישים לעומר),
 15 ולהקריב הקרבנות כמו שפרש הפתוב בויקרא (כג,
 16 יח"ט). ואוכלים הפתנים שתי הלחם אחר הנפתן עם
 17 כבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו
 18 לחם תנופה שתי שני עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר
 19 נתבאר בפרק ד' ממנחות (מה): שרקבן זה הבא בגלל
 20 הלחם חלוק ממוסף היום ושנה זולת (קרבן שונה מזה).
 21 וכבר בארנו את-זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד'
 22 משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבאר בפרק ד' ופרק
 23 ה' ופרק ח' (ט) ופרק י"א ממנחות.

24 המצוה המ"ז — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
 25 נוסף (על התמידין ועל מוסף ר"ח) — ביום א' בתשרי, והוא
 26 מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ובחדש השביעי
 27 באחד לחדש וגו' ועשיתם עלה לריח ניחח לה'" (במדבר
 28 כט, א"ב).

29 המצוה המ"ח — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
 30 נוסף ביום העשירי בתשרי, והוא אמרו יתעלה:
 31 "ובעשור לחדש השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח
 32 ניחח" (שם, ד"ח).

33 המצוה המשלימה חמשים — הצווי שנוצטוינו
 34 להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה:
 35 "והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה'" (שם, יג), וזהו
 36 מוסף חג.

37 המצוה הנ"א — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
 38 נוסף ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני
 39 עצרת. ומה-שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו,
 40 נבדל מכל-ימי סוכות, הוא שהכלל אצלנו: שמיני עצרת
 41 רגל בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח), שהוא "רגל
 42 בפני עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הגה זו ראיה
 43 שרקבנו חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

16 זבחו שִׂיֵאכֶל מִמֶּנּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁהוּא
17 מִתְקַלָּק בְּמַחֲשָׁבָה זו, וְהַאוֹכֵל מִמֶּנּוּ אַחֵר מִחֲשָׁבָה זו —
18 חֵיב כֶּרֶת, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְהִנָּפֵשׁ הָאֶכְלָת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִּשָּׂא",
19 וְאָמַר בְּנוֹתָר: "וְאֶכְלִי עֹנֵנִי יִשָּׂא כִּי־אֶת־קֹדֶשׁ ה' חָלַל
20 וְנִכְרַתָּה" (שם יט, ח). וּבִגְמָרָא כְּרִתוֹת (ה). אָמְרוּ: "אֵל תְּהִי
21 גְזֵרָה שְׁוֶה קָלָה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁתִּהְיֶה פָּגוּל אֶחָד מִגּוֹפֵי תוֹרָה וְלֹא
22 לְמַדּוֹ הַכְּתוּב אֵלָּא בְּגִזְרָה שְׁוֶה דִּילָף (שְׁנַלְמַד) עֹזֵן עֹזֵן
23 מִנוֹתָר: כְּתִיב הֵכָא (ב"פגול) "וְהִנָּפֵשׁ הָאֶכְלָת מִמֶּנּוּ עֹנָה
24 תִּשָּׂא", וְכִתִּיב הֵתָם (ב"נותר) "וְאֶכְלִי עֹנֵנִי יִשָּׂא" — מָה
25 לְהֵלֵךְ כְּרִת אֶף כָּאֵן כְּרִת, וְגַם הַאוֹכֵל פָּגוּל בְּשִׁנְגָּה —
26 יָבִיא חֲטָאת קְבוּעָה. וְכִבְר נִתְבָּאֲרוּ דִּיגִי הַפָּגוּל וְהַנּוֹתָר
27 בְּמִקּוֹמוֹת שׁוֹנִים בְּסֵדֶר קִדְּשִׁים.

1 הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו המחשבה
2 בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו, שחשב האיש שעסק
3 בהקרבתו שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי
4 להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבארנו ובררנו (ב"פירוש
5 המשניות) בפרק ב' מזהבחים. והאזהרה על אכילת פגול
6 זה היא אמרו: "לא־יאכל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם". (שמות כט, לג),
7 כמו שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל אֶת־הַעֲנֵשׁ
8 לַמִּדְנֵה מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּגוּל בְּפִרְשֵׁת צוֹ אֶת־אֲהֲרֹן: "וְאִם
9 הָאָכַל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר־זֶבֶח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרָצָה
10 הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פָּגוּל יִהְיֶה וְהִנָּפֵשׁ הָאֶכְלָת מִמֶּנּוּ
11 עֹנָה תִּשָּׂא" (ויקרא ז, יח). וְכֵּן הַקְּבָלָה בְּפִרְשֵׁת פְּסוּק זֶה,
12 שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּקִרְבֵּן שֶׁנִּתְקַלְקֵל בּוֹ הַמַּחֲשָׁבָה בְּשִׁעַת
13 הַקְּרִבָּתוֹ וְהוּא הַנִּקְרָא: פָּגוּל, וְשֶׁאָמְרוּ "הָאָכַל יֵאָכֵל" אֵין
14 כְּוִנָּתוֹ אֵלָּא אִם חָשַׁב עָלָיו שִׂיֵאכֶל מִמֶּנּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי.
15 אָמְרוּ (זבחים כט.): "כֹּף (הטָה) אֲזִנְךָ לְשִׁמוֹעַ, בְּמַחֲשָׁב עַל

אגרות קודש

ב"ה, ז' אדר, תשיכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי ובמענה לשאלתו אם בלימודו פרק תניא בכל יום, די לצאת בזה
חיוב לימוד פנימיות התורה.

ולפלא הספק בכגון זה, שהרי כלל הוא בכל מצות התורה, שצ"ל "כמאן דבעי לו למיעבד",
ובודאי שיכול ללמוד ולהבין ולהשכיל בעוד ספרים דתורת החסידות ובפרט ע"פ המבואר ברשימת
כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל (נדפס בספר קיצורים והערות לספר התניא), שספר התניא לגבי שאר
ספרי החסידות הוא כענין תושב"כ לתושבע"פ, שמהנקודות בזה ובלשון רבנו הזקן באגה"ק שלו,
שהענינים שבתורה שבכתב ואפילו מצותי אינן גלויות וידועות ומפורשות אלא ע"י תורה שבע"פ (ענין
שם סי' כ"ט בארוכה).

שעדי"ז הוא גם בנוגע לתורת החסידות, וק"ל.

ולכתבו הספרים הנמצאים ת"י וכו' - הרי דר הוא בתוככי אני"ש בעיה"ק ירושלים ת"ו
ומפורסם מאמר חז"ל, במעלת זה שיש לו ספרים ומשאילן לאחרים.

ולכתבו בסיום מכתבו, שהרי הזהר וכתבי האריז"ל ג"כ מכונים פנימיות התורה, ומהו
ההדגשה שפנימיות התורה נתגלתה בתורת החסידות.

גם שאלה זו תמוה, שהרי הנראה במוחש אין צריך עדות וביאור, כוונתי, שכשמדמים הבנת
ענין כפי שלומדים אותו בזהר ולאחרי זה הבנתו כפי שהוא מבואר בתורת החסידות, ועדי"ז בנוגע
לכתבי האריז"ל [ולדוגמא לימוד ענין המבואר בביאורי הזהר ולפני זה בזהר עצמו, והוא בדוגמת דבר
שילמוד רק המשנה בלי הגמרא ומפרשי, ואין להאריך בדבר הפשוט.

התקוה שהשתתף בהתועדות דיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, עשירי בשבט, שמסר
נפשו על הפצת לימוד האמור אף שאינו מזכיר במכתבו עדי"ז.

בברכה לבשו"ט.

ירמיה פרק ט א-ח

א מִי־יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלֹן אֲרָחִים וְאֶעֱזֹבָה אֶת־עַמִּי וְאֶלְכָה מֵאַתָּם כִּי כָל־מִנְאִפִּים עֲצַרְתָּ בְּגָדִים:
 ב וַיִּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם קִשְׁתָּם שֶׁקֶר וְלֹא לְאַמוּנָה גָּבְרוּ בְּאַרְצָן כִּי מִרְעָה אֶל־רָעָה | יֵצְאוּ וְאֵתִי לֹא־יִדְעוּ
 נֶאֱמַר־יְהוָה: ג אִישׁ מִרְעָהוּ הִשְׁמָרוּ וְעַל־פְּלִאֲתָא אֶל־תִּבְטְחוּ כִּי כָל־אֶחָ עֲקֹב יַעֲקֹב וְכָל־רָע רָכִיל יִהְיֶה:
 ד וְאִישׁ בְּרַעְיוֹ יִהְיֶה וְאִמָּת לֹא יִדְבְּרוּ לְמַדּוֹ לְשׁוֹנָם דְּבַר־שֶׁקֶר הֵעוּהוּ נִלְאוּ: ה שְׂבַתְךָ בְּתוֹךְ מְרִמָּה
 בְּמִרְמָה מֵאַנּוּ דַּעַת־אוֹתִי נֶאֱמַר־יְהוָה: ו לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַנְּנִי צוֹרֶפֶם וּבְחִנְתִּים כִּי־אֵיךְ אֶעֱשֶׂה
 מִפְּנֵי בַת־עַמִּי: ז חֵץ (שׁוֹחַט) שְׁחוֹט לְשׁוֹנָם מְרִמָּה דְּבַר בְּפִיו שְׁלוֹם אֶת־רַעְיוֹהוּ יִדְבֵּר וּבִקְרָבוֹ יֵשִׁים
 אֲרָבוֹ: ח הֶעֱלֵאֲלָה לֹא־אֶפְקֹדְכֶם נֶאֱמַר־יְהוָה אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּפָּה לֹא תִתְּנֶקֶם נַפְשִׁי:

רש"י

יושבים חושבין מחשבות מרמה ובמרמה החליפו
 יראתי ומאנו דעת אותי: במרמה. בשביל המרמה:
 (ו) הנני צורפם. ביסורין: מפני בת עמי. מן קדם חובי
 כנישתא דישראל: (ז) חץ שחוט לשונם. משוך כמו
 זהב שחוט (מלכים א י) וכן ושחטה שטים (הושע ה)
 טרייט בלע"ז, לישנא אחרינא ל' שחיטה ממש
 טראנקא"ט בלעז וכן חבירו מנחם וכן ת"י כגיר די
 מחריף: ובקרב. ת"י ובמעוה:

(א) עצרת בוגדים. כנסיות בוגדים: (ב) וידרכו. לשון
 זה נופל בהזמנת הקשת לירות חץ וקשת הי'
 ארבלישט"א בלע"ז, וברגלים דורכין אותה לכך קורא
 אותה דריכה והנביא המשיל לשונם לקשת שקר שדרכו
 לשונם קשת בשקר: מרעה אל רעה. מעבירה אל
 עבירה: (ג) עקוב יעקב. ארוב יארום: (ד) העוה נלאו.
 יגעו וטרחו לעוות את דרכם: העוה. כמו הכבד את לבו
 (שמות ח) להעוות: (ה) שבתך בתוך מרמה. כשהן

מצודת ציון

(א) מלון. מקום ללון: אורחים. הולכי אורח: עצרת. קבוצת
 וכן קראו עצרה (יזאל ב): (ב) וידרכו. הדרך לדרך ברגל על
 הקשת למתחו היטב לירות למרחוק: (ג) עקוב יעקב. ענין
 עיקום ועיוות, וכן והיה העקוב למישור (ישעיה מ): (ד) יתהללו.
 ענין לעג כמו הנה התלת בי (שופטים וז): למדו. ענין ההרגל
 כמו פרה למד מדבר (לעיל ב): העוה. מל' עיוות ועיקום: נלאו.
 ענין יגיעה כמו ונלאתי כלכל (לקמן ב): (ו) צורפם. ענין זיקוק:
 ובחנתים. מל' בחינה: (ז) שחוט. משוך כמו זהב שחוט (מ"א
 י. ארבו. מל' מארב. ח) אפקד. ענין השגחה כמו פקדו נא
 וראו (ש"א יד):

יעקם ויעוות דרכו מול אחיו: רכיל יהלך. מדבר רכילות על רעהו: (ד) ואיש. כל איש מהתל ומלעיג ברעהו: למדו. הרגילו
 את לשונם לדבר שקר כי מתמידים בזה: העוה נלאו. כאילו נתיגעו לעוות דרכם כי הרבה עיוות עשו והוא ענין מליצי:
 (ה) שבתך בתוך מרמה. ר"ל המרמה מקפת אותך מסביב וכאילו א"ל לך להפרד ממנו ובעבור עסקם במרמה ממאנים לדעת
 אותי כי המרמה נוה להם מלדעת את ה': (ו) צורפם ובחנתים. כדרך הכסף שצורפים אותו בכור להסיר הסיג ולבחון הכסף
 הטוב הוא אם רע כן אביא עליהם פורעניות למרק ולהסיר מהם סיגי העון: כי איך אעשה וכו'. ר"ל אם אניחם להיות משוקעים
 בעון הלא המה עדת עמי וראויים המה להיות עם קדוש אם אעשה עמהם כלייה הלא המה עדת עמי ורחמי עליהם ולכן אצורפם
 ביסורים למרק מהם העון למען ישארו מנוקים מעון: (ז) חץ שחוט לשונם. נדמה לשונם לחץ הנמשך על יתר הקשת כי
 בלה"ר הורגים למרחוק כמו חצי הקשת: מרמה דבר. כל אחד מדבר מרמה כי בפיו ידבר שלום עם רעהו ובקרב לבו ישים
 מארב עליו: (ח) העל אלה. וכי על מעשים כאלה לא אשגיח במ להפרע מהם: אם בגוי. וכי בגוי אשר וכו'.

מצודת דוד

(א) מי יתנני במדבר. מי יתן לי לצרכי להיות במדבר מקום
 מלון להולכי אורח: ואעזבה. אז הייתי עוזב את עמי ללכת
 מאתם אל מלון המדבר: עצרת. קבוצת אנשים בוגדים:
 (ב) וידרכו. הזמינו את לשונם שהיא להם לקשת להרוג
 אנשים ממרחק כמו שהורגין בקשת אותם הזמינו לדבר שקר
 ולפי שהמשילם לקשת אמר לשון הדרכה הנופל בקשת: ולא
 לאמונה גברו בארץ. מה שמקצתן מתגברים על קצתם אין
 דעתם למען תחזק ידם לעשות אמונה: כי מרעה וכו'. כי
 יוצאים מעבירה אחת אל עבירה שנית ואינם נותנים לב לדעת
 אותי ולעשות אמונה: (ג) השמרו. היו נשמרים זה מזה לבל
 הגלות מסתרי לבבו: ועל כל אח. על שום אח: עקוב יעקב.

איכה פרק ג אי

א אני הגבר ראה עני בשבט עברתו: ב אותי נהג וילך חשך ולא אור: ג אך בי ישב יחפך ידו פל'היום: ד בלה בשרי ועורי שבר עצמותי: ה בנה עלי ויקף ראש ותלאה: ו במחשפים הושיבני כמתי עולם: ז גדר בעדי ולא אצא הכבד נחשתי: ח גם פי אועק ואשוע שתי תפלתי: ט גדר דרכי בגזית נתיכתי ענה: י דב ארב הוא לי (אריה) ארי במסתרים: יא דרכי סורר ופשחני שמני שמם: יב דרך קשתו ויצביני כמטרא לחץ: יג הביא בכליותי בני אשפתו: יד הייתי שחק לכל'עמי נגינתם פל'היום: טו השביעני במרוצים הרוני לענה: טז ויגרם כחצץ שני הכפישני באפר: יז ותזנה משלום נפשי נשיתי טובה: יח ואמר אבד נצחי ותחלתי מיהוה: יט זכרעני ומרודי לענה וראש: כ זכור תזפור (ותשיח) ותשוח עלי נפשי: כא זאת אשיב אל'לפי על'פן אוחיל: כב חסדי יהוה פי לא'תמנו פי לא'כלו רחמי: כג חדשים לבקרים רבה אמונתך: כד חלקי יהוה אמרה נפשי על'פן אוחיל לו: כה טוב יהוה לקו' לנפש תדרשנו: כו טוב ויחיל ודומם לתשועת יהוה:

רש"י

הגומות שחופרים בקרקע והחצץ נכנס לתוכה כשאמר הקב"ה ליחזקאל (יחזקאל יב) עשה לך כלי גולה לשנות בו ללוש בתוכו חרדה קטנה כדי שילמדו הם ויעשו כן כענין שנאמר (שם כ"ד) והיה יחזקאל לכם למופת והם היו משחקים עליו ולא עשו כן לסוף נשתברו שיניהם: הכפישני. כפה אותי באפר ככלי הכפוי על פיו ארנ'טיר בלעז ויש דומה במשנה (יבמות ק"ו) פישון הגמל במדה הכפושה מדד: (יח) ואמר אבד נצחי. אמרתי בלבי ברוב צרותי אבד עולמי וסברי: (יט) ומרודי. קומפלוויינט בלעז: (כ) זכור תזכור. נפשי את עניי ומרודי ותשוח עלי כך הוא פשוטו לפי ענין שיטת המקרא, ומ"א זכור תזכור ידעתי שסופך לזכור את העשוי לי אבל תשוח עלי נפשי להמתין עד זמן הזכירה, ומכאן ייסד הפייט בזאת ידעתי כי יש לך לזכור אבל תשוח עלי נפשי עד שתזכור: (כא) זאת אשיב אל לבי. אחר שאמר לי לבי אבדה תחלתי מה', אשיב זאת ללבי ואוחיל עוד ומה היא זאת שאשיב אל לבי: (כב) חסדי ה' כי לא תמנו. וכל הענין עד מה יתאונן וגו': כי לא תמנו. כמו כי לא תמו, ויש מפרשים כי לא תמנו כמו (במדבר טז) האם תמנו לגוע, חסדי ה' הם אשר לא תמנו ולא כלינו בעונינו: (כג) חדשים לבקרים. מתחדשים הם חסדיך מיום אל יום: רבה אמונתך. גדולה היא הבטחתך ודבר גדול הוא להאמין בך שתקיים ותשמור מה שהבטחת לנו: (כד) חלקי ה' אמרה נפשי. ה' מנת חלקי, ודין הוא שאוחיל לו: (כו) טוב ויחיל ודומם. וי' של ויחיל יתירה כמו וי' של (בראשית ל"ו) ואיה וענה, טוב שיחול אדם וידום יצפה לתשועת ה':

(א) אני הגבר ראה עני. היה מתאונן ירמיה לומר אני הגבר ראה עני אשר ראה עוני מכל הנביאים שנתנבאו על חורבן הבית שבימייהם לא נחרב הבית כ"אם בימי: בשבט עברתו. של רודה ומכה הוא הקב"ה: (ג) אך בי ישוב. אני לבדי לוקה תמיד כי כל תשובות מכותיו עלי: (ד) בלה בשרי. כמו (ישעיה מ) לבול עץ, ד"א בלה בשרי ועורי כמו (ישעיה נא) והארץ כבגד תבלה, כלומר שכבו לארץ חוצות נער וזקן לא היה להם כר וכסת ובלה בשרם כשהם גולים: (ה) ויקף. הקיפני: ראש ותלאה. כמו (דברים כט) ראש ולענה, ומדרש אגדה ראש זה נבוכדנצר לגלות יהויכין, ותלאה נבזוראדן שגמר המכה בימי צדקיהו והלאני: (ז) גדר בעדי. עשה חומה לנגדי להיות כלוא: ולא אצא. הושיב סביבותי מחנות וגייסות של אורבים: הכבד נחשתי. עשה לרגלי נחושתים כבדים שלא אוכל לילך פיר'יש בלעז: (ח) שתי תפלתי. סתם חלונות הרקיע בפניה: (ט) נתיבותי עוה. אם באתי לצאת איני יוצאה בדרכים הסלולים בדרך ישרה מפני האויבים ואצא דרך עקלתון: (י) דוב אורב הוא לי. הקב"ה נהפך לי לדוב אורב: (יא) דרכי סורר. לשון סירים קוצים סורר קוץ אותם מפזר קוצים בדרכי: ופשחני. לשון פיסוק הרגלים שהעובר על הדרכים שאין מופנים צריך להרחיב צעדיו ויש דוגמא בלשון גמרא האי מאן דפשו דיקלא: (יב) ויצביני כמטרא. העמידני לנגד חציו לירות בי כמטרא אשני'לא בלעז: (יג) בני אשפתו. חצים שנותנין בתוך אשפה שקורין קויכ'רא: (טז) ויגרם. וישבר, ודוגמתו (תהלים קיט) גרסה נפשי וכן (ויקרא ב) גרש כרמל: בחצץ. אבנים דקים שבתוך העפר שהיו לשין עיסתן הגולי' בתוך

מסכת בבא בתרא פרק ראשון

א השתתפין שרצו לעשות מחצה בחצר – בונין את הכתל באמצע. מקום שנהגו לבנות גויל, גזית, פפיסין, לבנים – בונין; הכל כמנהג המדינה. בגויל – זה נותן שלשה טפחים, וזה נותן שלשה טפחים; בגזית – זה נותן טפחים ומחצה, וזה נותן טפחים; בפפיסין – זה נותן טפחים, וזה נותן טפחים; בלבנים – זה נותן טפח ומחצה, וזה נותן טפח ומחצה. לפיכך אם נפל הכתל – המקום והאבנים של שניהם.
ב וכן בגנה, מקום שנהגו לגדור – מחיבין אותו; אבל בבקעה, מקום שנהגו שלא לגדור – אין מחיבין אותו; פירוש ברטנורא

א השתתפין שרצו לעשות מחיצה. בחצר שאין בה דין חלוקה מיירי, שאין בה כדי ארבע אמות לכל אחד מן השותפין. להבי תני שרצו למשמע דוקא שניהם רוצים. אבל אין אחד מהם יכול לכופ את חברו. דאילו בחצר שיש בה דין חלוקה, כל אחד יכול לכופ את חברו לחלוק. והשתא אשמועינן דכיון שרצו לחלוק והחזיק כל אחד מהם ברוח המגיע לו כפי מה שנתפשו, בונין את הכותל באמצע. שזה נותן מחלקו חצי מקום עובי הכותל וכן זה: גויל. אבנים שאינם משופות ומתוקנות: גזית. אבנים משופות ומגוררות במנייה: פפיסין. אריה. שהוא חצי לבנה, והוא טפח ומחצה. והלבנה שלשה טפחים: הכל כמנהג המדינה. הכל לאתויי אתרא דנהני לעשות מחיצה בלולבי גפנים וענפי עצים, שעושים כפי המנהג. ובלבד שתהא המחיצה עבה שלא יוכל אחד מהם להביט בשל חברו, דהיזק ראייה שמוי היזק. וגובה הכותל והמחיצה אין פחות מארבע אמות: זה נותן שלשה טפחים. שכותל הגויל צריך טפח יותר מכותל הגזית בשביל ראשי האבנים שבולטות לחוץ שאינן חלקות: ובכפופים זה נותן טפחים. שעובי כותל הכפופים טפח יותר מעובי כותל הלבנים, לפי שמשים אריה מכאן ואריה מכאן, שהם שלשה טפחים וטפח באמצע שנותן שם מיט לחברו. וכותל העשוי מלבנים נותן לבניה שלימה לעובי הכותל שהיא שלשה טפחים ואין צריך מיט באמצע: המקום והאבנים של שניהם. הא קמשמע לן דאע"ל דנפלו האבנים לרשותא דחד מיניה, אי נמי דקדים חד ופניניה לרשותיה מהו דתימא להוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה. קמ"ל:

ב וכן בגינה, הכי קאמר, וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור הוא, ומחייבים אותו שלקח מקום שם לגדור: אבל בבקעה. סתם, הרי הוא כמקום שנהגו שלא לגדור, ואין מחייבים אותו. אלא אם רצה חברו לגדור, כונס בתוך שלו; ועושה לו חזית. סימן, להיכר שהכותל שלו. והסימן מפרש בגמרא, שטח

משניות מבוטאות – קהתי

י' ו' ר' א' ש' ו'
באור משנה א

טפחים – כל אחד נותן מחלקו בחצר בשביל בנין הכותל שלושה טפחים, לפי שרוחב כותל אבנים של גויל ששה טפחים, הואיל ויש להן בליטות: בגזית – אם בונים את הכותל באבנים מסותתות שאין להם בליטות; זה נותן טפחים ומחצה, וזה נותן טפחים ומחצה – שרוחב כותל של גזית אינו אלא חמישה טפחים: בפפיסין – בכותל של חצאי לבנים, זה נותן טפחים, וזה נותן טפחים – כל אחד נותן שני טפחים, שכן חצי לבנה (אריז) הוא טפח ומחצה, ומחברים שני חצאי לבנים על ידי שנותנים טפח מיט ביניהם, ונמצא רוחב הכותל ארבעה טפחים: בלבנים – בכותל של לבנים שלמות, זה נותן טפח ומחצה, וזה נותן טפח ומחצה – כל אחד נותן מחלקו טפח ומחצה בלבד, שרוחב הכותל של לבנים שלושה טפחים. לפיכך – הואיל וחייבו חכמים את השותפים לבנות את הכותל באמצע משל שניהם, אם נפל הכתל, המקום והאבנים של שניהם – בגמרא מבואר, שאפילו נפלו האבנים לרשותו של אחד מהם, או שפינה אחד מהם את כל האבנים לרשותו וטען שמכר לו חברו את חלקו או נתנו לו במתנה, אינו נאמן, אלא הרי הם ברשותם של שניהם עד שיביא ראיה לדבריו (דמב"ט ה' שנינו ב, יד, יח).

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת דין הקמת מחיצה בחצר השותפים, באה משנתנו ללמד דין הקמת גדר ביניה או בבקעה (שדה תבואה). בגמרא מבואר שאמנם דבר ברור הוא, שבמקום שנהגו בעלי הגינות או בעלי השדות להקים גדר בין גינותיהם או שדותיהם, יכול האחד לכופ את חברו להשתתף בהקמת הגדר, היינו שנתן מקום מחלקו למחצית עובי הגדר, וישתתף בהוצאת בנינה. ואילו במקום שלא נהגו לגדור, אין יכולים לכופ זה את זה להקים גדר. אבל משנתנו דנה במקום שאין מנהג קבוע בענין זה, שיש גוררים ויש שאינם גוררים, ובאה משנתנו ללמד שיש הבדל בין גינה לבקעה (גמרא).

וכן בגנה – מי שגינתו סמוכה לגינת חברו, או גינה שהיתה משותפת לשניים וחילקה ביניהם, אם זה מקום "סתם", היינו שאין בו מנהג קבוע בגידור הגינות, הרי דינו כדין מקום שנהגו לגדור – בין הגינות, ולכן מחיבין אותו – כלומר שאם אחד מהם רוצה לגדור, יכול הוא לכופ את חברו להשתתף בהקמת הגדר, אבל בבקעה – בשדה תבואה, דינו של מקום "סתם" כדין מקום שנהגו שלא

משנתנו עוסקת בשותפים בחצר שלפני בתיהם; וכבר הזכרנו במקומות אחרים, שבימיהם לא היו הבתים פתוחים לרחוב אלא לתוך חצר, שהיתה לרוב משותפת לכמה בתים, ודיירי הבתים השתמשו בחצר להשמישיהם השונים. חצר כזאת, שהיתה שייכת לשני בעלי בתים או יותר, נקראת "חצר השותפים"; ואם יש בה לכל הפחות ארבע אמות על ארבע אמות לכל אחד מן השותפים, מלבד ארבע אמות לפני כל פתח, הרי זו "חצר שיש בה דין חלוקה". כלומר שרשאי אחד מהשותפים לתבוע חלוקת החצר ביניהם. אבל אם אין בה כשיעור הנ"ל, הרי זו "חצר שאין בה דין חלוקה". כלומר שאין אחד מהם יכול לתבוע חלוקת החצר ביניהם (כמבואר להלן משנה ו). משנתנו באה ללמד, שאפילו בחצר שאין בה דין חלוקה, אם נתרצו השותפים לחלק ביניהם את החצר, והחזיק כל אחד מהם בחלקו, באופן שאינם יכולים לחזור בהם, הרי הם כופים זה את זה להעמיד מחיצה באמצע החצר, והמחיצה היא – כמנהג המדינה – מאבנים או מלבנים או מעצים וכדומה, ובלבד שלא יוכל אחד מהם לראות את הנעשה ברשות חברו, לפי שהיזק ראייה שמו היזק. גובה המחיצה הוא לכל הפחות ארבע אמות.

השתתפין – שני אנשים שיש להם חצר בשותפות, ובתי שניהם פתוחים לתוכה, ואין בה דין חלוקה, כמו שבארנו לעיל, אלא שרצו לעשות מחצה בחצר – כלומר שהסכימו זה עם זה להחלק ביניהם את החצר ("ומחיצה" כאן מובנה חלוקה – גמרא) בונין את הכתל באמצע – שכל אחד נותן מחלקו מקום למחצית עובי הכותל. מקום שנהגו – השותפים, כשחולקים ביניהם חצר, לבנות גויל – להקים כותל משל אבני גויל. היינו אבנים שאינן מסותתות, או גזית – אבנים מסותתות, או פפיסין – חצאי לבנים, או לבנים – שלמות, בונים – ואין אחד מהשותפים יכול לומר, שלא נתרצה לחלוקת החצר אלא על דעת שיעשו מחיצת נסרים דקה, שהואיל והסכימו ביניהם לחלוקת החצר, וכל אחד מהם החזיק ברוח המגיע לו כפי שנתפשו ביניהם, באופן שאינם יכולים לחזור בהם, הרי הם כופים זה את זה לבנות את המחיצה כמו שנוהגים באותו מקום: הכל כמנהג המדינה – בגמרא מבואר, שפסיקה זו באה לרבות, שבמקום שנוהגים לעשות מחיצה בלולבי גפנים או בענפי עצים, עושים כפי המנהג, ובלבד שתהא המחיצה עבה, שלא יוכל איש להסתכל בשל רעהו, שכן היזק ראייה שמו היזק, כמו שבארנו לעיל. בגויל – אם הם בונים את הכותל באבני גויל, זה נותן שלשה טפחים, וזה נותן שלשה

אָלָא אַם רוּצָה, פֿונֶם לְתוֹךְ שְׁלוֹ וּבִנְיָה, וְעוֹשֶׂה חֲזוּת מִבְּחוּץ; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלוֹ. אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – בּוֹנִין אֶת הַכֶּתֶל בְּאִמְצָע, וְעוֹשִׂין חֲזוּת מִפָּאן וּמִפָּאן; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל – הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

ג המוקף את חברו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית – אין מחיבין אותו. רבי יוסי אומר: אם עמוד וגדר את הרביעית – מגלגלין עליו את הכל.

ד כהל חצר שנפל – מחיבין אותו לבנותו עד ארבע אמות. בחזקת שנתן, עד שביא ראיה שלא נתן. מארבע אמות ולמעלה – אין מחיבין אותו. סמך לו פתל אחר, אף על פי שלא נתן עליו את התקרה – מגלגלין

פירוש ברטנורא

ראש הכותל אמה בסד לצד חברו. ולא לצד שלו, שמא יטוח גם חברו מן הצד שלו, ויאמר שהכותל של שניהם הוא. אבל כשטח לצד חברו ואינו טח לתוך שלו, הוי סימן שהכותל שלו. ואם יקלפנו חברו, קלופה מידע ידיע: ועושים חזית מכאן ומכאן. להודיע ששניהם עשו אותו:

ג אין מחיבין אותו. דהא לא אהני ליה מיד, שעדיין קרקע שלו פתוחה. אבל אם גדר את הרביעית, דהשתא ודאי אהני ליה, מחיבין אותו לשלם מחצה דמי קנים בול. אבל לא חצי יציאותיו, דאמר ליה לדידי סני לי במחיצה של קנים ואי אפשר ביציאה של גדר אבנים: מגלגלין עליו את הכל. מחצית יציאותיו כפי מה שגדר. והיינו דאיכא בין תנא קמא לרבי יוסי. והלכה כרבי יוסי. ואין צריך לומר אם הניקף הוא שגדר רוח רביעית, דגלי דעתיה דניחא ליה במה שגדר חברו, שמגלגלין עליו את הכל ומשלם לחברו חצי יציאותיו:

ד כותל חצר. של שותפין: עד ארבע אמות. דרבהי סני ליה להזיק ראייה: בחזקת שנתן. כשזה תובעו חצי היציאה וזה אומר כבר נתתי חלקי, נאמן, עד

משניות מבוארות – קהתי

וְגֵדֵר אֶת הָרְבִיעִית – אם המוקף עמוד וגדר את הרוח הרביעית של שדהו, מגלגלין עליו את הכל – כלומר חייב הוא לשלם את מחצית ההוצאות של כל הגדר שהוקמה תחילה משלוש רוחותיה של שדהו, שהרי גילה המוקף דעתו שהוא רוצה בגדר. ויש מפרשים: אפילו עמד המוקף וגדר את הרוח הרביעית מגלגלים, לדעת רבי יוסי, על המוקף את הכל, היינו להשתתף בהוצאות כל הגדר, שהואיל ושדהו גדורה מכל צדדיה, הרי היא מועילה לו למנוע ממנה דריסת רגל של בהמה. וההבדל בינו לבין תנא קמא, שלדעת תנא קמא אין המוקף משלם אלא מחצית דמי גדר של קנים, ואילו לרבי יוסי חייב המוקף לשלם מחצית ההוצאות של אותה גדר שהקים המוקף. והלכה כרבי יוסי.

באור משנה ד

משנתנו חוזרת לענין שלמדנו במשנה א, שאם שניים יש להם חצר משותפת וחילקו ביניהם את החצר, הרי הם כופים זה את זה לבנות כותל באמצע, משום הדיק ראייה. ובאה משנתנו להשמיט, ששיעור גובה הכותל, שחייבים שני השותפים להשתתף בו, הוא ארבע אמות בלבד, אבל על יתיר מארבע אמות אין כופים זה את זה, שכן כותל של ארבע אמות דיו למנוע הדיק ראייה.

כֶּתֶל חָצֵר – שהיה מבדיל בין שני שותפים, שְׁנֵפֶל – כלומר אף על פי שמתחילה הסכימו שניהם לבנותו למעלה מארבע אמות, מכל מקום כיון שנפל וצריכים לבנותו מחדש, מְחִיבִין אוֹתוֹ לְבִנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אֲמוֹת – אין כופים זה את זה לבנותו אלא עד הגובה של ארבע אמות, ולא למעלה מזה, שדי בארבע אמות כדי למנוע הדיק ראייה. בְּחִזְקַת שָׁנָתָן – אם לאחר שנבנה הכותל תובע האחד את חברו מחצית דמי הכותל שבנה, וזה אומר שכבר נתן חלקי, הרי זה בחזקת שנתן. כלומר נאמן בטענתו שנתן, שהואיל וידוע משפט זה לכול, שחובה על כל אחד מהשותפים להשתתף בבנין הכותל, אנו אומרים שלא היה האחד בונה את הכותל מבלי לקבל מחברו את חלקו, עַד שְׁבִיֵּא רָאִיָּה – אלא אם כן הביא התובע עדים, שְׁלֹא נָתַן – כלומר שתבעו ולא נתן (דושי״). ויש מפרשים כגון שיבואו עדים ויעידו שהנתבע היה אתם במקום פלוני מיום שהחל התובע בבנין הכותל ויודעים הם שלא פרעו (הוואיש). מְאָרְבַּע אֲמוֹת וּלְמַעְלָה – אם רצה אחד מהם להגביה את הכותל למעלה מארבע אמות, אין מְחִיבִין אוֹתוֹ – את חברו להשתתף עמו בהוצאותיו הנוספות. סָמַךְ לוֹ כֶּתֶל אֲחֵר – אבל אם לאחר שהגביה אחד מהשותפים על חשבונו את הכותל למעלה מארבע אמות, הלך חברו ובנה בתוך חלקו כותל אחר כנגד כותל זה, כדי ליתן תקרה עליהם, אף על פי שְׁלֹא נָתַן עָלָיו אֶת הַתְּקֵרָה – שעדיין לא נתן תקרה

לְגֵדֵד, לפיכך אין מְחִיבִין אוֹתוֹ – כלומר שאם אחד מהם אינו רוצה לגדור, אין חברו יכול לכופו אותו להשתתף בבנין הגדר, אָלָא אִם רוּצָה – חברו לגדור שדהו, פֿונֶם לְתוֹךְ שְׁלוֹ – מכניס את הגדר לתוך תחומו, וּבִנְיָה – אותה משלו בלבד, וְעוֹשֶׂה חֲזוּת – סימן היכר בראש הגדר, כגון מסגרת של סיד אמה על אמה, מִבְּחוּץ – לצד חברו: "חזית" מלשון "חזה", שהכל יראו, שהוא לבדו בנה את הגדר. בגמרא מבואר הטעם, שעושה חזית דווקא לצד חברו ולא לצד שלו, שאם יעשה סימן ההיכר לצד שלו, יש לחשוש שמא גם חברו יעשה "חזית" ויאמר שהשתתף בבנין הגדר. לְפִיכָךְ – הואיל ולא יכול היה לכופו את חברו להשתתף בהקמת הגדר, אִם נָפַל הַכֶּתֶל, הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלוֹ – שהרי החזית מוכיחה שבנה את הכותל לבדו. אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – ששניהם הסכימו לבנות כותל ביניהם, בּוֹנִין אֶת הַכֶּתֶל בְּאִמְצָע – כל אחד נותן משהו מקום לחצי עובי הכותל, וְעוֹשִׂין חֲזוּת מִפָּאן וּמִפָּאן – לסימן ששניהם בנאוהו; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל, הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם – שהרי הכותל משותף הוא.

י ו ס ו י

באור משנה ג

במשנה הקודמת למדנו, שבקעה סתם דינה כמקום שלא נהגו לגדור, ואין בעלי השדות הסמוכות יכולים לכופו זה את זה להשתתף בהקמת גדר בין שדותיהם. משנתנו באה ללמד, שלא נאמרה הלכה זו אלא בגדר שבין שדה לשדה שהואיל וכל עניינה של גדר כזו הוא בדרך כלל משום הדיק ראייה, ובבקעה אין הדיק ראייה, לפיכך אין כופים זה את זה לגדור, אבל מי ששדותיו הקיפו את שדה חברו וגודר אותן, ונמצאת שדה חברו גדורה מכל ארבעת צדדיה, הואיל וגידור זה מועיל לחברו, שלא יכנסו בהמות לשדהו, מחייבים אותו להשתתף בהוצאות הגידור.

הַמָּקוֹף אֶת חֲבֵרוֹ מִשְׁלֹש רֻחוֹתָיו – שקנה שלוש שדות מסביב לשדה חברו, וְגֵדֵר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית – כלומר שהעמיד גדר בין שלוש שדותיו לשדה חברו, ונמצאת שדה חברו מוקפת גדר משלוש רוחותיה, אין מְחִיבִין אוֹתוֹ – את חברו המוקף להשתתף בהוצאת הגדר, לפי שאין לו תועלת מהגידור, מאחר שעדיין שדהו פתוחה מהרוח הרביעית. והרי בקעה סתם דינה כמקום שלא נהגו לגדור, כמו ששנינו לעיל. בַּרַם, אם גדר גם את הרוח הרביעית, ונמצאת שדהו של חברו גדורה מכל רוחותיה, מחייבים את חברו להשתתף בהוצאת הגידור, שהרי עכשיו הגדר מועילה לו שלא יכנסו בהמות לשדהו. ומכל מקום אין מחייבים אותו אלא במחצית דמי גדר של קנים, ולא במחצית ההוצאות של הגדר, שיכול הוא לומר: בשבילי די במחיצה של קנים. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: אִם עָמַד

עָלֶיךָ אֶת הַכֶּלֶל בְּחֻקָּת שְׁלֵא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רֵאִיה שְׁנֵתָּה.

ה' בּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שֶׁעַר וְדִלְתָּה לְחֻצָּר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצוֹת רְאוּיֹת לְבֵית שֶׁעַר. בּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לְעִיר חוֹמָה וְדִלְתִּים וּבְרִיתָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעִירוֹת רְאוּיֹת לְחוֹמָה. כִּמָּה יֵהָא בְּעִיר וְיֵהָא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר? שְׁנֵים עָשָׂר חֲדָשׁ. קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה – הָרִי הוּא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר מִיָּד.

ו' אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחֲצָר, עַד שֶׁיֵּהָא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. וְלֹא אֶת הַשְּׂדֶה, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה.

פירוש ברטנורא

שיבא התובע עדים שתבעו ולא נתן. דמשפט זה גלוי לכל שחובה עליו לסייעו ולא היה זה בונהו משלו אלא היה מביאו לבית דין: סמך לו כותל אחר. לאחר שכנת האחר למעלה מארבע אמות הרבה ולא רצה לסייעו בהגבתו, סמך השני כותל אחר כנגד כותל זה כדי לסכך ולתת תקרה מכותל לכותל, א"ע"פ שלא נתן עליו עדיין התקרה: מנגלגלין עליו את הכל. דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבתה דהאיך: בחזקת שלא נתן. אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר שסמך את כתלו לכותל ראשון, ואומר לו תן חלקך במה שהגבתהי אותה, וזה אומר נתתי חלקי, אינו נאמן אלא בעדים. שאין משפט זה גלוי, ועד שחיברוהו ב"ד אינו עשוי ליתן:

ה' בּוֹפִין אוֹתוֹ. את בן החצר שאינו רוצה לסייע לבני החצר: לבנות. לחצר בית שער להיות שומר הפתח יושב שם בצל ומרחיק את בני רשות הרבים מלהצִיץ בחצר: ודלת. לשער החצר: לא כל החצרות ראויות לבית שער. חצר שאינה סמוכה לרה"ר אינה ראויה לבית שער. ואין הלכה כרשב"ג. דאפילו אינה סמוכה לרה"ר ומנין דרחקי רבים ועיילו ואתו: לא כל העיירות ראויות לחומה. עיר שאינה סמוכה לגבול האויבים אינה צריכה לחומה. ואין הלכה כרשב"ג. דאפילו אינה סמוכה לגבול האויבים צריכה לחומה, דומנין דמקרו ואתו גייסות: ויהא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר. לשאת עמהם בעול: שנים עשר חדש. והאידיא דנידוי, נהוג עלמא שלשים יום:

ו' אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחֲצָר. אין אחד מן השותפין יכול לכופ את חבריו לחלוק החצר עד שיהא בו ארבע אמות לכל אחד מן השותפין, חוץ מן הפתחים, שכל בית שבחצר צריך שיהיה לפני פתחו ארבע אמות לפרק משאו מעל חמורו, וחוץ מאותן ארבע אמות צריך שיהיה בחצר ארבע אמות אחרות לכל אחד מן השותפין לשאר תשמישים ואז יהיה בחצר דין חלוקה: רבי יהודה אוֹמֵר תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין. מר כי אתריה ומר כי אתריה. ולא פליגי. באתריה

משניות מבוארות – קהתי

צרכי העיר? שְׁנֵים עָשָׂר חֲדָשׁ – לאחר שדר אדם בעיר שנים עשר חודש, חייב הוא להשתתף בהוצאות צרכי העיר, היינו לשלם מסיה. קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה – ויש אומרים: אפילו שכר בה דירה לשנה (בית יוסף בשם קצת מן האחרונים), הָרִי הוּא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר מִיָּד – ומתחייב לשאת בכל צרכי העיר.

באור משנה ו

משנה זו באה ללמדנו כלל, מתי יכולים שותפים לכופ זה את זה לחלוק ביניהם את הדבר המשותף, וכבר הוזכרנו בתחילת הפרק, שיש חצר שאין בה דין חלוקה. ענין זה מקורו במשנתנו.

אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחֲצָר – אין השותפים בחצר יכולים לכופ זה את זה לחלוק ביניהם את החצר, עַד שֶׁיֵּהָא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה – ארבע אמות מרובעות לכל אחד מן השותפים, מלבד ארבע אמות לפני כל פתח של הבתים הפתוחים לחצר (גמרא): וְלֹא אֶת הַשְּׂדֶה – ואין השותפים בשדה יכולים לכופ זה את זה לחלוק ביניהם את השדה, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה – שיהא לכל אחד שטח כדי לזרוע בו תשעה קבים, שהם סאה ומחצה (3750 אמה מרובעות). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה, רַבִּי יְהוּדָה סובר, שאם כל אחד יקבל שטח כדי לזרוע בו תשעה קבים וזריעת ארבעה קבים ומחצה (1875 אמה מרובעות) יכול אחד מהשותפים לכופ את חברו לחלוק את השדה. בגמרא מבואר, שרבי יהודה אינו חולק על תנא קמא, אלא שבמקום מגוריו היתה האדמה פוריה, ושדה כדי זריעת ארבעה קבים ומחצה נתנה יכול כמו שדה בת תשעה קבים במקומם של חכמים; וְלֹא אֶת הַגֵּגָה – ואין השותפים בגינת ירק חולקים ביניהם את הגינה, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ חֲצִי קָב לָזֶה וְחֲצִי קָב לָזֶה – גינה כדי זריעת חצי קב וזעים לכל אחד (2081/3 אמה מרובעות), רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בֵּית רַבֵּעַ – גינה כדי זריעת רובע קרב (1041/6 אמה מרובעות); וְלֹא אֶת הַטָּרְקֵלִין – ואין השותפים כופים זה את זה לחלוק ביניהם את הטרקלין, היינו אולם, וְלֹא אֶת הַמּוֹרְן – ארמון; ויש מפרשים: מגדל קטן שבגינה (יתפאר ישראלי), וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבֵךְ – של יונים, וְלֹא אֶת הַטָּלִית – בגד עליון רחב,

על הכתלים, מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֶּלֶל – כלומר מחייבים אותו לשלם מחצית כל הכותל, שהרי גילה דעתו, שנזח לו באותה תוספת שהוסיף חברו. בְּחֻקָּת שְׁלֵא נָתַן – אם לאחר שסמך לו חברו כותל אחר בא ותבע ממנו את חלקו בהוצאות ההגבהה, והלה טען, שכבר שילם לו את הכל, הריהו בחזקת שלא נתן. כלומר שאינו נאמן, עַד שֶׁיָּבִיא רֵאִיה שְׁנֵתָּה – לפי שאין דבר זה ידוע לכל שצריך לשלם בעד ההגבהה, הלכך אנו אומרים שאין זה עשוי לשלם עד שיתבעוהו בבית דין ויחייבוהו לשלם.

יו"ט ש"י

באור משנה ה

משנה זו באה ללמדנו, שכל שותפי החצר חייבים להשתתף בהוצאות ההכרחיות של החצר, וכן חייבים כל בני העיר לשאת בעול ההוצאות של צרכי העיר. בּוֹפִין אוֹתוֹ – את כל אחד מבני החצר, כלומר שבני החצר כופים זה את זה, לִבְנוֹת – להשתתף בהוצאות בנין – בֵּית שֶׁעַר וְדִלְתָּה לְחֻצָּר – בית שער היינו בנין שליד שער החצר, שבו יושב השומר ומונע את בני רשות הרבים מלהיכנס לחצר; דִּלְתָּה – לשער החצר, כדי לנעול את השער בלילה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצוֹת רְאוּיֹת לְבֵית שֶׁעַר – אלא חצר הסמוכה לרשות הרבים ראויה לבית שער, ושאינה סמוכה לרשות הרבים אינה ראויה לבית שער, כלומר אינה צריכה לבית שער (בבביתא בגמרא). בְּרַם, לדעת תנא קמא כל חצר צריכה לבית שער, שפעמים בני רשות הרבים נדחקים שם ונכנסים לחצר (גמרא). והלכה כתנא קמא (רמב"ם הל' שכנים ה, א). בּוֹפִין אוֹתוֹ – את כל אחד מבני העיר, לִבְנוֹת לְעִיר – יחד עם שאר בני העיר, חוֹמָה וְדִלְתִּים וּבְרִיתָה – לשם שמירה והגנה על העיר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעִירוֹת רְאוּיֹת לְחוֹמָה – אלא עיר הסמוכה לספר ראויה לחומה, ושאינה סמוכה לספר אינה ראויה לחומה (בבביתא בגמרא). כלומר שער הרחוקה מן הגבול אינה צריכה חומה. בְּרַם, לדעת תנא קמא כל עיר צריכה חומה, שפעמים באים גייסות לשם. והלכה כתנא קמא (רמב"ם הל' שכנים ו, א; ועיין 'תוספות יום טוב'). כִּמָּה יֵהָא בְּעִיר – כמה זמן ידור אדם בעיר, וְיֵהָא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר – שיהא חייב לשאת בעול

וְלֹא אֶת הַגֶּנֶה, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהּ חֲצִי קֶבֶץ לָזֶה וְחֲצִי קֶבֶץ לָזֶה; רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: בֵּית רַבֵּעַ. וְלֹא אֶת הַמֶּרְקָלִין וְלֹא אֶת הַמּוֹרֶן וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבֵד, וְלֹא אֶת הַפְּלִית וְלֹא אֶת הַמֶּרְחֵץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהֶן כְּדִי לָזֶה וְכִדִּי לָזֶה. זֶה הַכֵּל: כָּל שֶׁיִּחְלַק וְשָׂמוּ עָלָיו – חוֹלְקִין; וְאִם לֹא – אֵין חוֹלְקִין. אֵימָתִי? בְּזֶמֶן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים; אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁשְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִכָּאן – יִחְלָקוּ. וְכַתְּבִי הַקֶּדֶשׁ, אֵף עַל פִּי שְׁשֵׁנִיהֶם רוֹצִים – לֹא יִחְלָקוּ.

פ ר ק ש נ י

א לֹא יִחְפֹּר אָדָם בּוֹר סְמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא שִׁיחַ, וְלֹא מַעְרָה, וְלֹא אֲמַת הַמַּיִם, וְלֹא נִבְרַכְתָּ הַפּוֹכְסִין; אֲלֵא אִם בֵּן הָרְחִיק מִכְּתָל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְסָד בְּסִיד. מִרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת, וְאֶת הַזֵּבֶל, וְאֶת הַמֶּלַח, וְאֶת הַפִּסִּד, וְאֶת הַפְּלָעִים, מִכְּתָלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְסָד בְּסִיד. מִרְחִיקִין אֶת הַזֵּרְעִים, וְאֶת הַמַּחְרָשָׁה, וְאֶת

פירוש ברטנורא

ד' יהודה היתה עושה תבואה, שדה בת תשעה חצאי קבין כשדה בת תשעה קבין באתריהו דרבנן: בית רביע. מקום לזרוע בו רובע קב. ופסק ההלכה, אין דין חלוקה בקרקעות העומדות להרישה ולזריעה אלא אם כן ישאר לכל אחד מן השותפים קרקע כדי עבודת יום אחד בחרישה [או בזריעה] וכיוצא בהן: מורן וטרקלין. מיני פלתיין הן: כדי לזה וכדי לזה. כדמפרש ואזיל שלאחר שיחלוקו ויטול כל אחד חלקו יזיה בחלק כל א' מהם מקום ראוי שיקרא טרקלין או מורן, שישאר בקצות השם שהיה בכלול: בזמן שאין שניהם רוצין. אין יכול האחד לכופ את חברו לחלוק על כרחו. אבל יכול לכופו לענין גוד או אגוד, כלומר, קנה חלקי או מכור לי חלקך כמה שהוא שוה: וכתבי הקדוש. תורה נביאים וכתובים: לא יחלוקו. ודוקא כשהם בכרך אחד. אבל בכרכים הרבה כל ספר בפני עצמו, אם רצו חולקים:

ב א לא יחפור בור. ענול: שיה. ארוך וקצר: מערה. מקורה בקירוי: נברכת הכובסין. חפירה מרובעת ומי גשמים מתקבצים בה. עשויה לכבס בגדים: אלא אם כן הרחיק מכותלו. מכותל בור קאמר. וכותל הבור אין עביו פחות משלושה טפחים. נמצא מוחלל בורו לחלל בור של חברו ששה טפחים. ואסור לאדם לסמוך אחד מן הנזקים לסוף המוצר שלו בשוה אלא א"כ הרחיק השיעור הראוי, ואע"פ שאין לחבירו שם כותל, שמא ימלך חבירו ויבנה בצד המוצר שלו ונמצא זה מוקין: וסד בפסיד. את כותלי חפירתו: הגפת. פסולת היתה לאחר שנעצרו בבית הבור: הפלעים. אבנים שהאור יוצא מהן. שכל אלו קשים לחומה ומרפין את הכותל. ולא בכותל דבור קאי השתא: זרעים. קשים לכותל, שמחלילים את הקרקע ומעלין עפר תחתו: ואת המחרישה.

משניות מבוארות – קהתי

וצרה, וְלֹא מַעְרָה – חפירה מרובעת שהיא מקורה, וְלֹא אֲמַת הַמַּיִם – תעלת מים, וְלֹא נִבְרַכְתָּ הַפּוֹכְסִין – בריכה לכבס בה בגדים, אֲלֵא אִם בֵּן הָרְחִיק מִכְּתָל חֲבֵרוֹ – כלומר מכותל בורו של חברו, שְׁלֹשָׁה טַפְחִים – בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "ונכותל" בורו של חברו ולא "מבורו של חברו". כדי להשמיענו, שכותל של בור רחבו לפחות שלושה טפחים. נמצא, שהמרחק מחלל בורו לחלל הבור של חברו צריך להיות לפחות ששה טפחים, שהי אף כותל בורו של חברו הוא לפחות שלושה טפחים. טעם ההרחקה, לפי שחפירה הסמוכה לבור מרפה ומערערת את כותל הבור. ואפילו אין בור לחברו, מכל מקום אם שדה חברו עשויה לבורות, כגון שהיא שדה בית השלחין שצריכים להשקותה תמיד, חייב הוא להרחיק את בורו מגבול שדהו שלושה טפחים, שמא ימלך חברו ויבוא אף הוא לחפור בור בצד גבולו (גמרא: ורמב"ם הל' שכנים ט, י); וְסָד בְּסִיד – את כותל חפירתו שלצד חברו, כדי שלא יבליעו המים ויזיקו כותל בורו של חברו. מִרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת – פסולת של זיתים לאחר שנסחט מהם שמנם, וְאֶת הַזֵּבֶל, וְאֶת הַמֶּלַח, וְאֶת הַפִּסִּד, וְאֶת הַפְּלָעִים – כל הדברים הללו, אם צוברים אדם בחצרו, חייב הוא להרחיקם מִכְּתָלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ – היינו מכותל לבנים הבנוי על גבי קרקע (דש"י), שְׁלֹשָׁה טַפְחִים – שכל אלו מוציאים הבל ומרפים את הכותל, וְסָד בְּסִיד – בגמרא מבואר: או סד בטיט את החפירה שבה הגפת או הובל וכו', או שהוא סד את כותל חברו. שונה, איפוא, דין הסיפא מהדין ששינוי ברישא, שברישא – "מרחיק וסד", ואילו בסיפא – מרחיק או סד. מִרְחִיקִין אֶת הַזֵּרְעִים, וְאֶת הַמַּחְרָשָׁה, וְאֶת מִי רִגְלָם, מִן הַכְּתָל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים – אסור לאדם לזרוע או לחרוש או להטיל מי רגלים סמוך לכותל חברו, לפי שהזרעים והחרישה ומי הרגלים מוזיקים לכותל, הלכך צריך להרחיקם מן הכותל שלושה טפחים. בגמרא מבואר, שדוקא בכותל לבנים צריך הרחקה של שלושה טפחים, אבל בכותל של אבנים די להרחיק טפה. ובכותל של סלע אין צורך להרחיק כלל. וּמִרְחִיקִין אֶת הָרְחִים – מכותל חברו, שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁבֶט – שלושה טפחים מן האבן התחתונה של הריחים, שֶׁהֵן אֲרֻכָּה – טפחים, מִן הָרֶכֶב – האבן העליונה של

שהיו מתעטפים בו; וְלֹא אֶת הַמֶּרְחֵץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד – שכותשים בו זיתים ועוצרים שמנם, עַד שֶׁיֵּהָא בָּהֶן – בכל אותם הדברים, כְּדִי לָזֶה וְכִדִּי לָזֶה – שלאחר שיחלוקו יהא לכל אחד דבר הראוי לשמו. זֶה הַכֵּל: כָּל שֶׁיִּחְלַק וְשָׂמוּ עָלָיו – כל דבר משותף, שאף לאחר שייחלק בין השותפים, יהא חלקו של כל אחד ראוי עדיין להיקרא בשמו הראשון, כגון חצר, גינה טרקלין, טלית וכדומה, חוֹלְקִין – כופים השותפים זה את זה לחלוק ביניהם. וְאִם לֹא – אם לא יהא לכל אחד דבר הראוי להיקרא בשמו הראשון, אֵין חוֹלְקִין – אין אחד השותפים יכול לכופ את חברו לחלוק ביניהם את הדבר המשותף. ברם, יכול הוא לומר לחברו: "גוד או אגוד" (משוך או אמשוך). כלומר: קנה את חלקי או מכור לי את חלקך, לפי שאין רצוני להמשיך בשותפותנו (גמרא). אֵימָתִי – אין חולקים כשאין בדבר המשותף השיעורים שלמעלה? בְּזֶמֶן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים – שאחד מהשותפים אינו מסכים לחלוקה; אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁשְׁנֵיהֶם רוֹצִים – ששני השותפים מסכימים לחלוקה, אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִכָּאן – אפילו יהא לכל אחד מהם פחות מהשיעור ששינוי לעיל, יִחְלָקוּ – יכולים הם לחלוק ביניהם את הדבר המשותף. וְכַתְּבִי הַקֶּדֶשׁ – אבל כתבי הקדוש, היינו תורה נביאים וכתובים, שהם בכרך אחד, אֵף עַל פִּי שְׁשֵׁנִיהֶם רוֹצִים – ששני השותפים מסכימים לחלקם ביניהם, לֹא יִחְלָקוּ – אסור להם לחלוק, שאין זה דרך כבוד לחתוך כתבי הקדוש שהם בכרך אחד לשניים. ברם, כתבי הקדוש שהם בכרכים אחדים, וכל אחד יכול לקבל כרך בפני עצמו, אם רצו חולקים.

יוס רביעי

באור משנה א

פרק זה בא ללמדנו, שאף העושה בתוך שלו חייב להרחיק נזקים מנכסי שכנו. משנתנו מונה דברים, שחייב אדם להרחיקם מכותל חברו שלושה טפחים, הואיל ועלולים הם להזיק את הכותל.

לֹא יִחְפֹּר אָדָם בּוֹר סְמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ – אסור לאדם לחפור בור בשדהו סמוך לבורו של שכנו, וְלֹא שִׁיחַ – חפירה ארוכה

מי רגלים, מן הפתל שלשה טפחים. ומרחיקין את הרחים שלשה מן השכב, שהן ארבעה מן הרכב; ואת התנור, שלשה מן הכלאי, שהן ארבעה מן השפה.

ב לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית, אלא אם כן יש על גביו גבה ארבע אמות. היה מעמידו בעליה – צריך שיהא תחתיו מעוזבה שלשה טפחים, ובבירה – טפח; ואם הזיק – משלם מה שהזיק. רבי שמעון אומר: לא אמרו כל השעורין האלו, אלא שאם הזיק – פטור מלשלם.

ג לא יפתח אדם חנות של נחתומין ושל צבעין תחת אוצרו של חברו, ולא רפת בקר. באמת, ביין התירו, אבל לא רפת בקר. חנות שפחצר – יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין. עושה פלים, יוצא ומזכר בתוך השוק; אבל אינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן, לא מקול הפטיש, ולא מקול הרחים, ולא מקול התינוקות.

פירוש ברטנורא

אע"פ שאין זרעים, כגון שחורש לאילנות, קשה לכוותל: מי רגלים. ממסמסים את הלכנים שהם של טיש יבש. לכך המטיל מים סמוך לכוותל עשו מלכנים צריך להרחיק שלשה טפחים. ובכוותל של אבנים מרחיק טפח. ושל אבן קשה כגון צונמא, אינו צריך להרחיק כלל: הרחים. קשים לכוותל, שמנידים את הקרקע בגלגול הביטתן; מן השכב. היא הרחים התחתונה: הרכב. היא העליונה הרוכבת על זו. והיא קצרה טפח מן התחתונה: שלשה מן הכלאי. בסים שבונים מטיט ואבנים שמושכים התנור עליו, והוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, ושפה העליונה של כליא שעליה התנור יושב היא כמדת התנור. וצריך שירחיק בסים זה מן הכותל שלשה טפחים מתחתיתו, שהן ארבעה משפתו העליונה, לפי שהכל התנור מוסיף לכוותל:

ב גובה ארבע אמות. חלל מפי התנור עד התקרה. כדי שלא יאחו האור בתקרה: עד שיהא תחתיו מעוזבה. מיה של טיש שלשה טפחים, שלא תבער תקרה תחתונה של עליה. ועל גביו גובה ארבע אמות: ובבירה. ששופתין קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין לתנור: ואם הזיק. אחר שהיו שם כל השעורים הללו: משלם מה שהזיק. ואע"פ כן מעכבין עליו בכל השעורים הללו שמה ידלוק בתיהם ואין לו מה לשלם. ואין הלכה כר"ש:

ג ביין התירו. שהעשן היוצא מן החנות של נחתומין ושל צבעין אינו קשה ליין, שהחום משיב ליין שבארץ ישראל. ובמקום שדוע שהחום מוסיף ליין, אף תחת אוצר של יין לא יפתח חנות של צבעים ושל נחתומין: חנות שבחצר. אחד מבני חצר שבא לפתוח חנות בחצר, בני החצר מעכבין עליו: ולא מקול התינוקות. של בית רבן. ואע"ג דקול הבא מחמת אחרים הוא, לא מצי מחי, משום יגדיל תורה ויאדיר. ואם אינו מלמד התינוקות תורה, אלא אומנות או חשבון או תשובות, מצי מחי ולומר לו איני יכול לישן מפני התינוקות שנכנסים ויוצאים:

משניות מבוארות – קהתי

הרחיק כדניו, פטור מלשלם – את הנזק. ואין הלכה כרבי שמעון.

יום חמישי

באור משנה ג

לא יפתח אדם חנות של נחתומין – מאפיה, ושל צבעין – מצבעה, תחת אוצרו של חברו – מחסן של תבואה או פירות, לפי שהחום של המאפיה או של המצבעה מוסיף לתבואה או לפירות, ולא רפת בקר – וכן לא יעשה אדם רפת בקר תחת אוצרו של חברו, שריח הזבל מוסיף לתבואה או לפירות שבאוצר. באמת, ביין התירו – תחת אוצר של יין התירו חכמים לפתוח מאפיה או מצבעה, שהחום יפה ליין (עיין בבא מציעא ד, יא – שם הבאנו שכל "באמת" הלכה היא), אבל לא רפת בקר – לא התירו לפתוח רפת בקר תחת אוצר של יין, שריח הזבל מוסיף ליין. חנות שפחצר – אחד מבני החצר שבא לפתוח חנות בחצר, יכול – כל אחד מבני החצר, למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין – מחמת הרעש של הקונים, ומתוך כך הוא מעכב עליו מלפתוח את החנות. ויש מפרשים, שאף מי שיש לו כבר חנות בחצר, שנפתחה ברשות, מכל מקום יכולים בני החצר למחות בידו ולומר, שאמנם בתחילה סבורים היו שיוכלו לסבול את רעש הקונים, אבל עכשיו אינם יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים, ולכן עליו לסגור חנותו (והרשב"א), ברם, עושה פלים – רשאי לעשות כלים בחנותו שבחצר, והוא יוצא ומזכר בתוך השוק – את תוצרתו; אבל אינו יכול – ומהו מבני החצר, למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן, לא מקול הפטיש – שמקיש בו בשעת עבודתו, ולא מקול הרחים – שאדם רגיל לעשות מלאכתו בתוך ביתו, ואין יכולים לעכב עליו (סוד; המאירי); ויש מבארים הטעם, לפי שהחזיק לעשות כן (דמב"ט הל' שכנים ג, יב), ולא מקול התינוקות – של בית רבן, שאם הוא מלמד ילדי ישראל תורה בתוך ביתו, אין בני

הרחיים, הרוכבת על התחתונה, והיא צרה ממנה מכל צד טפח. טעם ההרחקה, לפי שנדנוד הרחיים מזעזע את הכותל; ואת התנור – וכן צריך אדם להרחיק מכוותל שכנו את התנור שמעמיד בחצר, שלשה – טפחים, מן הכלאי – הבסיס של התנור, שהן ארבעה – טפחים, מן השפה – משפת התנור, שהיא מכונסת טפח מבסיסו, לפי שהכל התנור מוסיף לכוותל.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו בסוף המשנה הקודמת, שהמעמיד תנור בחצרו, צריך להרחיק מכוותל חברו כשיעור ששינוי שם, באה משנתנו ללמד, באלו תנאים יכול אדם להעמיד תנור בתוך ביתו, שלא יהא חשש דליקה. כן דנה משנתנו במי שהזיק לחברו על ידי הדברים הללו ששינוי במשנה, אף על פי שהרחיקם מגבול חצרו או שדהו כשיעור שקבעו חכמים; ויש בזה מחלוקת תנאים אם הוא חייב או פטור. לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית – בתוך ביתו, אלא אם כן יש על גביו גבה ארבע אמות – מפי התנור עד התקרה, כדי שלא תאחו האש בתקרה ותזיק לשכנו שבעליית ביתו (דמב"ט הל' שכנים ג, יא), ויש מפרשים, שדין זה נאמר אפילו במי שאין עליה על ביתו, לפי שהדליקה עלולה להזיק לשכנים שבסביבתו (עיין יתוספות יום טוב). היה מעמידו בעליה – הדר בעליה ובא להעמיד שם תנור, צריך שיהא תחתיו – תחת התנור, מעוזבה – טיח של טיט, שלשה טפחים – שלא תידלק התקרה שתחת התנור. וכן צריך שיהא על גבי התנור ארבע אמות, כמו ששינוי לעיל. ובבירה – שהיא קטנה מן התנור, ואין עושים בתוכה היסק גדול כמו בתנור, טפח – די שיהא תחתיה מעוזבה טפח. ויש מפרשים, שאף למעלה די בחלל של טפח (יטומי יוסף). ואם הזיק – אף על פי שהרחיק כשיעור, משלם מה שהזיק – ומכל מקום מעכבים עליו השכנים להרחיק בכל השיעורים ששינוי לעיל, שמה יזיק ולא יהא לו מה לשלם (דמב"ט). רבי שמעון אומר: לא אמרו – חכמים, כל השעורין האלו – ששינוי לעיל. אלא שאם הזיק – לאחר

ד מי שהיה פתלו סמוך לכתל חברו – לא יסמוך לו כתל אחר, אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. והחלונות – מלמעלה ומלמטה ומבגדן, ארבע אמות.

ה מרחיקין את הסלם מן השוכן ארבע אמות, כדי שלא תקפיץ הנמיה. ואת הכתל מן המזחילה ארבע אמות, כדי שיהיה זקוף את הסלם. מרחיקין את השוכן מן העיר חמשים אמה; ולא יעשה אדם שוכן בתוך שלו,

פירוש ברטנורא

ד מי שהיה פתלו סמוך לכותל חברו. כמין גא"ם. ובא לעשות כותל שני כנגד כותל חברו עד שיעשה השלשה כתלים כמין ב"ת, הרי חברו מעכב עליו עד שירחק מכנגדו ארבע אמות, כדי שיהיה המקום בין שני הכותלים רחב ויוכלו לדוש בו רבים, שדריסת הרגל בקרקע הסמוך לכותל מחזקת יסודות הכותלים ומעמידה אותם. ודוקא בכותל גינה או בכותל חצר שבעיר חדשה דלא דשו בה רבים ולא נתחזק הקרקע כל צרכו ע"י דריסת הרגל. אבל בכותל חצר שבעיר ישנה סומך ואין צריך להרחיק. וכן אם לא היה בכותל חברו ארבע אמות או יותר אינו צריך להרחיק, שכותל שהוא פחות מארבע אמות אינו צריך חיזוק; ובחלונות מלמעלה ומלמטה ומבגדן ארבע אמות. היתה לו חלון למעלה בכותלו ובנה חברו כותל כנגד החלון מלמטה, אם נשאר מראש הכותל שבנה עד החלון פחות מארבע אמות בגובה, הרי זה כופהו למעט הכותל כדי שלא יעמוד על ראש הכותל וישקף כעד החלון; מלמטה. היתה החלון למטה בכותל, כופה את חברו להנביח הכותל שבנה כנגדו בגובה ארבע אמות מן החלון כדי שלא יבט בו; ומבגדן. דצריך להרחיק הכותל מן החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל אורו;

ה מרחיקין את הסלם. מי שיש לו שוכן של זנינים בחצרו סמוך לכותל שבין שתי חצרות, ובא חברו להעמיד סולם אצל הכותל, צריך להרחיק הסולם מן השוכן ארבע אמות; כדי שלא תקפיץ הנמיה. היא חיה קטנה. מן הסולם לשוכן ותהרוג את היונים; מזחילה. הוא צנור גדול המונח על אורך הכותל ומימי הגג זבים לתוכו. ואם כותלו מחלף על פני חצר חברו ומזחילה עליו, צריך להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה: ארבע אמות כדי שיהיה זקוף שם פולג. לעלות ולתקן מזחילתו לנקותה מעפר ומצורחות הנופלים בה ומעכבים את קלוה המים; מרחיקים את השוכן מן העיר. שהיונים מפסידים ורעוני

משניות מבוארות – קהתי

אם בא ראובן לבנות כותל כנגד החלונות של שמעון, מלמעלה ומלמטה ומבגדן, ארבע אמות – אם ראובן מגביה כותלו למעלה מהחלונות של שמעון צריך שיגביהנו ארבע אמות למעלה מן החלונות, כדי שלא יוכל לכופף ראשו ולהציץ בחלונות, ואם הוא בונה כותל הנמוך מחלונותיו של שמעון, צריך שיגביהנו ארבע אמות, כדי שלא יעמוד על הכותל וישקף בחלונות; וכן צריך להרחיק את כותלו מכנגד החלונות ארבע אמות, כדי שלא יאפיל על ביתו של שמעון (רש"י; עיין ברטנורא שם פ"ה הרמב"ם בדרך אחרת: ועיין "תוספות יום טוב").

י ו ס ש ו י

באור משנה ה

משנתנו מוסיפה ללמד, שאסור לאדם לעשות, אפילו בתוך רשותו, דברים העלולים לגרום נזקים לאחרים. ברם, כלל הוא בהלכה, שאם האדם העושה בתוך שלו אינו גורם נזק בשעת עשייתו אלא לאחר זמן, מותר לו לעשות כדרכו, ועל הניזק להיזהר שלא ייגרם לו הנזק. אבל אם הוא גורם נזק לחברו בשעת עשייתו, אסור לו לעשות, אלא אם כן מרחיק את הנזק מנכסי חברו, שהרי הוא כעומד ברשותו ויורה חיצים לרשות חברו (רמב"ם).

מרחיקין את הסלם מן השוכן ארבע אמות – אם יש לראובן שוכן של זנינים בחצרו, סמוך לכותל שבין חצרו ובין החצר של שמעון, ובא שמעון להעמיד בחצרו סולם, צריך הוא להרחיקו מן השוכן ארבע אמות. **כדי שלא תקפיץ הנמיה** – מן הסולם לשוכן, ותטרוף את היונים (נמיה – חיה קטנה הסורפת יונים); **ואת הכתל מן המזחילה ארבע אמות** – הבא לבנות כותל כנגד כותלו של חברו, שמונח עליו מזחילה, והיא צינור המשוך למטה מן הגג לאורך הכותל ומי הגשמים וזוחלים בו, צריך להרחיקו מן המזחילה ארבע אמות, **כדי שיהיה זקוף את הסלם** – שיהא מקום לבעל המזחילה להעמיד שם סולם כדי לעלות ולתקן את מזחילתו או לנקותה מעפר ומצורחות הנופלים לתוכה ומעכבים את קילוח המים. **מרחיקין את השוכן מן העיר חמשים אמה** – שלא יאכלו היונים את הזרעונים שבגנינות או הזרעונים השטוחים על הגגות להתייבש; **ולא יעשה אדם שוכן בתוך שלו** – בתוך שדהו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה **לקל רוח** – כדי שלא יפסידו היונים את השדות של אחרים. ואף על פי שהיונים עפות יותר מחמשים אמה, מכל מקום סובר התנא, שעד חמשים אמה ממלאות הן כריסין ואינן מפסידות יותר. **רבי יהודה אומר: בית ארבעת פוזין** – לא יעשה אדם שוכן בתוך שדהו אלא אם כן יש לו שטח כדי זריעת ארבעה כורים תבואה, בית

החצר יכולים למחות בידו ולומר לו שאינם יכולים לישון מקול התינוקות, הואיל והוא עוסק במצוות תלמוד תורה. ברם, אם אינו מלמד תורה אלא לימודים אחרים, כגון אומנות או חשבון, יכולים בני החצר למחות ולומר לו שאינם יכולים לישון מפני קול התינוקות הנכנסים ויוצאים.

באור משנה ד

משנתנו דנה במי שבא לבנות כותל סמוך לכותל הגינה או החצר של חברו, וחברו מעוניין שתהא על יד כתלו דריסת רגל לרבים, שכן דריסת הרבים מועילה לחיזוק יסודות הכותל. כן דנה המשנה במי שבא להקים כותל מול חלונות חברו.

מי שהיה פתלו סמוך לכתל חברו – כגון שהיה כותלו של ראובן סמוך לכותל של שמעון בצורת "ד". **לא יסמוך לו** – ראובן, **כתל אחר** – באופן שיהיו שלושת הכתלים כעין "ב". **אלא אם כן הרחיק ממנו** – מכנגד כותלו של שמעון, **ארבע אמות** – כדי שיהא המקום שבין שני הכתלים רחב לדריסת רגל הרבים, המועילה לחיזוק יסוד הכותל (רמב"ם; ברטנורא; "תפארת ישראל"). ברם, בגמרא מפרשים משנתנו: מי שהיה כותלו סמוך לכותל חברו – ברחוק ארבע אמות, ונפל, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. כלומר שמשנתנו באה להשמיע, שאף על פי שהיה כבר לראובן זמן רב כותל סמוך לכותל של שמעון, היינו מקביל לו במרחק של ארבע אמות, ואפשר לומר שכבר נדושה האדמה שם במידה מספיקה, מכל מקום אם נפל הכותל, ובא ראובן להעמיד שם כותל אחר, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. ומכל שכן אם בא ראובן בתחילה לסמוך כותל לכותלו של שמעון, שצריך להרחיק ממנו ארבע אמות (סור חושן משפט סימן קנ"ה; ועיין "תוספות יום טוב" שם פ"ד פ"ד פ"ד). ויש מפרשים, שכונת המשנה היא, שאם היה לראובן כותל סמוך לכותלו של שמעון, היינו סומך אותו בהסכמתו של שמעון, ובא ראובן לסמוך כותל שני לכותלו הראשון, חייב הוא להרחיקו ארבע אמות מכותלו הראשון, כדי שיהא מקום לדריסת הרבים בין שני הכתלים הללו, לפי שיש בדריסה זו תועלת לכותלו של שמעון, שמתוך כך הסכים גם בתחילה שיסמוך לו ראובן את כותלו הראשון (נימוקי יוסף). מכל מקום (כפי כל הפירושים) לא נשנתה הלכה זו אלא בכותל הזקוף לגיבוש הקרקע שבסביבתו כדי לחזק יסודו, כגון בכותל גינה, שמתוך שאין דשים מבפנים צריכה דישה מבחוץ (רש"י), או בכותל חצר שבעיר חדשה. אבל בכותל חצר שבעיר ישנה, שכבר נדושה האדמה שם ונתחזקו יסודות הכותל, ראשי אדם לסמוך כתלו לכותל חברו בלא הרחקה (גמרא). **והחלונות** –

אָלֵא אִם בֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אֲמָה לְכָל רוּחַ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית אֶרְבַּעַת בּוֹרִין, מְלֵא שְׁנֵי הַיּוֹנֹת. וְאִם לֹקְחוֹ, אִפְלוּ בֵּית רֶבַע – הָרִי הוּא בְּחֻזְקָתוֹ.
וּ נְפֹל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אֲמָה – הָרִי הוּא שֶׁל פֶּעַל הַשּׁוֹבֵךְ; חוּץ מִחֲמִשִּׁים אֲמָה – הָרִי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת, קְרוֹב לָזֶה – שָׁלוּ; קְרוֹב לָזֶה – שָׁלוּ; מִחֲצָה עַל מִחֲצָה – שְׁנֵיהֶם יִחְלְקוּ.
ז מִרְחִיקִין אֶת הָאֵילָן מִן הָעֵיר עֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ אֲמָה, וּבִחְרוֹב וּבִשְׁקֵמָה – חֲמִשִּׁים אֲמָה. אֲבָא שְׁאִיל אוֹמֵר: כָּל אֵילָן סָרֵק – חֲמִשִּׁים אֲמָה. אִם הָעֵיר קְדָמָה – קוֹצֵץ וְאִינוּ נֹתֵן דָּמִים; וְאִם הָאֵילָן קֶדֶם – קוֹצֵץ וְנֹתֵן דָּמִים; סָפֵק זֶה קֶדֶם, סָפֵק זֶה קֶדֶם – קוֹצֵץ וְאִינוּ נֹתֵן דָּמִים.

פירוש ברטנורא

הגנות: א"כ יש לו חמשים אמה. שלא יפסידו היונים בשדה חבירו: בית ארבעת בורין. בית כור לכל רוח, והכור שלשים סאין. ואין הלכה כרבי יהודה: מלא שני היונים. מרצת פריחתן בפעם אחת: ואם לקחו. כמות שהוא עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביבו אלא בית רובע הקב: הרי הוא בחזקתו. שהרי הוחזק בו הראשון כך:

ו נפול. גזל: הנמצא בתוך חמשים אמה. של שוכך: בין שני שובכות. בתוך חמשים לשניהם:
ז מרחיקין את האילן מן העיר. לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי לפניו: הרוב ושקמה. ענפיהן מרובים: אילן סרק. גנאי הוא לעיר: ונותן דמים. מי שהעיר שלו: ספק וכו' קוצץ ואינו נותן דמים. דכיון דדינא הוי דבין זה קדם ובין זה קדם קוצץ, לאחר שקצץ אמרנו ליה לבעל האילן אייתי ראה שהאילן קדם ושקול:

משניות מבוארות – קהתי

המשניות ז-ט לעסוק בהרחקת דברים שונים מן העיר, כדי שלא לחבל במראה העיר או כדי שלא לגרום נזק לבני העיר. משנתנו באה ללמד, שהבא לנטוע אילנות בקצה העיר, חייב להרחיקם מרחק מסוים מן העיר, משום נזי העיר. ואם נמצא אילן קרוב לעיר בפחות מהשיעורים שקבעו חכמים, בני העיר קוצצים אותו.
מרחיקין את האילן מן העיר – מקצה העיר, עשרים וחמשים אמה – לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחב פנוי סביבה (גמרא ודשיי).
ובחירוב ובשקמה – שענפיהם מרובים, חמשים אמה – יש להרחיקם מן העיר חמשים אמה. אבא שאל אומר: כל אילן סרק, חמשים אמה – כל אילן שאינו עושה פירות מרחיקים אותו מן העיר חמשים אמה. אם העיר קדמה – לנטיעת האילן, שנטעו אדם קרוב לעיר שלא כדין, קוצץ ואינו נותן דמים – בני העיר קוצצים את האילן ואין חייבים לשלם לבעל האילן דמי אילנו, הואיל ונטעו שלא ברשות; ואם האילן קדם – לבנין העיר, שנטעו בעל האילן קודם שנבנתה העיר, קוצץ ונותן דמים – קוצצים את האילן ונותנים לבעלים דמי האילן. בגמרא מדייקים, שתחילה קוצצים את האילן ואחר כך באים הבעלים לגבות דמי האילן, שאילו בעל האילן יכול היה לעכב את קציצת האילן עד שיקבל דמיו, לא היה קוצץ אותו לעולם, שכן "קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קריא" (קדירת שותפים לא חמה ולא קרה), כלומר הואיל ובעל האילן צריך לקבל דמיו מקופת העיר, שהיא "קידרא דבי שותפי", אם יעכב את קציצת האילן עד שיתנו לו את דמיו, יעמוד האילן לאורך ימים, משום שעסקני העיר סומכים זה על זה, ובעל האילן אינו דוחק. הלכך קוצצים תחילה, ואחר כך יגבה דמי האילן על ידי בית דין. ספק זה קדם, ספק זה קדם – אם אין יודעים מה קדם, אם העיר קדמה לאילן או האילן קדם לעיר, קוצץ – קוצצים את האילן מכל מקום, שהרי בין שקדמה העיר ובין שקדם האילן דינו של האילן לקוצצו, כמו ששנינו לעיל, ואינו נותן דמים – ואין בני העיר משלמים דמי האילן, עד שבעל האילן מביא עדים שהאילן קדם לבנין העיר, שהרי המוציא מחבירו עליו הראיה.

באור משנה ח

משנתנו באה ללמד, שיש להרחיק גורן מן העיר, וכן מן השדות, שלא יזיק להם המרק. ושני סוגי גרנות הם: גורן קבועה וגורן שאינה קבועה. גורן קבועה היינו גורן שיש בה ערימה גדולה של גרגרי תבואה (כרי גדול). וזורים הם בקביעות את התבואה ברחת (כלי עץ מיוחד לזריית התבואה, כדי לנקותה מן התבן והמוץ). גורן שאינה קבועה היא גורן שאין בה כרי גדול ואין זורים בה ברחת אלא הורה מנשבת בכרי, והמרק נייד מאליו. ואמנם גורן שאינה קבועה אין צריכים להרחיק,

כור לכל רוח. הכור הוא שלושים סאה, ובית כור הוא שטח של מאתיים שבעים וארבע אמה על מאתיים שבעים וארבע אמה בקירוב (75000 אמה מרובעות). ושיעור זה צריך שיהא מסביב לשוכך לכל רוח, מלא שני היונים. ואם לקחו – אבל אם קנה מחברו את השוכך כמות שהוא עם הקרקע, אפלו בית רבע – אפילו אין מסביב לשוכך אלא שטח לזרוע בו רובע הקב בלבד, שהוא עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש בקירוב ($104\frac{1}{6}$ אמה מרובעות), הרי הוא – השוכך, בחזקתו – כלומר שרשאי הלוקח לקיים את השוכך כמות שהוא כדרך שהחזיק בו המוכר, שאנו אומרים, שבוודאי התפשר עם שכניו (ודשיי), או שמחלו לו על הפסדי יוניו (גמרא).

באור משנה ו

משנה זו אינה מענין פרקנו, שכן עוסקת היא בדין מציאה, והרי מקומה במסכת בבא מציעא (פרק "אלו מציאות"). אלא שסודרה כאן אגב ההלכה ששנינו במשנה הקודמת: "ולא יעשה שוכך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמישים אמה לכל רוח".
נפול – גזל, שעדיין אינו פורח אלא מדרה, הנמצא בתוך חמשים אמה – של שוכך, הרי הוא של פועל השוכך – שודאי מאותו שוכך נפל; חוץ מחמשים אמה – ואם נמצא חוץ מחמשים אמה של שוכך, כלומר שאין שוכך קרוב לגזול בתוך חמשים אמה, הרי הוא של מוצאו – שכן שיערו חכמים: "כל המדרה אינו מדרה יותר מחמשים אמה" (גמרא), וכיון שנמצא חוץ מחמשים אמה, הרי ודאי לא מהשוכך נפל אלא מעוברי דרכים, והואיל ואין בו סימן, מן הסתם נתיאשו בעליו, הלכך הרי הוא של מוצאו. נמצא – הגזול, בין שני שובכות – בתוך חמשים אמה לכל אחד מהם. קרוב לזה, שלו; קרוב לזה, שלו – כלומר שהגזול הוא של בעל השוכך הקרוב לו ביותר; מחצה על מחצה – אם נמצא הגזול במרחק שווה לשני שובכים, שניהם יחלקו – שני בעלי השובכים יחלקו את הגזול ביניהם. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שמספר היונים בשני השובכים שווה, אבל אם באחד מהם היו יונים יותר מאשר באחר, אין הולכים אחר הקרוב אלא אחר הרוב, כלומר שהגזול הנמצא שייך לבעל השוכך שמספר יוניו גדול יותר, שכן הלכה היא: "רוב וקרוב, הולכים אחר הרוב".

שבת קודש

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה ה: "מרחיקין את השוכך מן העיר חמשים אמה", מוסיפות

ח מרחיקין גרן קבועה מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם גרן קבועה בתוך שלו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח; ומרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו, כדי שלא יזיק.

פירוש ברטנורא

ח גורן קבוע. גורן שיש בו כרי גדול שזורים אותו ברחת, קרוי גורן קבוע. ושאר חכרי גדול ואין בו לורות המון ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי והמון נידף מאליו, קרוי גורן שאינו קבוע: חמשים אמה. מפני המון שמוק את בני העיר. כשהוא זורה: ומנירו. של חבירו. ניר, היא חרישה שחורשים בימות הקיץ כדי שימותו שרשי הקוצים והעשבים: כדי שלא יזיק. מה טעם קאמר, מה טעם מרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו חמשים אמה, כדי שלא יזיק המון לנטיעותיו ולנירו, שהוא נעשה ובל ומקלקל הניר ומביש הנטיעות:

משניות מבוארות – קהתי

חמשים אמה הוא שלו, ומרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו, כדי שלא יזיק – בגמרא מבואר, שפסקה זו באה לתת טעם על מה שנינו לפני כן: לא יעשה אדם גורן קבועה בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח, ומה הטעם? כדי שלא יזיק לנטיעותיו של חברו ולנירו, שכן המון מייבש את הנטיעות ומקלקל את הניר.

הואיל והזיקה מוטע, אבל גורן קבועה יש להרחיק, כמבואר במשנה. מרחיקין גרן קבועה מן העיר – מקצה העיר, חמשים אמה – מפני המון המזיק לבני העיר. וכן לא יעשה אדם גרן קבועה בתוך שלו – בתוך שדהו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח – שכל השטח סביב הגורן במרחק (היינו ברדיוס) של

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' ב

39 רוב חלל העצם שהוא פני השבירה מכוסה, ורק מיעוט מקום חלל
40 העצם יצא לחוץ, ובאופן זה כשירה אף שמשביב לעצם גלוי.
41 ואמרי לה – ויש שאמרו, שצריך שיכסה עור ובשר רוב הפיפ, ו
42 כלומר, רוב הבשר המקיף את העצם קיים במקום השבר, ואפילו
43 אם פני השבירה מגולים כשירה. אמר רב פפא, כיון שנחלקו בו
44 האמוראים, הלכך פעינן (אמרין) רוב עובי, ופעינן רוב הפיפ, ורק
45 אם קיימים שניהם כשירה.
46 בברייתא נאמר 'אם עור ובשר חופים את רובו'. הגמרא דנה בדין
47 העור לגבי חיפוי: אמר עולא אמר רבי יוחנן, עור תרי הוא כבשר,
48 שאם ניטל הבשר מתחת לעור והעור לבדו חופה את רוב עוביו
49 והקיפו של השבר, האבר מותר, והרי זה כאילו חופהו בשר.
50 מקשה הגמרא: אמר ליה רב נחמן לעולא, וליאמר – תאמר ותפרש
51 מר את דברי רבי יוחנן לחומרא, שעור מצטרף לבשר, והיינו
52 שהחיפוי יכול להיות חציו בשר וחציו עור, אבל עור לבדו לא
53 מועיל, דהא 'עור ובשר' קתני בברייתא, ומשמע שצריך את שניהם
54 להכשיר. מתרצת הגמרא: אמר ליה עולא לרב נחמן, אמן (אנו)
55 'עור או בשר' קתני (שונים בברייתא), שכל אחד לעצמו מועיל.
56 הגמרא מביאה לשון אחרת בשמועה זו: איכא דאמרי, [אמר עולא]
57 אמר רבי יוחנן, עור מצטרף לבשר, שאם החיפוי חצי בשר וחצי
58 עור כשירה.
59 אמר ליה רב נחמן לעולא, וליאמר מר, עור משלים לבשר לחומרא,
60 שצריך שרוב החיפוי יהא בשר, ועור יכול רק להשלים במיעוט.
61 מתרצת הגמרא: אמר ליה עולא לרב נחמן, אלא עובדא (מעשה)
62 דענא, שרבי יוחנן הכשיר חצי בשר וחצי עור, דההוא בר גולא
63 דההוה בי (בבית) רבי יצחק, דעור מצטרף לבשר הנה, כלומר
64 נשברה רגלו של הגזול, ורוב עביו והקיפו של העצם כוסה במחצה
65 בשר ומחצה עור, ואחא לקמיה דרבי יוחנן ואבשריה. ומכאן
66 למדתי שלרבי יוחנן עור מצטרף לבשר. דוחה רב נחמן: אמר ליה
67 רב נחמן לעולא, בר גולא קאמר (אמרת), אין להוכיח ממנו,
68 לפי שבר גולא דרבי שאני, שכיון שהוא רך עורו נחשב כבשר,
69 ולכך התייר רבי יוחנן במחצה עור. אבל בבמהה שעורה קשה,
70 שזא נאמר לחומרא שצריך רוב בשר.
71 הגמרא דנה לגבי גידים רכים, האם הם מצטרפים לבשר: הנהו
72 (ארתוס) גידין רכי, דאחא לקמיה דרבה, לדון אם מצטרפים לבשר
73 לחפות את רוב השבר. אמר רבה, ואי יש להכשיר, משום שלמיא
74 ליחוש להו לומר שאינם מצטרפים, הלא יש להתירם משני טעמים,
75 חדא, דאמר רבי יוחנן, גידין רכים של בהמה שפופין להקשות,

1 מהברייתא, שאינה שגורה בפי כל יושבי בית המדרש, אותיב
2 (תקשהו) ממתניתין ששגורה בפי כל, ששנינו (להלן קכא) אבר ובשר
3 המדולדלים בבהמה, אם נשחטה בהמה הובשרו בדימיה – דם
4 שחיטתה מכשיר את הבהמה לקבל טומאת אוכלין, דברי רבי
5 מאיר. רבי שמעון אומר, לא הובשרו, מבואר שצריך האבר הכשר
6 לקבל טומאת אוכלין, ואינו מטמא מחמת עצמו כאבר מן החי, לפי
7 שאין שחיטה עושה ניפול, שלא כדברי חכמי ארץ ישראל שהאבר
8 טמא בטומאת אבר מן החי.
9 אמר ליה רב חסדא לרבא, הקשיתי מהברייתא, מפני שאם
10 הקושיא ממתניתין איכא לדחויי בדרהני – יש לדחות כמו שדחינו
11 לעיל (עב), שאבר האבר המדולדל טמא טומאת אבר מן החי ואינו
12 צריך הכשר, וכוונת המשנה 'הובשרו בדימיה' היא על הבשר
13 המדולדל בלבד, שאפילו אם נאמר ששחיטה עושה ניפול, אין
14 טומאת נבילה בבשר הפורש מן החי, כיון שבכדי לטמא טומאת
15 אבר מן החי, צריך שיחא בו בשר עצמות וגידים.
16 הגמרא חוזרת לדון במחלוקת רב ושמואל בנשברה למעלה
17 מהארכובה ואין רוב הבשר קיים: בי פליג – כאשר עלה רבי ירמיה
18 לארץ ישראל, ואפתיא (מצאנו) לרב דרביה בר אבא, שהיה
19 תלמידו של רב, דיתבי וקאמר לה לאה שמעתיא – שישב ואמר
20 שמועה זו בשם רב. אמר ליה רבי זירא לרב ירמיה, וישר – יפה
21 אמרת, וכן תרמיא (פירשהו) 'אריו', כבכל. שואלת הגמרא:
22 'אריו' מנו (מיהו). משיבה הגמרא: שמואל, שנקרא על שם אריה
23 שהוא כינוי למלך, משום שהלכה כמותו בדינים, כשם שדינא
24 דמלכותא דינא.
25 מקשה הגמרא: והא מיפלג פליג – והרי שמואל חולק על רב,
26 ודחיר את הבהמה אף בנשבר למעלה מהארכובה, וביצד אמר
27 רבי זירא ששמואל פירש כרב. מתרצת הגמרא: דר (חזור) ביה
28 שמואל לגביה דרב, והודה לרב שאף הבהמה אסורה בנשבר
29 למעלה מהארכובה ואין רוב בשר קיים.
30 במשנתנו מבואר בנשבר העצם, שאם רוב הבשר קיים האבר
31 מותר, ואם אין רוב הבשר קיים האבר אסור. הגמרא מבררת מהו
32 'רוב הבשר קיים': תנו רבנן, נשבר העצם, ויצא חלק ממנה לחוץ,
33 ונמצא השבר מגולה, אם עור ובשר חופין (מכסים) את רובו של
34 מקום השבירה, האבר מותר, אם לא, שרוב השבר אינו מחופה
35 בעור ובשר, אסור.
36 מבררת הגמרא: וקמה רובו – איזה חלק בשבר צריך לכסותו ברוב
37 עור ובשר. משיבה הגמרא: בי אהא – כאשר בא רב דימי מארץ
38 ישראל לבלב, אמר בשם רבי יוחנן, רוב עובי של העצם, כלומר

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

אלמלא אגרות ראשונות – שהוחזק בהן שוטה בעיני האומות. לא נשתתף משונאי ישראל שריר ופליט – שהיו ממחרין להורגן במצות המלך באגרות האמצעיות, ולא היו ממתנינים ליום המועד. אמרי מאי האי דשדר לן – אומרים האומות: מה זה ששלח לומר לנו להיות כל איש שורר בביתו? שאף הגרדן שורר בביתו. פרדשכא = פקיד ונגיד. נערה – דוד לא ביקש אלא נערה אחת, כל אדם הראה לשלוחו את בתו אולי תיטב בעיניו. ואחשורוש כסיל, צוה לקבץ את כולן – הכל יודעין שלא יקח אלא אחת, ואת כולן יבעל. מאן דהוה ליה ברתא – מטמרה. מוכתר בנמוסו היה – בשמות נאין. נימוס – שם בלשון יון. [נערי] לא גרסינן, אלא הכי גרסינן: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי בוי. דלא קטליה דוד לשמע – שהיה חייב מיתה. לאידך גיסא – לצעקה ולא לשבח: איש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הצער הזה. איתי גוברין יהודאין בוי – וסיפיה דקרא "לאלהך לא פלחין".

דף יא ע"ב: 'וישלח ספרים וגו' להיות כל איש שריר בביתו'. אמר רבא, מאגרות אלו באה הישועה, שאלמלא – אילו לא שלח את האגרות הראשונות הללו, לא נשתתף משונאיך של ישראל, שריר ופליט, שהיו משמידים את היהודים מיד שהגיעו האגרות להשמידם, ולא היו ממתנינים לייג אדר, ולא היה אפשרות לשלוח אגרות אחרונות שיהרגו היהודים את הגוים, אבל אחר ששלח אגרות ראשונות אלו, אמרי בני המדינות, מאי האי – מה היא שטות זו דשריר לן – ששלח לנו להיות כל איש שריר בביתו, וכי צריך ציווי לכך, הרי הוא פשיטא, שאפילו קרחה [-איש שפל] בביתיה, פרדשכא ליהו – הוא שר ופליט, והסיקו שמלך שוטה הוא, וכשהגיעו האגרות להשמיד את היהודים, לא החשיבוהו והתעכבו מלקיימו.

'ויפקד המלך פקידים וגו' ונקבצו את כל נערה. אמר רב, מאי דכתיב (משלי יג טז) 'כל ערום יעשה כדעת וקסיל יפרש אולת', כלומר, כנגד מי נכתב. ומבאר: 'כל ערום יעשה כדעת', זה דוד המלך, דכתיב כשביקשו לו אשה לעת זקנה (מלכים א' א ב) 'ויאמרו לו עבדיו ויקשו לאדני המלך נערה בתולה', שביקש רק נערה אחת, וכל מאן דהוה ליה ברתא [-בת] אייתה ניהליה – הביאה אליו, אולי תיטב בעיניו. 'וקסיל יפרש אולת', זה אחשורוש, שצוה להביא את כולם, כדכתיב 'ויפקד המלך פקידים וגו' ונקבצו את כל נערה, וכל מאן דהוה ליה ברתא, אימרה מיניה – החביאה שלא יקחוה, שידעו שיחלל את כולן ובסוף יבחר רק אחת.

'איש יהודי היה בשושן הבירה וגו' ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני' – משבט בנימין. שואלת הגמרא: מאי קאמר בכך שהביא יחוסו. אי ליחוסא קאתי – לפרש יחוסו, ליחסייה (ואזיל) [לזיויל] עד בנימין. (אלא) מאי שנא הני – שמות אלו שהזכיר. מבאר הגמרא: אכן לא פירש יחוסו, אלא כדתנא בברייתא, שהשמות בולן על שמו של מרדכי נקראו, בן יאיר, היינו בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו. בן שמעי, בן ששמע אל את תפלתו. בן קיש, שהקיש על ששערי חתמים שנעלו בשעת הגזירה, ונפתחו לו.

מקשה הגמרא: בתחילה קרי ליה למרדכי 'איש יהודי', מלשון יהודה, אלמא משבט יהודה קאתי [-בא], ובהמשך קרי ליה 'ימיני', אלמא משבט בנימין קאתי. מתרצת הגמרא: אמר רב נתנן, 'יהודי' אין הכוונה שבא מיהודה, אלא מרדכי מוכתר בנמוסו – בעל שמות נאים הנה, וזה אחד מהם. תירוצ נוסף: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי, נקרא 'יהודי' ו'ימיני' משום שאביו היה מבנימין, ואמו היתה מיהודה. תירוצ נוסף: ורפנן אמרי, אכן היה מוצאו מבנימין, אלא שמשפחת יהודה ובנימין מתערות זו בזו מי גרם ללידת מרדכי, משפחת יהודה אומרת, אנא גרים דמתגליל מרדכי, משום דלא קטליה דוד לשמע בן גרא אף שמרד במלכות, ויצא ממנו מרדכי. ומשפחת בנימין אומרת, מינא קאתי, שבא מזרע בנימין.

רבא אמר, יש לדרוש כך, בנסת ישראל אמרה לשונות אלו, ולאידך גיסא – לצד אחר, כלומר לגנאי, וכך אמרה, ראו מה צער עשה לי דוד המלך היהודי – מיהודה, ומה רעה שילם לי שאול המלך הימיני – מבנימין.

מבאר הגמרא: מה עשה לי יהודי,

דלא קטליה דוד לשמע בן גרא שמרד במלכות וחייב מיתה, וגרם דאתגליל מיניה [-משמע] מרדכי דמיקניי ביה המן – שעורר בו את קנאת המן כשלא השתחוה לו, ולכן גזר להשמיד את היהודים. ומה שילם לי ימיני, דלא קטליה שאול לאנני מלך עמלק, ובכך גרם דאתגליל מיניה המן דמצער לישראל.

תירוצ נוסף על הסתירה: רבי יוחנן אמר, לעולם מרדכי משבט בנימין קאתי ולכן נקרא 'ימיני', ואמאי קרי ליה 'יהודי', על שום שכפר בעבודה זרה, שכל הכופר בעבודה זרה נקרא 'יהודי', דכתיב כשהלשינו הכשדים לנבוכדנצר שחנניה מישאל ועזריה לא השתחוו לצלם (דניאל ג יב) 'איתי גברין יהודאין' וגו', שקראום יהודים משום שכפרו בעבודה זרה.

עקיבא, שמשעה שאין יכול לחיות נחשב כמת ומקבל טומאה, נולדו בדין שמיני טרפה, שמינים אלו כשהם בבהמה מטריפים אותה, כגון ניקבו המעינים, מהו, האם דגים אלו הם כמותים ומקבלים טומאה. מבארת הגמרא את הספק: תיבני – יש להסתפק בזה למאן דאמר שבהמה טרפה חיה ויכולה לחיות, וכן תיבני למאן דאמר טרפה אינה חיה, והיינו, תיבני למאן דאמר טרפה חיה, שמא רק בהמה הוא שיכולה לחיות כשנטרפה, מפני דנפישא חיותה – שחיותה מרובה, אבל דגים דלא נפישא חיותיהו – שאין חיותם מרובה, לא חיים כשנטרפים, והם כמותים ומקבלים טומאה. או דילמא, אפילו למאן דאמר טרפה אינה חיה, שמא הני מילי בהמה דיש במינה שחיטה וכשנטרפה אינה ראויה לשחיטה, ולכך נחשבת כמתה, אבל דגים דאין במינה שחיטה, (אימא) לא נחשבים כמתים עד שימותו ממש. מסיקה הגמרא: תיקו.

הגמרא דנה בדין חלב שליל: בהמה המפלת שהחלה נפל בן שמונה שלא כלו חדשיו, וכן יוחנן אמר, חלבו בחלב בהמה שאיסורו בשר, ורבי שמעון בן לקיש אמר, חלבו בחלב חיה, שאין בו בשר, אך חלבו כבשרו שאסור בלאו מדין בבילה.

מבארת הגמרא את טעמים: רבי יוחנן אמר חלבו בחלב בהמה, משום שאימא נחיים – ליתרו לאורי גורמת שחיטה עליו שם בהמה, וחלבו אסור. רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו בחלב חיה, משום שהאורי יחד עם החדשים שנשלמו נרמי לקרותו בהמה, ונפל שלא כלו חדשיו אינו קרוי בהמה, וחלבו אינו בשר.

איכא דאמרי, כל חלב דלא כלו לו חדשיו, לא כלום הוא – ודאי שאינו קרוי בהמה לאסור חלבו. אלא בי פליגי, היכא דהושיט ידו למעי בהמה, ותלש חלב של בן תשעה חי שבמעיה ואכל החלב, רבי יוחנן אמר, חלבו בחלב בהמה ובשרה, משום שחדשים נרמי לקרותו בהמה, ובן תשעה כלו חדשיו. ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו בחלב חיה שאין בו בשר, משום שחדשים ואימא נרמי לקרותו בהמה, וכיון שלא יצא לאורי אינו בהמה, וחלבו אינו בשר.

איתביב רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש, נאמר בספרא (ויקרא דברא תרבה פ"ד), מנין שחלב העובר הנמצא בשחיטה אינו חלב, תלמוד לומר בשלמים (ויקרא יג א-ב) שיש להקריב את חלבו ושתי הכליות והחלב שעליהן, ואם כוונת הכתוב גם לשליל, נמצא ארבע כליות, אלא מוכח שאין הכוונה לשליל, וחלבו אינו בכלל החלב שבכתוב. שמא תאמר שהתמעט חלב השליל מעונש ואזהרה, שלא הוזהרו על אכילתו ואינו בשרה, אך עדיין שם חלב עליו לענין שמותר להקריבו על המזבח כשאר חלבי הבהמה. תלמוד לומר אף באשם (שם יא-ט) שיש להקריב חלבו ושתי הכליות והחלב שעליהן, ואין צריך לכותבו, שהרי ניתן ללמוד זאת בקל וחומר משלמים, אלא בא ללמד שמה חלב ושתי כליות האמורות באשם, מוצא מקבל שליל – כשם שהחלב שנאמר באשם אינו חלב שליל, שהרי אשם אינו בא מנקבות ולא שייך בו שליל, אף בכל הקרנות שיש בהם נקבה, כשלמים, מוצא החלב מקבל שליל, שחלב השליל פסול להקרבה.

רבי יוחנן מבאר קושייתו: בשלמא לדידי, שעובר קרוי בהמה בכלל חדשיו, היינו דאיצטרף קרא – לכך הוצרך הכתוב למעוטי חלבו מאיסור אכילה ומהקרבה, ללמד שאף בן תשעה הקרוי בהמה, חלבו אינו בכלל החלב האסור. אלא לדידה, שכל שליל אינו קרוי בהמה, אם כן ודאי שחלבו אינו קרוי חלב, ואמאי איצטרף פסוק שאינו ראוי להקרבה. מחרץ ריש לקיש: אמר ליה, מוצא דידן נמי מהכא – הטעם שלי הוא מכאן, שממה שמיעטה התורה את חלב השליל מהקרבה, למדתי שאינו חלב כלל, ולכן גם חלב הנתלש ממנו מותר. ואכן אלמלא דרשה זו, הייתי אומר שחלב השליל חלב הוא.

ואיכא דאמרי – ויש שאמרו קושיא זו להיפך, איתביב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, נאמר בספרא, מנין שחלב השליל אינו חלב לענין הקרבה, מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מקבל שליל, שהרי אין שליל באשם הא רק מזכרים, אף בכל הקרנות מוצא החלב מקבל שליל, שחלבו פסול להקרבה. ריש לקיש מבאר

מתרצת הגמרא: הבריייתא מדברת בשחיטה ובישוא, שלא יצא דם בשחיטה, וסוברת הבריייתא דלא כרבי שמעון שהשחיטה מכשירה, אלא שדם השחיטה מכשיר, וכיון שלא יצא דם, העובר ואמנו לא הוכשרו בשחיטה, ולכן צריך הכשר בבהר.

בבריייתא זו מבואר שכן פקועה מקבל טומאה בחייו, למרות שבהמה בחייה אינה מקבלת טומאה. מבררת הגמרא: מאן – מי התנא ששנה ברייתא זו, שכן פקועה שעבר בנהר הוכשר וכשהלך לבית הקברות נטמא אף שהוא חי. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, רבי יוסי הגלילי היא. דתנא, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי, בן פקועה אפילו חי מטמא טומאת אוכלים אם נגע בטומאה, שכיון שהותר באכילה קרוי 'אוכל', וצריך הכשר. והכמים אומרים, בן פקועה אינו מטמא טומאת אוכלין, מפני שהוא חי, וכל שהוא חי, אינו מטמא טומאת אוכלין.

במשנתנו נחלקו רבי מאיר ורבי יוחנן, שחכמים אמר כי מותר בשחיטה אמו. ודהה מקום לומר, שמחלוקת רבי יוסי הגלילי ורבי יוחנן, שרבי יוסי הגלילי סובר כחכמים במשנתנו שהותר בשחיטה אמו, ולכך דינו כ'אוכל' ומקבל טומאה, וחכמים שחלקו על רבי יוסי הגלילי, סברו כרבי מאיר שאינו יתר בשחיטה אמו ואסור באכילה כשאר בהמה, ומחמת כן אינו מקבל טומאה. אלא שאם כן, יהיה לרבי יוחנן לומר שהבריייתא היא כחכמים במשנתנו, ומדוע אמר שהיא רבי יוסי הגלילי. מוכח מכך, שרבי יוחנן הבין שאף חכמים שחלקו על רבי יוסי הגלילי, מודים לחכמים שהותר באכילה, ואף על פי כן סברו שלא מקבל טומאה בחייו. ולכך רבי יוחנן לא היה יכול לומר שהתנא בבריייתא הם חכמים במשנתנו, שהרי אף לשיטתם נחלקו רבי יוסי הגלילי וחכמים אם העובר נטמא מחיים.

הגמרא מביאה מאמר נוסף של רבי יוחנן, שמחלוקת רבי יוסי הגלילי וחכמים היא אף לחכמים במשנתנו: ואימא – והלך רבי יוחנן למעמיה, דאמר רבי יוחנן, רבי יוסי הגלילי ובית שמאי אמרו דבר אחר, שבעל חי המתור בלא שחיטה מקבל טומאה מחיים. מבארת הגמרא: רבי יוסי הגלילי, הא דאמרן, שכן פקועה נטמא בחייו. בית שמאי, דתנן (שקצין פ"ג מ"ח), דגים, שנאכלים בלא שחיטה, מאימתי מקבלין טומאה. בית שמאי אומרים, משיצודו, שכיון שאינם טעונים שחיטה, משיצודו הרי הם כמותים. נמצא שסברו רבי יוסי הגלילי שבעל חי הנאכל בלא שחיטה נטמא מחיים. ויהי חלב אוכלים משיצודו. רבי עקיבא אומר, משעה שיצאו מזמנים ושוב אין יכולין לחיות אפילו יחיו רוב למים.

שואלת הגמרא: מאי בינייהו – מה בין בית הלל לרבי עקיבא, אימתי הדג אינו מת אך אינו יכול לחיות. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן דג מקריטע – (מפרפר) איכא בינייהו, והיינו שאחר שהוציאוהו מהמים, יבש בין סנפיריו כמטבע סלע, ואינו יכול לחיות אף אם ישוב למים, ולכך לרבי עקיבא הוא נטמא, אך לבית הלל אינו נטמא עד שימות ממש.

ומכך שאמר רבי יוחנן שרבי יוסי הגלילי בבית שמאי וחכמים שנחלקו עליו אינם כבית שמאי, מוכח שחכמים אלו מודים לחכמים במשנתנו שכן פקועה מותר באכילה ומכל מקום סברו שאינו מקבל טומאה מחמת שהוא חי, ומטעם זה הם חולקים על בית שמאי בדגים וסוברים שמחמת חיותם לא מקבלים טומאה. שאם נאמר שחכמים של רבי יוסי הגלילי סברו כרבי מאיר שטעון שחיטה, ומחמת שאסור באכילה כל עוד שלא נשחט, אינו 'אוכל' ואינו מקבל טומאה, אם כן מודים הם לבית שמאי בדגים שאין טעונים שחיטה שמקבלים טומאה מחיים. ואין הכרח שרק רבי יוסי הגלילי בבית שמאי, אלא אף חכמים החולקים עליו מודים לבית שמאי בדגים. אלא מוכח מדברי רבי יוחנן שאף חכמים שחלקו על רבי יוסי הגלילי סברו כחכמים במשנתנו, ובהה הוא לשיטתו עם מה שאמר שהבריייתא שנטמא בבית הקברות היא כרבי יוסי הגלילי, וכמו שהתבאר.

הגמרא מסתפקת בטומאה בדגים: פני רב חפדיא, לדעת רבי

חולין. פרק רביעי - בהמה המקשה דף עה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" ר"ז רש"י

בשחיטה יבישתא — עסקינן, שלא יצא ממנה דם, שאף אמו לא הוכשרה. ולהאי תנא שחיטה בלא דם לא מכשרה, ודלא כרבי שמעון. מאן תנא — דמטמי ליה אף על פי שהוא חי. מטמא טומאת אוכלין — בן פקועה, ואפילו חי, אם נגע בטומאה. וצריך הכשר — דתרי גופי נינהו. אלמא לרבי יוסי הגלילי מטמא מחיים.

וכרבנן דמתניתין לא אוקמה, ונימא לדידהו כבשרא בדקולא דמיא. דקסבר רבי יוחנן: אפילו רבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי בטומאה, סבירא להו כרבנן דמתניתין בשחיטה, ואפילו הכי לא מטמא מפני שהוא חי, ולא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמפילגי. ואודא רבי יוחנן לשטעיה — מדקאמר רבי יוחנן: רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד, שמע מינה: רבנן דמסחרי בבן פקועה — לאו משום דסבירא להו דטעון שחיטה כרבי מאיר. דאי טעמיהו משום דטעון שחיטה הוא, אינהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו בבית שמאי, והכי משמע דרבי יוסי הגלילי ודבית שמאי חדא? משיצורו — דכיון דאין טעונין שחיטה — הרי הן כמתים. מקרע — מפרפר, וכגון שיביש בו כסלע ובין סנפיריו, דתו לא חי, כדאמרין במסכת שבת (קכג). גולדו כדגים סימני טרפה — כגון ניקב מעיין, לרבי עקיבא. טרו — שיתמא. אבל דגים דאין כמינן — טרופות, לא חי טרופות לגבייהו כמינן. הטיילא נפל — בהמה המפלת. חלבו כחלב בהמה — בכרת. כחלב חיה — ואין בו אלא איסור נבלה, שאין שחיטתו מטהרתה, אבל חלבו כבשרו. אוירא גרים — לשוייה בהמה, וכיון דגולד מחסר. ואפילו לרבי יהודה דאמר לעיל (תולין דעב), חלבו מותר — התם הוא דלא יצא לאויר. חלבו כחלב חיה חדשים נמי גרמי — וחדשים ואוירא בעינן. דהושיט ידו כו' חדשים גרמי — וכיון דכלו לו חדשו — חלבו אסור. ומיהו, כי שחטה לאמו — שרי ליה רבי יהודה מיכל בהמה תאכל' דברים ידו. מה חלב ושתי חבילות כו' — בתורת כהנים שניה בשלמים: "את כל החלב אשר על הקרב" (ויקרא ג) — ולא את השליל. יכול לא יתא בעונש ואוהרה, אבל יתא בעמוד והקרב? כשהוא אומר חלב ושתי חבילות באשם, שאין תלמוד לומר, דמה שלמים שאין כל מין טעון אליה — הרי הן טעונין חלב ושתי חבילות, אשם שכל מין טעון אליה — אינו דין שיעון חלב ושתי חבילות? ומה תלמוד לומר? אלא לומר לך: מה חלב ושתי חבילות האמור באשם מוצא מכלל שליל — חלב זה מוצא מכלל חלב שליל, שאיך יכול לומר חלב שליל יקרב הנמצא באשם, שהרי אין אשם נקבה. אף כל — אפילו בקרבנות האנשים נקבה, חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל. בשלמא לרידי — דאמינא חדשים גרמי, איכא לאוקמא להא בבן תשעה חי, דכיון דבהמה הוא — אצטרף למעוטי. אלא לרידי —

בשחיטה יבישתא, ודלא כרבי שמעון. מאן תנא: עבר בנהר — הוכשר, הלך לבית הקברות — נטמא? אמר רבי יוחנן: רבי יוסי הגלילי היא. דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי: מופמא טומאת אוכלים, וצריך הכשר. וחקמים אומרים: אינו מטמא טומאת אוכלין, מפני שהוא חי, וכל שהוא חי — אינו מטמא טומאת אוכלין. ואזרא רבי יוחנן לשטעמיה, דאמר רבי יוחנן: רבי יוסי הגלילי ובית שמאי אפרו דבר אחד: רבי יוסי הגלילי — הא דאמרן, בית שמאי — דתנן: דגים מאימתי מקבלין טומאה? בית שמאי אומרים: משיצורו, ובית הלל אומרים: משימותו, רבי עקיבא אומר: משעה שאין יכולין לחיות. מאי בינייהו? אמר רבי יוחנן: דג מקרע איפא בינייהו. בעי רב חסדא: גולדו כדגים סימני טרפה, מהו? תיבעי למאן דאמר טרפה חיה, ותיבעי למאן דאמר טרפה אינה חיה. תיבעי למאן דאמר טרפה חיה, ותיבעי למאן דאמר טרפה אינה חיה — הגי מילי בהמה, דיש במינה שחיטה, אכל דגים דאין במינן שחיטה — אימא לא? תיקו. הטיילא נפל — רבי יוחנן אמר: חלבו כחלב בהמה, ורבי שמעון בן לקיש אמר: חלבו כחלב חיה. רבי יוחנן אמר: חלבו כחלב בהמה — אוירא גרים, רבי שמעון בן לקיש אמר: חלבו כחלב חיה — חדשים גרמי. איפא דאמר: כל היכא דלא כלו לו חדשו — לא כלום הוא. כי פליגי — היכא דהושיט ידו למעי בהמה, ותלש חלב של בן תשעה חי ואכל, רבי יוחנן אמר: חלבו כחלב בהמה — חדשים גרמי, רבי שמעון בן לקיש אמר: חלבו כחלב חיה — חדשים ואוירא גרמי. איתבייה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: מה חלב ושתי חבילות האמורות באשם — מוצא מכלל שליל, אף כל — מוצא מכלל שליל: בשלמא לרידי — היינו דאיצטרף קרא למעוטי, אלא לרידי — אפוא איצטרף? אמר ליה: טעמא דרידי נמי מהכא. ואיפא דאמר, איתבייה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן:

מאי בינייהו דג מקרע — לאו בין רבי עקיבא ובית הלל קא בעי, דמחלקתן מפורש בהדיא, דלביית הלל דוקא משימותו. אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר, דתרווייהו מחיים מטמו. ומפרש דאיכא בינייהו דג מקרע, פירושו: שקופץ ומדלג בחוק, דלביית שמאי טמא, ולרבי עקיבא טהור, כיון דאם וזרק במים הוא יכול לחיות. ר'מרקט"ל

לשון כח וחיות גדול, כמו שהביא בערוך, מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך: וכיון שהוא יוצא ורואה את הטר — מיד הוא מתחיל שמת ועומד ומקרע לפניו. "תרוץ דאבה" (איזב מא) מתרגמין: קדמיה מקרע. רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה — והא דשרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי — הני מילי לאחר שחיטה, דביתר שחיטת אמו. מה חלב ושתי חבילות — אמר תאמר: מאי קאמר בתורת כהנים שהביא בקונטרס: יכול לא יתא בעונש ואוהרה, אבל יתא בעמוד והקרב? והא הווא קרא ד"החלב אשר על הקרב", דממעט מיניה שליל, לענין הקרבה כתיבו ויש לומר: דהא דקאמר בתורת כהנים: ולא חלב שליל — לאו משום דלימנע מההוא קרא, אלא משום דמשתרי מן "כל בהמה", ואין חשוב חלב. ובתר הכי קאמר, דלמא אף על גב דנפקא לן מ"כל בהמה" דאינו בעונש ואוהרה, מכל מקום הוי בעמוד והקרב. לרדרי המתיר אסור — והא דתנן: קרעה טעון שחיטה — אתאי אפילו לדרי המתיר. דהבא דוקא לרדרי המתיר אסור, דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה, והוי כחציו שחוט ותו לא מהני ביה שחיטה. אבל התם לא נשחטה אמו כלל. וכן הא דאמרין לעיל (תולין דעב), גבי בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן תשעה חי: מהו או דילמא אפילו לרבי ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא — לא דמי להא דאסרין הכא לרבנן, משום דהבא כחציו שחוט כדפרישית, ואפילו לרבא דאמר הבא: ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא, איכא למיבעי לעיל, דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם, ואסור אפילו לרבי מאיר. והכי נמי, בין לרבי יוחנן בין לריש לקיש דפליגי בחלב חלב מבן תשעה חי, מתקומא היאה בעיא לעיל. דאפילו לרבי יוחנן דאמר: חדשים גרמי — היינו לחלב שנתלש ויצא לאויר העולם, ואין איסור חלב חל עד שילד, כדמוכח בפרק "גיד הנשה" (תולין קגא) ובסוף פרק "דם שחיטה" (בריות דף כגב), ואפילו לריש לקיש דאמר חדשים ואוירא גרמי, אפשר דבמעט אמו מהני ביה שחיטה, כי היכי דמתניא ליה שחיטת אמו.

וליעטמך מה חלב ושתי חבילות האמורות באשם — מוצא מכלל שליל, אף כל — מוצא מכלל שליל: בשלמא לרידי — משום הכי מעטיה רחמנא, אלא לרידי — ליקרב! אמר ליה: מירי דתהו אפחוסר זמן. אמר רבי אמי: השוחט את הפרפה ומצא בה בן תשעה חי, לרדרי האוסר — מתיר, לרדרי המתיר — אסור. רבא אמר: לרדרי המתיר — נמי מותר, ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא. אמר רב חסדא: השוחט את הפרפה, ומצא בה בן תשעה חי — מוצא מכלל שליל, אלא לרידי — דאמינא לאו חלב הוא. מהכא מוצא מכלל שליל, דאמינא דחלב הוא. משום הכי מעטיה — לאשמועינן דלאו חלב הוא. אלא לרידי דאמרת חלב הוא לענין אכילה, ממעטיה מהקרב? מירי דתהו אפחוסר זמן — דיצא לאויר וכלו חדשיו, ודכילי עלמא בלמה הוא, ופסליה רחמנא בהקרבא כל שבעה. לרדרי האוסר — בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו. מתיר — את זה באכילה, דשחיטתו מטהרתו. לרדרי המתיר — בל טרפה, דשחיטה דידה לא מהני ביה, ובשחיטת הטרפה לא משתרי, שהרי הוא כאחד מאיבריה. ארבעה סימנין — היתרא הוא דרבי ביה רחמנא מיכל בהמה תאכל', שאם רצה — אוכלו בשחיטת אמו, אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו, כגון שליל של טרפה — שוחטו ומותר. שהוא נותר בשנים מארבעה סימנין, או בושט וקנה שלו, או בושט וקנה של אמו. בין דרדרי אמי ובין דברר חסדא ובין בחני רבי חיאי בכולהו גרסינן: השוחט את הטרפה. ובתוספתא דרבי חיאי נמצא כן, טעון

חולצין. פרק רביעי - בהמה המקשה דף עה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

ולמעמד - הא דתני רבי חייא ב' - תימה: כיון דשמעי ליה ברייתא, לימא ברייתא!
בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה - מה שפירש בקונטרס, דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו, ובהמה בחד סימן לא מתבשרה. וגם פירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא, שאין לך שוהיה גדולה יותר מזו.

וגם פירש דלרב משרשיא לית ליה הא דאמרין לעיל: ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא. והכל מגומגם, ואפילו היתה בהמה ניתרת בסגן אחד - אין להכשיר, דחשיב כל סימן וסימן כחציו שחוט, ואין רוב סימן שיהא ראוי לשחיטה. ואפילו לא היתה השחיטה פוסלת בשחיטה - אין שייך להתיר, כיון דחצי הגוף של ולד הבא מבח אמו לא נשחט כלל. ואפילו מנא דאמר לעיל: ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא - מודה הבא, דהתם שחיטת טרפה לא הויא שחיטה, אבל כאן הוי כאילו נשחט חציו. ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין (חולצין טז, א) גבי: מדו לחוש לזרוע של עובר, דמשמע דעובר היוצא אין לו תקנה בשחיטה. דהתם הסימנים כשחוטין, ושוב אינן בני שחיטה להתיר כלום. ולפירוש הקונטרס כולה ההיא סוגיא דלא כותיה, וזה הודק.

דנפל דובא עליה כו' ויל שחטיה - דסבר כרבנן. לא אסר משום דרוסת הזאב, דדוקא בשחיטה גזרי דמיפסמא, אבל טרפות דדידה לא מיפסמא כל כך. ובקונטרס פירש נמי: ולא היה עוד יכול לחיות, ואפילו הכי שרי. וכן נראה, דלא על חנם השמענו דנפל דובא עליה.

והא אמר רבין אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי - לא מיתי לה אלא משום "ולא עד", דאי לאו הכי - מאי אלימא דרבין מדועיר?

אנא כי האי סבירא לי - וכן קיימא לן, דפסקי כן הלכה למעשה. ואחאי אסמכין להדליק בשבת בכל שמנים, אף על גב דרבי שמעון שזורי קאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת כו, א) בעיתון ובנפט דוקא. דאי אף בעיתון קאמר - היינו תנא קמא. **אף** בחול שואלו ואוכלו על פיו - בירושלמי מפרש: שאימת דימוע על עם הארץ, דכיון שהורשע - חמור בעיניו יותר כשחודר ומתערב, ובטעמא דתנא קמא דלא שרי אלא בשבת - פליגי בירושלמי, חד אמר: מפני כבוד שבת, וחד אמר: מפני שאימת שבת עליה, והוא אומר: אמר. ופריך: אי אימת שבת עליה, הא דתניא: מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר, ואי אומר: אמר אמאי לא יאכל? מפני שאין שבת עליה באימה. ולמאן דאמר מפני כבוד שבת - שואלו על ידי עילה (עלה). ועוד פריך, תניא: שואלו בחול - לא יאכל בשבת. ולמאן דאמר מפני כבוד שבת, אמאי לא יאכל בשבת? וקאמר: לא אמרו אלא בשוגג, אבל במזיד - אסור, דתניא: ושכח לעשרו.

אלא
בקולר ואמר: "כתבו גט לאשתי" - הרי אלו יכתבו ויתנו; חזרו לומר - אף המפרש והיוצא בשפירא. רבי שמעון בן שזורי אומר: אף המסוכן. תרומת מעשר של דמאי - דתנן: תרומת מעשר של דמאי שחורה למקומה, רבי שמעון בן שזורי אומר: אף בחול שואלו ואוכלו על פיו.

מאה. והרי הוא הפסד גדול. **אף** בחול - דהואיל ואין כאן תקנה - הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו, ואוכלו על פיו אם אמר: עשרתים. והאי דנקט "אף בחול" - משום דתני רישא: הלוקח פירות מיד שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרו דמאי - שואלו בשבת, דמשום כבוד שבת התירו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים, ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה, ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר - הדר תני לה דרבי שמעון שזורי.

מעון שחיטה - להתירו באבילה, דבשחיטת אמו טרפה אינו נותר, דאם כן הוה ליה כאחד מאיברייה. וחייב בזרוע והלחיים והקבה - ד"וזוביה חובח" קרינא ביה (דברים יח). ואם מת - בלא שחיטה. טחור מלממא - דשחיטת אמו מטהרתו. כרבי מאיר - קא סלקא דעתיה: לרבנן לא מנהיגי ליה שחיטה דידהיה כלל, דהא (שחוט) (שחוטין) - ועומד הוא. **כבר מצאו מת** - במעי אמו

קאמר. וכולה רבי מאיר אמרה, דמודה רבי מאיר בכן תשעה מת דשחיטת אמו מתירתה, וזה שאמו טרפה היא - מתירתה מיהא מידי נבלה כאחד מאיברייה. **אלא ליריד** - דלא מודרת לי: כבר מצאו קאמינא. קשיא **ארבעה סימנים** - וכולה רבנן. ומודו רבנן דאם בא לשחוטו - שחוט ומועיל לו, ולא דאם שחוט ומעמד הוא. **אשכחיה רבי אסי** - לרבי יוצא יישר - שפיר קאמרת דארבעה סימנים כשרין בו, וכן אמר רבי יוחנן. **מכלל דפליג עליה ריש לקיש** - בעיא בעי מיניה: שמעת שנחלק עליה? **מישחא** הוה שחי' ליה - מנחה של ריש לקיש, כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו - שהה ריש לקיש שעה אחת קדם שחילוקו עליה, ואל שמי יחזור בו. ובתוך כך יצא רבי אסי, ולא שמוע אם נחלק עליה. **משחא** הוה שחי' - שותה מים היה כשאמר רבי יוחנן, ובתוך כך יצא רבי אסי. **הפריס** - עמד על פרסותיו. לתנא קמא, כיון שהלך - טעון שחיטה מדרבנן, דאחי לחלוף לאכול בהמה בלא שחיטה. **לדברי האומר** - חנניא הוא, ב"איתו ואת בני' (חולצין ע"ב), דקאמר: נהוג בזכרים. אין לו תקנה - שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו, שהסימן השני שחוט ועומד הוא, שאין שחיטה נוגעת בו, ובהמה בחד סימן לא מיתבשרה. והאי סימנא בתרא מוז מצטרף לקמא, שאין לך שחיטה גדולה מוז שהראשון שחוט משגולד. ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל: ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא. הכל מודים - תנא קמא דפליג ארביי שמעון שזורי, ומצריך שחיטה להפריס על גבי קרקע מדרבנן, בהאי מודי.

מידבר דכירי - קול יוצא עליו מאז: קלות זה בן פקועה הוא. ומתוך שנתמזקן על קליטתו זוכרין את כל דבריו. הכי גרסינן: איכא דאמרי אמר אביי - הכל מודים בקלות בן קלוטה, ואותה קלוטה פקועה היתה, וזה הקלות ממצא בה. הוה ליה בן פקועה - שנתקיים וגדל. **דנפל דובא עליה** - הזאב טרפה, ולא היה יכול עוד לחיות. ויל שחטיה - כרבנן, דאמרי: הפריס על גבי קרקע טעון שחיטה. ואפילו רבי יוחנן לא - קא פליג עליה דועירי אלא בבנו. במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי - ותו לא. ושמעין מינה דהפריס על גבי קרקע טעון שחיטה. **היוצא בקולר** - שנתחייב מיתה למלכות - כתבו - אף על גב דלא אמר "תנו" - דעתיה שנתנו לה, ועשאן שלוחים אף לגרש, אלא שהיה בחול על נפשו. והמפרש - מן דיישוב לים. והיוצא בשפירא - למדרבות. המסוכן - מתוך חליו. תרומת מעשר של דמאי שחורה למקומה - והרי הן מדומעין, שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה וכאן אין כאן אלא משנה

מעון שחיטה, וחייב בזרוע והלחיים והקבה, ואם מת - טחור מלממא במשא. רבי מאיר, ורבי חייא - אסר ליה רבא: מעון שחיטה, כמאן - פרבי מאיר, ואם מת טחור מלממא במשא, כמאן - פרבנא! - ולמעמד, הא דתני רבי חייא: השוחט את המרפה ומצא בה בן תשעה חי - מעון שחיטה, וחייב בזרוע והלחיים והקבה, ואם מת - טחור מלממא במשא; מעון שחיטה, כמאן - פרבי מאיר, ואם מת - טחור מלממא במשא - פרבנא! - הא לא קשיא, רבי חייא - אם כבר מצאו מת קאמר. אלא ליריד קשיא! אמר ליה: לדידי נמי לא קשיא, ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא. פי סליק רבי יוצא, אשכחיה לרב אסי דיתבי וקאמר ליה להא שמעתא. אמר ליה: יישר, וכן אמר רבי יוחנן. - מכלל דפליג עליה רבי שמעון בן לקיש? - משחא הוה שחי' ליה ושתיק ליה. ואיכא דאמרי: משחא הוה שחי' ושתיק ליה. "רבי שמעון שזורי אומר אפילו" וכו'. היינו תנא קמא! אמר רב כהנא: הפריס על גבי קרקע איכא בינייהו. אמר רב משרשיא: לדברי האומר חוששין לזרע האב, בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא - הולד אין לו תקנה. אמר אביי: הכל מודים בקלות בן פקועה שמוותר, מאי מעמא? כל מלחא דתמיאה - מידבר דכירי לה אינשי. איכא דאמרי, אמר אביי: הכל מודים בקלות בן קלוטה בן פקועה - שמוותר, מאי מעמא? תרי תמידי מידבר דכירי אינשי. אמר ועירי אמר רבי חנינא: הלכה פרבי שמעון בן שזורי, וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו וכן בנו עד סוף כל הדורות. רבי יוחנן אמר: הוא מותר, ובנו אסור. אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל דובא עליה, אתא לקמיה דרב אשי. אמר ליה: ויל שחמיה. אמר ליה, האמר ועירי אמר רבי חנינא: הלכה פרבי שמעון שזורי, וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו וכן בנו עד סוף כל הדורות. ואפילו רבי יוחנן לא קאמר אלא בנו, אבל איהו - לא! אמר ליה: רבי יוחנן, לדברי רבי שמעון שזורי קאמר. - והאמר רבין בר חנינא, אמר עולא אמר רבי חנינא: הלכה פרבי שמעון שזורי; ולא עוד, אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי במשנתנו - הלכה כמותו! אמר ליה: אנא פי הא סבירא לי, דאמר רבי יוחנן: הלכה פרבי שמעון שמושו' שזורי במסוכן, ובתרומת מעשר של דמאי. מסוכן - דתנן: בראשונה היו אומרים, היוצא

מאה. והרי הוא הפסד גדול. **אף** בחול - דהואיל ואין כאן תקנה - הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו, ואוכלו על פיו אם אמר: עשרתים. והאי דנקט "אף בחול" - משום דתני רישא: הלוקח פירות מיד שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרו דמאי - שואלו בשבת, דמשום כבוד שבת התירו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים, ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה, ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר - הדר תני לה דרבי שמעון שזורי.

שָׁעוֹן הוֹלֵד שְׁחִיטָה לַעֲצֻמוֹ, שֶׁאֵם בָּאֵנוּ לְהַתִּירוֹ בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ
הַטְּרִיפָה, נִמְצָא שֶׁהוּא כֹּאחַד מֵאֲבֵרֵיהּ, וְהִי אֶת אֲבֵרֵיהּ אֵינָה
מִתִּירָה. וְהֵיכָן פְּרוּעַ וְלִחְיִים וְהִלָּכָה, שֶׁכָּל שְׁחִיבֵי בִּשְׁחִיטָה לְהַתִּיר
עֲצֻמוֹ, חַיִּיב בְּמִתְנַת כּוֹנֵנָה. וְאֵם מֵת בְּלֹא שְׁחִיטָה, מְהוּר מִלְּטָמָא
בְּמִשְׁמָא, שִׁשְׁחִיטַת אִמּוֹ הַטְּרִיפָה מִטְּהַרְתּוּ מִטּוֹמֹת נִבְלָה, כִּמוֹ
שִׁמְטָהֶרֶת אֶת עֲצֻמָּה.
רַבָּא סָבַר כְּרִבִּי אִמִּי, שֶׁלֹּחֲכֵמִים הַמִּתִּירִים בֶּן תִּשְׁעָה בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ
נִחְסֵב הַעוֹבֵר כְּשָׁחוֹט, וְכִשְׁאִמּוֹ טְרִיפָה אֵינּוּ נִיתֵר בִּשְׁחִיטַת עֲצֻמוֹ.
וְלִכְּן מִקְּשָׁה: אִמֵּר לִיה רַבָּא לֵרַב חֲסֵדָא, מַה שֶּׁאִמְרַת שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה,
בְּמָא, וְדֹאֵי בְּרַבִּי מֵאִיר, שֶׁסָּבַר שֶׁבֶן תִּשְׁעָה צָרִיךְ שְׁחִיטָה לְהַתִּיר
עֲצֻמוֹ, שֶׁהִי לְחֻכְמִים הוּא כְּשָׁחוֹט וְשְׁחִיטַת עֲצֻמוֹ לֹא מוֹעִילָה.
אוֹלָם סוֹף דְּבָרִיךְ, וְאֵם מֵת מְהוּר מִלְּטָמָא בְּמִשְׁמָא, בְּמָא, בְּרַבִּי
שִׁמְעוֹעִילָה שְׁחִיטַת אִמּוֹ לֹוֹל, וְלִכְּן בְּטְרִיפָה שְׁחִיטָה מִטְּהַרְתּוּ
מִנְבִּילָה, נִמְצָאוּ דְּבָרִיךְ סוֹתֵרִים. הַשִּׁיב רַב חֲסֵדָא לֵרַבָּא: וְלִיִּשְׁעִי
שְׁדַּבְּרִי סוֹתֵרִים, הָא דִּתְנִי רַבִּי חִיָּא כְּדָבְרִי וְכִלְשׁוֹנִי, הַשׁוֹחֵט אֶת
הַטְּרִיפָה וְיִצְאָה בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חֵי, שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה וְהֵיכָן פְּרוּעַ וְלִחְיִים
וְהִלָּכָה, וְאֵם מֵת מְהוּר מִלְּטָמָא בְּמִשְׁמָא, אֵף עָלֵיו תִּקְשָׁה, שֶׁמָּה
שֶׁאִמְרַת שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה, בְּמָא, בְּרַבִּי מֵאִיר, וְמָה שֶּׁאִמְרַת וְאֵם מֵת מְהוּר
מִלְּטָמָא בְּמִשְׁמָא, בְּרַבִּי, וְכִיכֵד שִׁיתוּרֵךְ רַבִּי חִיָּא, יִתְרוּצוּ דְּבָרִי.
הַשִּׁיב רַבָּא לֵרַב חֲסֵדָא: הָא לֹא קָשְׁיָא, שֶׁאִפְשָׁר שְׁכוּנַת רַבִּי חִיָּא
בְּאוֹמְרוֹ וְאֵם מֵת, אֵם בְּרַבִּי מִצְאָה מֵת קָאֵמֵר, וְהִינֵנוּ, שְׁדַּבְּרִי כְּרִבִּי
מֵאִיר, וְלִכְּן אִמְרַת תְּחִילָה שֶׁבֶן תִּשְׁעָה חֵי טַעוֹן שְׁחִיטָה, אֵלָּא
שִׁמְדוּרָה רַבִּי מֵאִיר בִּמְצָאוֹ מֵת מִמִּיתָתוֹ שְׁחִיטַת אִמּוֹ, וְלִכְּן הוֹסִיף
רַבִּי חִיָּא שֶׁבִּמְצָאוֹ מֵת וְאִמּוֹ טְרִיפָה, אֵף שֶׁלֹּא הוֹתֵר בְּאִכִּילָה
שְׁחִיטָה מִטְּהַרְתּוּ מִנְבִּילָה. אֵלָּא לְדִידֵךְ שֶׁלֹּא כִּיּוֹנַת לִמּוּר 'כְּבֵר
מִצְאוֹ מֵת, שֶׁהִי לֹא תִירָצַת כִּךְ אֶת דְּבָרִיךְ, אֵלָּא כּוֹונָתְךָ כְּפִשְׁטוֹ
שֶׁנִּמְצָא חֵי הוֹצִיאָהוּ וְאִתֵּר וְזִמְן מֵת, אֵם כֵּן קָשְׁיָא, תִּתְחִילַת דְּבָרִיךְ
כְּרִבִּי מֵאִיר וְסוֹפֵם כְּחֻכְמִים.
מִתְרִיךְ רַב חֲסֵדָא: אִמֵּר לִיה רַב חֲסֵדָא לֵרַבָּא, לְדִידִי וְעַל דְּבָרִיךְ נִמִּי
לֹא קָשְׁיָא, שֶׁאִתְרַבֵּי סִימְנִים אִכְשֵׁר בֵּיה רְחֻמָּא. כְּלוּמַר, כֵּל דְּבָרִי
כְּחֻכְמִים שֶׁבֶן תִּשְׁעָה חֵי נִיתֵר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ, וְלִכְּן שְׁחִיטַת אִמּוֹ
הַטְּרִיפָה מִטְּהַרְתּוּ, אֵךְ מוֹדִים חֻכְמִים שֶׁאֵינּוּ כְּשָׁחוֹט מִחֻמַּת כֵּן אֵלָּא
אִפְשָׁר לְהַתִּירוֹ גַּם בִּשְׁחִיטַת עֲצֻמוֹ, שֶׁהוּא נִיתֵר בִּשְׁנִים מִתּוֹךְ
אַרְבַּעַת הַסִּימְנִים, אוֹ בִּשְׁנֵי סִימְנֵי אִמּוֹ אוֹ בִּשְׁנֵי סִימְנֵי עֲצֻמוֹ. וְלִכְּן
אֵף בִּנְמִצָּא בְּמַעֲי טְרִיפָה כְּשִׁנְשַׁחֲתָה, סִימְנֵי קִימִים, וְאִפְשָׁר
לְהַתִּירוֹ בָּהֶם בְּאִכִּילָה.
מִסְפֶּרֶת הַגִּמְרָא: כִּי סָלִיק – כֹּאשֶׁר עָלָה רַבִּי יוֹרָא לֵאֲרִיךְ יִשְׂרָאֵל,
אֶשְׁבְּחִיהּ וְגִמְרָא (לְרַבִּי) [רַבִּי] אִסִּי לְרַבִּי זִירָא, דִּיתִיב וְקָאֵמֵר לִיה
לֵאמֹר שְׁמִעוֹתָא, כִּיכֵד דְּנוּ בִּיה רַב חֲסֵדָא וְרַבָּא. אִמֵּר לִיה רַבִּי אִסִּי
לְרַבִּי זִירָא, יִישֶׁר – יִפֹּה אִמְרַת בִּשְׁם רַב חֲסֵדָא שֶׁאִרְבַּעַת סִימְנִים
הַכְּשִׁירָה הַתּוֹרָה בְּעוֹבֵר, וְכֵן אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן. שֶׁאֵל רַבִּי זִירָא: מַה
שֶׁאִמְרַת בִּשְׁם רַבִּי יוֹחָנָן וְלֹא בִּשְׁם רִישׁ לְקִישׁ, מְכַלל – הָאֵם כּוֹונָתְךָ
שֶׁשִּׁמְעַת דְּפִלְגִי עָלֶיהָ רַבִּי שְׁמִעוֹן בֶּן לְקִישׁ. הַשִּׁיב רַבִּי אִסִּי: מִשְׁתָּהָ
הָיָה שְׁחִי לִיה וְשִׁתִּיק לִיה – מִשְׁתָּהָ הָיָה רִישׁ לְקִישׁ וְשׁוֹתֵק לְרַבִּי
יוֹחָנָן, וְאִינִי יוֹדַע מַה דַּעְתּוֹ. כְּלוּמַר, מִנְהַגוֹ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ,
שֶׁכְּשֶׁהִיָּה חוֹלֵק עַל רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא הִיָּה מִשִּׁיב מִיד, אֵלָּא מִמִּיתָתוֹ
שֶׁמָּה רַבִּי יוֹחָנָן יִחְזוֹר בּוֹ. וְבוֹתֵן כִּךְ יֵצֵא רַבִּי אִסִּי, וְלֹא שִׁמַּע אֵם
רִישׁ לְקִישׁ חֵלֶק עַל רַבִּי יוֹחָנָן. וְאִיכָא דְּאִמֵּר, מִשְׁתָּהָ הָיָה שְׁחִי
וְשִׁתִּיק לִיה – שֶׁרִישׁ לְקִישׁ הִיָּה שׁוֹתָה מִיָּם בֵּית הַמִּדְרָשׁ כְּשֶׁאִמְרַת
רַבִּי יוֹחָנָן שִׁמְעוּהָ זֶה, וְלִכְּן לֹא אִמְרַת דְּבָרִי, וּמִתּוֹךְ כִּךְ יֵצֵא רַבִּי אִסִּי,
וְלֹא שִׁמַּע אֵם רִישׁ לְקִישׁ חֵלֶק עַל רַבִּי יוֹחָנָן.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה: רַבִּי שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה אוֹמֵר, אֶפִּילוֹ וְכו' בֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים
וְחוֹרֵשׁ בְּשִׁדָּה, שְׁחִיטַת אִמּוֹ מִטְּהַרְתּוּ. מִקְּשָׁה הַגִּמְרָא: דְּבָרִי רַבִּי
שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה, הִינֵנוּ – הִרִי הֵם כְּתָנָא בְּמָא, שֶׁלִּשְׁנֵיהֶם בֶּן תִּשְׁעָה
מוֹתֵר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ, וְאֵין צָרִיךְ שְׁחִיטָה לַעֲצֻמוֹ, וּבְמָה נִחְלָקוּ.
מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אִמֵּר רַב בְּהִנָּה, הִפְרִים וְעוֹמֵד עַל פְּרִסְתּוֹ וְהִלָּךְ
עַל גְּבִי קֶרֶקֶק, אִיכָא בִּינִיָּהוּ. שֶׁלִּתְנָא קָמָא, אֵם הַפְרִיס צָרִיךְ שְׁחִיטָה
מִדְּרַבָּנָן, שְׁחִיטָה חֻכְמִים שֶׁלֹּא לְאוֹכְלוֹ בְּלֹא שְׁחִיטָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא
יִדְעוּ לְכָל שֶׁהוּא בֶּן פְּקוּעָה, וְיִבְאוּ לְאוֹכְלוֹ בְּהִמָּה אַחֲרֵת בְּלֹא

שְׁחִיטָה. אֵךְ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה בֶּן פְּקוּעָה לְעוֹלָם אֵינּוּ צָרִיךְ
שְׁחִיטָה, וְאִפִּילוֹ בֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים וְחוֹרֵשׁ בְּשִׁדָּה שֶׁהַפְרִיס עַל הַקֶּרֶקֶק.
וְלֵד שֶׁאֵבִי וְאִמּוֹ בְּנֵי פְּקוּעָה, שֶׁהֵם כְּשָׁחוֹטִים, אֵף הֵבֶן כְּשָׁחוֹט.
וְלִחְלֹךְ (עוֹת) נִחְלָקוּ הַתְּנָאִים הָאֵם חוֹשְׁשִׁים לְזוֹרַע הָאֵב. כְּלוּמַר, הָאֵם
וְלֵד הַבְּהֵמָה מִתִּיחַס גַּם אַחֲרֵי אֲבִיו וְאֵף דִּינִי הָאֵב חָלִים עַל הוֹלֵד,
אוֹ שֶׁהוּא מִתִּיחַס רַק אַחֵר אִמּוֹ. וְאֵם כֵּן, אֵם אֲבִיו וְאִמּוֹ בְּנֵי פְּקוּעָה,
וְדֹאֵי שֶׁאֵף הוֹלֵד בֶּן פְּקוּעָה. אֵךְ אֵם אֲבִיו בֶּן פְּקוּעָה וְאִמּוֹ בְּהֵמָה
גְּמוּרָה, לְדַעַת שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזוֹרַע הָאֵב, וְדֹאֵי הוֹלֵד בְּהֵמָה גְּמוּרָה,
שֶׁהוּא מִתִּיחַס רַק אַחֵר אִמּוֹ. אֵךְ לְדַעַת שְׁחוֹשְׁשִׁים לְזוֹרַע הָאֵב,
הַגִּמְרָא כֹּאֵן דְּנָה מַה דִּינֵה: אִמֵּר רַב מִשְׁרָשְׁיָא, לְדְּבָרִי חֲנִינָה הָאִמֵּר
(עוֹת) חוֹשְׁשִׁין לְזוֹרַע הָאֵב, שׁוֹלֵד בְּהֵמָה מִתִּיחַס אֵף לְאִבִּי, וְחָלִים
דִּינִי הָאֵב עַל הוֹלֵד, אֵם כֵּן בֶּן פְּקוּעָה זָכַר בְּהֵמָה עַל בְּהֵמָה מִתִּיחַס
הַטְּעוֹנָה שְׁחִיטָה, הִלָּךְ אֵין לֹא תִקְנָה וְאִסוּר בְּאִכִּילָה, שֶׁהוּא כִּמִּי
שֶׁאֵין לוֹ אֵלָּא סִימָן וְאִדּוּ מִצַּד אִמּוֹ, שֶׁהִסִּימָן שִׁמְצַד אֲבִיו הֵבֶן
פְּקוּעָה כְּשֶׁחֵטָה עוֹמֵד וְאִדּוּ שְׁחִיטָה נוֹהֶגֶת בּוֹ, וּבְהֵמָה אֵינָה נִיתֵרֶת
אֵלָּא בִּשְׁחִיטַת שְׁנֵי סִימְנִים.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה דִּין בְּבֶן פְּקוּעָה שֶׁהַפְרִיס: אִמֵּר אֲבִי, הִכָּל – רַבִּי
שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה וְחֻכְמִים מוֹדִים בְּעוֹבֵר קְלוּט – שִׁפְרִסְתּוֹ אֵינֶן
מִחְלָקוֹת כְּשֶׁאֵר בְּהֵמָה כְּשִׁירָה, שֶׁהוּא בֶּן פְּקוּעָה, שְׁמִיחָה בְּלֹא
שְׁחִיטָה אֵף כְּשֶׁהַפְרִיס. מֵאִי מִשְׁמָא, לְפִי שֶׁל מִלְּטָמָא דְּתִמְחָה מִדְּבָרִי
דְּבָרִי לֹא אֵינִשִׁי – כֵּל דְּבָרִי תִמּוּה וּמִשְׁנָה הַאֲנִשִּׁים וְזוֹכְרִים אוֹתוֹ,
וְקָלוּט הוּא דְּבָרִי תִמּוּה, וְיִזְכְּרוּ גַם שֶׁהוּא בֶּן פְּקוּעָה וְיִדְעוּ שֶׁלִּכְּן
נִאֲכָל בְּלֹא שְׁחִיטָה, וְלֹא יִחְלִיפוּהוּ בְּשֶׁאֵר בְּהֵמָה.
אִיכָא דְּאִמֵּר, אִמֵּר אֲבִי, הִכָּל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה וְחֻכְמִים מוֹדִים
בְּעוֹבֵר שֶׁהוּא קְלוּט, בֶּן לְבֵהמָה קְלוּטָה, וְעוֹבֵר זֶה הִיָּה גַם בֶּן
פְּקוּעָה, שֶׁהוֹצִיאָהוּ מֵאִמּוֹ הַקְלוּטָה לְאַחֵר שְׁחִיטָתוֹ, שְׁמִיחָה בְּלֹא
שְׁחִיטָה אֵף כְּשֶׁהַפְרִיס. מֵאִי מִשְׁמָא, תְּרִי תִמְחָה וְשְׁנֵי תִמְחָהוֹת
מִדְּבָרִי דְּבָרִי אֵינִשִׁי, וְעוֹבֵר זֶה יֵשׁ שְׁנֵי תִמְחָהוֹת, שֶׁהוּא קְלוּט,
וְאִמּוֹ קְלוּטָה, וְיִדְעוּ שֶׁשִּׁמְשׁוֹם שֶׁהוּא בֶּן פְּקוּעָה נִאֲכָל בְּלֹא שְׁחִיטָה,
וְלֹא יִחְלִיפוּהוּ בְּשֶׁאֵר בְּהֵמָה.
הַגִּמְרָא דְּנָה בְּדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה, וְמַה הַחֲלָה: אִמֵּר וְעִירִי
אִמֵּר רַבִּי חֲנִינָה, הִלָּכָה בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן (בֶּן) שְׁחִיטָה, וְכֵן הִיָּה בְּנֵי שְׁמִעוֹן
שְׁחִיטָה מִתִּיר בְּכֵן וְכֵן בְּנֵי שֶׁל בֶּן פְּקוּעָה בְּלֹא שְׁחִיטָה עַד סוֹף כָּל
הַיְּדוּת, וְלֹא גוֹר בָּהֶם שְׁחִיטָה שְׁמָא יִחְלִיפוּם בְּאַחֲרֵת. וְרַבִּי יוֹחָנָן
אִמֵּר, אֵף לְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה רַק הוּא וְהֵבֶן פְּקוּעָה מוֹתֵר בְּלֹא
שְׁחִיטָה, וְכֵן אִסוּר מִדְּרַבָּנָן עַד שִׁישְׁחֲטוּ, שֶׁכֵּיִן שְׁנוֹלֵד כְּדָרֵךְ
הַנּוֹלִדִים וְנִרְאָה כְּשֶׁאֵר בְּהֵמָה, יִחְלִיפוּהוּ בְּשֶׁאֵר בְּהֵמָה.
מִסְפֶּרֶת הַגִּמְרָא: אִמֵּר בְּרַבִּי חֲבִי, הוּא לִיה בֶּן פְּקוּעָה, דְּנִפְל וְיִבְעָא עָלֶיהָ
– שֶׁקֶפֶץ עָלֵיו זָאב וְטִרְפוֹ, וְלֹא הִיָּה יִכּוֹל לְחַיֹּת עוֹד. אִתָּא אִדָּא בֵּר
חֲבִי לְקִמְחָה דְּרַב אִשִּׁי לְשׁוֹאֲלוֹ מַה דִּינֵה. אִמֵּר לִיה רַב אִשִּׁי, זֶל וְלֹא – לִךְ
שְׁחִיטָה, כְּחֻכְמִים שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁהַפְרִיס טַעוֹן שְׁחִיטָה מִדְּרַבָּנָן. אִמֵּר לִיה
אִדָּא בֵּר חֲבִי לְרַב אִשִּׁי, וְהָאִמֵּר וְעִירִי אִמֵּר רַבִּי חֲנִינָה הִלָּכָה בְּרַבִּי
שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה, וְכֵן הִיָּה בְּנֵי שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה מִתִּיר בְּכֵן וְכֵן בְּנֵי שֶׁל עַד סוֹף
כָּל הַיְּדוּת, וְאִפִּילוֹ רַבִּי יוֹחָנָן שְׁחִלָּק, לֹא קָאֵמֵר שֶׁטַעוֹן שְׁחִיטָה אֵלָּא
בְּכֵן, אֲכָל אִיחוֹ – הֵבֶן פְּקוּעָה עֲצֻמוֹ, וְאֵין צָרִיךְ שְׁחִיטָה אֵף לְרַבִּי
יוֹחָנָן, וְנִמְצָא שֶׁהַסְכִּימוּ רַבִּי חֲנִינָה וְרַבִּי אִשִּׁי יוֹחָנָן שֶׁאֵין צָרִיךְ שְׁחִיטָה,
וּמִדּוּעַ פִּסְקַת כְּחֻכְמִים. אִמֵּר לִיה רַב אִשִּׁי, רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִמְרַת 'הוּא
מוֹתֵר וּבְנוֹ אִסוּר' לְדְּבָרִי רַבִּי שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה, אֲבָל לְהַלְכָה לֹא
סָבַר מִמּוֹתוֹ אֵלָּא כְּחֻכְמִים, וְלִכְּן פִּסְקִיתוֹ כְּחֻכְמִים. חוֹר אִדָּא בֵּר חֲבִי
וְשֶׁאֵל אֶת רַב אִשִּׁי: וְהָאִמֵּר בְּרַבִּי חֲנִינָה אִמֵּר עוֹלָא אִמֵּר רַבִּי
חֲנִינָה, הִלָּכָה בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה, וְלֹא עוֹד אֵלָּא כָּל מְקוֹם שֶׁשְׁנֵיהֶם רַבִּי
שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה, בְּמִשְׁנָתוֹ וְחֵלֶק עַל שְׁכִנְגוֹת, הִלָּכָה בְּמִתָּה, וְלִמָּה
פִּסְקַת כְּחֻכְמִים. אִמֵּר לִיה רַב אִשִּׁי, אֵנָּה אֵינִי סוֹבֵר כְּרִבִּי חֲנִינָה בְּהֵמָה,
אֵלָּא כִּי הָא סְבִידָא לִי, דְּאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלָּכָה בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן שְׁחִיטָה
רַק בְּמִסְבִּיב, וּבְתִרְמוֹת מִשְׁעֵשֶׁר שֶׁל דְּמָא, אֲבָל בְּשֶׁאֵר דִּינִים אֵין
הַלְכָה כְּמוֹתוֹ, וְנִמְצָא שֶׁבֶן פְּקוּעָה הַלְכָה כְּחֻכְמִים שֶׁהַפְרִיס טַעוֹן
שְׁחִיטָה מִדְּרַבָּנָן.
הַגִּמְרָא מְבִאֲרַת מַה הֵן שְׁנֵי הַלְכוֹת אֵלֶּה: בְּמִסְבִּיב, דְּתִנֵּן (גִּישׁוֹן סוֹתָה),
בְּרִאשׁוֹנָה הֵיךְ אוֹמְרִים חֻכְמִים שֶׁהִיָּצָא בְּקוֹלָךְ וְשֶׁלִּשְׁלֹתָ לְהִירָא

משנה

שלוש עצמות ישנם בגל הבהמה. העלינה היא הירך, המחוברת
בראשה לעצם האליה ובתחתיתה לעצם השוק. העצם האמצעית
היא השוק, ובתחתיתה נמצא צומת הגידים. והעצם התחתונה
היא הרגל, שמחוברים בו הפרסות, והיא קרויה 'ארכובה הנמכרת
עם הראש'. ובין העצם התחתונה לאמצעית יש עצם קטנה שהיא
הערוקם. המשנה דנה בענין הטריפות שברגל: **בְּהֵמָה שֶׁנִּתְּחַבְּבוּ**
רְגְלֶיהָ האחוריות, מן **הָאֲרָבֹכָה** שהוא הפרק המחובר בין העצמות
וְלִמְטָה ממנו, **כְּשֶׁרָה**, שאין זה גורם לטריפה הבהמה. אבל אם
נחתכו רגליה מן **הָאֲרָבֹכָה** ו**לִמְטָה**, **פְּסוּלָה** וטריפה.
וְכֵן כְּשֶׁנִּטְלָה או נחתך **צוּמַת הַגִּידִין**, שהוא מקום שהגידים דבוקים
זה בזה ונראים כאחד, ונמצא בתחתית העצם האמצעית לפני
הפרק, אף שלא נחתכה העצם, הבהמה טריפה.
ואם **נִשְׁפַּר הָעֵצָם** ולא נחתך, אם **רוּב הַבָּשָׂר** שסביב מקום השבר
נָזַח, ומכסה את רוב עובי והיקף העצם, שְׁחִיטָתוֹ של הבהמה
מְטַהֲרָתָהּ לאבר, ואין נחשב כאבר המדולדל, אלא כאבר מהבהמה
ואף מותר באכילה. **וְאִם לֹא**, שאין מכסה הבשר את רוב היקף
העצם, **אִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתָהּ** לאבר, ואף כשהבהמה מותרת,
מהשבר ולמטה אסור באכילה, שנחשב כאבר המדולדל
והשחיטה אינה מתירתו.

גמרא

הארכובה היא הפרק שבין העצמות. הגמרא מבארת באיזו
ארכובה דיברה המשנה: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אֱמִר רַבִּי חֵיאי**,
לִמְטָה שאמרה המשנה, שכשנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה
כשירה, הכוונה לִמְטָה מן **הָאֲרָבֹכָה** מיד, שנחתכו מיד בסמוך
לארכובה זו למטה, כשירה. ו**לִמְטָה** שאמרה המשנה טריפה,
הוא **לִמְטָה** מן **הָאֲרָבֹכָה**, כלומר מיד בסמוך למעלה. ו**בְּאִיזוֹ**
אֲרָבֹכָה אָמְרוּ, **בְּאֲרָבֹכָה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ**, שהיא הפרק שבין
העצם התחתונה לאמצעית, שאם נחתכה הרגל למטה
מהארכובה בסמוך לה, היינו בעצם התחתונה, כשירה, ואם
נחתכה למעלה מהארכובה בסמוך לה, היינו בתחילת העצם
האמצעית במקום צומת הגידים, טריפה, וכל שכן שאם נחתכה
בגובהה של העצם האמצעית, שהיא טריפה.
אך עוֹלָא אָמַר בשם **רַבִּי אוֹשְׁעִינָא**, משנתנו עוסקת באותה ארכובה
שֶׁכְּנָגְדָּהּ – שכנגד אותו מקום שהמשנה עוסקת בו, **כְּנָגְלָהּ נִיכָר** –
מקום זה בולט בגמול, והינו הארכובה המחוברת בין העצם
האמצעית והעליונה. ואם נחתכה הרגל למטה מארכובה זו,
כלומר בעצם האמצעית, כשירה, ואם נחתכה למעלה ממנה,
כלומר בעצם העליונה, טריפה.

עולא מוכיח את שיטתו מהמשנה: **אָמַר לִיה עוֹלָא לְרַב יְהוּדָה**,
בְּשִׁלְמָא לְרִידִי דְאֵמִינָא – לשיטתי שאמרת שהארכובה היא
שֶׁכְּנָגְדָּהּ כְּנָגְלָהּ נִיכָר, ואם כן נחתכה הרגל בעצם האמצעית כשירה,
היינו דְקִתְנִי בסיפא **וְכֵן שְׁנִיטָל צוּמַת הַגִּידִין**, ללמדך שאף בעצם
האמצעית רק אם נחתך בגובהו כשירה, אך אם נחתך בתחתיתו
במקום צומת הגידים, טריפה. **אֵלָּא לְרִידִיךְ** שהארכובה היא זו
הנמכרת עם הראש, ואם נחתכה הרגל בעצם האמצעית טריפה,
מֵאִי וְכֵן שְׁנִיטָל צוּמַת הַגִּידִין, הרי כיון שנחתכה הרגל אף צומת
הגידים נחתך, ואם כן ניטל צומת הגידים כלול בנחתכה הרגל.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה** לעולא, הרישא מדברת כגון
שנשבר העצם מעל הֲרָבֹכָה בלא שנחתך צוּמַת הַגִּידִים, שהגידים
קיימים. וְהֵסִיפָא מדברת כשנחתך צוּמַת הַגִּידִים בלא שנחתכה
הֲרָבֹכָה, שהעצם האמצעית קיימת. וללמדינו שבשניהם נטרפת
הבהמה.

מקשה עולא על התירוץ: **וְהָאֵלָּא נִתְּחַבְּבוּ קִתְנִי ברישא**, שמשמע
שנחתכה הרגל עם צומת הגידים, ואין להעמידה כשנשברה
העצם לבד, ואם כן ניטל צומת הגידים בכלל נחתך הרגל הוא.
אִישְׁתִּיק רַב יְהוּדָה.

אולם **לְכַתִּיב דְּנִפְק** – לאחר שיצא עולא, **אָמַר רַב יְהוּדָה** לעצמו,
מֵאִי שְׁנִיטָא לֹא אָמַר לִיה – מדוע לא השבתי לו, שאכן כוונת
המשנה שנחתכה הרגל לגמרי, אך **לִמְטָה** שאמרה המשנה הוא
לִמְטָה מן **הָאֲרָבֹכָה** ומצומת הגידים, שנחתכה בעצם התחתונה
כשירה, וכן **לִמְטָה**, אין הכוונה למעלה מהארכובה מיד, אלא
שנחתך בגובהה של העצם האמצעית **לִמְטָה** מִצוּמַת הַגִּידִין,
שכשחותך שם את הרגל רק העצם נחתכה ולא צומת הגידים,
ולכן צריכה המשנה לחדש שנחתכה הרגל בעצם האמצעית
מעל צומת הגידים טריפה, וגם לחדש שאם ניטל צומת הגידים
בלא חיתוך העצם, טריפה משום חיתוך הגידים עצמם.
הדר – שוב חזר בו רב יהודה ואמר, טוב שלא השבתי לו כן, וכי
לא **אָמַר לִיה** תשובה הוגנת שהרישא התכוונה לארכובה בלא
צומת הגידים, ואמר לי הרי **נִתְּחַבְּבוּ קִתְנִי**. **הֵכָא נָפִי**, אילו הייתי
משיב תשובה זו, היה משיבני שהרי **מֵן הָאֲרָבֹכָה לִמְטָה קִתְנִי**
במשנה, שמשמע מיד מעל הארכובה התחתונה טריפה, ושם הוא
מקום צומת הגידים, ואין לומר ש'למעלה' הכוונה למעלה מצומת
הגידים.

הגמרא מביאה לשון אחרת ברב יהודה: **רַב פִּסְא מְתִנִּי הֵכִי אָמַר**
רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אֱמִר רַבִּי חֵיאי, **לִמְטָה** האמור במשנה
שכשנחתכו רגליה כשירה, פירושו **לִמְטָה** מן **הָאֲרָבֹכָה** ו**מִצוּמַת**
הַגִּידִין (שנמצא בתחתית העצם האמצעית), היינו כוונתה לעצם
התחתונה ששם לעולם כל שיחותך בה כשירה, ו**לִמְטָה** שאמרה
המשנה טריפה, פירושו **לִמְטָה** מן **הָאֲרָבֹכָה** ו**מִצוּמַת הַגִּידִין**, והינו
לעצם העליונה ששם לעולם טריפה. ומבארת המשנה את דין
העצם האמצעית, **וְכֵן שְׁנִיטָל צוּמַת הַגִּידִין**, כלומר, בעצם
האמצעית יש אופן שטריפה ויש אופן שכשירה, שאם נחתכה
הרגל בחלק התחתון של העצם במקום צומת הגידים, טריפה, ואם
נחתכה בחלק העליון מעל צומת הגידים, כשירה. מסיים רב פפא:
וְאֲרָבֹכָה גוֹפָה, מתפרשת **כְּדַעוּלָא אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִינָא**, שהכוונה
לארכובה העליונה שכנגדו בגמול ניכר, ולכן למעלה ממנה
הכוונה לעצם העליונה ששם טריפה בכל ענין.

נמצא, שלעולא ולרב פפא, אם נחתכה העצם האמצעית בחלקה
העליון מעל צומת הגידים, כשירה, ואם נחתכה בצומת הגידים
שהוא בחלק התחתון, טריפה. מקשה הגמרא: **וְיָמִי אִיכָא מִידִּי**,
דְּאִילוּ מְדַלֵּי פְסִיק לִיה, וְתִתִּי, מְתִנִּי פְסִיק לִיה, וְתִתָּה – וכי יש אבר
בבהמה, שאילו יחתכנו למעלה, תחיה הבהמה וכשירה, ואילו
יחתכנו למטה, תמות וטריפה, והלא הדעת נותנת שכל שחתך
קרוב יותר למרכז גוף הבהמה, היא יותר קרובה למות מתחמתו.
ואילו לשיטתכם, אם חותך בעצם האמצעי במקום צומת הגידים
טריפה, ואם חותך מעל צומת הגידים כשירה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב אֲשִׁי**, וכי סוגי מְרִפּוֹת קָא מְדַמִּית לְהִדְרִי
(ו-זה לזה), הרי אין אוֹמְרִין בְּמִרְפּוֹת זו דוֹמָה לְזוֹ, שְׁתֵּי מִצָּנִין
בבהמה שחֻתְּקָה מִכָּאן וְתִתָּה, ואם חֻתְּקָה מִכָּאן וְתִתָּה, וכגון
שבנחתכו הסימנים בצוארה היא מתה, אך אם חותך כל כתפיה
היא חיה יותר, אלא ודאי שאין כל האיברים שוים, שיש אבר שהחיות
תלויה בו יותר משאר איברים, ואף כאן עיקר החיות בעצם
האמצעית תלויה בצומת הגידים ולא למעלה ממנו.

הגמרא מבארת את מקום צומת הגידים. מבררת הגמרא: **וְאֵלּוּ הֵן**
צוּמַת הַגִּידִין – מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיותם של הגידים.
משיבה הגמרא: **רַבָּה אָמַר** בשם **רַב אֲשִׁי**, **דְּאֵנְרָמָא וְלָכֶר** – הגידים
שבעצם האמצעית ולחוף כלפי מעלה. שמעל הפרק בעצם
האמצעית ישנם כשתים ושלש אצבעות שאין עליהם בשר אלא
רק גידים הצמודים לעצם, ואין זה צומת הגידים, אלא כשפורשים
מהעצם ומהלכים בבשר, שם מתחיל צומת הגידים. וכל זמן
שעדיין צמותים וקשורים יחד ונראים כגיד אחד, הוא צומת
הגידים, עד שמתפשטים ומתפצלים זה מזה, וכמבואר להלן. **רַבָּה**
פִּר רַב הוֹנָא אָמַר בשם **רַב אֲשִׁי**, **דְּאֵנְרָמָא וְלָנִי** – הגידים שבעצם
האמצעית ולפנים עד הפרק. שרק היכן שהגידים צמודים לעצם,
שאין שם בשר כלל, כלפי מטה עד הפרק הוא צומת הגידים, אבל

חולין. פרק רביעי - בהמה המקשה דף עו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) ריא רש"י

משנה רגילה - האחרונים. **ארכובה** - מפרש בגמרא. **צומת הגידין** - למעלה מארכובה הוא, וסמוך לה, וזן אותן שלשה חוטין שנותלין מנקרי הבשר מתולולית העצם שקורין צינורין. **וכן שניטל** - אפילו לא נחתך העצם. **נשבר העצם** - ולא נחתך. **אם רוב בשר קיים** - מפרש בגמרא: רוב עוביו ורוב היקפו. **שחיטתו מטהרתו** - ומותר באכילה, ואם לאו - אין שחיטתו

אלא לדידך מאי בר - תימה: דלמא סובר כמאן דאמר צומת הגידין הוי דאגרמא ולבר, דהיינו כשיצא מן העצם. אבל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין ויש לומר: מדפריך ליה עולא, מכלל דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ולגוי, ועוד, דרב יהודה דקאמר בסמוך: היכא דפרעי טבחי, דהיינו דרבא בריה דרבא בר רב הונא דקאמר: עילוי ערקומא, שהוא עדיין יותר. **הכא** נמי מן הארכובה ולמעלה קתני - לעולא נזאט, דמצי לפרש מן הארכובה ולמטה - מיד. אף על גב דלא בכל מקום כשרה, כמו כנגד צומת הגידין, מכל מקום כיון דמיתוקם למטה מיד, ולמעלה מיד - נזאט.

מר

הארכובה, באיזו ארכובה אמרו - בארכובה הנמכרת עם הראש. **עולא אמר רבי אושעיא**: כנגדו כנגדו ניכר. אמר ליה עולא רבי יהודה: בשלמא לדידך, דאמינא כנגדו כנגדו ניכר - היינו דקתני: וכן שניטל צומת הגידין. אלא לדידך, מאי "וכן שניטל צומת הגידין"? אמר ליה: רכובה בלא צומת הגידים, וצומת הגידים בלא רכובה. - והא "נחתכו" קתני? אישתמיך. **לבתר דנפק**, אמר, מאי טעמא לא אמרי ליה: למטה - למטה מן הארכובה, למעלה - למעלה מצומת הגידין? הדר אמר: ולא אמרי ליה, ואמר לי: "נחתכו" קתני? הכא נמי - "מן הארכובה ולמעלה" קתני. רב פפא מתני הכי, אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חיאי: למטה - למטה מן הארכובה ומצומת הגידין, למעלה - למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין, וכן שניטל צומת הגידין; וארכובה גופה - כדעולא אמר רבי אושעיא. ומי איכא מיד, דאילו מידלי - פסיק ליה וחייה, מתמי - פסיק ליה ומתה? אמר רב אשי: מרפות קא מדימית להדידך? אין אומרינן בטרפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מלא - ומתה, חותכה מלא - וחייה. ואילו הן צומת הגידין? רבה אמר רב אשי: דאגרמא ולבר. רבה בר רב הונא אמר רב אשי: דאגרמא ולגוי. רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אשי: דעילוי ערקומא. יתיב ההוא מרבנן קמיה דרבי אבא, וייתיב וקאמר: דערקומא גופה. אמר ליה רבי אבא: לא תציתו ליה! הכי אמר רב יהודה: היכא דפרעי טבחי. והיינו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אשי. אמר רב יהודה אמר שמואל: צומת הגידים שאמרו - מקום שהגידין צומתין, ועד כמה? אמר ליה ההוא מדרבנן, ורב יעקב שמיה: פי הוינן פי רב יהודה, אמר לו: שמעו מני מלתא דמוכר רבה שמיע לי, ומנו - שמואל: צומת הגידין שאמרו - מקום שהגידין צומתין בו, ומקום שצומתין עד מקום שמתפשטין. וכמה? אמר אבוי: ארבעה כמדי בתורא. בדרבה מאי? אמר אבוי: בליטי - הוו צומת הגידים, בליטי - לא הוו צומת הגידים, אשוי - הוו צומת הגידים, רכיכי - לא הוו צומת הגידים, אילמי - הוו צומת הגידים, קטיני - לא הוו צומת הגידים, תורי - הוו צומת הגידים, לא תורי - לא הוו צומת הגידים.

מר

דנא: למטה מן הארכובה עליונה כשרה, דהיינו נחתך עצם האמצעי - איצטרך למיתני: וכן שניטל, דאף על גב דאם נחתך בגובהו כשרה, היכא דנחתך בשיפולי במקום צומת הגידין - טרפה. וכדממרין לקמן: ואל תמה, שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וידה. אלא לדידך, דאמרתי: ארכובה תחתונה, למעלה דקתני מתניתין - למעלה מיד בסמוך משמע, היינו ניטל צומת הגידין אמר ליה תנא ארכובה בלא צומת הגידין - כמו נשבר העצם והגידין קיימין, ותנא צומת הגידין בלא ארכובה. והא נחתכו לגמרי משמע. אלמא, תנא ליה תנא: ניטל הצומת, ולמה ליה להמדר ולמתניה? והא ליכא למיטר: תנא רכובה עם צומת הגידין, והדר תני צומת הגידין בלא ארכובה, דאם כן יתני: ניטל צומת הגידין, וכל שכן נחתכו לבתר דנפק - עולא. אמר - מרלי פסיק לה - למעלה מן הצומת הגידין בשבר מן העצם באמצעי - כשרה. ובי מתני פסיק לה ומצומת הגידין, ולמעלה דקתני - לאו למעלה מיד משמע, אלא בגובהו של עצם, למעלה מן הצומת. והדר תנא: וכן שניטל הצומת, דאם נחתך בתוך הצומת נמי טרפה. הדר אמר - שפיר עבדי דלא אמרי ליה. ולא אמרי ליה - בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הוון, רכובה בלא צומת וצומת בלא רכובה, ופרכיה מלישנא דמתניתין, ואמר לי: נחתכו קתני? והכא נמי, אי הוה אמרי ליה - קא הוה דייק נמי לישנא, ואמר לי: "מן הארכובה ולמעלה" קתני, דמשמע בסמוך, והיינו בצומת הגידין. רב פפא מתני - לדרב יהודה הכי. למטה - דמתניתין, לא למטה מיד קאמר. דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי, הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי, ומינן טרפה. כגון בצומת הגידין. אלא הכי קאמר: למטה מאותה רכובה ומעצם אמצעי כולו, דהיינו בעצם התחתון - ודאי כשרה. למעלה למעלה מן הארכובה - דהיינו בקולית - ודאי טרפה כל מקום שיתרח. וכן שניטל צומת הגידין - ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה - כגון בצומת הגידין, ויש מקום שהיא כשרה - כגון למעלה מן הצומת. ורכובה גופה איזו היא? כן יתני: עליונה, ופרכין ללישנא דעולא דרב פפא: ובי איכא מיד דבי איכא מיד - במוקם שפחותין וטבחין דפרשי הבשר מן העצם כשמתקרי אוטו צינורין, ורזין - וכשמשיפל לחו לחותכה בצומת - טרפה? ובלישנא קמא דרב עבדינן לחומרא, ולמעלה מרכובה התחתונה, כל מקום שיתרח - טרפה. וכן ניטל צומת בלא רכובה. דלא חזין דהדר ביה רב, ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם, וכל שכן נחתך לגמרי. אלו הן צומת הגידין - מדיחין מתחיל, ודיחין כח חיות הגידין? דאגרמא ולבר - משיצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר. שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים ושלוש אצבעות. והגידין אדוקין בו, וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל, וכל זמן שהן צומתין וקשורין השלשה יחד - קרי צומת. עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה, כדמפרש לקמן. דאגרמא ולגוי - אין נקראין צומת אלא מקום אדוקין בעצם, ממקום שנאדוקין בו עד הפרק. דעילוי ערקומא - עצם קטן הוא המחבר את הפרקים. ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנ עד מקום שמתפשטין - קרי צומת, וכל מקום שיתרח שם טרפה. והאי שיעורא נפיש מכולהו, שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה, והוא למטה מסוף העצם האמצעי, ואם נחתך בין עצם אמצעי לאוטו ערקום - טרפה. דערקומא גופה - נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו. לא תציתו ליה - דמתמי טפי. דפרעי טבחי - במקום שפחותין וטבחין דפרשי הבשר מן העצם כשמתקרי אוטו צינורין, ורזין ליטול אותן גידין, והיינו מעילוי ערקומא. לישנא אחרת: כשמתפשטין הבהמה, משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגליה אחרונים. צומתין - מחוברין יחד ונראין כגיד אחד. ועד כמה - ארכו של צומת. ארבעה כמדי - ארכו של צומת. אשוי - קודם שיכלעו בתוך הבשר. רכיכי - לאחר שנכנס לבשר נעשין רכין.

דווי

1 **מר** בר רב אשי אמר בו - פירש בקונטרס דכמר בר רב אשי קיימא לן בכל דוכתי, בר
2 ממכתב אודיתא ומיפך שבועה. וכן יש בסדר תנאים ואמוראים. ורבינו חננאל פירש
3 דקיימא לן כוותיה בכל דוכתי בר ממפיך שבועה, וחזירי, וסימן כולו הפך לבן. וחזירי
4 - היינו דף דשמעתין. וכן פירש רבינו תם. **איפסיק** חד מינייהו טרפה - לא שייך
5 למתני גבי "יתר עליהן עוף" (חולין נ"א). משום

6 דכשנפסק אחד מהן - סוף כולל ליפסק. **ואם**
7 לאו זה וזה אסור - והא דקתני רישא: נחתבו
8 רגליה מן הארכובה ולמעלה - הוא הדין נמי
9 נשבר העצם ואין רוב בשר קיים. ואגב סיפא
10 נקט נחתבו, דלמטה אפילו נחתבו לגמרי כשרה.
11 **רוב** עוביו ואמרי לה רוב הקיפו - זימנן
12 דמשכחת לה זה בלא זה, שאין העצם
13 עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומצר מצד
14 אחר. ובקונטרס פירש בענין אחר.
15 **למאי** ליתחש לה חדא דאמר רבי יוחנן בו -
16 תימא: דהתם גבי פסח פליגי, משום
17 דמר אזיל בתר השתא ומר אזיל בתר סוף.
18 כדמרש ב"כיצד צולין" (פסחים פ"א), וזה
19 שייכא דהוה פלוגתא הבא לענין הגנה ויש
20 למר, משום דברייתא קתני: אם עור ובשר
21 חופין את רובו, משמע דאי חשיב בשר - מגין.
22 **גידיו** שסופן להקשות - בפרק "כיצד צולין"
23 (פסחים פ"א). פירש בקונטרס: גידו
24 צואר. ואין נראה, דהבא מייתי לה אגידו רגל.
25 ועוד, דגידו צואר לעולם קשין הן, ואין גיליות
26 לאכלן כלל, כמו עצמות. כדאמרין ב"כיצד
27 צולין" (שם פ"ב). הגידן והגותר והעצמות
28 ישרפו לששה עשר. ופרקי: הני גידין חזקי דמי
29 אי גידו בשר - ליכלינהו, ואי דאיתור - היינו
30 נותרו אלא פשיטא גידו צואר. משמע שהם
31 רגילים להיות נותר בכל שעה.
אל

23 - זה וזה אסור; למטה מן הארפוכה, אם רוב הבשר קיים - זה וזה מותר, אם לאו - אבר אסור,
24 ובהמה מותרת. ושמואל אמר: בין למטה בין למטה, אם רוב הבשר קיים - זה וזה מותר, אם
25 לאו - אבר אסור, ובהמה מותרת. מתקיף לה רב נחמן לשמואל: יאמרו, אבר ממנה מוטל
26 באשפה, ומותרת? אמר ליה רב אחא בר רב הונא לרב נחמן: לרב נמי, יאמרו: אבר ממנה מוטל
27 באשפה ומותרת? אמר ליה, הכי קאמינא: אבר שחיה ממנה מוטל באשפה, ומותרת שלחו מותם:
28 הלכתא פויתיה דרב, הדור שלחו: פויתיה דשמואל, הדור שלחו: פויתיה דרב, ואבר עצמו מוטל
29 במשא. מתיב רב חסדא: לא, אם מיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המודלל בה, דבר
30 שגופה - הטהר את העופר, דבר שאינו גופה? אמר ליה רבה: הדורי אפיקי למה לך? אותיב
31 ממתניתין: נשחטה בהמה - הוכשרו בדרמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לא הוכשרו! אמר
32 ליה: מתניתין איפא לדחויי, בדרחינן. כי סליק רבי יוצא אשכחיה לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה
33 להא שמעתא. אמר ליה: יישר, וכן תרומה ארייך בבבלי. - ארייך מנו - שמואל, והא מיפלג פליג!
34 - הדר ביה שמואל לגביה דרב. תנו רבנן: נשבר העצם ויצא לחוץ, אם עור ובשר חופין את רובו
35 - מותר, אם לאו - אסור. וכמה רובו? כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: רוב עוביו, ואמרי לה:
36 רוב הקיפו. אמר רב פפא: הלכך, בעינן רוב עוביו, ובעינן רוב הקיפו. אמר עולא אמר רבי יוחנן:
37 עור הרי הוא כבשר. אמר ליה רב נחמן לעולא, ולימא מר: עור מצרף לבשר, דהא "עור ובשר"
38 קתני! אמר ליה: אנו "עור או בשר" תנינן. איפא דאמרי, [אמר עולא] אמר רבי יוחנן: עור מצרף
39 לבשר. אמר ליה רב נחמן לעולא, ולימא מר: עור משלים לבשר לחוכמא! אמר ליה: אנו עובדא
40 ידענא, דההוא בר גזולא דהוה בי רבי יצחק, דעור מצרף לבשר הוה, ואתא לקמיה דרבי יוחנן
41 ואכשריה. אמר ליה: בר גזולא קאמרת? בר גזולא דרביך - שאני! הנהו גידין רבין דאתו לקמיה
42 דרבה, אמר רבה: למאי ליחוש להו? תדא, דאמר רבי יוחנן: גידין שסופן להקשות

עור הרי הוא כבשר - אם נטל הבשר מתחת העור, והעור חופה את עוביו והקיפו - כשר. ולימא מר עור מצרף לבשר - לשמואל, דלביע חציו עור וחציו בשר.
אנו עור או בשר תנינא - בהך ברייתא דלעיל. ולימא מר עור משלים לבשר - דלביע רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור, להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם. בר
נזולא - שנשברה רגלו. דרביך - עור, לפיכך חשוב כבשר. הנהו גידין הרבין - דהוה מצטרף לבשר וחופין רוב עצם הנשבר.

1 דייג - צלולין, קליד"ש לבנים קצת. תלתא חופי הוו - צומת הגידין. **אורא** רוב
2 בנין - שהוא עב משניהם, וכיון דאזל רובא - טרפה. שני מחבריה - עב מחברו.
3 נפציה - נפצו, קרפיר בלעו. כרוב אחד מהם - אם נפסק רובו של אחד מהם
4 טרפה. הא איכא תרי - רובו קיים. הסרבל - של צמר, ומעמידין בית הצואר
5 בחוט כמו שאנו עושין ברכעות. וכמר בר
6 רב אשי קיימא לן בכל דוכתי בר מתרת: מכתב אודיתא ומיפך שבועה (שבועות מא, א). ובשיעור צומת
7 גידין, אחר שנחלקו ולא איתפרש הלכתא
8 כמאן - בשל תורה הלך אחר המחמיר,
9 וטרפות דאורייתא. הלכך מעילוי ערקומא
10 עד מקום שמתפשטין, כל מקום שחותך שם
11 הוי צומת הגידין, ואפילו רכובה קיימת
12 ועצם קיים - טרפה. למעלה מן הארכובה
13 - אם נשבר העצם שם, ורוב בשר שעל
14 השבירה קיים, עור ובשר חופין רוב העצם.
15 זה וזה - אבר ובהמה מותר. ואם לאו זה
16 וזה אסור - ומתניתין דקתני: אם לאו אין
17 שחיטתו מטהרתו, דמשמע אבר אסור
18 ובהמה מותרת - אלמטה מן הארכובה
19 קאמר. אבר אסור - משום מדולדל.
20 ולשמואל, מתניתין בין למעלה ובין למטה
21 קאמר, ושני לה למתניתין בין נחתבו לגמרי
22 לשובר העצם. משום דהכא גידין קיימי.
23 ולרב נמי - בלמטה מן הארכובה, יאמרו
24 כו'. שחיה ממנה - שהנשמה תלויה בה.
25 מוטל באשפה - דקאמר: אבר אסור ואתה
26 חותכו ומשליכו לאשפה. כוותיה דרב -
27 דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור. ואבר
28 עצמו מוטל באשפה - דשחיטה עושה
29 ניפול. מיתיבי בו' - אלמא אין שחיטה
30 עושה ניפול. הדורי אפיקי - לאותובי
31 מברייתא שאניה ידועה לכל. **אותיב**
32 ממתניתין - ששגורה בבית המדרש בפי
33 כולם. דתנן ב"העור והדורש" (חולין כ"א, א).
34 האבר והבשר המדולדלים, נשחטה בהמה
35 - הוכשרו לקבל טומאת אובולין. אלמא אין
36 בה טומאת נבלות. לא הוכשרו - התם
37 מפרש טעמא. בדרחינן - לעיל בפרקין
38 (ע"ג). מאי הוכשרו? אבשר קאמר, דאי
39 נמי שחיטה עושה ניפול - אין טומאת נבלה
40 בבשר הפורש מן החי, דגידין ועצמות בעינן
41 כדילף התם. להא שמעתא - דרב, דאמר
42 לעיל: אם לאו זה וזה אסור. דרב ירמיה בר
43 אבא תלמיד דרב הוה, ואמר לה לשמעתייה
44 דרב. ארייך - קרי שמואל: לא נקב ארייך
45 מלך אלטר (בראשית יד), דהלכתא כוותיה
46 דינן. רוב עוביו - שלא יצא רוב עובי
47 השבירה לחוץ, אלא מיעוט חלל העצם
48 נגלה ורובו נכסה. רוב הקיפו - עוביו של
49 עצם לא מעלה ולא מוריד. אם רוב הקיף
50 הבשר שסביב העצם על השבר קיים, אפילו
51 נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן -
52 כשר. ואם רוב הקיף העצם סביב השבירה
53 מגולה, אפילו כינוה בליטת ראש השבירה
54 לצד בשר הקיים, והרי כל חלל העצם נכסה
55 - אפילו הכי טרפה. בעינן רוב עוביו -
56 נכסה, שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר,
57 ושחיטה רוב הקיף הבשר שעל השבר קיים.
58 וליחומא, דלביע חציו עור וחציו בשר.
59 אנו עור או בשר תנינא - בהך ברייתא דלעיל. ולימא מר עור משלים לבשר - דלביע רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור, להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם. בר
60 נזולא - שנשברה רגלו. דרביך - עור, לפיכך חשוב כבשר. הנהו גידין הרבין - דהוה מצטרף לבשר וחופין רוב עצם הנשבר.

מותרים, שהעצם נחשבת כמחוברת, ואם לאו, שאין רוב השבר
מכוסה בבשר, זה וזה אסור – האבר והבהמה אסורים, לפי
שהעצם נחשבת כחתוכה לגמרי והבהמה טריפה. ואם נשברה
העצם במקום שאינו גורם טריפות לבהמה, כגון למטה מן
הארכובות, והיינו בעצם התחתונה, אם רוב הקשר החופה את
השבר קיים, זה וזה מותר, כיון שנחשבת העצם כמחוברת, ואם
לאו, שאין רוב השבר מכוסה בבשר, כיון שלא נחשב האבר
מחובר לבהמה דינו כאבר המדולדל ולכן האבר אסור, ובהמה
מותרת, שהרי אפילו אם נחתכה העצם לגמרי במקום זה הבהמה
מותרת.
ושמואל אומר, בין למעלה מהארכובה ובין למטה ממנה, אם רוב
הקשר החופה את השבר קיים, זה וזה מותר, ואם לאו, שאין רוב
השבר מכוסה בבשר, אבר אסור כדין אבר המדולדל, ובהמה
מותרת, ואף על פי שנשברה למעלה מן הארכובה, משום שמה
ששינו במשנה שאם נחתכה העצם טריפה, זהו רק כשנחתכה
לגמרי והגידים אינם, אבל כשנשברה העצם, כיון שגידים
מחוברים, הבהמה מותרת.
מתקיף לה רב נחמן לשמואל, איך אפשר לחלק בין האבר לבהמה,
שאבר אסור ובהמה מותרת, הרי יאמרו, אבר מונה ו-מן הבהמה
מושל באשפה, כיון שהוא אסור כדין אבר המדולדל, וצריך
לחתכו לאחר השחיטה ולהשליכו לאשפה, אם כן אפילו עוד
בשעת חיבורו על ידי הגידים נחשב כחתוך לגמרי, וזהו הבהמה
מותרת, הלא תימנה הוא. שדינים אלו סותרים זה את זה.
רב אחא אינו מתיר, אלא משיב בשאלה: אבר ליה רב אחא בר
רב הונא לרב נחמן, מדוע אתה מקשה רק על שמואל, הרי לרב
נמי, כשנשברה העצם למטה מהארכובה ואין רוב בשר קיים, אבר
אסור ובהמה מותרת, ויש להקשות הרי יאמרו אבר מונה מושל
באשפה, ומותרת.
מבאר רב נחמן את קושייתו: אבר ליה רב נחמן לרב אחא, הכי
מבאר – כך כוונתי להקשות, אבר שחיטה מונה – שהיי הבהמה
תלויה באבר זה, שאם נחתך במקום זה, הרי היא טריפה כמבואר
במשנה, מושל באשפה, ואיך תהא הבהמה מותרת. ולכן קושייתי
היתה רק על שמואל, שאמר אבר אסור ובהמה מותרת אף
בנשברה למעלה מהארכובה, ואף ששם זה מקום שהנשמה תלויה
בו. אך לדעת רב שאמר דין זה רק למטה מהארכובה, כיון ששם
אינו מקום שהנשמה תלויה בו, אין תימה בכך שהאבר מוטל
באשפה והבהמה מותרת.
נמצא שנחלקו רב ושמואל באופן שנחתכה למעלה מהארכובה,
ואין רוב בשר קיים, שלדעת רב האבר והבהמה אסורים, ולדעת
שמואל האבר אסור והבהמה מותרת. הגמרא מביאה את ההלכה:
שליחו מן (משם) מארץ ישראל לבבל, הלכתא בנותיה דרב.
לאחר זמן, הורו – חזרו ושליחו הלכה בנותיה דשמואל. ושוב הורו
ושליחו הלכה בנותיה דרב, והוסיפו עוד דין, ואבר עצמו מוטל
בטומאת משא, כדין אבר מן החי, שסברו ששחיטה עושה ניפול,
כלומר השחיטה גורמת לאבר המדולדל להחשב כאילו נפל
ונחתך ממנה בעודה בחיים, ויש עליו דין אבר מן החי מן התורה,
שטמא ומטמא את נושאו.
מתבי – מקשה רב חסדא על מה שאמרו שהשחיטה עושה ניפול
והאבר טמא בטומאת אבר מן החי, שנחלקו רבי מאיר וחכמים
בעובר שהוציא את דיו ממעי אמו קודם שחיטה, לדעת רבי מאיר
שחיטה עושה ניפול, וטמא כאבר מן החי, ולחכמים השחיטה
טיהרה את האבר מידי טומאה. ונאמר על כך בברייתא (לעיל עג),
אמר רבי מאיר לחכמים, לא – אין לומר כדבריהם, אם מצינו
שחיטה שחיטה טריפה אותה ואת האבר המדולדל בה שלא יטמאו
טומאת נבילה, זה משום שהם דבר שמנופה של הבהמה, אבל מנין
שתמיה את העובר, שהוא דבר שאינו מנופה. מבואר מדברי
הברייתא, שלדברי הכל אבר המדולדל נטהר בשחיטה.
רבא תמה מדוע רב חסדא הקשה דווקא במרייתא: אבר ליה רבא
לרב חסדא, הורו אפריכי למה לך – למה לך לחזר אחר קושיא

מר בר רב אשי אמר, בין להגידים ויין – צלולים ולבנים מעט, אף
על גב דלא חנוני – שאינם לבנים ממש, הרי הם בכלל צומת
הגידים.
הגמרא מבארת את מנין הגידים בצומת הגידים בבהמה: אבר
אמיר משמיה דרב זביד, תלתא חופי הוו – צומת הגידים מונה
שלשה גידים, חד אלימא, ותרין קטני – אחד מהם גדול ועבה,
ושנים האחרים קטנים ודקים ממנו (ראה אורא). אפסיק אלימא –
אם נפסק הגיד הגדול בלבד ולא הקטנים, אודא ו-הלך רוב בנן –
נחתך רוב עובי צומת הגידים, שהגיד הגדול עבה יותר משני
הגידים הקטנים יחד, וכשנחתך הגיד הגדול רוב בנן צומת הגידים
אינו קיים אף שלגבי מנין הגידים הוא המיעוט, ולכן הבהמה
טריפה. אפסיק קטני – ואם נחתכו הגידים הקטנים והגיד הגדול
קיים, אודא רוב מנין הגידים, שהם שנים מתוך שלשה, ואף שרוב
בנן צומת הגידים קיים, הבהמה טריפה. שכדי להכשיר את
הבהמה אם נחתכו חלק מהגידים, צריך שיהא קיים רוב בנן, ורוב
מנין.
הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רב זביד: מר בר רב אשי, מתני
– שונה את דברי רב זביד לקולא, שאין צריך רוב בנן ומנין יחד
בכדי שתהא כשירה, אלא די באחד מהם. ולדעתו כך אמר רב
זביד, אפסיק אלימא ו-הגיד הגדול, האיקא – הלא עדיין יש רוב
מנין, וכשירה. וכן אם אפסיק שני קטני, האיקא רוב בנן,
וכשירה.
הגמרא מבארת את מנין הגידים בעופות, ובכמה מהם נטרפת אם
יחתכו: צומת הגידים בעופות, שיתקס חופי הוו – ששה עשר גידים
הם, אי פסיק חד מיניהו, טריפה, אף שחמשה עשר האחרים
קיימים.
אמר מר בר רב אשי, הנה קאמנא קמיה דאבא – הייתי עומד לפני
אבי רב אשי, ואיתי ו-הביאו לקמיה עופא, וברך את צומת
הגידים שלו, ואשכח ביה חמיסר – ומצא בו רק חמשה עשר גידים,
אולם הנה חד דתהו שני מחבריה – הוציא אחד שהיה שונה ועבה
מחבריו, נפציה, ואשכח תרי – ניפצו והפרידו, ומצא שני גידים,
והכשירו.
הגמרא דנה עוד בנחתך הצומת: אבר רב יהודה אמר רב, צומת
הדיין שחמיו שאם נחתך טריפה, הוא רק בנחתך רובו. ומאי רובו,
ברוב אחד מהן, שאף אם נחתך רוב של אחד מהגידים בלבד
טריפה.
מספר רב יהודה: בי אמריתא קמיה דשמואל – כשאמרתי זאת לפני
שמואל, אבר לי שמואל, מברך ו-כיון שתלתא הוו, אפילו כי
מיפסיק חד מיניהו לגמרי, הא איכא תרי – הלא עדיין נשארו שנים,
שהם רוב מנין, וכשירה.
מדויקת הגמרא: מנימא של שמואל שהכשיר, משום דאיכא תרי
גידים קיימים, הא ליכא תרי, לא הכשיר, וטריפה, ומוכח שרב
יהודה בשם שמואל פליגא – חולק על מה דאמר רבנאי, דאמר
רבנאי אבר שמואל, צומת הגידים שנחתך, אפילו לא נשתתף בה
אף אבר עובי חוט הספקל בלבד, כשירה.
הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי רב יהודה: ואיכא דאמרי, מאי
רובו, רוב כל אחד ואחד, שרק אם כל הגידים נחתכו ברובם
טריפה. בי אמריתא קמיה דשמואל, אבר לי, מברך תלתא הוו,
האיכא תלתא דכל חד וחד – מכיון שבצומת הגידים יש שלשה
גידים, הלא נשאר שליש מכל גיד וגיד, ולכן כשירה. מסיימת
הגמרא: מסייע ליה לרבנאי, דאמר רבנאי אבר שמואל, צומת הגידים
שאמר, אפילו לא נשתתף בה אלא פחות הספקל בלבד, כשירה.
שינו במשנה: נשבר העצם בו, אם רוב הבשר קיים שחיטתו
מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. המשנה ביארה את דין
האבר, והגמרא מבארת את דין הבהמה: אבר רב, נשברה העצם
ולא נחתכה לגמרי, אלא הגידים עדיין מחוברים לרגל כבתחילה,
אם הוא במקום שהבהמה נטרפת בו, כגון למעלה מן הארכובה,
היינו בעצם האמצעית, אם רוב הקשר קיים, שעור ובשר מכסים
את רוב העצם במקום השבר, זה וזה מותר – האבר והבהמה

יִחְזֹק (לעיל עט), עֹזר הָרִי הוּא כְּבִשָּׁר, מְבֹאֵר שֶׁאֵפִילוֹ עוֹר לְבָדוּ
מְצִיל, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי בָשָׂר קִימִים יוֹעִילוּ לְשֹׁבֵר. דּוּחָה
הַגְמָרָא: דְּלִמָּא רַבִּי יוֹחָנָן דִּיבֵר דְּקִנְהָ מִשְׁכָּא דִּידֵיהּ – כְּשִׁקְנָה וְהַחֲזִיק
הָעוֹר בְּשֹׁל. כְּלוּמָר, שְׁמָא רַבִּי יוֹחָנָן דִּיבֵר בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין בָּשָׂר תַּחַת
הָעוֹר, כְּגוֹן בְּעֵצָה הַשּׁוֹק סוּמָךְ לֹאֲרוֹכְבָה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁשֵּׁם הָעוֹר
דְּבוֹק הֵיטָב לְעֵצָה וּמְחִזִּיק, וּמוֹעִיל כְּבִשָּׂר. אֲבָל בְּמִקּוֹם שֶׁישׁ בָּשָׂר
וְנִיטֵל הַבָּשָׂר מִתַּחַת הָעוֹר, יִתְכַּן שְׂרָבִי יוֹחָנָן מוֹדָה שֶׁהָעוֹר אֵינוֹ
מְצִיל. וְאֵין לְהוֹכִיחַ מִדְּבָרָיו לְנִיטֵל שְׁלִישׁ הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַבָּשָׂר.
עוֹד סִפֵּק בְּדִין הַבָּשָׂר הַחוּפָה אֶת הַשֹּׁבֵר: אִמֵּר רַב אֲשֵׁי, כִּי הָיִין
(כְּשֶׁהָיִינוּ) כִּי רַב פְּסִי, אִיבְעִי לָן, נִקְדָּר הַבָּשָׂר וְנַחֲתָךְ מֵעַל הַשֹּׁבֵר
כְּמִין מְבַעֲתָה, אֵף שְׁעִדִּין רוֹב עוֹבְיוֹ וְהִקִּפוּ שֶׁל הַשֹּׁבֵר מְכוּסָה
בְּבִשָּׂר, אוֹלָם עַל יְדֵי הַקִּדּוּר נִפְרַד הַבָּשָׂר הַמֵּנֵן עַל הָעֵצָה מִשְׁאֵר
בָּשָׂר הַבְּהֵמָה, מָהוּ, הָאֵם בֹּאוּפֵן זֶה אֵינוֹ מַעֲלָה אֲרוּכָה לְשֹׁבֵר, אוֹ
אֵף בֹּאוּפֵן זֶה מִרְפָּא הַבָּשָׂר לְעֵצָה. וְשִׁשְׁמָנָא סִפֵּק זֶה, מָהוּ דְּאִמֵּר רַב
יְהוּדָה אִמֵּר רַב, דְּכָר זֶה שְׁאֵלֵתִי לְחֻכְמִים וְלְרִפְּאִים, וְאִמֵּרוּ שְׂרִפּוּאֵתוֹ
הִיא שְׁמִיכְתּוֹ כְּעֵצָה – יִקַּח עֵצָה אַחֲרֵת וְיִסְרוֹט בְּבִשָּׂר וְיִצָּא דָם, וְעַל
יְדֵי זֶה שְׁנֵי חֲלָקֵי הַבָּשָׂר נִמְשָׁכִים וּמִתְחַבְּרִים זֶה לְזֶה, וְהַשֹּׁבֵר מְעַלָּה
אֲרוּכָה. אֲבָל פְּרִילָא – אִם יִסְרוֹט בְּבִרְזֵל, מְרַקֵּף וְרִיף – עוֹשֶׂה חֲרִיצִים
בְּבִשָּׂר וּמִכֹּאֵיב וְלֹא מִרְפָּא. אִמֵּר רַב פְּסִי, וְהוּא דְּקִנְהָ מִשְׁכָּא דִּידֵיהּ
– אֵין לְהַתִּירוֹ עַל יְדֵי סְרִיטָה, אֲלֵא כְּשֶׁהַחֲזִיק הָעֵצָה בְּשֹׁל, כְּלוּמָר
כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹאִים שֶׁשְׂבִיב הַקִּדְרָה הַבָּשָׂר נִדְּבֵק לְעֵצָה, וְזֶה סִימָן
שֶׁהַתַּחֲלִיל לְהַתְּרָפָא.

משנה

הַמְּשַׁנָּה חוֹזֶרֶת לְדִין עוֹבֵר שְׂבִיבִי אִמֵּר: הַשּׁוֹמֵן אֶת הַבְּהֵמָה, וְיִצָּא
כֶּה שְׁלֵאָה וְ–כְּמִין שֶׁק־שָׁבוּ גִדְלָה הָעוֹבֵר, נִפְשָׁה הִנֵּה – אִדָּם שֶׁאֵין
דַּעְתּוֹ קֶצֶה דְּבִדְבַר הַמָּאוֹס הַתְּאֵלָה, שְׁמוֹתֶרֶת בִּאכִילָה וְאִינָה אֲבֵר
מִן הַחֵי, מְשוּם שֶׁהִיא כֹּאֲבֵר מֵאֲבָרֵי הָאֵם וְנִיתֵרֶת בְּשׁוֹחֲטָתָה.
וְאוֹלָם כִּיּוֹן שֶׁמֵּאֲוָסֶה הִיא אֵינָה מְשַׁמָּחָה, לֹא מוֹמָתָה אוֹכְלִין, מְשוּם
שֶׁאִינָה נִיחָשׁתָּ אֲוֹכֵל, וְלֹא מוֹמָתָה נִבְלֹתָ אִם מוֹתָ הַבְּהֵמָה, שֶׁאֵין
עֲלֶיהָ שֵׁם בָּשָׂר. אֲבָל אִם חִשְׁבָּה עֲלֶיהָ לֹאכִילָה, מְשַׁמָּחָה מוֹמָתָה
אוֹכְלִין, אִם נִגְעָה בְּטוּמָא, שֶׁמְחַשְׁבָּתָהּ נִוְתַּנְתָּ עֲלֶיהָ שֵׁם אוֹכֵל, אֲבָל
לֹא מוֹמָתָה נִבְלֹתָ, כִּיּוֹן שֶׁאֵין מְחַשְׁבָּתָהּ נִוְתַּנְתָּ עֲלֶיהָ שֵׁם בָּשָׂר.
שְׁלֵאָה שְׁחִיטָתָה מְקַדְּשָׁה מִרְחָם הָאֵם בַּעֲדָהּ בְּחַיִּים, אִסְוִירָה כּוֹלָה
בְּאִכְלָהּ אַחֲרֵי שְׁחִיטָתָהּ הָאֵם, מִחֲשַׁשׁ שְׁמָא יִצָּא רֹאשׁוֹ שֶׁל הָעוֹבֵר
בְּאוֹתוֹ מִקְצֵת שְׁלֵאָה שִׁינָּה וְהִיא כֹּאִילוֹ נוֹלֵד, וְשְׁחִיטָתָה אִמֵּר
אֵינָה מְתִירָתוֹ, וְאֵף הַשְׁלִיא אֲסוּרָה כְּמוֹתוֹ. וְאֵף שֶׁאֵינוֹ רוֹאִים עוֹבֵר
בְּשִׁלָּה, וְדָאִי לָנוּ שֶׁהִיא וְלֹד אֲלֵא שְׁנִימוֹת, וְשִׁמָּא מִיחֵי רֹאשׁוֹ יִצָּא
בְּאוֹתוֹ מִקְצֵת שְׁלֵאָה, שֶׁהַשְׁלִיא הִיא סִימָן לְוִלָּד בְּאִשָּׁה וְסִימָן לְוִלָּד
בְּבְּהֵמָה, שֶׁכָּל אִשָּׁה אוֹ בְּהֵמָה שִׁישׁ לָהּ שְׁלֵאָה בְּהִכְרָח יֵשׁ וְלֹד
בְּתוֹכָהּ.
בְּהֵמָה שְׁחִיטָתָהּ מְקַדְּשָׁה, שִׁילָהּ בְּפִעַם הָרֹאשׁוֹנָה וְהוּא פֶּטֶר רַחֵם
שְׁלֵאָה שְׁחִיטָתָה שְׁלֵאָה, וְשְׁלִיכְנָה לְכָלֵּבִים, וְאֵף שְׁחִיטָהּ הִיא בְּהֵמָה וְלֹד,
אֵין לְחַשׁוֹשׁ שֶׁהוֹלֵךְ קָדוֹשׁ בְּקִדּוּשְׁתָּ בְּכוֹר, כִּיּוֹן שֶׁרֹב הַצִּדְדִּים
שֶׁהוֹלֵךְ שֶׁהִיא בְּהֵמָה אֵינוֹ קָדוֹשׁ, שְׁמָא הוּא נִקְבָּה, וְאִפִּילוֹ אִם הוּא
זָכֵר שְׁמָא אֵין לוֹ צוּרַת וְלֹד הַחַיִּים בְּבִכּוּרָה. וְכִּמְקַדְּשִׁין – וּבְבִהֲמַת
הַקֹּדֶשׁ כְּגוֹן שְׁלָמִים שֶׁהִפִּילָה שְׁלֵאָה, הַשְׁלִיא תִּקְבֵּר, שְׁכִיּוֹן שֶׁאֵין
שְׁלֵאָה בְּלֹא וְלֹד יֵשׁ לְחַשׁוֹשׁ לְקִדּוּשְׁתָּ הוֹלֵךְ, שְׁכִיּוֹן זָכֵר וּבִין נִקְבָּה
הַנּוֹלָדִים מִבְּהֵמָה הַקֹּדֶשׁ הֵם קְדוּשִׁים.
וְכָל שְׁלֵאָה שֶׁהִפִּילָה הַבְּהֵמָה, אֵין קוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים, וְאֵין
תּוֹלִין אוֹתָהּ בְּאֵילָן, מִפְּנֵי שֶׁכֵּן דְּרָכֵי הַמָּאוֹרִי לְעִשּׂוֹת דְּבָרִים אֲלוֹ
מְשוּם נִיחָשׁ, כְּדִי שֶׁלֹּא תִפְּלֵל עוֹד, וְהַתּוֹרָה אִמְרָה (שְׁמוֹת כג) וְלֹא
תַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

גמרא

מְבַרְרָתָהּ הַגְמָרָא: מָנָא הֵנִי מִלֵּי שְׁחִיטָתָה הַבְּהֵמָה מְתִירָה אֶת
הַשְׁלֵאָה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: דְּתַנֵּי רַבֵּנָן, נִאֲמַר בְּפִסְקוֹ (ויקרא א) וְכָל

נִמְנֵן עֲלֵיהֶן כְּפִסָּה, כְּלוּמָר, אִפִּילוֹ אִם נִמְנָה אָדָם עִם הַחֲבוּרָה
בְּקִרְבָּן פֶּסַח עַל דַּעַת לֹאכּוֹל גִּידִים אֲלוֹ בְּלָבָד, יִצָּא בִּאכִילָתָם יְדֵי
חוֹבֶת פֶּסַח. מוֹכַח שְׁגִיזִים הֶרְכִּים הֵם כְּבִשָּׂר, וְלִכְךָ אֵף יִצְטָרְפוּ
לְבִשָּׂר לְחִפּוֹת עַל הַשֹּׁבֵר. וְעוֹד טַעַם לְהַתִּיר גִּידִים הֶרְכִּים, שֶׁהִיא
הַתּוֹרָה הִקָּה עַל מוֹמֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכִדִּי שֶׁלֹּא לְהַטְרִיף אֶת הַבְּהֵמָה
וְלִהְפִּסִּידָהּ לְבַעֲלֶיהָ, יֵשׁ לְהַקֵּל שְׁהִיגִידִים כְּבִשָּׂר.
דּוּחָה הַגְמָרָא: אִמֵּר לִיה רַב פְּסִי לְרַבֵּה, הִרִי רַבִּי שְׁמַעְיֵן בֶּן לָקִישׁ
חוֹלֵק עַל רַבִּי יוֹחָנָן, וְסוֹבֵר שֶׁאֵין נִמְנִים בְּפִסַּח עַל גִּידִים שְׁטוּפִם
לְהַקְשׁוֹת לְפִי שְׁאִינִם כְּבִשָּׂר, וְהִנְדִּיחָן כֹּאֵן הוּא לְהַכְשִׁיר טְרִיפָה
שְׁהוּא אִיסוּרָא דְּאִוִּרְיִיתָא, וְיֵשׁ לָךְ לִילֵךְ אַחֲרֵי דַּעַת הַמַּחֲמִיר, וְאֵת
אִמְרָתָהּ מֵאִי לִיחֻשׁ לָהּ. אִישְׁתִּיק רַבָּה.
תְּמִידָה הַגְמָרָא עַל שְׁתִּיקָתָהּ שֶׁל רַבָּה: וְאִמֵּר אִישְׁתִּיק, וְהָאִמֵּר רַבָּה,
הַלֵּכְתָּא בְּיוֹתֵיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעְיֵן בֶּן לָקִישׁ בְּמִקּוֹם שֶׁנַּחֲלָה עִם רַבִּי יוֹחָנָן,
כְּתִיב תֵּלֶת – רַק בְּשִׁלְשָׁה דִּינִים אֲלוֹ (הַמְּבֹאֲרִים בִּיבְמוֹת (לו), וְכִיּוֹן
שְׁגִיזִים הֶרְכִּים אֵינוֹ אֶחָד מֵאֵלּוּ, כְּדִין עֲשֶׂה רַבָּה שְׁפִסֵּק כְּרַבִּי יוֹחָנָן
וְהַתִּירָם.
מִתְרַצָּתָה הַגְמָרָא: שְׁאֵנִי הָכָא, דְּהָדָר בִּיה וְ–שְׁחֹר בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן לְנִבְיָה
דְּרַבִּי שְׁמַעְיֵן בֶּן לָקִישׁ. שְׁכֵן מְצִינוֹ לְהֵלֵךְ (קִבָּה), שְׁסֵבֵר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁעוֹר
הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרֶךְ אֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמָאֹת אוֹכְלִין, שְׁכִיּוֹן שְׁטוּפֵו
לְהַקְשׁוֹת אֵין דִּינוֹ כְּבִשָּׂר, וְהַקְשָׁה לוֹ רִישׁ לָקִישׁ מִהַמְּשַׁנָּה (קִבָּה).
שְׁכִיבָתָה שְׁדִינוֹ כְּבִשָּׂר, וְנִאֲמַר שֵׁם בְּגִמְרָא, דְּאִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן
לְרִישׁ לָקִישׁ, אֵל תִּקְנִימָנִי מִמְּשַׁח זֶה, שֶׁלִּשְׁוֹן יְחִיד אֵנִי שְׁוֹנֵה אוֹתָהּ,
שְׁדַעַת יְחִידִי הִיא וְאֵין הַלֵּכָה כְּמוֹתוֹ. מְבֹאֵר שֶׁלְּרַבִּי יוֹחָנָן כָּל שְׁטוּפֵו
לְהַקְשׁוֹת אֵינוֹ כְּבִשָּׂר, וּבְהִכְרָח שֶׁאֵף בְּגִידִים חוֹר בּוֹ וְהוֹדָה לְרִישׁ
לָקִישׁ שְׁאִינִם כְּבִשָּׂר. וְלִכְךָ שֶׁתֵּק רַבָּה, שֶׁהִיא חוֹר בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן וְאֵין
לְהַתְּמַךְ עֲלֵיו.
הַגְמָרָא מְבִיאָה דִּין נוֹסֵף בְּחִיפּוֹי בָּשָׂר: הָהוּא – מַעֲשֶׂה שֶׁהִיא
בְּהֵמָה שֶׁשְׁשָׁר הָעֵצָה יִצָּא לְחוּץ, דְּנִתְעַכַּל הָעֵצָה וְאִישְׁתִּיק לִּי
קוֹרְטִיתָא מִיָּנִי – וְנִיטֵל מִמֶּנּוּ מַעֲט וְנִפְל לְאֶרֶץ, וְעִדִּין רוֹב בָּשָׂר
חוּפָה אֵין הָעֵצָה. אִתָּא – בֹּא בַּעַל הַבְּהֵמָה לְקַבְּלֵיהּ דְּאִבְיָה לְשִׁאֲלוֹ
הָאֵם אֵף כְּשֶׁחָסֵר מִהָעֵצָה יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּחִיפּוֹי בָּשָׂר. שְׁהִיָּה תֵּלֶת לִתָּא
רִינִיל – הִשְׁהָה אוֹתוֹ אֲבִי שְׁלֹשָׁה רְגָלִים, שְׁבָהֶם מִתְכַּנְסִים הַחֲכָמִים
לְדַרְשׁ בְּהִלְכּוֹת הַחֵג, וְיִבִּיא בְּפִנְיָהֶם אֶת הַשְּׁאֲלָה. אִמֵּר לִיה רַב
אִתָּא כֶּה מְתָנָא לְבַעַל הַבְּהֵמָה, וְיֵל וְ–לָךְ קַבְּלֵיהּ דְּרַבָּה בְּרִיה דְּרַבִּי יוֹסֵף
כִּי הָכָא, דְּהִירִיפָא סְבִינָה – שְׁכִיבֵנו חוּדָה, כְּלוּמָר, לֵב פְּתוּחַ לוֹ
בְּסִבְרָא, וְיַדַּע לְתַחֲתוֹן אֶת הָדִין מִסְבְּרָתוֹ. אִתָּא לְקַבְּלֵיהּ, אִמֵּר לוֹ רַבָּה,
מִכְּדִין וְ–מִכְּדִין שֶׁשְׁשָׁר הָעֵצָה יִצָּא לְחוּץ תֵּנֵן בְּבִרְיִיתָא (עט) שְׁחִיפּוֹי
בָּשָׂר מְכַשִּׁיר, נִמְצָא שֶׁאֵין בְּהֵמָה נִסְרַפְתָּ מִמִּיעוּט הָעֵצָה, וְאִם כֵּן
מָה לִּי אִם נִפְּל אוֹתוֹ מִמִּיעוּט, וְמָה לִּי אִתִּיהָ, בְּכָל עֲנִין כְּשִׁירָה.
הַגְמָרָא מְבִיאָה כְּמָה סְפִיקוֹת בְּחִיפּוֹי בָּשָׂר: אִמֵּר לִיה רַבִּינָא לְרַבָּה,
מִתְּלַקְטָה מָהוּ – אִם נִשְׁבֵּר הָעֵצָה, וְהַבָּשָׂר שְׁעִלּוֹ אֵינוֹ בְּמִקּוֹם אֶחָד
אֲלֵא מַעֲט כֹּאֵן וְמַעֲט כֹּאֵן, שֶׁאֵם תִּלְקַטְס וְתִצְרַפֵּם יְחִיד הוּא חוּפָה
רוֹב הַקִּיפּוֹ. הָאֵם הַבְּהֵמָה כְּשִׁירָה בְּחִיפּוֹי זֶה, וְעוֹד הַסְתַּפֵּק: מִתְּרִיפִים
מָהוּ – אִם הַבָּשָׂר הִיא מְרוֹדֵד וְקָלוֹשׁ וְאֵינוֹ עֵבֶה, וְחוּפָה אֶת רוֹב
הָעֵצָה, הָאֵם שֶׁכֵּן כּוֹחַ נִחָשֵׁב חִיפּוֹי. וְעוֹד הַסְתַּפֵּק: אִם מְתַמְסָמִם
וְ–נִרְקֵב) הַבָּשָׂר חוּפָה אֶת הַשֹּׁבֵר, מָהוּ. מְבַרְרָתָהּ הַגְמָרָא: הִיבִי דְּמִי
מְתַמְסָמִם – בֹּאִיזָה רִיקְבוֹן הַסְתַּפֵּק רִבִּינָא. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אִמֵּר רַב
הוֹנָא בְּרִיה דְּרַבִּי הוֹשִׁיעַ, כֹּל רִיקְבוֹן שְׁהִירִיפָא קוֹדֵר וּמִסִּירוֹ בְּסִכִּין,
אֵךְ רִיקְבוֹן שֶׁאֵין הִרְפּוּא מִסִּירוֹ הוּא כְּבִשָּׂר וְנִחָשֵׁב חִיפּוֹי.
עוֹד סְפִיקוֹת בְּדִין הַבָּשָׂר: אִיבְעִי לָהּ, נִיבֵק נִבֵּק קִטֵּן בְּבִשָּׂר הַחוּפָה,
בְּלֹא חֲסֵרוֹן בְּבִשָּׂר, מָהוּ, הָאֵם נִבֵּק זֶה גּוֹרֵם שֶׁהַבָּשָׂר אֵינוֹ מְצִיל אֶת
הַשֹּׁבֵר אוֹ שֶׁאֵינוֹ מְגַרֵּעַ בְּבִשָּׂר. וְעוֹד הַסְתַּפֵּק: נִקְלָה הַבָּשָׂר מִהָעֵצָה,
וְאֵינוֹ דְּבוֹק לְעֵצָה אֲבָל כָּאֵם בְּשִׁלְמוּתוֹ, מָהוּ, הָאֵם הוּא מְצִיל עַל
הַשֹּׁבֵר. וְעוֹד הַסְתַּפֵּק: נִקְדָּךְ הַבָּשָׂר לְאֲרוּכָה, מָהוּ, הָאֵם הוּא מְצִיל.
עוֹד הַסְתַּפֵּק: אֵף אִם נִפְשׁוֹט שְׁבִנְקֵלָה הַבָּשָׂר בְּשִׁלְמוּתוֹ כְּשִׁירָה, אֵךְ
אִם נִיטֵל שְׁלִישׁ הַתַּחְתּוֹן שֶׁל עוֹבֵי הַבָּשָׂר הַסּוּמָךְ לְעֵצָה, וְשְׁנֵי שְׁלִישׁ
הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל הַבָּשָׂר וְהָעוֹר עוֹמְדִים בְּאִירֵי, מָהוּ, הָאֵם כִּיּוֹן שֶׁגַּם
נִחְסֵר מִהַבָּשָׂר וְגַם נִקְלָה אֵינוֹ מְצִיל, אוֹ שֶׁגַּם בָּשָׂר זֶה מְצִיל.
הַגְמָרָא פּוֹשְׁטָה אֶת הַסְתַּפֵּק הָאֲחֵרוֹן: תָּא שְׁמַע, דְּאִמֵּר עוֹלָא אִמֵּר רַבִּי

חולין. פרק רביעי - בהמה המקשה דף עז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רטו רש"י

נמנין עליהם — דאפילו לא נמנה אדם עם החבורה אלא לאכול מזון — יצא יד אכילת פסח, אלמא בשר נינהו. ריש לקיש — פליג עליה בפסחים ב"כיצד צולין (פדא), ואמר: אין נמנין. והבא לאבשורי טרפה קאתי, ואיסורא דאורייתא היא, ואת אמרת כו', ואמאי אישתיק והאמר רבא — ביבמות (ו,א), ב"החולין" — הלכתא כריש לקיש בהני תלת, ותו לא; קני פירות,

החולין למעוברת, ומתנה באמצע, כולן ב"החולין". אלמא, בוך גידן הרבין הלכתא כרבי יוחנן, דאף על גב דסופן להקשות הרי הן עכשיו כבשר! שאני הכא דהדר ביה רבי יוחנן — מגידן הרבין, ואמר: כל מידי דסופן להקשות — בטר סוף אולינן, דמעיקרא הוה סמך רבי יוחנן אהא דתנן ב"העור והררט" (חולין קכב,א): עור הראש של עגל הורף הוי כבשר לטומאת אוכלין ונבלות, ואף על גב דסופו להקשות, והדר ביה ואוקמה להדיא כיחידאה. דאמר ליה — רבי יוחנן לריש לקיש ב"העור והררט" דקבעי מיניה: עור הראש של עגל הורף מהו שטמא? ואמר ליה: אינו מטמא הוואיל וסופו להקשות. ואמר ליה: הרי שנינו: ואילו שעוריתיהן כבשר... עור הראש של עגל הורף! ואמר ליה: אל תקנינני בה, שבלשון יחיד אני שונה אותה. כלומר, יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה. דאישתקיל קורשיתא — לשון קורט, כלומר מעט מן העצם נעכל ונפל לארץ. שהיה תלמודא רינלי — לשאל הלכה לחכמים הנאספים לרגל. אמר ליה רב אדא בר מתנה — לבעל הבהמה. רבא בריה דרב יוסף בר חמא — הוא רבא בר פלוגתיה דאבבי. דחריפא סבינה — לב פתוח לו בסברא. מכרי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן — כברייתא דלעיל, מה לי נפל מיניה מה לי איתיה? הוואיל ועור נבשר חוץ את רובו — כבשרה. מתלקט מהו — בשר הנותר לכסות הרוב אינו יחד, אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם, ואם תצרפרו הרי רוב הקיפו נכסה. מתרוסס מהו — שהיה הבשר מורוד וקלש וחופה את רוב העצם. נתמסמס — בשר הנשאר לכסוי נרקב. קורדו — נטול בסכין בקדירה ארוכה. איבעיא להו ניקב — אותו בשר החופה, נקב קטן בלא חסרון. מהו — מי הוי ריעותא או לא? נסדק — הבשר הנותר לכסוי, מהו? נקלף מעל העצם — אותו בשר החופה, ואינו דבוק בעצם, מהו? אם תמצי לומר נקלף בלא חסרון הבשר — כשר. ניטל שליש התחתון של עובי הבשר סמוך לעצם, הרי שני שליש עליזנים עומדים באויר, מהו? תא שמע — חדא מתוך בעיי, דאמר רבי יוחנן: עור הרי

הוא כבשר. אלמא, ניטל שליש התחתון ונשאר העור, ושני שליש עומדים — כל שכן דבשר. דלמא התם דקנה משכא דריה — שהחזיק העור בשלו. כלומר, התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר, אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר, סמוך לארכובה שאין שם אלא עור, והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו. נקדר — הבשר בסכין מעל השבר בעגול כמין טבעת, ורוב הקיפו מכוסה. מהו — מי אמרינן: כיון נקדר בעגול — שוב אינו מעלה ארוכה, או לא אמרינן? מסרינו בעצם — דעלמא, ומתוך שהוא מוציא דם — מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה, וכן דרך הרופאים. מורף זיף — עושה חריצים בבשר ומכאב המכה. וזאת דקנה נישא דריה — שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו, סביבות הקדירה מידבק העצם לבשר, וסימן התחלת עלות ארוכה הוא. משנה נפש היפה — שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס. תאכלנה — ולא אמרינן: אבר מן החי היא, שגם היא נותר בשחיטת האדם. ואינה מטמאה — דלא חשיבא אוכל. ולא טומאת נבלות — אם מתה הבהמה. חישב עליה — לאכילה. מטמאה טומאת אוכלין — אם נגעה בטומאה, דמחשבה משויא ליה אוכל. אבל לא טומאת נבלות — דלאו בשר הוא, אלא בשאר אוכל בעלמא הוא. אסורה באכילה — ואף על גב דלא נפח אלא פורתא, וליכא למימר כל מיחיו הולד היה שם — שמא באותו מקצת יצא ראש הולד, והרי הוא כילוד. הכי גרסינן: סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה. המבכרת — זהו פטר רחם שלה. ישליכנה לכלבים — שאין בה קדושה. דאף על גב דאין שליא בלא ולד, הכא רובא לא בת מיקדשה היא, דלמלא נקבה הוה, כדלוקמן בגמרא ועמוד בן. ובמקורשין — כגון בהמת שלמים שהפילה שליא. תקבר — דכיון דאין שליא בלא ולד — קדשה, דבין זכר ובין נקבה נזופין מבהמת זקנה — קדשה. בפרשת דרכים — מקום שהדרכים מתפרשים לשנים. דרך המנחשים לקבורה שם שלא תפיל עוד. דרכי האמורי — נחושו, וכתיב (שמות כג): "ולא תעשה כמעשיהם". גמרא למה לי קרא — למימר: ולא שלית? פשיטא דאסורה, דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד, ושליא בתריה אולא, ולא שריתה שהיטה! אסמכתא בעלמא — ולדרשא אחריני אתא. עיקר קרא לחותך מן הטחול ומן הכליות, כדאמר לעיל בפירקין (חולין סט,א). עור חמור — שהוא קשה ומאוס. ששלקו — בשלו הרבה מאד. אי לטומאת אוכלין — אם נעשה אוכל לטמא טומאת אוכלין.

נמנין עליהן בפסח. ועוד: התורה חסה על ממונן של ישראל. אמר ליה רב פפא לרבה: רבי שמעון בן לקיש, ואיפסורא דאורייתא, ואת אמרת מאי ליחוש להו? אישתיק. ואמאי אישתיק? והאמר רבא: הלכתא פותיה דרבי שמעון בן לקיש בהני תלת! — שאני הכא, דהדר ביה רבי יוחנן לגביה דרבי שמעון בן לקיש, דאמר ליה: אל תקנינני, בלשון יחיד אני שונה אותה. ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורשיתא מיניה, אתא לקמיה דאבבי, שרייה תלתא ריגלי. אמר ליה רב אדא בר מתנא: זיל קמיה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא, דחריפא סבינה. אתא לקמיה, אמר: מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן, מה לי נפל, מה לי איתיה! אמר ליה רבינא לרבא: מתלקט מהו? מתרוסס מהו? מתמסמס מהו? היכי דמי מתמסמס? אמר רב הונא בריה דרב יהושע: כל שהרופא קורדו. איבעיא להו: ניקב מהו? נקלף מהו? נסדק מהו? ניטל שליש התחתון מהו? תא שמע, דאמר עולא אמר רבי יוחנן: עור הרי הוא כבשר. - דלמא דקנה משכא דריה! אמר רב אשי: כי הוינן כי רב פפי איבעיא לן, נקדר כמין טבעת מהו? ופשיטנא מהא דאמר רב יהודה אמר רב: דבר זה שאילתי לחכמים ולרופאים, ואמרו: משרטו מעצם ומעלה ארוכה, אבל פרולא - מורף זיף. אמר רב פפא: והוא דקנה גרמא דריה. משנה השוחט את הבהמה ומוציא בה שליא - נפש היפה תאכלנה, ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות. חישב עליה - מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות. שליא שצעתה מקצתה - אסורה באכילה; סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה. המבכרת שהפילה שליא - ישליכנה לכלבים, ובמקורשין - תקבר. ואין קוברין אותה בפרשת דרכים, ואין תולין אותה באילן, מפני דרכי האמורי. גמרא מנא הני מילי? דתנו רבנן: "כל בהמה תאכל" - לרבות את השליא; וכול אפילו יצתה מקצתה? תלמוד לומר: "אתה" - אותה ולא שליתה. מכדי אין שליא בלא ולד, לפה לי קרא? - קרא אסמכתא בעלמא. ואינה מטמאה. בעי רבי יצחק בר נפחאי: עור חמור ששלקו, מהו? למאי, אי לטומאת אוכלין - תנינא, אי

אל תקנינני — דאותביה ריש לקיש לרבי יוחנן מזהיא דאלו שעוריתיהן כבשר כו', ואם תאמר: לדידה גופיה תקשה ליה, דהא קסבר דבתר בסוף אולינן, בוך גידן שסופן להקשותו ויש לומר: דלא דמי פסח דלאכילה, לטומאה. דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין כיון דחיו לאכילה, כדאמר בסמוך, ואף על גב דרבי אין נמנין עליו בפסח, וחכי נמי גידן שסופן להקשות. וכן בפרק "כיצד צולין" (פסחים פד,א) דפריך מזהיא דרבי יוחנן דאמר: עור הראש של עגל הורף אין מטמא טומאת אוכלין, אהדיא דגידן שסופן להקשות — מכל שכן פריך. ובירושלמי אהדיא דראשו של עגל הורף, אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא לטומאה, אבל ללקות לא. וריש לקיש אמר: משנה שלמה היא זו, בין לטומאה ובין ללקות. ומסיק רחב: מיתלק שטיתיה דריש לקיש, תמן לא עביד לה בשר גבי גידן שסופן להקשות, דאמר: אין נמנין, וכאן עביד ליה בשר! אמר רבי בון, טעמא דריש לקיש: "ואכלו את הבשר" — בשר ולא גידן. משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אויל בטר השתא, בר מגבי פסח דכתיב קרא.

בלשון יחיד כו' — היה שונה במשנה: "דברי רבי שמעון", ולא כמו שפירש בקונטרס: משום דאתיא כיוחדיה, דבפרק "החולין" (יבמות מבב), דהא אמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה, אף על גב דאתיא כרבי יהודה. ואם תאמר: וממאי דמהדיא דפסח הדר ביה? ודלמא מזהיא דלוקמן הדר ביה ויש לומר: דמסתמא הדר ביה לגבי חבורה. נתמסמס מהו — דהא דאמר ב"אלו טרפות" (חולין נגב), נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו הוא אינו — היינו כגון בריאה ובגידן, שהטרפות תלו בן, אבל הכא, שהטרפות תלו בעצם, אף על גב דנתמסמס הבשר — שמא עדיין מנין.

דקנה משכא דריה — בקונטרס גרס בדלית, ורבינו חננאל ורבינו תם גרסי בריש, פירוש: יריים, ליהא שלו, שאו מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה.

עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין — ואם תאמר: אם כן יאכל עור בפסח, דהא תנן (פסחים פד,א): כל הנאכל בשאר גידול בשלקא — נאכל בצלי בגדי הורף! ויש לומר: דבעינן שיחא נאכל בשלקא שלא על ידי הורף, בבבלתה

ואין תולין אותה באילן, מפני דרכי האמורי. גמרא מנא הני מילי? דתנו רבנן: "כל בהמה תאכל" - לרבות את השליא; וכול אפילו יצתה מקצתה? תלמוד לומר: "אתה" - אותה ולא שליתה. מכדי אין שליא בלא ולד, לפה לי קרא? - קרא אסמכתא בעלמא. ואינה מטמאה. בעי רבי יצחק בר נפחאי: עור חמור ששלקו, מהו? למאי, אי לטומאת אוכלין - תנינא, אי

הוא כבשר. אלמא, ניטל שליש התחתון ונשאר העור, ושני שליש עומדים — כל שכן דבשר. דלמא התם דקנה משכא דריה — שהחזיק העור בשלו. כלומר, התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר, אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר, סמוך לארכובה שאין שם אלא עור, והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו. נקדר — הבשר בסכין מעל השבר בעגול כמין טבעת, ורוב הקיפו מכוסה. מהו — מי אמרינן: כיון נקדר בעגול — שוב אינו מעלה ארוכה, או לא אמרינן? מסרינו בעצם — דעלמא, ומתוך שהוא מוציא דם — מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה, וכן דרך הרופאים. מורף זיף — עושה חריצים בבשר ומכאב המכה. וזאת דקנה נישא דריה — שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו, סביבות הקדירה מידבק העצם לבשר, וסימן התחלת עלות ארוכה הוא. משנה נפש היפה — שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס. תאכלנה — ולא אמרינן: אבר מן החי היא, שגם היא נותר בשחיטת האדם. ואינה מטמאה — דלא חשיבא אוכל. ולא טומאת נבלות — אם מתה הבהמה. חישב עליה — לאכילה. מטמאה טומאת אוכלין — אם נגעה בטומאה, דמחשבה משויא ליה אוכל. אבל לא טומאת נבלות — דלאו בשר הוא, אלא בשאר אוכל בעלמא הוא. אסורה באכילה — ואף על גב דלא נפח אלא פורתא, וליכא למימר כל מיחיו הולד היה שם — שמא באותו מקצת יצא ראש הולד, והרי הוא כילוד. הכי גרסינן: סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה. המבכרת — זהו פטר רחם שלה. ישליכנה לכלבים — שאין בה קדושה. דאף על גב דאין שליא בלא ולד, הכא רובא לא בת מיקדשה היא, דלמלא נקבה הוה, כדלוקמן בגמרא ועמוד בן. ובמקורשין — כגון בהמת שלמים שהפילה שליא. תקבר — דכיון דאין שליא בלא ולד — קדשה, דבין זכר ובין נקבה נזופין מבהמת זקנה — קדשה. בפרשת דרכים — מקום שהדרכים מתפרשים לשנים. דרך המנחשים לקבורה שם שלא תפיל עוד. דרכי האמורי — נחושו, וכתיב (שמות כג): "ולא תעשה כמעשיהם". גמרא למה לי קרא — למימר: ולא שלית? פשיטא דאסורה, דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד, ושליא בתריה אולא, ולא שריתה שהיטה! אסמכתא בעלמא — ולדרשא אחריני אתא. עיקר קרא לחותך מן הטחול ומן הכליות, כדאמר לעיל בפירקין (חולין סט,א). עור חמור — שהוא קשה ומאוס. ששלקו — בשלו הרבה מאד. אי לטומאת אוכלין — אם נעשה אוכל לטמא טומאת אוכלין.

בגבלתה ולא בעור ולא בעצמות — ואם תאמר: אמאי לא מייתי מתניתין ד"הער והרטוב" (חולין קי"ב) דתנן בהדיא דהער אינו מצטרף לטמא טומאת נבלות? ויש לומר: דמייתי מהבא משום דרבה בר רב חנא קאמר עלה: לא נצרכה אלא עשאן לציקי קדרה. דאמתניתין לא מצי למימר, דמתניתין איצטריך לאשמועינן משום צירוף, דאין מצטרפין.

ולא בעור — כשאין עליו כוית בשר, דהכי אמר ר' יהודה דהער והרטוב" (חולין קכ"א). והם נמי דרשין: "בגבלתה" — ולא בקולית סתומה. ושקולין הן.

המפלת מין בהמה וחה — לא הוי מצי למיניקט נפל, משום דתוך שלשה חולין בו את השליא, כדאמר רבא בפרק "המפלת" (נדה כ"ב).

הריני מטיל היתה חומר שני ולדות — בקונטרס פירש דאחא כרבנן. אבל מתוך הלשון דחומר שני ולדות משמע כרבי מאיר, דחשיב ולדות בהמה היה ועוף, וכגון דרך בהמה הויא זכר, דאי הויא נקבה — לא נפקא מינה מיד כחששא של שליא, אם לא היבא דחד קודם שפיעת החמה וחד לאחר שקיעה, כדאמרין גבי סנדל בפרק "המפלת" (נדה כ"ב). אי נמי, יש לומר דאחא מתניתין כרבנן, דלא חשיבנא ליה ולד, דחומר שני ולדות הוי משום שליא גופה, ולא משום בהמה, ונותנין לה חומר זכר ונקבה, ומיזה, אי כרבנן אחיא — הוה ליה למימר: תשב לזכר ולנקבה ולנדה, דשמא אין כאן ולד אחד. ולפירוש הקונטרס אתי שפיר דלא קאמר "ולנדה", דהיינו חומר שני ולדות דקאמר, ואם תאמר: לפי מה שפירש, דנקט בהמה וחה דוקא, אבל הפילה נפל — לא חיישינן לולד אחד, כיון דילדה כי אורחא. הא מתניתא לידה כי אורחא, דחיישינן באינה קשורה לולד אחד. ומאי סיעתא מייתי לרבי אלעזר? אורבא, קשיא ליה מתוך ברייתא דנקט חיה ועוף דווקא, וסיעתא לרבי יוחנן? ויש לומר: דאין דהבר תלוי בכי אורחיה, אלא פשיטא ליה למסדר התלמוד דבעזרת האדם תלוי הטעם שריגילה שליתה להתעבב, אבל אחד בהמה וחה ועוף, לא שנא במעי אשה או שנא במעי בהמה — אין השליא גיזלה להפריד מן הולד, אפילו לידה בהמה בר קיימא. ואם תאמר, דהבא קתני: שמא נימוח, משמע דספקא הוא, ואם כן, אמאי אסורה השליא באבילה כשיצתה מקצתה ויש עמה ולד? והא ספק ספיקא הוא: שמא אין כאן ולד אחד, ואפילו אם תמצי לומר יש כאן — שמא אין באותו מקצת רובא ולד, ובסוף פרק שמי שרובא קמא (י"א), משמע דבספק ספקא שם, דרייסקין מיניה דאין מקצת שליא בלא ולד, הא יש מקצת שליא בלא

ולד — הוה ליה למשרי מספק ספיקא! ויש לומר: דברייתא דקתני "שמא" — היינו בשליא הבאה אחר הולד, ולעיל איירי בשליא הבאה קודם ולד. אי נמי, אסורה באבילה משום דגורדינן מקצתה אטו רובא, כדמסיק בבבא קמא.

סמוך מיעטא דנרמה למחצה דנקבות בר — ודא דתנן בפרק שליש דבבבורות (כ"א, ב): בהמה נטה ששפעת וזירת דם — הרי זה תקבר ונפטרה מן הבבורה, ולא אמרינן ישליכנה לכלבים מהאי טעמא דהבא. דהתם לא אמרינן תקבר אלא כדי לפרסם דנפטרה מן הבבורה, כדאמר התם. ומה שאין דוחה לומר שם כן אלא משום קשיא דפריך ארבי חייא, דאמר: וכי מאחר דאינה מטמאה במוגע ובמשא אמאי תקבר? ומשני: כדי לפרסמה בר — בלאו הכי נמי היה צריך לטעם פירסום. אלא דאדריבי חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר משום פירסום, כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה, משום דבטל. **רובא** בר מיקדש הוא — משום דאיכא נרמה דלא קדיש, קאמר רובא ולא כולה. ואם תאמר: והא בולד קדשים הכול קדוש, כדמוכח בתמורה בסוף פרק (כל הקרבנות) ("יש בקרבנות") (תמורה י"ז), דקאמר: אבל כלאים טומטום ואנדרוניס — אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים. אלמא כלאים הנולד מבמה קדושה קדיש, וכל שכן נרמה, כדמוכח ב"מורבה" (בבא קמא ע"ח, א). דקאמר: השתא כלאים מרבה ליה, נרמה מבועי על יד לומר: דסוגיא דהתם כמאן דאמר: ולדות קדשים במעי אמן וכן קדשים, ודכאן דאמר: בהיתין וכן קדוש הכא היינו משום דליפנין מבכור דקדוש בבכור, דכרדשינן בכירותו של א"ל (בבבורות ג' א) מדרבתי "שגר". אי נמי, אפילו למאן דאמר במעי אמן וכן קדשים נקט הכא רובא, משום דאיכא דמות דיונה דלא קדיש.

אי לטומאת נבלות - תנינא! **טומאת אוכלין** - דתנינא: **העור והשליא אין מטמאין טומאת אוכלין**; **עור ששלוק, והשליא שחישב עליה** - מטמאין טומאת אוכלין. **טומאת נבלות נמי תנינא**: **"בגבלתה"** - ולא בעור, ולא בעצמותיו, ולא בגידיו, ולא בפרניו, ולא בפולפוס; **ואמר רבה בר רב חנא**: **לא נצרכה אלא שעשאן ציקי קדרה**! - לעולם טומאת אוכלין, ושאיני עור חמור, דמאין. **"שליא שיצתה"**. **אמר רבי אלעזר**: **לא שנו אלא שאין עמה ולד, אבל יש עמה ולד** - אין חוששין לולד אחד. **ורבי יוחנן אמר**: **בין אין עמה ולד, בין יש עמה ולד** - חוששין לולד אחד. - איני? **והא אמר רבי ירמיה**: **לחומר אמה רבי אלעזר! אלא, אי אתמר הכי אתמר, אמר רבי אלעזר**: **לא שנו אלא שאינה קשורה בולד, אבל קשורה בולד** - אין חוששין לולד אחד. **ורבי יוחנן אמר**: **אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד, אבל יש עמה ולד, בין קשורה בולד בין אין קשורה בולד** - אין חוששין לולד אחד. **והיינו דאמר רבי ירמיה**: **לחומר אמה רבי אלעזר**. **תניא פותיה דרבי אלעזר**: **המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמה; בזמן שקשורה בהן** - אין חוששין לולד אחד, אינה קשורה בהן - **הריני מטיל עליה חומר שני ולדות, שאני אומר**: **שמא נימוח שפיר של שליא, שמא נימוחה שליתו של שפיר**. **"המכפרת שהפילה"**. **מאי מעמא? אמר רב איקא בריה דרב אמי**: **רוב בהמות יולדות דבר הקדוש בבכורה, ומיעוט בהמות - דבר שאינו קדוש בבכורה, ומאי ניהו - נדמה; וכל היולדות - יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות; סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות, והווי ליה זכרים מיעוטא. "ובמקדשין תקבר"**. **מאי מעמא? רובא בר מיקדש הוא. "אין קוברים אותה"**. **אפי' ורבא דאמרי תרנויהו**: **כל דבר שיש בו רפואה - אין בו משום דרכי האמורי, אין בו רפואה - יש בו משום דרכי האמורי. והתניא**: **אילן שמשיר פירותיו - סוקר בסקרא, וטוענו באבנים! בשלמא טוענו באבנים - כי חיכי**

דניכחוש

לטומאת נבלות — אם נעשה בשר, להחשב כנבלת החמור עצמה. **לא נצרכה** — למעוטינהו, דהא ודאי לאו בשר ניהו. **אלא שנעשה ציקי קדרה** — בשלן הרבה עם תבלין, לעולם לטומאת אוכלין — ומתניתא לא איפשט, דהתם "עור ששלוק" תניא, ובעור בהמה אחרת קמיידי. אבל עור חמור מאיס. **אלא שאין עמה ולד** — באותה שבפנים. **אבל יש עמה ולד** — ורואים אנו ראשו ורובו לפנים. **אין חוששין** — שמא עוד היה ולד אחר עם זה ויצא, ושליא זו שלו היא. וזה שבפנים כבר יצתה שליתה, ומכל מקום שליא זו אסורה, דשמא של ולד אחר היתה. **והאמר רבי ירמיה לחומר אמה רבי אלעזר** — דבר זה שהיה ממזרי מרבי יוחנן. **לא שנו** — דאסורה באבילה, דמשמע: אפילו יש עמה ולד בפנים. **אלא שאינה קשורה בו** — דהתם איכא למימר: לזה שבפנים היתה שליא אחרת, ונמוחה ויצתה, ושליא זו של ולד אחר היתה, ונמוח ויצא. **אבל קשורה בו** — ודאי שליא זו שלו היתה, ומותרת באבילה. **ורבי יוחנן אמר אנו אין לנו** — שתהא אסורה באבילה. **אלא שליא** — שיצתה מקצתה ואין עמה ולד בפנים, דהתם חיישינן שמא יצא מיהו הולד שם. **אבל יש עמה ולד** — אפילו אינה קשורה בו — מותרת, דבדידיה תלינן לה. **מין בהמה חיה ועוף** — ורבנן דיא דאמרי במסכת נדה (כ"א, א): כל שאין בו מצורת אדם — אינו ולד. **אין חוששין לולד אחד** — ואם נפתח הקבר בלא דם, דהואי לידה יבישתא — טהורה. **אינה קשורה בהן חריני מטיל** — על אשה הזאת. — חומר שני ולדות — דחוששין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה, ותשב עליו לנקבה, ואפילו בלידה יבישתא טמאה שבועים כיון נקבה, מחמת ספק ולד אחר. וגם חומר שני זה נטיל עליה, ונאמר: ולד זה משליא זו, ולא היה בה ולד אחד, וזו חומה, ולד, ואין לה שום ימי טוהר. **והיינו חומה, שאם לא נמצא זה עמה** — קיימא לן במסכת נדה (כ"ב, ב): **המפלת שליא** — תשב לזכר ולנקבה, ונותנין לה מיהא ימי טוהר של זכר, דאין שליא בלא ולד. אבל לזו אין ימי טהרה. **שמא נימוח שפיר של שליא זו** — ודוא היה ולד גמור. **ושמא נימוחה שליתה של שפיר** — ושליא זו לאו שלו היתה. אלמא, שאני לן בין קשורה לשאינה קשורה. **מאי מעמא** — ישליכנה לכלבים, ולא מספקין לה בשלית הבכור? **דבר הקדוש בבכורה** — אם היה זכר. **נרמה** — קונטרסייטא, רחל שילדה מין עז, או עז שילדה דומה לרחל. ואמרינן בבבורות (י"ב, א) דלא קדיש, דכתיב: "אך בכור שור" [במדרש יח] — עד שיהא הוא שור ובכורו שור. וכל היולדות דרכן לילד מחצה זכרים ומחצה נקבות — הלכך, ולד זה ספק זכר ספק נקבה, ונקבה ללא קדישה. ואם תמצי לומר זכר הוא — שמא נרמה הוא. הווי ליה זכרים מיעוטא — ולמיעוטא לא חיישינן. **רובא בר מיקדש הוא** — בין זכר ובין נקבה, חוץ מנרמה. **יש בו משום רפואה** — כגון משקה או סם, או לחש שלוחש על המכה. **אין בו משום רפואה** — כגון שעושינן שלא על החולי, כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכיוצא בהם, שדומין לניחוש.

דניכחוש

פירסום, כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה, משום דבטל. **רובא** בר מיקדש הוא — משום דאיכא נרמה דלא קדיש, קאמר רובא ולא כולה. ואם תאמר: והא בולד קדשים הכול קדוש, כדמוכח בתמורה בסוף פרק (כל הקרבנות) ("יש בקרבנות") (תמורה י"ז), דקאמר: אבל כלאים טומטום ואנדרוניס — אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים. אלמא כלאים הנולד מבמה קדושה קדיש, וכל שכן נרמה, כדמוכח ב"מורבה" (בבא קמא ע"ח, א). דקאמר: השתא כלאים מרבה ליה, נרמה מבועי על יד לומר: דסוגיא דהתם כמאן דאמר: ולדות קדשים במעי אמן וכן קדשים, ודכאן דאמר: בהיתין וכן קדוש הכא היינו משום דליפנין מבכור דקדוש בבכור, דכרדשינן בכירותו של א"ל (בבבורות ג' א) מדרבתי "שגר". אי נמי, אפילו למאן דאמר במעי אמן וכן קדשים נקט הכא רובא, משום דאיכא דמות דיונה דלא קדיש.

אֶלְעָזָר, שרבי אלעזר אוסר אף כשיש עמה ולד אם השליא אינה
קשורה בו, ורבי יוחנן מתיר.
הגמרא מביאה סיוע לרבי אלעזר: תנאי בנותיה דרבי אלעזר, אשה
המפלת נפל הדומה למין בהמה או היה וזהו, שאין נפל זה נחשב
כולד לטמא טומאת לידה, וגם הפילה שלי אֶלְעָזָר ו-עם הנפלו,
בזמן שהשליא קשורה בה, אין חוששין לולד אחר שהיה בשליא
ונימוה, ולכן אם הלידה היתה בלא דם, אין האשה טמאה. אבל
אם השליא אינה קשורה בה, דריני מטיל עליה ו-על האשה חומר
שני ולדות, שאני אומר, שמה נימוח שפיר ו-לדן של שלי זו, והוא
היה ולד גמור, ושמה נימוחה של שפיר הקיים שבדמות מין
בהמה וחיה, והשליא הקיימת איננה שלו. ונמצא שישנם שתי
אפשרויות מיהו הולד שהיה בשליא שלפנינו, האם מין בהמה
וחיה, או ולד גמור, ויש לחשוש לחומרי שניהם. והיינו, כיון שיש
צד שהיה בה ולד גמור, האשה טמאה טומאת לידה, וכיון
שחוששים שמא ולד זה היה נקבה, טמאה שבועיים ביולדת נקבה.
ומצד שני יתכן שהמין בהמה שייך לשליא זו ולא היה ולד אחר,
ונמצא שלא היתה כלל לידה, לכן אין ליתן לה ימי טוהר, שאם
תראה דם אחרי השבועיים, תהא טמאה כנדה. מבואר בברייתא
שיש לחלק בין שליא קשורה לולד לאינה קשורה, וברבי אלעזר.
שנינו במשנה: המבקר את השפלה ו[ובן] שליא ישליכנה לכלבים,
שאיין בה קדושת בכור. מקשה הגמרא: מאי טעמא שמותר
להשליכה לכלבים, וארי אין שליא בלא ולד, ושמה הולד
שבשליא הוא הבכור אוסר בהנאה.
מתרצת הגמרא: אמר רב אבא ברבי אמי, משום שרוב בהמות
המבכרות יולדות דבר קדוש בבכורה, כלומר ולד שמצד צורתו
הוא קדוש בבכורה אם הוא זכר, ומיעוט בהמות יולדות דבר שאינו
קדוש בבכורה, ומאי ניהו, נדמה – ולד הדומה למין בהמה אחרת,
כגון רחל שילדה דמות עז, שנפל זה אינו קדוש בבכורה, וכל
היולדות, יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות, ונמצא שולד זה הוא
ספק זכר ספק נקבה. וקדושת בכור היא רק בזכר. לפיכך סמוך
וצריך מיעוט, דשמה הוא נדמה שאינו קדוש, למחצה הנקבות
שאינן קדושות, והיו להו זכרים הקדושים בבכורה מיעוטא, ואין
חוששים למיעוט, ולכך מותרת שליא זו בהנאה ולהשליכה
לכלבים.
שנינו במשנה: ובמקדשין – בהמת הקדש שהפילה שליא, השליא
תקבר. שואלת הגמרא: מאי טעמא מותרת כבהמת
חולין. משיבה הגמרא: וקא פרי מיקדש הוא – רוב הנולדים
מבהמת המוקדשים הם קדושים, שכל ולד גמור הוא קדוש בין
זכר ובין נקבה, חוץ מגדמה שאינו קדוש, וכיון שרוב יולדות ולד
גמור ומיעוטן נדמה, נמצא שיש רוב צדדים שהולד קדוש, ולכך
תקבר השליא כדין בהמת קדשים שמתה.
שנינו במשנה: ואין קוברים אותה ו-את השליא שהפילה בהמה
בפרשת דרכים ואין תולים אותה באילן משום דרכי האמורי.
הגמרא מבארת מה נאסר משום דרכי האמורי: אפי' וקא דאמרי
תרווייהו, כל דבר שיש בו רפואה, שעושים אותו על המכה של
אדם או בהמה בשביל לרפאותה, כגון משקה או סם או לחש
שלווחש על המכה, אין בו איסור משום דרכי האמורי. אבל אם אין
בו רפואה, כגון שאינו נעשה על החולי, כקבורת שליא בפרשת
דרכים וכיצא בזה, שדומה לניחוש, יש בו משום דרכי האמורי,
ואסור משום (שמות כב כד) ולא תעשה כמעשיהם.
מקשה הגמרא: והתניא, אילו שפירי ו-שמפילי פירותיו קודם
זמנם מחמת שומנם, רפואתו היא בכך שסופין בסיקרא – צובעו
בצבע אדום, ומועני באבנים – תולה עליו אבנים. בשלמא מועני
באבנים מותר, מפני שזוהי רפואה טבעית, כי היכי

אי – ואם ספיקו היה לגבי טומאת נבלות, האם עור החמור ששלקו
נחשב בשר כנבילת החמור עצמה, אף זה תניא.
הגמרא מבארת היכן שנינו דינים אלו בברייתא: דין עור ששלקו
לגבי טומאת אוכלין כבר שנינו, ותניא, העור והשליא אין מטמאין
טומאת אוכלין, העור משום שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה,
והשליא משום שהיא מאוסה ואינה ראויה לאכילה. ולכן עור
ששלקו ונעשה רך, והשליא שחישב עליה לאוכלה, אף שהיא
מטמאין ו-נטמאין טומאת אוכלין. ודין עור לגבי טומאת
נבילות נמי תניא, נאמר בתורה בטומאת נבילה (ויקרא יא לט) 'הנגע
בנבלתה יטמא' וגו', ותיבת 'בנבלתה' מיותרת, שהיה אפשר לומר
'הנוגע בה' ללמדך שדוקא הנוגע בבשר הנבילה נטמא, ולא
הנוגע בעור, ולא בעצמות, ולא בנדין, ולא בקרנים, ולא במלפים
– צפורני פרוסת הרגל. ואמר רבה בר רב הונא לא נצרכה הברייתא
למעט דברים אלו מטומאה, שפשוט שאינם כבשר, אלא החידוש
הוא שאף כשעשן ציין קדרה – שבישלה הרבה עם תבלין, אף
על פי כן אינם מטמאין טומאת נבילות. נמצא שדין עור ששלקו
כבר הובא בברייתא לגבי טומאת אוכלין וטומאת נבלות, ואם כן
במה הסתפק רבי יצחק בר נפחא.
משיבה הגמרא: לעולם הספק הוא בטימאת אוכלין, ומהברייתא
שעור ששלקו מטמא אין להוכיח, משום שיש להעמידה בשאר
בהמה ואילו רבי יצחק הסתפק בחמור, ושאינו עור חמור דמאין
יותר משאר עור בהמה, ושמה אף כשהוא שלקו אינו קרוי אוכל
לקבל טומאה.
מבואר במשנה: שליא שניצתה מקצתה אסורה באכילה, שמה יצא
ראשו או רובו של הולד באותו מקצת שליא, והוא כילוד, ואין
שחטת האם מתירתו, והשליא נאסרת מחמת הולד. הגמרא
מבארת אימתי חששו ליציאת הולד: אמר רבי אלעזר, מה ששנינו
שהשליא אסורה מחשש ולד, לא שנו אלא כשאין עמה ולד,
שאינו רואים ולד בשליא, וכיון שאין שליא בלא ולד ודאי נימוח
הולד, ויש חשש שמא הוציא ראשו או רובו. אבל אם יש עמה ולד,
ואנו רואים שהולד בפנים ולא יצא ראשו או רובו, השליא מותרת,
ואין חוששין לשמא יש עוד ולד אחר שנימוח, ושליא זו היא של
הולד שנימוח, ולולד הקיים היתה שליא אחרת שנימוחה, ואולי
הוציא הולד שנימוח ראשו או רובו ונאסר את השליא. ורבי יוחנן
אמר, בין אין עמה ולד בין יש עמה ולד השליא אסורה, שאף כשיש
ולד קיים חוששין לולד אחר שנימוח, ושמה הוציא ראשו או רובו
ונאסרה השליא.
מקשה הגמרא: איני – וכי כך אמר רבי אלעזר, והא אמר רבי
דמיא, לחומרא אמרה רבי אלעזר דבר זה, שמחמיר הוא יותר מרבי
יוחנן, ולפי המבואר נמצא שהוא מיקל, שכשיש עמה ולד רבי
אלעזר מתיר ורבי יוחנן אוסר.
מחמת קושיא זו הגמרא חוזרת בה: אלא אי אתמר הכי אתמר, אמר
רבי אלעזר, מה ששנינו שהשליא אסורה, ומשמע שאסורה אפילו
כשיש בה ולד קיים שמה יש עמה ולד אחר, לא שנו אלא
כשהשליא אינה קשורה בולד הקיים, ולכן יש חשש שמא השליא
של הולד הקיים נימוחה ויצאה, ושליא זו ולד אחר היה בה ונימוח
ויצא, אבל אם השליא קשורה בולד הקיים, ודאי השליא זו שייכת
לולד הקיים, ואין חוששין לולד אחר, וכיון שלא יצא הולד הקיים
השליא מותרת.
ורבי יוחנן אומר, אנו אין לנו שתהא השליא אסורה, אלא בשליא
בלא ולד, ולכן ודאי שיש בה ולד שנימוח ושמה יצא ראשו או
רובו, אבל אם יש עמה ולד קיים, ורואים שהולד בפנים ולא יצא,
בין אם השליא קשורה בולד בין אין קשורה בולד, אין חוששין לולד
אחר שנימוח, אלא תולים את השליא בולד הקיים, והשליא
מותרת. והיינו ו-זהו מהו דאמר רבי דמיא, שלחומרא אמרה רבי

דְּנִיכְחוּשׁ חִילָה – כדי שיכחיש וימעט את כוחו של האילן, שמרוב
 שומנו הוא משיר את הפירות, אֵלָא סוֹקְרוֹ בְּסִיקְרָא, אִמְאי מוֹתָר,
 הרי אין בו משום רפואה.
 מתרצת הגמרא: הצביעה בסיקרא אינה נוחש שעל ידה יתרפא
 האילן, אלא הוא סימן למי שרואהו שהוא משיר את פירותיו,
 ועושים זאת בִּי חִיבֵי דְלִחְוִיָּתָא אִינְשֵׁי לְיָבֵעַ רַחֲמֵי עֲלֵיהּ – כדי
 שאנשים יראוהו ויבקשו עליו רחמים שלא ישיר פירותיו.
 הגמרא מביאה מקור לכך שראוי שרבים יבקשו רחמים על החולי:
 בְּתִנְיָא, נאמר בתורה לגבי מצורע (ויקרא יג מה) 'וְכָמָא קָמָא יִקְרָא',
 מלמד שצריך המצורע להודיע לרבים את טומאתו, ולצעוק ולומר
 טמא אני, וְרַבִּים מְבַקְשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. מוסיפה הברייתא: וְכֵן כֹּל
 מִי שְׂאִירֵעַ בּוֹ דָּבָר צָעַר או חולי, צָרִיד לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים את צערו,
 וְרַבִּים מְבַקְשִׁים עָלָיו רַחֲמִים.
 הגמרא מביאה עוד מנהג בדן זה: אֲמַר רַבִּינָא, כָּמָא תִּלְיָן פּוֹכְסָא
 בְּדִיקְלָא – כמי אנו סוברים, שאנו מתירים לתלות אשכול תמרים
 על הדיקל, וזהו סימן שדקל זה משיר פירותיו. כָּמָא, בִּי הָאֵי תִנָּא
 שבברייתא, שיש להודיע צער לרבים שיבקשו רחמים.

הדרן עלך בהמה המקשה

פרק חמישי – אותו ואת בנו

נאמר בתורה (ויקרא כב כח) 'וְשׁוֹר אוֹ שֶׁה אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ
 בְּיוֹם אֶחָד, ללמדנו שאסור לשחוט בהמה וולדה באותו יום.
 הפרק שלפנינו מבאר את פרטי הדינים השייכים באיסור זה.
 המשנה שלפנינו מבארת באיזה מקומות, זמנים וסוגי בהמות נוהג
 איסור שחיטה של בהמה וולדה באותו יום: איסור 'אותו ואת בנו'
 נוהג בין פֶּאֶרְקֵי, בין פְּחוּצָה לֶאֱרָקֵי, בין בֶּפְנֵי הַכִּית – בזמן שביט
 המקדש קיים, וְשֵׁאלָא בֶּפְנֵי הַכִּית – וכן בזמן שאין בית המקדש קיים.
 כמו כן, איסור זה נוהג בבהמות חולין ובמקדשין – בבהמות
 שהוקדשו.
 המשנה מבארת את האופנים בהם שייך איסור אותו ואת בנו
 בבהמות חולין ובבהמות קדשים. מבררת המשנה: בִּצְדֵי שִׁיךְ
 איסור זה בבהמות חולין וקדשים. מבארת המשנה: הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ
 וְאֵת בְּנוֹ כַּשֶּׁהם חוּלִין, פְּחוּזִין – מחוץ לעזרה, שְׁנֵינֵהם בְּשָׂרִים –
 מותרים באכילה, וְהִשְׁנֵי – השוחט את הבהמה השניה, בין אם הוא
 שחט את הבהמה הראשונה, ובין אם שחטה אדם אחר, סוֹפֵג אֵת
 הָאֲרֻבָּעִים, משום אותו ואת בנו.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם קְדָשִׁים פְּחוּזִין, הָרִאשׁוֹן חִיב כֶּרֶת,
 משום ששחט קדשים מחוץ לעזרה. אבל השני אינו חייב כרת,
 משום ששחט בהמה שאינה ראויה להקרב על גבי המזבח מחמת
 איסור אותו ואת בנו ופסולת מצד מחוסר זמן, וחזיב כרת נאמר
 רק כאשר שוחט בחוץ קדשים שראויים להקרב על גבי המזבח.
 וְשְׁנֵינֵהם פְּסוּלִים משום שנשחטו בחוץ, וְשְׁנֵינֵהם סוֹפֵגִים אֵת
 הָאֲרֻבָּעִים – הראשון לוקה משום ששחט קדשים מחוץ לעזרה,
 והשני לוקה משום אותו ואת בנו.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם חוּלִין בֶּפְנֵים – בעזרה, שְׁנֵינֵהם פְּסוּלִין,
 משום חולין שנשחטו בעזרה. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג אֵת הָאֲרֻבָּעִים משום
 אותו ואת בנו. אבל הראשון אינו לוקה, משום שאיסור שחיטת
 חולין בעזרה הוא לאו הבא מכלל עשה, ואין לוקים עליו.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם קְדָשִׁים בֶּפְנֵים, הָרִאשׁוֹן בְּשָׂר, וְפִטוֹר
 על שחיטתו, משום ששחט אותו כהלכתו. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג אֵת
 הָאֲרֻבָּעִים משום אותו ואת בנו, וְפִטוֹל, משום שנשחט כשהוא
 מחוסר זמן.
 ממשיכה המשנה ומבארת כיצד נוהג איסור זה בשתי בהמות,
 כאשר אחת חולין והשניה קדשים: השוחט אותו ואת בנו חולין
 וקְדָשִׁים פְּחוּזִין, הָרִאשׁוֹן שהוא חולין, בְּשָׂר, וְפִטוֹר על שחיטתו,
 משום ששחט אותו כהלכתו. וְהִשְׁנֵי שהוא קדשים, סוֹפֵג אֵת
 הָאֲרֻבָּעִים משום אותו ואת בנו. ואינו לוקה משום שחיטת קדשים

בחוץ, שהרי אינו ראוי להקרב על המזבח, וְפִטוֹל משום שנשחט
 בחוץ.
 השוחט אותו ואת בנו קְדָשִׁים וְחוּלִין פְּחוּזִין, הָרִאשׁוֹן שהוא קדשים,
 חִיב כֶּרֶת משום ששחט קדשים מחוץ לעזרה, וְפִטוֹל משום
 שנשחט בחוץ. וְהִשְׁנֵי שהוא חולין, בְּשָׂר, וְשְׁנֵינֵהם סוֹפֵגִים אֵת
 הָאֲרֻבָּעִים, הראשון לוקה משום ששחט קדשים בחוץ, והשני לוקה
 משום אותו ואת בנו.
 השוחט אותו ואת בנו חולין וקְדָשִׁים בֶּפְנֵים, שְׁנֵינֵהם פְּסוּלִין,
 הראשון משום שחיטת חולין בעזרה, והשני משום שנשחט
 כשהוא מחוסר זמן. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג אֵת הָאֲרֻבָּעִים, משום אותו ואת
 בנו.
 השוחט אותו ואת בנו קְדָשִׁים וְחוּלִין בֶּפְנֵים, הָרִאשׁוֹן שהוא קדשים,
 בְּשָׂר, וְפִטוֹר על שחיטתו, משום ששחט אותו כהלכתו. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג
 אֵת הָאֲרֻבָּעִים משום אותו ואת בנו, וְפִטוֹל, משום שחיטת חולין
 בעזרה.
 המשנה מבארת כיצד שייך איסור זה בבהמות השוות בקדושתן,
 כאשר אחת נשחטה בפנים ואחת מהן בחוץ: השוחט אותו ואת בנו
 כשהם חוּלִין פְּחוּזִין וּבֶפְנֵים, הָרִאשׁוֹן שנשחט בחוץ בְּשָׂר, וְפִטוֹר,
 משום ששחט אותו כהלכתו. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג אֵת הָאֲרֻבָּעִים משום
 אותו ואת בנו, וְפִטוֹל, משום שחיטת חולין בעזרה.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם קְדָשִׁים פְּחוּזִין וּבֶפְנֵים, הָרִאשׁוֹן שנשחט
 בחוץ, חִיב כֶּרֶת, משום ששחט קדשים מחוץ לעזרה, וְשְׁנֵינֵהם
 סוֹפֵגִים אֵת הָאֲרֻבָּעִים, הראשון משום ששחט קדשים מחוץ לעזרה,
 והשני משום אותו ואת בנו, וְשְׁנֵינֵהם פְּסוּלִים, הראשון משום
 שחיטת קדשים מחוץ לעזרה, והשני משום שנשחט כשהוא
 מחוסר זמן.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם חוּלִין בֶּפְנֵים וּבְחוּזִין, הָרִאשׁוֹן שנשחט
 בפנים, פְּסוּל, משום שחיטת חולין בעזרה, וְפִטוֹר משום שלא
 לוקים על איסור זה. וְהִשְׁנֵי סוֹפֵג אֵת הָאֲרֻבָּעִים, משום אותו ואת
 בנו, בְּשָׂר.
 השוחט אותו ואת בנו כשהם קְדָשִׁים בֶּפְנֵים וּבְחוּזִין, הָרִאשׁוֹן
 שנשחט בפנים, בְּשָׂר, וְפִטוֹר משום ששחט אותו כהלכתו. וְהִשְׁנֵי
 סוֹפֵג אֵת הָאֲרֻבָּעִים, משום אותו ואת בנו, וְפִטוֹל משום שנשחט
 בחוץ.

גמרא

שנינו במשנה שאיסור אותו ואת בנו נוהג גם בבהמות קדשים.
 מבארת הגמרא מניין נלמד דין זה: הֵנוּ רַבָּנִין בְּבִרְיָתָא, מִנֵּין לְאִיסוֹר
 אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁנוֹהֵג גַּם בְּמִקְדָּשִׁין. תלמוד לומר, נאמר לגבי
 קדשים (ויקרא כב כז) 'שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יוֹלַד, וּבְחֵיב בְּתָרִיחַ –
 ובפסוק הסמוך לו (שם כח) נאמר, 'וְשׁוֹר אוֹ שֶׁה אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא
 תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד, וממה שמכחו את איסור אותו ואת בנו לפסוק
 העוסק בענין קדשים, הרי זה לִימַד עַל אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁנוֹהֵג גַּם
 בְּמִקְדָּשִׁין.
 הגמרא דנה בדרשה המובאת בברייתא. שואלת הגמרא: וְאִימָא
 בְּמִקְדָּשִׁין אֵין, פְּחוּזִין לֹא – שמא נאמר שאיסור אותו ואת בנו נוהג
 רק בקדשים ולא בחולין, שהרי נשנה בסמיכות לפסוק העוסק
 בענין קדשים. משיבה הגמרא: מכיון שנאמר לגבי אותו ואת בנו
 'שׁוֹר', על אף שכבר נכתב 'שׁוֹר' בפסוק הקודם, לגבי קדשים, הרי
 זה הַפְּסִיק הֶעֱנִין, ללמדנו שאין זה המשך הפסוק הקודם המדבר
 בענין קדשים.
 שואלת הגמרא: אם כן וְאִימָא פְּחוּזִין אֵין, בְּמִקְדָּשִׁין לֹא – שמא
 נאמר שאיסור אותו ואת בנו נוהג רק בבהמות חולין ולא בבהמות
 קדשים. משיבה הגמרא: כְּתִיב – נאמר בתחילת הפסוק לגבי אותו
 ואת בנו 'וְשׁוֹר', והי"ו של 'וְשׁוֹר' מוסיף על עֵנִין רִאשׁוֹן, ללמדנו
 שאיסור אותו ואת בנו נאמר לגבי קדשים. ומכיון שנאמר בו 'שׁוֹר',
 ומשמע שהאיסור נאמר לגבי חולין, ונאמר בו 'וְשׁוֹר', ומשמע
 שהאיסור נאמר לגבי קדשים, יש לומר שאיסור אותו ואת בנו נוהג

חולין. פרק רביעי - בהמה המקשה דף עז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" ריט רש"י

1 דינכחוש חיליה - שמרוב שזמנו הוא משיך. דלחיות אינשי - סימן הוא
2 שמשיר פירותיו. וטמא טמא יקרא - צועק ואומר טמא הוא. כובסא - אשכול
3 תמרים וסימן הוא שמשיר פירותיו. כי האי תנא - לבקש עליו רבים רחמים.

הדרן בהמה המקשה

1 הדינכחוש חיליה. אלא סוקר פסיקרא, אפאי? - כי
2 היכי דלחיותו אינשי ולבעי רחמי עליוהי. פרתניא:
3 וטמא טמא יקרא - צריך להודיע לרבים, ורבים
4 מבקשים עליו רחמים. וכן מי שאידע בו דבר -
5 צריך להודיע לרבים, ורבים מבקשים עליו רחמים.
6 אמר רבינא: כמאן תלינן פובסא בדוקלא, כמאן -
7 כי האי תנא.

הדרן עלך בהמה המקשה

1 אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוצה
2 לארץ, בפני הבית ושללא בפני הבית, בחולין
3 ובמוקדשין. פיצי? השוחט אותו ואת בנו, חולין
4 בחוץ - שניהם כשרים, והשני סופג את הארבעים.
5 קדשים בחוץ - הראשון חייב פרת, ושניהם פסולים,
6 ושניהם סופגים את הארבעים. חולין בפנים - שניהם
7 פסולים, והשני סופג את הארבעים. קדשים בפנים
8 - הראשון כשר ופסול, והשני סופג את הארבעים
9 ופסול. חולין וקדשים בחוץ - הראשון כשר ופסול,
10 והשני סופג את הארבעים ופסול. קדשים וחולין
11 בחוץ - הראשון חייב פרת ופסול, והשני כשר,
12 ושניהם סופגים את הארבעים. חולין וקדשים בפנים
13 - שניהם פסולים, והשני סופג את הארבעים. קדשים
14 וחולין בפנים - הראשון כשר ופסול, והשני סופג
15 את הארבעים ופסול. חולין בחוץ ובפנים - הראשון
16 כשר ופסול, והשני סופג את הארבעים ופסול.
17 קדשים בחוץ ובפנים - הראשון חייב פרת, ושניהם
18 סופגים את הארבעים, ושניהם פסולים. חולין בפנים
19 ובחוץ - הראשון פסול ופסול, והשני סופג את
20 הארבעים וכשר. קדשים בפנים ובחוץ - הראשון
21 כשר ופסול, והשני סופג את הארבעים ופסול.
22 גמרא תנו רבנן: מנזן לאותו ואת בנו שנוהג
23 במוקדשין? תלמוד לומר: "שור או כשב או עז כי
24 יולד", ובחייב פתריה: "ושור או שה אתו ואת בנו
25 לא תשחטו ביום אחר" - לימד על אותו ואת בנו
26 שנוהג במוקדשין. - ואימא: במוקדשין אין, בחולין
27 לא! - שור הפסוק הענין. - ואימא: בחולין אין,
28 במוקדשין לא! - פתיב: "ושור" - וי"ו מוסף על ענין
29 ראשון. - אי, מה קדשים - פלאים לא, אף אותו
30 ואת בנו - פלאים לא! אלקמה תניא: אותו ואת בנו
31 נוהג בכלאים ובכוף? ועוד, "שה" פתיב; ואמר רבא:
32 זה

1 אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ - איירי דבעי למתני: בחולין
2 ובמוקדשין, בפני הבית ושללא בפני הבית, שהם לצורך - קתני נמי: בארץ
3 ובחוצה לארץ, ואף על גב דהוי שלא לצורך, דחובת הגוף היא. כיון דאיכא דוכתא
4 דהוי לצורך, כגון בראשית הגז. דהכי אמרינן ב"שילוח הקן" (חולין קלחב). ד"בארץ
5 ובחוצה לארץ" כבולוהו שלא לצורך, לבד
6 מראשית הגז. ר"בפני הבית ושללא בפני הבית"
7 כבולוהו הוי שלא לצורך, לבד מאותו ואת בנו
8 דאיצטריך. דדוח אמנא כיון דבעינן קדשים
9 כתיב - לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים.
10 מנזן לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים - ואם
11 תאמר: ואמאי סלקא דעתך דלא איירי קרא
12 במוקדשין? הא סתמא כתיבא ואין לומר
13 דאיצטריך, שאם צריך לפסח, ואין לו אלא
14 אותו שנשחט בו ביום אביז או בנו, דסלקא
15 דעתך דאתי עשה דפסח ודחי לאו ד"אותו ואת
16 בנו", ולהכי איצטריך דלא דחי. דכי האי גזנא
17 אמרינן לקמן ב"שילוח הקן" (חולין קמא.א) גבי:
18 לדבר מצוה מניח, דהא במחוסר זמן איכא לאו
19 ועשה, ובלאו קרא לא דחי ליה עשהו ונראה,
20 דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסוק הענין,
21 דמשמע למעוטי מוקדשין. דליכא למימרה:
22 משום דלא תימא במוקדשין דוקא בא להפסיק,
23 דאם כן - ליכתביה בעלמא שלא בעינן
24 קדשים. וממילא דהו מוקמינן לקרא בכל
25 מילי. ולפי מהסגסא צריך לומר דלשור דרשה
26 נכתב שם. ואם תאמר: בפרק "חורעו" (חולין
27 קלא) דרשיש מקרא דאין מותנת נהגים
28 במוקדשים, שהיה בדין שניהגו מקל וחומר.
29 ופרקי בגמרא: קרא למה לי? אי משום קל
30 וחומר, איכא למיפירי בו. מכל מקום, בלא קל
31 וחומר, אי לאו דמינע קרא במוקדשים (לא) הוי
32 מוקמינן לקרא בכל מילי? ויש לומר: משום
33 דקרא דמותנת לענין חולין כתיב. אי מה
34 קדשים כלאים בו? - ואם תאמר, תקשה ליה
35 נמי: מה קדשים שלא בפני הבית לאו דכהאי
36 גזנא אשכחן בפרק "שילוח הקן" (חולין דף
37 קלחב). סלקא דעתך אמינא. הואיל דלענין
38 קדשים כתיב, לא לנהוג אלא בזמן שיש
39 קדשים? ויש לומר: נהי דהו צריך למיתני, מכל
40 מקום לא איצטריך דלא להכי, דאף על גב
41 דשלאל בפני הבית אין קדשים קריבין, מכל
42 מקום מקדש קרישי.
43 ועוד שה כתיב ואמר רבא זה בזה אב - בלא
44 רבא דהו מצי למיפירי. דהא שור ושה
45 כתיב, דאין אתה יכול להוציא כלאים במיניהם,
46 ואית לן למעוטי כלאים, כדמוכח ב"מרבוח"
47 (בבא קמא עז.ב) גבי "כי יגוב איש שור או שה
48 וטבחיו". אלא דעדיפא פריך. ואם תאמר: ואמאי
49 לא גמרינן שור שור משבת, ויהא אותו ואת בנו
50 נוהג אף בחיה, כדאשכחן ב"שור שנגח את
51 הפרה" (שם נד.ב). ויש לומר: כיון דלא מציתי
52 למילף אף בהמה דמאד דומיא דשבת - לא
53 ליפנין כלל. ועוד, דאי משבת לפנין, אם כן שה
54 דכתב רחמנא לל לוי ועוד, דומיא דקדשים
55 דלא שייך בחיה. ומדאי טעמא נמי דהו
56 ממעטין כלאים אי לאו דכתיב "אור".
זה

1 חופנין - ראשון - משום שחוט חוץ, ושני - משום אותו ואת בנו. ומשום שחוט חוץ לא לקי, דמחוסר זמן
2 הוא, ואינו מתקבל בפנים. גמרא ירצה לקרב אשה - וסמך ליה: אותו ואת בנו. שור הפסוק הענין - דאי אקמאי קאי - נשתוק מיניה. וכתבו: "ואותו ואת בנו",
3 דהא בשור ובשה איירי לעיל. במוקדשין לא - דהא אפסקיה. כלאים - רחל שילדה מן התייש, שחטה ואת בנה.

חולין. פרק חמישי - אותו ואת בנו דף עז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רש"י תוספות

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים - פירש בקונטרס, דילפין כולוהו מ"שה כשבים ושה עזים". וקשה לפירושו: ד"במורבה" (בבא קמא ע"ה) מסיק דבנין אב דרבא איצטריך לפידון פטר חמור, כדתנן; אין פודין לא בעגל ולא בכלאים. ופריך התם: ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה, למאי אתא? ומשני: לטמא שגולד מן הטחור ועבורו מן הטמא, ודלא כרבי יהושע, דאי

כרבי יהושע - מ"שה כשבים ושה עזים" נפקא. משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא היה מ"שה כשבים ושה עזים" אלא מ"רבה" דמ"שה" דפסח עבדי בנין אב. תדע, דממסיק ב"מורבה" דלפטר חמור איצטריך בנין אב דרבא, ובסוף פרק קמא דבכורות (י"ב, א) לילין לה מ"שה" "שה" של פסח. אבל קשה: דמאי שנא דהבא קרי ליה בנין אב, ובבכורות עבדי ליה גזרה שוה; נאמר כאן "שה", ונאמר להלן "שה"? ועוד, דמאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וזיה טרפה ושחוט? דכולהו מפיק התם מ"שה", כדאמר התם: מה להלן פרט לכל השמות הללו? וליכא למימר דטרפה ושחוט נפקא ממשמעותיה דשה, ולא דוקא נקט "פרט לכל השמות", דהכי נמי עגל וזיה נקט התם, ולא על גב דהאי נפקי ממשמעותיה ד"שה", אלא ניהא ליה לכלול כולם יחד. דהא פיר - אפילו שחוט קרי "פר", כדאמרין בפרק "הוציא לו" (יומא מט. ב.) ושה נמי, דזיננן עליו אפילו אחר שחוטא אי לאו דכתיב "מדות משה" - מדותיה דשה, כדאמר התם. וטרפה נמי חשיבא שה, דמחייב ב"מורבה" (בבא קמא ע"ה) במזכיר טרפה בארבעה וחמשה אף על גב ד"שה" כתיב התם. והכי נמי תנא: אותו ואת בנו נוהג בטרפה, ואפילו רבי שמעון לא פליג אלא משום דהויא שחוטא שאניה ראיולו; ועוד קשה: דבאותו ואת בנו ובתשלומי ארבעה וחמשה, נעטע טרפה מבנין אבא ותרואה לו, דטרפה ושחוטא נפקי מגזרה שוה ד"שה" מפסח, כדאמר בבכורות (י"ב, א), ועגל וזיה - ממשמעותיה ד"שה", וכלאים - מבנין אב דרבא. דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושחוטא, דאית לן למימר: "תפודה" "תפודה" ריבה, כיון דשה גמור הוא, בין דאולת בתר אב בין דאולת בתר אם. אלא מבנין אב ממעט שפיר, דהכי כתיב: "והתמים וגו' ומן העזים תתקד", ומשמע: עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ומיותר הוא, דלגופיה לא איצטריך, דמשאר קדשים נפקא, דממעטין כלאים מ"א כש", אלא ללמד בעלמא אתי, דכל מקום שנאמר "שה" אינו אלא להוציא כלאים. ואף על גב דכתיב נמי בהאי קרא "בתמים", דנפיק משאר קדשים - לטמא דרשא נבחה, ודלא ממעטין באותו ואת בנו

ובתשלומי ארבעה וחמשה טרפה בגזרה שוה ד"שה" "שה" מפסח - אפשר דאינו מופנה. והשתא ניהא נמי, כי בעי ב"מורבה": לרבי אלעזר דמתיר בכלאים, בנין אב דרבא למאי הלתנא לקדשים. ולא קאמר: לטרפה ושחוטא, דנהו מגזירה שוה נפקי. ואם תאמר, וב"מורבה" דקאמר: ובנין אב דרבא למאי הלתנא? אי לקדשים - בהדיא כתיב בהו. משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא - הוה ניהא. והא עיקר בנין אב לא איתור בפסח אלא

משום דמקדשים נפקא; ויש לומר: דכן דרך התלמוד, שעשה כאלו קים ליה בפסח ממקום אחר. וכענין זה יש בירש קדושין (ג.ב.) ובפרק "נערה" (כתובות מ"ב), גבי קדושי הבת לאביה, דקאמר: וכי תימא גילף מבשת ופגם, ואף על גב דבשעת ופגם גופיה לא קים לן דהוי דאביה אלא מקדושין בפרק "אלו נערות" (כתובות מ"ב ד"ה דאי).

אלו רביות את הכלאים - אף על גב דמ"א כש"ב ממעטין כלאים - התם מענין דקרא, והבא מענין דקרא, כדאמר ב"מורבה" (בבא קמא ע"ה). ואם תאמר, והכי פריך לעיל: ואימא במקדשין אין בחולין לא דהכי מצו למימר הכי אן כן אמאי איצטריך "אין לרבות כלאים: דכלאים נקדשים ליכא. כדאמר: אי מה כלאים בקדשים לאו ויש לומר: ידאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במקדשים, אם כן לא הוה דרשין "אין לרבות כלאים, אלא הוה מוקמינן לדרשא אחרית. ע"ד שיפוט לך הכותב יחדו - ואם תאמר: ולרבי אישאי, אמאי כתיב קרא (דברים כ) "יחד" ב"לא תחזור"? ויש לומר: דאיצטריך, דהוא אמנא דאסור אף על פי שאינם קשורים. וכן גבי לבישת כלאים, אי לא כתיב "יחד" - הוה אמנא דאפילו מלבושים אחד על צמר ואחד על פשתים לא ילבשו, אף על פי שאינם תפורים יחד, ד"מיוחד" דרשני דתוכה כתיבה אחת אינו חבור. ורבי, יונתן, לא משום דכתיב הכותב "יחד" בתנא דריש, דהא איצטריך כדפישתין, אלא מסבא דנפשי קאמר רבי. ולרבי לא קאמר "כדרך שפרט לך הכותב בכלאים", כדאמרין בפרק "כל שעה" (פסחים כ"א. ב.) דכר שפרט לך הכותב בגבלה. **מה** כשחייב באם על הבנים נקבות ולא בוכרים - דאם דקרא משמע ליה דוקא, ולא משום שאורכה להיות רובצת. מדכתיב (דברים כב) "שלח תשלח את האם", דהוה ליה למכתב "שלח תשלחנה" כיון דכתיב כבר "לא תקח האם", לכך משמע ליה דוקא. **מי** שבנו כרוך אחרי - ואם תאמר: אם כן, למה לי דמיימר קרא גבי שלוח הקן? גילף קל דחומר מאותו ואת בנו שעשה בו מוזמן כשאינו מוזמן ויש לומר: דאי לאו דחיון בשלוח הקן דאם דוקא - לא הוי דרשין באותו ואת בנו שבנו כרוך אחרי.

ועוד - קשיא לי עלה דהא דקתני: נוהג בכלאים - האמר רבא כו'. אינו אלא להוציא את הכלאים - דילפינן כולוהו מ"שה כשבים ושה עזים" (דברים יד), מדלא כתיב "שה כשבים ועזים" - שמע מינה דלא מקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים, אבל אחד כבש ואחד עז - לא הוי שה. או לרבות את הכלאים - ותפשוט מהבא תרתי קושיתא. לחלק -

לחייב על אחד מהם, שישחוט או שור ובנו, או שור ובנו. בנו - דמד שמשמע, עד שישחוט שור ושה ובנו - של אחד מהם, תלמוד לומר: "שור או גור", מאי לאו מאו נפקא ליה - והכי קאמר: אילו נאמר "שור ושה" ולא נאמר "או", הייתי אומר כו'? לא מאותו - נפקא ליה, והכי קאמר: אילו נאמר "שור ושה ובנו", ולא כתיב "אותו" - הוה אמנא: עד דשחוט תרי, ובריה דהו מניינו - והכי תלמוד לומר: "אותו ואת בנו" - חד אב וחד בן. אבל "או" - לכלאים אתא. הנהיא לרבנן - לקמן בעי מאי חנניה ונאי רבנן. כרבי יונתן - דאמר: אף על גב דלא כתיב "או" - כמאן דכתיב "או" דמי, וכל היכא דכתיב "פלוני ופלוני" - או האני או האני משמע. דתניא איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לו אלא - קלל שניהם, אחד מהם מנין? תלמוד לומר - בספיה: "אביו ואמו קלל". אביו קלל ואמו קלל - כלומר, בתולת המקרא סמך קללה לאביו, ובסוף המקרא סמך קללה לאמו, למימרא דאו האני או האני. רבי יונתן אומר - "אביו ואמו" משמע נמי: או האני או האני. וספיה דקרא - לדרשא אחרנא, להביא את המקלל לאחר מיתה שחייב. בפני עצמו - כלומר, או זה או זה. בנקבות - האם ובנה. ואינו נוהג בוכרים - דאין חוששין לזרע האב, ואם שחט זכר - מותר לשחוט בנו ובתו. באם על הבנים - שלוח הקן, שהחורר (דברים כב) שלא ליקח שניהם. בנקבות - דכתיב (שם): "יהאם רובצת", ולא האב רובץ. לא עשה בה מוזמן - דתניא (חולין ק"ט. ב.) "כי יקרא" - פרט למוזמן, כלומר, קוף שלו אינו חייב בשלוח. תאמר באותו ואת בנו כו' - והואיל ומוזמן הוא, ניהוג בשניהם. אותו אחד ולא שנים - באחד הוא נזהר. ואינו בשנים. ומעתה, שחלק הכותב, ואי אפשר לומר שינהוג בשניהם, אלא או בוכרים או בנקבות. וזכירי לדין - מעתה אני רשאי ללמוד מדין הראשון באי זו ניהוג דהשתא ליכא למיפיר: תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מוזמן כשאינו מוזמן, לפיכך ניהוג בוכרים ולא בנקבות. דמאי חומרא הויא זו לומר כן?

מה לי זכרים ומה לי נקבות ואם נפשך לומר - ולהשיב תשובה על דין זה, יש לי טעם אחר: הרי הוא אומר "בנו" - משמע שנראה לו כבן. שריך - ודבוק תמיד לילך אחריו, ודרך הולד להיות כרוך אחר האם. מאי אם נפשך לומר - מה היה לו להשיב על בנין אב הראשון?

ואורא

ואורא (כתובות מ"ב ד"ה דאי).

אלו רביות את הכלאים - אף על גב דמ"א כש"ב ממעטין כלאים - התם מענין דקרא, והבא מענין דקרא, כדאמר ב"מורבה" (בבא קמא ע"ה). ואם תאמר, והכי פריך לעיל: ואימא במקדשין אין בחולין לא דהכי מצו למימר הכי אן כן אמאי איצטריך "אין לרבות כלאים: דכלאים נקדשים ליכא. כדאמר: אי מה כלאים בקדשים לאו ויש לומר: ידאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במקדשים, אם כן לא הוה דרשין "אין לרבות כלאים, אלא הוה מוקמינן לדרשא אחרית. ע"ד שיפוט לך הכותב יחדו - ואם תאמר: ולרבי אישאי, אמאי כתיב קרא (דברים כ) "יחד" ב"לא תחזור"? ויש לומר: דאיצטריך, דהוא אמנא דאסור אף על פי שאינם קשורים. וכן גבי לבישת כלאים, אי לא כתיב "יחד" - הוה אמנא דאפילו מלבושים אחד על צמר ואחד על פשתים לא ילבשו, אף על פי שאינם תפורים יחד, ד"מיוחד" דרשני דתוכה כתיבה אחת אינו חבור. ורבי, יונתן, לא משום דכתיב הכותב "יחד" בתנא דריש, דהא איצטריך כדפישתין, אלא מסבא דנפשי קאמר רבי. ולרבי לא קאמר "כדרך שפרט לך הכותב בכלאים", כדאמרין בפרק "כל שעה" (פסחים כ"א. ב.) דכר שפרט לך הכותב בגבלה. **מה** כשחייב באם על הבנים נקבות ולא בוכרים - דאם דקרא משמע ליה דוקא, ולא משום שאורכה להיות רובצת. מדכתיב (דברים כב) "שלח תשלח את האם", דהוה ליה למכתב "שלח תשלחנה" כיון דכתיב כבר "לא תקח האם", לכך משמע ליה דוקא. **מי** שבנו כרוך אחרי - ואם תאמר: אם כן, למה לי דמיימר קרא גבי שלוח הקן? גילף קל דחומר מאותו ואת בנו שעשה בו מוזמן כשאינו מוזמן ויש לומר: דאי לאו דחיון בשלוח הקן דאם דוקא - לא הוי דרשין באותו ואת בנו שבנו כרוך אחרי.

ולחניה

חולין דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רכא

התורה בפירוש 'תנן', ורק אז יש לומר שהכוונה היא שצריך
לקלל את שניהם יחד.
מכיון שהזכירה הגמרא שנחלקו חכמים וחנניה האם דורשים
'אותו' או לא, מבררת הגמרא לגבי איהו ענין נחלקו. מבררת
הגמרא: **מאי תננה ופאי רבנן** – לגבי איהו ענין נחלקו חנניה
וחכמים האם דורשים תיבת 'אותו' או לא.
מבארת הגמרא: **דתנא** בברייתא, איסור **אותו** ו**את** **בנו** **נוהג**
בנקבות – כאשר שחט אם ובנה או בתו, ו**אינו** **נוהג** **בזכרים** –
כאשר שחט אב ובנו או בתו, משום שאין חוששים לזרע האב, ואין
הולד מתייחס אחרי אביו. אלו דברי חכמים. ו**תננה** **אמר** איסור זה
נוהג בין בזכרים ובין בנקבות – בין כאשר שחט את האם ובין
כאשר שחט את האב, משום שחוששים לזרע האב, והולד מתייחס
אחריו.
מבררת הגמרא: **מאי מנעא** **דרבנן** הסוברים שאיסור זה אינו נוהג
כאשר שחט אב ובנו. משיבה הגמרא: משום **דתנא** בברייתא, **יבול**
הייתי לומר **שהא** **אותו** ו**את** **בנו** **נוהג בין בזכרים ובין בנקבות** –
בין כאשר שחט את האב ובין כאשר שחט את האם. דוחה
הברייתא: **דין הוא** – יש ללמוד בבנין אב משילוח הקן שאין הדין
כן, שכן **חייב כאן** – באותו ואת בנו שלא לשחטם ביום אחד, ו**חייב**
באם על הנשים – לגבי שילוח הקן, שלא יקח את האם עם הבנים.
ויש ללמוד **מה בשהחייב באם על הנשים**, היינו דווקא **בנקבות ולא**
בזכרים – רק כאשר לקח האם והבנים, אך אם לקח את האב
והבנים, פטור. **אף בשהחייב באם**, באותו ואת בנו, היינו דווקא
בנקבות ולא בזכרים – כששחט את האם ולא כאשר שחט את
האב.
שואלת הברייתא: **לא** – אין ללמוד איסור אותו ואת בנו משילוח
הקן, **שאם אמרת באם על הנשים** שנוהג רק באם ולא באב, היינו
דווקא שם שאיסורו קל, **שכן לא עשה בה הכתוב מוזון בשאינו**
מוזון – שהרי דין זה שייך רק כאשר מצא קן פטור מקרה, אך בקן
מוזון לא. כגון קן של עוף הגדל אצלנו, בדרך משילוח, האם
תאמר שהוא הדין **אף באותו** ו**את** **בנו** שאיסורו חמור יותר, **שכן**
עשה בו הכתוב מוזון בשאינו מוזון – באיסור זה אין הבדל בין
בהמות שהגיעו אליו דרך מקרה לבין בהמות שמוזמנות לפניו,
כגון בהמות שלו, ואם כן יש לומר שנוהג בין באם ובין באב.
משיבה הברייתא: **תלמוד לומר 'אותו' בלשון יחיד**, שאיסור זה
נוהג רק **באחד ולא בשנים**, דהיינו או באב או באם. ו**אמר שחלק**
הכתוב שהאיסור נוהג רק באחד מהם, **יבית לרין** – אני רשאי
ללמוד באיהו מהם נאמר האיסור, על ידי בנין אב משילוח הקן,
שכן **חייב כאן**, באותו ואת בנו, ו**חייב באם על הנשים**, ויש ללמוד,
מה בשהחייב באם על הנשים, היינו דווקא **בנקבות ולא בזכרים** –
כשלקח את האם והבנים, ולא כשלקח את האב והבנים, **אף**
בשהחייב כאן, היינו דווקא **בנקבות ולא בזכרים** – כששחט את האם
ולא את האב.
הברייתא מביאה טעם אחר בדברי חכמים. מוסיפה הברייתא: **ואם**
נפשך לומר – ואם תרצה להשיב ולדחות לימוד זה, יש לומר טעם
אחר בדברי חכמים הסוברים שאיסור אותו ואת בנו אינו נוהג
כאשר שחט את האב, משום שנאמר 'אותו ואת בנו', משמע
שמדובר על מי שנראה לו כבן, כלומר **מי ששגג ברוך אחריו** –
דבוק אליו ורגיל תמיד ללכת אחריו, והיינו האם, משום שהולד
רגיל ללכת אחר אמו. **יצא זכר** – למעט האב, **שאין בנו ברוך**
אחריו – שאין הולד רגיל ללכת אחריו.
הברייתא הזכירה שאפשר להשיב ולדחות את הלימוד משילוח
הקן, מבררת הגמרא באיהו אופן אפשר לדחות את הלימוד: **מה**
אם נפשך לומר – איזו תשובה אפשר להשיב ולדחות את הלימוד
משילוח הקן. משיבה הגמרא: הכוונה היא, **וכי תימא שממה**
שנאמר 'אותו', **זכר משמע**, ואם כן יש לומר שאיסור זה ינהג רק
אם שחט את האב ולא את האם, ולא נלמד משילוח הקן שנוהג
רק באם, מכל מקום יש ללמוד את הטעם לדברי חכמים ממקום
אחר, **הרי הוא אומר 'בנו'**, משמע שמדובר על **מי ששגג ברוך**
אחריו, דהיינו האם, **יצא זכר** – למעט האב, **שאין בנו ברוך אחריו**.

הפסוק האמור לגבי הבהמות המותרות לאכילה, זאת
הבהמה אשר תאכלו, שור, שה כשבים ושה עזים' (דברים יד) **בנה**
אב – מלמדנו יסוד, שכל מקום שנאמר בתורה 'שה', אינו בא **אלא**
להוציא – למעט את הכלאים, שהרי היה לתורה לכתוב 'שה'
כשבים ועזים, וממה שכתבה 'שה כשבים ושה עזים' משמע
שאינו נקרא שה אלא אם כן אביו ואמו מאותו מין, כגון ששניהם
עזים או שניהם כשבים, אבל כאשר אינם מאותו מין, כגון שאביו
עז ואמו שה, והיינו בהמת כלאים, אינו נקרא שה. ואם כן גם לגבי
איסור אותו ואת בנו שנאמר בו 'שה', יש למעט כלאים.
מתרצת הגמרא: **אמר קרא** לגבי אותו ואת בנו, 'שור או שה, ולא
שור ושה', מילת 'או' באה לרבות את הכלאים. ואם כן מיושבות
שתי הקושיות שהקשתה הגמרא. משום שיש ריבוי מיוחד
המלמדנו שאיסור אותו ואת בנו נוהג גם בכלאים.
הגמרא דנה בריבוי זה האמור באותו ואת בנו. מקשה הגמרא:
כיצד אפשר לרבות כלאים מ'או', **האי 'או' מביע ליה** – והרי מילת
'או' שב'שור או שה' נצרכת כדי לחלק את האיסור, וללמדנו
שחייבים אף כאשר שוחט רק אחד מהם ובנו, **דחלקא דעתך אמינא**
– שהיה עולה בדעתך שעד דשהיט ביום אחד גם שור ובנו וגם שה
ובנו, **לא מייחייב משום אותו ואת בנו**, **קא משמע לן** – לכן הוצרכה
התורה לכתוב 'או', כדי לחלק את האיסור ולומר שחייב גם כאשר
שוחט רק שור ובנו או רק שה ובנו.
מתרצת הגמרא: דין זה אינו נלמד מ'או', אלא מ'**בנו**', **נפקא** – נלמד
ממה שנאמר 'ובנו' בלשון יחיד, משמע שגם כאשר שחט רק בנו
של אחד מהם, חייב.
שבה הגמרא ומקשה: כיצד אפשר לרבות כלאים מ'או', והרי
אפתי מביע ליה – עדיין הוא נצרך לבררנה בברייתא, **אילו היה**
נאמר 'שור ושה ובנו', הייתי אומר שאינו חייב משום אותו ואת בנו
עד ששהיט גם שור וגם שה, ובנו של אחד מהם ביום אחד, תלמוד
לומר, 'שור או שה אותו ואת בנו', שחייב גם כאשר שחט רק שור
ובנו, או שור ובנו. ומיתקת הגמרא: **מאי לאו 'נפקא ליה** – נא
אין הברייתא לומדת דין זה ממה שנאמר 'או'. ואם כן קשה כיצד
אפשר לרבות כלאים מ'או', הרי הוא נצרך לדרשה זו.
מתרצת הגמרא: **לא** – אין הברייתא לומדת דין זה מ'או', אלא
ממה שנאמר 'אותו ואת בנו' בלשון יחיד, משמע שחייב גם כאשר
שוחט רק בנו של אחד מהם. ואם כן 'או' מיותר, וניתן לרבות ממנו
כלאים.
מקשה הגמרא: **תניא לרבנן דמיתר להו 'אותו'** – לפי חכמים
הסוברים ש'אותו' מיותר, ולכן אפשר ללמוד ממנו שחייב גם
כאשר שוחט רק בנו של אחד מהם. **אלא לתנא דלא מיתר ליה**
'אותו' משום שנצרך לדרשה אחרת, לחלק מנא ליה – מניין לומדים
שאיסור אותו ואת בנו נוהג גם כאשר שוחט רק בנו של אחד מהם.
מתרצת הגמרא: חנניה סובר שבדי לחלק ולומר שכונות הפסוק
לחייב גם כאשר שוחט רק בנו של אחד מהם, **לא צריך קרא** –
פסוק מיוחד כדי לדרוש כן, משום **דקבר לה ברי יונתן** הסובר
שכל מקום שנכתב בפסוק שני דברים ולא נאמר ביניהם 'או',
משמעות הפסוק היא כאילו נכתב 'או', והכוונה היא אז זה או זה.
הגמרא מביאה את הברייתא שהובאה בה דעת רבי יונתן: **דתנא**
בברייתא, נאמר בתורה (ויקרא כ) לגבי מקלל אביו ואמו, **איש**
אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת. ובפסוקים מכיון שנאמר
'ואת אמו' עם וא' החיבור, אין לי לחייבו **אלא** כאשר קילל את
אביו ואמו יחד, אבל אם קילל את **אביו שלא אמו** – ולא קילל את
אמו, וכן אם קילל את **אמו שלא אביו** – ולא קילל את אביו, מניין
שחייב. תלמוד לומר בסיום הפסוק **אביו ואמו קלל**, כאן נכתבה
קללה בסמיכות לאמו, ובתחילת הפסוק **איש אשר יקלל את אביו**
נכתבה קללה סמוך לאביו, להשמיענו שבין אם רק את **אביו קלל**,
ובין אם רק את **אמו קלל**, חייב, **דברי רבי אישיה**. רבי יונתן אומר,
גם כשנאמר 'את אביו ואת אמו', **משמע שחייב אם קילל את**
שניהם בנפרד, ו**משמע** גם שחייב אם קילל כל אחד מהם **בנפרד**
עצמו. ואף שנאמר 'ואת אמו' עם וא' החיבור, הכוונה היא גם
שקילל רק את אחד מהם, עד שיתפרט לך הכתוב – שתכתוב

60 שאביו של אחד מהם סוס, כלומר שהוא סוס גמור מאביו ואמו,
 61 ואביו של אחד מהם חמור, כלומר שהוא פרד, וְקָהְנִי שְׁמוֹתֵיהֶם זֶה
 62 עִם זֶה, והיינו שמותר להרביע סוס גמור על פרד בן סוס נקבה,
 63 אֲלֵמָא מִיפְשֵׁט פְּשִׁיטָא לִיה – מוכח שפשוט לרבי יהודה שאין
 64 חוששים לזרע האב, משום שאם יש צד שחוששים לזרע האב, אם
 65 כן הרי אביו של אחד סוס ואביו של אחד חמור, ואין מינם שזה,
 66 יהיה צריך לאסור אותם זה בזה. דוחה הגמרא: לא מדובר שאביו
 67 של אחד סוס ואביו של אחד חמור, אלא לְעוֹלָם מדובר דְּאִבּוּהּ
 68 דְּהָאִי חָמור וְאִבּוּהּ דְּהָאִי חָמור – שאביו שניהם הוא חמור, וְדָקָא מְרִיתָ
 69 צִירְכָא לְמִימָר – ומה שהקשית שאם כן מדוע נצרך לומר
 70 שמותרים זה בזה, הרי הם מין אחד, יש לבאר שהוצרך לומר כן,
 71 מִזֵּה דְּתִימָא – שמא תאמר שמכיון ששניהם באו מסוס וחמור יש
 72 בכל אחד מהם צד סוס וצד חמור, ואם כן אֵתִי – בא צד פסוס שיש
 73 בו, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצֵד חָמור שיש בחבירו, וְצֵד חָמור שיש בו, מִשְׁתַּמֵּשׁ
 74 בְּצֵד פִּסּוּס שיש בחבירו, והרי זה אסור משום כלאים, קָא מְשַׁמַּע
 75 לְן רַבִּי יְהוּדָה, שאין הדין כן אלא מותרים זה בזה משום שאין כאן
 76 צד סוס בפני עצמו וצד חמור בפני עצמו שמשתמשים זה בזה,
 77 אלא הוא מין בפני עצמו כעין סוס וחמור יחד.
 78 הגמרא פושטת מדברי רבי יהודה בברייתא אחרת: תָּא שְׁמַע מִמָּה
 79 שְׁשֵׁנִי בְּרִיתָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פְּרָדָּה שֶׁהִבְעָה וּרְצָה לְהוֹדוּגָה,
 80 אֵין מְרַבֵּיעִין עֲלֶיהָ לֹא סוֹס וְלֹא חָמור, אֲלָא מִינָה, כלומר פרד.
 81 מוכיחה הגמרא: וְאִי אֲמַרְתָּ מִפְּשִׁטָּא לִיה – ואם אמרת
 82 שפשוט לרבי יהודה שאין חוששים לזרע האב, מדוע מותר
 83 להרביע עליה רק פרד, לְרַבְעָה עֲלֶיהָ מִינָה דְּאִמָּה – ירביע עליה ממין
 84 אמה, כגון אם אמה סוס, ירביע עליה סוס, משום שאין חוששים
 85 לזרע האב. וממה ששינוי שמותרת רק בפרד, מוכח שרבי יהודה
 86 מסתפק אם חוששים לזרע האב, ולכן אסורה במין אמה, כי שמא
 87 חוששים לזרע האב והוא ממין אחר. דוחה הגמרא: מדובר דְּלֵא
 88 יְדַעְיָן מִינָה דְּאִמָּה מֵאֵי נִיְהוּ – שאין יודעים מה הוא מין אמה, וניתן
 89 לומר שהיה פשוט לרבי יהודה שאין חוששים לזרע האב, ואכן אם
 90 יודעים את מין אמה יהיה מותר להרביע עליה גם סוס.
 91 שואלת הגמרא: וְהָאֵלָא מִינָה קָתַנִּי – והרי שינוי שמותרת בפרד
 92 כמותה, ואם כן משמע שיודעים מה היה מינה של אמה, שאם לא
 93 כן, במה היא מותרת, הרי רבי יהודה סובר שאם אמה סוס, אסורה
 94 בפרד שאמו אתון וכן להיפך. מיישבת הגמרא: הֵכִי קָאָמַר רַבִּי
 95 יְהוּדָה, אֵין מְרַבֵּיעִין עֲלֶיהָ לֹא מִין סוֹס, כלומר בין סוס גמור ובין
 96 פרד בן סוס, וְלֹא מִין חָמור, בין חמור גמור ובין פרד בן
 97 חמור, לְפִי שָׂטִי, וְיִדְעִין כְּמִינָה – מה הוא מין אמה. ואם כן מיישבת
 98 דחיית הגמרא, שמדובר שלא יודעים מה הוא מין אמה, ואין
 99 להביא מהברייתא ראייה שפשוט לרבי יהודה שאין חוששים לזרע
 100 האב.
 101 שואלת הגמרא: כִּיצַד אֲפֻשֵׁר לְהַעֲמִיד אֶת הַבְּרִיתָא שֶׁמְדוּבֵר שֶׁלֹּא
 102 יודעים מה היה מין אמה, וְלִיבְדוּק בְּסִימָנִין – יבדוק בסימנים
 103 המיוחדים שיש לכל בעל חיים, שעל פיהם ניתן לדעת מה הוא מין
 104 אמה.
 105 הגמרא מביאה סימנים שאמרו האמוראים: דְּאָמַר אַבְיִי, אִם עָבִי
 106 קְלִיָּה – קולו עבה, מוכח שהוא פֶּר חָמָר – בן אתון, ואם צִנִּיָּה קְלִיָּה
 107 – קולו צלול, הוא פֶּר סוֹסָא – בן סוס נקבה. וְכֵן שְׁנִינוּ שְׁאָמַר רַב
 108 פָּפָא, אִם רַבְרָבִין אֹדְנִית – אֹדְנִי גְדוֹלוֹת וְזוּמָרָא גְּנוּבְתִית – וחנני
 109 קטן, מוכח שהוא פֶּר חָמָר – בן אתון, ואם זוּמָרָא אֹדְנִית – אֹדְנִי
 110 קטנות וְרַבָּה גְּנוּבְתִית – וחנני גדול, מוכח שהוא פֶּר סוֹסָא – בן סוס
 111 נקבה.
 112 משגיבה הגמרא: הָכָא כְּמֵאֵי עֲסָקִין, כְּפִרְדָּה אֲלֵמָת – שאינה יכולה
 113 להוציא קול, ולכן אי אפשר לבדוק בקולה. וְגִידְמָת – ושאיין לה זנב
 114 ואוזניים, ולכן אי אפשר לבדוק בהם.
 115 מבררת הגמרא: מֵאֵי הֵוֵי עֲלָה – מהי ההכרעה בספק זה בדברי רבי
 116 יהודה. משיבה הגמרא: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרִיתָא דְּרַב יְהוֹשֻעַ,
 117 הֶבֶל מוֹדִין בְּפָרִי – בפרד עִם מִין הָאָב, שְׁאָסוּר לְהַרְבִּיעָה עִם מִין
 118 אִמּוֹ וְכִגּוֹן פֶּרֶד שֶׁאִמּוֹ סוֹס וְאִבּוֹ חָמור, שֶׁאִסוּר בְּסוֹס נִקְבָּה.

1 הגמרא מבארת מהו טעמו של חנניה הסובר שאיסור זה נוהג אף
 2 בזכרים. מבררת הגמרא: וְלִתְנִיָּה, הרי נאמר בפסוק 'בנו', אם כן
 3 משמע שאיסור זה נוהג רק במי שבנו כרוך אחריו, והיינו האם,
 4 ומדוע סובר שנוהג אף בזכרים. מבארת הגמרא: מכיון שקתיב
 5 'אותו', הַשְׁמַע שֶׁמְדוּבֵר בְּנֶכֶד, וְכֵתִיב גַּם 'בנו', שהכוונה לְמִי שֶׁנִּכְנָה
 6 בְּרִיד אַחֲרָיו, הַשְׁמַע נִקְבָּה. הִלָּכָה – מכיון שבפסוקים יש משמעות
 7 גם לזכר וגם לנקבה, יש לומר שאיסור זה נוהג בֵּין בְּנִיכָרִים וּבֵין
 8 בְּנִיכָבוֹת.
 9 הגמרא מביאה פסק הלכה לגבי מחלוקת חכמים וחנניה: אָמַר רַב
 10 הוּנָא בְּרִי הֵימָּא אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלָּכְתָּא בְּתִנְיָה הַסּוֹבֵר שֶׁאִסוּר אוֹתוֹ
 11 וְאֵת בְּנוֹ נוֹהֵג אִף בְּזָכָרִים, מִשּׁוּם שְׁחוֹשִׁים לְזֶרַע הָאָב.
 12 הגמרא מבארת ששמואל פסק את ההלכה, כשיטתו במקום אחר:
 13 וְאִדְּאָא שְׁמוּאֵל לְשַׁעֲמִיָּה – ושמואל הוֹלֵךְ לשיטתו במקום אחר, דִּתְנִין
 14 בְּמִשְׁנָה (כלאים פ"ח מ"ד) לגבי איסור כלאים, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֹּל
 15 הַנּוֹלָדִים מִן הַפֶּסֶם – שאמם סוס, אֵף עַל פִּי שְׁאֲכִינֵן חָמור, מוֹתְרִין
 16 זֶה בְּזֶה, כלומר פרד שאמו סוס ואביו חמור, מותר בפרדה שאמה
 17 סוס ואביה חמור, ואין בהם משום כלאים. משום שבין אם
 18 חוששים לזרע האב ובין אם אין חוששים, הרי הם מאותו מין. שכן
 19 אם חוששים לזרע האב, הרי יש בהם צד חמור וצד סוס, ונחשבים
 20 אותו מין. ואם אין חוששים לזרע האב, הרי הם מתייחסים רק
 21 אחרי האם, ושניהם סוסים גמורים. אֲבָל הַנּוֹלָדִין מִן הַחָמור –
 22 האתון, ואביהם סוס, עִם הַנּוֹלָדִין מִן הַפֶּסֶם – שאמם סוס ואביהם
 23 חמור, אֲסוּרִין זֶה בְּזֶה, שאולי אין חוששים לזרע האב, והם
 24 מתייחסים רק אחרי האם, אם כן נמצא שזה כולו חמור וזה כולו
 25 סוס, ואסורים משום כלאים. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, זֶה דְּבָרִי
 26 רַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר, אֵין חוֹשִׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב. אֲבָל חֲכָמִים אָמְרִים, כֹּל
 27 מִינֵי פְרָדוֹת אֶחָת הֵן, מאחר שיש בשניהם צד סוס וחמור, ולכן גם
 28 פרד שאמו אתון ואביו סוס מותר בפרדה שאמה סוס ואביה חמור,
 29 וכן להיפך, משום שנחשבים למין אחד. מברר שמואל: מֵאֵן חֲכָמִים
 30 הַסּוֹבֵרִים שֶׁכֹּל הַפְּרָדוֹת נִחְשָׁבוֹת לִמִּין אֶחָד. ומבאר: הִנֵּינָה הֵיא, דְּאָמַר
 31 חוֹשִׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, והבהמות מתייחסות גם אחרי אימן וגם
 32 אחרי אביהן, וְאִם כֵּן הָאֵי בְּרִי סוֹסָא וְחָמָרָא, וְהָאֵי בְּרִי חָמָרָא וְסוֹסָא
 33 – זה שאביו סוס ואמו אתון, נחשב בן סוס וחמור, וזו שאביה חמור
 34 ואמה סוס, נחשבת בת סוס וחמור. הרי שבוֹלְהוּ חָמָר מִינָה נִיְהוּ –
 35 כולם נחשבים בני אותו מין, ולכן מותרים זה בזה, ואין בהם משום
 36 כלאים. ומכיון ששמואל שונה את דברי חנניה בשם חכמים,
 37 משמע שסובר שהלכה כמותו.
 38 הגמרא מביאה ספק בדברי רבי יהודה שאמר אין חוששים לזרע
 39 האב: אִיבְעִינָא לְהוּ, (מי פשיט) האם [מִיפְשֵׁט פְּשִׁיטָא] לִיה – פשוט
 40 לְרַבִּי יְהוּדָה הִדִּין דְּאֵין חוֹשִׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, או דְּלֵמָּא סְפּוּקִי מְסַפְקָא
 41 לִיה – מסתפק רבי יהודה בדין זה.
 42 מבררת הגמרא: לְמֵאֵי נִפְקָא מִינָה – איזה דין יוצא להלכה מספק
 43 זה. משיבה הגמרא: לְמִיִּשְׂרָא פְרִי עִם הָאָם – להתיר פרד במין אמו,
 44 וכגון פרד שאמו סוס ואביו חמור, להתירו בסוס נקבה. ואלו הם
 45 צדדי הספק, אִי אֲמַרְתָּ מִיפְשֵׁט פְּשִׁיטָא לִיה – אם אמרת שפשוט
 46 לרבי יהודה שאין חוששים לזרע האב, אם כן פְרִי עִם הָאָם שְׂרִי –
 47 הפרד יהיה מותר בסוס נקבה, משום שהוא מתייחס רק אחרי אמו,
 48 ונחשב סוס. (אלא אי) [וְאִי] אֲמַרְתָּ סְפּוּקִי מְסַפְקָא לִיה – אך אם
 49 אמרת שרבי יהודה מסתפק אם חוששים לזרע האב או לא, אם כן
 50 פְרִי עִם הָאָם אֲסוּר – הפרד יהיה אסור בסוס נקבה, משום שאולי
 51 חוששים לזרע האב, ויש בו גם צד חמור. מֵאֵי – מה סובר רבי
 52 יהודה.
 53 הגמרא פושטת מדברי רבי יהודה במשנה שהובאה לעיל: תָּא
 54 שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֹּל הַנּוֹלָדִים מִן הַפֶּסֶם – שאמם סוס, אֵף עַל
 55 פִּי שְׁאֲכִינֵן חָמור, מוֹתְרִין זֶה בְּזֶה. מבררת הגמרא: הֵכִי דְּמִי,
 56 אֲלֵמָא דְּאִבּוּהּ דְּהָאִי חָמור וְאִבּוּהּ דְּהָאִי חָמור – אם נאמר שאביו
 57 של זה חמור ואביו של זה חמור, צִירְכָא לְמִימָר – וכי צריך לחדש
 58 שמותרים זה בזה, הרי שניהם מאותו מין, אמם סוס ואביהם חמור.
 59 אֲלָא לֹאֻ דְּאִבּוּהּ דְּהָאִי סוֹס וְאִבּוּהּ דְּהָאִי חָמור – אלא ודאי מדובר

חולין. פרק חמישי – אותו ואת בנו דף עט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכג רש"י

ואודא שמואל למעמיה – דאית ליה חוששין בבחמות לזרע האב. הנוליין מן
הסוס – נקבה. אף על פי שאביהן חמור מותרין – פד זכר בן סוס נקבה, עם
פרדה נקבה בת סוס נקבה. ולא אמרינן: אתי צד סוס ומשתמש בצד חמור, שצד
סוס וחמור יש בשניהם. להא לא חיישינן, ממה נפשך: אי חוששין לזרע האב –

שניהם שוין, שבשניהם יש צד סוס וחמור,
ואי אין חוששין – הרי כולן מין סוס. אבל
– פרידים הנוליים מן הסוס נקבה – אסורים
עם פרידים הנוליין מן החמור נקבה. דשמא
אין חוששין לזרע האב, והוי האי כוליה סוס
והאי כוליה חמור. זו דברי רבי יהודה –
דאמר (שמא) אין חוששין, לפיכך אסורים.
אבל חכמים אומרים – כולן מותרים,
שבשניהם יש שני צדין. ומדקרי חוששין. אלא לאו
לחנניה בלשון "חכמים" – שמע מינה
סבירא ליה דהלכתא כחנניה. מיפשט
פשיטא ליה – ומשום הכי אסר. או ספקי
מספקא ליה – ומשום הכי אסר. נפקא
מינה למישרי פרי עם האם – פד בן סוס
נקבה, להרביע סוס נקבה. פרי עם האם
אסור – משום דלמא חוששין. אלא לאו
דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור –
והכי קאמר רבי יהודה, דמריביעים סוס גמור
על פד בן סוסיא. ומאי "שאביהן חמור" –
אביו של פד פד קאמר. לא לעולם – אימא
לן ספקי מספקא ליה. מותרין הכי הנוליים
מן הסוס ומן החמור מותרין היז בזה –
כדפרישית לעיל ממה נפשך. מהו דתימא
אתי צד סוס וכו' – מהו דתימא: ליתסרו
הנוליים מן הסוס או מן החמור נמי זה עם
זה, משום דלמא חיישינן לזרע (האם)
(האב), ואתי צד סוס וכו'. קא משמע לן –
דא לא אמרינן, שאין כאן צד סוס מיוחד
וצד חמור מיוחד. הלכך אין מוכיחין כאן
צדדים, דהא מבלבל דרעיה, ומינא באפי
נפשיה הוא דמקרי, והוא מין בפני עצמו
מעין סוס וחמור. אלא מינה – פד. והא
אלא מינה קתני – ואי לא ידעינן אי בת
סוסיא ואתי בת חמורה, מאי פד מריבעין
עלזה? האמר רבי יהודה הנוליים מן
הסוסיא – אסורין בנוליין מן החמורה! לא
מין סוס – לא סוס גמור ולא פד בן סוסיא.
אלא מינה – כלומר, עד שיועד לך מאיה
מין הוא. בר סמרא – אמו היתה חמורה.
צניף – צלול, והוא לשון צעקת הסוס.
גנובתיה = זנוב. גידמת = מזוג במואזנים.
ברספס – עקלה שהיה רוכב בה. דרמין
לחדרי – באזנים בזנוב, משום דמנהיג
בכלאים. קסבר אין חוששין – והוי כלאים
בני החמורה ובני הסוסיא. דאי חוששין –
כולן שוין, שבכולן יש שני צדדים.
וסימנן

שאסור; שמע מינה – ספקי מספקא ליה, שמע מינה. אמר ליה רבי אבא לשמעיה: אי מעילת
לי בודנייתא בריספס – עין להנד דרמין לחדרי, ועייל לי. אלמא קסבר: אין חוששין לזרע האב,

ואם כן לא צריך קרא לחלק ונראה לפרש, דלרבי יוחנן כיו דהתם לא מיתוקם אלא בתייש האב על הצביה, ובין חוששין לזרע האב ובין אין חוששין – איצטרך קרא לחייב בכל
המתנות. ואם תאמר: דמשמע התם דלא פטר רבי אליעזר אלא במתנות וכוסי, אבל אהא דאמר רבנן: חלבו אסור כחלב בהמה – לא פליג. מדלא קאמר נמי מותר. ואמאי? והא
אפילו חוששין לזרע האב, הא אית ליה לרבי אליעזר "דשה" ולא מקצת שח, ואם כן תיש האב על הצביה לשתרו חלבו וכי תימא, דקסבר רבי יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן
"שח" ואפילו מקצת שח, אם כן אמאי פטר האב באותו ואת בנו? ויש לומר: דסבר רבי יוחנן דפלגי האב באותו ואת בנו למלקות, ובצבי האב על התישה. דלרבנן, אפילו למלקות
אמרינן "שח" ואפילו מקצת שח, ורבי אליעזר פטר ממלקות. דמספקא ליה אי אמרינן "שח" ואפילו מקצת שח, אבל מודה דאיכא איסורא. אי נמי, לעולם סבירא ליה ד"דשה" ואפילו
מקצת שח לא אמרינן, ושאיני חלב דרבי קרא, כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא (עדא) "כל חלב" – לרבות כיו וחצי שיעור. ומיהו קשה: בתייש האב על הצביה, אמאי פטר רבי
אליעזר מכסוי? והא דלמא אין חוששין לזרע האב, והוי כולו צבי וצריך לומר, ד"רבי אליעזר פטר" לא קאי אלא אמתנות. וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פרק שני משנה)
דתנן: רבי אליעזר פטר, שהוציא מחביו עליו הראיה. וכן כתב רבינו חם בפרדות כרבי יהודה. ואותו ואת בנו נהוג בוכרים לאיסורא ולא למלקות.

אלימא

ולחנניה כתיב אותו וכתבי בנו – ואם תאמר: ולשתוק מ"אותו" ומ"בנו", ולכתוב "בן"
ויש לומר: דלא מדכתיב "את בנו" ולא כתיב "בן" קדריש, אלא "בן" נמי
משמע דכרוך אחריי. מהו דתימא אתי צד סוס ומשתמש בו קא משמע לן – לא דמי
לחציו עבד וחציו בן חורין (תניגה ב.ב.) דאסור בחציה שפחה וחציה בת חורין, משום
דאתי צד עבדות ומשמש בצד חירות. דהכא
כלאים אמר רחנא – דוקא תרי מיני, וכל
פרידת הבאין מסוס וחמור – מן אחד הוא.
הרבעת פד אם חוששים או אין חוששים לזרע
האב

עייל לי הנך דרמין לחדרי – משמע דרבי
אבא סבר כרבי יהודה, וכן אבוי דאמור:
עבי קליה בר חמרא, וכן פדא דאמור: ברבן
אודיה וזוטרא גנובתיה בר חמרא – כולו
סבירא להו כרבי יהודה. ובפרק שני "דייני
גזרות" (כתובות ק.א.) אמרינן: הלכה כרבי
יהודה בפרדות. "שור או שד" דאורו ואת בנו
מותרגמין: "ותרת או שיתא" (ויקרא כב) –
משמע דאין נוהג בוכרים, והיינו דלא כתנניה.
ומיהו, שמואל פסק כתנניה. ועוד, דסתם
מתניתין דסוף פרק "אלו מוכין" (בבבית מדרב.)
אלו כשרים באדם ופסולים בבמה, אותו ואת
בנו – מוקי לה התם כתנניה. ועוד, דחנניה כרבי
יונתן. ובפרק "השואל" (בבא מציעא צה.) אמר
דאבי סבר לה כרבי יאשיה ורבא סבר לה כרבי
יונתן, וקימא לן כרבא לגבי דאבי. ומיהו,
אפילו קימא לן כרבי יהודה בפרדות, כדפסיק
בסוף פרק בתרא דכתובות (ק.א.) – אין להיתר
אותו ואת בנו בוכרים, דהא מסקינן הכא דרבי
יהודה ספקי מספקא ליה. ואם תאמר: דמסקין
בשמעתין בסנור, ודין לרבי אליעזר ובין לרבנן,
ספקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי
לא. ואמאי מספקא להו? ויש אמרינן לקמן
בפרק "הורג" (ק.ב.) גבי מתנות: לרבי
אליעזר מבכי ליה אם "שור אם שח" לחלק,
ורבנן נפקא להו לחלק "מאת זובחי הובח".
ולרבי אליעזר "מאת זובחי הובח" אתא
לכדרא. דהדין עם הטבת. ואם כן, מדבעי להו
קרא לחלק – מכלל דאין חוששין לזרע האב,
כדמשמע לעילו ויש לומר: דהאי אי חוששין
לזרע האב – לא צריך קרא לחלק. אבל משום
דמספקא להו שמא אין חוששין, קבעי קרא
לחלק. משום דילמא אין חוששין, ואתא קרא
לחלק. ואי חוששין, לרבנן אתא קרא ד"מאת
זובחי הובח" לכדרא דהדין עם הטבת. ולרבי
אליעזר אתא "אם שח" לחייב במתנות כדדרשי
רבנן. ומשום דמספקא ליה לרבי אליעזר אי
אתא לחלק או לחייב במתנות – פטר רבי
אליעזר, דהוציא מחביו עליו הראיה. ואם
תאמר: הא דקאמר רבי יוחנן התם, דדרשי רבנן
"אם שח" לרבות את הכי דחייב במתנות, היכי
דמי? אי בצבי האב על התישה כדמסיק
בשמעתין דבהכי פליגי, והתם נמי בריש ההוא
שמעתא אמרינן הכי – אם כן סברי דחוששין
לזרע האב, ואתא קרא לרביי דחייב בכל
המתנות. דאי אין חוששין, אם כן לא צריך רבי.

ואם כן לא צריך קרא לחלק ונראה לפרש, דלרבי יוחנן כיו דהתם לא מיתוקם אלא בתייש האב על הצביה, ובין חוששין לזרע האב ובין אין חוששין – איצטרך קרא לחייב בכל
המתנות. ואם תאמר: דמשמע התם דלא פטר רבי אליעזר אלא במתנות וכוסי, אבל אהא דאמר רבנן: חלבו אסור כחלב בהמה – לא פליג. מדלא קאמר נמי מותר. ואמאי? והא
אפילו חוששין לזרע האב, הא אית ליה לרבי אליעזר "דשה" ולא מקצת שח, ואם כן תיש האב על הצביה לשתרו חלבו וכי תימא, דקסבר רבי יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן
"שח" ואפילו מקצת שח, אם כן אמאי פטר האב באותו ואת בנו? ויש לומר: דסבר רבי יוחנן דפלגי האב באותו ואת בנו למלקות, ובצבי האב על התישה. דלרבנן, אפילו למלקות
אמרינן "שח" ואפילו מקצת שח, ורבי אליעזר פטר ממלקות. דמספקא ליה אי אמרינן "שח" ואפילו מקצת שח, אבל מודה דאיכא איסורא. אי נמי, לעולם סבירא ליה ד"דשה" ואפילו
מקצת שח לא אמרינן, ושאיני חלב דרבי קרא, כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא (עדא) "כל חלב" – לרבות כיו וחצי שיעור. ומיהו קשה: בתייש האב על הצביה, אמאי פטר רבי
אליעזר מכסוי? והא דלמא אין חוששין לזרע האב, והוי כולו צבי וצריך לומר, ד"רבי אליעזר פטר" לא קאי אלא אמתנות. וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פרק שני משנה)
דתנן: רבי אליעזר פטר, שהוציא מחביו עליו הראיה. וכן כתב רבינו חם בפרדות כרבי יהודה. ואותו ואת בנו נהוג בוכרים לאיסורא ולא למלקות.

אלימא

אילימא דשחטה לה ולברה האמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה כו' - תימה: חלמא דשחט ליה לתייש ובנו, ופליגי אם חוששין לזרע האב ונהוג בזכרים אי לא. והא דפליגי בכו - לאשמעינן ד"בנו" ואפילו כל דהו **ורבי** אליעזר סבר אין חוששין כו' - הוה כמי למימר: כלולי' עלמא חוששין, וב"ש"ה אפילו מקצת שח פליגי, ואפילו בצבי הבא על התיישה שילדה בת ובת

ילדה בן. אלא דניחא לאוקמי פלוגתא בחוששין לזרע האב, דמצינו פלוגתא דתנאי. אבל ב"ש"ה ואפילו מקצת שח - לא אשכחן פלוגתא דתנאי. **בין** לרבנן בין לרבי אליעזר לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי - הקשה הרב רבי שמואל מוורדרין: הא גבי מתנות, כי אמרין "שה" ואפילו מקצת שח - לא חשיב משום הכי כולו שח להתחייב בכל המתנות. אם כן הכא נמי - לא חשיב כאילו הוא כולו דם צבי, אלא חציו. ובפרק קמא דביצה (חב), אמרין: לא כו' בלבר אמור, אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמם זה בזה - אסור לכסות ביום טובו ויש לומר, דאמרין התם: במה דברים אמורים - בשתי דקדיות, אבל בדקידה אחת - חייב לכסות. והכא נמי, כיון שכל משחו שבו חציו דם צבי - חייב לכסות.

ומדרבנן מספקא להו מכלל דלרבי אליעזר פשיטא ליה אלא הא דתנאי כו' - משמע: משום דלרבי אליעזר פשיטא ליה, קשה ליה מתוך ברייתא דמתנות. ותימה: דאפילו מספקא ליה - נמי יכול להקשות, כל כמה דלא מוקמינן פלוגתיהו ב"ש"ה ואפילו מקצת שח: **לימא** ליה אייתי ראיא - ואף על גב דרב אסי קאמר בפרק קמא דבבא קמא (ט,א), ובפרק "בית כור" (בבא בתרא קמא), גבי אחין שחלקו, ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהם - דנטול רביע ורביע דמתנות, משום דמספקא ליה אי יורשין הוה אי לקחות הוה, ונטול מספיקא מחצה ממה שדיה לו לטול, ולא מצי אמר ליה: אייתי ראיא דירשין הוה ושקול - יש מקומות שחלקו חכמים מחמת הספק שיטול מחצה. וב"המוכר את הבית" (שם ע"א) מפורש באורך.

כו'

וסימנין דאורייתא. תנו רבנן: **אותו ואת בנו נוהג בפלגים ובכזי**. **רבי אליעזר אומר: פלגים הפא מן העו ומן הרחל - אותו ואת בנו נוהג בו, כזי - אין אותו ואת בנו נוהג בו. אמר רב חסדא: איהו כזי ששחלקו בו רבי אליעזר ותקמים - זה הפא מן התייש ומן הצבייה. היכי דמי? אילימא בתייש הפא על הצבייה וילדה, וקא שחט לה ולברה; והאמר רב חסדא: הכל מודים בהיא צבייה ונהג תייש - שפמור, "שה ובנו" אמר רחמנא, ולא צבי ובנו! אלא, בצבי הפא על התיישה וילדה, וקא שחט לה ולברה; והאמר רב חסדא: הכל מודים בהיא תישה ונהג צבי - שחייב, "שה" אמר רחמנא, ובנו כל דהו! - לעולם בתייש הפא על הצבייה, וילדה בת, ובת ילדה בן, וקא שחט לה ולברה; רבנן סבירי: חוששין לזרע האב, ו"שה" - ואפילו מקצת שח. ורבי אליעזר סבר: אין חוששין לזרע האב, ו"שה" ואפילו מקצת שח - לא אמרין. וליפלוג בחוששין לזרע האב, בפלוגתא דתנאי ורבנן! - אי פליגי בההיא, הוה אמנא: בהא - אפילו רבנן מודו, ד"שה" ואפילו מקצת שח - לא אמרין, קא משמע לן. והא דתנן: כזי - אין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו - אין מכסין את דמו; במאי עסקינן? אילימא בתייש הפא על הצבייה וילדה, בין לרבנן בין לרבי אליעזר - לשחוט וליכסי, "צבי" - ואפילו מקצת צבי! אלא, בצבי הפא על התיישה וילדה, אי לרבנן - לשחוט וליכסי, אי לרבי אליעזר - לשחוט ולא ליכסי! - לעולם בצבי הפא על התיישה, ורבנן ספוקי מספקא להו, אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין. ומדרבנן מספקא להו, לרבי אליעזר פשיטא ליה. והא דתנא: הורו והלחיים**

והקבה נוהגים בכזי ובפלגים. **רבי אליעזר אומר: פלגים הפא מן העו ומן הרחל - תיב במתנות, מן הכזי - פטור מן המתנות; במאי עסקינן? אילימא בתייש הפא על הצבייה וילדה; בשלמא לרבי אליעזר דפטור - קסבר: "שה" ואפילו מקצת שח - לא אמרין. אלא לרבנן, נהי דקסברי: "שה" ואפילו מקצת שח, בשלמא פלגא לא יחייב ליה, אידיך פלגא - לימא ליה: אייתי ראיא דחוששין לזרע האב ושקול! אלא, בצבי הפא על התיישה וילדה; בשלמא לרבנן, מאי חייב - בחצי מתנות, אלא לרבי אליעזר - ליתניב בכליה מתנות! - לעולם בצבי הפא על התיישה וילדה, ורבי אליעזר נמי ספוקי מספקא ליה, אי חוששין לזרע האב או לא. - ובין לרבנן מספקא להו, ולרבי אליעזר מספקא ליה, במאי פליגי? -**

ב"ש"ה

יום טוב. ופרכינן: מדרבנן מספקא להו, מכלל דרבי אליעזר דאמר: אין נוהג - אפילו מספקא קאמר, דפשיטא ליה דאין חוששין. והא דתנאי כו', ורוע ולחיים וקבה - שור אם שה' כתיב בהו (דברים יח), ומשמע דאין נוהגין בהו. אי נימא בתייש הפא על הצבייה וילדה - דאי אין חוששין לזרע האב, אפילו מקצת שח ליכא. **בשלמא לרבי אליעזר דפטור קסבר שח ואפילו מקצת שח לא אמרין** - ביה בהאי, כדאמרן, דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב, הילכך אפילו מקצתו ליכא. **אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שח ואפילו מקצת שח** - אמרין, היכא דצד שיות מן האם. מידה, הכא דאין צד שיות אלא מן האב, ואוקימנא דלרבנן מספקא להו אי חוששין אי לא. **בשלמא פלגא לא יחייב ליה** - גרסינן, כלומר, בשלמא פלגא דמתנות לא פרכין עליהו מידה, ודאי פשיטא ליה דלא יחייב ליה. דאי נמי חוששין, ושח ואפילו מקצת שח - לא מייחביב אלא פלגא דצד שיות. דכיון דאפשר למיפלגיהו - יחייב פלגא דשיות, ומעכב פלגא דצד צבי. דאיכא למנא דאמר הכי בפרק "הורו" (חולין קל"א), והאי דקתני לרבנן נוהגין - בפלגא מתנות קאמרי, ומשום דילמא חוששין. אלא הא קשיא לן: אידיך פלגא גופיה דקא מייחביב רבנן למיתביה לכהן, אמאי? והא כהן מוציא מחבירו הוא, וקימנא לן בכל דבר ספק: מוציא מחבירו עליו הראיה. ונימא האי ישראל לכהן: אייתי ראיא דחוששין לזרע האב, ושקול פלגא דצד שיות. וכל כמה דלא אייתי ראיא - אפילו פלגא לית לך, דאפילו מקצת שח ליכא! **אלא בצבי הפא כו'** - דאיכא צד שיות מן האם. **בשלמא לרבנן** - אף על גב דמספקא לן שמא חוששין, ולא הוי כוליה שח, ואיכא למיפרך: אמאי יחייב ליה כוליה? איכא לתרוצי: מאי חייב דקאמרי רבנן - חייב בחצי מתנות, משום צד שיות דאם. ואידך פלגא אמרין ליה: אייתי ראיא דאין חוששין, והוי כוליה שח ושקול. ליתניב בכליהו - דהא פשיטא ליה דאין חוששין, וכוליה שח הוא הכי גרסינן: לעולם בצבי הפא כו', - ולקמיה מתריץ רב פפא כלכולו מתנייתא, בין דאותו ואת בנו ובין דכסוי ובין דמתנות.

1 וגם מוכח שסבר ששימנין דאורייתא, כלומר, ממה שסמך רבי אבא
2 על סימני הבהמות כדי להתיר על פיהם איסור כלאים דאורייתא,
3 מוכח שמה שמבואר (ב"מ כו.) שמחזירים אבידה על פי סימנים
4 שנותנים בה, הוא מן התורה. שאם דין זה הוא תקנת חכמים,
5 אמנם מובן מדוע באבידה סומכים על זה, שכן יש כח ביד חכמים
6 לתקן תקנות בממונות. אבל לגבי איסורים, כגון לגבי כלאים, אין
7 כח ביד חכמים לתקן, ואם כן אין לסמוך בהם על סימנים. וממה
8 שסמך רבי אבא על סימנים גם לגבי כלאים, מוכח שסובר שסימני
9 אבידה הם מן התורה.
10 הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו בה חכמים ורבי אליעזר באיזה
11 בהמות נוהג איסור אותו ואת בנו: תנו רבנן, איסור אותו ואת בנו
12 נוהג בין בבהמת כלאים משני מיני בהמות ובין בב"י – הבא
13 מבמהמה וחיה, אלו דברי חכמים. דבי אליעזר אומר, בלאים הפא מן
14 העז ומן הרחל שהיא ממין הכבשים, איסור אותו ואת בנו נוהג בו,
15 אבל ב"י, אין אותו ואת בנו נוהג בו.
16 הגמרא מבארת במה נחלקו חכמים ורבי אליעזר: אמר רב חסדא,
17 איתיה ב"י שנחלקו בו דבי אליעזר וחכמים, זה הפא מן התניש שהוא
18 ממין העיזים, ומן הצבית שהיא חיה.
19 מבררת הגמרא: ה"כ דמי, אלימא בתיש הפא על הצבית וילדה,
20 וקא שחית לה ולבנה – ושחט את הצבית ואת בנה ביום אחד. כיצד
21 אפשר לומר כן, והאמר רב חסדא, הפל מודים באופן שהיא צבית
22 ובנה תניש, שפסדור כאשר שחט אותם ביום אחד, כיון וישא ובנו?
23 אמר רבנא, שהוא מין בהמה, ולא צבית ובנו? שהוא מין חיה. ואלי
24 נאמר שמדובר בצבית הפא על התניש וילדה, וקא שחית לה ולבנה
25 ביום אחד. כיצד אפשר לומר כן, והאמר רב חסדא, הפל מודים
26 באופן שהיא תניש ובנה צבית, ושחטם ביום אחד, שחייב משום
27 אותו ואת בנו, כי 'שה' אמר רבנא, דהיינו שחייב כאשר האם
28 ממין בהמה, ו'בנו' כל דהו – והבן יכול להיות מכל מין שהוא,
29 שהרי נקטה התורה 'ובנו' סתם. אם כן עדיין צריך לבאר באיזה
30 אופן נחלקו חכמים ורבי אליעזר.
31 מבארת הגמרא: לעולם מדובר בתיש הפא על הצבית וילדה ב"י,
32 וב"י זו ילדה ב"י, וקא שחית לה ולבנה ביום אחד. ובוה נחלקו
33 חכמים ורבי אליעזר, רבנן קביר, חוששין לזרע האב, והבת
34 מתייחסת גם אחרי אביה, ואם כן מקצתה חיה, משום שאמה
35 צבייה, ומקצתה בהמה, שהרי אביה תניש. ומה שנאמר בפסוק
36 'שה', היינו ואפילו אם יש בה רק מקצת שה, ואם כן גם בת זו
37 שמקצתה בהמה, הרי היא בכלל איסור אותו ואת בנו, והייתם
38 עליה. ורבי אליעזר קביר, הרי חוששין לזרע האב, והבת מתייחסת
39 רק אחרי אמה, ואם כן היא חיה גמורה, ואיסור אותו ואת בנו אינו
40 נוהג כלל בחיה. ואת דרשת 'שה' ואפילו מקצת שה, לא אמרינן –
41 לא שייך לומר בזה, משום שאינה מקצת בהמה. כלומר, גם רבי
42 אליעזר סובר כחכמים שאיסור זה נוהג אף אם יש בה מקצת שה,
43 אך כאן אין לדרוש כן, משום שאינה נחשבת מקצת שה, שהרי אין
44 חוששים לזרע האב, ואם כן כולה צבייה כאמה.
45 לאחר שביארה הגמרא שנחלקו האם חוששים לזרע האב או לא,
46 שואלת הגמרא מדוע נחלקו לגבי כ"י: מדוע נחלקו חכמים ורבי
47 אליעזר לגבי כ"י, וילפולו בחוששין לזרע האב בפלותא דתנינא
48 ורבנן – ה"ה להם לחלוק לגבי איסור אותו ואת בנו בזכרים, כמו
49 שנחלקו חנניה וחכמים, חכמים יסברו שאיסור זה נוהג אף בזכרים,
50 משום שחוששים לזרע האב, ורבי אליעזר יסבור שאינו נוהג
51 בזכרים, משום שאין חוששים לזרע האב.
52 משיבה הגמרא: אי פליגי בהתיא – אם היו חולקים לגבי איסור
53 אותו ואת בנו בזכרים, ה"ה אמרינא, בהא אפילו רבנן מודו שאין
54 איסור אותו ואת בנו נוהג, דשה ואפילו מקצת שה לא אמרינן –
55 משום שאין דורשים ממשמעות 'שה' גם מקצת שה, אלא
56 שהאיסור נאמר רק בשא שלם, ואילו כ"י הוא רק מקצת שה.
57 וממה שנחלקו לגבי כ"י, קא משמע לן שחכמים חולקים אף בזה
58 וסוברים שאיסור אותו ואת בנו נוהג גם בכ"י.
59 הגמרא מבררת מהו כ"י השני במשנה העוסקת בדיני כיסוי הדם,

לפי חכמים ורבי אליעזר. מבררת הגמרא: והא דתנן במשנה (הלח) 60
61 לגבי שחיטה וכיסוי הדם ביום טוב, ב"י אין שוחטין אותו ביום
62 טוב, שמא הוא חיה וטעון כיסוי, ואף על פי כן אסור לכסותו ביום
63 טוב, שמא הוא בהמה ואינו טעון כיסוי, ואסור לטלטל את העפר
64 ביום טוב שלא לצורך מצות כיסוי הדם משום מוקצה, ואם עבר
65 ושחטו, אין מכסין את דמו, כמבואר לעיל, במאי עסקינן, אלימא
66 בתיש שהוא מין בהמה, הפא על הצבית שהיא מן חיה, וילדה, אם
67 כן, בין לרבנן החוששים לזרע האב, ובין לרבי אליעזר שאינו חושש
68 לזרע האב, היה צריך להיות הדין שיש לשחוט אותו ביום טוב
69 וליכסי – ולכסות את דמו, שהרי אמו חיה, ואם כן לרבי אליעזר
70 הרי הוא חיה גמורה, משום שאין חוששים לזרע האב, ודמו חייב
71 כיסוי. ואף לחכמים שחוששים לזרע האב, ואם כן מקצתו בהמה
72 ומקצתו חיה, יש לומר שתחייב כיסוי, שנאמר בפרשת כיסוי הדם
73 'צבית', ומשמע ואפילו אם יש בו רק מקצת צבית, והרי יש בו מקצת
74 צבית, ומכיון ששנינו במשנה שאין שוחטים אותו, ואם עבר ושחטו
75 אין מכסים את דמו, משמע שלא מדובר בכ"י הבא מתיש וצביה.
76 אלא נאמר שמדובר בצבית הפא על התניש, וילדה, אי לרבנן
77 החוששים לזרע האב, היה צריך להיות הדין שיש לשחוט אותו
78 ביום טוב וליכסי את דמו, שהרי אביו חיה, וחוששים לזרע האב,
79 ואם כן מקצתו חיה ומקצתו בהמה, ודורשים שאף מקצת צבית חייב
80 בכיסוי. ואי לרבי אליעזר הסובר שאין חוששים לזרע האב, היה
81 צריך להיות הדין שיש לשחוט אותו ביום טוב ולא ליכסי את דמו,
82 שהרי אמו בהמה, ומתייחס רק אחרי אמו, ואם כן אין בו ספק
83 ובהמה גמורה הוא, ובהמה אינה חייבת בכיסוי. ומכיון ששנינו
84 במשנה שאין שוחטים אותו, ואם עבר ושחטו אין מכסים את דמו,
85 משמע שלא מדובר בכ"י הבא מצבית ותיש.
86 מסיקה הגמרא: לעולם מדובר בצבית הפא על התניש וילדה, ורבנן
87 ספקו כמסקנא להו אי חוששין לזרע האב, אי אין חוששין, והמשנה
88 היא כחכמים, ומחמת הספק דנים לחומרא, ולכן לא ישחט ביום
89 טוב שחט חוששים לזרע האב, והרי מקצתו חיה ומקצתו בהמה,
90 ודמו חייב בכיסוי. אך אינו יכול לכסותו, שמא אין חוששים לזרע
91 האב, והרי הוא בהמה, ואסור לטלטל את העפר ביום טוב שלא
92 לצורך מצות כיסוי הדם.
93 מקשה הגמרא: ויודלרבנן כמסקנא להו – וממה שהעמדנו שחכמים
94 מסתפקים האם חוששים לזרע האב או לא, משמע שלרבי אליעזר
95 פשיטא ליה שאין חוששים לזרע האב. ואם כן הא דתנינא
96 בברייתא, ה"ה וילפולו ותקנה, נוהגים בב"י ובכלאים. רבי אליעזר
97 אומר, בלאים הפא מן העז ומן הרחל, חייב במתנות. (מן הב"י
98 [בכ"י] פסדור מן המתנות, במאי עסקינן, אלימא בתיש הפא על
99 הצבית וילדה, אם כן בשלמא לרבי אליעזר דפסדור כ"י ממתנות
100 כהונה, קסבר שאין חוששים לזרע האב, ואם כן הרי הוא חיה
101 גמורה, ואת דרשת 'שה' ואפילו מקצת שה, לא אמרינן – לא שייך
102 לומר בזה, שאינו מקצת בהמה. אלא לרבנן המחזיקים כ"י במתנות
103 כהונה, נהי דקסבר – אף שסוברים שדורשים שה ואפילו מקצת
104 שה, היינו דווקא כאשר אמו בהמה, הרי הוא מקצת בהמה. אבל
105 כאן שאמו היא חיה, ורק אביו בהמה, הרי חכמים מסתפקים האם
106 חוששים לזרע האב או לא, ואם כן בשלמא לגבי פלגא מהמתנות
107 אין להקשות, משום שודאי מודים חכמים שמחזית מהמתנות לא
108 יהיב ליה לבנה, שאף אם חוששים לזרע האב, אינו אלא מקצת
109 בהמה, וחצי החיה שבו אינו חייב במתנות. אבל לגבי איך פלגא
110 – מחזית המתנות האחרת, מדוע סוברים חכמים שחייב לתת
111 אותו לבנה, הרי יש ספק אם חוששים לזרע האב, ואם כן לימא
112 ליה בעל הקרבן לבנה, איתיה דאיתיה דחוששין לזרע האב ושקול –
113 וטול את המתנות, שהרי ההלכה בכל ספק היא, המוציא מחבירו
114 עליו להביא ראיה. אלא מדובר בצבית הפא על התניש וילדה, אם
115 כן, בשלמא לרבנן, יש לבאר בדבריהם, מאי חייב, היינו רק פחצי
116 מתנות, אך לגבי המחזית הנותרת, יאמר בעל הקרבן לבנה שבידי
117 ראיה שאין חוששים לזרע האב, ויטול גם אותה. אלא לרבי אליעזר
118 היה לו ליתניב בפולחיה – בכל המתנות, ומדוע סובר רבי אליעזר

וְשֵׁל בֵּית דֹּשָׁא – משפחה הקרויה כך על שם אביה, הָיוּ מְגִדְלִין
מִהֶן עֲרִירִים עֲרִירִים.
הגמרא דנה האם עזי הלבבון נחשבים בהמות או חיות: אָמַר רַבִּי
יִרְמְיָה, אָמַר רַב סְפָרָא, אָמַר רַב הֲמִנּוּנָא, הִנֵּי עוֹז דְּבִאֲלָא – עוזי הלבבון
הגדלות ביער, כְּשֵׁרִית לִנְפִי מִזְבֵּחַ, משום שנחשבות בהמות.
מבארת הגמרא: כָּבֵד לָהּ רַב הֲמִנּוּנָא כִּי הָא דְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲשֵׂר
בְּהֵמָה מִנָּה הַכָּבוֹד בְּהֵמָה בְּאִכִּילָהּ, שנאמר (דברים יד ה) 'זאת
הבהמה אשר תאכלו שור, שה כְּשִׁבִים וְשֵׁה עֲזִים. אֵיל וְצִבִי וְיִחְמֹר
וְאֶקוּ וְדִישָׁן וְתֵאוּ וְזִמְרָא'. שלושת הראשונות הן בהמות, והשאר
חיות, וְתוּ לֹא – ואין עוד בהמה או חיה אחרת כשרה בעולם מלבד
אלו. וְהֵנִי – ועוזי הלבבון, מְדַלָּא קִשְׁיִב לָהּ בְּהֵרִי חֵית – ממה שלא
הוזכרו בפסוק בין החיות, יש לומר שאינן מין חיה, ואם כן שָׁמַע
מִיָּנָה דְּעֹז נִינְהוּ – שהן מין עזים, משום שנקראות 'עוזי הלבבון',
ועזים הן בהמות.
הגמרא מקשה על הביאור האמור בדברי רב המנונא שעוזי הלבבון
נחשבות בהמות משום שלא נכתבו יחד עם החיות: מְתִקְנָה לָהּ רַב
אֲחָא בַר יַעֲקֹב, וְאִימָא שְׂאִיל וְצִבִי, הרי זה פָּרַט, שפירטה התורה
את איל וצבי להיתר אכילה, ומה שנאמר בפסוק לאחריו באופן
כללי (שם יד ה) 'וְכָל בְּהֵמָה מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסְעַת שִׁסְעָה שְׁתֵּי פְּרוֹטוֹת
מַעֲלַת גֵּרָה בְּבִהֶמָה אֲתָהּ תֹאכִל', הרי זה כָּלֵל, שהתירה התורה
כל בהמה שיש בה סימני כשרות, ואם כן יש לדרוש פָּרַט וְכָלֵל,
נִקְשָׁה כָּלֵל מִסְּפָא עַל הַפָּרַט – כשנאמר פרט ולאחריו כלל, הכלל
מוסיף על מה שנאמר בפרט, ואם כן אִימָא מִסְּפָא – יש הרבה חיות
כשרות.
מתרצת הגמרא: אֵין לדרוש שהכלל מוסיף על הפרט, ובא לרבות
את כל הבהמות שיש בהן סימני כשרות, שֶׁאֵם כֵּן, כֵּל הֵנִי פְּרָטִי
לְמָה לִי – למה נקטה התורה עשר בהמות, היה לה לכתוב בהמה
אחת, ומזהכלל היינו מרבים את כל הבהמות.
הגמרא חוזרת ומקשה על הביאור האמור בדברי רב המנונא:
מְתִקְנָה לָהּ רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַב אִימָא, מִנִּין לָךְ לומר שהן מין עזים,
וְדִלְמָא מִיָּנָה דְּאֶקוּ נִינְהוּ – ושמא הן מין של אקו, שהרי אין אנו
בקיאים מהו אקו, ואם כן הן חיות.
הגמרא מוסיפה ומקשה על דברי רב המנונא: אָמַר לִיה רַב אֲחָא
בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי, וְאָמַר לִיה רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַב אֲוִיָּא לְרַב אֲשִׁי,
מִנִּין לָךְ לומר שהן מין עזים, וְדִלְמָא מִיָּנָה דְּתֵאוּ אוּ מִיָּנָה דְּזִמְרָא נִינְהוּ
– ושמא הן מין של תאו או זמר, שהרי אין אנו בקיאים מה הם תאו
וזמר, ואם כן יתכן שעוזי דבאלא' הן חיות.
הגמרא מביאה את דעת אממור שסבר שעוזי הלבבון הן חיות: אָמַר
לִיה רַב הֲמִנּוּנָא לְרַב אֲשִׁי, אֲמִימָר שְׂרִי תְּרַבְיָהוּ – התיר את חלבן של
עוזי הלבבון לאכילה, משום שסבר שהן חיות, וחלב חיות מותר,
שלא כדברי רב המנונא הסובר שהן בהמות.
הגמרא מביאה את דברי אבא בנו של רב מנימין בר חיאיא
שמסתפק האם עוזי הלבבון נחשבים בהמות או חיות: כְּעָא מִיָּנָה
אָבָא בְּרִיה דְּרַב מְנַמִּין בַּר חִיָּא מְרַב הוּנָא בַר חִיָּא, הִנֵּי עוֹז דְּבִאֲלָא,
מִהוּ לִנְפִי מִזְבֵּחַ – מה דינם לגבי הקרבתם על המזבח, האם הן
בהמות ומותרות להקרב על גבי המזבח, או שמא הן חיות
ואסורות להקרב על גבי המזבח.
אָמַר לִיה, עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּין אֱלִיא בְּשׁוֹר הַכֶּר הַגְדֵּל
בֵּיעַר הָאֵם הוּא חֵיה או בהמה. דְּתֵנִי, שוֹר הַכֶּר הֵינִי תֵאוּ הָאֲמֹר
בתורה, מִין בְּהֵמָה הוּא, דְּבִרִי חֲכָמִים. וְרַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִין חֵיה הוּא.
ודווקא בזה נחלקו, דְּרַבִּין כְּבִיר מְדַמְּתִין מִן תוֹרָתָא – מכיון
שתרגומו של תאו הוא 'תורבלא' ודיינו שור הלבבון, מִיָּנָה דְּבִהֶמָה
הוּא – הרי זה מין בהמה. כשור. וְרַבִּי יוֹסִי, כְּבִיר מְדַמְּתִין חֲשִׁיב לִיה
בְּהֵרִי חֵית – ממה שנכתב בפסוק בין החיות, שנאמר (שם יד ה) 'אֵיל
וְצִבִי וְיִחְמֹר וְאֶקוּ וְדִישָׁן וְתֵאוּ וְזִמְרָא'. משמע מִיָּנָה דְּחֵיה הוּא –
שהוא מין חיה. אֲבָל הֵנִי – עוזי הלבבון הללו, שלא נכתבו בפסוק
בין החיות, דְּבִיר מִיָּנָה דְּעֹז נִינְהוּ – כולם מודים שהן מין בהמה,
משום שנקראו עזים, ומותרות לעלות על גבי המזבח.
הגמרא מקשה על דברי רב הונא בר חיאיא: מְתִקְנָה לָהּ רַב אֲחָא

משיבה הגמרא: הם נחלקו בדרשת 'שֵׁה', וְאִפִּילוּ מְקַצֵּת שֵׁה. רַבִּין
כְּבִיר שִׁיש לדרוש 'שֵׁה', וְאִפִּילוּ מְקַצֵּת שֵׁה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּבִיר שִׁיש
לדרוש 'שֵׁה', וְלֹא מְקַצֵּת שֵׁה. ולעולם שניהם מסתפקים האם
חוששים לזרע האב.
רב פפא מבאר לפי תירוץ זה את המשניות והברייתות שהוזכרו
לעיל (עט): אָמַר רַב סְפָרָא, הַלְכָךְ – הואיל והעמדנו שגם חכמים
וגם רבי אליעזר מסתפקים האם חוששים לזרע האב, ונחלקו האם
דרשים 'שֵׁה' ואפילו מְקַצֵּת שֵׁה או לא, אם כן, לְעֵנִין כְּסוּי תָּרַם
ששנינו שאין שוחטים כזי ביום טוב, ומשמע שיש ספק האם חייב
בכיסוי הדם או לא, ולענין מְתִנּוּת, שנחלקו חכמים ורבי אליעזר
האם מתנות כהונה נוהגים בכזי, לֹא מְשַׁכַּחַת – לא תמצא לבאר
ענינים אלו אֱלֹא בְּצִבִי הָאֵם עַל הַתִּיּוּשָׁה. משום דְּבִין לְרַבִּין וְבִין
לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְסַפְּקָא לָהּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב אוּ לֹא, שאם
חוששים, מְקַצֵּת חֵיה. ואם אין חוששים, כולו בהמה. וְקָא מִיָּפְלִיגִי
בְּדִרְשַׁת 'שֵׁה', וְאִפִּילוּ מְקַצֵּת שֵׁה. ולפי זה יש לבאר שמה ששנינו
שאין שוחטים כזי ביום טוב, הוא כחכמים. משום שמסתפקים האם
חוששים לזרע האב, ואם כן הוא מְקַצֵּת צִבִי, ואף מְקַצֵּת צִבִי חֵיה
בכיסוי הדם. או שמא אין חוששים לזרע האב, והרי כולו בהמה,
ואין דמו חייב כיסוי, וכן יש לבאר את מחלוקתם לגבי מתנות
כהונה בצבי האב על התיישה, שרבי אליעזר פוטר כזי ממתנות
כהונה, משום שמסתפק האם חוששים לזרע האב, והרי הוא רק
מְקַצֵּת שֵׁה ופטור, או שמא אין חוששים לזרע האב, וכולו שור
וְחֵיה. ובמקום ספק נאמר המציא מחזירו עליו הראיה, ואמר
בעל המתנות לכהן, הבא ראיה שאין חוששים לזרע האב, וטול
את המתנות. וחכמים סוברים שמכל מקום חייב במחצית
מהמתנות, שאם אין חוששים לזרע האב, כולו שֵׁה וחייב בכל
המתנות, ואם חוששים לזרע האב, הרי הוא מְקַצֵּת שֵׁה, וחייב
במחצית המתנות. ולכן מספק חייב לתת לו את מחצית המתנות,
אך לגבי המחצית הנותרת, ואמר בעל המתנות לכהן, הבא ראיה
שאין חוששים לזרע האב, וטול גם אותם. וְלְעֵנִין אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ,
שנחלקו חכמים ורבי אליעזר האם נהג דין זה בכזי או לא,
מְשַׁכַּחַת לָהּ בִּין בְּתִישָׁה הָאֵם עַל הַצִּבִי, וְבִין בְּצִבִי הָאֵם עַל הַתִּיּוּשָׁה.
מבאר רב פפא: ניתן להעמיד שנחלקו בְּתִישָׁה הָאֵם עַל הַצִּבִי
וילדה בת, והבת ילדה בן, וְאִיפִסוּרָא – לגבי האיסור לשחוט את
הבת ובנה באותו יום ולא לענין עונש מלקות אם עבר ושחט.
דְּרַבִּין כְּבִיר, דִּלְמָא חוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב, ומקצתה שֵׁה, וְשֵׁה, וְאִפִּילוּ
מְקַצֵּת שֵׁה אֲמִרִין, ולכן אִסּוּר לשחוט אותה ואת בנה ביום אחד.
אך אם עבר ושחט, וזו לוקה, משום שיש צד שאין חוששים לזרע
האב ואין בזה איסור כלל כיון שאין בבת צד שֵׁה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
כְּבִיר, נְהִי נָפִי – אף אם נאמר דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב, ומקצתה שֵׁה,
מכל מקום את דרשת 'שֵׁה', וְאִפִּילוּ מְקַצֵּת שֵׁה, לֹא אֲמִרִין, ואין
איסור לשחוט אותה ואת בנה ביום אחד.
וניתן להעמיד שנחלקו גם בְּצִבִי הָאֵם עַל הַתִּיּוּשָׁה וילדה בת, והבת
ילדה בן, וְלִמְלָקוֹת – לגבי חיוב מלקות. רַבִּין כְּבִיר, נְהִי נָפִי
דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב, ורק מקצתה שֵׁה, מכל מקום 'שֵׁה', וְאִפִּילוּ
מְקַצֵּת שֵׁה, אֲמִרִין, וּמִלְקִין לִיה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּבִיר, אִיפִסוּרָא אִימָא,
מְלָקוֹת לִיבָא – יש בזה איסור, אך אין מלקים אותה. אִיפִסוּרָא אִימָא,
דִּלְמָא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב, ואם כן הִיא שֵׁה מְעִלָּא הוּא – הרי
כולה שֵׁה. אך מְלָקוֹת לִיבָא, דִּלְמָא חוֹשְׁשִׁין לְזֵרַע הָאֵב, ורק מקצתה
שֵׁה, וְאִפִּילוּ מְקַצֵּת שֵׁה, לֹא אֲמִרִין.
הגמרא מביאה כמה שיטות המבארות מהו כזי: אָמַר רַב יְהוֹדָה,
כִּזִּי, בְּרִיה כְּפִי עֲצָמָה הִיא, ואינו בעל חי הנולד מבמהמה וחיה, וְלֹא
הַכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים, אֵם מִין בְּהֵמָה הִיא, או אֵם מִין חֵיה הִיא. רַב
נְהִימָן אָמַר, כִּזִּי הִיא חֵיה – איל זכר הגדל ביערות, ודינו כחיה.
מבארת הגמרא: רב יהודה ורב נחמן נחלקו בְּתִנְיָא, שכן שנינו, כִּזִּי
זֶה אֵיל חֵיה – איל זכר הגדל ביערות, ודינו כחיה, דְּבִרִי תנא קמא.
וְיֵשׁ אוֹפְרִים, זֶה הָאֵם מִן הַתִּיּוּשָׁה וּמִן הַצִּבִי. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כִּזִּי
בְּרִיה כְּפִי עֲצָמָה הִיא, וְלֹא הַכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אֵם מִין חֵיה הִיא, או
אֵם מִין בְּהֵמָה הִיא. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, מִין בְּהֵמָה הִיא,

חולין. פרק חמישי – אותו ואת בנו דף פ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכז רש"י

בשה ואפילו מקצת שה – וכדמפרש רב פפא ואזיל. חילכך לענין כסוי חרם בו – כלומר, הואיל ואוקימנא דלתרתייהו מספקא להו, וב"ש"ה ואפילו מקצת שה פליגי. לענין כסוי חרם – דקתני: אין שוחטין, דמשמע: ודאי – חייב בכסוי, ספק – פטור. ולענין מתנות דפליגי בה, לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו' – והא דקתני: אין שוחטין – רבנן היא.

ומשום שמת חוששין, וחייב בכסוי, דאית להו "צבי" ואפילו מקצת צבי. ושמת אין חוששין, ופטור מן הכסוי, דאפילו מקצת צבי ליכא. דבתייש הבא על הצביה ליכא לאוקמה דתיתוקם ברבנן, דהא ודאי איכא מקצת צבי, ולישחוט ולכסי לרבנן. ולרבי אליעזר ודאי הוה מצי לאוקמא בתייש הבא על הצביה, שמת חוששין, וליכא אלא מקצת צבי, ומקצת לית ליה. ושמת אין חוששין, וכוליה צבי הוא ובעי כסוי. אבל ניהא ליה לאוקמא כדרבנן. ולענין מתנות נמי, בצבי הבא על התיישה. ולרבי אליעזר פטור לגמרי, דשמת חוששין וליכא אלא מקצת שה דאם, ו"ש"ה ואפילו מקצת שה לית ליה. וביחין דמספקא לן – המוציא מחבירו עליו הראיה, ואמר ליה: איתיה ראיא דאין חוששין וכוליה שה הוא, ושקול. ולרבנן חייב מיהא בחצי מתנות ממה נפשך, דאי אין חוששין – כוליה שה הוא, ואי חוששין – מקצת שיות דאם מיהא איכא. ורבנן אית להו "שה" ואפילו מקצת שה, ושקול פלגא דשיות, ואידך פלגא אימא ליה: איתיה ראיא דאין חוששין, וכוליה שה הוא, ושקול. ובתייש הבא על הצביה ליכא לאוקמיה, דאם כן לרבנן נמי ליפטר, דנהי נמי דאפילו מקצת שה אמרינן, מי לימא לן דאיכא מקצת שה? דלמא אין חוששין, וכוליה צבי הוא המוציא מחבירו עליו הראיה. לענין אותו ואת בנו משכחת לה – לפלוגתיהו דלעיל, בין בתייש כו', בתייש הבא על הצביה וליאסורא – בעלמא קאמרי רבנן דנוהו, ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצביה עם בנה, משום שמת חוששין ואיכא מקצת שה, ורבנן אית להו חוששין, אבל מלקות ליכא, דשמת אין חוששין, ואפילו מקצת שה ליכא, חילכך הויה לה התרתא ספק ולא שמה התראה, ואין מלקות בלא התראה. ולרבי אליעזר מותר לכתחלה, דאי נמי חוששין ואיכא מקצת שה – לית ליה מקצת שה. נהי נמי דחוששין – איכא מקצת שה דאם. בריה בפני עצמה – ולא מכילא בהמה חיה הוא בא, דסבירא ליה: אין חיה מתעברת מבהמה ולא בהמה מחיה. והכי נמי אמרינן בבבא קמא (ע.ח.א), ומיהו, רב יהודה לאו אליבא דרבי אליעזר ורבנן נקט מילתא, דאיניהו דאי סבירא להו דמכילא בהמה חיה הוא בא, והכי נמי אמרינן בבבא קמא: חרץ מרבי אליעזר ומחלוקתו, שהיו אומרים: חיה מתעברת מבהמה. איל חבר – איל זכר הגדל ביערים. בית דושא – משפחה נקראת על שם אביה. עיי דבאלא – עיי

ב"ש"ה" – ואפילו מקצת שה; רבנן סבירי: "שה" – ואפילו מקצת שה, ורבי אליעזר סבר: "שה" – ולא מקצת שה. אמר רב פפא: הלכך, לענין כסוי חרם ומתנות לא משכחת אלא בצבי הבא על התיישה, דבין לרבנן ובין לרבי אליעזר, מספקא להו אי חוששין לזרע האב או לא, וקא מיפלגי ב"ש"ה" – ואפילו מקצת שה. לענין אותו ואת בנו משכחת לה בין בתייש הבא על הצביה, ובין בצבי הבא על התיישה; בתייש הבא על הצביה – וליאסורא, דרבנן סבירי: דילמא חוששין לזרע האב, "שה" – ואפילו מקצת שה אמרינן, ואסור. ורבי אליעזר סבר: נהי נמי דחוששין לזרע האב, "שה" – ואפילו מקצת שה לא אמרינן. בצבי הבא על התיישה – ולמלקות, רבנן סבירי: נהי נמי דחוששין לזרע האב, "שה" – ואפילו מקצת שה אמרינן, ומלקין ליה. ורבי אליעזר סבר: איסורא איכא, מלקות ליכא; איסורא איכא – דלמא אין חוששין לזרע האב, והאי שה מעליא הוא; מלקות ליכא – דלמא חוששין לזרע האב, ו"ש"ה" – ואפילו מקצת שה לא אמרינן. אמר רב יהודה: פוי – בריה בפני עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא. רב נחמן אמר: פוי – זה איל הכר. בתנאי: פוי – זה איל הכר. ויש אומרים: זה הבא מן התייש ומן הצביה. רבי יוסי אומר: פוי – בריה בפני עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם

כו' בריה בפני עצמה היא – אמתינית דכסוי חרם (חולין פג.ב), קאי, דתנן: ונוה כבוי מפני שהוא ספק, ואין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו כו', ולא אכיל שוחטו בו רבי אליעזר ורבנן קאי, כדפירש בקונטרס. ולא הכריעו בו בחכמים אם מין בהמה או מין חיה – ואם תאמר, ולבדוק בסמינן דקרינן: ויש לומר: דאפשר דלא הוי יכולין לברר בקרינו שפיר אם חדות וכוונות יפה, וז"ל איל חבר – וסבר רב נחמן וותנא קמא דברייתא שהיא ודאי חיה, ושוחטין אותו ביום טוב ומכסינ דמו, ופליגי אמתינית (חולין פג.ב), אבל אין לומר דלדידהו בהמה הוה, דאם כן תנא קמא היינו רבן שמעון בן גמליאל.

ודלמא מינא דהוא הוא – וקסבר רב אחא דתנא מין חיה הוא, כרבי יוסי דאמר בסמוך: שור הבר מין חיה. דאי ברבנן דאמרי מין בהמה הוא, אם כן כי הוי נמי מין תאו – הוי כשור לגבי מזבח. מדרחשיב ליה בהדי חיות שמע מינה דחיה הוא – משמע דאי לא דחשיב ליה בהדי חיות – הוי בהמה לכולי עלמא, משום דנקרא שור. וקשה קצת, דאיל חבר הוי חיה, כדפירשתי לעיל, אף עב דנקרא איל. חולין בחוץ שניהם כשרים – סלקא דעתך דמיפסל שני משום "לא תאכל כל תועבה", כדאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קט.א). וש"ך למשנה ע.ח.א, הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים – דלא כרבי יצחק אחאי, דאמר בפרק "אלו חן הלוקין" (מכות כג.א), חייב כריתות שלקו בנפטר מיד כריתתם. ועוד הוה מצי למתני: חולין וקדשים בחוץ ובפנים, וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ, וכן קדשים וחולין. ואי בכל הני דתני יש חידוש, איכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חידוש, ואי ליכא חידוש בכל הני דתני, צריך לומר: תני וש"ך. קדשים

מין חיה אם מין בהמה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מין בהמה היא, ושל בית דושא הוי מגדלן מהן עדרים עדרים. אמר רבי יורא אמר רב ספרא אמר רב המנונא: הני עיי דבאלא כשרות לגבי מזבח. סבר לה כי הא דאמר רבי יצחק: עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא. והני, מודלא קחשיב להו בהדי חיות, שבע מינה: דעו ניהו. מתקף לה רב אחא בר עקב, ואימא: "איל וצבי" – פרט, "כל בהמה" – כלל, פרט וכלל – נעשה כלל מוקף על הפרט, איכא טובא! – אם כן, כל הני פרטי למה לי? מתקף לה רב אחא בריה דרב איקא: ודלמא מינא דאקו ניהו? אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, ואמרי לה רב אחא בריה דרב אשי: דלמא מינא דתאו, או מינא דזמר ניהו? אמר ליה רב חנן לרב אשי: מיהו לגבי מזה? אמר ליה: עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הכר, דתנן: שור הכר מין בהמה הוא, רבי יוסי אומר: מין חיה; דרבנן סבירי: מודתרמנין "תורפלא" – מינא דבהמה הוא, ורבי יוסי סבר: מודקא חשיב ליה בהדי חיות – מינא דחיה הוא; אבל הני – דברי הפל מינא דעו ניהו. מתקף לה רב אחא בריה דרב איקא: ודלמא מינא דאקו ניהו? אמר ליה רבינא לרב אשי: ודלמא מינא דתאו, או מינא דזמר ניהו? אמר ליה רב נחמן לרב אשי: אמרינן שרי תרבייהו. "פיצד השוחט" וכו'. אמר רבי אשעאי: פולה מתניתין דלא כרבי שמעון. ממיא? מודקא תני: קדשים בחוץ – הראשון חייב כרת, ושניהם פסולים, ושניהם סופגים את הארבעים. מכרי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר: שחיתא שאינה ראויה – לא שמה שחיתא, קמא

הלבנן, באלא – יער. כשרות לגבי מזבח – דלאו חיות ניהו, אלא בהמות. עשר בהמות מנה הכתוב – לחיתר אכילה: שור, שה כשבים, ושה עוים, איל, וצבי, ודימור, ואק, ודישון, ותאו, וזמר (דברים יד), ואין לנו עוד בהמה חיה כשרה בעולם. והשתא, להנהו עיי דבאלא ליכא לספוקי שמה מין חיה הוא שהוכרה כאן, דהא תו ליכא. ומדלא מנינהו להנך בהדי חיות – שמע מינה: בכלל עו חן, ועו – בהמה הוא. מתקף לה רב אחא – נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוכרה כאן, אכתי מנא לך דמינא דעו הוא? דלמא מינא דאקו ניהו, ולא ידעינן מאי ניהו, או תאו או זמר, הנך דלא בקאינן בהו, ודלמא הני ניהו! שרי תרבייהו – לאכילה, דסבירא ליה: חיות ניהו. תאו מתרמנין תורבאלא – שור הלבנן. אבל הני – דלא מנינהו בהדי חיות, דברי הכל מין עו ניהו. רבי שמעון – שמעינן ליה במתניתין (חולין פא.ב) שחיתא שאינה ראיה לא שמה שחיתא, ולא מחייב עליה משום אותו ואת בנו, דקתני: רבי שמעון פוטר בשוחט שור הנסקל.

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא – ואם תאמר: הוא בפרק "כסוי הדם" (חולין פה,א) מפרש טעמא דרבי שמעון דיליף מ"טבח טבח ודוכן, ופריך: ולילף משוחטי חוץ ומשני: דנין חולין מחולין, ואין דנין חולין מקדשים. אם כן, הכא דבקדשים – נילף קדשים מקדשים! ויש לומר: כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא, דשור הפסוק הענין וחולין ע"א, על כרחך שחיטה דכתיב ביה –

בשחיטה הראויה איירי, משום דליפנין חולין מחולין.

שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה כו' – פירש הקונטרס: לא מביעיא דלענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני, אם אותו ואת בנו נהג בקדשים, דהשתא הוי מחוסר זמן ופסול, אלא אפילו אי אין אותו ואת בנו נהג בקדשים, משום דשחיטת ראשון אינה ראויה, דאינה מותרת בלא זריקה – שני אמאי פסול? דהשתא לא הוי מחוסר זמן ומאי סופג נמי דקאמר? ומטעם זה מחק ספרים לקמן שדיה כתוב בזה: אין מלקות דאיתו ואת בנו נהג בקדשים, משום דהתראת ספק, דלמה לי טעם להתראת ספק? תיפוק ליה משום דלא הוה ראויה, משום שהוא מחוסר זמן, ואין נראה, דכיון דאסור להתכבד אותו ואת בנו בקדשים מורי' מוסף על ענין ראשון (חולין ע"א), הרי גזירת הכתוב דילקיף אף על גב דלא שחיטה ראויה היא, דהוי מחוסר זמן, כיון דליכא פסול אחרינא. כמו שחטי חוץ, דחייב אפילו לרבי שמעון, אף על גב דלשאר מילי חשיבא שחיטה שאינה ראויה! ועוד, דבהדיא תנן בפרק בתרא דובחים (ק"ב), אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן, רבי שמעון אומר: הרי הן בלא תעשה, משום דחשיבא שחיטה, ועובר בלאו דלא תשחטו לכך נראה, דלא מוכח הכא אלא מן הראשון, דשחיטת קדשים אינה ראויה היא, והרי באילו מילי קטילה לקמא, והשני כשר גמור הוא. ואלא מצי למיפך לרבי אושעיא, ואפילו לרב המנונא דבסמוך, מפרק בתרא דובחים דמשמע דלרבי שמעון אותו ואת בנו נהג בקדשים, דאיכא לאוקומי כשדראשון הוה חולין ושני קדשים, דהוי שחיטת ראשון שחיטה

קָמָא מִיקְטָל קַמְלִיָּה, שְׁנֵי – מִחֻקְבֵּל בְּפָנִים הוּא, פֶּרֶת נִמִּי לְחִיבּוֹ! חוֹלִין בְּפָנִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְהַשְׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים; מִכְּדִי שְׁמַעֲיָן לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דָּאָמַר: שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה, קָמָא – מִיקְטָל קַמְלִיָּה, שְׁנֵי אֲמַאי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים? קְדָשִׁים בְּפָנִים – הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁר וּפְטוּר, וְהַשְׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפְסוּל; מִכְּדִי שְׁמַעֲיָן לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דָּאָמַר: שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה – שְׁחִיטַת קְדָשִׁים נִמִּי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה הִיא, דְּכִמָּה דְּלֹא זְרִיק דָּם – לֹא מִיִּשְׁתְּרִי בְּשֶׁר, שְׁנֵי אֲמַאי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפְסוּל? אֵלָּא, שְׁמַע מִיָּה דְּלֹא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. – פְּשִׁטָּא דְּהָכִי אֵיתָא! – שְׁחִיטַת קְדָשִׁים אֵימְרִיכָא לִיה; סִלְקָא דְּעֵתָךְ אֲמִינָא: שְׁחִיטַת קְדָשִׁים – שְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא, דְּהָא אֵי נָחַר וְזִרְק דָּם – לֹא מִיִּשְׁתְּרִי בְּשֶׁר, וְכִי שְׁחַט – מִיִּשְׁתְּרִי בְּשֶׁר, וְשְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא, קָא מְשַׁמַּע לָן, וְלִילְקִי נִמִּי מִשּׁוּם לֹא דְמַחוּפֶּר זְמַן, דְּתַנְיָא: מִזְּנֵי לְכָל הַפְּסוּלִין שְׁבִשּׁוֹר וְשִׁבְשָׁה שְׁהוּא ב' לֹא יִרְצֶה?"

קָמָא מִיקְטָל קַמְלִיָּה — דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא. ונחיה דלענין שחטי חוץ להתחייב כרת היא שחיטה, דגזירת הכתוב היא, אבל לכל מילי לאו שחיטה היא, כדאמרין בפרק "כסוי הדם" (חולין פה,א) דגמור מ"טבח טבח ודוכן", וכיון דלאו שחיטה היא — מותר לשחוט את בנו, ולא מחוסר זמן הוא, דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא, ושני נמי נחייב כרתו חולין בפנים כו' קמא מיקטל קמליה — לאו דוקא, דהוא החיץ לבתרא. ופסול — משום מחוסר זמן. שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו' — כלומר, לא מביעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני, דאי אית ליה אותו ואת בנו נהג בקדשים — הויה ליה שחיטת שני שאינה ראויה, דהא מחוסר זמן הוא ופסול, אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לרבי שמעון לא נהגא בקדשים, דהא שחיטת ראשון אינה ראויה, דאינה מותרת בלא זריקה, ושני אמאי פסול להקריב? ומאי סופג נמי דקאמר? וליילקי נמי — האי שני דקדשים בפנים. משום לא דשוחט מחוסר זמן לנבוא — דאף על גב דלא אקריבא מיחייב אשחיטה מיה, דגבי כל פסולים יליפנין בתמורה (ו,ב) עובר משום חמשה שמות. משום כל תקדישו, ומשום כל תשחטו, ומשום כל תורקו ומשום כל תקטירו כולו, ומשום כל תקטירו מקצתו.

נתקן

תְּלִמּוּד לּוֹמַר: "וְשׁוֹר וְשֶׂה שְׂרִיעַ וְקִלְטוֹ" וְגו' – לִימַד עַל הַפְּסוּלִין שְׁבִשּׁוֹר וְשִׁבְשָׁה שְׁהוּא ב' לֹא יִרְצֶה! – כִּי קָא חֲשִׁיב – לְאִוִּי דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, לְאִוִּי נּוֹכְרָאִי – לֹא קָא חֲשִׁיב. – וְלֹא? וְהָא קְדָשִׁים בַּחוּץ, דְּלְאִוִּי נּוֹכְרָאִי נִיְהוּ, וְקָא חֲשִׁיב! דְּקִתְּנִי: קְדָשִׁים בַּחוּץ, הָרִאשׁוֹן – חֲיִיב פֶּרֶת, וְשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים; בְּשִׁלְמָא שְׁנֵי – מִשּׁוּם לֹא דְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, אֵלָּא רִאשׁוֹן אֲמַאי סוֹפֵג – לֹא מִשּׁוּם לֹא דְשְׁחִיטַת חוּץ? – כֹּל הִיכָא דְלִיכָא לֹא דְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ – חֲשִׁיב לְאִוִּי נּוֹכְרָאִי, וְכֹל הִיכָא דְאִיכָא לֹא דְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ – לֹא חֲשִׁיב לְאִוִּי נּוֹכְרָאִי. רַבִּי יוֹרְאָא אָמַר: הֵנָּה לְמַחוּפֶּר זְמַן, דְּהִתְּכֻבּוּ

נתקן

ראויה. **דכמה** דלא זריק דם לא מישתרי בשר – ואפילו שחט שני אחר שזרק דם הראשון – חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה, כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה. ואף על גב דלרבי שמעון כל העומד לזרוק כורוק דמי – היינו דזרקא לאחר שנתקבל בכוס, כדאמר בפרק קמא דפסחים (ג,א), ועוד, כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר, אלא משום דכורוק דמי – לא חשיבא שחיטה ראויה. ואם תאמר: דב"מורבב" (בבא קמא ע"א), משמע דשחיטת קדשים הויה שחיטה ראויה אפילו נשפך הדם. דפריך אמנתין דמחייב רבי שמעון ארבעה וחמשה בקדשים שחייב באחיותן – שחיטה שאינה ראויה היא! ומוקי רב דימי בשוחט תמימים לשם בעלים בפנים, דהא חזרה קרן לבעלים כשנשפך הדם. ופריך: וכי שחיטה מותרת? וזיקה מתרתו ומשני: כל העומד לזרוק כורוק דמי, ולכן הויה שחיטה ראויה. ורבי אושעיא גופיה אית ליה בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות ק"ב,א) דלרבי שמעון כל העומד לזרוק כורוק דמי, גבי נותר! ויש לומר: דזרקא להחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים – אית ליה לרבי אושעיא דכורוק דמי, אבל לשויה שחיטה ראויה משום דכורוק דמי – לית ליה. וההיא ד"מורבב" הוה משני רבי אושעיא כריש לקיש, בשוחט בעלי מומין בחוץ, ומשום דכל העומד לפדות כפודי דמי. ואף על גב דלית ליה כל העומד לזרוק כורוק דמי – היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה, ושחיטה צריכה לזריקה, אבל פרייה אינה תלויה בשחיטה, ומכאן קודם שחיטה כפודי, כמו שהוא לפי דהבא הויה נמי שחיטת קדשים שחיטה ראויה משום דכורוק דמי. כמו ב"מורבב" (בבא קמא ע"ב) דמסיק דאותו ואת בנו נהג בקדשים, אלא דליכא מלקות משום דהתראת ספק היא, שמוא לא יזרוק הדם, ואו הוי שחיטה שאינה ראויה. ואף על גב דב"מורבב" אמרין דשחיטה ראויה היא אפילו נשפך הדם, דכל העומד לזרוק כורוק דמי, הכא דמחוסר זמן הוא ואינו ראוי לזרוק, דאסור לזרוק – לא הוי כורוק, ודכי אמרין ב"חמביא אשם תלוי" (כריתות כ"ב), אימור דאמר רבי שמעון כורוק דמי – במידי דעומד לזרוק, ובפרק "המנחות והנסכים" (מנחות ק"ב,ב) בשלמא פירי – מצוה לפדותה, פירושו: בשמנא נאה הימנה, ולכן כפודי דמי. אלא מנחות – מצוה לפדותה! ואם תאמר: אמאי לא פריך לרבי אושעיא בדפריך לקמן לרב המנונא? ויש לומר: דרבי אושעיא לא אמר אלא דמתניתין דקדשים בפנים לא אתיא כרבי שמעון, והתלמוד הוא דקאמר: שני אמאי סופג ופסול? אבל לרבי אושעיא אפשר דלא זייק אלא מטפסא את הארבעים לחור, אמאי סופג? והא התראת ספק היא! כמו שישאר במסקנא. לכך לא פריך אלא לרב המנונא, דאמר בהדיא דאין אותו ואת בנו נהג בקדשים משום דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה, ורבינו תם לא גריס הכא "ופסול", אלא: "אמאי סופג", ותו לא. ומכאן התראת ספק מחוסר זמן, כמו שהוא לפי המסקנא. ואם תאמר: ולימא דסופג ארבעים לאו משום לאו ד"לא תשחטו אותו ואת בנו", אלא משום לאו דמחוסר זמן ד"לא תעשן", דאמר בפרק בתרא דובחים (קיד"ב) דלקי לרבי שמעון! ויש לומר: דלא חשיב בכל מתניתין דקתני: והשני סופג הארבעים, אלא לאו דאיתו ואת בנו.

וְלִילְקִי נמי משום מחוסר זמן – תימא: דכיילקי? האי הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו. כי הויה ד"לא יאכל כי קדש דם", דדרשין מנייה: כל שבקדש פסול – בא הכתוב ליתן לא תעשה על אבילותו, וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים כ"ד,א) לאו שבכללות!

הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה – פירש בקונטרס: דלא דמי לעשה דשלוה, דהוי מעיקרא. אבל האי עשה – על כרחך אחר הלאו הוא, והלאו הוי תוך שבעה, והעשה אחר כך. דמשמע שרונה לפרש כמו שאר "ניתק לעשה" שבתלמוד. ותימא: דלא דמי לנותר וגולה, דהתם אחר שעבר הלאו – בא העשה לתקן מה שעבר, אבל כי הויה דהכל לא מצניחומויה, מצניחו לעשה כהאי גוונא בפרק "אמר לך שחטתה" (זמא ל"ב), דאמר רבי ירמיה: בלאו דבכלת קמילגא אי הוה ניתק לעשה, במאי דאמר קרא: "לגו אשר בשעריך תתנחנח ואכלו", אבל אינה ראיה, דהא – דאביי פליג עליה, ואמר דלכולי עלמא לאו מעליא הוא. ואפילו לרבי ירמיה, דאיכא מאן דקרי להניתק לעשה – היינו התם דנכתב לעשה מיד אחר הלאו, אבל עשה"ד מיום השמיני" אינו נכתב מיד אחר הלאו דלא ירצה! ונראה לפרש: הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקו מלאו ד"לא ירצה", ולא הוי בכלל שאר פסולים דהוה בלאו ד"לא ירצה", אלא נתקו לעשה, ולית ביה אלא עשה"ד מיום השמיני

וכיון ששחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה, קָפַט – הראשון ששחט
קדשים בחוץ, כיון שאין הבשר נותר באכילה, הרי הוא כמו
שמיִקְטֵל קָמְלִיה – שהרג אותו בלא שחיטה. ואם כן אין איסור של
אותו ואת בנו בשחיטת השה השני בו ביום, וכיון שכן, השני
ששחט את הבן קדשים בחוץ, מִתְקַבֵּל בַּפְּנִים הוא – שחט בהמה
הראויה להקרבה במקדש, שהרי אינו מחוסר זמן, וְכֵרַת נִמְי לִיְיִי
– ויש לו להתחייב כרת משום שחט חוץ, ומכך שאמרה המשנה
שרק הראשון חייב כרת ולא השני, מוכח שסוברת היא כחכמים
החולקים על רבי שמעון (הלל פא) וסוברים שיש שם שחיטה גם
לשחיטה שאינה ראויה, ולכן אסור לו לשחוט את השני באותו
היום, וכיון שאינו ראוי להתקבל בפנים אין חייבים כרת על
שחיטה זו משום שחטי חוץ.

רבי אושעיא ממשיך ומבאר שגם מהדין השני שאמרו במשנה
לגבי קדשים מוכח שאינו כרבי שמעון. שנינו במשנתנו: השוחטים
אותו ואת בנו, ושניהם היו חולין, אלא ששחטום בַּפְּנִים העזרה,
שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין לפי שחולין שנשחטו בעזרה אסורים באכילה. אבל
חיוב מלקות אין על שחיטת חולין בעזרה לפי שלא נאמר על זה
לאו מפורש. וְרַק הַשְּׁנִי ששחט, סוֹפֵג אֶת הָאֲרֵבָעִים, משום הלאו
של אותו ואת בנו. מבאר רבי אושעיא שדין זה על כרחינו אינו
כרבי שמעון. מִכְדִּי – שהרי שְׁמַעְיִן לִית לְרַבִּי שְׁמַעְיִן דְּאִמְרַי שְׁחִיטָה
שְׁאִינָה רְאוּיָה לאכילה לא שָׁמָּה שְׁחִיטָה, ולכן אם שחט את האם
שחיטה שאינה ראויה, ושחט באותו היום את בנה, אינו לוקה
משום אותו ואת בנו. ואם כן, קָפַט – הראשון ששחט בעזרה הרי
הוא כמו שמיִקְטֵל קָמְלִיה – שהרג אותו בלא שחיטה כלל, לפי
שהשחיטה לא התירה הבשר באכילה כדין חולין בעזרה ולא
נאסר לשחוט את השני באותו היום. ואם כן, הַשְּׁנִי ששחט, אִמְאִי
– מדוע הוא סוֹפֵג אֶת הָאֲרֵבָעִים משום אותו ואת בנו. אלא ודאי
משנתנו סוברת שיש שם שחיטה גם לשחיטה שאינה ראויה,
ולכן אף ששחיטת האם היתה חולין בעזרה, השוחט את בנה בו
ביום לוקה.

ממשיך רבי אושעיא ומוכיח גם מהדין השלישי שבמשנה שלא
כרבי שמעון. עוד שנינו במשנה: שחטו אותו ואת בנו ושניהם היו
קְדָשִׁים ושחטום כרינם במקומם, שהוא בַּפְּנִים העזרה, הקרבן
הָרָאוּשׁ שנשחט בְּשֵׁר הוא. וּפְטוּר – ואין מתחייבים על שחיטתו
כלל, לפי ששחיטת היתר היא. וְרַק הַשְּׁנִי ששחט, סוֹפֵג אֶת
הָאֲרֵבָעִים משום הלאו של אותו ואת בנו. וְקָרַבן זה השני פְּסוּל
הוא, משום שהוא מחוסר זמן. ואף מכאן יש להוכיח שמשנתנו
אינה כרבי שמעון, מִכְדִּי – שהרי שְׁמַעְיִן לִית לְרַבִּי שְׁמַעְיִן דְּאִמְרַי
שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לאכילה לא שָׁמָּה שְׁחִיטָה, וְשְׁחִיטָת קְדָשִׁים
נִמְי, שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לאכילה היא, לפי דְּכִפָּה דְּלֹא זִיק – שכל
זמן שאינו זורק את הדם על גבי המזבח, לא מִיִּשְׁתַּחֲרִי וְהוֹתֵר הַבֶּשֶׂר
באכילה. וכיון שאין לשחיטת קדשים שם שחיטה, אם כן, שְׁנִי
אִמְאִי סוֹפֵג אֶת הָאֲרֵבָעִים וּפְסוּל – מדוע השני ששחט לוקה משום
אותו ואת בנו, והרי לא היה לשחיטה שם שחיטה, ומדוע אמרו גם
שקרב זה פסול משום מחוסר זמן, והרי כיון ששחיטת הראשון אין
לה שם שחיטה, לא נאסר כלל לשחוט את השני בו ביום, ואינו
מחוסר זמן. אִלֵּא ודאי שְׁמַעְיִן מִינָה – מוכח מכל הדינים הללו,
שמשנתנו דְּלֹא פְּרִי שְׁמַעְיִן, אלא סוברת היא ששחיטה שאינה
ראויה שמה שחיטה, ולכן גם שחיטת קדשים אף שאין השחיטה
מתרת את הבשר מיד לאכילה, שמה שחיטה. ואם שחט את השני
בו ביום לוקה משום אותו ואת בנו, והקרבן פסול משום מחוסר זמן.
מקשה הגמרא: מדוע הוצרך רבי אושעיא לומר שמשנתנו אינה
כרבי שמעון, הרי פְּטוּר הוא דבר זה, דְּהִכִּי אִתָּא – שהרי
כך מצאנו שדעתו של רבי שמעון ששחיטה שאינה ראויה אינה
שחיטה, ורבי שמעון במפורש אמר דין זה לגבי אותו ואת בנו, ואם
כן פשוט הוא שאף במשנתנו סובר רבי שמעון שאין לחייב משום
אותו ואת בנו באופנים שהם שחיטה שאינה ראויה, ודאי
שמשנתנו שחייבה אינה כרבי שמעון.

מתרצת הגמרא: שְׁחִיטָת קְדָשִׁים אִיִּמְרָקָא לִיה – רבי אושעיא
הוצרך לומר את דבריו, כדי לחדש ששחיטת קדשים שחיטה
שאינה ראויה היא. ואפי' במדבר הכוחותו השלישית, שהדין של
קדשים בפנים, אינו כרבי שמעון לפי שהיא שחיטה שאינה

ראויה. שְׁלֵמָא דְּעֵתָא אִמְנָא – שהיה עולה בדעתך לומר, שאף
שאין שחיטת קדשים לבדה מתרת את הבשר באכילה אלא אם כן
נזרק הדם, מכל מקום שְׁחִיטָת קְדָשִׁים שְׁחִיטָה רְאוּיָה היא, דְּהָא אִי
נָחַר – שהרי אם לא שחט אלא הרג את הקרבן בלא שחיטה, וְזִיק
דָּם, לא מִיִּשְׁתַּחֲרִי בְּשֵׁר באכילה. וְרַק כִּי שְׁחַט מִיִּשְׁתַּחֲרִי בְּשֵׁר באכילה.
אם כן מוכח שהשחיטה היא שמתירה את הבשר באכילה. וְאִם כן
יש לומר ששְׁחִיטָה רְאוּיָה היא ושמה שחיטה. קָא מִשְׁפָּעִין לָן רַבִּי
אושעיא, שאין הדבר כן, אלא כיון שהשחיטה לבדה אינה מתרת
את הבשר ללא זריקת הדם, השחיטה לבדה שחיטה שאינה ראויה
היא, ואין שמה שחיטה.

ממשיכה הגמרא לדון בענין קדשים בפנים. שנינו במשנתנו:
שחטו אותו ואת בנו קדשים בפנים, השני ששחט מתחייב מלקות
משום הלאו של אותו ואת בנו. מקשה הגמרא: וְלִילְכִין נִמְי –
שילקה על שחיטה זו גם מִשּׁוּם הִלָּאו דְּמַחוּסָר זֶמַן – שיש במקריב
קרבן שהוא מחוסר זמן, שכיון שאסור לו לשחוט קרבן זה בו ביום
אחר שנשחטה אמו באותו היום, הרי הוא מחוסר זמן להקרבה.
ובמחוסר זמן נאמר לאו, דְּתִנָּא בברייתא (תורת כהנים אמור פ"ז), נאמר
בתורה (ויקרא כב כב-כג) 'עֹנֶרְת או שְׁבוֹר או חֲרוּץ או יִבְלַת או גֶּרֶב
או יִלְפַת לא תִּקְרִיבוּ אֵלָה לַה', וְאִשָּׁה לא תִּתְּנֶנּוּ מִתָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ
לַה'. וְשׁוֹר וְשֶׂה שְׂרוּעִי וְקָלוּט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְגֶדֶר לא יִרְצֶה'.
שמי שיש בו מומים אלו האמורים בפסוקים אלו אסורים בהקרבה
וזה בלא ירצה. מבררת הברייתא, מִנֵּין לִשְׂאֵר לָן הַפְּסוּלִין
שְׁנֵאֲמָרוּ בְּשׁוֹר וְשֶׂה נִשְׁנֵאֲמָרוּ בְּשֶׂה, כיון שאר מומים או מחוסר זמן,
שְׁאֵם הַקְּרִיבִין הֵרִי הוּא בְּלֹא יִרְצֶה. תִּלְמוּד לופֵר 'וְשׁוֹר וְשֶׂה שְׂרוּעִי
וְקָלוּט' וְגו', שתיבות 'וְשׁוֹר וְשֶׂה' מיותרות הן, בא הכתוב וּלְיִמְדָּה עַל
כל הַפְּסוּלִין שְׁנֵאֲמָרוּ בְּשׁוֹר וְשֶׂה נִשְׁנֵאֲמָרוּ בְּשֶׂה שְׁאֵם הַקְּרִיבִים הֵרִי הוּא
בְּלֹא יִרְצֶה. וכל שהוא בכלל לא ירצה הרי הוא גם בכלל איסור
ההקדש והשחיטה וההקרבה שנאמרו בבבלי מומים. ואם כן
השוחט מחוסר זמן, לוקה גם משום לאו זה.

מתרצת הגמרא: אכן לוקה הוא תשים, גם משום אותו ואת בנו וגם
משום מחוסר זמן, והטעם שבמשנתנו לא הזכירו שלוקה אלא
אחת, הוא מפני שבי קָא חֲשִׁיב – שכשחשבו ומנה התנא במשנתנו
את הלאוים שמתחייב עליהם מלקות, לֹאִין דְּאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ –
החשיב רק את הלאוים של אותו ואת בנו. אבל לֹאִין נִזְכְּרָא – חיוב
מלקות על לאוין אחרים שעובר בשחיטתו, לא קָא חֲשִׁיב – לא מנה
התנא במשנתנו.

מקשה הגמרא: לֹא – וכי לא הזכירו במשנתנו חיוב מלקות על
לאוים שאינם משום אותו ואת בנו, וְהָא שוחט קְדָשִׁים בְּחוּץ, דְּלֹאִין
נִזְכְּרָא נִינְהוּ – שאיסורם הוא מהלאוים האחרים שאינם אותו ואת
בנו, שהרי יש בהם לאו של שחוט חוץ, וְקָא חֲשִׁיב – ובכל זאת
הזכיר התנא חיוב מלקות זה. דְּקִתְנִי במשנתנו, בשחטו אותו ואת
בנו קְדָשִׁים בְּחוּץ, הָרָאוּשׁ ששחט חֲזִיב מִשּׁוּם שחוט חוץ.
וְשְׁנֵיהֶם סוֹפֵגִין אֶת הָאֲרֵבָעִים. וקשה, מדוע הזכיר התנא ששניהם
לוקים, בְּשִׁלְמָא שְׁנִי – מה שהזכיר התנא את חיוב המלקות שיש
על השני ששחט, מוכן הוא, שהרי המלקות הם מִשּׁוּם לֹאִין דְּאוּתוֹ
וְאֵת בְּנוֹ. אִלֵּא מה שהזכיר הראשון ששחט לוקה, והרי אִמְאִי
סוֹפֵג – משום איזה לאו מתחייבים על שחיטת הראשון, לֹא –
האם לא מִשּׁוּם לֹאִין דְּשְׁחוּטִי חוּץ. ואם כן מוכח שמביא התנא גם
חיוב מלקות שאינו משום אותו ואת בנו, ומדוע לא הזכיר שילקה
גם משום מחוסר זמן.

מתרצת הגמרא: כָּל הֵיכָא דְּלִיכָא – כל מקום שאין חיוב מלקות על
השחיטה משום לֹאִין דְּאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, חֲשִׁיב – מזכיר התנא חיוב
מלקות גם אם הוא משום לֹאִין נִזְכְּרָא. וְכָל הֵיכָא דְּאִיכָא חֲזִיב
מלקות משום לֹאִין דְּאוּתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, לא חֲשִׁיב – בזה אין התנא מזכיר
חיוב נוסף של מלקות משום לֹאִין נִזְכְּרָא. ולכן לגבי השני ששחט,
שהזכיר בו התנא שחייב משום אותו ואת בנו, לא הזכיר בו בנוסף
את הלאו של מחוסר זמן, ואילו לגבי הראשון שאין בו חיוב של
אותו ואת בנו, הזכיר בו התנא שחייב משום שחוט חוץ.

רבי זירא מתרץ באופן אחר מדוע לא הזכיר התנא שהשני מתחייב
מלקות משום מחוסר זמן: רַבִּי יִרְמְיָא אָמַר, הִנֵּה לְאִיסוּר מַחוּסָר זֶמַן,
ואל תקשה ממנו מדוע לא הזכיר התנא שהשני לוקה עליו,
דְּהִתְּבוּב – לפי שהפסוק

כלל, אין בו איסור שחוט חוץ, אבל כל הראוי לבא לאחר זמן, אף
שעתה אינו ראוי, הרי הוא בלא תעשה ורק אין בו כרת. ולכך
בשחט אותו ואת בנו שאין השני ראוי לבוא עתה שאסור לשחטו
היום, אבל ראוי הוא למחר, ולכך אף שאין בו כרת, אבל לא
תעשה יש בו. והכמים אומרים, כל שאין בו כרת משום שאינו
מתקבל בפנים אינו בלא תעשה, ואף אם ראוי הוא לבוא לאחר
זמן.
כדי להקשות על דברי רב המנונא מקדים רבא ומבאר ברייתא זו:
וְקָשְׁיָא לָן – והיה קשה לנו, בשוחט אותו ואת בנו קדשים בחוץ אמר
רבי שמעון שעובר על השני בלא תעשה משום שחוט חוץ, אבל
כרת משום שחוט חוץ אין בו, לפי שאינו ראוי להתקבל בפנים.
וקשה, הלא קמא – הראשון שנשחט בחוץ, הרי זה כמו שמיקבל
קבל – שהרגו בלא שחיטה כלל, לפי ששחיטה שאינה ראויה היא,
שלרבי שמעון אין שמה שחיטה, וממילא אין איסור לשחוט את
הבן משום אותו ואת בנו, ואם כן שני (מקבל) [מתקבל] בפנים הוא,
וכרת נמי ליתייב – ויש לו להתחייב עליו גם כרת משום שחוט
חוץ.
וכדי לתרץ קושיא זו אמר רבא, ואמרי לה כרי – ויש אומרים
שבשם אדם אחר פירשו כן, כפזרי מיתסר והכי קתני – יש ללמוד
ברייתא זו כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, שחטו אותו ואת
בנו שהיו קדשים, ושחיטת שניהם היתה בחוץ, לדעת רבנן שחיטה
שאינה ראויה שמה שחיטה, ועל שחיטת הראשון עניש כרת משום
שחוט חוץ. ולגבי שחיטת השני, הקרבן עצמו פסול, ופסול הוא
מכרת מחמת הלאו דשחוט חוץ, כיון שהוא מחוסר זמן ואינו ראוי
להתקבל בפנים. ולדעת רבי שמעון שסובר ששחיטה שאינה ראויה
אינה שחיטה, שחיטת הראשון שהיתה בחוץ שחיטה שאינה
ראויה היא ולא נאסר לו לשחוט את השני באותו היום, ונמצא
שראוי השני להתקבל בפנים, ועל כן על שחיטת שניהם ענישים
כרת משום שחוט חוץ.
ואם שחט אחד בחוץ ואחר כך שחטו אחד בפנים. לדעת רבנן
הסוברים ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, על שחיטת
הראשון בחוץ עניש כרת משום שחוט חוץ. ולגבי שחיטת השני
שהיה בפנים, הקרבן עצמו פסול מפני שהוא מחוסר זמן, שכיון
שנשחט הראשון באותו היום, אף שהיתה השחיטה שחיטה שאינה
ראויה, שם שחיטה עליה, ואסור לשחוט את השני בו ביום, ופסול
מכרת על השני, כיון ששחט בפנים ואין כאן איסור שחוט חוץ.
ולדעת רבי שמעון ששחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה, על
שחיטת הראשון מתחייבים כרת, והקרבן השני שנשחט בפנים
בשם הוא, ואף שנשחט הראשון באותו היום, אינו מחוסר זמן,
משום ששחיטת הראשון בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא, ואין
שמה שחיטה.
ואם שחט אחד בפנים ולאחר מכן שחט אחד בחוץ. לדעת רבנן
הקרבן שנשחט ראשון בפנים בשם הוא ופסול מכלום. והקרבן
השני שנשחט בחוץ פסול הוא משום שחוט חוץ, והשוחט את
השני פסול הוא מכרת של שחוט חוץ כיון שלא היה ראוי
להתקבל בפנים, ואינו עובר באיסור שחיטת חוץ כלל. ולרבי
שמעון השוחט את השני עובר בלא תעשה, שאף ששחיטת הראשון
היתה ראויה, ולכך השני אינו ראוי להתקבל בפנים ואין בו כרת,
אבל כיון שראוי הוא להתקבל בפנים לאחר זמן, יש בו לא תעשה.
עד כאן ביאורו של רבא בברייתא.
ברייתא זו הביא רבא וביאר אותה, כדי להקשות מהאופן השלישי
שבה על רב המנונא, שאמר בדעת רבי שמעון שאותו ואת בנו
אינו נוהג בקדשים. מקשה רבא על רב המנונא: ואי פליג דעתך
שלדעת רבי שמעון אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים, נמצא שאף
שנשחט הראשון במקדש בכשרות, לא נאסר לשחוט את השני בו
ביום, וראוי הוא להתקבל בפנים, ואם כן הקרבן השני שנשחט
בחוץ, אמאי בלא תעשה ותו לא – מדוע אמר רבי שמעון שעובר
עליו רק בלא תעשה ולא יותר, והרי כרת נמי ליתייב – יש לו
להתחייב גם כרת כשאר כל שחוט חוץ.

נתקן – הוציאו מאיסור לא תעשה והכניסו לעשה, לומר שיש
במחוסר זמן רק איסור עשה, והלאו של 'לא ירצה' אינו מדבר
במחוסר זמן כשאר כל הפסולים. מבאר רבי זירא, מאי מעמא –
היכן נמצאנו זאת בכתוב, דאמר קרא (ויקרא כב כז) 'שור או כשב או
עז כי יגדל והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה
לקרבן אשה לה', וזו מצות עשה היא שמיום השמיני והלאה
יקריבוהו. ויש לשמוע מזה שמיום השמיני אין – מותר להקריבו,
אבל מעיקרא – קודם לכן לא. ומשמעות זו איסור לאו הוא, שקודם
היום השמיני אסור להקריבו. אלא שהוא לא נאמר בפירוש ואינו
אלא לאו הפא מכלל עשה, ותורת עשה עליו, ואין לוקין עליו. וכיון
שגילתה תורה שיש בו דין עשה, הוציאתו מהלאו שיש בכל
הפסולים בפסוק (שם כב כז) 'ושור ושה'. ולכך בקדשים בפנים בדין
אותו ואת בנו לא הוזכר התנא שלוקה על השני גם משום מחוסר
זמן, שאין מלקות על מחוסר זמן.
רבי זירא פירש שהפסוק 'ומיום השמיני והלאה ירצה' מלמד
איסור להקריב קודם לכן. מקשה הגמרא: והא מבייבא ליה – והרי
פסוק זה נצרך לברך אפסורין – לדרשתו של רבי אפטוריקי.
דרבי אפסורין רבי – הקשה שיש סתירה במשמעות הפסוק.
בתחילת הפסוק (שם) כתוב 'והיה שבעת ימים תחת אמו', הא לילה
– משמע מזה שבליל שמיני שהוא תיכף אחר שבעת הימים, הו' –
ראוי הוא כבר לקרבן. ומאידך, בסוף הפסוק כתוב 'מיום השמיני
והלאה ירצה לקרבן אשה לה', ומשמע שרק מיום השמיני והלאה
אין – ראוי הוא לקרבן, אבל בלילה של שמיני עדיין לא. נמצאו
שתי משמעותות סותרות האם הבהמה ראויה לקרבן כבר מליל
שמיני או רק מהיום של שמיני, וקשה, הא כיצד – כיצד ניתן ליישב
דבר זה. ותיירץ רבי אפטוריקי, אכן שני הדיוקים נכונים, הלילה של
שמיני ראוי לקרבן לענין קדושה – שיותר להקדישו בליל שמיני,
ואינו עובר בלאו שלא להקדיש קרבנות פסולים. והיום של שמיני,
ראוי לקרבן לענין הרצאה – שרק, הקרבה, שם מיום שמיני הוא עולה
לצרון בהקרבנו, אך בליל שמיני אסור בהקרבנה. ואם כן יש
להקשות על רבי זירא, כיון שהפסוק נצרך לדין זה לומר שאינו
מרצה אלא ביום, איך ניתן ללמוד ממנו עשה ולהוציאו מכלל
שאר כל הפסולים.
מתרצת הגמרא: מה שאמר רבי זירא שניתקו הכתוב למחוסר זמן
לעשה, לא היתה כוונתו לפסוק שבספר ויקרא, אלא בכתוב קרא
אחריו – נאמר פסוק אחר במחוסר זמן (שמות כב כט) 'בן תעשה
לשרך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני ותגלו לו'.
וממנו למד רבי זירא שרק ביום השמיני תחת תו לאו אסור קודם לכן
אסור להקריבו, והוא לאו הבא מכלל עשה.
לעיל (א) הובאו דברי רבי אושעיא שמשנתנו אינה כרבי שמעון
סובר ששחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה. כהמשך לדבריו,
דנה הגמרא בדעת רבי שמעון בדין אותו ואת בנו בקדשים: אמר
רב המנונא, אומר – וסובר) היה רבי שמעון שאין איסור אותו ואת
בנו נוהג בקרבנות קדשים. מבאר רב המנונא, מאי מעמא – מה
הטעם שאני אומר כן בדעת רבי שמעון, כיון דאמר רבי שמעון
(להלן ע"ב) ששחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמה שחיטה, ואם
האם נשחטה באופן שאינה ראויה לאכילה, הרי זה כאילו לא
נשחטה, ומותר לשחוט את בנה באותו היום, שלא אסרה תורה
אלא שחיטת שניהם ביום אחד, לפיכך אין איסור אותו ואת בנו
נוהג בקדשים, ששחיטת קדשים נמי, שחיטה שאינה ראויה לאכילה
היא, מפני שהשחיטה עצמה אינה מתירה באכילה עד שזרק
הדם.
מתיב רבא על דברי רב המנונא, הלא מצאנו לרבי שמעון בפירוש
שנוהג איסור אותו ואת בנו בקדשים. ששנינו בברייתא, השוחט
אותו ואת בנו ושניהם היו קדשים ושחטן בחוץ – מחוץ למקדשו.
רבי שמעון אומר, על שחיטת השני עובר הוא בלא תעשה משום
שחוט חוץ, שאף שכל שאינו ראוי להתקבל להקרבנה בפנים אין
חייבים עליו כרת משום שחוט חוץ, בכל זאת עובר הוא בלאו,
שהיה רבי שמעון אומר שרק אם אינו ראוי לבוא ולהקריב בפנים

חולין. פרק חמישי – אותו ואת בנו דף פא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלא רש"י

נתקו לעשה – דמשמע: בתוך זמנו בלא ירצה, כדמריבין (תמורה ז,ב עין שם) מ'ולנדר לא ירצה', אלא הניחו לאחר זמנו וירצה. דעל כרחק עשה זה לאו מעיקרא משמע, כי הדיא דשלוח הקן דאמרינן (חולין קמא,א) מעיקרא משמע – שלח האם ולא תקנהה, ולא הוי לאו הניתק לעשה, ולוקין עליו. אבל כאן הלאו קודם לעשה, שהלאו בתוך זמנו והעשה

לאחר זמנו. מיבעי ליה לכדריב אפסוריקין – ולא לעשה אתא. הא כיצד לילה – שמיני, כשעבר שביעי. לקדושה – מותר לקדשו משחשכה, ואינו עובר משום בל תקדיש פסולים. שני בלא תעשה – דשחוטין חוץ. ואף על פי שאינו בכרה, דלאו מתקבל בפנים הוא, מכל מקום בלא תעשה הוא. והאיל רוצה לאחר זמן. ולא ידיה מפרש בפרק בתרא דובחים (קידא) מ'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים' וגו' ודברים יב. קמא מקבל קמלה – לרבי שמעון, דהא שחיטה שאינה ראויה היא. ואמר רבא – גרסינן. לרבנן – דאמר: שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. שני פסול ופסור – מכרה, דלאו מתקבל בפנים הוא. לרבי שמעון שניהם עונשין ברת – קמא מקטל קטליה, ושני מתקבל בפנים הוא. ולענין שחוטין חוץ, אף על גב דאינה ראויה – מתיב, דאפילו ארך שחיטה חיביה רחמנא. אחד בחוץ – תחלה, ואחר כך אחד בפנים. שני פסול ופסור – מכרה. ובלאו דאיתו ואת בנו לא מיידי התם, דגבי שחוטין חוץ קאי. והא פסול לא איצטרך, אלא אידי דתני: ראשון חייב – תנא: שני פסור. לרבי שמעון שני בשר – דקאמר: מיקטל קטליה, ושני לאו מחוסר זמן הוא. כל הך פסור דהכא – משחוטין חוץ קאמר, ואלא פסור בלאו דאיתו ואת בנו כלל. שני פסול ופסור – דלאו מתקבל בפנים הוא. שני בלא תעשה – ולא בכרה, דלאו מתקבל בפנים הוא, דהא קמא שחיטה ראויה היא. התיראת ספק – דלמא לא אתי לדי וריקה, והוא ליה שחיטה שאינה ראויה. הלכך לרבי שמעון, איסורא איכא, מלקות ליכא. ומכל מקום, לאו מתקבל בפנים הוא, שהראשון שנשחט ונורק הדרם כבר קודם שחיטתו של שני – שחיטה ראויה הוה. כך שמעתי. וקשיא לי: מאי התיראת ספק דקאמר? הא ודאי שחיטת שני אינה ראויה, דכיון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים – הוה ליה שני מחוסר זמן. ואין שחיטתו נקט מילתיה. בפינים, ואחר כך חולין ואתנו. ונראה בעיני דלא גרסינן ליה להאי "מאי טעמא", אלא: אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים, ותו לא מדי. וטעמא – משום דאין שחיטת השני ראויה, מכיון שנשחט ראשון ונורק דמו – הויה לה שחיטת הראשון ראויה. דלית לן הא דלעיל דרבי אשעיא. ודשני אינה ראויה, דהויה ליה מחוסר זמן ואין דמו נורק. ופירוש משושב הוא מאדם הריף ומפולפל. ואורא רבא למעיה – דאמר: שחיטת אותו ואת בנו התיראת ספק הוא. ואחר כך שחט שלמים – בו ביום. פסור – דהתיראת ספק הוא. ואליבא דרבי שמעון נקט מילתיה. שלמים – בפנים, ואחר כך חולין בחוץ. חייב – דהתיראת ודאי היא, שכבר נורק דמו של ראשון, והשני אינו מחוסר זריקה.

השמיני ירצה. ולית לן למימר דאתא קרא ד"ירצה" – שיש בו גם עשה עם הלאו, דכל היבא דאיכא למידרש – לא מוקמינן ליה בלאוי יתיר, ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין, והוי האי "ניתק לעשה" כי ההוא דפסחים דפרק "אלו דברים" (סו,א) דאמרינן: מצורע שוכנס לפניו ממזירותו – פטור, שנאמר "בדר ישב" – הכתוב נתקן לעשה, פירוש: נתקן משאר טמאים דהוו ב"לא יטמאו מחניהם", להעמיד אעשה ד"בדר ישב". וכן

החולין בליבמות, דהוי ב"לא יבנה", ובא להודיעא מכת דאשת אח. וכן הכהנה ללאו יצתה לרבי יוסי. והשתא ניהא סוגיא דפרק "פרת חטאת" (זבחים ק"ב), דקאמר רבי שמעון: אותו ואת בנו ומחוסר זמן בלא תעשה. ומפרש בגמרא טעמא מקרא ד"לא תעשון ככל וגו' איש כל הישר בעיניו, אמר להן משה: כשתבאו לארץ ישראל ותקריבו חובות – לא תקריבו מכל הישר דרך ישרות. וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא, ואמר רחמנא: לא תעשון. ופריך: אי הכי, מליק נמי לילקין אלמנה אמר רבי יוסי: הכתוב נתקן לעשה פירוש: כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחוסר זמן, אם כן לילקין עליה: דליכא למימר ד"נתקן לעשה" התם כי הכא, דאתא דלגלג אעשה ד"לא ירצה" לא קאי אמחוסר זמן אלא אשאר פסולין. דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו – לא שייך למימר הכי. אבל לפירוש הקונטרס, כי הכי ד"לא ירצה" הוי ניתק לעשה – הכי נמי "לא תעשון", ואם כן מאי פריך? ודבר רבינו שמואל מוורדון? היה אמר דהכי פירוש: כיון דאית ביה נמי לאו ד"לא תעשון" – לילקין, דלא אתי חד עשה ומנתק הני תרי לאוי. כדאמר במסכת תמורה (ג,ב) דלא אתי עשה ד"היה הוא ותמורתו יהיה קדש", ועקר תרי לאוי ד"לא יחליפנו ולא ימיר אותו". ואי אפשר לומר כן, דהיינו דוקא היבא דשני לאוין סמוכין זה לזה. תדע, דאמר בפרק "אלו חן הלוקין" (מבט י"ב) דלא תעשה שקדמו עשה חוץ עליו, מיישלו מן המזנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם", ותנא: אלו חן הלוקין – טמא הבא למקדש. ומה ראה היא? דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי, "לא יטמאו" וגו', ואיכא נמי לאו ד"ואל הקדש לא תבא" ועוד, דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלא ד"לא תגול", משום דניתק לעשה ד"והשיב את הגולה אשר גול", דאיכא נמי לאו ד"לא תעשון". דאמר רבא בפרק "הקמול" (בבא מציעא ק"א,א) היינו עשק היינו גול, ולמה כתביה בשני שמות – לעבור עליו בשני לאוין. אלא ודאי, דוקא היבא דשני לאוין סמוכין, קאמר לא עקר להו חד עשה. ועוד נראה, הא דלא עקר תרי לאוי – היינו כי ההוא דתמורה, דלא הוי ניתוק גמור, דאין שם מעשה לחתן הלאו. ד"היה קדש" לאו עשייה הוא, דמאלו קדש. דאם היה אמר הכתוב "ואם ימיר יקריב" או הוי ניתוק. ובלאו הכי קשה שם הסוגיא, וצריך לומר שם דבולחו דמייחתי התם לא הוי ניתוק גמור. ואין להאריך כאן. ו"ם להרצאה – ואם תאמר: מ"ביום צווחו" נפקא (מגילה כ,ב) – ביום ולא בלילות ויש לומר: ומזהוהו קרא לא הוה פסולין לילה שאחר שבעה, אלא ביום שאר לילות, ואם עלה – לא ירד. להכי צריך קרא דהכא. דהוי מחוסר זמן ואם עלה ירד. ותימה: דרבי שמעון הוא דאית ליה ב"המזבח מקדש" (זבחים פ"א). ואי רבי אפסוריקי כרבי שמעון, מאי פריך מניה? דסוגיא דהכא, דפריך: ולילקין נמי משום מחוסר זמן – לא פריך אלא לרבנן, דלרבי שמעון הכי נמי דלך, כדאמר בפרק בתרא דובחים (קיד,ב) ושמן רבי יוסי דהבא סבר ליה כרב נחמן רבי יצחק, דאמר התם דלרבי שמעון נמי לא עולה רבי יוסי, כיין דאביהו לאו בת אביהו היא – משויא ליה אוכל, אלא כן למה ליה לרבי שמעון גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר? תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא. דעל כרחק מהניא ביה חיבת הקדש, כדאמר ב"המנחות והנסכים" (מנחות ק"ב), אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי – משויא ליה אוכל, אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותו! ויש לומר: דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה, אבל לענין שחיטה ראויה, לא הויה שחיטה ראויה אלא דראויה לאדם, דומיא (בראשית מג) ד"טבח טבח והבן".

כיון

כיון

חולין. פרק חמישי - אותו ואת בנו דף פא עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רש"י תוספות

ביון דאילו אתרו ביה פטור בר' - תימה: מנלן הא? בשלמא חייבי מיתות שוגגין ומזמן - נפקא לן (כתובות להא) מדתני דבי חזקיה, דלא חילקת בין שוגג בין מזיד לפטור ממון. אלא מלקות מגילה: וכי תימא דילין ממזמן, כי היכי ולא חילקת במזמן - הכי נמי במלקות. אם כן, מאי קאמר בסמוך: אי אשמועינן בהא - בהא

קאמר ריש לקיש דפטור, פירש בקונטרס: גבי מלקות, אבל גבי ממון אימא דחייב? והא במלקות לא ידעינן דפטור אלא ממזמן? ועוד קשה לפירוש הקונטרס, דקאמר: ואי אתמר בהא - בהא קאמר רבי יוחנן, משמע דלריש לקיש לא מצי למיעבד צריכותא. הא איכא למעבד צריכותא איפכא, דהוה אמינא: דוקא ממזמן פטור, משום דחד בגופיה וחד בממוניה לא עבדינן, אבל במלקות אימא דמזיד דחייב, דמיתא איריבא דהא. בדקעביד לה ב"אלו נערות" (כתובות לוה), לרבי מאיר, דאית ליה תרי קראי, למיתה וממון ומיתה ומלקות, אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתי, לא בגופיה ולא בממוניה, צריך לעשות בהם צריכותא אחרינא! ונראה לפרש: אי אתמר בהדיא "אלו נערות" דפטור ריש לקיש בחיבי מיתות שוגגין דובר אחר, הוה אמינא: דדוקא ההם פטור מדתנא דבי חזקיה, אבל במלקות אימא לא. ואי אתמר בהא - בהא קאמר רבי יוחנן, אבל בהא דממון אימא מודה לריש לקיש מדתנא דבי חזקיה. **פרה** מטמא בר' - מה שזקשה בקונטרס: למה לי קבלת טומאה? והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים - אין נראה קושיא זו, דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד, כדתנן במסכת פרה (פרק ח משנה ג): השרוף את הפרה ופרים, והמשלח את השעיר - מטמא בגדים, הן עצמן פרה ופרים ושעיר - אין מטמאין בגדים. והרי זה אומר: מטמאין אין טמאני, ואת טימאנני. ומידו יש לומר, דעת הקונטרס היא, כיון דמטמא אדם ובגדים, דהיינו מתעסקין בה, אם כן כיון דסופו לטמא טומאה חמורה - מטמאה טומאה אוכלין. ומידו יש לומר, דאף על פי שסופו לטמא טומאה חמורה - לא היה מטמא טומאת אוכלין ומשקין. דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מזהיא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ, אבל לא מזהיא להחשיבו אוכל - להכי צריך טעמא דשדיה לה שעת הכושר, כיון דחשיבא אוכל - מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים. ושרץ - משום

דסופו לטמא טומאה חמורה. וגרסינן "מטמא" ולא "מיטמא", דלענין טומאה חמורה עצמה אין נפקותא. ובי"מורב" (בבא קמא ע"א) מפורש באורן. וכן יש בתוספתא (פרה פרק ו) בהדיא דפרה ופרים מטמא אוכלין ומשקין. ומפירש הקונטרס נמי משמע דגרסינן "מטמא", ואף על גב דהקשה: למה לי קבלת טומאה - לא משום דגרסינן דמיטמא, אלא שרצה לומר: אי מחמת עצמה מטמאה, למה לי שעת הכושר? **הואיל** והיתה לה שעת הכושר - תימה: דמשמע דהשתא לאו בת פרייה היא. והא אית ליה לרבי שמעון בשבועות (יאב), דפרה קדשי ברק הבית היא, ואית ליה לרבי שמעון נמי דקדשי ברק הבית לא הוה בכלל העמדה והערכה ונראה לפרש, דמיידי לאחר הזאה, דאין סברא שתהא בת פרייה אחר שדוהו כבר דמה. ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה. ואם תאמר: והא כל העמוד להוות כמזבח דמי? ויש לומר: דקודם קבלה לאו כמזבח דמי, כדפרישית לעיל (פ"ב ד"ה דכמה). ואם תאמר: ואמאי לא אמרינן דכל הקדשים יקבלו טומאה מחיים, כיון דמצוה להשחטן, ונימא דכל העמוד לישחט כשחוט דמי? ויש לומר: דאפילו נשחט לא אמר כחוק דמי עד שיתקבל בבוס, כל שכן כדעיינן לא נשחט. ומידו, שעיר המשתלח קשה לרבינו יצחק, שטימא מחיים טומאת אוכלין למאן דשרי אברים בהנאה לרבי שמעון, דכיון דעמוד לזרחה לצוק - כדחזי דמי?

יש לומר: מידו דהוה אבן פקועה ודגים, שון מותרין בלא שחיטה, ואפילו הכי חיותה מטרתה, לרבנן דפליגי ארבי יסי הגלילי בפרק "במה דנקשה" (חולין ע"א).

אלא אפילו שחט עולה - ונזקק דמה, ואחר כך שחט חולין - פטור לרבי שמעון. בשתי אכילות הכתוב מדבר - לענין פגול, שאם שחט על מנת לאכול חוץ לזמנו או על מנת להקטיר חוץ לזמנו - פגול. **משנה** השוחט פרת המאת - פרה אדומה, דלאו לאכילה היא. ושור הנסקל - לאחר שנגמר דינו, דקיימא לן דאסור

בהנאה אפילו שחטו, בקדושין (ג"ב), ובפסחים (כ"ב), ועגלה ערופה - דסבירא ליה דנאסרת מחיים, ואפילו שחטה - אסורה. רבי שמעון פומר - דשחיטה שאינה ראויה היא. ונתנבלה בידו - שלא מדעת. והנזקק והמקטיר - סימנין מדעת - פטור, ואפילו לרבנן, דהא ליכא שחיטה כלל. ולא דמיא לשחיטה דלעיל כלל, דהתם שחיטה מעלייתא איכא, ודבר אחר גורם לה ליפסל. **גמרא** לא שנו - דשחוט לעבודה זרה חייב משום אותו ואת בנו לרבנן. אלא ששחט ראשון לעבודה זרה - וחזר ושחט את השני לשלחנו לאכול, דריינין ליה ברישא אהתראה דשני דאותו ואת בנו, ומלקטין ליה, והדר דיינין אהתראה דשחיטה קמייתא לעבודה זרה, וקטילין ליה. אי נמי, בשני בני אדם. אבל שני לעבודה זרה, דבחק שחיטה בתרייתא דמחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי נמי דין קטלא עילויה. פטור - ממלקות, כדקיימא לן בכתובות ב"אלו נערות" (להא), מקראי, דתרתין לא עבדינן ביה. זו **אפילו** תנינן של בית רבן יודיען - דתרתין לא עבדינן ביה. אלא - אם היה לך להשמיעו דבר טעם על משנתנו, כך היה לך לומר. **פעמים** - שמלקות של משנתנו - אפילו בראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה, ולא אתרו בו משום עבודה זרה, ולא מיטל. ולריש לקיש, כיון דאילו אתרו ביה הוי מיטקיל ופטור ממלקות, כי לא אתרו ביה נמי, אף על גב דלא מיטקיל, הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה - לא לקי. ובכתובות (להא), יליף טעמא מקראי ב"אלו נערות". חייבי מיתות שוגגין או חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר - אתרייהו קאי. חייבי מיתות שוגגין דובר אחר - עבר עבירה בלא התראה, דהיינו שוגג, ויש בה דין מיתה אם היו מתרים בו, ויש בה עוד חיוב דבר אחר, כגון מלקות, שהתירו בו למלקות כי הא דאמרן, או יש בה חיוב ממון. רבי יוחנן אומר חייב - באותו דבר אחר ששם

המיתה, הואיל ואינו נזקק. וכן חייבי מלקות שוגגין דובר אחר - שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון, כגון אבל מעשר שני של חבירו בגבולין, או נבלה וטרפה של חבירו, ולא התירו בו למלקות. **בהא קאמר ריש לקיש** - דפטור ממלקות, הואיל ויש בחשיטה זו צד מיתה - פקע ליה תורת מלקות מיניה. דתרתין בגופא לא רמו עליה, והלכך, אפילו לא אתרו ביה למיתה - ליכא מלקות. אבל חייבי מיתות שוגגין דובר אחר, כגון ממון, דהדא בגופא וחדא בממונא - אימא תרייהו רמו עליה. ומיהו, דיכא דמיטקיל - לא משלם, משום דקם ליה בדרבה מיניה, אבל היכא דלא מיטקיל - משלם. **אבל בהך דלעיל אימא מויד ליה לריש לקיש** - דלא רמיא תורת מלקות בעבירה של מיתה כלל. **פרה מטמאה טומאת אוכלין** - דאף על גב דאמר רבי שמעון בפרק קמא דבכורות (ט"ב), דאיסורי הנאה, כגון שור הנסקל ופטר חמור, אין מטמאין טומאת אוכלין, ונפקא ליה מ"כל האוכל אשר יאכל" - אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים. **הואיל** והיתה לה שעת הכושר - להאכילה אף לעצמו משנשחטה. ומדו שעת הכושר שלה?

ואמר חרשן

חולין דף פא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רלג

בנו, מפני דקם ליה בדרבא מיניה – שדי לו בעונש הגדול ממנו, 56
שהוא חייב מיתה. והיינו, הלכה בידינו שאם יש מעשה אחד 57
הגורם להתחייב בשני עונשים, האחד חמור והשני קל, אינו נענש 58
אלא בעונש החמור יותר ופטור מהעונש הקל. ואף כאן, כיון 59
ששחית השני היא זו המחייבת מלקות משום אותו ואת בנו, 60
ומחייבת אף מיתה משום עבודה זרה, פטור ממלקות וחייב רק 61
מיתה. 62
אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, זו – דין זה שאינו מתחייב שתי 63
עונשים על מעשה אחד אלא רק את העונש החמור מביניהם, 64
אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה, ואין טעם להשמיענו דבר 65
זה. אלא אם רצונך להשמיענו דבר של טעם במשנתנו, כך היה 66
לך לומר, פקדים שאפילו אם שחט את הראשון לאכול על שלחנו 67
ואת השני לעבודה זרה, בכל זאת חייב הוא מלקות על שחית 68
השני משום אותו ואת בנו. וכן דאיתרו ביה – שקודם שחית 69
השני התרו בו שאם ישחט ילקה משום אותו ואת בנו, ולא איתרו 70
בו שעל שחיתו זו יתחייב גם מיתה משום עבודה זרה. וכיון שבלא 71
התראה אינו מתחייב מיתה, נמצא שאינו מתחייב על מעשה זה 72
אלא עונש אחד שהוא המלקות משום אותו ואת בנו, ולכן לוקה. 73
מבאר הגמרא: ורבי שמעון בן לקיש שאמר שלעולם אינו לוקה 74
כשנשחט השני לעבודה זרה, אמר – סובר, שבין דכי איתרו ביה – 75
שאלו היו מתרים בו שיתחייב מיתה על מעשה זה, היה פטור 76
מהמלקות, לכך כי לא איתרו ביה נמי פטור הוא, כיון שלדעת ריש 77
לקיש כל עבירה שיש בה אופן של חיוב מיתה, שוב אין מתחייבים 78
מלקות עליה בשום ענין. 79
מבאר הגמרא: ורבי יוחנן וריש לקיש במחלוקת זו, אודו 80
לשמעיה – הלכו לשיטתם במה שנחלקו במקום אחר. דכי איתא 81
רב דיימי מארץ ישראל לבבל, אמר, חייבי מיתות שונגין – העוברים 82
בלא התראה על איסור שחייבים עליו מיתה אילו היו מתרים בו, 83
וכן חייבי מלקות שונגין – העוברים בלא התראה על עבירה שיש 84
בה מלקות אילו היו מתרים בו, ומחמת שהיו שונגים פטורים 85
מהמיתה או מהמלקות, ועל מעשה זה שעשו יש להם להתחייב 86
גם דבר אחר – חיוב ממון. נחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש, רבי 87
יוחנן אומר חייב בחיוב הממון. וריש לקיש אומר פטור מחיוב 88
הממון. וטעמם, רבי יוחנן אומר חייב, דהא לא איתרו בו על חיוב 89
המיתה או המלקות, ונמצא שאינו חייב מיתה או מלקות, ולא 90
שייך לומר קם ליה בדבריה מיתה ולפטרו מהממון. וריש לקיש 91
אומר פטור, דכיון דכי איתרו ביה, היה חייב בעונש הגדול ופטור 92
מחיוב הממון, כי לא איתרו ביה נמי פטור גם מחיוב הממון. 93
הגמרא הביאה שני מקומות שנחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן באותו 94
ענין: א. במשנתנו, כששחט את השני לעבודה זרה ולא התרו בו 95
משום עבודה זרה, אם מתחייב הוא מלקות משום אותו ואת בנו. 96
ב. בדברי רב דיימי, כשעשה בלא התראה מעשה שאילו היו 97
מתרים בו היה מתחייב עליו מיתה או מלקות, אם מתחייב עליו 98
ממון. הגמרא מבררת מדוע הוצרכו לחלוק בשני המקומות. 99
מבאר הגמרא: ואריבא – וצריכים רבי יוחנן וריש לקיש 100
להשמיענו את מחלוקתם בשני הדינים הללו, ולא היה אפשר 101
ללמוד נידון אחד מחבירו. לפי דא אשמעינן בהא – שאם היו 102
משמיעים לנו את מחלוקתם בנידון משנתנו אם מתחייב מלקות 103
על מעשה שאילו היו מתרים בו היה מתחייב עליו מיתה, היינו 104
אומרים שרק בהא קאמר רבי שמעון בן לקיש שאינו מתחייב 105
מלקות, כיון שמיתה ומלקות שניהם עונשים על גופו של האדם, 106
ואין מטילים כלל על האדם שני עונשים ממין אחד על אותו 107
מעשה. וכיון שיש במעשה זה צד מיתה, פקע ממנו חיוב מלקות. 108
אבל בהא – בנידון מחלוקתם אם לחייב ממון על מעשה שראוי 109
להתחייב עליו גם מיתה או מלקות, אימא טודי ליה לרבי יוחנן 110
שכיון שהם שני מיני עונשים, האחד בגופו והשני בממונו, שניהם 111
מוטלים על האדם. אלא שכשעונשים אותו בעונש החמור 112
שבגופו, אין עונשין אותו בעונש הקל אף שאינו אלא בממונו, אבל 113
כשאינו נענש בעונש שבגופו, כגון שלא התרו בו, קיים ועומד 114

אֵלָא אִפִּילוּ אִם שָׁחַט אֶת הָעוֹלָה תְּחִילָה וְזָרַק אֶת דְּמָהּ, וְאַחֵר כָּךְ 1
שָׁחַט אֶת הַחֹלִין, שְׂשֻׁחִית הַשְּׂנִי שְׂחִיטָה רְאוּיָה הִיא, בְּכָל זֹאת 2
פְּטוּר הוּא מִמִּלְקוֹת שֶׁל אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, מִפְּנֵי הַשְּׂחִיטָה קִמְיָתָא 3
שְׂחִיטָה שְׂחִיטָה הַעוֹלָה, לֹא שְׂחִיטָה בַּת אִכִּילָה הִיא – אֵינָה שְׂחִיטָה 4
שְׂמִיתִירָה בְּאִכִּילָה, כִּיּוֹן שְׂכוּלָה לְמוֹצָא, וְאִין בָּהּ לֹא אִכִּילַת כְּהֻנִּים 5
וְלֹא אִכִּילַת בְּעָלִים. 6
הַגְּמָרָא מְבַיָּאָה שִׁישׁ חוֹלָקִים עַל דְּבָרֵי רַבָּא לַעֲנִין עוֹלָה, אוֹמְרִת 7
הַגְּמָרָא: וְרַבִּי יַעֲקֹב אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, אִכִּילַת מוֹבָה – מִה שֶׁהָאִשׁ 8
שַׁעַל הַמוֹצָא אוֹכֵלֶת אֶת הָאִימּוּרִים וְאֵת בֶּשֶׂר הָעוֹלָה, גַּם כֵּן שָׁמָּה 9
אִכִּילָה. וְלִכְךָ שְׂחִיטָה רְאוּיָה הִיא, לִפִּי שְׂמִיתִירָה הִיא אֶת הַבֶּשֶׂר 10
לְאִכִּילַת הַמוֹצָא, וְשְׂחִיטָתָה אוֹסֶרֶת לִשְׂחוֹט אֶת הַשְּׂנִי בּוֹ בַּיּוֹם. 11
מִבְּאֵר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי טַעְמָא – מִדּוּ הַטַּעַם שִׁישׁ שֶׁם אִכִּילָה 12
לְאִכִּילַת מוֹצָא, דְּאָמַר קְרָא (ויקרא יח) לַעֲנִין מִחֻשְׁבַּת פִּיגוּל 'וְאִם 13
הָאִכֵּל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר וְכָךְ שְׁלֵמִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ 14
לֹא יִחְשַׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה' וְגו', וּכְפֹל הַלְשׁוֹן 'הָאִכֵּל יֵאָכֵל' מִלְּמַדִּינוּ 15
שֶׁבְּשְׁנֵי אִכִּילוֹת הַתּוֹב מִדְּבַר, אֶחָד אִכִּילַת אָדָם וְאֶחָד אִכִּילַת 16
מוֹבָה, שְׁבִין אִם חִישַׁב לְאִכּוֹל הַבֶּשֶׂר לְאַחֵר זְמָנוֹ, וּבִין אִם חִשַּׁב 17
לְהַקְטִיר הָאִימּוּרִים עַל הַמוֹצָא לְאַחֵר זְמָנוֹ, פִּיגוּל הוּא. וְכִיּוֹן 18
שֶׁמִּצְוָנוּ שֶׁקְרָאָה תוֹרָה בְּשֵׁם אִכִּילָה לְאִכִּילַת מוֹצָא, יֵשׁ לְלַמּוֹד גַּם 19
לַעֲנִין שְׂחִיטָה רְאוּיָה, שְׂשֻׁחִיטָה הַמִּתְרַת בְּאִכִּילָה הִיא. 20

משנה

הַתּוֹרָה לֹא אִסְרָה הַרִיגַת אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ בַּיּוֹם אֶחָד, אֲלֵא רַק 22
שְׂחִיטָת שְׂנִיָּהּ בַּיּוֹם אֶחָד, שְׂנֵאמֹר (ויקרא כב כח) 'אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא 23
תִּשְׁחָטוּ בַּיּוֹם אֶחָד'. מִשְׁנֵתֵנוּ מִבְּאֵרֶת שִׁישְׁכֶם מִינֵי שְׂחִיטוֹת שְׂאִינִם 24
בְּכָלִל שְׂחִיטָה, וְאִינִם בְּכָלִל אִיסוּר הַתּוֹרָה: הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ 25
בַּיּוֹם אֶחָד, וְאֶחָד מֵהֶם נִמְצָא כְּרִפָּה, וְאִין שְׂחִיטָתוֹ מִתִּירָתוֹ 26
בְּאִכִּילָה. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶחָד מֵהֶם לְשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה, שַׁעַל יָדֵי שְׂחִיטָה 27
זוֹ נִאֲסָרָה הַבְּהֵמָה בְּהֵנָּה. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט פֶּרֶת חֲטָא – פֶּרֶה אֲדוֹמָה, 28
שְׂשֻׁחִיטָתָה אֵינָה לְאִכִּילָה לִפִּי שְׂחִיטָה נִשְׂרֶפֶת כּוֹלָה. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט 29
שׂוֹר הַנֶּפֶקֶל – שְׂדִינוֹ לְהַסְקֵל, כְּגוֹן שֶׁהָרַג אָדָם וְכַבֵּר דְּנוּהוּ בֵּית דִּין 30
וְגַמְרוּ דִּינוֹ לְסָקִילָה, שְׂאִסוּר הוּא בְּהֵנָּה אִפִּילוּ אִם לֹא נִסְקֵל 31
בְּסוּף אֲלֵא נִשְׁחַט. וְכֵן אִם אֶחָת מֵהֶם הוֹמִינָה וַיִּיחַדָּהּ לַעֲנִילָה 32
עֲרוּפָה וְהוֹרִידוּהָ לְנַחַל אֵיתָן. בְּכָל אֹפְנִים אֵלּוּ, רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹשֵׁר 33
מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, מִשּׁוּם שְׂסוּבָר שְׂשֻׁחִיטָה שְׂאִינָה רְאוּיָה 34
לְאִכִּילָה אֵינָה שְׂחִיטָה, וְאֵינָה בְּכָלִל מִה שֶׁאִסְרָה תוֹרָה לִשְׂחוֹט 35
אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ בַּיּוֹם אֶחָד, וּבְאֹפְנִים אֵלּוּ הַשְּׂחִיטָה לֹא הִתִּירָה 36
בְּאִכִּילָה. וְהַכְּמִים מְחַיִּיבִין מִלְּקוֹת מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, מִפְּנֵי 37
שְׂלִדְעָתָם גַּם שְׂחִיטָה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְאִכִּילָה שְׂמָה שְׂחִיטָה. 38
מִמְּשִׁיכָה הַמִּשְׁנָה: אֲבָל הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וּבִשְׁעַת שְׂחִיטָה 39
נִתְנַבְּלָה אֶחָת מֵהֶם כִּידֵּי שְׂלֹא מִדְּעָתָה, וְכֵן הַנּוֹחֵר – שֶׁקֶרַע הַבְּהֵמָה 40
מִנְחִירָה עַד צוּרָה. וְכֵן הַמֶּעַקֵּר – שֶׁעָקַר הַסִּימָנִים מִדְּעָתָה, בְּכָל 41
אֵלּוּ מוֹדִים חֻשְׁבִּים שֶׁפְּטוּר מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ, לִפִּי שְׂאִין זֶה 42
מִעֲשֵׂה שְׂחִיטָה כְּלָל, וְאֵינוֹ בְּכָלִל מִה שֶׁאִסְרָה תוֹרָה לִשְׂחוֹט אוֹתוֹ 43
וְאֵת בְּנוֹ. וּמַחְלּוֹקֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחֻכְמִים הִיא רַק כְּשֶׁמִּעֲשֵׂה 44
הַשְּׂחִיטָה עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה כְּהוֹגֵן, וְדַבֵּר אַחֵר גּוֹרֵם לְבִהְמָה לְהִיּוֹת 45
אִסוּרָה בְּאִכִּילָה. 46

גמרא

הַגְּמָרָא דְּנָה בְּאִיזָה אוֹפֵן הַשּׁוֹחֵט לְעַבּוּדָה זָרָה מִתְחַיֵּיב מִלְּקוֹת 48
מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, לֹא שְׂנֵי בְּמִשְׁנָה 49
שְׂחֻכְמִים מְחַיֵּיבִים מִלְּקוֹת מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ בְּשׁוֹחֵט לְעַבּוּדָה 50
זָרָה, אֵלָא כְּשֶׁשָּׁחַט אֶת הָרֵאשׁוֹן לְשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה, וְאֵת הַשְּׂנִי כִּדִּי 51
לְאִכּוֹל עַל שְׁלָחָנוֹ. שְׂאֵף שַׁעַל שְׂחִיטָת הָרֵאשׁוֹן מִתְחַיֵּיב הוּא מִיִּתָּה 52
מִשּׁוּם עַבּוּדָה זָרָה, בְּכָל זֹאת יֵשׁ לוֹ לְהַתְחַיֵּיב מִלְּקוֹת מִשּׁוּם אוֹתוֹ 53
וְאֵת בְּנוֹ עַל שְׂחִיטָת הַשְּׂנִי. אֲבָל אִם אֶת הָרֵאשׁוֹן שָׁחַט לְאִכּוֹל עַל 54
שְׁלָחָנוֹ, וְאֵת הַשְּׂנִי לְעֲבוּדָה זָרָה, פְּטוּר מִמִּלְּקוֹת מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת 55

ב"ה, כ"ח שבט, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ה שבט, בו כותב אודות מצב פרנסתו אשר יש רודפים אותו וכו'

והנה לפעמים רבות נדמה שמי שהוא רודף אותו אף שלא תמיד הענין במציאות או עכ"פ לא באופן חריף כל כך כפי שנדמה לו, וכיון שאדם קרוב אצל עצמו, לכן יתייעץ בזה עם ידידיו במקום, ובפרט שככתבו הדבר קשור בענין פרנסתו שגם בזה יכולים ליעץ יותר אלה הדברים במקום.

ובודאי מובן ופשוט שהנהגה בחיי מיום יומים מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים ובקיום מצותי עליהן נאמר וחי בהם, ממשיכה ברכת השי"ת בהמצטרך, וכבר אמר דוד מלך ישראל ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם.

והתחזקות בבטחון בהשי"ת המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית מוסיפה בברכת השי"ת וממשיכתה בהקדם, וק"ל.

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן אשר בכל יום חול קודם תפלת הבקר - מבלי הבט על הדוחק בפרנסה - יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה, מוצאי שבת קדש פרשת ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה הלל שי,

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו הודעה אשר נתקבל לכהן בקדש, רבנות על טהרת הקדש בבית הכנסת, מקדש מעט, טו"ב רחוב ראדזיע במחנה הט' פאריז.

ויהי רצון אשר תהי' ההתמנות בשעה טובה ומוצלחת,

וכידוע בדיוק לשון הצלחה שהוא עוד למעלה מהמשוער,

היינו שיתרבה בכל עניני בית הכנסת, הן עניני תפלה הן בשיעורי תורה הנלמדים ברבים, וביחיד, וכידוע דרשת רז"ל על הכתוב, אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, שערים המצוינים בהלכה (ברכות ח, א).

ובפרט ע"פ הזכור לי משנים אשר הייתי דר בפאריז ומתפלל לעתים קבועים בביהכ"נ האמור, אשר מסוגל מקדש מעט זה לגדל בו גם תפלה וגם תורה, להיות מתאים לשמו, מקדש מעט, בית המלך מלכו של עולם (מגילה כז, א. עיי"ש).

ויהי רצון שיהי כל האמור מיוסד וחדור אהבת ה' ויראת ה' שהן שרש וקיום כל הנ"ל כמרומו ברמב"ם הלכות יסודי התורה ריש פרק [ב] ומבואר יותר בספר תניא קדישא ריש פרק ד'.

והרי נמצאים אנו בשבועות, בהם קורין בתורה, אופן קיום הציווי, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו"א מישראל (יעויין בזה ד"ה היושבת בגנים ה'תש"ח).

בברכת הצלחה בכל האמור ובפ"ש המתפללים החברים והגבאים בראשם של בית הכנסת וסביבותי - שליט"א.

ב"ה, עשירי באדר ראשון, תשכ"ב
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה יהודא ליב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו.

ובעמדנו בפרשת השבועות בהם מסופר ע"ד הציווי על בנין המקדש (המשכן), ולאחרי זה ע"ד הקמתו בפועל.

והתחלת הציווי בזה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שבזה גם מבוארת התכלית, ושכנתי בתוכם, וכביאור חכמנו ז"ל, ושכנתי בתוכו לא נאמר, אלא ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל.

ואופן וקיום הציווי הוא דוקא ע"י לקיחת דברים גשמים זהב וכסף וגו' הי"ג או ט"ו דברים האמורים בפרשה, אלא שצריך להרימם ויקחו לי תרומה, והתרמה זו באופן, אשר ידבנו לבו, ולי - לשמי.

ועוד ענין המודגש תיכף בתחלה, שהתחלה היא בציווי עשיית הארון, בו מונחים הלוחות וכמאמר רז"ל גם ספר תורה,

וגם במשכן עצמו ועד"ז במקדש נמצא הארון לפני ולפנים ומגיעים אליו רק לאחר שיעברו החצר (עזרות ואולם) והיכל.

שהביאור ע"ז הוא ההדגשה, שהתורה היא העיקר בעולם, עולם כפשוטו, ועולם קטן זה אדם וענינו.

ובודאי לדכותי למותר להאריך לימוד מכל הענינים ומפרטיהם בנוגע לפעולות כאו"א מאתנו בתכ"י במקומו ובזמנו, שהרי התורה והוראותי הם נצחיים. וק"ל.

ויהי רצון אשר כמו במעשה המשכן אז, עשה כאו"א הענינים בזריזות נפלאה המראה על השמחה והחפץ למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו, ועשו זה בטהרה וקדושה, שהרי הי' זה למחרת יום הכפורים שאמר הקב"ה, סלחתי כדברך.

עד"ז יהי גם עתה בהנוגע לכל אחד ואחת בכל הפרטים האמורים,

ומתוך אור וחיות והתלהבות מתאימים לפתגם הוראת כ"ק אדמו"ר הזקן, מ'דארף לעבען מיט דער צייט, הם הוראת פרשת השבוע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ס. ...ומתר לו גספן להביא המטפחת בידו מבית המרחץ לביתו, אם יש שם ערוב, ואין חוששין שמה
2 ישפח ויסחטנו בהליכתו^[101] (שם נחוש לכך ונאסר לו להביאו, הרי אנו אוסרים להסתפג, שאי אפשר
3 לו להפקירו ולהניחו בבית המרחץ^[102]) ואסור לו למוסרו להפלג מפני שהפלגים חשודים על הפחיתות לסחט
4 בידים.
5 ואף עכשו בזמן הזה שאפשר לעמוד בלא רחיצה בשבת, ואם פן אפשר למונעו מלהסתפג, אף על פירי
6 אין אסור בדבר, מאחר שלא נאסר מעולם במנין חכמים^[103] ומכל מקום טוב להסתפג בדבר שאינו מקפיד
7 על מימיו לסחטו אף בחול:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סוף סעיף ס

ביאורי הלכה

- רס"ט] ויסחטנו בהליכתו - שלא לצורך רחיצה, אסור
לטלטל בגד רטוב ואפילו עשרה בני אדם יחדיו, ולכן
בגד שנפל למים בשבת אין להוציאו על ידי כמה בני
אדם, ואם חס עליו רשאי להוציאו כלאחר יד⁴⁹⁷.
רע] בבית המרחץ - מותר לטלטל המגבת לביתו גם

כשכבר הניחה מידו, אבל כל זמן שלא הניחה מידו
מותר לטלטל אפילו כבר הגיע לביתו - עד שיניחנה⁴⁹⁸.
רעא] במנין חכמים - שמעולם לא גזרו שלא להסתפג
אלא שלא להתרחץ, ולכן אין איסור בדבר⁴⁹⁹.

צינונים והוספות

- 497) במג"א ס"ק נח (וכן משמע בא"ר ועל פיהם פסקו כן
בש"כ פט"ו הערה נה ועוד) שמותר לשניים או עשרה בני
אדם לטלטל כל בגד רטוב. ומסתימת שו"ע"ר בזה משמע
שהיתר המשנה בטלטול על ידי עשרה בני אדם נאמר
בטלטול לצורך רחיצה בלבד, ואין להתיר על פיו (וכן כתב
במנורה הטורה ס"ק סג).
498) בתהלה לדוד ס"ק מה, כתב שע"פ מ"ש בשו"ע"ר
במוסגר שהתירו להביא האלונטית לביתו משום שא"א לו
להפקירו ולהניחו בבית המרחץ ש: "לפי זה כשיביאם
לביתו יהיה אסור בטלטול. אלא שאפשר שכוונת המ"א
כיון דלא גזרו על הסיפוג לא גזרו גם על הטלטול. ובאמת
סברת הרב ז"ל שכתב שא"א להפקירו ולהניחו בבית
המרחץ צ"ע. דא"כ בניגוב הידים שפסק בסי' ש"ב סכ"ג
דאף בבגד שמקפיד על מימיו מותר. וטעמא שא"א לעמוד
בלי ניגוב. והא התם לא שייך הטעם שא"א להפקירו. וא"כ
- יהיה אסור לטלטלו אחר הניגוב וזה דבר חדש מאוד
וצע"ג. ע"כ.
ולכאורה דברי התהלה"ד צ"ע, דבתחלת דבריו כתב על
אלונטית בית המרחץ כתב ש'כשיביאם לביתו יהיה אסור
בטלטול' ולא השאיר זאת בצע"ג, אבל על טלטול
האלונטית לאחר ניגוב הידים השאיר בצע"ג. ובכלל
ה'צע"ג' צ"ע בעצמו, הרי איסור טלטול בגד רטוב אינו דבר
חדש מאוד, ונזכר בשו"ע"ר מיד בסעיף שלפניו. וכל זמן
שלא הניח האלונטית מידו מותר להמשיך לטלטלה, אלא
שבבית המרחץ רשאי לטלטלה לביתו גם אם כבר הניחה
מידו.
499) אך אם היתה גזירה שלא להסתפג, היה לנו לאוסרה
למרות שהתירוה לאחר מכן, כיון שדבר שהותר מטעם
כלשהו חוזר לאיסורו ממילא גם ללא מנין אחר (ראה שו"ת
הרדב"ז ח"ד סי' אלף קסה (צד)).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות ציצית - לפי לוח "רב יומי"

- 1 יהיה בה שלש כנפות ועשה בה שלש ציצית ואחר כך
2 עשה לה עוד כנף רביעי ועשה גם בו ציצית הרי השלש
3 ציצית הראשונים פסולים וצריך להתירים ולחזור ולהטיל
4 בטלית לפי שמתחלה כשהטיל הג' ציצית בכגד היתה
5 עשיתין בפסול שעדיין לא היתה הטלית מחוייבת בציצית
6 כלל שהרי לא היה בה עדיין ד' כנפות ואע"פ שאח"כ עשה
7 בה גם הכנף הד' מכל מקום אין הג' ציצית הראשונים
- חוזרים להיות כשרים על ידי כך כיון שלא עשה בהם עצמן
שום מעשה חדש להכשירן והתורה אמרה גדילים תעשה
ולא מן העשוי כבר בפסול:
יא וכן הדין אם אפילו לא עשה בה אלא ציצית אחת או
אפילו אם לא כרך אלא חוליא אחת ואח"כ השלימה
לד' כנפות ועשה בהן ציצית צריך להתיר החוליות או
הציצית שנעשה בפסול ולחזור ולהטילם בטלית:

איסור דרבנן אין יוצאין בו ולא אמרו ספק דבריהם להקל
אלא כשכבר נעשה הספק איסור אבל אסור לעשות ספק
איסור דרבנן לכתחלה:

*

יז מלבושים שהם פתוחים למטה משני צדיהם כגון
טליתות קטנים שלנו אם רובם פתוח והוא רוצה לפטרן
מציצית על ידי שיקבע בו רצועה המחברת ב' כנפי
המלבושים מחציו ולמטה כדי שיהיה רובו סתום ויפטר מן
הציצית צריך שיזהר שיקבע את הרצועה למטה מן החגור
דוקא כדי שיהא רוב הסתום רוב הנראה לעינים דא"כ יהיה
אסור מפני מראית עין ודוקא כשקובע רצועה המחברת אבל
אם קובע הקרסים המחברים ב' כנפי המלבוש אפילו אם
קובע אותן למטה מן החגור אין מועיל כלום ליפטר מן
הציצית כיון שהוא יכול לפתוח את הקרסים בקל אין זה
חשוב חיבור כלל אם לא שהקרסים נכפפות מאד בענין שאי
אפשר לפותחן אלא ע"י מעשה אזי הן חשובין חיבור
ומועילין לפטור מן הציצית אם הם קבועין מהחגור ולמטה:

יח ולכן צריך לזהר בטליתות קטנים שלנו שמטילין בהם
ציצית שיהיה רובו פתוח משני צדדיו רוב הנראה
לעינים. וגם יזהר שלא לקבוע בו קרסים למטה מן החגור
ואפילו אם הוא למעלה מן חציו כגון שהטלית קטן ארוך
מאד מכל מקום אסור מפני מראית העין ואפילו אם אין
הקרסים נכפפים מאוד באופן שאפשר לפתחם בנקל אפ"ה
אסור מפני מראית העין:

יט כנפות הטלית שמטילין בהם ציצית צריך להיות
מרובעים דוקא ולא עגולים שאין עיגול נקרא כנף:

כ מצנפת אף על פי שיש לה ד' כנפות פטורה שנאמר
כסותך אשר תכסה בה פרט למצנפת שאינה עשויה
לכסות את הגוף אלא את הראש בלבד ואפילו מצנפת
שבארצות המערב ששני ראשי המצנפת מושלכים על
כתיפם וגופם אף על פי שמתכסה בה ראש[ו] ורוב[ו]
פטורה כיון שעיקרה לכסות הראש עשויה:

כא סודר שנותנין על צוואר במלכות ארץ ישראל שנקרא
בלשון ערב"י ש"ד פטור מן הציצית אע"פ שיש בו
שיעור טלית שיתבאר לקמן סימן ט"ז ואע"פ שנהנה בו
בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים מכל מקום כיון
שעיקר הנחתם אינה להנאת כיסוי אלא להשתמש בהם
לצורך בהם מעות ולקנח הזיעה לא מקרי כסות כלל:

*

כב מלבושים של גלילות אשכנז וספרד שהם פתוחים
מלפניהם למעלה ומלמטה ויש להם ד' כנפות ב'
למעלה וב' מלמטה פטורים מן הציצית מפני שעיקר מצות
ציצית הוא שיהיה ב' ציצית לפניו וב' ציצית לאחוריו כמו
שנתבאר בסימן ח'. אבל באלו המלבושים שכל הד' כנפות
הם מלפניו ואי אפשר ללבשם בענין אחר יש לומר שלא
חייבה אותן התורה כלל ולכן נהגו להקל. אבל כל ירא
שמים יחמיר לעצמו לעשות קרן אחת עגולה כדי שלא יהיה
לו ד' כנפות מרובעים:

יב אבל כל הציצית שנעשו בטלית אחר שכבר היתה בת
ד' כנפות הרי הם כשרים אע"פ שהיו תלוין בטלית
בשעה שהיתה הטלית פסולה מחמת הציצית שנעשו בפסול
מכל מקום לא נפסלו על ידי כך הציצית כיון שהן עצמן
נעשו בכשרות:

יג טלית שהיתה ארוכה כשתים וכופלה לשתיים ומתעטף
בה יש אומרים שמטילין לה ציצית כשהיא כפולה
דהיינו ב' ציצית במקום הכפל אחד מכאן ואחד מכאן משום
דזה המקום נקרא כנף בשעת העטיפה שהטלית היא כפולה
וב' ציצית בקרנות הא' מן ראשי הטלית התלוין. ויש
אומרים שצריך להטיל הציצית במקום הנקרא כנף
כשהטלית היא פשוטה שהרי סתמא עשויה להתפשט
וכמופשטת דמי כיון שלא תפרה לכן לא יטיל הב' ציצית
במקום הכפל משום דכשתתפשט הטלית יהיו הציצית
באמצע הטלית אלא יטיל בד' קרנותיה הפשוטים ומאחר
שלא נתברר לנו הלכה כדברי מי לכן יזהר כל אדם שלא
להתלבש כלל בטלית כפולה אלא א"כ תפרה אחר שכפלה
ואפילו לא תפרה אלא מרוח אחת מכל מקום כיון שאינה
יכולה להתפשט עוד מכפילתה לכן לדברי הכל מטילין לה
ב' ציצית במקום הכפל שהוא המקום הנקרא כנף כשהטלית
כפולה:

*

יד טלית שהטיל לה ב' ציצית בכנף א' הרי זו פסולה
שהרי עבר על כל תוסף ואם חתך ציצית א' מהם
אפילו חתך את הראשונה והניח את השניה הרי היא כשרה
ואע"פ שעשיית השניה היתה בפסול שהרי בעשייתה עבר
על כל תוסף וכשחתך הראשונה לא עשה שום מעשה
בהשניה שהרי היתה כבר עשויה והתורה אמרה גדילים
תעשה ולא מן העשוי כבר בפסול אפ"ה השניה כשרה
משום דמה שהטיל השניה בעוד שהראשונה תלויה בטלית
כיון שיש איסור דכל תוסף בעשייה זו לכן אין עשייה זו
נחשבת כלום וכאלו לא עשה כלל דמי ואח"כ כשחותך את
הראשונה ומכשיר את הטלית בהשניה חשיב יותר למעשה
ונחשב לו אז חתיכת הראשונה כאלו עושה השניה ואין כאן
תעשה ולא מן העשוי כבר שהרי לא היתה עשויה עדיין
כיון שעשייתה היתה באיסור אין זו נחשבת עשייה כלל
ועכשיו הוא שעושה אותה במה שחותך הראשונה:

טו וכן הדין אם הטיל ה' ציצית בטלית שיש בה ה' כנפות
ואח"כ חתך אחד מהן בין שחתך א' מהארבע ציצית
שהטיל בתחלה בין שחתך את ציצית החמישית שהטיל
באחרונה הרי הטלית כשירה מן הטעם שנתבאר:

טז מלבושים שהם סתומים למעלה ופתוחים למטה ויש
להם ד' כנפות כגון אלו המלבושין שפותחים אותם
למטה משני צדיהם אם רובם פתוח חייבים בציצית ואם
רובם סתום ה"ז כאלו היה כולה סתום ואין זה נקרא כנף
ולכן הם פטורים מן הציצית ואם חציה פתוח וחציה סתום
מטילין אותו לחומרא וחייבים בציצית אבל אין מברכין
עליו דספק ברכות להקל ואין יוצאין בו בשבת דשמא פטור
מן הציצית והרי הם כמשאוי ואפילו לכרמלית שאין בו אלא

כג מלבושים שקורין רא"ק שמחובר למעלה חתיכת בגד
מורבעת ומונחת על כתיפו מאחוריו שקורין קאלנע"ר
פטורין מן הציצית שהרי לצד מעלה אין לו כנפות רק כנפות
הקאלנע"ר [ה]מונחים מאחוריו ואין זה כנפות הואיל ואין
ב' הקרנות שמאחוריו מכוונות כנגד הכנפות שמלפניו ולכן
אין נקראים כנפות כלל מפני שאינן קצה הבגד והרי זה
דומה להתופר ב' כנפות באמצע הבגד שבדאי אינו צריך
להטיל שם ציצית מפני שאין זה כנף האמור בתורה:

סימן י' דיני כנפות הטלית:

א מצות ציצית בזמן שהיה תכלת מצוי היה מצותה שיקח
ב' חוטין צבועין [בצבע] הנקרא תכלת וב' חוטין שאינן
צבועין הנקראים חוטי לבן מפני שאין אנו מצווים לצבען
ממילא נשארים בלבנותם ועכשיו שאין לנו תכלת צריך
ליקח ב' חוטי לבן במקום ב' חוטי תכלת מפני שאין ציצית
פחות מד' חוטין שנאמר גדילים תעשה לך ואין גדיל פחות
מב' חוטין שגודלן זה על גב זה וכשהוא אומר גדילים הרי
כאן ארבע ואם הוסיף אפילו חוט א' על הד' חוטין הרי עבר
על בל תוסיף ולכן אותה הציצית שהוסיף בה החוט היא
פסולה עד שיסיר חוט א' ממנה עיין סי' יו"ד:

ב חוטי הציצית צריכין שזירה שנאמר פתיל תכלת שיהיה
טווי ושזור כעין פתילה ומה תכלת טווי ושזור אף לבן
כן שהרי הוקשו זה לזה שנאמר גדילים תעשה וגו':

*

ג וצריכים שהיו טוויין ושזורין לשם ציצית דוקא דהיינו
שיאמר בתחלת הטויה והשזירה שהוא עושה כן לשם
ציצית או שיאמר לאשה טווי לי ציצית לטלית שנאמר
תעשה לך לשם חובתך ואם לא היו טוויין לשמן או שלא
היו שזורין לשמן פסולין. ויש בעלי נפש שמחמירין על
עצמן אפילו בניפוץ הצמר אבל אין נוהגין כן:

ד טוון נכרי או ששור אפילו ישראל עומד על גביו ואומר
לו שיעשה לשם ציצית פסולין דנכרי אדעתיה דנפשיה
קעביד ואינו חושש לדברי הישראל אלא אם כן מסייע
הישראל מעט אבל אם טוון או שזור חרש שוטה וקטן
וגדול עומד על גביו ואומר להם שיעשו לשם ציצית כשר:

ה ד' חוטי הציצית צריך ליחנם לטלית ולכפלם כדי שיהיו
ח' חוטין שנאמר פתיל תכלת שיהיה כפול כעין פתילה
ולאחר שכפלן צריך שיהיה בכל חוט מהח' חוטין אורך י"ב
גודלין ומודדין במקום הרחב שבגודל:

ו שיעור הגודל של אדם בינוני הוא כרוחב ז' שעורות
כשמונחות זו בצד זו בדוחק והן כאורך ב' שעורות
בריוח:

ז אלו הי"ב גודלין מודדין לאחר שעשה כל הכריכות
והקשרים ומתחילין למדוד אותן משפת הכנף אבל כל
מה שמונח על הכנף אין למדוד בכלל החשבון ולכן צריך
שהיה אורך כל חוט מהד' חוטין שלשים גודלין דכשיכפלם
יהיה כל חוט מהח' חוטין ט"ו גודלין ב' גודלין מנקב
הטלית שבו תוחבין הציצית עד שפת הכנף דהיינו שיעור
קשר אגודל שיתבאר לקמן בסימן זה וגודל א' להקשרים

וי"ב גודלין יהיו תלוין להכשר הציצית:

ח אחד מהחוטין יהיה יותר ארוך כדי שיכרוך בו את
הגדיל כמו שיתבאר בסי' זה לקמן ואם אין לו חוט א'
ארוך כל כך שיוכל לכרוך בו כל הכריכות יכול לכרוך קצת
כריכות בחוט זה וקצת כריכות בחוט אחר כי כן בזמן שהיה
תכלת מצוי היו כורכין קצת כריכות בתכלת וקצתם בחוטי
הלבן:

*

ט אם רוצה לעשות הציצית ארוכין יותר מי"ב גודלין
רשאי ויכול להאריכם כמו שירצה וטוב לעשות כן כדי
שאפילו אם יפסקו ישר בהם י"ב גודלין:

י כבר אמרנו בסימן ט' שהציצית צריכין להיות ממין הכנף
דוקא ולכן אין עושין הציצית מן הצמר הנאחו בקוצים
כשהצאן רובצים ביניהם ולא מן הנימין הנתלשין מן הצאן
ולא מן שיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד ואם עשה
מהן ציצית הרי הם פסולים לפי שאין מינים הללו ראויים
לעשות מהם בגד שהן פסולת הצמר ואין הבגד נעשית
מכמותן והתורה אמרה הכנף מין כנף כמ"ש בסימן ט' והוא
הדין כל מיני צמר הגרועין שאין בגד נעשית מהן פסולין
לציצית מטעם האמור:

יא גזל חוטין שנטוו לשם ציצית והלך הגזלן ועשה מהם
ציצית הרי הם פסולין שנאמר ועשו להם משלהם פרט
לגזול ואם מכר הגזלן את הציצית לאחר אם כבר נתייאשו
הבעלים מהם הרי הם כשרים מפני שקנה אותן הלוקח
ביאוש בעלים ושינוי רשות מהגזלן ללוקח כמו שכתוב
בחושן משפט סי' שס"א:

יב גזל צמר שלא נטווה וטוואן הגזלן לשם ציצית אם
עדיין לא נתייאשו הבעלים ממנו הרי הם פסולים
לציצית מפני שהם עדיין גזל ואינם של גזלן כלל שהרי לא
קנה אותן בשינוי זה שעשאן חוטין מפני שהוא שינוי החזור
לברייתו שהרי החוטין אפשר לחזור ולעשות אותן צמר אבל
אם כבר נתייאשו הבעלים ממנו או אפילו אם לא נתייאשו
עדיין אלא שהגזלן עשה בצמר זה שינוי גמור שאין חזור
לברייתו כגון שליבן את הצמר בגפרית ועל דרך שנתבאר
בח"מ סי' ש"ס ע"ש כיון שהגזלן קנה את הצמר לגמרי דהא
אפילו אם הצמר הוא בעין אין צריך להחזיר להגזלן אלא
דמי הצמר א"כ הרי היא כשלו ממש לכל דבר ולכן הציצית
שעשה ממנו הרי הם כשרים אבל מכל מקום לא יברך
עליהם דאין זה מברך אלא מנאץ כיון שעל ידי גזילה בא
הציצית לידו:

*

יג המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית אע"פ שאין
בעלי חיים שנעבדו אסורים להדיט וכל המחובר לו
הרי הוא כמוהו וא"כ הצמר הזה מותר להדיט מכל מקום
למצוה אסור משום דמאוס הוא לגבוה שהרי בעלי חיים
שנעבדו אסורין לגבוה לגבי המזבח וא"כ ה"ה לצמר שעל
גביהן ואע"פ דכשעושה ממנו ציצית הוא משתנה מכמות
שהיה שהרי מקודם היה צמר ועכשיו נעשו חוטין מכל
מקום עדיין מראהו עליו וניכר שהוא צמר אבל המשתחוה

15 העשוי כבר בפיסול כמ"ש בסי' י':
16 טז ולא יעשה הנקב סמוך לשפת הבגד שנאמר על הכנף
17 ואם היה סמוך מאוד לשפת הבגד היה תחת הכנף
18 ולכן צריך להרחיק הנקב משפת הבגד כשיעור שיש מן קשר
19 אגודל עד סוף הציפורן דהיינו לערך ב' גודלין ואם אחר
20 כך כשקושר הציצית עשה חלק החוטין שעל הכנף קצרים
21 ונתכפלו הכנפות עד שבא הנקב למטה משיעור שנתבאר
22 אפילו הכי כשר:
23 יז שיעור ג' גודלין אלו שאמרנו וכן שיעור מלא קשר
24 אגודל שצריך להרחיק מודדין אותן ביושר משפת אורך
25 הבגד וכן משפת רוחב הבגד אבל לא ימדוד אותם באלכסון
26 מן הקרן זווית של כנף הבגד:

סימן יא דיני חוטי הציצית:

1 לפשתן נטוע מותר לעשות ממנו ציצית שהרי מחובר שנעבד
2 מותר בהנאה ואף לגבוה אינו מאוס כלל כיון שנשתנה
3 מכמות שהיה בשעה שנעבד שהרי מקודם היה כעץ בעלמא
4 ועכשיו שעשה ממנו חוטין הרי מראה הראשון חלף והלך
5 לו ממנו לגמרי:

6 יד כשעושה הנקב שתוחב בו הציצית לא יעשנו למעלה
7 משלשה גודלין משפת הבגד מפני שנאמר על הכנף
8 ולמעלה מג' אין זה כנף אלא בגד ואם עשה הנקב למעלה
9 מג' גודלין אעפ"י (שכשעושה) [שכשקושר] הציצית בבגד
10 עושה החוטין קצרים על הכנף כדי להקמיט הכנפות
11 ומתכפל עד שבא הנקב למטה מג' גודלין אפ"ה פסול:

12 טו ואם עשה הנקב למעלה מג' גודלין ואחר שהטיל
13 הציצית בנקב חתך בנקב כדי שיתלו הציצית למטה
14 מג' גודלין פסול משום שנאמר גדילים תעשה וגו' ולא מן

תורה אור' פרשת תצוה – הפרשה החסידית

ועשית ציצית וזהב

15 המפרנסים לכנסת ישראל המשכחות אור אין-סוף ברוך
16 הוא, וְאֶהְיֶה הוּא הַמְמַשִּׁיךְ בְּחֵינַת אֱהִיבָה רַבָּה.
17 וְהָגַם שׁ"ה כָּל בִּיּוֹדֵי שְׁמֵי חוץ מִירֵאת שְׁמֵי"ם⁸, מִכָּל
18 מְקוֹם יֵשׁ אֱהִיבָה וְיֵשׁ אֱהִיבָה: יֵשׁ אֱהִיבָה שְׁהִיא לְמִטָּה מִן
19 הַדַּעַת, וְתוֹלְדָתָהּ, וְהִיא בְּכַח הַנֶּפֶשׁ עֲצֻמָּה; וְיֵשׁ אֱהִיבָה
20 רַבָּה שְׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַדַּעַת, הוּא בְּחֵינַת אֱהִיבָה
21 הַרְוָעָה וּמַמְשִׁיךְ לְכִנְסַת־יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּחֵינַת רְעוּתָא
22 דְּלֵבָא.
23 וְזוֹהוּ שְׁכָתוֹב (עֲקֵב יֵא, יג): "לֹאֲהִיבָה אֵת ה' אֱלֹקֶיכֶם וגו'",
24 וְלֹא בְּתִיב "לֹאֲהוֹב", אֲלֵא "לֹאֲהִיבָה", שִׁמְשִׁיךְ הָאֲדָם אֵת
25 לְבוֹ לֹאֲהִיבָה עֲלִינוּתָהּ, הִיא רְעוּתָא דְּלֵבָא, שְׁהִיבָה רְצוֹנוֹ
26 לֵה' לְבָדוֹ, וּלְדַבָּקָה בּוֹ בְּאֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מְמַשׁ. וְכֵמוֹ
27 שְׁכָתוֹב: "מִי לִי בְּשָׁמַיִם וגו'",⁹ פִּירוּשׁ "שְׁמַיִם" – גִּן־עֵדֶן
28 הָעֲלִיּוֹן כו'¹⁰. דְּ"כּוֹלָא קָמִיָּה כְּלָא חֲשִׁיב", "אֲנִי הָיִיתִי לֹא

1 "וְעִשִּׂיתָ צִיצִית וְזָהָב טָהוֹר, וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חוֹתֶם קֹדֶשׁ
2 לָהּ" (פרשתנו כה, לח):
3 וְאָמְרוּ רַז"ל: 'קֹדֶשׁ לַמִּדָּה' – לְמִטָּה, וְ'הוֹיָה' –
4 לְמַעְלָה. – וְלִהְיִין זֶה,
5 וְגַם לְהִבִּין מִה שְׁכָתוֹב (פרשתנו כה, לח): "וְהָיָה עַל מִצַּח
6 אֶהְיֶה, וְנִשָּׂא אֶהְיֶה אֵת עוֹן הַקִּנְיָשִׁים וגו'" – שֶׁהַצִּיצִית מְכַפֵּר
7 וְנוֹשָׂא עוֹן. וְסִיפָא דְּקָרָא: "וְהָיָה עַל מִצַּחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן
8 לָהֶם לְפָנֵי הוֹיָה". שְׁכָתוֹב שְׁהוּא נוֹשָׂא אֵת הַצִּיצִית עַל
9 הַמִּצַּח נִמְשָׁךְ רְצוֹן.
10 וְלִהְיִין עֲנִין זֶה: (אך) הִנֵּה צִיצִית הוּא מַלְשׁוֹן¹¹ "צִיצִית
11 נִזְרוּ"¹²; "מִצִּיצִית מִן הַחֲרָפִים"¹³; "נִין הַחֲמָה"¹⁴. דְּהֵינּוּ הָאֶרֶת
12 אֹר וְיִוִּי. וְהוּא אֹר הָאֱהִיבָה רַבָּה הַבָּא מִלְּמַעְלָה,
13 שְׁהִיא בְּחֵינַת אֱהִיבָה – "זֶקֶן אֱהִיבָה שִׁיּוּרָה עַל פִּי מִדּוּתִיו"
14 (תהלים קלג, ב). שְׁאֶהְיֶה הוּא רוּעָה מִ"שְׁבָּעָה רוּעִים"¹⁵

1. (נֶאֱמַר שְׁבַת פְּרֶשֶׁת תִּצְוָה, זְכוֹר י"א אֶדָר תִּקְס"ו).

2. (ירושלמי יומא פ"ד ד', הלכה א'. מגילה פ"ק א', הלכה ט'. בשבת סג, ב. וברש"י: "צִיצִית בְּמִין טַס שֶׁל זָהָב . . וְכָתוּב עָלָיו ב'ב' שִׁטִּין: יו"ד ה"א לְמַעְלָה, וְקוֹדֶשׁ לַמִּדָּה לְמִטָּה". (כלומר, הַשֵּׁם שֶׁלֵּם בְּשִׁטָּה עֲלִינוּתָהּ, וְקֹדֶשׁ לַמִּדָּה בְּשִׁטָּה תַּחְתּוֹנָה, שֶׁלֹּא לְהִקָּדִים שָׂאֵר אוֹתוֹת לְמַעְלָה מִן הַשֵּׁם)).

3. (ראו "תורה שלמה" על הפסוק).

4. (תהלים קלב, יח. "מלשון נצוצות וענינו הארה וזריחה וכן (יחזקאל א, ז): 'ונצצים בעין נחשת קלל'. מצד ציון).

5. (שיר השירים, ב, ט. "מלשון נצץ, והוא גלוי הפרת. רוצה לומר, מגלה עצמו להיות נראה ונשקף". מצד ציון).

6. (משנה ברכות א, ב. "הוא מלשון הכתוב 'ונצצו הרמנים' (שיר השירים ו,

יא). כלומר עד שעה שהחמה מתחלת לזרח בראשי ההרים – תוספות יום טוב).

7. (מִיכָה ה, ד: "וְהִקְמַנּוּ עָלָיו שְׁבָעָה רַעִים". סוכה נב, ב. וְשֵׁם לֹא נִזְכַּר אֶהְיֶה. וְרָאָה תִּקְוָנִים לְזֹחַר חֲרָשׁ קֹדֶשׁ, א. – לְקוּטֵי שִׁיחוֹת חֶלֶק בַּעֲמֹד 643 עֵין שֵׁם).

8. (ברכות לג, ב).

9. (וְעֵמָךְ לֹא חֲפָצִיתִי בְּאֶרֶץ. תהלים עג, כה).

10. ("כִּי שְׁמַיִם וְאֶרֶץ הֵם גִּן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן וְהַתַּחְתּוֹן . . וְעַם כָּל זֶה "מִי לִי בְּשָׁמַיִם כו" . . "שֶׁלֹּא יִחְפּוּץ כָּלֵל לֹא בְּגֵן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְלֹא בְּגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהֵם רַק בְּחֵינַת זֵיו וְהָאֶרֶץ בְּלָבָד, וְכֵמוֹ אֶמָּר רַז"ל "צִדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְכו' וְנִהְיִין מְזִיו הַשְּׁכִינָה, כִּי אִם לְדַבָּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לִכְלֵל בְּכֵהִינַת מַהוּתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ" (לְעֵיל תוֹלְדוֹת יו, ד, נח ט, א. וּבִבְרָאָה מְקוֹמוֹת).

ש'ל ישראל והאותות והמופתים. שלא היה יכול לסבול
שיהיה איזה דבר גדול מבלעדו.

וככה הוא בכל אדם, שלא יוכל לסבול מי שיהיה
גדול ממנו "בעיני אלהים ואדם" כו¹⁸, ועל כל פנים שלא
יהיה הוא קטן ושפל, לכן מופה עצמו במלבושי כבוד כו.

והנה בבחינה זו של עמלק נאמר (בשלח יז, טז): "כס י'ה"
– ש"אין השם שלם ואין הפסא שלם:

"כסא" הוא השראת המלך, היושב על הכסא להיות
"ושכנתי בתוכם" (תרומו כה, ח), והיינו בבחינת 'כסא' –
בא"ל, ש"אלופו של עולם" שורה. מזה שאין בן
בהסתלקות האל"ף נעשה 'כס' מלשון כסוי. והתכסות זו
היא על שם י'ה, כי בכל אחד ואחד יש שם י'ה, כמו
שכתוב (פרשתנו טו, ב): "עזי וזמרת יה – ויהי לי לישועה".

כי הנה ה"א הוא בחינת התפשטות אורך ורחב כו,
והוא בחינת התפשטות והמשכות אור אין-סוף ברוך
הוא להיות 'סובב כל עלמין' ו'ממלא כל עלמין'. והיו"ד
הוא בחינת צמצום – "ישת חשך סתרו" (תהלים יח, יב).

שכדי להיות התפשטות המשכה להיות 'ממלא'
ו'סובב כל עלמין' – אפילו עולמות עליונים אין ערוך כו,
וכמשל טפה נגד ים אוקיינוס, יותר מכן לאין קץ כו –
ולכך הוצרך להיות בחינת צמצום תחילה, ואחר כך
התפשטות כו.

ולכן בתמונת האותיות בכתיבת שם הויה, תמונת ה'
ראשונה של שם, היא גם בן על דרך משל, שמתחילה
עושין היו"ד, ואחר כך ממשיכים ממנה לרחב ואורך
למטה כו.

ובחינה זו נמשכה בכל אדם, להתבונן בגדולת אין
סוף ברוך-הוא אף שהוא 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל
עלמין', ואף שכל זה אינו אלא בחינת צמצום, כי אין
ערוך כו. ומזה ישוב "לאהבה את ה' [...] ולדבקה בו" (עקב
יא, כב) ממש, בבחינת אהבה העליונה. והיינו המשכת
היו"ד – להיות בחינת ו"ה.

אבל עמלק הוא "כס י'ה" (בשלח יז, טז), שהוא המכסה
על בחינת י'ה שלא יתגלה בבחינת ו"ה, שלא יוליד
האהבה בהתגלות לבו. שאף שלבבו יבין את כל זאת,

שנית"י" (מלאכי ג, ו), ו"אתה הוא משנברא העולם, ואתה
הוא קודם שנברא העולם כו"¹¹.

ועל אהבה זו נאמר "מציץ מן התרפים", כי "הנה זה
עומד אחר בתלנו" (שיר השירים שם). שמשחרב בית המקדש
יש בותל ומחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם
שבשמים¹². כי הגם שאין דבר חוצץ לפניו יתברך חס
ושלום, כי "גם חשך לא יחשיך ממך" (תהלים קלט, יב), הרי
באמת לא אמרו "בין אביהם שבשמים לישראל" אלא
"בין ישראל לאביהם שבשמים" – שהחיצה הוא בפני
המקבילים, "עונותיכם היו מבדילים ביניכם וכו"¹³, שמונע
את אור האהבה העליונה מישראל.

ואף על פי כן הוא "מציץ מן התרפים" ו"חלונות"¹⁴:
"חלונות" הם חורים גדולים, ו'תרפים' הם חורים קטנים
וסדקים. דהיינו, על ידי שבירת המחיצה לפתוח חלונות
ותרפים, שהם בחינת "לב נשבר" (תהלים נא, יט), והרהורי
תשובה הבאים לאדם, לכל חד וחד לפום שיעורא
דיליה¹⁵.

והנה עיקר המסך המבדיל, ומחיצה המפסקת, הוא (בלק
כה, ב): "ראשית גוים עמלק", שהוא ראש לשבעה גוים¹⁶.
וכתיב (בשלח יז, טז): "מלחמה לה' בעמלק מדר דר", אפילו
בזמן הזה שלא שייך מלחמת עמלק בגשמיות, מפל
מקום ברוחניות הנפש יש בחינת עמלק. והיינו בחינת
גסות הרוח בחוצפה וגבהות, כמו שכתוב (עובדיה א, ד):
"אם תגביה כנשר וגו'". וממנה באות מדות רעות מבית
ומבחוץ:

מבית – בפנימית-הנפש – גסות הלב, ונצחנות,
וכיצא בקו. ומבחוץ – בבחינת חיצונית ההנהגה הגוף
כפועל ממש – ברדיפת הכבוד, ומלבושי בגדי כבוד
ותפארת, ולהתנהג בכבוד ותפארת וכיצא בקו.

ועל כוונה זו נעשו בגדי כוונה "לכבוד ולתפארת",
"לאהרן ולבניו וגו"¹⁷. להיות בחינת אתהפכא מן היש
ו'לגרמיה', שהוא בחינת עמלק, שהוא ענין הגדלת היש
בכל דרכיו והנהגותיו.

וכך היתה מדתו של עמלק בזמן משה, שהרי ישראל
לא באו להלחם אתו, ולא שמו לבם אליו, רק הוא
מעצמו ומאיליו בא לעורר מלחמת חנם, מפני גדולתו

11. (נסח תפלת השחר).

12. (ברכות לב, ב): "מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים".

13. (ישעיה נט, ב): "כי אם עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלקיכם".

14. (שיר השירים שם): "משגיח מן החלונות".

15. (לכל אחד ואחד לפי השיעור שלו. לשון הזהר חלק א קג, א).

16. (ראה גם לקמן מגלת אסתר צה, א ואילך. סידור עם דא"ח שער הפורים רפא, א ואילך. ועוד).

17. (פרשתנו כה, מ): "ולבני אהרן תעשה כתנת, ועשית להם אבנטים ומגבעות, תעשה להם לבדוד ולתפארת". פקודי לט, כז: "ויעשו את הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו".

18. (משלי ג, ד).

עמלק, שהוא יֵשׁ כו', כי ביטול זה הוא הפך היֵשׁ, והוא
המכניע ומשבר המחיצה של ברזל כו'.

וזהו "ועשית ציצין": דקאי על משה, שהוא הוא
העושה את הציץ, להיות "ציץ נורו" של אור האהבה
רבה, להיות "מציצין מן החרכים", ונורח על ידי עשיית
חרכים וחלונות – שבירת המחיצה, שהן הרהורי
תשובה, מבחינת בטול "אנשי משה", וכמו שכתוב: "בחר
לנו וגו'" פנ"ל.

וציץ זה הוא "זהב טהור": הוא בחינת מעלת הזהב
על הכסף. ושתייהן הן בחינת אהבה, כמו שכתוב (חגי ב,
ח): "לי הכסף ולי הזהב וגו'"; רק הכסף הוא בחינת
קרירות, וזהב הוא בחינת רשפי אש האהבה:

"ופתחת עלי פתחי חותם" – הן אותיות התורה;
כי "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת"²¹, "ואין אמת
אלא תורה"²². ונקרא בחינת "חותם", כי התורה אשר
לפנינו, שנתלבשה בעננים גשמיים היא היא בחינת
חותם – בדמיון האותיות שנחקקים על השערה, שאינו
מערך ומהות האותיות שבמחשבה או בדבור, רק מכל
מקום הן אותיות עצמן שנצטיירו ונתגשמו כו'.

וכך הנה כתיב (בראשית א, כו): "בצלמנו כדמותנו", דקאי
על התורה שבעל-פה, שהיא בחינת דמות ודמיון
בעלמא, שהיא בחינת חותם על דרך משל, כאותיות
הנחקקין על השערה כו', אף על פי כן יסודתה בהררי
קדש-העליון – חכמה עילאה – שבכל הלכה כו'. ועל ידי
זה נמשך בחינת קדש-העליון בעסק התורה והמצות
בבחינת פנימית ומקיפין: שהתורה היא פנימית, והמצות
הן לבושי ומקיפין, כמאמר²³: "אשר קדשנו במצותיו".
והנה, המשכה זו היא בחינת "קדש למ"ד – למשה,
והויה – למעלה", שבחינת "קדש" עדיין היא נקראת
ל"משה" מבחינת הויה:

כי הנה יש ב' בחינות הויה, כמו שכתוב (תשא לד, ו):
"ויעבר הויה על פניו ויקרא הויה הויה", ופסיק טעמא
בינייהו²⁴, כי הן ב' בחינות: כי ענין הויה מורה שהוא
מהוה כל ההוויות מאין ליש כו', על ידי שעלה ברצונו
כך. ויש מקור ושרש לזה – להיות עולה כך ברצונו,
ולהיות מקור להוות כל ההוויות, והוא הויה הראשון,

לא תתפעל הנפש ולא יאיר בה אור האהבה, מחמת
שנעשה מחיצה של ברזל המפסקת ומונעת את האור:

והעצה היעוצה לזה:

הנה במלחמת עמלק כתיב (בשלח יז, ט): "ויאמר משה
וגו', בחר לנו אנשים". "לנו" דוקא, שלכבוש מלחמת
עמלק צריכים אנשי משה¹⁹ דוקא. ובחינת משה הוא
כמו שכתוב (בשלח טז, ז): "ונחנו מה" – בחינת בטול
והתכללות לגמרי באור אינסוף ברוך-הוא.

והנה כל התורה על שמו נקראת – "תורת משה"
(יהושע ח, לא); "תורה צוה לנו משה וגו'" (פרכה לג, ד). והיינו,
שהיה כל דרכי התורה והעבודה על פי בחינת משה.
וכמאמר רז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו
תורה אין לו", רק שצריך להיות "תורת משה" – בבחינת
בטול באור אינסוף ברוך-הוא לגמרי.

וכמו שכתוב (אמור כב, לב): "ולא תחללו" – שלא להיות
בחינת "חלל", כמאמר²⁰: "דוחק רגלי השכינה" בביכול,
אלא כמאמר: "אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה
הוא משנברא העולם" – הוא ממש בלי שום שינוי. דכמו
שהיה "עד שלא נברא העולם" ממלא את הכל, וגם
המקום הזה שנברא בו העולם, כך עתה כו'. ואיך הוא
זה – והרי העולם מעלים כו'?

אלא היינו על ידי עסק התורה, ד"אורייתא מחכמה
נפקת", וכתיב (משלי ג, יט): "הויה בחכמה יסד וגו'",
שבחכמה שורה אור אינסוף ברוך-הוא. שהחכמה היא
היא בחינת בטול – פחמ"ה. ולכך, גם האדם שלומו
התורה, הרי בכל דבר הלכה או אגדה שלומד, מלוכש
בה בחינת חכמה, שבה מלוכש אור אינסוף ברוך-הוא,
ואם כן, הוא בבחינת בטול בשעת עסק התורה לחכמתו
יתברר, ואין מעלים ומסתיר, מאחר שאין נראה ליש
ודבר נפרד בפני עצמו, רק שהיא חכמתו יתברר הבטלה
אליו ו"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה).

ועל זה נאמר (ישעיה נא, טז): "ואשים דברי בפיך" –
ד"בכרי" ממש. ופירושו "דברי בפיך" – היינו בחינת
פנימית, "ובצל ידי פסיתיה" (שם) הן בחינת מקיפים,
שאור אינסוף ברוך-הוא שורה ומתגלה בו בבחינת
פנימיות ובחינת מקיף. ועל ידי כן הוא כובש מלחמת

21. (שבת נה, א. יומא טז, ב. ירושלמי סנהדרין, פרק א' הלכה א').

22. (ירושלמי ראש השנה ג, ח).

23. (נסח ברכת המצות).

24. (ראה זור אדרא רבה נשא קלה, ריש עמוד א).

19. "אנשי משה" – הם אנשים שקשורים עם נשיא הדור, אתפשטותא דמשה
שבכל דרא ודרא . . ואז – כשנשם "אנשי משה" – בא הציורי "צא הלחם
בעמלק". שיחת מוצאי שבת קדש פרשת בשלח, י"ד שבת תשי"ז עמוד 67 סעיף
ג).

20. (ברכות מג, ב. "המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי
שכינה. דכתיב (ישעיה רג): 'מלא כל הארץ כבודו'").

1 שהוא "לרצון [...] לפני ה' ה' 25", ונקרא "רענא
2 דרעוין" 26:

3 וזהו "ויקרא הויה | הויה":

4 שהויה הא' קורא וממשיך הויה הב', להיות נאצלות
5 ומתגלות "י"ג מכילין דרחמי" 27, שהן מקורות כל
6 ההויות וכל ההשתלשלות. ובחינת הויה הא' הוא
7 למעלה מעלה מבחינת קדש, ונקרא "רענא-דרעוין".

8 ועל ידי עסק התורה והמצות הנ"ל בבחינות הנ"ל,
9 נמשך שהויה "קדש למ"ד - למטה" - היא בחינת
10 אתערותא-דלתתא, "והו"ה - למעלה" - היא
11 אתערותא-דלעילא.

12 כי על ידי עסק התורה שהיא חכמתו ורצונו יתברך,
13 הרי "כמים הפנים כו" 28, ו"רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" 29
14 - רצון-עליון, רענא-דרעוין. ועל ידי זה נעשה גלוי
15 רעותא-דלכא ואור האהבה עליונה בנפש, בלי מסך
16 מבדיל מחיצה מפסקת כו', עד שהיה "על מצח אהרן"
17 גם כן גילוי בחינה זו:

18 וביאור ענין המצח, הוא כמו על דרך משל בגשמיות
19 שיש ב"הלת חללי דגלגלתא - תלת מוחין, חב"ד" 30, ויש
20 "גולגלתא דחפאי על מוחא" 31; כך ברוחניות, הנה
21 המוחין הם חב"ד, והדעת הוא הפח המקשר את חכמה
22 ובינה להיות תקועה בחוץ בל ימוט, שכאשר נגמר בכח
23 חכמתו ובינתו בגדולת איין-סוף ברוך-הוא - כך תהא
24 נפשו קשורה בה' לבדו.

25 והנה, במוחין דחב"ד, שם הוא גילוי אור איין-סוף
26 ברוך-הוא, בהתבוננות בסדר התפלה וכיוצא בה, איך
27 ש"ברוך שאמר והיה העולם"; ויחיד ומיוחד; ו"חי
28 העולמים מלך"; וישתבח שמך כו". וכך הוא התקשרות
29 הדעת בגילוי עוצם התשוקה והתענוג.

30 אף יש בחינת "גלגלתא דחפאי על מוחא", וכנגד

31 הדעת הוא המצח, שהוא הפסוי על הדעת להעלים גלוי
32 הדעת וההתקשרות. ולכן אחר התפלה חולפת ועוברת
33 כו', וצריך לחזור ולהתפלל בכל יום לעורר את האהבה.

34 ועל זה נאמר (ואתחנן ו. ח): "והיו הדברים האלה אשר
35 אנכי מצוך היום", ואמרו רז"ל 32: "בכל יום יהיו בעיניך
36 פחדשים" - לחדש את האהבה. כי לפי שהוא יתברך
37 "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", לכך גם
38 האהבה מתחדשת כו'.

39 והנה כאשר לבבו פונה 33 "זה לכרמו כו" 34, יכול
40 להיות מן "הנפילים" 35 - להמשיך לבו אחר תענוגי
41 עולם-הזה, שהן רבוי והגדלת היש, וכתוב (משלי טו, ד):
42 "תועבת ה' כל גבה לב", אפילו בחינת חיצוניות, שהן
43 הנהגת הלבושין פנ"ל. ואמרו רז"ל 36: "אין אני והוא
44 יכולים לדור כאחת".

45 וכמו שכתוב (חושע ד, א): "אין דעת אלהים בארץ" -
46 שכאשר הוא מושקע בארציות וחומריות אין בו "דעת
47 אלהים" והתקשרות.

48 אף כל זה הוא בבחינת אומות העולם 37, שנקראו כך
49 על שם שהם אומות ומקורות לכל עניני עולם-הזה. מה
50 שאין כן בבחינת ישראל, יכול להיות עצת חכמינו ז"ל 38:
51 "עשה [...] מלאכתך עראי" וטפל לבד, בבחינת קרירות,
52 'כמו שכפאו שד' 39 כו'.

53 וזהו "והיה על מצח אהרן" (פרשתנו כח, לח):

54 שגם אחר התפלה, שחולפת ועוברת האהבה, מכל
55 מקום נשאר רשימו על בחינת "מצח", שהוא ביסודי שעל
56 הדעת, דהיינו בחינת חיצוניות החב"ד. והוא ענין רצון
57 פשוט לדבקה בו יתברך, בלי עומק התבוננות כבשעת
58 התפלה, רק הסכמת הלב מחיצוניות הדעת, אחר אשר
59 נגמר בדעתו כך בשעת התפלה.

60 כי הגם שגילוי עוצם התשוקה והתענוג שבדעת חלף

34. (על פי קהלת רבה סדרה תניינא פרשה ג, אות ד. ילקוט שמעוני: פרשה
בשלח קמז רכו. שופטים יא, קמז סח. תנא דבי אליהו רבה (איש שלום) פרשה
יב. ראה טור אורח חיים סימן רצ בשם המדרש. ובבית יוסף שם. הובא גם לעיל
בה, ג. לקמן קיג, א).

35. (בראשית ו, ד).

36. (סוזה ה, א. ערכין טו, ב. שם: "לדור בעולם").

37. (בדפוס: עובדי בוכבים ומזלות).

38. (רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ז. על פי אבות פרק א משנה טו.
בכחות לה, ב. וראה לעיל עז, ד. לקמן בביאור פד, ב. לקושי תורה אמור לה,
ג. שלח מה, ב).

39. (נדרים כ, ריש עמוד ב).

25. (פרשתנו כח, לח: "והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'").

26. (רצון הרצונות).

27. (יג מדות הרחמים. זהר חלק ב קלב, ב. חלק ג רלב, א. ברעיא מהימנא).

28. (כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". משלי כו, ט).

29. (רוח מבאי רוח וממשיך רוח. זהר חלק ב קסב ב).

30. (בשלושת חללי הגולגולת שלשה מוחין. ראה זהר אדרא רבה נשא קמ, א
ואתחנן רסב, א).

31. (גולגולת המכסה על המוח. ראה זהר אדרא רבה נשא קכב ב).

32. (ספרי ואתחנן ו. ו. ראה רש"י יתרו יט, א. ואתחנן ו. ו. עקב יא, יג).

33. (על פי נצבים כט, יז: "לכבו פנה היום מעם ה' אלקינו").

הגילוי רצון־העליון, הוא נושא "עון הקדשים",⁹
ואתהפכא כו'. וכנודע, שי"ג מדות הרחמים – "רחום
וחנון לו". נושא עון כו" (תשא לו, ז), נמשכות מבחינת
רצון־העליון. והיינו כשיהיה גילוי רצון זה גם על בחינת
"מצח אהרן". (כי "זה לעומת זה"⁴⁰ – "מצח אשה זונה"
(ירמיה ג, א). מה שאין כן בשאין הגילוי רצון אלא בחב"ד,⁴¹
דהיינו בשעת תפלה לבדה, בשעת התבוננות, ולא כל
היום כולו.:

ועבר אחר התפלה, מפל מקום רשימו ניכר, להיות רצון
והסכמת הלב לזרקה בו יתברך, ולהיות מלאכתו עראי
וטפל, ותורתו קבע ועיקר.
ורצון זה והסכמה זו יכולה להיות תמיד, והוה "היה
על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'":
שעל ידי אתערותא־דלתתא זו – אתערותא־דלעילא
לעורר רצון העליון, "רענא דרעין", והתגלות בחינת
ה' – המקור אל הי"ג מדות הרחמים, שעל ידי זה

ביאור על חב"ל

אנשים כו" (בשלח יז, ט). כי ה"זה לעומת זה" – היא מחיצה
של ברזל המפסקת – הוא בחינת עמלק, "אם תגביה
בנשר" (עובדיה א, ד) – חוצפה וגסות הרוח, עקשות ונצחנות
כו'. (כי עמלק הוא "יודע רבונו ומכוון למרוד בו"⁴², שהוא
הקליפה שכנגד הדעת, ואינו מניח את הדעת להתפשט
במדות – על ידי חוצפה בלי טעם ודעת⁴³). כנודע.
והמבטל בחינה זו הוא בחינת משה – "מ"ה"⁴⁵ –
בטול. והתורה היא למוד בבחינת בטול כו'. כי "האומר
אין לי אלא תורה כו"⁴⁶. אלא "תורת משה" (יהושע ח, לא.
ועוד).
"ולא תחללו" (אמור כב, לב), כי "אתה הוא קודם שנברא
כו"⁴⁷ – "הוא" ממש בלי שינוי.
ולכאורה, הרי המחשבה והדבור הם יש כו'!
אלא הבטול הוא בחכמה־תתאה, היא תורה שבעל־
פה, "מעולם ועד עולם" מלכות־דיצירה – עתיק לעשיה.
ובחכמה־דנוקא – דעשיה, היא התורה אשר לפנינו –
אסור והיתר כו' :

הנה "תלת חללין דגלגלתא" (הנזכר בזהר ואתחנן, דף רס"ב,
א'), הן "תלת מוחין" – חב"ד. ועל כל חלק מוח גשמי
שורה אור השכל השייך למוח ההוא⁴⁸, כנודע בחכמת
הרפואה. וכשם שהוא למטה באדם בגשמיות, כך הוא
למעלה בן"א.
והנה, על המוחין וחב"ד חופף הגולגלת, ובסוף
הגלגלת היא "מצחא". והמצח הוא כנגד מוח הדעת, כי
מוח הדעת הוא באמצע – שמוח חכמה ומוח בינה הם
מלפנים, ומוח הדעת באחוריים – באמצע ב' המוחין
חכמה ובינה, ולכן הוא נגד המצח. והדעת הוא ענין
התקשרות בפנימיות – שכפי שנגמר בחכמה ובינה כן
יתקיים. ולכן לעומתו מכון המצח, שהוא בחיצוניות
המוחין גם כן בחינה זו. דהיינו ההסכמה שהוסכם לקיים
מה שרצה על פי השכל, והוא "רשימו" שנשאר אחר
הסתלקות המוחין כנ"ל.
(אך הדעת הוא בחינת פנימיות. שבעוד החכמה ובינה
מאירין בתוקפן, הוא מקשרם וממשיכם בבחינת פנימיותו
כו"⁴⁹). :

וזהו ענין "ועשית ציץ" (פרשתנו כח, לו) – לשון זכר – הארה
שנמשך מלמעלה. מה שאין כן "ציצית" (שלח טו, לח) – לשון
נקבה הוא ממטה למעלה, בבחינת תפלה⁴⁸.
אבל תורה היא מלמעלה למטה – הבטול "ולא
תחללו". והוא ה"זה לעומת זה" שכנגד עמלק. ועל ידי
זה נמשך להיות גילוי י"ה בן"ה, היינו באהבה ויראה.
וזהו שמושה הוא העושה הציץ.

והנה אהרן הוא מז' רועים, שממשיך רעותא־דלכא כו'.
אך באמת אחר כך חולפת ועוברת – שיש "מחיצה של
ברזל מפסקת". רק לפעמים "מציצ מן החרצים", היינו
הרהורי תשובה, ואם כן, פעמים הוא כך ופעמים כך.
והעצה להיות "על מצחו תמיד" דוקא כו', הוא על
ידי משה – "תורה צוה לנו משה" (פרקה לג, ד); "בחר לנו

44. וכמו שנתבאר במקום אחר – בביאור שעל פסוק "זכור" דעמלק
לקמן זכור פה, ב ואילך). וענין ב'רמ"ז ריש פרשת ויקהל מענין זה.

45. (כמו שאמר (בשלח טו, ז, ח): "ונחנו מה").

46. ("אפילו תורה אין לו").

47. ("ואתה הוא לאחר שנברא העולם").

48. (ענין בטעמי מצות לקרן"ו פרשת תצוה: "מצות ציץ ונזר הקדשו
כו").

40. ("עשה האלקים". קהלת ז, יד).

41. (ועיין "מקדש מלך" שם: פירוש: המוחין הן חב"ד־ד"ן־א,
ואור המתלבש בהן היינו מחב"ד־דאימא).

42. וענין בשער היחודים פרק ז, מבואר איך הדעת מאיר במצחא. וכן הוא
ב"עץ חיים", וב"זהר הקדוש" על האדרא־רבא גבי "מצחא כו", עיין שם
(וזה חלק ג נשא קלו, א).

43. (תורת כהנים ופירוש רש"י בחסתי כו, יד).

1 (ואתי שפיר לפי מה שכתב הר"י שם: "שהציץ הוא נמשך
2 ממוחזר דאבא", שזהו בחינת משה.

3 גם למעלה יותר, ב"מצחא דאריך אנפין", הנה מאיר שם
4 בחינת "דעת דאריך אנפין", וגם זה הוא בחינת משה – ששרשו
5 בחינת דעת עליון, וזהו המבטל לבחינת עמלק, שהוא רק בנגד
6 דעת-תחתון, שם הוא מסתיר ומכסה כו'.

7 ולמעלה יותר, הנה "שם מ"ה המאיר במצחא דא"ק" וזהו
8 גם בן בחינת משה. וזהו שכתוב "ונחנו מה"⁴⁹. ולכן נאמר לו
9 דוקא "ועשית ציץ", שהיא הארה המאיר בבחינת מצחא
10 ה"ל, בבחינת דעת-עליון שלמעלה מהשגה. וכן שם
11 מ"ה – הבטול במציאות, שזהו דוקא המבטל בחינת
12 עמלק כו'⁵⁰).

13 ו"זהב טהור" היינו גם בן בחינת "רשפי אש". מה
14 שאין בן כסף – "אהבה כמים"⁵¹ כו'.

15 "ופתחת עלי פתוחי חותם": הנה "פתוחי חותם" הם
16 אותיות דבינה, יסוד-דאימא, שבה נצטיירו אותיות. כי
17 הרי החכמה היא בחינת 'ברק' ואין בה שום תמונה. רק
18 בינה היא יש, ושייך בה בחינת אותיות. כי "אורייתא
19 מחכמה נפקת"⁵², ונתלבשה בבינה, שהם "תרין רעין
20 כו"⁵³. וזהו ענין 'סופר' ו'ספור'⁵⁴.

21 ואותיות אלו הם בדמות חותם החקוק בשערה,
22 שנחקק שם אברהם על דרך משל, ואינו מערף ומזהות
23 אברהם עצמו. וכך, הרי להיות חכמה, הנה "כולם
24 בחכמה עשית" (תהלים קד, כד), שהחכמה – בחינת עשיה
25 נחשבת לגבי הקדוש ברוך-הוא. וכנודע מענין עסק
26 התורה לשמה – לשם התורה עצמה, להיות תורה
27 התלבשות אי-סוף בחכמה⁵⁵. לכן נקרא "חותם" –
28 בחותם האותיות שהם על השערה כו'.@10:

29 "קדש להוי"ה" (פרשתנו כח, לו), ואמרו רז"ל: "קדש למ"ד
30 – למטה, הוי"ה – מלמעלה".
31 דהנה, על ידי תורה נעשה אור פנימי – "ותורתך

32 בתוך מעי" (תהלים מ, ט), וזהו "פתוחי חותם" ה"ל, ועל ידי
33 המצות נמשך מקיפין.

34 וזהו ענין "קדש למ"ד", כמאמר: "אשר קדשנו
35 במצותיו" – קדוש, מובדל, שהוא בחינת מקיף. והלמ"ד
36 הם ג' אורות מקיפין – דכתר, חכמה, בינה⁵⁶. ואף על פי
37 כן, כל זה הוא "למטה", שזהו מה שבאתערוטא
38 דלתתא ממטה למעלה נעשה אתערוטא-דלעילא.

39 ו"הוי"ה – מלמעלה" הוא בחינה שאין אתערוטא
40 דלתתא מגעת שם:

41 כי יש "הוי"ה | הוי"ה" ופסיק טעמא ביניהם: כי הוי"ה
42 באצילות – יו"ד וקוצו של י' – רומז לכתר וחכמה. אף
43 יש שם הוי"ה הוא למעלה מהאצילות, שהוא מקור
44 להיות שם הוי"ה שבאצילות. כי התהוות אצילות –
45 "כשעלה ברצונו" כו', וזהו כתר דאצילות – "קוצו של
46 יו"ד". אף להיות רצון לרצון זה, הוא מבחינת "רענא
47 דכל רעין", וזהו בחינת עתיק.

48 וזהו ויקרא הוי"ה | הוי"ה" – פירוש: ויקרא שם
49 הוי"ה דאצילות את בחינת הוי"ה שלפני האצילות⁵⁷.
50 ובחינה זו היא אשר אין אתערוטא-דלתתא מגעת שם.
51 ולכן בחינת "קדש למ"ד" נקרא "למטה" לגבי בחינת
52 שם הוי"ה זה. ולכן נאמר גבי ציץ "לרצון [..] לפני
53 הוי"ה" (פרשתנו כח, לח), כלומר לפני שם הוי"ה דאצילות.
54 או "לפני" לשון פנימיות, שהוא פנימיות שם הוי"ה כו'.
55 וכמו שכתוב גבי יום הכפורים (אחרי טו, לא): "לפני הוי"ה
56 תטהרו". ולכן שם הוא "תמיד לרצון".

57 וכן באדם בעבודת ה':
58 הנה בבחינת 'מצחא', שהוא חיצוניות הרצון בלי
59 טעם, רק מרשימו שנשאר אחר התפלה מהתבוננות
60 בינה ודעת שהיה לו בשעת התפלה, וזהו 'תמיד' דוקא,
61 רוצה לומר בכל היום כולו – אף שאינו מתבונן, ואף
62 בשעוסק בצורכי העולם – יהיה על דרך "תורתו קבע
63 ומלאכתו עראי"⁵⁸, דהיינו שיהיה עיקר המכוון כדי

54. (עיין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק "משה ידבר כו'" (לעיל סח ביג).

55. (ראח לעיל פב, ד. ובכמה מקומות).

56. (וכנודע מענין 'צלם אלקים'. הצ' הוא ט' ספירות דאור-פנימי. והלמ"ד הוא בחינת מקיף כו'. עיין מה שנתבאר על פסוק "כי תצא" (לקוטי תורה תצא לו, ד).

57. (עיין לקמן סוף הדבור פירוש בענין אחר, דהויה הא' – תקוני הראש כו', והכל למעלה, ולפני י"ג מדות הרחמים. ושני הפירושים אמת).

58. (ברכות לה, ב ובפירוש רש"י).

49. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "משה ידבר כו'" (לעיל סח ביג).

50. ועיין מה שנתבאר במקום אחר (לקמן מגילת אסתר צא, ד) – בביאור על פסוק (אסתר ו, ח) "יביאו לבוש מלכות", מענין הקן, שהוא בחינת יש, ושהמנגד לבחינה זו הוא בטול רצון – "ענינו למטה"; "ונחנו מה" כו'.

51. (ראח תניא פרק ג).

52. (זהר חלק ב יתרו פה, א).

53. (דלא מתפרשין. על פי זהר חלק ג ויקרא ד, א).

18 ה"לעומת זה" – נגד בחינת עמלק, שגם שם יש מצח –
19 "מצח אשה זונה" – גסות, עקשות, בבחינת יש דוקא.
20 שאף על פי ש"יודע את רבוננו" מכל מקום כו⁶¹. והציץ
21 שמבחינת משה מבטל זה כנ"ל:

22 "ונשא אהרן את עון הקדשים" (פרשתנו כה, לח) – בחינת
23 "נשא עון" (תשא לד, ו). (וכנ"ל, דשם הוי"ה שבציץ הוא
24 למעלה מבחינת "קדש למד", ועל כן "ונשא אהרן כו"). שהם
25 מ"י"ג מכילין דרחמי", דהיינו הארת הוי"ה הב' להיות
26 "אל רחום ורחון כו" (תשא לד, ו) – י"ג מדות הרחמים; י"ג
27 תיקוני דיקנא⁶².

28 והוי"ה הב' הם פאות הראש; והוי"ה הא' הם תיקוני
29 הראש. (כמו ציץ על מצחא הוא מבחינת תקון הראש, "רענא
30 דכל רעיון" כו, כנודע. והיינו להיות "הוי"ה | הוי"ה",
31 ולהיות אצילות עשר ספירות מ"י"ג מכילין, "אבא יונק
32 ממנל כו"⁶³).

33 וכל זה נמשך על ידי הציץ – שממשיך מבחינת רענא
34 דכל רעיון' כתר ששבתר, 'סתימא דכל סתימין'⁶⁴:

1 שיהיה פנאי לעסוק בתורה ולהתפלל. ועל כוונה זו
2 הולך בכל עניניו בבחינה זו, שיהיה "תמיד לרצון" כו.

3 והיינו על ידי משה – שהוא העושה הציץ להיות
4 "תמיד לרצון" על בחינת מצחא: כי משה הוא מבחינת
5 הדעת, והוא ממשיך מבחינת "רענא דכל רעיון" בבחינת
6 מצחא המכוון כנגד מוח הדעת⁵⁹. ובכל נפש יש מבחינה
7 זו דמשה, שהוא אחד המיוחד משבעה רועים.

8 אף "והיה על מצח אהרן" (פרשתנו כה, לח): כי אהרן הוא
9 אבה"ה רבה, ובבחינת מצח שבו – שהוא ההסבמה
10 הנמשך מאהבה – שם צריך להיות הציץ שיהיה "תמיד
11 לרצון" – בלי שינויים.

12 מה שאין כן במשה עצמו אין צריך לזה, כי "משה
13 מלגאו"⁶⁰ – שהוא הדעת עצמו, שהוא בחינת פנימיות,
14 על כן לא שייך לומר על זה בחינת הסבם, וחיצוניות,
15 ורצון, כי אם בחינת דעת וחספן. וכנודע שחפץ הוא
16 למעלה מהרצון.

17 רק שמשה הוא העושה הציץ "על מצח אהרן". והוא

59. (פי הדעת עולה ועד הכתר) כו, שבו גילוי בחינת עתיקא.
וענין כמה שנתבאר על פסוק "החלצו מאתכם" (לקוטי תורה משות פה,
ב, פה, גיד).

60. (ראה תיקוני זהר תקון יג דף כט, א).

61. (מתבאר למרד בר).

62. (ראה זהר חלק ג אדרא רבה נשא קלא, א. חלק ב תרומה ספרא דצינעווא
פרקא תניינא קעו, א. עץ חיים שער אריך אנפין, שער יג פרק ט).

63. (השמיני – "נוצר": זהר חלק ג רפט, ב. נוצר אותיות רצון: עץ חיים:
שער הכללים פרק ד, שער אריך אנפין סוף פרק ט. ובבמה מקומות).

64. (ראה זהר חלק ב פט, א. קמו, ב. ועוד).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

16 תחלתן בסופן דוקא וסוף מעשה דוקא הוא שעלה
17 במחשבה תחלה בעצמות רצון המאציל בחקקו חקיקות
18 האותיות בטהירו עילאה וכמ"ש אני ראשון ואני אחרון
19 כו' וכן ראו כי אני הוא שזהו בחי' מל' דא"ס במל'
20 שבמל' דעשי' כו' היותר אחרון כו' וכמ"ש במ"א
21 וד"ל. וזהו ותוכל כי המל' נק' כל כידוע ופי' ותוכל
22 שהיה ביכולת כחך להביא בחי' גילוי עצמו המאציל
23 עד בחי' כל שבמדריגה היותר אחרונה שזהו סוף
24 מעשה שעלה במחשבה תחלה ולזה אמרו דנתאוה
25 הקב"ה להיות לו דירה בתחתוני' דוקא והיינו עיקר
26 ההשתרר' דש"ר א"ל ואלקי' שבתחלה כי נעוץ תחלתן
27 בסופן דוקא כנ"ל וד"ל. ומעתה יש להבין סדר המשך
28 הפסוקי' מ"ש ויאבק איש עמו כו' ויגע בכף ירכו כו'.
29 דהנה באמת יש להבין בזה שהיה ביכולתו ליגע בכף
30 ירכו עכ"פ שהן בחי' נו"ה תרין ירכין כו' דהלא ק"ו

1 (כח) וזהו כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל. פי'
2 ותוכל להיות כי עיקר הנצחון וההשתרר'
3 אינו אלא כאשר בא הדבר לידי סוף מעשה בפ"מ דוק'
4 שאז דוקא נגמר עיקר המכוון שהיה בהשתררות ונצוח
5 אבל כל זמן שלא נשלם בפ"מ דוק' אין ההשתררות
6 והניצוח כלום כו' וכך יובן למעלה בענין בחי'
7 ההשתררות דעצמות המאציל בה' אלקים ובאנשים
8 דבי"ע להיות כרצונו דוקא כנ"ל הכל עדיין אין זה
9 שלימות הניצוח וההשתרר' אלא כאשר יבא לידי בחי'
10 סוף מעשה דוקא שזהו בסוף כל ההשתלשלו' דעשי'
11 דהיינו גם בבחי' מל' שבמלכות דע"ס דעשי' כששם
12 נהפך הדבר מן הקצה לקצה כמו מן ההעל' לגילוי
13 שהיה בהיכל ק"ק שבבמה"ק בזה העולם החומרי
14 דוקא כנ"ל שזהו עיקר הגבורה והניצוח שנשתרר עם
15 ה' אלקים דאצי' ואנשים דבריא ויצי' כו' לפי שנעוץ

נקרא טעם כו' כמו השכל שנקרא טעם למדה והוא
 בחי' האור והחיות של המדה ממש שלפי ערך אור
 השכל והטעם למדה כך הוא בחי' עצם חיותה
 ובהסתלק האור של השכל המלוכש בה אין למדה זו
 אור וחיות כלל וכלל וכמו אהבה התלויה בדבר מה אם
 בטל הדבר והטעם שמחמתו נולדה האהבה בטלה
 האהבה לגמרי וזהו בחי' מוחין דחו"ב שמלוכשים
 בחג"ת להחיותם תמיד וכמ"ש במ"א בענין לפי שכלו
 יהולל איש כו' שהמדות מתאחדים עם השכל ממש כו'
 אבל בחי' נו"ה הנה מדת הנצחון אין בו מבחי' הארת
 המוחין והטעם שבחסד ואע"פ שהולך בהשתלשלות
 מחכמה לחסד ומחסד לנצח בקו הימין כידוע מ"מ
 החסד עם החכמה מתאחד ממש אבל הנצחון נפרד מן
 מדת החסד שהרי אנו רואים שמדת הניצוח אינו רק
 בחי' הסכם בעלמא לעשות חסד בלא טעם ואור
 וחיות כלל רק מצד הנצוח וההסכם לבד וע"כ אנו
 רואים שהיריכים נבדלים מעיקר המדות חג"ת שבלב
 והוא מפני הפסקת אור המוחין שבחג"ת שבלב שנפסק
 אורם ונשאר רק בחי' רשימו בעלמא בנו"ה כו' וכמ"ש
 במ"א באריכות:

חינוך. להבין הפרש שבין תפלה לתורה. סד"ט

הוא לכאורה דאם היה כח וגבורה ביעקב שנק' ישראל
 להשתרר על בחי' אלקים ואנשי' מט"ט וסנד"ל כו' עד
 גם בחי' המל' סופא דכל דרגין כנ"ל בפ' ותוכל כו'
 א"כ איך היה בכחו ליגע בכף יריכו שהן בחי' נו"ה
 שלמעלה מבחי' המל' כידוע בפ' ושלשה עדרי צאן
 רובצים עליה כו' אך הענין יובן דרך קצרה להיות
 שעיקר סיבת התוקף והעוז והגבורה של יעקב שנק'
 ישראל לא הי' רק מפני שהי' בבחי' קו האמצעי בריח
 התיכון שמברית מן הקצה לקצה דהיינו לבחי' עצמות
 אא"ס קודם שבא לבחי' ג' קוין כו' כידוע ובחי' המל'
 הוא בבחי' קו האמצעי דז"א דתי"ם כידוע ע"כ נאמר
 ותוכל רק בכף יריכו שהן בחי' נו"ה שבקו הימין וקו
 השמאל הוא שיכול לו וגם זאת בבחי' נו"ה דבי"ע ולא
 באצילות משום דאיהו וחיותי וגרמוהי חד כו' וד"ל
 והטעם שבבחי' נו"ה דוקא ולא בבחי' חו"ג וחו"ב כו'
 שאינן ג"כ בקו האמצעי אלא בב' הקוין ימין ושמאל
 כידוע דחח"ן ימין ובג"ה משמאל כו' הנה יש להקדים
 לזה ענין אחד והוא בהיות ידוע בזהר וע"ה דבחי' נו"ה
 נקרא בדי ערבות שאין בהם לא טעם ולא ריח כו'.
 וביאור הדברים הנה ידוע שבחי' המוחין העליונים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק

דרך מצותיך

בהקדים ענין שבת וחול דכתיב ששת ימים תעשה
 מעשיך וביום השביעי תשבות כו' (שמות כ"ג י"ב)
 ולכאורה יפלא ענין הציווי תעשה מעשיך הגם שכוונתו
 לומר על וביום הו' תשבות ליתן מ"ע לשביתה בשביעי
 מ"מ פשטי' דקרא שגם זה ל' ציווי הוא, ויותר יפלא
 כי מאחר שבאמת כולא קמי' כלא חשיב ואין עוד
 מלבדו כנודע בענין יחוד אלקות בפ' שמע וכפי שנת'
 קצת למעלה פ"ב, א"כ היאך יתכן שמצוה לעבוד
 שהוא בחי' פירוד שנראה יש ונפרד לגמרי כאילו הוא
 העושה בכחו ועוצם ידו וגם באמת היאך יתכן
 שהעומד לפני המלך מלכו של עולם אשר מכה"כ ולית
 אתר פנוי מיני' ירים יד לעשות מלאכת עבודה והלא
 גם אפי' למאן דמחוי במחוג בלבד קמי' מלכא אמרו
 דלא הוה אימתא דמלכותא עלי' וקטלוה כדאי' בפ"ד
 דפסחים (דף נ"ז ב'. ובחגיגה ה' ב') אך הטעם הוא
 כמ"ש כי ששת ימים עשה ה' את השמים כו' (שמות
 כ' י"א) שגם למעלה יש ר' ימי המעשה שה' ית' עושה
 השמים והארץ והים וכל אשר בהם להיות בבחי' יש

ה) והנה בהבדלה אנו אומרים המבדיל בין קדש לחול
 ולא נו' בין טהור לטמא דלית הלכתא כמ"ד
 כן בערבי פסחים (דף ק"ד א') כידוע, להיות כי ענין
 ההבדלה בין שבת לחול הוא ענין חזרת הפרסא
 שנסתלקה בשבת שלכן אומרים רצה והחליצנו ע"ש
 חלוץ הנעל דמט"ט וסנדל הנ"ל השולטים בחול
 וכמ"ש בפע"ח ובמ"ח וע' מ"ש הרמ"ז פ' חוקת
 בביאור מאמר הזהר ע"פ שלף איש נעלו כו' (רות ה'
 ז') ע"ש, ובמוצ"ש שחזור הפרסא הנ"ל אומרים
 הבדלה ולכן אין מזכירים ההבדלה שבין טהור לטמא
 שזו אינו שייך לישראל רק לאומות בלבד שהם יש
 גמור כנ"ל, אך להבין מ"ש חול ולא כמ"ש בפרכת בין
 קדש לקדה"ק, אך הענין דבאמת החיות נמשך לישראל
 ולאומות ושם חול כוללם אלא שבאומות הוא חול
 גמור ונק' טמא וכמ"ש ולהבדיל בין הקדש ובין החול
 ובין הטמא ובין הטהור (ויקרא י' י') אבל בישראל הנה
 נעשה מחול זה קדש ממש והוא סוד חולין שנעשו
 עטה"ק וגם נק' חולו של מועד: וביאור זה יובן

45 שהרמב"ם כל שהשיג יותר אמתת ה' הי' נרתע ופחות
46 יותר בעיניו ואריסטו כל שהשיג יותר נעשה יש יותר
47 באמרו הלא דבר אני בהשגתי מציאות ה' ואחדותו
48 בשכלי במופתים מכריחים, אבל איש האלקי הרמב"ם
49 הרי אדרבה מצד השגה זו יגיע לו הביטול האמיתי
50 להשליך נפשו מנגד מכל וכל בראותו כי ה' לנגד עיניו
51 וכמ"ש רמ"א משמו בד"מ לא"ח סי' א', והוא ענין
52 ההפרש בין ב' הבדלות שבישראל החול נק' חולין
53 שנעשו עטה"ק ובאומות נק' חול גמור טמא וד"ל:
54 ועתה יובן ענין העברת הערלה, שנצטוונו להסיר
55 מעלינו ההעלם הזה שמעלים לגמרי כי איננו
56 שייך אלינו כלל* כמו שאיננו מזכירים בנוסח ההבדלה
57 בין טהור לטמא כו', ועי"ז יזרח ויאיר בנפשותינו אור
58 ה' כי המסך הזה הוא המונע הגילוי כנ"ל: וזהו פי'
59 מילה ל' התגלות מ"ל י"ה התגלות או"א בחי' הביטול
60 שבכח מ"ה שבנפש וז"ש ולא יקרא עוד שמך אברם
61 והי' שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך (בראשית
62 י"ז ה') פי' אב הוא ראשית הגילוי חכמה ורם היינו
63 כמ"ש רם על כל גוים ה' (תהלים קי"ג ד') שהוא רחוק
64 מהם כי קרו ל' אלקא דאלקייא ואומרים על השמים
65 כבודו והיינו מחמת מסך מבדיל דערלה הנ"ל ועי"י
66 המילה ניתוסף בו ה' בחי' התפשטות המורה על הגילוי
67 להיות אורו זורח עד שיקרא אב המון גוים שיתגיירו
68 גרים הרבה הם ניצוצי קדושה שנפלו בקליפות
69 ויתקרבו לקדושה עי"י אורו שיזרח עליהם בהסיר מסך
70 מבדיל הנ"ל ולעתיד כתיב אהפוך אל עמים שפה
71 ברורה (צפני' ג' ט') וראו כל בשר יחדיו כי פי' ה' דבר
72 (ישעי' מ' ה') פי' שיעביר מסך מבדיל הנ"ל מכל וכל
73 והי' גילוי אלקות עי"י מדת מלכותו ית' הנק' פי' ה'
74 כמשל האותיות שעל ידם מתגלים כל הכחות נפשיות
75 שכל ומדות כו' וזהו ג"כ פי' מילה מ"ל ל' דבור כמו
76 רוח ממללא וכמו שנת"ל:

[הג"ה]

78 * בהעתקתי המאמר הזה נסתפקתי בענין זה כי איך
79 שייך לומר שההבדלה בין טהור לטמא אין שייך
80 לישראל והלא נצטוו לבדוק בסימני חי' ובהמה להבדיל
81 בין החי' הנאכלת דנוגה ובין אשר לא תאכל דג"ק
82 הטמאות וגם איך הנוגה היא הבדלה טמאה הנ"ל
83 ועיקר העבודה הוא בירורי נוגה, ואחר הישוב י"ל כי
84 הפרכת הוא החשמ"ל והמעקה, וחולין שנעשו עטה"ק
85 הוא סנדל השולט בימי החול, ונוגה מבדלת בין קדושה
86 לג"ק היא הבדלה בין טהור לטמא ומ"מ בה עצמה יש
87 טוב, ומה שאיננו מזכירים זה בהבדלה בין שבת לחול
88 כי איננו מקבלים השפע באמצעותה כ"א באמצעות

1 ונפרדים כי אין מלך בלא עם והיינו עי"י שמחי' אותם
2 על ידי העלם והסתיר שמעלים ומסתיר אורו דרך
3 הפרסא והסנדל"ל הנ"ל החופה רוב הרגל וזו נק' עשי'
4 ועבודה כי באמת לאו אורחי' דמלכא לאשתעי' במילין
5 הדיוטא לומר יהי אור יהי רקיע כו' ולעשות צמצומים
6 כ"כ לפנינו בלבד כי באמת קמ' גם עכשיו הכל כלא
7 וכאין כמו שהי' קודם בריאת העולם כנ"ל ובשבת הוא
8 שובת ונח כי אז החיות נמשך בגילוי יותר ולכן כל
9 שבת הוא שבת בראשית ממש וכל יום הוא ממש אותו
10 יום משי"ב ונק' לכך יומי' דחול שגורמים התהוות
11 היש, ולכן גם האדם נצטווה לעשות מלאכתו בר' ימות
12 החול כדי שיהנה מיגיע כפו ויתראה כאילו הוא יש
13 בפ"ע ובחכמתו הכין פרנסתו ובאמת ברכת ה' תעשיר
14 רק שזוהי ההעלם דחול ובשבת הוא שובת ונח כעומד
15 לפני המלך בביטול כי אז הוא הגילוי אלקות והנה
16 באמת ארז"ל מי שטרח בע"ש יאכל בשבת (ע"ז ג' א')
17 כי המנוחה לא שייך אלא בקדימת המלאכה וגם באמת
18 יש בזה טוב טעם להפך היש ונפרד שיתבטל שלזה
19 נתאוה הקב"ה להיות דירה בתחתונים דוקא וכמו
20 שהשיב למה"ש יצה"ר יש ביניכם כו' (שבת פ"ט א')
21 ע"ד שית' לקמן ח"ב פ"א, ועי"י ביטול זה בחול מאיר
22 הארה בשבת, והנה היא מתפשטת ג"כ בכל ימות החול
23 שיש בהם הארה מעין שבת בתוך התפלה וכמ"ש
24 בפע"ח שג' ימים הראשונים מקבלים משבת העבר ונק'
25 בתר שבתא וג' ימים האחרונים מקבלים משבת הבא
26 ונק' קמי' שבתא, וז"ס חולין שנעשו עטה"ק וע"כ
27 אומרים ברוך המבדיל כו' כי הבדלה זו עם כי הוא
28 העלם מ"מ הוא ברכה והמשכה ממש שהרי דרך
29 ההעלם מאיר הקדש דשבת והוא פעולה שיהי' ביטול
30 היש בחול ועי"ז יהי' עוד שבת בו' ימים שאח"כ, ולכן
31 אין הבדלה אחר יום ג' מפני שאז ההארה משבת הבא
32 ולא משבת העבר: וז"ס כתנות אור בא' (ע' בראשית
33 רבה פ"כ מ"ב) שהי' כתוב בתורתו של ר"מ המאיר
34 לארץ ולדרים עלי' דרך הפרסא שממש הי' שורש
35 נשמת ר' מאיר, אמנם כתנות עור בעי"ן הוא לבוש גס
36 המסתיר לגמרי והוא ההבדלה שבין טהור לטמא
37 שאחרי הבדלה זו הם הטמאים העושים עצמם יש גמור
38 וזהו כלל גדול והוא שעיקר ההבדל בין סט' דקדושה
39 לסט"א שבקדושה הוא בחי' הביטול, שבקדושה יש
40 ביטול היש עש איז גאר ניטא קיין איך משא"כ בסט"א
41 הגם שיודעים את ה' אינו פועל בגופם שינוי כי רק קרו
42 ל' אלקא דאלקייא וזה הי' ענין הערב רב ויעמדו
43 מרחוק, וזה הי' גם ההפרש בעסק הפלסופי' בין
44 הרמב"ם לאריסטו הממרא, להבדיל בין קודש לחול,

7 שבה באת לשרשה מאופנים הנ"ל הנק' נעל ועולת
8 בסוד מ"ן למעלה מעלה:
9 ומעתה מוכן דברי פח"ח מ"ש האריז"ל שסביב היסוד
10 יש לבוש החשמ"ל בחי' פרכת הנ"ל ואח"כ עולה נוגה
11 הבדלה שבין טמא לטהור וכורתים ומעבירים אותה כו'
12 ונשלם ביאור החלק הראשון בענין העברת הערלה:

מצות מילה

1 סנדל רק שאחר קבלתו השפע אלקית נצטוינו לבדוק
2 ולקרב הטהורים שיכול לעלות למחיצתו ולהרחיק
3 הטמאים למחיצתם והבירור זה הוא בנוגה אבל הערלה
4 י"ל שעיקרה רע דנוגה לכן כורתים אותם ודוחים אותה
5 לגמרי, וז"ש מה יפו פעמיך בנעלים (שה"ש ז' ב') כי
6 גם נפש הבהמית שלנו כד אתכפיי' ואתהפכא הרע

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

20 כו'. וענין שמן שצף ע"ג יין הוא כענין סתימו דכל
21 סתימין, פי' שהוא נעלם גם מבחי' סתים, וכענין אדון
22 הנפלאות, נפלאות הוא כמו בחי' סתי', ואדון
23 הנפלאות הוא בחי' סדכ"ס, שגם מבחי' סתי' הוא ג"כ
24 סתי' ונעלם, וכמ"ש במ"א ע"פ ואנכי הסתר אסתיר
25 פני ביום ההוא, שאפי' מבחי' ביום ההוא שהוא בחי'
26 סתי' ג"כ אסתיר כו' שזהו בבחי' סדכ"ס. וזהו מעלת
27 הכהנים על הלויים, שהלוי' עבודתם הוא בבחי' ועבד
28 הלוי הוא בחי' סתים, כי הם אומרים שירה על היין,
29 היינו להיות גילוי בחי' סוד הוי', אבל הכהנים
30 שנמשחו בשמן המשחה הם מבחי' סדכ"ס. וזהו כשמן
31 הטוב יורד כו' זקן אהרן, להיות כי השמן הוא מבחי'
32 סדכ"ס לכן בא ע"י שערות לבד דוקא, וכענין צמיחת
33 השערות ממותרי מוחין מוחין דגדלות דוקא שאז
34 צומחין ויוצאי' שער הזקנה. והגם כי השערות הם
35 בחי' צמצוץ' ובאי' ע"י צמצום עצום. שהרי כשגוזזי'
36 אותם אינו מכאיב כלל, מ"מ ה"ה גדילי' מהמוח כו'.
37 ועד"ז יובן ענין בחי' שמן המשחה בחי' סדכ"ס שיורד
38 על הראש והזקן כו'.

בס"ד. ש"פ אחרי, ל"ב

1 ועדיין צ"ל מהו ההפרש בין כהן המשוח בשמן
2 המשחה לכהן המרובה בגדי', ששניהם כהנים
3 גדולים, ומ"מ יש הפרש ביניהם. הנה כתיב כשמן
4 הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן, שהשמן
5 הטוב נמשך ע"י בחי' שערות, וענין השמן הוא צף
6 ע"ג יין שלכן יש פלוגתא בין ר' יוחנן בן נורי לחכמי'
7 אם הוא חיבור לטומאה אם לאו. והענין הוא דכתי'
8 נכנס יין יצא סוד הוא בחי' סוד הוי' ליראיו, והיינו
9 כי קוב"ה סתים וגליא ה' ואלקים, שם אלקים הוא
10 בבחי' גליא היינו בחי' חיות כל הנבראי' מריש כל
11 דרגין דבי"ע עד סוף כל דרגין, שמתלבש להחיות בכל
12 עולם לפי ערכו, ולכן נאמר בראשית ברא אלקי' הוא
13 בחי' כח הפועל בנפעל. אבל ש' הוי' עם כי עיקר
14 התהוות העולמות הוא מבחי' שם הוי' שלכן נק' הוי'
15 ע"ש ההתהוות, מ"מ הוא בדרך העלם, וכמ"ש כי הוא
16 ציוה ונבראו בדרך ממילא ומאליו ולא בבחי'
17 התלבשות כח הפועל בנפעל, ולכן נק' סתים שאינו
18 מושג כלל. וע"י שנכנס יין הוא בחי' יינה של תורה
19 יצא סוד היינו בחי' סוד הוי' מה שהוא סתים ונעלם

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

7 שהוא עליון במדרגה הרי הוא בבחינת התעלמות
8 ועליה, וכל כח שלמטה במדרגה הרי הוא בבחינת
9 התגלות והמשכה.
10 וכמו לדוגמא בשכל ומדות שהשכל הוא כוח עליון
11 יותר בנפש מאשר המידות, הרי המדות הן בבחינת
12 יציאה והתגלות, - כל מהות המידה היא ביטוי החוצה

1 והענין - לבאר מהי הסיבה שבשביל גילוי האור נדרשים
2 כלים, דהנה ידוע דמכע האורות הוא להיות בבחינת
3 הסתלקות למעלה כו', - הטבע האמיתי של האור הוא
4 להיכלל בעצם כיון שהוא מקורו. וכמו על דרך משל
5 בבחות הנפש - שיש כוחות נפש עליונים יותר ויש
6 כוחות נפש תחתונים יותר, אנו רואים שכל כח ואור

1 והמשכה לזולת, שאי אפשר להיות מדות בהתעלמות
2 שהרי הם התעוררות והתפעלות באיזה דבר, - תכונת
3 המידה היא להתעורר ולהתפעל מדבר חיצוני, כמו
4 מידת האהבה שעניינה התרגשות מדבר הגורם משיכה
5 אליו, ומידת היראה שעניינה התרגשות מדבר המביא
6 לנסיגה וריחוק ממנו. והיינו, שעיקר ענין המידות הוא
7 התפעלות מדבר כל שהוא הגורם תזוזה בנפש מאותו
8 ענין, ואם כן הרי הן בבחינת יציאה והתגלות בו, שלכן
9 אדם הנמצא בהתרגשות רבה, לרוב זה יצא ויתגלה
10 החוצה.
11 ולכן נמשלים המדות כאברים חיצוניים כמו שכותב
12 הזוהר ב"פתח אליהו"⁸ חסד הוא הנמשל לדרועא ימינא
13 (יד ימין) בו, גבורה היא הנמשל ליד שמאל וכן הלאה
14 שהן איברים הבולטים ויציאים מהגוף ולכאורה ענין
15 המידות הוא הרגש בלב, ומדוע נמשל לאברים חיצוניים
16 הניכרים ובולטים ולא לאברים פנימיים? אלא כיון שבן
17 ענין המדות שהן בבחינת בליטה והתגלות - היינו,
18 התפעלות מדבר כל שהוא הגורם תזוזה ויציאה מהנפש
19 לאותו דבר בו, לכן נמשלות המידות דווקא לאברים
20 הבולטים החוצה.
21 ומציין הרבי נ"ע כאן כלל נוסף במידות: וענין המדות
22 הוא לא רק שהם בהתפעלות, אלא שנמשך לדבר
23 שלמטה ממנו, - היינו, שעניינם הוא להימשך לדבר
24 שלמטה מהאדם.
25 בדבר כלל המדות הן בחינת שפלות בנפש דהיינו
26 שמשפילים אותו ממהות העצמי בו, - יש את עצם
27 האדם, ויש את המידות שעניינם הוא (בדרך כלל, מלבד
28 מידות עצמיות) התרגשות והתפעלות מדבר חיצוני. דבר
29 חיצוני הוא ירידה מהעצמיות של האדם, למשל, תנועת

30 האהבה שבנפש, היא ירידה מהמהות העצמית של
31 האדם.
32 ופעולת המדות אי אפשר בלי זולת, - לא רק
33 שהתעוררות המידות היא על ידי הזולת, אלא שבשביל
34 לפעול את פעולתם צריכות המידות את הזולת, שלכן
35 חיפש אברהם אבינו אורחים בשביל לבטא את מידת
36 החסד שבתוכו, והיינו שפעולתם של המידות הוא
37 בהתגלותן ובהמשכה לאיזה דבר בו,
38 נמצא, כי המידות הן: א. תמיד בהתפעלות, התגלות
39 ובלטיה החוצה. ב. תמיד בהימשכות לדבר שלמטה
40 מהאדם. ג. צריכות זולת בשביל לפעול את פעולתם.
41 מה שאין בן המוחין ששונים מהמידות בכל שלושת
42 דברים אלו:
43 א. אינם בבחינת התגלות היינו שאינם בבחינת יציאה
44 והתגלות כי אם בבחינת העלם בעצמו בו, - בניגוד
45 למידות שעניינם הוא התגלות ויציאה החוצה, המוחין
46 עניינם הוא התכנסות פנימה לתוך הנפש, ואדרבה
47 המוחין פועלים התעלמות גם בשארי הכחות, - לא רק
48 שהמוחין הם בהתעלמות, אלא שהם מעלימים את שאר
49 הכוחות. כאשר המוחין שולטים על האדם, גם הרגש
50 הוא במתינות יותר ופחות בגילוי, כוח הדיבור גם כן
51 מתגלה פחות ("סייג לחכמה שתיקה") וכן הלאה, וכמו
52 שאומר הפסוק¹⁰ כל רוחו יוציא כסיל - אדם שהוא
53 כסיל, כל כוחותיו מתגלים החוצה, הוא 'שקוף', והחכם
54 בכחו לעצור בעצמו ולהסתיר עניניו בו, כיון שענין
55 המוחין הוא העלם.
56 ב. וענין המוחין הוא שמקשר את עצמו לדבר שלמעלה
57 ממנו - בניגוד למידות שעניינם הוא ירידה מעצמיות
58 הנפש, המוחין עניינם הוא להתקשר ולהידבק לדבר

היא בחינה של השפלה וירידה ממהות הדבר, ואילו המוחין יכולים להכיר את עצם מעלת המלך. ועוד יש לומר, שאף שיש אהבה באופן של רוממות והתעלות, הרי באותו ענין גופא, הקשר הנעלה יותר הוא בכוחות הנפש הנעלים יותר. וכמו לדוגמא בעבודת ה', שהקשר לאלוקות יכול להיות בשני אופנים, שהאלוקות מורגשת בתוך האדם וממלאה אותו (תענוג), ושהאלוקות היא מחוץ אליו ולכן יש לו אהבה וצמאון לאלוקות, היחס החוצה (כמו התשוקה והצמאון) הוא במדרגה נמוכה יותר מאשר התגלות הדבר באופן פנימי (כמו התענוג). כלומר, אף שכללות היחס לאלוקות - גם ברגש האהבה - הוא ענין של עליה, אופן ההתקשרות באופן של מידה ולא של מוחין (לדוגמא) הוא ענין של ירידה בנפש, כיון שיש בהתגלות הנפש אופן נעלה יותר של התקשרות אל הדבר. ונמצא, שיכולה להיות אהבה גדולה וצמאון לאלוקות, שזו משיכת הנפש אל דבר שלמעלה ממנו, ובכל זאת הרי זה נקרא השפלה וירידה בעצם, כיון שזה בתכונת האהבה ולא בדרגה גבוהה יותר.
10. משלי כט, יא.

8. תיקוני זוהר, בהקדמה.
9. לכאורה ענין זה דורש ביאור, נכון אמנם שהמידה היא התייחסות לדבר חיצוני, אבל מדוע אי אפשר לומר שהמידה יכולה להתעורר גם לדבר שלמעלה ממנו, כמו לדוגמא, שאדם רואה מלך מרומם ומתעורר באהבה אליו?
ואולי יש לומר הביאור בזה בדרך אפשר, שאף שיתכן שיש התעוררות המידות לדבר שלמעלה ממנו, גם זה הוא בכוח המוחין. ובדוגמא הנ"ל הוא, שהמוחין מכירים במעלת המלך ועל ידי זה מתעוררות גם המידות באהבה אליו.
ועל דרך המבואר בהרבה מקומות, שהמידות נמשכות מה' בכך של ההתבוננות ולא יכולות להיווצר בזמן ההתרכזות במוחין של הענין, רק על ידי שעוזב את עצם ההכרה השכלית וחושב על היחס שלו אל הדבר, יכולה להיווצר מידה. ולכן מהות המידה היא על ידי החיצוניות בלבד, בשונה מהמוחין שעניינם הוא ראיית עצמיות הדבר וההתרכזות בו (מלבד מידות עצמיות שהן בהמשך למעלת המוחין וברמתם).
ונמצא, שעצם האהבה או היראה מהמלך אינם נובעים מהכרת מעלת המלך, אלא מהתייחסות המלך אל האוהב או הירא, שזו

חיים¹¹ על דברי הזוהר "איהו וחיהו חד איהו וגרמוהי
חד", דחיהו הוא בחינת המוחין וגרמוהי בחינת הכלים
(מידות),
ומבואר במקום אחר¹² דגם מה שפירש רבינו ז"ל -
האדמו"ר הזקן¹³ - דחיהו חן האורות וגרמוהי כלים אין
זה סתירה לדברי העץ חיים, אלא הרי זה מתאים עם
מה שכתב בעץ חיים, כי המוחין ביחס למידות עיקרן
בחינת אור, וכפי שנתבאר, שהם בהפשטה ורוממות
כטבע האור, ומדות עיקרם בחינת כלים (כו').
כלומר, באופן כללי ההבדל בין הכלים לבין האור הוא,
שהאור מבטא קירבה וביטול והכלי מבטא ריחוק
וישות. ולכן 'חיהו' מוסב על האורות, ומה שאמר בעץ
חיים ש'חיהו' מוסב על המוחין, הוא כיון שבמוחין גם
הכלים הם בבחינת 'חיהו' - היינו, שהם דקים ועדינים
כמו האור - ולכן הם כלים לגילוי אור המוחין, ולכן
העיקר בהם הוא האור.
וכן בענין 'גרמוהי', 'גרמוהי' באמת מוסב על הכלים,
ומה שאמר בעץ חיים ש'גרמוהי' מוסב על המידות,
כוונתו היא שהכלים של המידות אינם מתאימים לאור
המוחין, כיון שהם כלים ברמה נמוכה יותר. נמצא
שהפירוש הוא, שהמוח הוא זך כל כך ביחס ללב שהוא
כמו אור ביחס לכלי.
עד כאן זהו מאמר המוסגר. כעת חוזר הרבי נ"ע לביאור
הכללי שטבע האור הוא עליה ורוממות.

שבת פרשת וירא

תער"ג

שלמעלה מהאדם, שזהו ענין המוחין להבין מה שלמעלה
ולקשר ולדבק עצמו לזה כו', - המוחין מנסים להבין
את הדבר כפי שהוא ברוממותו ולהידבק שם.
ג. ופעולת המוחין אינו לזולתו כי אם לעצמו כנודע,
שלכן טבע המוחין הוא להתבודד, והזולת לעיתים רק
מפריע ומבלבל, ומוחין דגדלות טבעם בבחינת הבדלה
דוקא בידוע ומבואר במקום אחר, - אף שגדר המוחין
בכלל הוא להיות לעצמו, בדרגת 'מוחין דגדלות' (מוחין
שלמעלה מהתייחסות למידות, וראיית הדברים כפי
שהם למעלה) זה באופן של היבדלות לגמרי מהעולם.
הרי - המסקנה היא - כל בח שהוא אור עליון יותר
טבעו הוא בבחינת התעלמות ועליה כו'. ולכן המוחין
הנעלים מהמידות, מתכנסים פנימה באופן של רוממות
והבדלה, בניגוד למידות הנמוכים יותר, שהם בתנועה
של התגלות והבלטה החוצה וירידה מהרוממות.
וכמו כן בנמשל, טבע האור למעלה הוא בבחינת עליה
והסתלקות כו' לשורשו ומקורו.
במאמר המוסגר מבאר הרבי נ"ע, שהמשל ממוחין
ומידות לאורות וכלים, אינו משל בעלמא משני כוחות
בנפש, אלא שיש קשר תוכני ופנימי בין האורות למוחין
ובין המידות לכלים:
22 (ויצדק המשל דמוחין ומדות על האורות וכלים -
כלומר, יש קשר והשוואה תוכנית בין המשל לאורות
וכלים ממוחין ומידות דווקא, והוא לפי מה שפירש בעץ

12. ראה המשך זה, לעיל פרק ה.
13. אגרת הקודש סימן כ.

11. שער מב פרק ה. וראה ספר המאמרים תרצ"ב עמוד קכט
בהנסמן שם.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - קונטרסים

אורח, אחר כך הוא נהיה כמו אורח, ואחר הוא נהיה
בעל-דעה שלם. בתחילה הוא מפיל את האדם בתאוות,
אפילו דברים שמותרים. אבל הוא מכניס לו בזה עונג,
עד שהאדם מתחיל כבר לעשות את מה שאסור. ישנם
בעלי עבירות, רחמנא-ליצלץ, שהם עצמם היו רוצים
להתחרט, אבל הם כמו מי שטבע. אין להם כוח לעצור
את עצמם. כמו חולה שאינו יכול לעצור בעצמו לא
לאכול את מה שאסור לו, אף-על-פי שהוא עצמו יודע
שבכך הוא מקצר את הימים שלו עצמו, רחמנא-ליצלץ.
היצר הרע מפתה אותם שהם יהודים כמו קודם, אבל

את המשכן, בית המקדש, עשו מעצי שיטים, שיטים
לשון שטות, כמו שכתוב "וישב ישראל
בשיטים". את בית המקדש שכליכו של כל יהודי יש
לבנות מכך שמסירים את השטות של היצר הרע.
הגמרא אומרת "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס
בו רוח שטות". היצר הרע עושה את האדם שוטה
ואומר לו כי בכך שירשה לעצמו תאוות הוא נשאר
אותו דבר כפי שהיה. היצר הרע הוא אומן גדול
במלאכתו לפתות את האדם ללכת בדרך רעה, ומוצא
תמיד במה לתפוס את האדם. תחילה הוא כמו עובר-

וזהו "אני ישנה ולבי ער". בני ישראל אומרים, ריבוננו
של עולם, אנחנו בדברים מסוימים כישנים. אנחנו לא
מביאים קרבנות מהיצר הרע, אבל אנחנו אומרים
קריאת שמע ושמונה עשרה. אנחנו לא בונים את בית
המקדש שאצלנו בלב, אבל אנחנו הולכים לבית הכנסת
להתפלל וללמוד. וכשהלב חי, אפשר להבריא. ואף-
על-פי שמצד הצרות הגדולות שבני ישראל סובלים
במקומות שונים בהם לא מאפשרים ללמוד ולקיים
מצוות, נהיה אצל בני ישראל כמו יאוש חס-ושלום על
הגאולה השלמה, אבל "ולבו" של הקדוש-ברוך-הוא
"ער" לגאלנו. ושהשם יתברך ישלח לנו את הגואל-
צדק במהרה בימינו אמן.

אני ישנה ולבי ער

ב' ניסן ת"ר צדיק

אם היו יודעים את האמת שעל ידי העבירות שהם
עושים הם חדלים להיות יהודים רחמנא-ליצלן, הם
וילדיהם חס-ושלום, הם לא היו עושים זאת. אף יהודי
לא יכול ולא רוצה לחדול להיות יהודי רחמנא-ליצלן
והוא מוכן לקידוש השם. אם חס-ושלום יכריחו יהודי
לכפירה, הוא ילך לקידוש השם, כי הוא יודע שאם
אינו עושה זאת, הוא חדל להיות יהודי. ובוודאי אם
היה יודע שעל-ידי העבירות שהוא עושה הוא חדל
להיות יהודי רחמנא-ליצלן, הוא לא היה עושה זאת
יותר. וזהו שאת בית המקדש צריך לבנות מעצי
שיטים. להסיר את השטות שהיצר הרע מפתה את
האדם, ואז מתעוררת נקודת הלב.

ספר השיחות - ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

גדול, תם לב וביגיעה גדולה למד איזה דבר. ומבלי
יכולת להבין לשון הקודש, למד כל מה שיכל בספרי
קודש בלשון אידיש.
זלמן לייב שמע פעם שאחד הפוסקים כותב
שהעברת הסדרה צריכים פעמיים כל פסוק ופעם
אחת תרגום, וירא שמים מהדר במצוות צריך ללמוד
גם פירוש רש"י¹⁸ אם הוא מבין בלשון הקודש, ואם
לאו שילמוד "צאינה וראינה". מאז היה זלמן לייב
מעביר את הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום ולומד
"צאינה וראינה" באידיש.
אחרי חתונתו התקבל לעגלון אצל חיים זליג
ובעיר קראוהו "זלמן לייב המצלף".
במשך מספר שנים התרגל זלמן לייב בחיי
המשפחה החסידית בוילנה, התפלל בנוסח חסידי,
התנהג בדרכי החסידות, ומבלי הבט על פרנסתו
הקשה התנהג בסדר החסידי.
כפשטותו של זלמן לייב, היתה תפילתו בשפיכת
הנפש מיוחדת. הוא היה בטבע בעל בכי ולב נשבר
וביותר הצטער על פשטותו. בכל נשמתו השתוקק
לדעת תורה, היה לו קול נעים ומי ששמע תפילתו
היה מזדעזע. אך המנגדים היו אומרים בביטול:
החסיד זלמן לייב המצלף.
כשהגאון החסיד ר' ברוך מרדכי בלווית עשרות
המשפחות עזבו את וילנה והתיישבו בבוברויסק, עבר

ידוע לנו מהסיפורים אודות עדת החסידים בכלל
ועדת חסידי וילנה בפרט, מה שאירע באותן שש
השנים שבין תקנ"ו עד תקס"ב ויודעים אנו שהגאון
החסיד ר' ברוך מרדכי היה אחד מעמודי התווך
שעדת החסידים יכלה להישען עליו והיה חביב ונערץ
גם בעדת המנגדים.
בסוף שנת תקס"א או תחילת תקס"ב החליטו
פרנסי הקהילה בבוברויסק, להכתיר את הגאון
החסיד ר' ברוך מרדכי בכתר הרבנות, ובמשך זמן
קצר קיבל את השם הטוב ביותר בעולם הרבנים, גם
בין גאוני שקלוב, סלוצק ומינסק.
כשר' ברוך מרדכי עזב את וילנה, עזבו גם עשרות
משפחות חסידיות את וילנה והתיישבו בבוברויסק.
בין עדת החסידים בוילנה, היה אז אחד בשם ר'
חיים זליג, בן תורה ועוסק בחסידות, כדרך החסידים.
פרנסתו היתה מהשכרת עגלות ועגלונים לאנשים
שונים.
אחד מהעגלונים היה אברך פשוט בשם זלמן
לייב.
אביו של זלמן לייב היה יהודי בן תורה, אך מת
בשנותיו הצעירות של זלמן לייב והוא נדד בלי
הדרכה עד שמלמד חסידי אחד ר' יעקב שלמה לקחו
בתור שומר להביא ולהחזיר את ילדי החסידים אל
ומן החדר. על אף היותו פשוט מאוד, היה ירא שמים

- 1 גם זלמן לייב ומשפחתו אתם, ובעצת הרב ר' ברוך
2 מרדכי עזב את עבודת העגלנות והתחיל להתעסק בגן
3 ירקות והשי"ת נתן לו שפע ברכה בעבודתו.
4 זלמן לייב היה שבע רצון ומאושר מהחלפת
- פרנסתו. מבלי הבט על שנותיו לקח לו מלמד ללמוד
איתו שיעור קבוע בכל יום, ובימים החפשיים שלו
מעבודת הגן היה מאריך בתפילתו.

ש"ק פרשת שמות, כ"א טבת ה'תש"ב

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג אדר"ש תרצ"ב

ריגא

כבוד ידידי ש"י הרה"ג והרה"צ הנודע

ומפורסם לשם תהלה ותפארת, גזע

תרשישים ווי"ח אי"א מוה"ר שניאור

זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בטח ידוע לכבודו ש"י מצב אחב"י ש"י שברוסיא, וכעת

לרגלי חה"פ הבע"ל מתקבלים בקשות לאלפים מאחב"י

ש"י שברוסיא להמציא להם קמח של פסח למצות, ות"ל

אשר מספר ידוע של חבילות נשלחו, אבל עדיין מונחות

המון בקשות שלא נתמלאו, ואשר ע"כ הנני פונה בזה
לכת"ר שליט"א בבקשה, להסתדר יחד סגל חבורה אשר
יפנו אל הקהלה העברית בלאדז בבקשה, שתקח על עצמה
לשלוח לרוסיא לכה"פ חמשים חבילות של קמח פסח, לפי
רשימת האדרעסים שאני מצרף בזה.

כפה"נ אשר משלוח החבילות דרך לטביא הוא
בתנאים נוחים יותר מאשר בשארי מדינות (שגם מפולין
שולחים חבילות דרך לטביא) וא"כ אפשר יהי לשלוח
החבילות מכאן, ובבקשה מאד להשתדל אשר הקהלה
תקח על עצמה לשלוח לכה"פ מספר החבילות האמור.

והנני ידידו ש"י הדו"ש מכבודו ומברכו

יוסף יצחק

אג"ק מוהרי"צ נרד"י

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אדר"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו, נעם לי לקרות בו ע"ד קביעות עתים שלו בלימוד חסידות חב"ד, והתקוה
חזקה שכהוראת חז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, גם הנהגתו הוא כהוראת תורת החסידות
ומנהגי, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שהובטחנו הבא לטהר מסייעין אותו.

לשאלתו בנוגע להצעת נכבדות, שככתבו אינה כה דתית וכו', כיון שכמה דרגות בפירוש ביטוי
כהנ"ל, יציע המצב בפרטיות הדרושה לפני ידידו במקום כנוהג בישראל ובסגנון הכתוב ותשועה ברוב
יועץ.

לשאלתו כיון שכמאמר חז"ל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, מה מקום לעצות
המובאים בש"ס ובכ"מ בנוגע לפרנסה ועשירות.

יעוין בזה בלקו"ת לרבנו הזקן סוף פ' קרח וביותר ביאור בקונטרס ומעין, לכ"ק אדמו"ר
(מוהרש"ב) נ"ע.

התקוה שיודע וגם שומר על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים,

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

פרשת תצוה

כז וַאֲמַתָּה תִּצְוֶה | אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ
שִׁמּוֹן זֹאת זָדָה כְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:
כא בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲזָרֹת
יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֹהֶרֶן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה
חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס
כח « וַאֲמַתָּה תִּקְרַב אֵלֶיךָ אֶת־אֹהֶרֶן אֶחָיִךְ
וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ לִי אֹהֶרֶן
נָדָב וָאִיִּיהוָה אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֹהֶרֶן:
כג וַעֲשִׂיתָ בְּגֵד־קֹדֶשׁ לְאֹהֶרֶן אֶחָיִךְ לְכַבֹּד
וּלְתַפָּאֶרֶת: ג וַאֲמַתָּה תִּדְבֹּר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב
אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵי רֹחַ חֲכָמָה וַעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֹהֶרֶן
לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי: ד וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ
חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶר וּמַעֲלִיל וּכְתָנֶת תִּשְׁבֹּץ מִצָּנָפֶת וְאַבְנֵי
וַעֲשׂוּ בְּגֵד־קֹדֶשׁ לְאֹהֶרֶן אֶחָיִךְ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי:
ה וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־
הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ: (ו) פ
וַעֲשׂוּ אֶת־הָאָפֶדֶר זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשּׁוֹר מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב: ז שְׁתֵּי כְתֻפֹת
חִבְרֹת יִהְיֶהֱלוּ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחִפְּרָ: ח וְהַחֹשֶׁב
אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כִּמְעַשְׂהוֹ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשּׁוֹר:
ט וּלְקַחְתָּ אֶת־שְׁתֵּי אַבְנֵי־שֹהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם
שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ישראל) שֵׁשֶׁה מִשְׁמֹתָם עַל
הָאָבֶן הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַנּוֹתָרִים עַל־
הָאָבֶן הַשֵּׁנִית כְּתוּלָתָם: יא מַעֲשֶׂה חֶרֶשׁ אָבֶן
פְּתוּחִי חֹתֶם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסֹּפֶת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
יב וְשִׁמְתָּ אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֻפֹת הָאָפֶדֶר
אֲבָנֵי זִכָּרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂאֹ אֹהֶרֶן אֶת־שְׁמוֹתָם
לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כְתֻפֹתָיו לְזִכָּרוֹן: ס

ע"ב בחול

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כז עמ' 198)

ולפי אומר לי, שהוא . . . במין סינר . . . שחוגרות השורות

(רש"י כח, ד)

מספר, שפעם ראה רש"י שרה רוכבת על סוס
כשהיא חגורה בסינר. בתחלה הצטער על כך שראה
מראה כזה, אך כשכתב את פרושו נחה דעתו, כי זה
סיע לו להבין את מעשה האפוד. ויש לומר שזהו שרמו
רש"י "ולפי אומר לי": הפך להוציא דבר חיובי ממאדע
שלילי נובע מדרגת "יחידה", העצם של הנפש האלקית,
שמקום משכנה בלב.

שני י. ועשית משבצת זהב: י ושתי שרשרת זהב
טהור מגבולת תעשה אתם מעשה עבת ונתתה
את־שרשרת העבתת על־המשבצת: ס
י. ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה
אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני
ושש משור תעשה אותו: ט. רבוע יהיה כפול ורת
ארכו וורת רחבו: י. ומלאת בו מלאת אבן
ארבעה טורים אבן טור אדם פטדה וברקת
הטור האחד: י. והטור השני נפך ספיר ויהלם:
י. והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: כ. והטור
הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב
יהיו במלואתם: כא. והאבנים תהיון על־שמות
בני־ישראל שתים עשרה על־שמותם פתוחי
חותם איש על־שמו תהיון לשני עשר שבט:
כב. ועשית על־החשן שרשרת גבולת מעשה עבת
זהב טהור: כג. ועשית על־החשן שתי טבעות
זהב ונתת את־שתי הטבעות על־שני קצות
החשן: כד. ונתתה את־שתי עבתת הזהב על־
שתי הטבעת אל־קצות החשן: כה. ואת שתי
קצות שתי העבתת תתן על־שתי המשבצות
ונתתה על־כפתות האפד אל־מול פניו:
כו. ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על־שני
קצות החשן על־שפתו אשר אל־עבר האפוד
ביתו: כז. ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם
על־שתי כתפות האפוד מלמטה ממול פניו
לעמית מחברתו מפעל לחשב האפוד: כח. וירכסו
את־החשן כתיב מטבעתו קרי מטבעתיו אל־מטבעת

הַאֲפֹד בַּתִּיל תִּכְלֹת לַהֲיוֹת עַל־חֹשֶׁב הָאֲפֹד
וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֲפֹד: ^כ וְנָשָׂא אֶהָרֶן
אֶת־שְׂמֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמְּשֻׁפָּט עַל־לִבּוֹ
בִּבְאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרָן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד:
וְנָתַתְּ אֶל־חֹשֶׁן הַמְּשֻׁפָּט אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־
הַתָּמִים וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהָרֶן בִּבְאוֹ לִפְנֵי יְהוָה
וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־מְשֻׁפָּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לִבּוֹ
לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות כרך לו עמ' 151)

שְׂשֵׁה מְשֻׁמָּתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת (כח, י)

ראשי תבות שמע, שאמרו שמע ישראל וגו' (בעל הטורים)
רצונו לומר, שהשקטים אמרו ליעקב "שמע ישראל".
אין בלבנו אלא אחד, ואז פתח יעקב ואמר "ברוך שם...
לעולם ועד" (פסחים נו, א). ולפי זה, ששת השמות וכ"ה
האותיות של פתח ימין הן לנגד ששת המלים וכ"ה אותיות
של "שמע ישראל"; וששת השמות וכ"ה אותיות של פתח
שמאל הן לנגד ששת המלים וכ"ה אותיות של "ברוך שם"
(עם הכולל).

שלישי לא ועשית את־מעיל האפוד כליל תכלת:
^א והיה פיראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב
מעשה ארג כפי תחרא יהיה־לו לא יקרע:
^ב ועשית על־שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת
שני על־שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב:
^ג פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על־שוליו
המעיל סביב: ^ד והיה על־אהרן לשרת ונשמע
קולו בבאו אל־הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא
ימות: **ס** ^ה ועשית ציצן זהב טהור ופתחת עליו
פתחי חתם קדש ליהוה: ^ו ושמדת אתו על־
פתיל תכלת והיה על־המצנפת אל־מול פני־
המצנפת יהיה: ^ז והיה על־מצח אהרן ונשא
אהרן את־עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל
לכל־מתנת קדשיהם והיה על־מצחו תמיד
לרצון להם לפני יהוה: ^ח ושבצת הכתנת שש
ועשית מצנפת שש ואבנט מעשה מעשה רקם:
^ט ולבגי אהרן תעשה כתנת ועשית להם

אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד
ולתפארת: ^א והלבשת אתם את־אהרן אחיד
ואת־בגדיו אתו ומשחת אתם ומלאת את־ידם
וקדשת אתם וכתנו־לי: ^ב ועשה להם מכנסי־
כד לכסות בשר ערוה ממתינים ועד־ירכים
יהיו: ^ג והיו על־אהרן ועל־בגדיו בבאם אל־
אהל מועד או בגשתם אל־המזבח לשרת
בקדש ולא־ישאו עון ומתו חקת עולם לו

ולורעו אחריו: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות כרך טז עמ' 337)

ונשמע קולו בבואו אל הקדש (כח, לה)

אדם שנאבק ב'ישות' שלו - עבודתו היא ברעש
ובסערה, בבורח מפני הסכנה. זהו מה ששולי המעיל,
שרמזים ליהודי שנמצא בדרגה פחותה זו, משמיעים קול.
מה־שאינן אדם שהגיע כבר לבטול גמור, עבודתו היא
ב"קול דממה דקה", "לא ברעש ה'".

רביעי **כט** וְהָיָה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם
לְקֹדֶשׁ אֹתָם לְכַתֵּן לִי לָקַח פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקָר
וְאֵילִם שְׁנַיִם תָּמִימִם: ^א וְלָחֶם מִצֹּת וְחֹלֶת מִצֹּת
בְּלוּלָת בִּשְׁמֵן וּרְקִיקֵי מִצֹּת מְשֻׁחִים בִּשְׁמֵן סֹלֶת
חֲטָיִם תַּעֲשֶׂה אֹתָם: ^ב וְנָתַתְּ אוֹתָם עַל־סֵל אֶחָד
וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בַּסֵּל וְאֶת־הַפֶּר וְאֵת שְׁנֵי
הָאֵילִם: ^ג וְאֶת־אֶהָרֶן וְאֶת־בְּגָדָיו תִּקְרִיב אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם: ^ד וְלָקַחְתָּ אֶת־
הַבָּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֶהָרֶן אֶת־הַכֹּהֵן וְאֵת
מַעֲיל הָאֲפֹד וְאֶת־הָאֲפֹד וְאֶת־חֹשֶׁן וְאֶפְדָּת לוֹ
בַּחֹשֶׁב הָאֲפֹד: ^ה וְשָׂמַתְּ הַמְּצַנֶּפֶת עַל־רֹאשׁוֹ
וְנָתַתְּ אֶת־גֹּזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמְּצַנֶּפֶת: ^ו וְלָקַחְתָּ
אֶת־שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה וַיִּצַּקְתָּ עַל־רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ
אוֹתוֹ: ^ז וְאֶת־בְּגָדָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתָנָת:
^ח וְחִגְרַתְּ אוֹתָם אֲבִנֵּי אֶהָרֶן וּבְגָדָיו וְהַלְבַּשְׁתָּ לָהֶם
מִגְבַּעֹת וְהָיְתָה לָהֶם כֹּהֵנָה לְחַקַּת עוֹלָם
וּמִלֵּאת יַד־אֶהָרֶן וַיִּדְּבָנוּ: ^ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפֶּר
לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וּסְמוּךְ אֶהָרֶן וּבְגָדָיו אֶת־יְדֵיהֶם

החֲלֹב | הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרֵת הַכֹּהֵן
וְאֵת | שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־הַחֲלֹב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן
וְאֵת שֹׁק הַיָּמִין כִּי אֵיל מִלֵּאִים הוּא: ^ב וְכִפֹּר
לָחֶם אֶחָת וְחִלֵּת לָחֶם שִׁמֹּן אֶחָת וְרִקִּיק אֶחָד
מִסֵּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה: ^ג וְשִׁמְתָה הַכֹּהֵן
עַל כַּפֵּי אֹהֶלן וְעַל כַּפֵּי בְנוֹ וְהִנֵּפְתָה אֹתָם
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: ^ד וְלָקַחְתָּ אֹתָם מִיָּדָם
וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לִפְנֵי
יְהוָה אֲשֶׁה הוּא לַיהוָה: ^ה וְלָקַחְתָּ אֶת־הַחֹהַה
מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים אֲשֶׁר לְאֹהֶלן וְהִנֵּפְתָה אֹתוֹ תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לָךְ לְמִנְחָה: ^ו וְקִדַּשְׁתָּ אֵת | חֹהַה
הַתְּנוּפָה וְאֵת שֹׁק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הִנֵּף וְאֲשֶׁר
הוֹרֵם מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים מֵאֲשֶׁר לְאֹהֶלן וּמֵאֲשֶׁר
לְבָנוֹ: ^ז וְהָיָה לְאֹהֶלן וּלְבָנוֹ לְחֶק־עוֹלָם מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הִוא וְתְרוּמָה יִהְיֶה מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלֵמִיָּהֶם תְּרוּמָתָם לַיהוָה:
^ח וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאֹהֶלן יִהְיוּ לְבָנוֹ אַחֲרָיו
לְמִשְׁחָה בָּהֶם וּלְמִלֵּאֲכֶם אֶת־יָדָם: ^ט שִׁבְעַת
יָמִים יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן תַּחֲתוֹ מִבְּנוֹ אֲשֶׁר יָבֹא
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ: ^י וְאֵת אֵיל
הַמִּלֵּאִים תִּקַּח וּבִשְׁלַת אֶת־בִּשְׂרוֹ בְּמָקֹם קֹדֶשׁ:
^{יא} וְאָכַל אֹהֶלן וּבְנוֹ אֶת־בִּשְׂרֵי הָאֵיל וְאֶת־הַלֶּחֶם
אֲשֶׁר בַּסֵּל פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{יב} וְאָכְלוּ אֹתָם
אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמִלֵּא אֶת־יָדָם לְקֹדֶשׁ אֹתָם
וְזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם: ^{יג} וְאִם־יִוָּתֵר מִבִּשְׂרֵי
הַמִּלֵּאִים וּמִן־הַלֶּחֶם עַד־הַבֹּקֶר וְשִׂרְפָתָה אֶת־
הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הוּא: ^{יד} וְעָשִׂיתָ
לְאֹהֶלן וּלְבָנוֹ כֹּכָה כָּכָה כָּכָה אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֹתְכֶם
שִׁבְעַת יָמִים תְּמַלֵּא יָדָם: ^{טו} וּפָר חֲטָאת תַּעֲשֶׂה
לְיוֹם עַל־הַכֹּפָרִים וְחֲטָאת עַל־הַמִּזְבֵּחַ בַּכֹּפֶר
עָלְיוּ וּמִשְׁחָתָה אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ: ^{טז} שִׁבְעַת יָמִים
תִּכְפֹּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ
קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל־הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: ^ס

עַל־רֹאשׁ הַפָּר: ^א וְשַׁחֲטָה אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה
פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^ב וְלָקַחְתָּ מִדָּם הַפָּר וְנִתְּתָה
עַל־קַרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעְךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם
תִּשְׁפֹךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ^ג וְלָקַחְתָּ אֶת־כָּל־
הַחֲלֹב הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת הַיִּתְרֵת עַל־
הַכֹּהֵן וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּית וְאֶת־הַחֲלֹב אֲשֶׁר
עָלֵיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ: ^ד וְאֶת־בִּשְׂרֵי הַפָּר
וְאֶת־עֲרֹו וְאֶת־פִּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ מִחוּץ
לְמַחֲנֶה חֲטָאת הוּא: ^ה וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח
וְסִמְכוּ אֹהֶלן וּבְנוֹ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:
^ו וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵיל וְלָקַחְתָּ אֶת־דָּמוֹ וְזָרַקְתָּ
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^ז וְאֶת־הָאֵיל תִּנְתַּח לְנִתְחָיו
וְרִחֲצָה קִרְבּוֹ וּכְרָעָיו וְנִתַּח עַל־נִתְחָיו וְעַל־
רֹאשׁוֹ: ^ח וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה
הוּא לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה הוּא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות כרך כו עמ' 246)

מִשְׁחָה בְּשִׁמֹּן (כט, ב)

מוֹשָׁחַן בְּמִין כ"ף וְיָנִית (רש"י)

בִּימֵי תְנִכָה טָמְאוּ הַיָּנִים אֵת כָּל הַשִּׁמֹּן שֶׁבַּהֵיכָל, פָּרַט לַפֶּה
אֶחָד שֶׁנִּשְׁאָר טָהוֹר. וּמִבְּאֵר עַל כָּךְ, שֶׁשִּׁמְנֵי הַהֵיכָל - הֵינֵינוּ
חֲכָמָה שֶׁבַּקִּדְשָׁה (שִׁמֹּן רוֹמֵז לְחֻכָּה), שֶׁהַיָּנִים נִלְחָמוּ בָּהּ. פֶּה
הַשִּׁמֹּן - הֵינֵינוּ סְפִירַת הַכֶּתֶר, שֶׁבַּחָהּ הַתְּגַבְּרוֹ עַל הַיָּנִים
וְנִצָּחוֹם. זֶהוּ הַרְמָז כ"ף וְיָנִית - בְּחֻכָּה שֶׁל אוֹת כ"ף, רֹאשִׁי
תְּבוֹת כֶּתֶר, נִתָּן לְנֶצַח אֵת הַיָּנִים וְאֵף לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּשִּׁפְתָּם
בַּקִּדְשָׁה, לְצַרֵּף הַמִּשְׁחָה.

חֲמִישִׁי ^ט וְלָקַחְתָּ אֵת הָאֵיל הַשֵּׁנִי וְסִמְכוּ אֹהֶלן
וּבְנוֹ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: ^י וְשַׁחֲטָה
אֶת־הָאֵיל וְלָקַחְתָּ מִדָּמוֹ וְנִתְּתָה עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן
אֹהֶלן וְעַל־תְּנוּךְ אֹזֶן בְּנוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֶן יָדָם
הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֶן רִגְלָם הַיְּמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת־
הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ^{יא} וְלָקַחְתָּ מִן־הַדָּם
אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ עַל־
אֹהֶלן וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־בְּנוֹ וְעַל־בְּגָדֵי בְנוֹ אֹתוֹ
וְקִדַּשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבְנוֹ וּבְגָדֵי בְנוֹ אֹתוֹ:
^{יב} וְלָקַחְתָּ מִן־הָאֵיל הַחֲלֹב וְהָאֵלֶּה וְאֶת־

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח א' עמ' 187)

כל הנוגע במזבח הקדש (כט, לו)

מה עולה ראוי, אף כל ראוי (רש"י)

לומר לך: נתן להקדיר קדשה רק בדבר הראוי והשקף לגבול הקדשה. ובלשון ספר התנא: "כל דברים שהזרים ומתרים שבהם נעשית המצוה מעשית... כמאמר רז"ל לא הקשר למלאכת שמנים אלא טהורים ומתרים בפיד, וכן אתרוג שאינו ערלה, ומעות הצדקה שאינן גזל, וכיצא בהם".

ששי לה וזה אשר תעשה עליהם מבשים בגי' שנה שנים ליום תמיד: ^א את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ^ב ועשרן סלת כלול בשמן בתית רבע הלין ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד: ^ג ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכה תעשה לה לריח ניחח אשה ליהוה: ^ד עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל-מועד לפני יהוה אשר אועד לכם שמה לדבר אליו שם: ^ה ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: ^ו וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכתן לי: ^ז וישכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים: ^ח וידעו כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יהוה אלהיהם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 194)

לשכני בתוכם (כט, מז)

השכינה בישראל צדף הדיט, ולא צדף גבוה (רמב"ן) הרמב"ם והרמב"ן נחלקו לגבי בית המקדש – האם עיקר ענינו הוא הקרבת קרבנות או מניחת השכינה. ונראה, שלכל הדעות (גם לדעת הרמב"ן) המקדש הוא בשביל ישראל, והפליגתא היא האם הוא בשביל עבודתם או בשביל השקאת השכינה בתוכם. ויש להעיר מדברי הרמב"ן כאן (וראה גם רבנו בחיי כאן).

רבוץ יהיה ואמרים קמחנו ממנו קרנתיו: ^א וצפית אתו זהב טהור אתגנו ואת קירתי סביב ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב: ^ב וישתי מבילת זהב תעשה לו: ^ג מתחת לזרו על שתי צלעתי תעשה על-שני צדיו והיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה: ^ד ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב: ^ה ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על-ארן העדת לפני הפרכת אשר על-העדת אשר אועד לך שמה: ^ו והקטיר עליו אהרן קמרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את-הנרת וקטירנה: ^ז ובהעלת אהרן את-הנרת בין הערבים וקטירנה קמרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם: ^ח לא-תעלו עליו קמרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו: ^ט וכפר אהרן על-קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הפפרים אחת בשנה וכפר עליו לדרתיכם קדש-קדשים הוא ליהוה: פפפ

ק"א פסוקים, מיכאל סימן

* * *

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון ובימיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. ויברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. ויברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

* * *

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 208)

ק"א פסוקים, מיכאל סימן

איתא בפסוקים, שבפרשתנו נעלם שמו של משה (ראה בעל הטורים ריש הפרשה), ולכן מספר פסוקיה הוא כמספר אותיות

שביעי ל "ועשית מזבח מקמר קמרת עצי שטים תעשה אתו: ^א אמה ארפו ואמה רחבו

יְקַטִּירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:
 לֹא־תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זֶה וְעֹלָה וּמִנְחָה
 וְנֶסֶךְ לֹא תִסְכוּ עָלָיו: וְכִפֹּר אֹהֶרֶן עַל־קִרְנָתָיו
 אַחַת בַּשָּׁנָה מִדָּם הַחַטָּאת הַכֹּפֵרִים אַחַת בַּשָּׁנָה
 יִכַּפֵּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ־קֳדָשִׁים הוּא
 לַיהוָה: פפפ

המלוי של משה, הנעלמות במבטא - מם שין הא. והנה, מספר זה מורה על 'עצם', שלמעלה מ'שם' (ראה מהרש"א חגיגה (ט. ב) לגבי השונה פרקו ק"א פ'עמים, שק' הוא 'נפש רוח ונשמה', וק"א הוא "חלק אלקה ממעל"). וביים הסתלקותו של משה, ד' אדר, שחל סמוך לפרשתנו, התעלה לעצמיותו, שלמעלה מ'שם'.

מפטיר ח ובהעלת אהרן את־הנרות בין הערפים

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עֲנִיִּים הֵינִי לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְהַמְכִּיחַ מֵאִשְׁרִי. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶעַם, וְכָל־נִיבְחִיתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מְזֻכָּרִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
 הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
 עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(י) ויִכְלְמוּ מַעֲוֹתֵיהֶם, כִּי בַעַת
 שְׁתַּסְפֵּר לָהֶם עַל בְּנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 הַעֲתִיד, וְיִזְכְּרוּ בְּבִנְיַן הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּחְרַב
 בַּמַּעֲוֹתֵיהֶם וְיִכְלְמוּ בָּהּ. וְיִזְכְּרוּ אֶת
 תְּכֵנִית, וְיִזְכְּרוּ עַל דִּדּוּ שֶׁאֵתָּה מוֹרָה
 לָהֶם אֶת הַכֵּן חֲשֹׁבֵן הַבִּנְיָן. יא) וְאִם
 נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, אִם וְיִכְלְמוּ
 מִכָּל הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁעָשׂוּ, אִם הוֹדַע
 לָהֶם אֶת מַה שֶּׁאֵין עֹתִיד לַעֲשׂוֹת לָהֶם

הפטרה לפרשת תצוה לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מג

**יֹאֲתָה בֶן־אָדָם הִגֵּד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַבֵּית וְיִכְלְמוּ מַעֲוֹתֵיהֶם וּמִדִּדּוּ
 אֶת־תְּכֵנִית: יא) וְאִם־נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר־
 עָשׂוּ צוֹרֵת הַבֵּית וּתְכוּנָתוֹ וּמוֹצְאָיו**

עטרת מרים

יֹאֲתָה בֶן־אָדָם הִגֵּד אֶת־בֵּית־
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבֵּית אֶת סִפּוֹ בְּנֵן
 הַבֵּית יִשְׂרָאֵל בְּנוֹ וּמִשְׁכָּלָל וְעוֹמֵד נֶכֶן
 לִפְנֵי ה' רַק שְׁעוֹתֵיהֶם מַעֲבִיבִים, וְלִכֵּן
 וְיִכְלְמוּ מַעֲוֹתֵיהֶם וְיִמָּהְרוּ לְשׁוּב
 בְּתִשְׁבָּה, וְאִם יִתְרָאֵה בֵּית הַעֲתִיד
 בְּכַבּוֹד וּמִדִּדּוּ וְאִם יִמָּהְרוּ עַל דִּדּוּ
 אֶת־תְּכֵנִית אֶת תּוֹכֵן חֲשֹׁבֵן הַבִּנְיָן:
 יא) וְאִם־נִכְלְמוּ אִם יִתְּיוּ נִכְלָמִים

שי למורא

עטרת מרים

מִכָּל אֲשֶׁר-עָשׂוּ אִזּוֹ הוֹדַע אֹתָם צוֹרֵת הַבַּיִת מִה שִׁלְפָּנִים מִחוּמֹת הַר הַבַּיִת
בְּכָלל וְתַכְנוּנָהּ תַכְנוּנוֹת בְּנֵי בִלְשָׁכוֹת וּבְחָתִים וּמוֹצָאֵיו וּמוֹבָאֵיו בְּשָׁעִירִים
הַנּוֹכְרִים וְכָל-צוּרָתָיו צוּרַת כָּל בַּיִת בְּפִי עֲצֻמוֹ וְאֵת כָּל-חֻקָּתָיו מִה שָׂרָאֵי
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבָתִּים וּבְשִׁלְחָנוֹת וּבְלִשְׁכּוֹת וְכָל-צוּרָתָיו צוּרַת הַפְּתוּחִים שֶׁעַל

הַקְּדוּרוֹת וְכָל-תּוֹרָתָיו חֵלֶק הַעֲדוּת
לַבְּתָנִים וְלִשְׂרָאֵל וְלָנָשִׁים הוֹדַע
אוֹתָם תַכְנוּנוֹת הַבַּיִת וְצוּרָתוֹ וְכָרַב
לְעֵינֵיהֶם וְהֵם יָרְאוּ בָּנִין הַבַּיִת לַעֲתִיד
וְיִשְׁמְרוּ בָלָם אֶת-כָּל-צוּרָתוֹ
וְאֶת-כָּל-חֻקָּתָיו מִה שָׂרָאֵי
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל חֵדֶר, וְאִזּוֹ לַעֲמֹד
בַּתְּחִיָּה וְעָשׂוּ אוֹתָם לַעֲתִיד:
יבֹאֵת תּוֹרַת הַבַּיִת הַנּוֹכְרָה
לְמַעַלָּה, הַחִיכֵל יִתֵּן עַל-רֹאשׁ הָהָר
כָּל-גִּבּוֹלָיו סָבִיב | סָבִיב הוּא קָדָשׁ
קָדָשִׁים בְּגֵדֵי יְרוּשָׁלַיִם, כִּי יְרוּשָׁלַיִם
כִּיֻּלָּה קָדָשׁ, וְכִדָּה עֲצֻמוֹ מְקוֹם מְקוֹדֵשׁ
מְזֻבָּח וְהַדְּבִיר הוּא קָדָשׁ הַקְּדָשִׁים
הַנִּהְיָאֵת תּוֹרַת הַבַּיִת הַנּוֹכְרָה
לְמַעַלָּה בְּפֶרֶט: יג וְאֵלֶּה מִדּוֹת
הַמְּזֻבָּח הַעוֹלָה שֶׁהָרָאֵה לוֹ בְּאַמּוֹת
גְּדוּלוֹת, שֶׁכָּבַל אִמָּה יֵשׁ אִמָּה אַחַת
שֶׁל חוּל שֶׁהָיָה בַת חֲמִישֶׁה מִפְּחִים
וְטַפָּח אַחֶר וְחִיק גִּבָּה עֲלִית הַיִּסּוּד
הָיָה בְּמִדַּת הָאִמָּה הַפְּשׁוּטָה בַת ה'
מִפְּחִים וְאַמָּה-רַחֲב בְּנִיסַת הַסּוֹבֵב
הָיָה בְּאִמָּה פְּשׁוּטָה וְגִבּוֹלָה הַקְּרִינוֹת
שֶׁהָיָה בְּגִבּוֹלָה אֶל-שִׁפְתָּהּ סָבִיב
בְּאַרְבַּעַת הַמַּקְצְעוֹת הָיוּ זֵרֶת הָאֶחָד
מֵאֲמָצְעֵיהֶם לְכָל רוּחַ, וְהָיוּ אֵם בֵּן אִמָּה
עַל אִמָּה וְזֶה גִבַּי הַמְּזֻבָּח מְקוֹם
הַמַּעֲרָכָה שֶׁהָיָה גִבּוֹה עַל הַמְּזֻבָּח אִמָּה
לְפִיכָךְ קָרָא גִבַּי: יד וְיִמְחִיק הָאֶרֶץ
מִתַּחֲתֵל הַיִּסּוּד הַמְּזֻבָּח עַד-הַעֲזָרָה
הַתַּחְתּוֹנָה הַנִּינִי הַכְּנִיסָה הַתַּחְתּוֹנָה

שֶׁנִּכְנַס הַמְּזֻבָּח אִמָּה וְהַתַּחֲלִיל הַסּוֹבֵב, הָיָה שְׁתֵּים אֲמּוֹת גִּבּוֹה הַיִּסּוּד, וְרַחֲב
אִמָּה אַחַת שֶׁל הַיִּסּוּד מִן הַסּוֹבֵב, וּמִהַעֲזָרָה הַקְּטַנָּה עַד-הַעֲזָרָה
הַגְּדוֹלָה הָיוּ מִהַכְּנִיסָה הַתַּחְתּוֹנָה עַד הַכְּנִיסָה הַעֲלִיוֹנָה שְׁנַיִם אִמָּה
לְמַעַלָּה מִן הַסּוֹבֵב הָיָה אַרְבַּע אֲמּוֹת וְרַחֲב הָאִמָּה הוּא בְּנִיסַת הַסּוֹבֵב:
טו וְהַהֲרָאֵל הוּא גִבּוֹה גַּם הַמְּזֻבָּח מִן הַסּוֹבֵב וְלְמַעַלָּה אַרְבַּע אֲמּוֹת
וּמִהַאֲרִיאֵל וְלְמַעַלָּה הָיוּ הַקְּרִינוֹת אַרְבַּע בְּאַרְבַּעַת הַמַּקְצְעוֹת:
טז וְהַאֲרִיאֵל שָׁטַח הַמְּזֻבָּח הוּא מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה שְׁתֵּים עָשָׂר אֶרֶץ
בְּשְׁתֵּים עָשָׂר רַחֲב וְהָיוּ מֵאֲמָצְעֵיהֶם לְכָל רוּחַ, וְהָיָה אֵם בֵּן כ"ד עַל כ"ד.
רְבֹעַ אֵל אַרְבַּעַת רְבָעֵיו הָיָה מְרֻבָּע בְּאַרְבַּע צִדָּיו: יז וְהַעֲזָרָה הוּא
דְּפִים גַּם הַמְּזֻבָּח מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה. עִם מְקוֹם הַלִּיד רָגֵל הַבְּתָנִים וְהַקְּרִינוֹת הָיָה

בְּבִינֵי הַמְּקוֹדֵשׁ, וְתַכְנוּנָתוֹ, חֲשׁוֹן תֵּאָיו וְלִשְׁכּוֹתָיו. וּמוֹצָאֵיו וּמוֹבָאֵיו, מִדַּת
הַפְּתִיחִים, שֶׁיּוֹצֵאִים וְבָאִים דְּרָבָם. וְכָל צוּרָתָיו, צוּרַת כָּל חֵדֶר וְחֵדֶר. וְאֵת כָּל
חֻקָּתָיו, מִה שָׂרָאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל חֵדֶר וְחֵדֶר. וְכָל צוּרָתָיו, צוּרַת הַפְּתוּחִים
שֶׁעַל הַקְּדוּרוֹת, וְכָל תּוֹרָתָיו, מְקוֹם עֲמִידַת הַבְּתָנִים וְהָעַם. וְכָתֹב לְעֵינֵיהֶם,

אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּתֹב לְעֵינֵיהֶם,
כִּי שִׁילְמֹדוּ בּוֹ. (יב) סָבִיב סָבִיב
קָדָשׁ קָדָשִׁים, כִּיֻּן שֶׁכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל
אֲחֻזּוֹת הַבְּתָנִים וְהַלְוִיִּם נִקְרָאוּ "קָדָשׁ",
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "תְּרוּמַת הַקָּדָשׁ" (ויקרא 24:22)
מִזִּמְרָח, לְכֵן יִקְרָא הַר הַבַּיִת "קָדָשׁ
קָדָשִׁים" (לְעֵינֵיהֶם. יג) אִמָּה אִמָּה
וְטַפָּח, בְּאִמָּה בַת שִׁשָּׁה מִפְּחִים, שֶׁהָיָה
אִמָּה וְטַפָּח בְּאִמָּה בַת חֲמִישֶׁה מִפְּחִים.
וְחִיק הָאִמָּה, אֶכָּל גִּבָּה עֲלִית הַיִּסּוּד,
הָיָה בְּמִדַּת הָאִמָּה הַפְּשׁוּטָה בַת חֲמִישֶׁה
מִפְּחִים. וְאַמָּה רַחֲב, וְכֵן הָאִמָּה שֶׁל
רַחֲב בְּנִיסַת הַסּוֹבֵב שֶׁל הַמְּזֻבָּח, הָיָה
בְּאִמָּה בַת חֲמִישֶׁה מִפְּחִים. וְגִבּוֹלָה אֵל
שִׁפְתָּהּ סָבִיב זֵרֶת הָאֶחָד, וְכֵן
הַקְּרִינוֹת שֶׁהָיוּ בְּגִבּוֹלָה מִסָּבִיב בְּאַרְבַּע
הַפְּתוּחֹת, הָיָה הַמִּדָּה שֶׁל כָּל קְרִין זֵרֶת
אַחַת מֵאֲמָצְעֵי הַקְּרִין, וְלִפִּי זֶה, הָיוּ הַקְּרִינוֹת
אִמָּה עַל אִמָּה, כִּי הָאִמָּה שְׁנֵי זֵרֶתוֹת.
וְהָיוּ גַּם כֵּן בְּאִמָּה בַת חֲמִישֶׁה מִפְּחִים. וְזֶה
גִּבַּי הַמְּזֻבָּח, וְכַמּוּדָה זֶה שֶׁל אִמָּה בַת
חֲמִישֶׁה מִפְּחִים וְהָיָה גִבַּי מְזֻבָּח הַהָרֵב
שֶׁהוּא אִמָּה עַל אִמָּה. (יד) וְיִמְחִיק
הָאֶרֶץ, מִתַּחֲתֵל הַיִּסּוּד שֶׁל הַמְּזֻבָּח
הַנִּינִי מִהַקְּרִינוֹת עַד הַעֲזָרָה
הַתַּחְתּוֹנָה, עַד סוֹף גִּבָּה הַכְּלִיטָה
הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל הַמְּזֻבָּח, שֶׁהוּא נִחָשֵׁב
לִיִּסּוּד הַמְּזֻבָּח. וְרַחֲב אִמָּה אַחַת,
וְרַחֲב הַכְּלִיטָה שֶׁל יִסּוּד הַמְּזֻבָּח אִמָּה
אַחַת. וּמִהַעֲזָרָה הַקְּטַנָּה עַד
הַעֲזָרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אֲמּוֹת,

מִתְנַגֵּן שֶׁל יִסּוּד הַמְּזֻבָּח עַד גַּם ה"סוֹבֵב" שֶׁל הַמְּזֻבָּח וְהָיָה אַרְבַּע אֲמּוֹת גִּבָּה. וְרַחֲב
הָאִמָּה, וְרַחֲב הַסּוֹבֵב שֶׁל הַמְּזֻבָּח וְהָיָה נִכְנָס לְפָנִים בְּרַחֲב אִמָּה בַת חֲמִישֶׁה מִפְּחִים.
טו) וְהַהֲרָאֵל, הוּא גִבָּה הַמְּזֻבָּח מִן הַסּוֹבֵב לְמַעַלָּה. אַרְבַּע אֲמּוֹת, כְּלוּמָר,
הַדְּפִים הַנִּינִים בְּקְרִינוֹת הַמְּזֻבָּח, גִּבּוֹל רְשׁוּתִים הוּא מִגַּם הַמְּזֻבָּח וְלִמְטָה אַרְבַּע אֲמּוֹת.
וְשֵׁם הוּא "חֹזֶה הַסִּקְרָא" לְהַבְדִּיל בֵּין דְּפִים הַנִּינִים לְמַעַלָּה לְבִין דְּפִים הַנִּינִים
לְמַטָּה. וּמִהַאֲרִיאֵל וְלְמַעַלָּה הַקְּרִינוֹת אַרְבַּע, לְמַעַלָּה מִגַּם הַמְּזֻבָּח הָיוּ אַרְבַּע
קְרִינוֹת בְּאַרְבַּע הַפְּתוּחֹת. טז) וְהַאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עָשָׂר אֶרֶץ, שָׁטַח הַמְּזֻבָּח שֶׁהוּא
מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, הָיָה שְׁתֵּים עָשָׂר אִמָּה עַל שְׁתֵּים עָשָׂר אִמָּה. וְהָיוּ מֵאֲמָצְעֵיהֶם לְכָל
צִד, וְאֵם כֵּן הָיָה עָשָׂרִים וְאַרְבַּע אֲמּוֹת עַל עָשָׂרִים וְאַרְבַּע אֲמּוֹת. אֵל אַרְבַּעַת
רְבָעֵיו, שֶׁמֵּאֲמָצְעֵי הוּא מוֹדֵד שְׁתֵּים עָשָׂר אִמָּה לְכָל צִד. יז) וְהַעֲזָרָה, גַּם

שי למורא

עטרת מרים

המזבח עם מקום הקרנות ועם מקום רגלי הכהנים. אל ארבעת רבועיה, שהוא מורד ארבע עשרה אמה מהאמצע לכל צד. ואם בן היה עשרים ושמונה אמות על עשרים ושמונה אמות. והגבול, הקרנות שהיו בגבולה מסביב לה בארבע הפנות. חצי האמה, היו חצי אמה רחב מהאמצע לכל צד, ואם בן היו אמה על אמה. והחיק לה אמה סביב, כלומר,

לעמוד ויהי היסוד של המזבח בולט אמה מסביב לכל הצדדים. ולא כפי שהיה מקדם שלא היה למזבח יסוד בולט בצד דרום וכצד מנחה משום שלא היה שטח זה בנחלת בנימין. ולעמוד לא יתה מקום המקדש מיוחד לשום שבט. ובמזבחותיו פנות קדים, והפך שיעולים בו, ויהי בדרום, כפי שהיה העולה בו פונה ("קדים") לצד מנחה, שכל הפניות הם דרך ימין. יח אלה חקות המזבח, אלה האמורים להלן הם משפטי המזבח לחיבו ביום השלמות עשרתו. (יט) הכהנים הלויים, הכהנים הבאים משבט לוי. מנרע צדוק, הוא היה הכהן הגדול הראשון שמשמש בבית המקדש בימי שלמה, לפיכך נקראו על שמו. פר בן בןר לחטאת, מוסב על "ונתתה אל הכהנים וגו'". (כ) על ארבע קרנותיו ואל ארבע פנות העזרה, על ארבע קרנות המזבח ועל ארבע הנזיות של בנן נג המזבח. ואל הגבול סביב, ויחבן שזה נאמר על היסוד, שהוא בגבול המזבח. (מצודות דוד). וחטאת אותו וכפרתהו, כזה חטאת את המזבח והנפשו להכניסו בקרשה לחיות ראי לכפר עליו מאן ולהבא. (כא) במפקד הבית, במקום שהבית קלה. כלומר, במקום קדוש מחוץ לבית. (כד) והקרבתם לפני ה', ויחבן החקירה שעל המזבח. והשליכו הכהנים עליהם מלח, כפתיב בחורה "על כל קרנגד תקריב מלח" (ויקרא ב'ג). (כה) תמימים יעשו, לקרבן עולה את הפר ואת האיל. (כו) ומלאו ידיו, כזה יחבן את המזבח.

ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל ארבעת רבועיה וזהו מאמצעיתו לכל רוח, ויהי אם בן כ"ח על כ"ח. והגבול הקרנות שהיו בגבולה סביב אותה בארבעת המקצועות חצי האמה מהאמצעיתו לכל רוח, והיו אם בן אמה על אמה ויתחיק לה הוא יסוד המזבח בולט בבנן שלישי אמה

סביב ובמזבחותו הכבשים שעלו אל המזבח שלשה היו, אחד כבש הגדול ואחד פנה ליסוד ואחד פנה לסוכה, והם היו פנות קדים ונזנות ברוח אשר העולה בהם ופנה אל המזבח (ובחים סב): יח ויאמר אלי בן אדם בה אמר אדני יהיה אלה חקות המזבח ביום העשיותו ביום שששלם מלאכתו ויהא הגן וראוי להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: יט ונתתה אל הכהנים הלויים אשר הם מנרע צדוק הכהן הקרבים אלי שלא עבדו עבודה זרה, בשור שיעמוד בתחתיה ויהיה חנינו נעשה על ידו נאם אדני יהיה לשירתי פר בן בןר לחטאת: כ ולקחת מדמו ונתתה על ארבע קרנותיו של המזבח ואל ארבע פנות העזרה נג המזבח ואל הגבול סביב וחטאת אותה כזה חטאת את המזבח וכפרתהו להכניסו בקרשה: כא ולקחת את הפר החטאת ושפרו במפקד במצות הבית במקום קדוש מחוץ למקדש מקום מוכן לשפיט הנשרפים, לפני מחומת הר הבית: כב וביום השני תקריב שיעיר-עזים חטאת מקום לחטאת והטאו וזרקו הדם ויטרו את המזבח בורקת דם השעיר באשר חטאו ביום ראשון בפר בורקת דם הפר: כג בכלותך מחטא אשר תשלים לטהר את המזבח בורקת דם השעיר תקריב אל העזרה פר בן בןר תמים מבלי מום ואיל מן הצאן תמים: כד והקרבתם לפני יהוה והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה ליהוה: כה שבעת ימים תעשה שיעיר-חטאת ליום ופר בן בןר ואיל מן-הצאן תמימים יעשו: כו שבעת ימים יכפרו את-

והעלו אותם עולה ליהוה: כה שבעת ימים תעשה שיעיר-חטאת ליום ופר בן בןר ואיל מן-הצאן תמימים יעשו לעולות: כו שבעת ימים יכפרו את-המזבח בדם השעיר ויטרו אתו לפי ששקמא ביד גויי הארץ: ומלאו ידיו בהקרבת העולה וכזה יחבן את המזבח:

עטרת מרים

כּו וַיִּכְלוּ כְּאִשֶּׁר יִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים אֶת שַׁבֻּעַת הַתִּנּוּכִים עַל זֶה הַסֵּדֶר וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלָמֵיכֶם וְרִצָּאתִי אֹתְכֶם הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמָלְאוּ יָדָיו: כּו וַיִּכְלוּ אֶת־הַתִּנּוּכִים וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלָמֵיכֶם וְרִצָּאתִי אֹתְכֶם נָא אֲדֹנָי יְהוִה:

עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלָמֵיכֶם וְרִצָּאתִי אֹתְכֶם נָא אֲדֹנָי יְהוִה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲרָיו לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּכַנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֲרָת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עַל־הַפְּקָדִים מַחְצִית הַשָּׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל מַחְצִית הַשָּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה: (לוי) כָּל הָעֶבֶר עַל־הַפְּקָדִים מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה: כֹּהֵן הָעֶשְׂרִי לֹא־יִרְפָּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית	קְרִיאַת הַתּוֹרָה לְמִנְחַת שַׁבַּת־קוֹדֶשׁ ל יִי וְיִדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַפְּקֻדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בְּפָקֶד אֹתָם וְלֹא־יִהְיֶה בָהֶם גִּגֵּף בְּפָקֶד אֹתָם: יִזֶּה א ו יִתְּנוּ כָּל־הָעֶבֶר
---	---

וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתְּ שָׁמָּה מַיִם: י וַרְחֲצוּ אֶהָרֹן
וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: כ בָּבֹאם
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמָתוּ אוֹ
בְּגָשְׁתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהַקְטִיר אִשָּׁה
לַיהוָה: כא וַרְחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמָתוּ
וְהִיתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִלְוֶעוּ
לְדֹרֹתָם: פ

הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר
עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: טו וְלִקְחָתָּ אֶת־כֶּסֶף הַכַּפָּרִים
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד וְהָיָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכָר לִפְנֵי יְהוָה
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: פ (יִשְׂרָאֵל) י וַיִּדְבֹּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: יי וְעָשִׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ
נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד

תחילת זמן קידוש לבנה: יום שלישי בערב, ז' אדר א'

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדר א', תשכ"ב

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מב' אד"ר, בו כותבת אשר נפגשה כמה פעמים עם בחור, והחליטה שהוא
מתאים לה וכו' ושואלת דעתי בזה.

ומסגנון מכתבה ניכר, אשר כל אחד מהם החליט לייסד ביתם על יסודי התורה והמצוה, בית
יהודי מסורתי, הבחור וגם היא.

ועפ"י זה - נכונה ההצעה, ותהי' בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה לבשו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ש. מ. סימפסון

מזכיר

ג. ב. מובנת הפליאה לכתבה, שהבחור הוא בן ישיבה אבל בלי זקן ועובד בעשיית תפילין.

והרי ידוע עד כמה הפליגו חכמינו ז"ל ובפרט בזהר הק' - בענין גידול הזקן, ובפרט שהמדובר
בבן ישיבה ועוסק בעשיית תפילין, ז. א. מלאכת הקדש מקודש ביותר, וכלשון חכמינו ז"ל, הוקשה כל
התורה כולה לתפילין, ועשרים ואחד פעמים נזכר בהם שם הקדוש, שם הנכבד, וכל הלובשים תפילין
במשך הזמן, תלויים בהיראת שמים של זה העוסק ועובד בעשיית התפילין.

ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא - יגדל זקנו האברך הנ"ל, וע"פ המבואר בזהר הק', תתגדל עיניו
גם ברכת השי"ת בהמצטרך.

לוח זמנים לשבוע פרשת תצוה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	6:27	6:22	8:35	8:32	9:09	9:06	10:06	10:04	12:25	12:25	17:23	17:29	17:50	17:55	17:08	18:05
חיפה (ח)	6:28	6:23	8:34	8:32	9:09	9:07	10:06	10:04	12:24	12:24	17:24	17:29	17:48	17:53	16:58	18:03
ירושלים (ח)	6:26	6:21	8:33	8:31	9:08	9:05	10:04	10:02	12:23	12:23	17:26	17:31	17:48	17:53	16:50	18:03
תל אביב (ח)	6:28	6:23	8:35	8:33	9:10	9:07	10:06	10:04	12:25	12:25	17:22	17:28	17:49	17:54	17:07	18:05
רוסטרית, וינה (ח)	7:10	7:00	8:53	8:48	9:38	9:33	10:29	10:26	12:39	12:39	17:08	17:18	17:43	17:52	16:58	18:05
אוסטרליה, מלבורן (ק)	6:43	6:50	9:26	9:30	10:07	10:10	11:17	11:19	14:08	14:09	20:26	20:19	20:55	20:47	20:02	20:59
אוקראינה, אודסה (ח)	7:09	7:00	8:55	8:51	9:38	9:34	10:31	10:28	12:41	12:41	17:14	17:23	17:48	17:56	17:04	18:09
אוקראינה, דונייצק (ח)	6:44	6:34	8:27	8:23	9:12	9:07	10:04	10:00	12:13	12:13	16:42	16:52	17:17	17:26	16:32	17:39
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	6:56	6:46	8:38	8:34	9:23	9:18	10:15	10:12	12:24	12:24	16:52	17:02	17:27	17:37	16:43	17:50
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	7:26	7:15	9:04	8:59	9:51	9:46	10:42	10:38	12:49	12:50	17:14	17:24	17:50	18:00	17:04	18:14
אוקראינה, קייב (ח)	7:19	7:08	8:57	8:52	9:44	9:38	10:35	10:31	12:42	12:42	17:06	17:16	17:42	17:52	16:57	18:06
איטליה, מילאנו (ח)	7:33	7:24	9:21	9:17	10:03	9:59	10:56	10:53	13:07	13:07	17:45	17:54	18:15	18:24	17:34	18:36
אקוודור, קיטו (ח)	6:25	6:24	8:55	8:55	9:24	9:24	10:27	10:27	12:58	12:59	18:32	18:32	18:55	18:54	18:14	19:03
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:23	6:29	9:05	9:08	9:43	9:46	10:53	10:55	13:41	13:42	19:53	19:47	20:21	20:14	19:30	20:25
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:03	7:11	9:45	9:50	10:29	10:33	11:40	11:43	14:34	14:34	20:55	20:47	21:27	21:18	20:31	21:31
ארה"ב, בולטימור (ח)	7:04	6:57	9:02	8:59	9:41	9:37	10:35	10:33	12:51	12:50	17:37	17:44	18:07	18:13	17:25	18:25
ארה"ב, ברוקלין (ח)	6:56	6:49	8:52	8:49	9:31	9:27	10:26	10:23	12:40	12:40	17:24	17:32	17:55	18:01	17:12	18:13
ארה"ב, גורסי סיטי (ח)	6:57	6:49	8:53	8:49	9:32	9:28	10:26	10:23	12:40	12:40	17:25	17:32	17:55	18:02	17:13	18:13
ארה"ב, דטרויט (ח)	7:35	7:27	9:29	9:25	10:09	10:05	11:03	11:00	13:16	13:16	17:58	18:06	18:29	18:36	17:46	18:48
ארה"ב, האוסטון (ח)	7:05	7:00	9:15	9:12	9:49	9:46	10:46	10:44	13:06	13:06	18:07	18:12	18:32	18:37	17:53	18:47
ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)	6:41	6:36	8:46	8:44	9:22	9:19	10:18	10:16	12:36	12:36	17:31	17:37	17:59	18:04	17:18	18:15
ארה"ב, מיאמי (ח)	7:00	6:55	9:13	9:11	9:45	9:43	10:43	10:42	13:05	13:05	18:11	18:15	18:36	18:40	17:56	18:50
ארה"ב, ניו הייבן (ח)	6:53	6:45	8:48	8:45	9:28	9:24	10:22	10:19	12:36	12:36	17:19	17:27	17:50	17:57	17:07	18:08
ארה"ב, פיטסבורג (ח)	7:20	7:12	9:16	9:13	9:55	9:51	10:50	10:47	13:04	13:04	17:49	17:56	18:19	18:26	17:37	18:37
ארה"ב, שיקגו (ח)	6:53	6:45	8:47	8:43	9:27	9:23	10:21	10:18	12:35	12:35	17:17	17:25	17:48	17:55	17:05	18:07
בוליביה, לה-פס (ח)	6:26	6:28	9:03	9:04	9:34	9:35	10:40	10:40	13:18	13:19	19:08	19:05	19:31	19:28	18:47	19:38
בלגיה, אנטוורפן (ח)	8:05	7:54	9:41	9:36	10:29	10:24	11:20	11:16	13:26	13:27	17:48	17:59	18:26	18:36	17:39	18:50
בלגיה, בריסל (ח)	8:05	7:54	9:41	9:36	10:29	10:23	11:20	11:16	13:27	13:27	17:50	18:00	18:26	18:36	17:40	18:50
ברזיל, סאן פאולו (ח)	5:51	5:55	8:31	8:33	9:04	9:06	10:11	10:12	12:53	12:53	18:55	18:51	19:15	19:11	18:33	19:21
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:40	5:44	8:20	8:22	8:53	8:54	9:59	10:00	12:41	12:41	18:37	18:33	19:02	18:58	18:16	19:08
בריטניה, לונדון (ח)	7:24	7:13	8:59	8:54	9:48	9:42	10:38	10:34	12:45	12:44	17:07	17:18	17:43	17:53	17:01	18:08
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	7:38	7:26	9:08	9:03	9:59	9:53	10:48	10:44	12:53	12:53	17:09	17:21	17:48	17:59	17:04	18:14
גרמניה, ברלין (ח)	7:33	7:21	9:06	9:00	9:55	9:49	10:45	10:41	12:51	12:51	17:11	17:22	17:47	17:58	17:02	18:13
גרמניה, פרנקפורט (ח)	7:46	7:35	9:24	9:19	10:11	10:05	11:02	10:58	13:10	13:10	17:34	17:45	18:10	18:20	17:25	18:34
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:48	5:52	8:29	8:31	9:03	9:05	10:10	10:12	12:54	12:54	19:01	18:56	19:20	19:15	18:39	19:25
הודו, מומבאי (ח)	7:10	7:07	9:28	9:27	9:59	9:58	10:58	10:57	13:23	13:23	18:36	18:39	19:00	19:03	18:20	19:12
הודו, פונה (ח)	7:05	7:02	9:24	9:23	9:55	9:53	10:54	10:53	13:19	13:19	18:33	18:35	18:57	18:59	18:17	19:08
הונגריה, בודפשט (ח)	6:58	6:48	8:42	8:37	9:26	9:21	10:18	10:15	12:28	12:28	16:59	17:08	17:33	17:42	16:48	17:55
טורקיה, איסטנבול (ח)	7:02	6:54	8:57	8:53	9:36	9:32	10:30	10:28	12:45	12:44	17:28	17:35	17:58	18:05	17:16	18:17
יוון, אתונה (ח)	7:21	7:14	9:21	9:18	9:58	9:55	10:53	10:51	13:09	13:09	17:58	18:04	18:27	18:33	17:45	18:44
מולדובה, קישינב (ח)	7:18	7:08	9:03	8:58	9:46	9:42	10:39	10:35	12:49	12:49	17:21	17:30	17:54	18:03	17:10	18:16

לוח זמנים לשבוע פרשת תצוה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
			א	ש	א	ש										
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	7:07	7:04	9:26	9:24	9:57	9:55	10:56	10:55	13:20	13:20	18:33	18:36	18:57	19:00	18:18	19:09
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	5:37	5:46	8:19	8:25	9:08	9:12	10:21	10:24	13:19	13:18	19:49	19:40	20:24	20:14	19:24	20:28
נפאל, קטמנדו (ח)	6:45	6:41	8:56	8:54	9:30	9:27	10:27	10:25	12:48	12:48	17:51	17:55	18:17	18:21	17:37	18:31
סין, בייג'ין (ח)	7:14	7:07	9:11	9:07	9:49	9:46	10:44	10:41	12:58	12:58	17:43	17:51	18:13	18:20	17:29	18:31
סינגפור, סינגפור (ח)	7:17	7:16	9:46	9:46	9:46	10:16	11:18	11:18	13:49	13:49	19:21	19:21	19:44	19:43	19:03	19:52
פולין, ורשא (ח)	7:02	6:50	8:35	8:30	9:24	9:18	10:14	10:10	12:20	12:20	16:39	16:51	17:17	17:28	16:31	17:42
פרו, לימה (ח)	6:06	6:08	8:42	8:43	9:12	9:13	10:17	10:17	12:54	12:53	18:38	18:36	19:02	18:59	18:19	19:09
צרפת, לאון (ח)	7:51	7:42	9:38	9:34	10:21	10:17	11:14	11:11	13:25	13:25	17:59	18:08	18:32	18:41	17:49	18:53
צרפת, פריז (ח)	8:08	7:58	9:49	9:44	10:35	10:29	11:26	11:23	13:35	13:35	18:04	18:14	18:38	18:47	17:54	19:00
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:12	6:11	8:40	8:40	9:09	9:09	10:11	10:11	12:41	12:40	18:09	18:10	18:32	18:32	17:52	18:41
קנדה, טורונטו (ח)	7:23	7:15	9:15	9:11	9:56	9:51	10:49	10:46	13:02	13:02	17:43	17:52	18:12	18:20	17:32	18:32
קנדה, מונטריאול (ח)	7:04	6:55	8:52	8:48	9:34	9:30	10:27	10:24	12:38	12:38	17:15	17:24	17:47	17:55	17:04	18:07
קפריסין, לרנקה (ח)	6:37	6:31	8:40	8:38	9:16	9:13	10:12	10:10	12:30	12:30	17:23	17:29	17:51	17:56	17:10	18:07
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	8:30	8:17	9:56	9:50	10:48	10:42	11:37	11:33	13:40	13:40	17:52	18:04	18:33	18:44	17:44	19:00
רוסיה, מוסקבה (ח)	8:06	7:53	9:29	9:23	10:23	10:16	11:11	11:07	13:14	13:14	17:26	17:39	18:04	18:16	17:18	18:32
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	7:35	7:25	9:19	9:15	10:03	9:58	10:55	10:52	13:05	13:05	17:37	17:46	18:11	18:19	17:26	18:32
שווייץ, ציריך (ח)	7:40	7:30	9:24	9:19	10:08	10:03	11:00	10:57	13:10	13:10	17:46	17:55	18:15	18:24	17:35	18:37
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:43	6:41	9:06	9:05	9:36	9:35	10:36	10:35	13:02	13:02	18:22	18:24	18:45	18:47	18:05	18:56

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל
שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצערנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומואמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00667
10/02/2019

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

